17046. VI. O. c. 8°

Hain *9573.

In nomine dñi nostri Jesu Christi. Ex hoc nõ ꝙ xp̃ianus fuit: alias nõ posset ĩperare. i. imperij iurisdictionẽ exercere ut in autẽ. iusiur. qđ prestat. in prin. ibi. Et ꝯmunicator ecclie colla. ij. ubi dicit ꝙ qlibet administrator dz iurare se esse ꝯmunicatorez scẽ ⁊ catholice ecclie: sic ⁊ alias icipit. vt. C. đ off. pre. pre. aphri. l. ĩ noĩe dñi. ⁊ in auten. de armis ĩ pri. coll. vi. ex hoc eni seqt̃ bonũ initium meli⁹ mediũ: ⁊ optimus finis: ut ĩ autẽtico. qũo oporteat episco. ĩ pri. coll. i.

b ¶ Impator cesar. a cesare augusto q regbat tpe natis xp̃i vnde illđ. exijt edictũ a Cesare augusto: vt đscriberet̃ vniuersus orbis: .i. vt quilibet estimaret bona sua: ⁊ exide quilibet imperator dict⁹ est Cesar. vel dic Cesar. qꝛ fuit cesus đ vẽtre matris sue.

c ¶ Flaui⁹. qꝛ talis erat coloris: nam erat rubeus.

d ¶ Justinian⁹. qꝛ fuit fili⁹ iustini: vt. j. de do. §. ẽ ⁊ aliud. ⁊. j. qb⁹ ñ ẽ p. fa. te. §. penul. sed in dec. di. xvi. c. hẽo libeꝝ. dr̃ ꝙ fuit filius cõstãtini: sed forte ibi loqtur de alio iustiniano q̃ hic: vel dic ꝙ fuit fili⁹ Cõstãtini ĩ successione post ip̃m ĩ regno: vel dr̃ a iusticia quaz sẽp coluit ⁊ subditis iniunxit colendaz: vt. C. de sũ. trini. ⁊ fide catholica. l. i.

e ¶ Alemanic⁹. h̃ nomẽ ⁊ oĩa sequẽtia noĩa sũt ab euentu sibi ĩposita: vtputa qꝛ vicit aphricos ⁊ sic de aliis: vt ĩ auten. de here. ⁊ falci. ĩ pri. colla. i.

f ¶ Germanicus: hec sunt nomina prouinciarum quas deuicit.

g ¶ Pi⁹. a pio Antonino: vt ĩ auten. vt lib. decetero. colla. vi. §. si quis aũt. alias est. §. facinus.

h ¶ Ac felix. a virtute animi. vel felix. i. ꝓsper: qꝛ ita sibi ad uotũ succedebat.

i ¶ Inclytus. a gestis magnificis. Accursi⁹ floren.

k ¶ Uictor. in fugando hostes. Accur.

l ¶ Triũphator. post victoriã. gloriosus eni erat in magnifica gesta sua.

m ¶ Sẽper august⁹. qꝛ hui⁹ debet eẽ ꝓpositi qlibz ĩpator vt augeat: licet hoc semp nõ faciat. sic ĩ diffinitione matrimonij: vt. j. de p̃ria po. in prĩci. licet interdũz diuidatur: vt. C. de repu. l. ꝯsensu. sic in diffinitione iusticie: vt. j. de iusti. ⁊ iure. in prin. ſm Jo.

n ¶ Cupide. s. mittit suã gr̃az ⁊ hũc libꝝ.

o ¶ Elem̃toꝝ ꝓemium. more recte scribentiuz p̃mittit ꝓhemiũ ĩ quo reddit lectorẽ attẽtũ: docilẽ ⁊ bẽiuolũ. Attẽtũ cũ dic̃. sũmis vigilijs nã p hoc ꝙ ipse vigilauit r̃ddit nos attẽtos vt vigilare đbeam⁹: nã ius ciuile vigilantib⁹ scriptũ ẽ vt. ff. q̃ ĩ frau. cre. l. pupillus ĩ. fi. ⁊ ibi sũma ꝓuidẽtia: vt. j. ꝓx. §. Docilẽ: cũ dic̃ Et cũ sacratissimas ꝯsti. ãtea ꝯf. ⁊c̃. vt. j. e. §. oẽs. Docilẽ eni fac̃ q sũmã rei breuiter ꝯp̃hẽdit. nã p hoc ꝙ ipse abbreuiauit poterũt ãmodo facili⁹ edoceri. Beniuoluz. i. bone volũtat̃ ad addiscẽdũ: vbi dicit. Et q̃ in p̃orib⁹ etiã tpibus ⁊ ibi. Sũma itaqz ope. vt. j. e. §. cũqz. ⁊ §. sũma itaqz ⁊c̃.

p ¶ Imperatoriaz maiestatẽ. i. ĩperatorẽ q ẽ in maiestate: vt. C đ legi. ⁊ cõ. l. digna. similis est loquendi ornatus. j. qbus mo. ius. pa. po. sol. §. filius. ibi. Impatoriaz celsitudinẽ. ⁊ nõ. ꝙ antiphorizat r̃ndendo ad tacitaz questionẽ hãc. s. quare ĩperator nõ facit qđ suuz ẽ. s. armis ĩtendere: cũ milites magis arma scire q̃ iura oporteat: vt. C. de iure deli. l. scim⁹. ad qđ respõdet. Impatoriã maiestatẽ ⁊c̃.

q ¶ Decoratã. q̃rit̃ q̃re qđ erat armoꝝ attribuit legib⁹ ⁊ econtra. R̃ndet: vt oñderet alteꝝ alterius auxilio sẽper egere: vt. C. de no. co. ꝯfir. in prin. Uel dic ꝓprie ponit. naz arma sunt ad decorẽ: leges sũt ad armãduz vnde dr̃: militãt nãqz ⁊c̃. vt. C. de aduo. diuer. iu. l. aduocati. vel ideo posuit vt euitet̃ malus sonus v̄boꝝ. s. cacephaton: idest turpis sonus.

r ¶ Oportet. i. opportunũ est.

s ¶ Armatã. s. ad hãc vtilitatẽ que seqtur. Accur.

t ¶ Et belloꝝ. ⁊ sic quo ad vsũ armoꝝ.

u ¶ Et pacis. sic quo ad usum legis.

x ¶ Gubernari. alteꝝ cũ legib⁹. s. tpe pacis. alterũ armis. s. tempore belli.

y ¶ Et princeps. s. imperator.

z ¶ In hostilib⁹. q st̃ hostes dr̃. ff. đ cap. ⁊ p⁹li. re. l. hostes

In nomine[a] domini nostri Jesu christi: ĩperator cesar[b]: flauius[c]: iustinianus[d]: alemanicus[e]: goticus: francus germanicus[f]: atticus: alanicus: vandalicus: aphricus: pius[g]: felix[h]: inclytus[i]: victor[k] ac triũphator: semper august⁹[m]: cupide[n] legũ iuuẽtuti icipit[o] lib̃ prim⁹ dñi iustiniani ĩperatoris istitutionũ seu elem̃toꝝ ꝓhemium

Imperatoriam[p] maiestatẽ nõ solum armis decoratã[q]: sz etiã legibus oportz[r] eẽ armataz[s] vt vtrunqz tp̃s ⁊ belloꝝ[t] ⁊ pacis[u] recte possit gubernari[x]: ⁊ princeps[y] roman⁹ victor existat: non solum in hostilibus[z] prelijs: sed etiam per

K K LYCEAL BIBLIOTHEK ZU LAIBACH

a ℂ *per legitios tramites. i. leges q̄ fūr via gradiēdi ſt̄c tramites eundi. Scōz Jo. bñ dico calūniātes puniri p leges. nā in crīb⁹ ſiue ordinarys ſiue extraordinarys ad ſimilitudinez ſupplicy punīt calūniator: vt. C. ō accu. l. fi. t. ff. ad turp. l. i. t in priuat̄ t i extraordinarys crīminib⁹ oēs calūnio/ſi p q̄litate admiſſi plectunt. Jtē in ciuilibus mō pecunia ria pena: nō ſacramento calūnie: mō noto infamie: vt. j. de pe. te. li. p totū. t .j. ō act. §. ſi qs agēſ. t. C. de plus pe. l. vni ca. t de iudi. pperādū. §. t ſiqdē. vbi puniſ otumax in expēſis. Ut dic p. vy. genera penaꝝ vocat legitios tramites: vt .ff. ō penis l. vi. i fi. t. l. vy. t. viy. Ut dic p magiſtratus vocat tramites per quos iura redduntˊ: naz parū valēt iura in ciuitate niſi eēnt q executioni mādarēt: vt. ff. de orig. iur. l. y. §. poſt originez. q puniūt i criminalib⁹: puniūt t in ciuilib⁹ t expēſis t i viatico: vt. ff. de iudi. euz quez: que vltima verioꝛ ē. Accur.*

legitimos[a] tramites calūniātiū[b] iniqtates expellat: t fiat tā iur̄ religioſiſſm[c] q̄ uict hoſtib⁹ triūphator. Quorum[d] utranꝫ uiā cum ſummis[e] uigiliis[f] ſummaꝫ ꝓuidentia[g]: ānuente[h] deo pfecim⁹. Et bellicos[i] quidē ſudores nr̄os barbarice gētes[k] ſb iuga nr̄a deducte[l] coḡſcunt: t tā aphrica[m] q̄ alie inūeroſe ꝓuicie[n] poſt tāta tēporuꝫ ſpacia nr̄is victoriis a celeſti numine pſtit̄ ite[o] ditioni romane nr̄oꝫ addite imperio pteſtāturᵖ. Oēs[q] uero populi legib⁹ tā a nob ꝓmulgatis[r] q̄ opoſitis[s] regūtur. Et cū ſacratiſſimas ſtitutiōes ātea ꝛfuſaſ[t] i luculētā crexim⁹ ꝛſonātiā[u] tūc[x] nr̄az extēdim⁹ curā[y] ad imēſa veteris prudētie volumia[z]: t opus[a] ōſpatuz q̄ſi p mediū pfūdūᵇ euntes: celeſti[b] fauore iā ad/ipleuim⁹[c]: Lūḡ[d] ꝫ deo ꝓpitio[e] pactū[f] ē tribūianos[g] viro magnifico mḡro exq̄ſtori[h] ſano vt. C. de no. C. ꝛfir. l. i. i prīn.

b ℂ Calūniātiū calūniator ē q falſa cria ſciēter ītēdit: vt. ff. ad turpil. l. i. i prīn. t facit ad hoc. ff. de bis q no. iſa. athletas. §. calūniator. qd aūt ſit ꝑuaricator t tergiuerſator dicitur in predictis legibus.

c ℂ Religioſiſſim⁹. nō quē fieri religioſū p leges: nā ipe ſt̄ ſacre: vt. C. ō legi. t cō. l. leges. Jtē nō hic quatuoꝛ ꝓportionalia. ſ. arma: vſus armoꝝ: victoria: triūph⁹. Jtez leges: vſus legū: calūnie pulſio: t iuſt religio

d ℂ Quoꝝ vtrāq;. ſi iſta debēt eē i pricipe tu iuſtiniane qd eciſti. rñde: quoꝝ vtrāq;.

e ℂ Sūmis. ideſt cum ſūmo laboꝛe.

f ℂ Uigilys. q̄ ad leges: nā ius ciuile vigilātib⁹ t ñ doꝛmiētib⁹ ſcriptū ē: vt. ff. q̄ i frau. cre. pupillus. i fi. Et. ff. de pec. l. in ſūma. Accurſius.

*g ℂ *Prouidētia. ſ. q̄ ad arma. t nō tres bois ſtatus: memoꝛia ꝑteritoꝝ. ſcientia pſentiū: ꝓuidētia futuroꝝ.*

h ℂ Annuēte deo. deo gr̄as refert: cuius triūphū meruit obtinere: vt. C. de off. p. pre. aphri. l. i. in prīn.

i ℂ Et bellicos. q̄ ītricis dixerat. dicēdo. Utrāq; uiā t̄c. nūc diuidit dicendo ꝑ q̄liter ſe hūit circa arma. Accur.

k ℂ Barbarice. barbari ſūt q extra romanū iperiū ſūt t maxime boſtes.

l ℂ Deducte. de nouo.

m ℂ Tam aphrica. ſub qua multe ꝓuincie ōtinentur.

*n ℂ *Prouicie. ſic cōſtrue. tā aphrica q̄ alie inumerabiles prouincie.*

o ℂ Jtez addite. i. adūcte. Ditiōi romane. i. iuriſdictioni. Noſtroꝝ imperio poſt t̄c.

*p ℂ *Proteſtāt. nr̄is victorys a cele. nu. p̄ſt. nā iſte ꝓuicie ꝓus fuerunt ō romano iperio: p⁹ deſierūt: t p⁹ cētū. v. annos redierūt: vt hic inuit qñ dic. Jtez. t qñ dic. Et p⁹ tāta tēpoꝛ ſpacia t̄c. vt. C. ō off. p. pre. aphri. l. i.*

q ℂ Oēs vo. Uſq; huc dixit q̄liter bellicā curā habuit nūc qualiter legales.

*r ℂ *Promlgatis. ſ. a nob: t dic de nouo. t pmlgare ē eḡtatez rudē t nature occultā iure laqueis inodare in ꝑonēdo: ſecus in pmulgādo. ꝑponere aūt ē difficile pmulgata in ordinē ꝑdioſe rediḡere. Accur.*

s ℂ Lōpoſiū. ſ. ab alys q̄ re formauim⁹ in meli⁹. vl dic cōpoſit a nob. q. d. opilat̄ a nob q̄ ſimul poſit a nob q̄les ſūt leges. ff. t. C. t alioꝝ ipatoꝝ. ſuas enim t pmlgauit t opoſuit.

t ℂ Lōfuſas. ſ. i .iy. codicib⁹ poſitas: gregoꝛiano theodoſiāo t hermogeniano vt. C. de no. C. ꝛfir. l. i. i prīn.

v ℂ Lōſonātiā. ſ. i vnū codicē quē ñ hēm⁹: ſz ex eo fcūs ē iſte quē hēm⁹. Tūc ſic tpib⁹ releuati ad ſūmaz iuris emēdationē ꝑperam⁹ vt. C. de ve. iur. enu. circa principium.

x ℂ Tūc nr̄az extēdim⁹. i. ſtatim poſt cōpoſitionē illius codicis fecimus digeſta.

y ℂ Lurā. vt nulla ȝrietas poſſit repiri. nulla ſuperuacua ſilitudo: vt. C. de ve. iu. enu. circa prīn.

z ℂ Uolumina. nā erāt decies cētena milia verſuū t duo milia libꝝ t alie multe leges: vt. C. de ve. iuſ enu. l. y. §. ſz cū oīa. t i ꝑhemio. ff. §. t antea.

a ℂ Et opus deſpatū. ſ. a ſtatino: nā t ſtatin⁹ voluit hoc facere: ſz nō potuit.

*a ℂ *Profūdū. repit eni oiuz legū tramite q ab vrbe ro. ꝺdita t romuleis deſcendit tpib⁹ ita eē confuſū: vt i ſinitū extēdat. vt nullius būane nature capacitate cōcluderet. C. de ve. iure enu. l. i. in prīci. Accurſius florentinus.*

b ℂ Celeſti. ſubaudi deo celeſti mediante.

c ℂ Adipleuim⁹. p⁹ digeſta § t p⁹ pmā opoſitionē C. quem nō habemus fcūs fuit hic lib. vñ qō hic oꝛ qñq; p codices coꝛrigit: vt fac ō ānovtili q obtinet ſm hūc libꝝ etiā i reſtitutōe minoꝝ t maioꝝ: vt. j. ō act. §. rurſus. fec⁹ē p codices i dict̄ reſtitutionib⁹: vt i. C. de tēp. i integrū reſti. l. fi. Jtē in fauei opoſitiōe fac mētione iſtitutionū iaz opoſitaꝝ vt. C. de emē. iuſti. C. t ſcōa ei⁹ editōe. l. fi. Accur.

d ℂ Lūḡ hoc. ſ. volumē digeſtoꝝ t codicis.

*e ℂ *Propitio. i. deo coadiuuāte.*

*f ℂ *Peractū eſt. ideſt completū.*

g ℂ Tribuniāo. b nom⁹ t ſeḡntia ſt̄ dti caſuſ t ēt dictio Lōuocat̄: t ſtruēt cū illo vbo inferi⁹. Mādauimus.

h ℂ Exq̄ſtori. ꝑ ſuo ſimplici pōit. ſ. q̄ſtoꝛe. Nō q⁹ trib⁹ mōis oꝛ q̄ſtoꝝ. p̄ ille q q̄rebat pecunias tributoꝝ t mūduz t ꝺuabat. ſcōo ille q ꝑerat capitalib⁹ cauſis. tertio q ſtabat vt legeret libros prīn-

cipales: qui candidatus principis dicebat & ita hoc mō accipio hic: vt .ff. de off. q̄storis. l. i. i fi. & de orig. iur. l. y. §. deinde cū erariū. Uel dic scōz Jo. q̄ iam fuit in illo officio: sed nunc non ē. inde exquestoz. i. extra questurā positus. Uel dicas tertio esse nomē dignitatis: vt cōsul. vt. C. de aduo. diuē. iu. l. petitionēs. & ibi egredientē

i ¶ Necnō. nō dūe negatiōes faciunt vnam affirmationē. vt hic. z. ff. de v̄boz. signi. l. ex duobus.

k ¶ Illustrib⁹. q̄tuoz sūt ordines dignitatū maximi: vt super illustres. magni vt illustres. medy: vt spectabiles minimi: vt clarissimi: quos specifica vt i auc. de ap. §. i. y. iij & z. iiij. col. iiij. & in auten. vt ab illustribus et qui supza eos sunt col. v. Sunt & infumi: vt defensozes ciuitatuz & magistratⁿ municipales: & isti nō habent merum imperiuz: sed supiozes sic.

l ¶ Antecessorib⁹. scia vl etate: vl quia fuerāt cū p̄cedentibus impatoribⁿ.

m ¶ Quoz. hic ē interpositio vsq; illuc: quocatis &c. Et nota q̄ i tribus hic cōmēdant qui sūt huic arti inrēti. eligendus ē enim talis magister qui i se laudabilez vitā p̄obis mozib⁹ mōstrauit: & docēdi pitiam: facundiā dicēdi: interpretandiq; sūtilitatē copiā discernēdi se habere patefecerit: vt .C. de p̄fes. & me. qui. in. vr. cō. l. i. li. xy. Jtez in fidelitate. naz exquo hactenus fideles extiterūt p̄esumit̄ p eis .ff. de re. mili. l. nō oēs. §. a barbaris. de p̄teritis enim sumim⁹ diecturaz ad futura. ff. de accu. l. si cui. §. Jdem. & quādoq; occultaz diecturaz sumim⁹ ad p̄teritū: vt. C. ad. l. iu. de adul. l. siqui. nam solers a solon q̄ō est totuz & ars arḡ dicitur. Jtē legū magistra scientia & fidelitate.

n ¶ Arguinētis. i. ex mltis rebus vel negocijs que sūt argumēta. vnde dicit p̄ouerbiū. Opus laudat magiuz: sic i auc. ō monachis. §. fācim⁹. col. i.

o ¶ Accepimus. ideſt recepimus.

p ¶ Mandauimus. ideſt p̄cepimus.

q ¶ Suasiōibus. i bona pte: alias i mala: vt. ff. de ser. coz. l. i. §. suadere. & C. de fur. & ser. coz. l. figs persuaserit.

r ¶ Jnstitutiones. ideo sic dictas: q̄ in statum romani iuris nraz erigūt itelligētiā: vt. j. ti. i. §. is q.

s ¶ Ut liceat vobis. loquitur iuuenibus.

cri palatij nostri: necnō⁵ theophilo et dozotheo uiris illustrib⁹ⁿ antecessozib⁹ⁿ nr̄is: q̄rū ᵐ oīuz solertiā & legū sciaz & circa nr̄as iussiōes fidē iaz ex mltis rex arguīntis ᵐ accepim⁹ ᵒ ouocatis: mādauim⁹ ᵖ specialit ut ipsi nostra auctoritate nr̄isq; suasionib⁹ᵖ⁹ institutiones ʳ componāt: ut ˢ liceat uobis p̄ima legū cunabula ᵗ: non ab antiquis fabulis ᵘ discere: & ab ᵛ iperiali splendoze appetere: & tā aures q̄s aīe ure nihil inutile ʷ: nihilq; perperam ˣ positū: sed quod i ipsis ʸ rerū obtinet argumētis accipiāt. Et q̄ō i p̄iozi tē-

t ¶ Cunabula. per simile loquitur q̄ sicut i cuna infantes p̄imo mozāt: ita iuris acceptoz istitutā p̄ legere doz. sic. ff. ō of. p̄e. p. l. i. §. his cunabul'.

v ¶ Fabulis. q̄ i antigo istitutiōib⁹ erāt fabule: q̄ fabule nec vera nec verisimilia otinēt scōm Tullium.

x ¶ Ab iperiali. i. ab iperatoze q̄ splēdet

y ¶ Inutile. q̄ ad aiuz vel nihil iutile. i. nihil iusitatū: vt p̄z ex eo q̄ō dic. j. p̄imo: sed quod &c.

z ¶ Perperā q̄ ad aures vl dic. i. male positū & otra ius.

a ¶ Jn ipis. i. i ipa rei vitate: vl i his q̄ q̄tidie emergē possūt. ñ āt iueniunt hic ea q̄ ñ possūt euenire: q̄ ō bis nō curāt legislatoz ut i auc. vt sine. p̄bi. ma. & de bi. & ere. §. q̄ vero col. vi. & ff. de le. & se. cō. l. iura & l. se.

b ¶ Legerēt. nā & oli a p̄cipio legebāt i piales cōstitutiōes .i. istōnes antiqs vt

pore uix post quadriēniū priozibus otingebat: ut tūc cōstitutiones iperatorias legerent[b] hoc uos a primozdio[c] igrediamini: digni[d] tāto hoze: tātaq; reperti felicitate: ut[e] et initiū uobis & finis[f] legū eruditiōis a voce p̄cipali[g] p̄cedat. Jgit[h] post libros gnq̄gita[i] digestoz[k] seu pandectaz i gb⁹ oē ius antiquū collatū ē: q̄s ˡ p eūdē virū excelsū tribunianū: necnō & ceteros ᵐ uiros illustres et facūdissimos confecimus in hos quattuoz libros easdē ⁿ istitutiones partiri iussimus: vt sint toti⁹ legitime scientie

in p̄emio. ff. §. discipuli.

c ¶ P̄imordio. i. tūc primo anno p̄ficietis q̄tum p̄ficiebatis i quatuoz. & nota q̄ adulat nobis impatoz.

d ¶ Digni. vos dico digni &c. Accursius florentinus.

e ¶ Ut & initium. s. liber iste.

f ¶ Finis. i. codex. nā p̄ anno istitutiōes: i scōo legitur codex. vt i p̄hemio. ff. §. p nr̄is. ibi. Quibus si bene.

g ¶ P̄incipali. i. p̄incipis. Et nō. q̄ hec scia caput bz finē & alias artib⁹ li ñ sit: & vilissime sint vt i p̄e. ff. §. & q̄

h ¶ Jgitur. Jta cōtinua secundū Jo. q̄ p̄dictoz virorū scientiam & auctoritatem p̄bauimus: nec per alios poterāt omodus expediri: igitur mandat per eos diuidi. vl quia ab imperiali splendoze appetitur: & ideo mandat diuidi: vt melius possit intelligi. ff. de ver. signi. l. y. §. quibuscunq;.

i ¶ Quiquaginta. qui comp̄rehenduntur inter. ff. vetus & infortiatum. & tres partes &. ff. nouum.

k ¶ Digestoz um. ideo dicitur digestoz um: quia omnia ibidem decidenda digerunt & soluunt.

l ¶ Seu pandectaruz. a pan. quod est totū & decten q̄ō est doctrina quia ibi est doctrina omnium iuriscōsultoz: vt. C. ō ve. iu. enu. l. y. §. & cū oia. i fi. & vt hic seq̄.

m ¶ Quos. s. quinquaginta libros dig. Accursius florē.

n ¶ Et ceteros. s. xv. ex permissu iustiniani electos: vt .C. de ve. iu. enu. l. i. §. y. & l. y. §. que omnia.

o ¶ Easdē institutiones. i. eadem institutā. vnde colligē hunc librum sumptum ex volumine. ff. vel p̄opzie dicit institutiones quas mandauit fieri nūc mādat p̄tiri: nam partitio aiuz legētis icitat: mētē itelligentis preparat: memoziam artificiose reformat. vt .j. de le. §. sed non vsq; & ff. de excep. doli. l. i.

p ¶ Prima elemēta.qz sicut ex quatuoꝛ elementis oia coꝛpoꝛa cōficiuntur: vt terra ⁊ aqua ⁊ igne ⁊ aere.i. ex viribus boꝝ quatuoꝛ elemētoꝝ totus mundus gubernatur ita hic liber cōprehendit oia iura. Et nota qꝫ terra ē frigida ⁊ sicca: aqua frigida ⁊ humida: ignis calidus ⁊ siccus: aer calidus ⁊ humidus. primū habet naturam melancolie: secūdū .s. aq̄ fleume: ignis colere. sanguis respōdet aeri.

q ¶ In quibus.s. cōstitutionibus.

r ¶ Obtinebat. idest erat in vsu ⁊ nunc desiit

s ¶ Dissuetudie. nota legem tolli p dissuetudinē vl̄ p ꝛriaz cōsuetudinē ⁊ itez cāde ꝛsuetudines p supuenientez legē tolli. sic. ff. de sepul. vio. l. iij. §. diuus: ⁊ i auten. ō here. ⁊ fal. §. i. alias. §. sed quoniam. ⁊ subiecit hoc. Ab imperiali ⁊c. est optimum exemplum. C. de iudi. rē non nouam.

t ¶ Quas. s. instōnes: ⁊ accipe. legimus ⁊ cognouim⁹. s. cē ꝛpositas ex omnibus.

v ¶ Laq nr̄i. cōmētatoris dico factis. super libꝛos institutionū antiquarum.

x ¶ Quotidiana ꝛ. lib̄ erat sic appellatus eo qꝫ i singlis diebus gerēda a magistrib⁹ ꝛtinebat q̄liter iudicarēt

y ¶ Luz tres. interpositio est.

z ¶ Sūma ope. quantū ad coꝛpus. vnde pamphilus alias Oꝛatius. Laboꝛ ipꝛobus oia vincit. Accursius.

a ¶ Et alacri. affectio enī opi tuo nomē iponit: vt. C. ad .l. coꝛ. de fic. l. i. ff. de fur. l. qui iniurie.

b ¶ Leges. s. institutionū. Accur.

c ¶ Oñdite. i. ita ꝓficite i hoc libꝛo vl̄ ita moꝛib⁹ inꝛoꝛmati sit. nā boni moꝛes plusq̄ diuitie opāt: vt. ff. ō tu. ⁊ cu. da. ab his. i. scire. §. i. ⁊. ff. ō v. obli. figo stipl̄at⁹ i fi.

d ¶ Ut spes. i. hec spes fit de vobis nostram, rempubli. posse gubernari.

e ¶ Perfecto. i. lectis alys libris.

f ¶ Nostram. al̄. vestram. ¶ Eius. reipublice.

g ¶ Uob. i. a vob Credēdis: lectis etiā alys libꝛis. Uel si habes. Credendā. idest cōmittēdā vobis datiue legit ⁊ dico: legitimo ope pfcō. i. cū qnquēnio legeritis: nā tūc opus cōsumat: vt in premio. ff. §. qꝫ quia solutū. ⁊ qꝫ dicit in tpibus ei⁹ ideo ē: qꝛ multe sunt partes ei⁹ vt pꝛetura: consulatus: ⁊ alie multe: vt patet ex tractatibus. C. de officys. ⁊ in. ff. e. ti colligitur.

h ¶ Credendis. i. qꝛ creditur ꝑm primam expositionez vel si habeā. Credēdā: dic vt in glo. supꝛa. Accur.

i ¶ Rica. De iusticia ⁊ iure. Justinianus tractaturus iura ppli romani ꝑmittit de iusticia ⁊ iure que est mater iuris: ⁊ ideo ab ea incipit. sic. obligatio mater ē actionis. vt. ff. de pꝛocu. licet. §. ea obligatio. ⁊ ideo ꝑmittitur in tractatu: vt. j. de ob. in pꝛi. ⁊ de acti. i pꝛin.

R ¶ Et iure. s. qꝫ iusticiā ꝓsequit vt minister vel filius. Sed quare de hoc ponit i rubꝛica cū i textu nihil dicat̄ diffiniendo licet diuidēdo. Sic respondēt quidā: iō nō ponit i textu de iure ne grauaret rudes aīos ꝛz pi. qō nihil ē. Uel dic b⁹ plerunqz fieri vt aliqd ponatur in rubꝛica. qō in textu non ponit. vt. C. ō reli. nā nihil in textu ibi de ludo alee. Uel dic qꝫ ē verius vt diffiniat̄ vt dicem⁹. j. e. ti. §. iur. ꝓcepta ūn glo.

l ¶ Iusticia. Hec iusticie diffō pōt intelligi ō diuina iusticia. q. d. diuina iusticia ē volūtas cōstās ⁊ ꝑpetua ⁊c. sed hec ꝛba i ea posita fūt plana. ꝛz nōne iiustū fuit qꝫ tm̄ datū fuit mercenario i sero veniēti quātū illi q mane venerat: qō tm̄ dei iusticia laudat: vt. ff. de an. le. l. y. ⁊ de. v. sig. l. y. in. §. cuiuscūqz. R. illō diuinū mysticē dr̄. q. d. tm̄ hēbit de padiso ille q ōcedit i p̄ vitio scō si faciat bonū q̄tū ⁊ ille q ōceserit i p̄ scō. Ul̄ dic ꝛz Jo. qꝫ ō fragili hois iusticia loqr̄. q. d. iusticia hūana vl̄ q ē i hoie ē volūtas ostās ⁊c. ⁊ ꝛz b⁹ illa ꝛba ostās ⁊ ꝑpetua: abyciūt extra qz hoi ñ posūt ꝓuenire: cū scriptū sit qꝫ septies i die cadit iust⁹. ⁊ iō nūq̄ i eodē statu ꝑmanet: vt i auc. ō ñ ali. aut pmu. §. vt aūt. Jtē qō i fi. dic ius suū vnicuiqz tribuēs. itellige q̄tū ad affectōz qz ad actū ñ pōt q. d. hūs affcūz tribuēdi. sic. ē. i. Rica. ꝑmy dr̄ de augusto: ⁊ sic ō mr̄imonio qō ē idiuidū: vt. j. de pa. po. i pꝛi. ꝛz iterdū diuidat̄ vt pꝛz. C. ō repudi. l. cē sesu. Ul̄ tio expōe vt i sūma hui⁹. t. vt volūtas. i. mēs ostās. i. bona q̄si bit⁹ mēs bon⁹. Sz Tulli⁹ sic diffinit. Justicia ē bit⁹ aī cōi vtilitate ꝑuata suam cuilibz tribuēs dignitatē. Scōz pla. iusticia ē virtus q̄ plurimū pōt i his q̄ nimiū possūt. Uel ꝓut ego credo. Justicia ē dei ogrua dispositio i singulis rebus recte diiudicans.

m ¶ Tribuēs. vt honeste viuat sibi: ⁊ sic altez ñ le dat immo pꝛoficiat. vel dic. Jus suum idest hominis meritum.

n ¶ Noticia. potest recte legi vt illa dictio scientia sit ablatiui casus: vel econtra sit nominatiui casus: ⁊ hec dictio noticia sit ablatiui casus. sic. j. ti. i. in ꝓinci. Sed nunquid secundum hoc oꝛtet qꝫ quicunqz vult iuris prudens vel iurisconsultus esse debeat theologiam legere. R. n. non. in coꝛpoꝛe iuris hec omnia inueniuntur: vt. C. de

ſũ. tri. ꝛ fi. ca. ꝛ. C. de ſac. ſan. eccle. ꝛ de epi. ꝛ cle. ꝛ i auc. ſub multis titulis: vbi ſpecialiter de diuinis tractat. Itẽ q ẽ dña iter iuſticiã ꝛ ius ꝛ iuris pu-dẽtiã. ℞. Juſticia ẽ vtus. Jus ẽ eius ℞ututis exe-cutiuũ. Juris pudẽtia ẽ ſcĩa illi⁹ iuris. Itẽ iuſti-cia ẽ ſũmũ bo-nũ: Jus medi-uz: Juris pru-dẽtia infimuz Item iuſticia vltribuẽ vni-cuiqz ius ſuuz Jus vo coad-iuuat. Juris pudẽtia docz qliter illõ fiat

o ¶ His igit. nũc vlt dicere qualr leges ſt docende.

p ¶ Cognitiõ. i. poſita diffinitiõe iuſticie iu-ris: ꝛ iuris pru-dẽtie. Accur.

q ¶ Et ſcipiẽti b⁹. datiue poſ-ſũt legi cũ ver-bo. ĩ. vidẽt vl ablatiue vt ſuperi⁹ reſpiciat: ꝛ hec verioꝛ.

r ¶ Nobis. loquũt cõpilatoꝛes hui⁹ libri ĩ pſona iuſtiniani q oz exponere p eos.

ſ ¶ Tradi. ſ. iura ppli ro.

t ¶ Leui. q ad verba.

v ¶ Simplici. quo ad ſniam.

x ¶ Diligẽtiſſima. quo ad ſubtiliſſima vba.

y ¶ Atqz exactiſſima. q ad ſubtilẽ materiã ꝛ ſniaz.

z ¶ Interpzetatione. i. facili ſententia.

a ¶ Que. ſ. differentia.

b ¶ Auertit. nota otra icõſtãtiã. ſic. ff. de pcu. ĩ cau-ſe. ĩ. pzi. vñ ſalomon. Tria ſũt mihi icognita ꝛ q̃r-tũ q̃ penitus ignoꝛo: via coluꝛ ſup lapidẽ. via auis volãtis i aere: via nauis i medio maꝛ. q̃rtũ difficili⁹ via iuuenis i adoleſcẽtia ſua vñ dãt i ite-reſti. eoꝛ facẽtatib⁹. vt. ĩ. ỏ here. q̃l. ꝛ dif. ℔. ſciẽdũ

c ¶ Naturi⁹. hic nõ puerbiũ. Qui vadit plane va-dit ſane.

d ¶ Juris pcepta. i. iura pzecipiẽtia pcipiũt aliqd q̃ ptinet ad aliq̃ iſtoꝛ triũ: nã nõ oẽ ius pcipit: ĩmo quoddã punit: quoddã vetat: quoddã pmit-tit: vt. ff. de le. ꝛ ſe. cõ. l. legis. quoddã ꝺſulit. vt. ff. de rei vẽ. l. is q. q̃ddã hoꝛtat. vt. C. ỏ trãſac. l. age.

e ¶ Honeſte. ſ. q̃tũ ad ſe: q̃ honeſtas ꝛ circa ma-trimõia ẽ. vt. ff. ỏ ritu nup. l. ſcp. ꝛ circa moꝛes ſer-uaꝛ. vt. ff. ỏ tu. ꝛ cu. da. ab his. i. ſcire oꝛ. ℔. penult.

f ¶ Alteꝛ nõ ledere. vñ illõ. Qõ tibi ñ vis fieri alĳ nõ feceris. vt in decre. in pzin.

g ¶ Jus ſuũ. vt nõ ſolũ ñ ledat: ſz etiã adiuuet: nã ñ ſufficit ab ſtinere a malo niſi fiat qõ bonũ ẽ: vt ar. i ỏcre. lxxxvi. di. c. ñ ſaꝛ. Sz nõne hec ỏba acci-piunt hic ſic. ſ. i diffinitiõe iuſticie i fi. ℞. nõ. imo ibi hec tria cõprehẽdit: hic aũt illõ ſolũ qõ extra

ſuo ꝑma relingt. Et nõ q ĩ ꝺ repzobo opi. ꝑi. ꝛ alioꝝ q ꝺixerũt q ĩ ꝺ ti. nõ diffiniebat ius. Jus aũt ẽ ars bo-ni ꝛ eq: cui⁹ merito qs nos ſacerdotes appellat. nã di-co q hec ỏba q̃ hic ſũt tãtũdez ꝑſtant. nã qõ hic dicit ꝑcepta iuris: p ꝺ dicit ars: cũ ars ſit collectio ꝑceptoꝝ

iuſti atqz iuſti ſcia. His igit⁹ generaliter cognitis⁹: ꝛ inci-pientibus⁹ nobis⁹ exponere iura populi romani: ita maxi-me videntur poſſe tradi⁹ cõ-modiſſime: ſi primo leui⁹ ac ſimplici⁹ via: deinde diligẽ-tiſſima⁹ atqz exactiſſima⁹ in-terpzetatione⁹ ſingula tradã-tur: aliogn ſi ſtati ab initio ru-dem adhuc ꝛ infirmuz aĩum ſtudioſi: multitudine ac vari-etate rerũ oneraueriñ⁹: du-oꝝ alterum aut deſertoꝛẽ ſtudioꝝ efficiem⁹: aut cuz magno laboꝛe eius ſepe etiã cũ diffidentia que⁹ plerunqz

ĩtuenes auertit⁹: ſeri⁹ ad id perducemus: ad quod leuio-ri vĩa ductus ſine magno la-boꝛe eius: ꝛ ſine vlla diffidẽ-tia maturius⁶ ꝓduci potuiſ-ſet. Juris⁹ pzecepta ſũt hec honeſte⁶ viuere: alteruz⁶ nõ ledere: ius ſuum⁹ cuiqz tribu-ere. Huius⁵ ſtudii due⁵ ſũt poſitiones: publicuz ꝛ pziua-tum. Publicum ius eſt quod ad ſtatum rei⁸ romane ſpe-ctat⁸. Priuatum eſt qõ ad ſingulorum vtilitatem perti-net⁸⁸. Dicenduz ergo de iu-re ꝓuato⁸: qõ ẽ triptite⁰ col-lectũ. ẽ. n. ex nãlib⁹⁹ ꝓceptis

Itẽ p ꝺ qõ dicit ho-neſte viuere: alteꝛ nõ ledere: valet tm̃ q̃tũ boni ꝛ eq. Itez p hoc qõ dicit: ius ſuũ vnicuiqz tribue-re: colligo cuius me-rito qs nos ſacerdo-tes appellat. i. ſacra vl iura ſua cuilibet miniſtrãtes: vt hic ꝛ. ff. e. l. i. ỹ. ℞n.

b ¶ Hui⁹ ſtudy. i. ar-tis adipiſcende per ſtudium.

i ¶ Due ſũt poſitio-nes. i. ſpẽs ſm ꝑ. ſz ſm Az. Sic. i. ſup ob-obus generib⁹ non ſpẽb⁹ ponit hec ars. ſtudio diſcenda. nec .n. placet q ex mul-titudie reꝝ mlta di-cantur iura: ſic enĩz diceretur ius aliud egnũ: qõ ſup equo tractaret: aliõ afiminũ: ꝛ ſic de ſingulis: ſz ego credo qõ iſte nõ fuit ꝑ. itellectus: ſz ille q ẽ ꝓceptoꝛis mei. Accur.

k ¶ Rei romane. ꝛ oſiſtit i ſacris: i ſacerdotib⁹: ꝛ magi ſtratib⁹. ff. e. l. i. ℔. publicã. ꝛ i autẽ. vt li. ma. ꝛ auie. ℔. qz vero. col. viỹ. ꝛ. C. ỏ ſũ. tri. ꝛ fide ca. iter claras. ꝛ. ff. de oꝛig. iuris. l ỹ ℔. poſt oꝛtgines.

l ¶ Spectat. ſ. principaliter. nã ꝛ ſinguloꝝ ẽ vtilitas rẽ-publicam conſeruari.

m ¶ Pertinet. ſ. p̃cipaliꝛ: ſcẽdario aũt ad pu. vtilitatez ptinet. expedit. n. reipu. zc. vt. ĩ. ỏ bis q ſũt ſui vel alie ni iuris. ℔. penult.

n ¶ Priuato. ſz qd de publico. ℞. ñ dicet ĩ ꝺ libꝛo: ſz. ff. ỏ iuſ. fiſ. ꝛ. C. e. ti. ꝛ ĩ alĳs ti. ſequẽtib⁹: ꝛ fere p oẽs tres libꝛos codicis: vbi ỏ iuſ. pu. tractet. Et nũgd illud eſt triptite collectũ. ℞. ſic: vt ſtatim dicã: ꝛ ex eiſdẽ ꝑce-ptis. Cũ ergo eadẽ ſint exempla pub. ꝛ pzi. quare ỏ pzi uato tm̃ dixit q ẽ tripartite collectũ. ℞. q plura erat de eo ꝓuato dicturus. Itẽ cũ feciſſet hũc libz cã rudiũ nolebat eos multum aggrauare: quod feciſſet ſi tra-ctaſſet de iure publico in hoc libꝛo.

o ¶ Triptite. ĩ iure. n. ꝓuato vt ĩ ſuo toto triptita ſunt ꝑcepta nãlia vt hic: neminẽ cũ alteri⁹ pãno fieri locu-pletẽ: vt. ff. ỏ cõdi. ide. nã nã. Itẽ gẽtiũ: vt qõ gſqz ob tutelã ſui coꝛpis fecerit iure feciſſe eſtimet: vt. ff. e. l. i. ỹ. ꝛ. iỹ. Itẽ ſũt ꝑcepta ciuilia: vt ꝑcepta ỏ vſuc. ꝓuata eni vtilitate ẽ vſucapio: vt. ĩ. de vſucapi. i pzi. ibi. Ne dñia zc. ꝛ ſic publicũ ẽ ex eiſdẽ exemplis: ꝛ pone eadez exẽpla: vt ecce a iure nãli: vt ñ locupleteꝛ cũ iactura al-terius res pu. a iuregẽ. vt liceat reipu. ꝓpũſare inu-riã. Itẽ a iure ciuili vt res pub. vſucapiat: ſicut pziua-tus: q exponentur. ĩ. ſtatim in iure priuato.

p ¶ Naturalibus. i. iure naturali.

q Aut gẽtium i. precepta iurisgentium.

r Aut ciuilibus preceptis.

s Rica. De iure nãli. dictũ ẽ. ſ. ꝙ ius ꝑuatuz ẽ collectũ ex naturalibus ꝓceptis gẽtiũ ⁊ ciuilibus: nũc ỏ eis dicit ⁊ primo de iure naturali.

t IUs nãle ẽ qỏ natura. i. deus ⁊ nominatiue ⁊ ablatiue pỏt legi: ſic. ſ. t. i. Et nỏ ꝙ quatuor modis ius naturale ponit. qñz ꝑ iuregẽtiuz vt. ĩ. de rer di. ſ. ſinguloꝝ. qñz ꝑ iure pactoꝝ ⁊ ſic ꝑ iure pretorio vt. ff. de pac. l. i. quãdoqz ꝑ eius cõtrario. ſ. ꝑ eo qỏ reſcindit pacta: vt in reſtitutiõe minoꝝ: vt. ff. de mi. l. i. qñz ꝑ inſtictu nature vt hic ⁊. ff. e. l. i. ſ. ius aũt naturale. Sed ſcõz can. ius naturale oſ qỏ in lege moſaica vel in euãgelio ỏtinetur: vt in ꝓncipio decretoꝝ. ⁊ iſtỏ qỏ hic ẽ noiatiui caſus: qñz hec dictõ nã ẽ ablati caſus: qñz natura ẽ noiatiui: ⁊ tunc dic natura. i. deus.

aut gentium[q]: aut ciuilibus[r].

De iure nãli gẽtiũ ⁊ ciuili.

IUs[s] naturale eſt qỏ natura omnia aĩalia docuit. Nam[u] ius iſtud non ſolum humani[v] generis ꝓpriũ ẽ: ſed ⁊ omniũ animaliũ: que in celo[x]: que in terra[y]: que[z] in mari naſcũtur. Hinc[b] deſcẽdit maris[c] atqꝫ femine cõiugatio[d] quã nos matrimonium appellamus[e]. Hinc[f] liberoꝝ ꝓcreatio ⁊ educatio[g]. Uidemus eteni cetera[h] quoque aĩalia iſti[i] iuris[k] pitia cẽſeri. Jus[k] aũt ciuile uel gentium ita diuiditur. Omnes populi qui legibus ⁊ moribus[l] regũtur: partim ſuo ꝓpꝛio: parti cõi iure omniũ[m] hominuz utunt. Nam quod quiſqꝫ populus ipſe ſibi ius cõſtituit: id ipſius ꝓpꝛiũ ciuitatis ẽ: vocaſ qꝫ ius[n] ciuile: quaſi ius ꝓpꝛiũ ipſi[o] ciuitatis. Quod[o] uero naturalis ratio inter omnes homines conſtituit: id apud oẽs populos pereque cuſtoditur: vocaturqꝫ iuſgentiuz: quaſi quo iure omnes gẽtes utunt[p]. Et populus itaqꝫ[q] romanus: partiz ſuo ꝓpꝛio: partim cõmuni omnium hominum iure utitur: que[r] ſingula qualia ſunt: ſuis locis ⁊ etiã qdã legib[s] tñi ⁊ nõ moribus.

u Nã ius. bñ dico omnia aĩalia: nam ius iſtud ⁊c. nõ ſolũ eſt hoium ſed cõmune oĩum animaliũ. Accur.

x Humani. ideſt hominum.

y In celo. i. in aere. vt aues q̃ i arboꝛib[t] ⁊ i aere naſcunt. vt. ĩ. de rer di. ſ. apiũ.

z In terra vt fere beſtie q̃ ſuis luſtris. i. cubiculis naſcunt: ⁊ etiam quedam aues.

a Que i mari vt piſces idẽ dico ꝛſi i q̃lz alia aq̃ naſcũt

b Hinc. i. ab hoc iure nãli. ſ. deo q primo adã eue cõiunxit: ⁊ in paradiſo delitiaz poſuit.

c Maris. ideſt maſculini.

d Cõiugatio. i. aioꝛ ñ coꝛpoꝝ. vt. ff. ỏ re. iur. ſ. nuptias.

e Appellam[u] matrimoniũ. i. affectũ matrimony. Et ſicnõ ꝙ matrimoniũ quo ad originẽ ẽ de iure naturali. ſ. deo vt hic oſ. de iuregen. etiã dici pỏt qz ab eo receptũ ẽ. de iure ciuili etiã dici pỏt ꝙ foꝛmã ei adiuuit ⁊ ſolẽnitatẽ. vt pz. ĩ. de nup. p totũ. ⁊. cũ dicit a qb[u] nup. fit abſtinẽdũ. ⁊. ff. de ritu nup. p totũ. vnde oz dici ỏ iure ciuili. vt. ff. de iuſti. ⁊ iure. l. ius ciuile

f Hic liberoꝝ. nã ỏs operaſ ad liberoꝝ ꝓcreationem ⁊ naturalis inſtinctus.

g Et educatio. nã ỏ iuſ. ſ. nãli moueſ parẽs ad educatiõnẽ filioꝝ ſuoꝝ poti[ꝫ] alienoꝝ: vt. ff. vñ libi ſcripto.

h Cetera. ſ. animalia nedum homines.

i Jus nãlis. de quo logmur: ex eo. n. ꝙ auis volat: piſcis natat: galli na oua calefacit: mouẽ iſto iure nãli.

k Jus aũt diuiditur. i. vnũ ab altero cognoſcitur.

l Et moꝛibus. nã qdã ſũt q regũtur tñi moꝛib[v]: ⁊ etiã qdam qui nec moꝛib[v] nec legib[v]: vt hoies ſilueſtres:

m Oiuz. i. eo iure. qỏ eſt oẽ oiuz hoiuz ſiue ſcriptuz ſit ſiue non.

n Jus ciuile: vt ſũt ſtatuta fraz: q̃ iura municipalia dicũt vt. C. de emã. li. i. ⁊ ſic oſ ad oꝛaz iuſ

naturaſ. i. iuſ

gẽtiũ: ⁊ ita accipiſ hic. Secũdo mõ dicit ius ciuile. lex .xy. ta. vt. ff. ỏ iu. et iuſ. l. ius ciuile. ſ. Ẽ igit Tertio oſ ius ciuile oẽ ius qỏ ñ ẽ ꝓꝓriũ ⁊ ſic accipiſ. ff. de iuſti. ⁊ iure .l. ius ciuile. in ꝓncipio .ſ. ius ꝓꝛe. Quarto dicitur diſputatio ꝓnde tũ que fuit facta ſuper. l. xy. tabu. vt. ff. de ori. iuſ. l. y. ſ. hec diſputatỏ ſz Jo. Quinto

gcgd ſcriptuz

bẽm[v] ỏ iuſ oſ ius ciuile vt cum oſ. ẽ. n. ſciſſima res ciuiſ ſapia q̃ ꝓcio nũmario ñ ẽ eſtiata. vt. ff. ỏ vaſ. og. l. i. ſ. ꝓinde. Sexto oſ quotiẽs addiciſ aligd iuri naturali: vt in matrimonio dixim[v] mõ: vel detrabitur iuri naturali: vt. ĩ. de vſuc. in ꝓin. vel additur iuri gẽtiũ: vt in tutelis inuenta a iure ciuili oꝛiginaliter: vt. ĩ. de ture. i ꝓin. vel detrabiſ vt in poteſtate ſuoꝝ reſtricta: vt. ĩ. de his qui ſui vel alieni iuris ſũt. ſ. ſed hoc tpe: hoc eni ius ciuile oſ. vt. ff. de iuſti. ⁊ iure. l. ius ciuile. i. ℞. ⁊ hec exẽpla ſunt ibi notata.

o Quod vero nãlis. nõ ꝙ iuſgẽtiũ nãli rõne eſt ỉductũ: vt hic ⁊. ĩ. de rer di. ſ. ſinguloꝝ. vnde eſt immutabile: vt. ſ. e. ſ. ſed naturalia. Accur.

p Utũtur vt ẽ religio erga deũ: vt parentibus ⁊ patrie pareamꝰ: vt otra violẽtiã reſiſtamꝰ: vt. ff. de iuſti. ⁊ iure. l. i. ſi. ⁊. l. y. Item ꝺuentiones ſiue pacta que apud oẽs gen. valent: vt. ĩ. e. ſ. ius aũt gẽtiũ. ⁊. ff. de pac. l. iuriſgen. in ꝓin.

q Jtaqꝫ. qz omnis populus vtitur itaqꝫ ⁊c.

r Que ſingula. ſ. iura gẽtiũ ⁊ ciuilia qbus vtuntur ciues romani: ⁊ effectus eoꝝ iuriũ dicetur. ĩ. de rer di. ſ. ſinguloꝝ vſqꝫ ad finez ti. vbi oſ qualiter acgrunt oñia iuris gen. Jtẽ. ĩ. ỏ vſucap. ⁊ iti. ſequẽtibus quibus oſ qualiter acgrũtur dominia iure ciuili. ⁊ ſecundum hoc refertur ad ꝓximũ dictum: ⁊ illud intelligas de iure ciuili romanoꝝ generali. Uel aliter dic: ꝓponemus. ĩ. e. ti. ſ. penult. vbi dicit alterũ variabile vt ciuile: alterum non: vt gentiũ. ⁊ ſcõm hoc nõ referſ ad ꝓximũ dictũ ſz ad id qỏ dixit ſuꝑ. Nã ⁊c. Accurſius.

f ℂ Proponemus. sed vbi. ℟. forte. ĩ. de rerum di. .ſ. singulorum. ⁊ refertur non ad proximum dictũ sed ad id quod dictum est. Nam quod quisq; cẽ. ⁊ ibi. Quod vero cẽ. Accursius.

g ℂ Sed ius quidem cẽ. diximus aũt populos commune ⁊ ꝓpriũ ius habere Sz cẽ. Accursius.

v ℂ Appellat. idest nomen il lius ciuitatis vbi factum ẽ ius ciuile debet ⁊ imponi. Accursius.

x ℂ Solonis. nomina sũt cõpositorum statutorum in illis ciuitatibus sicut si appellat quis ius ciuile boñ. statutum a cõpositoribus inuentum ⁊ concilio confirmatum non erauerit: immo benedixerit.

y ℂ Sic. n. ⁊ ius quod per se tãtum composuerũt: alias eẽt generalis lex vt. ĩ. e. ſ. lex est. ⁊ de hoc. ſ. iure ciuili generali potest hic loqui'.

z ℂ Jus quiritum. ꝓ eodẽ: licet noĩa mutet.

a ℂ A quirino. qui fuit eorum rex dictus a quiris qõ ẽ hasta: q; magna hasta in bello vtebatur.

b ℂ Ciuitatis. sed simpliciter dicitur ius ciuile.

c ℂ Nostrum. ſ. romanoꝝ ꝑ excellentiam.

d ℂ Jus. ſ. ciuile romanoꝝ ꝓprium: vel generale: si est factum vt sit generale.

e ℂ Virgilius. idẽ in apostolo. nam ꝑaulus in diuina scriptura intelligitur. Jtẽ vt dicitur sapiens intelligitur salomon.

f ℂ Jus aũt. aũt ꝓ sed: ⁊ repetit de iuregentium vt aliquid addat.

g ℂ ꝑumano. sed nunquid plura humana genera sunt. ℟. non. expone ergo idest omnibus hominibus. Accursius.

h ℂ Nam vsu. ab initio. n. pauci erant homines q ⁊ indiguerunt tñ aliquo communi vsu: ⁊ quando plures fuerunt: tunc magis suas consuetudines habebant ⁊ statuta: puta vt nullus vineam vel hortum alterius intraret: ⁊ hoc sequitur ⁊ probatur. ff. de iusti. ⁊ iure. l. ex hoc iure.

i ℂ Bella. sed quomodo a iure descendit bellum cum sit a iure prohibitum: vt. ff. de vsuf. l. equis

ꝓponemus[g]. Sed ius[r] gdẽ ciuile ex vna quaq; ciuitate appellatur[u] veluti atheniensium. Nam si quis velit solonis[x] vel draconis leges appellare ius ciuile atheniensium: non errauerit. Sic[y] enim ⁊ ius quo romanus populus vtitur: ius ciuile romanorum appellamus: vel ius[s] quiritum quo quirites vtuntur. Romani enim a romulo: quirites a quirino[z] appellãt. Sed quotiẽs non addimus nomẽ cuius sit ciuitatis[b]: nostrum[c] ius[d] significamus: sicut cum poetas dicimus: nec addimus ei nomẽ: subaudit apud grecos egregius homerus: apud nos virgilius[e]. Jus[f] aũt gentiũ omni humano[g] generi cõmune est. Nam[h] vsu exigẽte et humanis necessitatib[i]:

flmum. ℟. loquitur de eo quod a populo ro. est indictum hostibus vt. ff. de cap. ⁊ postli. reuer. l. hostes. ſ. in bello. Jtem pulsare violentiam quod est licitum. vt. ff. de iusti. ⁊ iure. l. vt vim. ⁊. ff. de vi. ⁊ vi. ar. l. i. ſ. viz vi. cum moderamine tamen: vt. C. vnde vi. l. i ff. de iusti. ⁊ iure. l vt vim

gẽtes humane iura quedaz sibi ostituerunt. bella[l] eteniz orta sũt: ⁊ captiuitates secute ⁊ seruitudines: que sunt naturali iuri otrarie. Jure eniz naturali oẽs hoies ab[k] initio liberi nascebant. Et ex hoc iuregentium oẽs pene[l] otractus itroducti sũt: vt emptio ⁊ venditio: locatio ⁊ oductio societas: depositum: mutuũ: ⁊ alii innumerabiles[m]. Constat[n] autem ius nr̃m quo vtimur: aut ex[o] scripto: aut ex ñ scripto: vt apud[p] grecos fonay: monoy. Scriptuz aũt ius est: lex plebiscita: senatusconsulta: principum placita: magistratuum edicta: responsa prudentum. Lex[q] est quod populus romanus senatorio magistratu interrogãte veluti[r] consule[s] consti-

k ℂ Ab initio. sed nũ quid hodie? quidaz dicunt sic: nos contra: nam seruus nascitur: vt infra ō iur. per. ſ. serui. ⁊ de natesti. l. interdum.

l ℂ Pene. pene dicit propter quatuoꝝ cõtractus: vt stipulationem: vt infra de act. ſ. de cõstituta. Jtem litteraꝝ obli. vt. ĩ. de ſfaruꝫ obli. Jtem ꝓpter contractum emphiteoti. vt. ĩ. loc. ſ. adeo Jtez ꝓpter spon. lar. ĩ. de dona. ꝓpter nup. vt in aut. vt spon. lar. ſ. i. ⁊. i. col. x. Et nota q hic dicitur omnes contractus esse de iure gen. sed non omnes obligationes: nam que ex maleficio vl q̃si sũt ñ sũt ō iure gen. ſz vl a lege. xij. tab. vel alia lege.

m ℂ Jnnumerabiles. idest non facile ad numeranduz habiles: vt. ĩ. de rebus corporalibus ⁊ incorporalibus. in principio.

n ℂ Constat autem ius nostrum. i. ciuile ro. de quo diximus. supra. e. ſ. sed ius. Large vocatur ius ciuile iusq quicquid scriptum habemus de iure naturali: vt dixim. ſ. e. in glo. vt sũt statuta terrarum cẽ. ibi. Quinto cẽ. Jtẽ quicquid habemus de moribus hic cõprehẽdit .ſ. generalibus vt patet ex inferioribus.

o ℂ Ex scripto. de hoc dicit vsq; ad. ſ. ĩ. ex non scripto. ⁊ de nõ scripto ibi dicit. Accur. flo. Ut. ꝓ sicut.

p ℂ Apud grecos. ſ. nam ⁊ greci vtebantur iure scripto ⁊ non scripto: vt. ĩ. e. ſ. ⁊ non ineleganter.

q ℂ Lex est. hec diffinitio quo ad sententiam concordat cum ea que est. ff. de. le. ⁊ se. cõ. l. i. licet quo ad verba dissentiat. Diffinitur ⁊ alio modo. Lex est sanctio sancta iubens honesta: prohibens contraria. que sumitur ex lege greca. ff. de le. ⁊ se. cõ. l. y. Jtem diffinit tertio modo: vt in alia lege greca colligitur in eo. ti. ō le. ⁊ se. cõ. l. i. Accursius.

r ℂ Veluti. exemplificatiue ponit. n ã facta cõuocatione ppli ro. magistratus. ſ. senat' nõ totus: sz q maioꝝ erat oib' interrogabat ppl̃s. ſ. cõsul. an sic placeret: ⁊ sic ad libitũ. ppli fiebat: vt. ff. de orig. iuris. l. y.

s ℂ Consule nam consul vice senatoꝝ interrogabat

pplꝫ:ꝛ sic ipſi ſenatores videꝛ intꝛogare:nã q̃ p aliũ facit p ſe facere videt. vt.ff.ō vi.ꝛ vi.ar.l.i.§. deiecisse.ꝛ.ff.ō admi.tu.Lita aũt. §. geſſiſſe. nã recte oia nr̃a facim⁹:q̃bus a nob̃ auctoꝛitas ipartit. vt.C. de ve.iu. enu.l.oia.

t Plebiſcitũ.veluti ereplificatiue ponit: vt ſ.§. pri.erat .n. vn⁹ nole tribun⁹ q̃ pꝛeerat plebeioꝛ magiſtatui:q̃ iterꝛogauit plebeios: vt .ff.de oꝛig.iu.l.y. et mꝛtas legeſ hẽm⁹ō bis vt ō.l.aq̃. vt.j. ad.l.aq̃.§. ceteꝛ ꝛ .§. hoc tm̃.ꝛ ne pſides accipiant niſi eſculẽta:vt.ff.ō of. pcon.l.ſolẽt.§. fi.ꝛ .ff.de offi.pſi.l.plebiſcito.

v Spẽs a genere Eſt aũt gen⁹ q̃ ꝑdicaꝛ ō plurib⁹ differẽtib⁹ ſpecie: vt aia liũ:aliud rõnale aliud irrõnale: ꝛ ſic ſe hꝫ ppꝫs: vt ſequitur ad nobiles ꝛ ignobiles. Spẽs aũt q̃ ꝑdicaꝛ de plurib⁹ differẽtibus numero: vt homo. ali⁹ Titius: ali⁹ Seius. ſic ſe bẽt plebs:nã minoꝛes tm̃ oꝑhẽdit. vt ſeq̃.

tuebat. Plebiſcituꝫ eſt q̃ plebs plebeio magiſtatu iterꝛogante veluti tribuno conſtituebat. Plebs aũt a pplo eo differt: quo ſpẽs a genere:nam appellatione populi vniuerſi ciues ſignificantur: ꝺnumeratis etiaꝫ patriciis ꝛ ſenatoꝛibus. Plebis autẽ appellatione ſine patritiis ꝛ ſenatoꝛib⁹ ceteri ciues ſignificantur. Sed ꝛ plebiſcita lege oꝛtẽſia lata nõ min⁹ ualere q̃ leges ceperũt. Senatuſcõſultuꝫ eſt q̃ ſenat⁹ iubet atq̃ conſtituit. Nã cuꝫ auctus eſt populus roman⁹ in eum moduꝫ vt difficile ſit in vnum eum ꝺuocaꝛi legis ſanciẽde cauſa: equum viſũ eſt:ſenatum vice populi cõ

x Etiã .q.o.nõ ſolũ plebei appellatõe ppli ꝺnumeratur: ſed etiã patricij.

y Patricijs.qui eꝛant quaſi patres pꝛincipis: vt.j.q̃ bus mõis ius pa.po.ſol.§. filius.

z Sz ꝛ plebiſcita. videbãt min⁹ valẽ q̃ſi loco ſũpto ab auctoꝛitate:q̃ maioꝛ ẽ patricioꝛ ꝛ ſenatoꝛ auctoꝛitas vt.C.de.le.humanũ.ꝛ.ff.de eden.l.ſiqs ex ar.§.i.ſz hoc ſublatũ ẽ ꝑ legẽ latã ab oꝛtẽſio rege: vt ſequitur ꝛ.ff. de oꝛig.iu.l.y.§. deinde cũ eſſent.

a Oꝛtenſia.ſ.cõpoſuit iter nobiles ꝛ plebeios: ꝛ iter eos ſic ſtatuit q̃ valeret ꝛ plebiſcitũ.

b Senat⁹ ꝺſtituit.nã poterat facere legẽ vt hic.ꝛ.ff. de leg.ꝛ ſena.conſul.l.non ambigit̃ur.

c Legis.nã idẽ ẽ ſi ex alia: q̃ difficile erat hoĩes conuenire.

d Cõſuli.i.itꝛogari:nã ãtea pplꝫ iterꝛogabaꝫ: vt ſ.e. ti.§. plebiſcitũ: vt ſic pplꝫ iterꝛogabaꝫ pꝛi⁹:ſic poſtea ſenatoꝛes q̃ cẽtũ eꝛãt nũero iterꝛogabãt a conſule. vt .C. de peti.here.l.fi.in pꝛin.

e Sz ꝛ q̃ pꝛincipi placuit.cã faciẽdi cõem legẽ: alias nõ eẽt lex cõis: vt ſeq̃tur.ꝛ.C. de ſen.l.ex ſtipulatiõe nã ibi ꝺſi ois vox iudicꝫ ẽ ſnia:ꝛ ſic ñ ois vox pꝛincipis ẽ lex

f Habet vigoꝛẽ.i.lex ẽ:ꝛ ꝓ lege ſeruatur.

g Regia.hac lege cautũ fuit: vt poteſtas legis faciẽde tꝛãſiret ō pplo ad pꝛincipẽ: vt hic.ꝛ.ff.ō oꝛi.iu.l.y.

.§. deĩde cũ eẽnt.ꝛ.§. nouiſſime.ꝛ fac ad .ff.ō cõſti.pꝛi.l.i. vbi ſũt eadẽ ꝝba:ꝛ hãc legẽ regiã habem⁹:nã facta fuit ſup regio.i.ipio tꝛãſferẽdo.

h Pplꝫ ei.ſ.pꝛincipi q̃ ad honoꝛẽ:ꝛ i eũ q̃ ad on⁹

i Imperiũ.i.tꝛãſferẽdũ de pplo ad pꝛincipem.

k Cõceſſit.i. tꝛãſtulit:ſic vt ipſe pplꝫ ãmodo ñ bẽat ſibi .ius.ſic.C. de ve.iu.enu.l.y. .§.ſz .ō.ꝛ ō leg. ꝛ ſe.l.fi.Sed alij ꝺcũt q̃ ꝛ adhuc pplꝫ pt facẽ legeꝫ. q̃ ꝺ ſolũ pncipẽ .ō poſſe: vez ẽ ſolus.i.nullus ali⁹ſol⁹ ſz .Ri.

l Per eplaꝫ vt.j.ō bis qui ſũt ſui vl alie. iu.§. ꝺñoꝛ ꝛ.ff ō ꝺſti.pꝛi.l.i.

m Decreuit. vt.C.e.ſi ipiaꝫ

n Edicto. vt C.e.l.y.ꝛ ō ſe. nup.l.hac edictali.

o Legẽ.generalẽ q̃ potes cogſcẽ q̃tuoꝛ modis: vt.C.ō leg.ꝛ con.l.leges. vl ſpecialẽ vt ſequitur. Accur.

p Hec ſũt.ſ.que cõſtituit iperatoꝛ. Accur.

q Perſonales.ꝺmodo iurꝫ corpe ñ ſũt clauſe als oẽs ſẽ gnales: vt C.ō no.C.ofir.l.vnica i.§.fi.

r Ob meritũ.q̃ mꝛtũ fuerat pꝛincipi.ꝛ iõ aliq̃ pena q̃ debebat ille pati ꝓpter delictum quod forte fecerat ei remiſit.

ſ Alicui.penam merenti.

t Irrogauit.ſ.nõ merẽti: vel merẽti maioꝛẽ q̃ eẽt dign⁹: vt pena ei⁹ met⁹ ſit mꝛtoꝛ: vt.ff. de penis aut facta.§. fi. Accur.

v Sine exemplo.i. vt aliꝫ caperent exemplum.

x Sbuenit.vt clericis i gb⁹ mꝛta ſẽ ſpãlia: vt i aute. vt clerici.apõ ꝓpꝛi.epi.ꝛ.C.ō epiſ.ꝛ cle.cũ clericis.ꝛ.l.oẽs q̃ ꝛ curie.ꝛ aliꝫ vt.C.ō.le.ꝛ cõ.l.y. Sz nũqd itelligit ſine exẽplo ſubuenire ſi cui ſim⁹ ꝛeſcribat? R.ſic.ꝺmodo nõ ſit ibi aliq̃ō ſignũ ex bis q̃tuoꝛ q̃ ꝺcũt. C.ō le.ꝛ con.l.iij

y Nõ tꝛãſgredit.ff.q̃ gſq̃ iurꝫ.l.i.ō ſz diſtigue an ad ſui poſtulatiõe ſit ꝛceſſũ: q̃ caſu tꝛãſgredit: vt ibi: aĺ.nõ: vt hic.ꝛ vt.ff.q̃ gſq̃ iurꝫ.l.iij. ſz hic ñ ſoluit aĺ ō ō.C.ō fruc.ꝛ li.expen.l.fi. vl ad vtrũq̃ ō q̃ ad aliꝺ exrẽdit ꝺ nõ ẽ ꝺcere: vt alius habeat pꝛiuilegiuꝫ: vel melius licet egrediatur pſonã:ñ ẽ tñ generale ius:nec videt aliꝫ. ſ. aduerſari⁹ pꝛſus cũ ſit ntigẽs occaſiõe cõtrouerſie.

z Tenent.i.ligant.

a Pretor quoq; edicta. q̄ scripta erāt i albo p̄/torio.vt.ff.de iurisd.o.iu.l.sigs id qō.i p̄ Rn.Accu.

b Nō modicā.sz magnaz. Qō q.i.ideo quia.

c Magistratus.s.ipsi pretores: vt.ff.de iusti. et iure.l.ius aūt pretorium.

b Dederunt vt.ff. de orig. iu.l.y.§.eodez tempore.

e Propone/bāt.casus: vt de moriō⁹ vel morbosis t vi/tiosis, aliquib⁹ vt patet.ff.de edili. edi .l.i. Accursius.

f Honorary qualiter. Rn. qz ediles erāt ex pretoribus vt.j.ō diui.sti. §. pretorias. t.ff.ō. v. obli. l.v.§. ptorie.

g Responsa sententie.snia est firma t in/dubitata re/spōsio ſm Jo.

h Opiniões opinio ē cum dubitatiõe re/spōsio ſz Jo.

i Publice.i.quaz interpretatio fiebat pub.au/ctoritate cessa a principe: vt vlp.paſ.t sikes q fe/cerūt leges.ff.ō ori.iu.l.y.§. post originē: t.§.iu/ris ciuilis sciam.

k A cesare augusto.vt.ſ.i. Rn.Accur. floren.

l Ut iudici.s.nlli. Cōstitutū.i.sic ipi ostituerī.

m Exñ scripto ius venit.de iure scripto vidim⁹ q̄.i. vi. ptes ciuitat.legē ō ñ scripto vt ſ.e.§.ostat

n Diuturni.sz q̄to tp̄e vsus facit mores vel cō/suetudinē. Rn.x.an. vt.ff.qui t a qui.l.ſi cū fidei/cō.§.aristo.lz ſm quosdā exigit tp̄s cuius ñ extat memoria.ar.ff.de aqa quot.et es.l.iy.§.ductus.t.C.q̄ sit lon.osue.l.osue tudines t.C.de sa.san.eccle.l.fi. Itē q̄ dr longa p̄z i rubrica.C.e.t.ff.e.longa aūt.x.an.dicit .v t.j.de vsuc.§.i.legē q̄.x.an.fit robusta.sz nunqd semel sufficit: vt.j.x.an? Rn.nō: immo oz ad min⁹ bis ſm eā iudicare: vt.C.de epi.au.l.iy. in fi. vel q̄rimoniā: vel libellū positū ō cōsuetudinē talē spernere vt.ff.de legi.t se.con.l.cū ō osuetudine. Nūqd ergo iudicaſ exemplis? Rn.nō. vt.C.de sen.l. nemo iudex.t faſ.ff.ō of.p.§z lz. Sed ex osuetudine q̄ approbaſ exēplis: t sic conceditur aliquid p̄ obliquū qō directo ñ ꝯcedit: sic t.ff.q̄ res pigno ri.ob.pos.l.aristo.i fi. sic ecōtra peto ex pmissiõe q̄ pmissio pbaſ ex lōgo vsu: vt. ff.ō vsu. cū ō in rē vſo

o Consensu alias non pōt esse consuetudo cū dicatur quasi cōmunis cōsuetudo: t error osuetudinē impedi/at: vt.ff.de le.t se.con.q̄ nō ratione.

p Imitaſ.i. tñ valet vbi lex scripta nō ē q̄tū lex vbi scripta ē. Et nō tres vtutes osuetudinis imitandi legem: vt hic. Itē iterpretādi legē vbi lex ē dubia vt.ff.e.ſi ō iterp̄tatione i fi. Itē corrigēdi: vt.ff.ō legi. et se.cō.l.ō qbus.in fi. t.j.e.§.ea vero.qō distigue: aut ē generaſ osuetudo p totū mūdū: t tunc vi/cit legē vbiqz: vt.ff. e.de quib⁹.§.fi. aut spālis: t tunc vincit legē in eo loco vbi ē: vt.ff.cōia predio/rū.l. vēditor.§.si cō stat. dūmodo post legē fuerit inducta alias vicit a lege su/perueniente: vt.ff. ō sepul. vio.l.iy.§. diuus. in alio aūtez loco cōsuetudo spā/lis nō vicit legez vt .C.e.l. osuetudis. t ſm Jo. t p. lz aliq aliter distixerūt.

q Et. idcirco dic.§. cōis ē ad duo. s. ocā s. ad scriptū t ñ scriptū: iō bñ ē ē.§.

r Jus ciuile. large accipe: vt no. in.§. costat.

s Origo.i.lex.xy.tab. q̄ fuit origo toti⁹ iur⁹ t p̄nciptū.

t Institutū.i. ordinamēt: nā roman⁹ pp̄s.x. viros p ista iure misit: g.x.tab. eburneas rettulerī: tā de iure scripto athenie/siū: q̄ nō scripto lacedemonioz. Sz qz postea aliqd erat p q̄ō emēdatione cōsiderabat: data fuit ptās p vnū ānū bis.x. vir⁹: vt ius t leges corrige/rēt: addēdo t detrabēdo: t si op⁹ eēt interpretarent: t vt ea facerēt qui duas tab. addiderūt: t sic lex.xy. tab. ex accrescēti dicta ē. vt. ff. de ori. iuris. l.y.§.i.

v Sz nālia. B.§. pt itelligi ō iur⁹ nāli p̄mevo q̄ mouēt oia aialia ad aliqd faciendū: vt notaui. ſ.e.ti.§.i. i pri. sz qō dic eē imutabile: ē ō id qō ō pōtuit dr q̄ est ō ius nāle: t tñ pualz: vt ſ.e.§. ius āt. sz dic. ñ ōrogaſ ob b. lz ñ fuerī i illo casu: nā nihilomin⁹ equū t bonū ē. Et eo/dē mō rndeo ad illō qō dr.j.ō ca.di.§. q̄ aūt. qō ē ō. Ut ibi ñ tollit cognatio: sz ius succedēdi. Itē eodē mō: vt p̄i⁹ rndeo ad illō qō ō vsuc. dr.j.ō vsuc. i p̄n. qō ostat eē ō ius nāle: vt.ff.ō odi. inde. l. naz nā. Ut dic q̄ iste.§. legē ō iuregē. qō p̄z ex illa lſa. Qō aūt oēs gētes. s.e. §. qō vero naturalis. Accursius.

x Cōstituit. s.ō osuetudie spāli vl. l. mūicipali scripta.

y Tacito. s. ōria osuetudie. vt.ff.ō le.t se.ō. l.ō qb⁹. i fi.

z Vel alia. i. ōrio statūto: t sic reddūt singla singulis.

a Omne. quid sit ius & qualiter diuidat diximus: nūc dram inter ipsa iura ponit.

b Uel ad personas. de hoc bene dicitur. j. in toto primo lib. vsq; ad ti. de rerum diuisi.

c Ad res. de hoc dicit. j. li. y. t. iy. vsq; ad ti. de ob.

d Ad actiões. ō his dr. infra ō actiōibus

e Persone. nā homo ēres dignissima creaturarum: vt. ff. ō edil. e. l. iustissime Uñ. Ouidius. Prōnaque cū spectent alia cetera terraꝫ Os hoī sublime dedit: celūqꝫ vidē iussit: & erectos ad sidera tollere vultus. Et in virgilio: Celestis ꝫ illi origo est.

f Ignorēt. & sic stat ꝫ ponit de iure pſonaꝝ. Et nō hic ꝙ dignioza ꝓponenda sūt. sic. j. de bo. pos. §. alia ro. & p hoc facim⁹ multas formationes titulorum.

De iure pſonaꝝ. Rubrica

g Summa. i. prima: quia & alie sequūt: vt. j. ō his q sunt sui vel alie. iu. in prin. & j. de tut. in pri. Uel dic. Summa. id est maxima: quia partim est de iure naturali vt libertas: & partim de iuregentiuꝫ vt seruitus: quoꝫ vtrūqꝫ. s. ius naturale & gentiuꝫ antigus est iure ciuili: vt. j. de rerum diui. §. singulorum. vel dic Sūma. i. breuis: sic. j. de obliga. §. i.

h Boies. sed pone ꝙ hic fuerūt duo boies: vnus lib & alius seruus. tunc hec ꝓpositio ē falsa. Dic ꝙ pluralis ofo cōuertitur in singularē: & tūc est vera & non falsit: vt. ff. de cōdi. & de. l. falsa. §. fi. & ff. de peti. here. l. diuus. in fi. & de oti. iu. l. y. §. exactis. & de v. sig. nō ē. Cōtra singularis ꝓ plurali: vt. eo. ti. l. in sūma. ff. de test. tu. si cōquesta. §. i. & dic hic q̄stiones positas. ff. eo. l. iy.

i Aut fui. sz qd de statulibero. vī liber. ff. si ex no. cāag. l. fi. sz ō est: vt. ff. de sta. lib. l. statuliber. Itez qō de ascriptitio vel cēsito. videt ꝙ serui sint: vt. C. ō. agri. & cen. l. fi. li. xi. & C. in q̄bus cauſ. colo. cen. l. fi. Sz cōtra ē secūdum Jo. iz aly aliter distinxerūt: cuz possūt fieri clerici & cōtra dñoꝝ voluntatē quod nō ē i vere seruis: vt. C. de epi. & cleri. l. iubemus. §. seruos. & in auc. ō scis epi. §. ascripticios. coll. ix. Item i quō ꝓ libertate iudicādū ē: vt. ff. de re. iu. l. libertas: & qō in otrarijs legibus continetur loquit quo ad seruitia qbus ē astrictus: quare potuerūt & facē testamētū: & ferre testioniū: & alios actꝰ ciuiles exercē nec alienari possūt sine solo: vt. C. de agri. & cen. l. q̄dmodū. li. xi. Itez quid de monacho vel regulari canonico. Rūdeo liberi sūt & iō possūt reddere testimoniū: quod dic vt diximus in auc. de mona §. cogitandū colla. i. iz q̄ ad actꝰ quosdā fingant mortui: vt in aucten. de mona. §. illō & §. siquis autē. coll. i. & in auc. ō nup. §. sed occasionez. colla. iuy.

k Libertas. hec diffinitio tribus mōis pōt legi. Primo ſm Jr. vt diffiniat libertas eo iure quo iuenta ē: id est naturali: & sic etiaz fui ſz hoc sūt liberi. naz & ipsi possūt facē qō volūt: nisi ꝙ vi id est ō facto vel iure scitz quoliber ꝓhibeant: & hec verba Ex qua etiaz liberi &c. possūt esse ō diffinitiōe: nā & ipsi liberi vocant scōz ideꝫ ius: vt. j. de liberi. §. i. Alij dicūt diffiniri libtatez liberi ñ libertatē serui: quia ex primaꝝ vocāt. s. hodie liberi: non ex scōa. s. quaz hēnt serui. Est & libertas alia i seruo: alia in libero: & ſz eos verbū vi. exponit vt priꝰ. Sz nec primā nec secūda placet ꝙ serui sint ali quo mō liberi cuz suigētiū i ſz derogauerit iuri naturali: vt. j. §. seruitus. & expone Ul. i. iuregētiuꝫ: qō quadā necessitate induxit seruitutē. s. per captinitatez. vt supra titulo. i. §. ius aūt. & iure. s. ciuili quando maioꝝ. xxv. annis uendit se ad prēcium participandū vt. j. §. serui. quasi dicat liber glbz ē nisi fiat fu⁹ iuregētiū vl ciuili: & hec vba Ex qua etiā liberi &c. nō oportet ꝙ sint de diffinitiōe; sz quēdā effectū libertatis demōstrāt. Accur.

Ex ancillis. licet patrem liberum habeant: vt. j. ti. i. & C. de rei ven. l. partuꝫ. Quid si ex ascripticio & libera. ℞n. sequitur ventrem: vt in auten. con. que ex ascripti. & li. mu. §. i. colla. v.

Omnes autē ius quo utimur: vl ad pſonas pertinet: uel ad res: uel ad actōes: & ꝑus de pſonis uideam⁹: nā parū ē ius noscē: si persone q̄rū cā ostitutū ēignorēt.

Summa itaq; diuisio de iure pſonarū hec est: ꝙ omnes homines aut liberi sūt: aut serui. Et libertas quidem ex qua etiam liberi uocantur ē naturalis facultas eiꝰ quod cuiq; facere libet: nisi qō ui aut iure ꝓhibetur. Seruitus autem est ostitutio iurisgentium qua quis dominio alieno cōtra naturam subiicitur. Serui autē ex eo appellati sunt ꝙ imperatores captiuos uēdere iubēt ac pſeruare nec occidē solēt: q ēt mācipia dicti sunt: eo ꝙ ab hostib⁹ manu capiūt. Serui autē aut nascūt: aut fiunt. nascūtur ex ancillis nīis: fiunt aūt iuregentium

f ¶ Captiuitate .q occasione belli ortingūt qō est de iure gen. vt. ff. ti. proxi. §. ius autem.

g ¶ Jur. z ē tertius modus. vt. C. ō asserti. tolleda. l. i. §. pe. z ē quartus: vt p ingtitudinē reuocatōis i seruitutem: vt in auten. vt liberi de cetero. §. i. in fi. z §. illud vero.

.i. ex captiuitate f. aut iure g ciuili: cū homo liber h .xx. ānis ad pcūi pticipandū sese uenūdari i passus ē. Jn k quo ꝺ ditiōe nulla est differētia .i libtis aūt multe l differētie sūt: aut. n. igenui aut libtini sūt.

t ¶ Maior. i q fcō sūt quatuor necessaria .s. q sit maior .xx. ānis: vt hic z. C. de lib. ca. l. si p ministerū. Jtē z vt eo aio: vt pcu capiat partē: vt hic. z. C. ō lib. ca. l. nō iō. Jtē z q vere hēat partem vt. ff. ꝺbus ad libe. ꝓcla. nō lz. l. i. Jtē q vendat ignoranti ꝺitionē vēditi: vt. ff. ō lib. ca. l. liberif. §. siquis sciēs. Jtē z gnū vt hic sciat

De igenuis. Rn.

Jgenuus m est is qui statī ut natus est lib est: siue ex n duobus igenuis mrimōio ꝺstāte editus ē: siue ex libtinis duob o siue ex p altero libtino: z altero igenuo. Sz z sigs ex mre nascitur q libera: patre uero suo: igenu r nihilominus s nascitur: quēadmodū q ex mre libera t z icerto pre natus ē: cōditionē suā: vt. ff. siquis igenu u eē di. l. y. z sigd eoz defuerit iure cōi ꝓuocat ingenuitatez: alias nō poterit ꝓuocare igenuitatez etiā si manumittat: vt. ff. de sta. ho. l. homo liber. z. ff. de libe. ca. l. cuz pacto. nisi redderet pcium. z ois sponte ac ciperet: nec etiaz oās accipere ꝺpellit precū licz quidaz cōtradicāt. vt. ff. si ige. eē di. l. y. i. Rn. et. C. q licet ab emp. di. l. i. z. j. ti. i. fi. Sed nunqd bz in integruz resti. cū sit minoz .xxv. annoz: maioz tñ .xx. an. Rn. nō: q z nō ē mutanda tanta solēnitas: z q z non ē locus restitutioni ubi res mutat statuz ꝓpsus amittēdo: vt. ff. de mi. si ex cā. §. papi. z. ff. de in inte. resti. l. diuus. Sz nunqd patri vel affini pmittit reuocatio vel p offi. iu. vel p rei ven. vtilez cū ad eoz ignominiā respiciatur vt. ff. de rei vē. l. i. z de lib. ca. l. i. y. iy. z. iiy. Rn. ſ. vt. ff. de capi. di. l. tutelas. §. si libertate. licet quiꝺaz ꝺixerūt ō. ar. ꝺictaz. ll. sed certe nō mutauerat statum sed mutare volebat.

v ¶ Uenundari. idest si quolibet alio titulo patiat se trāsferri i aliū: qō ē vez si aliqō lucruz sentiat vt. C. de libe. ca. si ministerium. z. ff. de libe. ca. si vsufruc.

x ¶ Jn seruoz. nulla ꝺifferētia: lz videt otra: nam qdaz sūt in ꝺignitate. qdā nō: vt. j. de iniurys. §. lz pena: z. ff. de vsufruc. l. z sigs. §. i. Jtez qdā ozdinary: qdaz vicary: vt. j. qō cū eo. §. cū aūt. Jtē aly ve terani aly nouicy: vt. ff. de edili. e. l. fi. z. ff. de publi. l. interduz. Sed ꝺic q nullus ē magis seruus q alter: licet quo ad actus z quo ad militias z sitia sit ꝺfa: lz olim magis vn q alter esset seruus vt. C. de nudo iu. grl. tol. l. vnica. nā olim qdā habebant nudum ꝺominium in seruis: quidam plenam quidam semiplenum.

y ¶ Multe. quidam ponunt hic falsā notam: vt duo sint multa. ar. ff. ad sil. l. i. §. hoc rescrip. Sed certe ibi sūt tria appellata ñ duo tm. ꝺic § q quas tuoz sunt ꝺifferentie liberozum hominum: vt ingenui: z libertini: z latini: z ꝺediticy: vt hic z. j. ti. i. de liber. §. libertinozū. ar. ff. vi. bo. rap. l. iiy. §. i. y. Rn. pro prima ē in auc. de depositis et de denūciationib ibi cum z multa.

De ingenuis. Rn.

z Jgenuus quā doqz aliter q per sententiam vt. ff. de sta. ho. l. ingenuum. Jtē p restitutionē natalīū: vt. ff. de resti. natalū.

a ¶ Ex duob. sic cōstrue: siue ex matrimonio subaudi cōstante duobus ingenuis editis z. z sic expone omnia sequentia capitula.

b ¶ Ex altero. sic. C. de operis liber. l. q ex libe.

c ¶ Nascitur. secundum se

d ¶ Nihilominus. quia ventris status semper consideratur: vt hic z in auc. que constitutio ex ascrip. §. i. col. v. z. C. de rei ven. partum nisi in casu: vt. C. de ser. fugiti. l. fi. z nisi in murilegulo: vt. C. de murilegulis. l. qui cum patre. li. xi. z. l. bi qui. z hoc iure romano: secus iure longobardozum: quia semper in deteriorem partem status trahitur nisi sit matrimonium: aliud si concubinatus: nam tunc seruatur ius romanum.

e ¶ Libera. puta meretrice. Sufficit quantum ad cōditionem secus quantum ad honores: vt. ff. de senato. l. filiam z liberos. §. fi. z secus quo ad ꝓmam vt. ff. ad municip. l. assumptio. §. filius z. ff. man. l. sed ꝓcuz. §. p socio. z. l. id quod. §. si filius. z. ff. de neg. ge. sz an vltro.

f ¶ Calamitas. quasi cadamitas: quia iterum sunt facta ancilla.

g ¶ Ex his. Hucusq ꝺixit qualiter contingat ingenuitas: nunc qualiter perseueret.

h ¶ Liberam matrem. facit ad hoc. C. si man. ita fuit. ali. ut ma. l. fi. in. §. si iuxta.

i ¶ Medio tempore. ff. de acqui. re. do. adeo. §. cūq spectanda.

k ¶ Officit. nisi post manumissionem talem quiquennio steterit: vt. ff. si inge. esse ꝺi. l. y. sz illud bodie cozrectum est: vt hic z. C. ubi causa status agitur. l. fi.

l ¶ Jn seruitute. idest in statu seruili.

m ¶ Manumissū .s. de facto.

n ¶ Natalibus idest ingenuitati que probatur per natales. Erant autem natales scripture cum annis domini et preconizate que dicebant lucium esse natum et ingenuum: ⁊ deinceps sic erat nisi tunc cōtradiceretur. vnde ⁊ in legendis sanctorum intitulatur natiuitas sancti Nicolai quando mortuus est: Manumissio autē est datio libertatis: Nam cū diu aliquis in seruitute est: manui et[s] potestati[t] suppositus est: ⁊ manumissus liberat a domini potestate: que[u] res a iuregentium originem assumpsit vt puta cum iure naturali oēs homines liberi nascerētur: nec eēt nota manumissio cū seruitus esset incognita: Sz postq̄ iure gētiū fuit⁹ ingenuitatē inuasit: secutū ē beneficium manumissionis: Et[x] cuz vno cōi nomine omnes homines appellarentur: iuregentium tria genera esse hominuz ceperunt: liberi: et ⁊ postea manumissum[m] esse. Sepissime enīz constitutū ē natalib[m] nō officere[o] manumissionē.

De libtinis Rica.

Libertini[p] sūt qui ex iusta seruitute[q] manumissi[r] sūt: Manumissio[r] autē est datio libertatis: Nam cū diu aliquis in seruitute est: manui et[s] potestati[t] suppositus est: ⁊ manumissus liberat a domini potestate: que[u] res a iuregentium originem assumpsit vt puta cum iure naturali oēs homines liberi nascerētur: nec eēt nota manumissio cū seruitus esset incognita: Sz postq̄ iure gētiū fuit⁹ ingenuitatē inuasit: secutū ē beneficium manumissionis: Et[x] cuz vno cōi nomine omnes homines appellarentur: iuregentium tria genera esse hominuz ceperunt: liberi: et bis contrariū serui: ⁊ terti um genus libertini qui deserant esse serui. Multis aūt modis manumissio procedit aut ex sacris[y] constitutionibus in sacrosanctis ecclesijs: aut vindicta[z]: aut inter amicos[a]: aut per epistolā: aut per testametuz: aut p aliā quālibet[b] vltimā volūtatē: Sz[c] ⁊ alijs multis modis libertas seruo competere potest: quid tā ex[c] veteribus q̄ ex nostris[f] cōstitutionibus introducti sunt: Seruis uero a dominis sepe manumitti solent adeout uel in transitu[b] manumittātur uel uti cū pretor aut p̄ses aut proconsul in balneum[i] uel i theatrum[k] eant. Libertinorum[l] autem status triparitus ātea fuerat: nā quidam manumittebantur modo[m] maiorem ⁊ iustam libertatē cō qō falsuz ē: qz qō p̄ erat putari sequētē numerū.

o ¶ Officē. nisi vēdiderit se: vt. ff. ti. i. §. penul. nūc enī ñ redit i statū p̄mū: vt. .ff. de sta. ho. homo lib. que est contra.

p ¶ Libertini sūt q ex iusta. i. vera: sic ecōtra: vt. j. ti. i. §. femel: vel iusta: qz adeo iuste fuierunt domino vt meruerit manumitti. vel dic iusta qz ē ō iuregen. vt. ff. ti. i. §. seruit⁹ ⁊. ff. de in. ⁊ iu. l. manumissiones.

q ¶ Seruitute. ⁊ hui⁹ manumissiōe filiꝰ ē ingenuꝰ vt. ff. ti. i. in p̄in. licet grāmatici dicāt eū libertinū: sed ⁊ manumissū libertinū dicūt.

r ¶ Manumissio. i. ōtectio scōz Jr. ⁊. ff. de acq. re. do. l. adeo. §. cuz quis. in fi. vel dic scōz ꝑ. Jo. ⁊ Az. qz liber tatem quā p̄i⁹ ille seru⁹ non habebat: alias nō diceret dari: vt. j. de act. §. sic itaqz: ꝛ opponit. aut quam habebat ei dab ⁊ sic illi qdem nulla remanet cuz nō habeat nisi vnā: aut quā nō hēbat: qō ē absurduz. Sz dic qꝛ dat qō nō habebat: ⁊ hoc plerūqz cōtingit qꝛ qs dat qō nō hēt: vt. j. qui. ali. li. §. i. ⁊. ff. de vsufruc. l. qꝛ nr̄m. .x.ff. ō acq. re. do. l. nō nos

s ¶ Et, ꝑ idest.

t ¶ Potest. ati. ff. de iusti. ⁊ iure. l. manumissiones.

u ¶ Que res idest manumissio.

x ¶ Et cum tria genera. sed erat vnum et addita sunt tria. ergo sunt quatuor. Respondeo non sequitur: nam si habeas tres filios ⁊ nascatur hodie vnus incipis habere quartum: ⁊ prius habebas tres § septē

y ¶ Sacri. s. sb aspcū ppli ⁊ antistiti ⁊ iterueniēte q licūqz scriptura vice actoꝛ: vt. C. de his q i ec. manu. l. i. ⁊. j.

z ¶ Vidicta. i. cā cognita cozā ꝓtoze: q̄ ideo dicit dari vidicta: qz vinder gdā seruꝰ vitellioꝛ ꝑ sic fuit manumissus. ff. ō ozigine iur. l. .y. §. initium. vel vt gdaz dicūt scōz Boeti. vidicta erat virga pretozis qua ter pcutiebat manumissus: ⁊ dicebat ꝓtoz ter. aio te libeꝛ. ar. C. si aduēsus li. i. y.

a ¶ Amicos. ⁊ ib ⁊ i se. ca. ne cessaꝛ fūr gn qz testeꝛ vt. C. ō lat. li. tol. l. i. .§. sācim⁹ ⁊. §. sed siquis.

b ¶ Qualibet. i codicillis vel i testamto mi⁹ solenni: qō valet iter p̄eꝛ ⁊ filios: vt. C. de testa. l. hac consultissima .§. ex imperfecto.

c ¶ Sz alys. preter supdictos.

d ¶ Qui tam. scilicet modi

e ¶ Ex veterib⁹. s. ex legibus imperatoꝛū: vt. C. q. ex cau. ser. li. ac. per totum.

f ¶ Nostris: vt. C. cōmunia de manu. l. fi. ⁊i auc. de mā. p̄in. §. y. colla. iij. ⁊ i auc. de mo. §. y. col. i.

g ¶ Serui manumitti. q̄si dicat quādocūqz etiaz iuiti: vt. C. de testa. ma. l. fi. §. si vero qdā. licet se cus sit i filys: vt in auc. quibus mo. na. effi. sui. § generaliter. colla. vi.

h ¶ Trāsitu. i. dū trāsit: ⁊ ē rō: qz sine eo fieri poterat. vnde aliud ē qñ manumissio nō poterat fieri sine ꝓtoze: vt. j. ti. i. §. eadē. Jtē aliud ē i cōtētiosa iurisdictione q̄ scilicet reddit in inuitum: vt. ff. ō vbo. obli. inter stipu. §. i. ⁊. C. ō dila. a pcedente.

i ¶ In balneū. tūc enī videbat nō valē: qz pre gaudio cuilibz cōcederet.

k ¶ In theatrū. i. in locū vbi hoies stāt ad videndum idē multo magis scilicet alio q̄cūqz vadat

l ¶ Libtinoꝛ. idem erat ō fuis: vt. C. de nu. iu. qui. tol. l. i. §. i.

m ¶ Modo. i. aliquando.

n ¶ Minorē .i. mediā: vt .ff. de cap. dī. §. i. & ff. de au. & ar. lega. l. q lancē. scōm Jo.

o ¶ Deditioz .i. vocabanē ōditiy: & erāt iducti hac. l. elieſcētia que & multa alia iduxit: & erāt hi toto tpe vite ſue fui: & tūc fiebāt liberi cū morie-bant qō pōderat eis: qz bona vt peculium a dño occupabantur: ſz i latinis aliter fiebat vt colligit hic et ex eo q̄ minꝰ habebāt ōditiy q̄ latini: vt .ff. ō ſucceſ. libi. §. fi.

p ¶ Pietas .i. nos q ſumus pij.

q ¶ Cōſtituti onibꝰ. vt. C. ō lati. li. tol. l. i.

r ¶ Cōpetebat ſi manumiſſus ſz hoc nō tria rēpora i pmo vltimo. ſ. de inceps idē iuris ē: ſed i medio ꝺ ius peſſimū fuit iductū vt .ff. ō ſuc. liber. §. vltio.

ſ ¶ Libertinus ex q̄ contingit multiplex effectꝰ i pīnis ciuitatis obſeqales opas. ſ. q̄ ſunt in faciēdo vt i aſſurgēdo & ſeruiēdo: ſiue i nō faciēdo: vt de nō vocādo in ius q̄ ipſa natura patrono debētur etiā ſine impoſitiōe & ſi vocauerit in ius patronū ſine venia punitur i quī quagita aureis. ff. de in ius vo. l. pe. & vlti. q aurei accipiunē quilibet p vno ſolido: vt .ff. de pe. te. li. §. fi. & ex his iuribus ſumitur ar. q̄ aureus p ſolido accipitur in iure noſtro: ex quo p eodem delicto tales ſententie pmulgantur: & eedē intelligunē eſſe dande filio emancipato: vt. C. de in ius vo. l. venia. & ff. de cō li. inde. ſi nō ſoztez. §. libertus. Itē reuocaē in ſeruitutem pzopter offenſaz vt. C. de liber. & eozum li. l. ſi manumiſſus: & alia multa. ſed hodie hec omnia tolluntur preter ea que ipſa natura debentur. vt in auc. vt liberti ō cetero. §. i. col. vi. Tu dic vt no. in. o. l. ſi manumiſſus. que eſt contra.

t ¶ Et dedititios. qō dixerat in genere nunc p ſpecies ponit: vel qō cōiunctiz dixerat nunc diuidit.

v ¶ Altercationes quas nō habemus. Sed quare nō erant ſerui ſicut illi qui penitus ſunt ſerui ſequebantur: & fiebāt ciues romani. modo minorem: et latini ex lege iunia nozbana fiebant. modo inferiorem: & fiebant ex lege elieſcētia deditioz numero. Sed dedititiozū qdē peſſima ōditio iā ex multis tpib⁹ i deſuetudinē abijt: latinoz uero nomē nō frequentabatur: ideoq̄ nra pietas omnia augere: & in meliozem ſtatū reducere deſiderans: duabus conſtitutionibus hoc emendauit: & in pīſtinū ſtatū reduxit. Quia & a pīmis urbis rome cunabulis una atque ſimplex libertas competebat. i. eadē quaz habebat manumiſſoz: niſi q̄. ſ. libertinus ſit q manumittitur: licz manumiſſoz ingenuus ſit. Et dedititios quidem p cōſtitutionē nrām expulimus: quam pmulgauimus inter noſtras deciſiones per quas ſuggerēte noſtro tribuniano viro excelſo queſtore noſtro antiquis iuris altercatiōes placauimꝰ. Latinos autem iunianos & omnem que circa eos fuerat obſeruantiam alia conſtitutione per eiuſdem queſtoris ſuggeſtionē correxim⁹: que inter imperiales radiat ſanctiones. Et omnes libertos nullo nec etatis manumiſſi: nec dñi māumiſſoris nec manumiſſionis modo diſcriminē habito: ſicut iam antea obſeruabatur ciuitate romana decozauimus. Multis modis additis per quos poſſit libertas ſeruus cum ciuitate romana que ſola eſt in preſenti preſtari.

Qui & ex qbus cauſis manumittere non poſſunt.

Onē tñ cuicūq̄ nolenti manumittē lz. Nā is q̄ fraudem creditozū manumittit nihil cū toto tpe vite ſue ſeruire cogerentur? Rn. ſecundū Jo. q̄ erant liberi: licet ſeruire cogerentur: vt. C. communia de man. l. i. §. ſin autem ꝓpzietarius.

x ¶ Latinos & iuni. i. ex lege iunia nozbana inducta: vt .j. e. §. libertinorum.

y ¶ Omnes. ſic conſtrue: & omnes libertos donauimus .i. honozauimus ciuitate romana. i plena libtate. vt. ſ. e. §. libertinoru n.

z ¶ Diſcrimine .i. oña habita: nec etatꝭ manumiſſi: vt etiā ifis poſſit manumitti: imo etiā i vētre cū ꝯtum ad ꝺ habeat ꝓ nato. vt. ff. ō ſta. ho. qui i vtero. nec oñi manumittētis: oū tñ habeat. rx ad nos: vt. j. ti. i. §. eadē. nec i mō manumittēdi. ſi teſtamto ſeu iter vivos: q̄q̄ mō. vt. ſ. e. §. mulc

a ¶ Antea. ſ. q̄ vēiret iſta praua conditio.

b ¶ Ciuitate romana .i. plena libtate

c ¶ Decozauimus. .i. honozauimus

d ¶ Additꝭ. ſ. a nobis eis: q̄s habuim⁹. ō. e. §. multis aūt. et ſit additi nouem. pīm⁹ ſi oñs egrotātem ſeruum ſuū deiecit. Secūdus ſi ancillā vēdiderit ne ꝓſtituat & proſtituta fuerit: vel ſi venditoz ſibi retinuerit manus iniectionem & eam ad ipſum reuertente in pōſtituit poſtea. Tertius ſi ſerui pileati defuncti funus precēſerunt. Quartus ſi etiaz expreſſit eum velle eſſe latinū. Quintus ſi ſub cōditione relicta libertate heres añ conditionem manumiſerit. Sextus ſi i iudicio liberali a dño ſuperatꝰ fuerit. & pcū ꝓ eo dño ſoluta fuerit: et ipe poſtea accepit. Septimꝰ ſi ancillā ſuā maritauerit alicui libero. Octauꝰ ſi cozā act̄ filiū noiauerit ſuū ſuū. Nonꝰ ſi iſtra fuitus redditerit & pbātur hi modi. C. ō la. li. to. l. vna. §. ſed ſācimus. vſq; i fi.

e ¶ Sola. ſ. libtas plena. ¶ In pſēti. i. i deſuetudine.

Qui & ex quibus cauſſa manumittere nō poſſunt.

f On tamē cuiq̄. cuis. s. ti. i. §. multis. & ff. ſi. dī. ctū ſit quēlibet manumittere poſſe. tñ tē. ſic. j. ō exhere. li. in pīn. nā tūc eēt liber & heres.

g ¶ Fraudē. hoc expone. j. e. §. in fraudē.

h ¶ Manumittit. ſ. iter vivos vl i vltia volūtate. ſ. nō inſtituēdo. nam tunc eſſet liber & heres. vt. j. pxi. §. ff. qui & a gbus. l. ſi mortis.

i ℂ Agit. ſ. vt noceat creditoꝛibus: ſibi tamen nocet ſi vellet reuocare: vt .C. de ſeruo. pig. da. ma. l. creditoribus.

k ℂ Elieſcentia. ſimilis ẽ ratio qꝛ lex vult .j. de uſuc. §. furtiue.

l ℂ Licet. i. licitũ ẽ.

m ℂ Seruũ. ſ. vnuꝫ ⁊ nõ plures: vt. ff. õ here. inſti. l. q ſoluẽdo. in fi. cum .l. ſequẽ. ⁊ etiã in fraudẽ creditoꝛ: vt. C. õ nece. ſeruis. l. i. i pꝛin. niſi ſpãliter vt pigꝛi dat⁹ fuerit vt. ff. õ here. inſti. pignori. qui non põt fieri neceſſari⁹ niſi dñs creditori ſatiſfaciat. vt. d. l. pignori.

n ℂ Sol⁹. ⁊ i caſu etiaꝫ cũ alio. vt. ff. de here. inſti. l. ſi is. ⁊. l. q ſoluendo.

o ℂ Neceſſari⁹. qꝛ ſi uelit ſiue nolit cogitur eſſe heres: vt .j. õ here. qua. ⁊ dif. §. i. niſi in tribus caſib⁹ quos hẽs. ff. õ here. inſti. l. ſi ſuo.

p ℂ Extiterit. q̃ vltimo caſu ſeru⁹ ſubſtituꝰ ẽ heres.

q ℂ Eadẽ lege. ſ. q̃. pꝛibuit eadẽ ex iuſta cã concedit. vt hic ⁊ .j. e. §. eadem.

r ℂ Ex fcte. ſ. é. puiſũ

s ℂ Egẽtes. no. qꝛ pdeſt pauptas: qꝛ fa net paupertati: ſic .ff. de trãſac. cũ hi. §. ſi in annos. ⁊. C. de epi. ⁊ cle. ſigs ad declinan. §. pe. ⁊. ff. de of. pꝛe. l. illicitas. §. fi. ar. cõtra. ff. de excu. tu. ⁊ cu. l. ſpadones. §. fi. ⁊ i auẽ. de teſti. §. i. col. vꝝ. ⁊ illud pauper vbiqꝫ latet: licet ecõtra dicatur: Lãtabat va cuus coꝛã latrone viatoꝛ.

t ℂ Vel. pꝛo ſaltem.

u ℂ Haberẽt. ſic. ff. de iter. act. l. ⁊ qꝛ. i pꝛin. ſic. j. de bo. poſ. §. p quos aũt.

v ℂ Aut hoc nõ faciẽt. i. nõ ſatiſfaciẽt creditoribus.

x ℂ Eo. ſeruo nunc liberto facto.

y ℂ Serui. quõdã: ſed modo liber eſt.

z ℂ Iniuria. quo ad famã q̃ etiã poſt mortem quãdoqꝫ dãnatur. ff. de ac. l. ex iudicioꝝ um.

a ℂ Idẽqꝫ libertate. nõ q̃ dicat iſtituo te ſine libertate qꝛ tunc non eſſet heres: vt ſtatim dicet in fi. huius §. ſed pꝛemiſit dationẽ libertatis: vt in fi. §.

b ℂ Conſtitutio. vt. C. de neceſſariis ſeruis here. inſti. l. q dam. in pꝛin.

agit[i]: quia lex elieſcentia[k] impedit libertatem. Licet[l] autem domino: qui ſoluẽdo nõ eſt: in teſtameto ſeruũ[m] ſuum cum libertate heredez iſtituere: ut liber fiat hereſq; ei ſol⁹[n] ⁊ neceſſari⁹[o]: ſi modo ei nemo alius ex eo teſtamẽto heres extiterit[p]: aut quia nemo heres ſcriptus ſit: aut quia is qui ſcriptus eſt qualibet ex cauſa heres non extiterit. Idq; eadem[q] lege elieſcẽtia prouiſum eſt ⁊ recte[r]: ualde enim pſpiciendum erat ut egẽtes[s] homines quibus ali⁹ heres extiturus nõ eẽt: uel[t] ſaltẽ ſeruũ ſuũ neceſſarium heredem haberẽt[u] qui ſatiſfacturus eſſet creditoribus: aut[v] hoc eo[x] non faciẽte creditores res hereditarias ſerui[y] nomine uendãt: ne iniuria[z] defũctus efficiatur. Idemq;[a] iuris eſt: ⁊ ſi ſine libertate ſeruus heres inſtitutus eſt. Quod noſtra cõſtitutio[b] nõ ſolũ in domino q ſoluendo nõ eſt: ſꝫ generaliter cõ-

c ℂ Scriptura. ſicut ex datione tutele: vt. j. qui dotu. poſ. in pꝛincipio.

d ℂ Inſtõnis. ar. q̃ aliquo cõceſſo illud cõceditur ſine q̃ illud eẽ nõ põt: vt. ff. de iuriſ. om. iudi. l. vj.

e ℂ Cũ nõ. hec ẽ noua rõ de qua predixi modo: ſꝫ lex ipſa antiq̃ fuit: vt. j. õ here. inſti. §. i. que eſt cõtra.

f ℂ In fraudẽ. ſic. e. ti. ſ. q. ⁊ a qui. ma. li. nõ fi. l. i fraudez.

g ℂ Soluẽdo. cũ ⁊ ſciant ſe hẽ creditoꝛes: vt ff. q̃ i frau. cre. l. oẽs. §. luci⁹.

h ℂ Non eſt: ⁊ nũc erit petius ſoluendo.

i ℂ Preualuiſſe. nã q̃dã dicebãt q̃ ſufficiebat ſol⁹ euẽt⁹ aly dicebãt q̃ exigebaẽ vtrũ qꝫ. ſ. fraus ⁊ euẽt⁹ ⁊ iſta ſnia pualuit: tñ ex pdict⁹ videbaẽ ſufficere euentũ ſolũ tm̃ ⁊c.

k ℂ Impediri hic diligenter attẽde q̃ ſi directa deẽ libtas nõ ſolũ iter viuos: ſꝫ etiã i vltia volũtate duo neceſſaria ſũt. ſ. oſi liũ: ſ̃ ẽ fraus ⁊ euentus: vt hic ⁊. ff. e. l. in fraudẽ. ⁊. C. e. l. i. In fideicõmiſſaria ſufficit euentus: vt. C. qui manu. non poſ. l. fi. ⁊ ẽ rõ: qꝛ facilius libertas de facto data ab herede reuocatur q̃ a defuncto: cuius videbatur diſpoſitio. l. vt. ff. de fideicõ. liber. l. iij. §. ſi in fraudez. Alia rõ nota. C. e. l. i fraudem. In alys aũt alienationibus que in frau. cre. fiunt: dic vt. j. de act. §. itẽ ſiquis.

l ℂ Sepe. nñdet tacite obiectioni: qũo põt eẽ animꝰ bon⁹ cũ ipa vitate fraudet eos. nñdet. Sepe enim tẽ. ſꝫ ar. õ. C. de reſcin. ven. l. q ſquis.

m ℂ Cũ vtroqꝫ fraus. ſ. ⁊ euẽtus iteruenit vt ſubiucit: ⁊ facit ad hoc. ff. q ⁊ a qui. manu. li. l. i fraudẽ.

n ℂ Cõſilio. nõ. quẽ teneri õ cõſilio. ſꝫ õ. ff. mã. l. vj. §. fi. ſꝫ ꝺ fuit fraus: ⁊ ió fuit tale cõſiliũ obligatoriũ quia fraudulentum.

o ℂ Eadem. ſ. de qua ẽ habita mẽtio ſ̃ e. i pꝛincipio.

p ℂ Minoꝛi. ſufficit ergo ſi non ſit minoꝛ. xx. ãnis

etiã si nõ sit maior: vt q; tetigit vltimũ diẽ .xx. an. vt. ff. de manu. l. i. sicut i testamẽto fauore sui: vt .ff. de testa. qua etate.

q Undicta hic expone: vt s. ti. i. §. multis.

r Consiliũ. i. apõ locũ illũ vbi bẽtur sup hoc consiliũ. i. delibe/ratio: z sic ponit id qõ fit p eo vbi fit: vt .ff. de iusti. et iu. l. vl. §. fi. vl dic apõ eos q pssũt ofilio vt fẽ oẽs hũtes ordinariã iurisdictionẽ etiaz minini magistratus cũ bi sit de volũtaria iurisdictione: vt .ff. de of. pcõ. z le. l. y. z i auẽ. de defen. ciui. §. nlla. col. iy.

s Juste aũt cause. facit. ff. de manu. l. si minor. cũ. l. se.

t Patrẽ. sed q̃liter põt filiꝰ hre suũ. s. pfez vl ecõtra: vel frater frẽz suũ siue sororẽ? R. bñ: vt q; instituit dñs filiuz suũ sui heredẽ vl filiũ ancille vel ecõtra: z sic ỗ alys q̃ casu sit istitutꝰ heres lib z dñs oiuz bonoꝝ q̃z dñs fuit testatoꝛ: vt. s. e. §. i. z. ff. de acq. pos. cũ heredes. Itẽ põt eẽ vt si hẽat qs filiũ ex ancilla suã. nã ẽ seruꝰ z filiꝰ: vt. C. coia de ma. l. fi. z ecõtra: si fuꝰ hẽat filiũ ex dña. nã filiꝰ ẽ liber z dñs: cũ vẽtrẽ sequat quo ad statum: vt .C. de rei ven. l. patrum. licet posset ipse z domina accusari. vt. C. de mu. que seruis propri. l. i, z .j. de here. insti. §. i.

v Naturales. z legitimos uel naturales tm.

x Pedagogũ. f. qui ab initio istruit pueros. a pedos qõ est puer z gogos qõ ẽ ducere: quasi dicat ductoꝛ siue gubernatoꝛ puerozuz.

y Allũnũ. quẽ uel quam alũnus aluit: vt differat a superiori.

z Collectaneũ. qui simꝫ mecũ lactauit quẽ frẽz boñ. appellant.

a Ducaẽ. pstito sup hoc sacramẽto: vt. ff. de mã. vin. si collectaneus. in fine.

b Justa cã. vt infirmitas q̃ tribuit dilationẽ: vt. ff. siquis eau. l. y. iy. z. iij. z. ff de re iudi. l. que situz: vel alia qualibet iusta. vt. ff. ex qui. cau. ma. fi. l. i. in fi.

mittere pmittitur: q̃z si vidicta apõ consiliuz iusta causa manumissionis approbata fuerit manumissi. Justeꝰ autez manumissionis cause he sunt: veluti si quis patrẽ aut matrem: filium filiaz ve: aut fratres sororemue naturales aut pedagogumᵏ aut nutricem: aut eductorẽ: aut alũnumˡ alũnamue aut collectaneuzᵐ manumittat: aut seruum procuratoris habendi gratia: aut ancillaz mrimonij habẽdi causa: dum tamẽ intra sex menses vxoꝛ ducatur: nisi iusta causaᵇ impediat z seruus qui manumittit procuratoꝛis habẽdi gratia: non minoꝛ decem z septemᶜ ãnis manumittat. Semelᵈ autez causa approbata: siue vera sit siueᵉ falsa non retractẽtᶠ. Cumᵍ aũt certꝰ modus

c Decez z septem an. Sz quõ minoꝛ. xxv. an. potest esse procuratoꝛ vt. C. de pcura. exigendi z. ff. de pcura. si minoꝛ. R. hoc ad negocia fuit: nõ aũt in iudicio eẽ põt. sic alias ẽ differẽtia iter hos procuratozes vt. ff. man. si procuratozem. §. i.

manumittẽdi i minoꝛibꝰ .xx. annis dominis p legẽ eliescẽtiã cõstitutus sit: eueniebat vt q; quattuordeci annos expleuerat: lz testamẽtũᵇ facẽ possit: z in eo sibi heredẽ istituẽ: legataq; reliquẽ possit: tamẽ si adhue minoꝛ sit. xx. ãnis: libtaté fuo dare nõ poterat: qõ nõ erat heredũ: si is cui totoꝛ suoꝝ bonoꝝ in testamẽto dispositio data erat: vni fuo dare libertatem nõ permittebaẽ: q̃re non simlit ei quẽadmoduz alias res: ita z seruos suos in vltima volũtate disponere quẽadmodũ voluerit pmittimꝰ: vt libertatem eis possit pstare. Sedᵏ cũ libtas iestimabilis res sit: z ppter hoc ante vicesimum annum etatis: antiquitas libertatem seruo donare prohibebat: ideo nos mediamᵏ

d Semel approbata. scilicet manumissionis: z apud consilium.

e Siue falsa. q. d. si dixit filium licet non sit: vel patrem vel filiam licet bec ita non sint secundum quosdaz quod reprobo cũ id quod falsũ fit nihil fit nec pstet cãz: vt. ff. ỗ. v. fig. Paulus. z. C. si ex fal. istru. p totũ. z. ff. ỗ excep. rei in. l. qui agnitis. vñ dic va. i. iusta: falsa. i. iusta: vt q; dixi euz socii meũ fuisse i armis vel i scholis qõ iducebã p iusta cã: z fuit talis cã vel similis approbata lz nõ debuerit approbari: sic. ff. de le. i. si fideiussoꝛ. §. fi. z. ff. ỗ i inte. re. l. oẽs. sic ecõtra iusta p va. vt. s. ti. i. i pncipio.

f Retractẽt. q; nihil facile imutãduz ẽ ex solẽnibus vt. ff. de in inte. re. diuus. Sed contra. ff. ỗ excu. tu. l. sed reprobari. i. Rn. sed hoc fauore libertatis: illud fauore sanitatis. Accursius.

g Cum autem constitutus. naz cum dicit sine causa non posse manumitti: ergo econtra cum causa valet manumissio: sic. ff. de eden. siquis ex. §. preto. z. §. prohibet. z. ff. de pact. iuregentium. §. preto. z. §. dolo malo.

h Testamẽtũ. si est masculus: feia vero i. xy. vt. ff. ỗ test. q̃ etate. z. ff. ỗ liber. lega. l. aurelio. §. Latius

i Sed cũ libertas. Usq; nũc allegãdo inuit q; eodez tpe possit manumittere quo testari: nũc ecõtra duas rõnes ꝓfideráz: z q; iestimabilis est libertas tũ si vẽdat qs pciũ ad vẽditoẽ nõ trãsit. imo penes emptorem eũdẽq; dñz remanet. vñ ẽ iestimabilis: vt hic. z .ff. de reg. iur. l. libertas. z. ff. de tabu. exi. l. i. §. fi. z q; antiquitas aliter statuebat cui ẽ deseruiẽdũ: vt C. ỗ testa. l. testamẽta. quaꝝ visis allegationibus solui mediã eligẽs viã sic. j. lz ỗ rex di. §. cũ ex aliena lz sit ar. otra. ff. de ne. ge. nẽsennius. in fine. z. ff. de in rez ver. pro patre. §. idemq;.

k Mediam. nota mediam viam sic. ff. si pars heredi. petatur. l. antiqui.

b ¶ Impleuerit .ſz hodie ex quo teſtari poſſūt ⁊ libertates relinqre: poſſūt. vt i auc. vt ſpon. lar. colla. ix. §. i. qō exaudio ſi i vltima volūtate velit qs libertatē relinqre: qō pz ex vbo reliquere: qō i dicta auc. poſitū ē qō ad mozičtes tm̄ ſpectat. vt. ff. de tab. exi. l. i. §. fi. Sz qd ſi ter vnos velit quis manumittere. Rn. nō pōt: niſi habeat. xx. an. vel niſi cauſa cognita: cum nec lib̄ iſte. nec auc. loquat niſi i vltima volūtate. vñ ſuatur teno⁹ eiuſdez legis elieſcētie cū non ſit coꝛꝛeptus: vt. C. de ap. l. ꝓcipim⁹. in fi.

m ¶ Antigtas. vt. ff. ō poſtul. l. i. §. initiū

n ¶ Poſtulare. i. deſideriū amici ſui vl clīctuli ſui coꝛā iudicibus exponē: vt. ff. de poſtu. l. i. §. i. non aūt ꝓ ſe poterit eē i. iure. vt. C. de auc. preſ. l. clax. ⁊ eſt ratio: quia qñ ꝓ alio accedit ſibi imputetur qui tali cōmittit cauſam ſuam: vt. ff. de manu. l. cum mādato:

quodāmodo viam eligētes non aliter minozi. xx. ānis libertatem in teſtamēto ſeruo ſuo concedim⁹: niſi decimuz ⁊ ſeptimū annū impleuerit: ⁊ decimum octauum ānū attigerit. Cum eniz ātiquitas huiuſmodi etatis ⁊ ꝓ alijs poſtulare cōceſſerit: cur nō etiam ſui iudicij ſtabilitas ita eos adiuuare credatur: ut ⁊ ad libertates vandas ſeruis ſuis poſſint peruenire.

De lege fuſia cania tollēda

LEge fuſia cania certus modus conſtitutus erat in ſeruis teſtamento manumittendis: quam quaſi libertates impedientem: ⁊ quodāmodo iuv

o ¶ Peruenire. iterrogatiue legas ⁊ nōdeas. nō ē rō q̄re ſit diuerſū. ē ergo ⁊ idē ius ſtatuēdū: vt. ff. de verbo. ob. l. a ticio. in fi. nā vbi ē eadē rō idē ius ſtatuēdum eſt vt. ff. ad. l. aquil. l. illud. ⁊. C. ad. l. fal. l. vltima.

De lege fuſia canina tollenda. Rica.

p LEge fuſia. certus vt vltra duos vl tres forte nō poſſet manumittere i vltia volūtate: vt. j. e. i fi.

q ¶ Modus. i. numerus.

r ¶ Quā. ſ. legē fuſiam caninā forte a quodā q canis nominabat iductū: vt i publiciana dr: vt. j. de act. §. aliena canis ſuabat naturā q ſtat i palea: qui nec ſibi pōt habere paleā: nec alij ꝓmittit accipere: ſic nec ſibi poterat tenere ſeruos qz moziebatur: vt. j. de do. §. ſiue falſa. nec libertatē patiebat eis dari. vnde merito canina dr vt ſit oſequēs nomē rei. vt. j. ō dona. §. ē z aliō.

s ¶ Impedičtē. i. ipedimentū afferentem.

t ¶ Inuidā. nota ꝓtra iuidos ſic. C. de cadu. tol. i ꝓin.

v ¶ Familiā. i. omnes ſuos qui familia dicuntur: vt. ff. de v. ſig. ꝓnunciatio. §. i.

x ¶ Cauſa. vt fraus vl etas manumittētis: vt. §. e. ti. in principio. ⁊. §. eadem.

y ¶ Moziētib⁹. ſz quō pōt aliqd adimi cū nihil bēat: nā mozs omnia abſtulit: vt in auc. de nup. §. ōinceps. col. iij. Rn. dic mozietibus. i. ad mortē tēdentib⁹ qz laborat in extremis vel quaſi vel etiam erat ſanus ſed timore mortis hoc faciebat. ff. de dona. cauſa moz. l. iij. ⁊. iij. ⁊. v. ⁊. vi.

z ¶ Adimere. nota hic ar. q⁹ ea que fiūt iter vnos tra-

buntur ad voluntates vltimas: ſic ecōtra. ff. de pac. l. pactum.

a ¶ De his qui ſui vel alieni iuris ſunt Rica. Hic reſtringitur primum mēbrum prime diuiſionis poſite. §. ō iure ꝓſo. vt ñ ꝓhebēdat quoſdā libos hoies. ſ. filioſfa. Itē ſtati cū dicit alieno iuri: ampliat ſecundū membrum dicte diuiſiōis. vt ꝓhēdat ēt q̄ſdā libos. ſ. filioſſ. cū ḡ fiat additio ⁊ ōtractio dcē diuiſiōis. iaz ē ō iure ci. hec diuiſio: vt. ff. ō iuſti. ⁊ iu. l. ius aūt ciuile. At ſupioz ō iure ꝓſonaruz fuit ſecunduz ius naturale ⁊ gen. ⁊ ibi diximus ⁊ ideo immutabile ē: vt. §. de iure natu. gen. ⁊ ciui. §. penultimo.

dam tollēdaz eſſe cenſuim⁹ quum ſatis fuerat inhumanum viuos quidē licētiā habere totā ſuaz familiā libertati donare: niſi alia cauſa ipediat libertatē: moziētib⁹ aūt adimē⁹ huiuſmōi licētiā.

De his q ſui vl alieni iuris ſūt

SEquit de iure ꝓſonaz alia diuiſio. Nā quedam perſone ſui iuris ſunt: quedā alieno iuri ſubiecte ſunt. Rurſus earū que alieno iuri ſunt ſubiecte: alie ſunt in poteſtate parētum: alie in poteſtate dominoꝛum. Videamus itaq̄ de his q̄ alieno iuri ſubiecte ſūt.

Naz ſi cognouerimus que iſte perſone ſunt ſimul intel-

b SEquit diuiſio que ē de iure ciuili cū in ea iusgētiū diſtinguaf: vt. ff. de iuſti. ⁊ iu. ius ciuile. ſuperioꝛ autem quam habuimus ſupza de iure perſonaruz. i. Rn. eſt de iure gentium cum non ſit ſeruitus iure naturali cognita: vt §. de liber. §. i.

c ¶ Juris. quidam neutro iure tenentur vt filij quoꝛum patres ſunt capti ab hoſtibus: vt infra qui. mo. ius pa. po. ſol. §. ſi ab hoſtibus. naz ⁊ alie quedam ſunt in pendenti: vt. ff. de vſufruc. ſed ⁊ ſiquis interdum. §. i. ⁊ in auten. de non alienan. §. hic autem. colla. ij. ⁊ hoc ſecundum quoſdam. Nos contra. nam ſui iuris ſunt cum enim pater ſit ſeruus hoſtium ⁊ in eoꝛum poteſtate: vt ſupza de iure perſo. §. ſerui. ergo alium habere non poſſunt in poteſtate. vt. ff. de acqui. re. do. homo liber. §. quicquid. ff. de acqui. poſ. l. cum heredes circa medium. ⁊. ff. ad. l. iul. de adulte. l. ſic euenit. ⁊ ꝓterea eoꝛum ratio vel ſententia eſt abſurda qui dicunt q⁹ hec diuiſio recipiat medium: vt. C. de ſen. paſ. l. fi. circa ꝓin.

d ¶ Poteſtate. hoc verbum quinq⁹ modis accipitur. vt. ff. de vbo. ſig. l. poteſtatis.

e ¶ Simul. nam vt dicit ariſto. contrariozum eadem eſt diſci. vt hic ⁊. j. de tutel. i. Rn. ⁊. ff. e. l. i. ⁊ eſt hic ar. q⁹ per noticiam vnius immediatoꝛum peruenitur ad alterius noticiam: ⁊ faciunt ad hunc. §. ff. de ꝓcurato. l. pompo. §. pe. ⁊. ff. e. l. i. ⁊. ff. de ꝓteo. ſtip. l. i. §. ſtipulationum iſtaruz

.j. de tutel. circa prin.

f ¶ Bētiū. i. de iure gētiū itroducta: vt. §. ō iure p so. §. fultus. g ¶ Aliaduertere. i. aio vtere ꝛ cogitare: vt dixit catho.

b ¶ Esse ipsoꝝ ponit ꝑ fuisse: vt statiz colligitur .ff. e. l. i. ꝛ erat eadē ꝑti filiū vt colligitur ꝫ vnā lꝛaz. ff. ō libe. ꝛposth. .l. in suis. ꝛ .j. ō noxa. §. fi ꝛ C. ō pa. po. l. fi.

i ¶ Quodcūqz .f. iuste ꝫ quos dā: vt. ff. de ac. pos. q ꝫ. i fi. Sz certe ls esse nō pōt. nā si q̄rit ꝑ dño q ꝫ sibi ñ vt. j. ꝑ q̄s pso. no. acq. §. itez fui. ꝛ. ff. ō agr. here. placet. q̄re dic q ſēp dño q̄ritur etiā fig ꝑ dolū vel metum ꝫ acqrat: vt .ff. ꝑ emptore .l. y. §. celsus ꝛ .§. pōpo. ꝛ. §. si ꝫ. ſz b solo ispecto an q̄rat: puta si ꝫ stipulet operas a liberto. vt. ff. ō sti. l. l. añpe. vel si aliud fām sit i stipulatōe. vt. j. ō sti. §. §. ſz cū factū. nisi i casib: qō dic vt .j. de sti. §. §. ſz cū. nec ob. d. l. q ꝫ. qz nō q̄rit. i dño vt sibi remaneat. nā teneē reddē. Sz nūqd lꝛas data a dño vl a lege qō fit iterdū: vt. C. de §. q pōmio liber. ac. ꝑ to. ꝛ i auc. de mo. §. y. col. i. dño q̄rit. ℞. nō. nā iz q̄rat ꝫuo libero tñ nō pōt dari libertas: vt. ff. de fideicō. liber. gñaliter. §. si hoi. tñ eo ipo momēto sic fit liber vt dñm non hēat: ꝛ sic hec oppositio ē de pūcto: sic ꝛ alias vt hic vadit romā ꝛ hic facit mux nō ētñ vez eū iusse vl opus fecisse ꝛ sit i vltimo momto pficiēdi. Similis questio fit. ff. q. metꝰ causa. l. extat.

k ¶ Id dño. vl q̄si dño vt fructuario ꝛ bo. fi. pos. q bꝰ q̄rit ex duab: causis: vt. j. ꝑ q̄s p. no. ac. §. ō bis.

l ¶ Acquirit. nota hic duos effectꝰ dñice ptātis: et ē tertiꝰ vt nō tozqueat in dñm nisi i casibꝰ: vt. C. ō questionibꝰ. l. i. ꝛ. l. fuos.

m ¶ Sz ꝛ b ꝛz. i. licitū ē legibꝰ qz si ꝫ sciat insidias dño pari ꝛ ipe auxiliū nō tulerit suppliciū oz pstare q̄ morte iterpretat. sed si accusauerit eū criminaliter excepto crie maiestatis: vt si dñm viderit piclitātez ꝛ eū nō adiuuerit: vl imiscuerit se vxori sue: vel alys modis.

n ¶ Cognita. vt qz cū vxore iuenerit: vl simili delicto. quo casu etiā occidē lz: vt. ff. de v. obli. q fuum ꝛ. ff. de le. i. qd & §. si heres. ff. ad. l. iul. ō adul. mari

ligemus que sui iuris sūt: ac prius inspiciamus de his qui in ptāte dominoꝝ sunt. In ptāte itaqꝫ dominoꝝ sūt ꝫ qui quidez potestas iure gētiuꝫ est: nā apud oēs perequ gētes aliaduertereˢ possumꝰ dominis in ꝫos vite necisq ptātem esseᵇ et qcūqꝫⁱ per seruum acquirit idᵏ domino acquiritur. Sedᵐ hoc tempore nullis hominibus: q sub imperio nostro sūt: liceat sine causa legibꝰ cognitaⁿ in seruos suos supra modū seuire nam ex ostitutioneº diui pii antonii qui sine causa seruū suum occiderit nō minus puniri iubetur eqꝫ si alienum seruumᵖ occiderit. Sedq etiam

maioꝝ asperitas dominoꝝ ciusdem pncipis ostitutione coercetur. Nam antonius consultusʳ a quibusdā presidibus ꝓuinciarū de his ꝫuis qui ad edemˢ sacram vel ad statuaz pncipis confugiūt: pcepit vt si itolerabilis videatur seuicia dñoꝝ: cogāt seruos suos bonisᵗ cōditionibus vēdere: vt pciū dñis daret: ꝛ rectēᵘ: expedit eni reipublice ne sua re quis male vtaᵛ. Cuius rescripti ad elianū martianumʷ emissi verba sūt hec: dñoꝝˣ qdē ptātes in ꝫos ꝫuos illibatāʸ esse ops: nec cuiqꝫ hoīs ius suū ōtrahi: Sz dñoꝝ qdē itereᶻ ne aut aliū ō seuiciā ul famā ul in

o ¶ Lōstitutiōe cuiꝰ ꝫba sūt. j. e. §. fi.

p ¶ Seruū alienū ꝫ certe q ꝫuū alienū occidit lege aquilia tenet vt. ff. ad. l. aq. .l. y. i pnin. ꝛ .j. ad. l. aq. in pnin. q̄ actio hic hē locū nō pōt cum nō dño: immo ō dñoꝝ daret qō eē ñ ꝺbet: vt. ff. ad l. aq. itez mela. §. leges. Sz dic q ꝫ ē ētum ad criminalē penaz .l. cornel. de sic. ꝛ. j. de pu. iu. §. itē lex. q pena tā i ꝫuis q̄ i liberis locū hz: vt. ff. ad. l. coz. de sica. l. i. .§. i. interdum et iaz ciuiliter tenet. si alteriꝰ interest vt creditoris. vt. ff. de pig. ſuū quē gs. vl fructuary. vt. ff. ad .l. aglꝫ. ſz si ꝓpzieta

tis. ꝛ. ff. de dolo ꝛ eleganter.

q ¶ Sz etiā maioz. i. magna vel maioz q̄ equū sit.

r ¶ Lōsultᵗ. i. iterrogatᵗ: sic. ff. de pac. l. itez qz. §. fi. vñ illō. Lōsulo te q̄rēs tibi ꝺsulo ꝺsiliū dās.

s ¶ Edē sacrā. ad q̄ loca ꝛ oliz: ꝛ hodie ꝺfugiūt: circa q̄ distigue: vt dixiᵐ i auc. de mā. ꝓin. §. neqz aūt.

t ¶ Logāt. nō hic q aliqs cogit vēdere rē suā bonis. ſ. vt pcium habeat ꝛ ad dominum ꝓmū non reuertat: vt .j. pr. §. ꝛ. §. fi. i. fi.

v ¶ Bonis additionibꝰ. ne silī pena anterioz afficiāt vl ne exponāt vl pstituāt ab eodē. vt. j. pr. §. ꝛ. §. fi.

x ¶ Recte expedit. ſ. pcepit

y ¶ Utaᵗ. qz interest pncipis locupletes sub se hē subiectos: vt i auc. vt iu. fine quoquo suf. §. cogitato. col. y. qō nō otigeret si qui libero ꝫuos suos liceret occidere Et nō q illō qō interest ꝓuati pncipaliter: ꝛ reipu. interest secundario: vt. §. dirimus de iuſ. ꝛ iu. i fi. ar. ō. ff. so. ma. etiā. §. iz. ꝛ. l. si ostāte. §. si maritus.

z ¶ Martianum. proconsulez etice: alias cuetice vrbis vt. ff. eo. l. y. §. si dominus.

a ¶ Dñoꝝ hinc inde allegat: ꝛ duas ꝑ dñis rationes vel dicta ponit.

b ¶ Illibatam. ideſt non diminutam. Accursius flozen.

c ¶ Interest. ideſt eis prooderit: vt seruos non perdant ꝛ sic denegetur scilicet a nobis. vel dic. Interest. ideſt ad eos pertinet ne denegetur. scilicet a se domins cū forte vxor vel fily vel aly domni familiares inserant hec: sed prima verioz.

d ℂ Iniuriā. quā patiūr iure naturali ispecto ñ iure ciuili. ut. j. de iniur. §. seruus.

e ℂ Denegef. sic. ff. de. offi. pre. ur. l. i. §. q autē. ℂ Sacram ad que loca olim et hodie cōfugiūt. circā qō distingue vt dixim⁹ in auten. de mandatis prin. §. neq autē. colla. iij. Ac.

f ℂ Infami. i. ifamata seu magna iniuria

g ℂ Fraudē vel euidentem: qz dño non obedit: vl callide dicēs se nō esse istum qui fugit

De patria potestate Rica.

b IN ptāte. hoc verbum multis modis sumitur: vt supra proximo titu. diximus. §. i.

i ℂ Justis. q sūt iusti dr. j. ti. primo.

k ℂ Nuptie. z dñr ab abnuēdo. idest velādo: qz velate icedere debēt vt ait Isido. sed matrimoniū dr ideo qz mulier nubit vt mater fiat: z hec duo noīa ꝫ diuersis rōnibus idem significāt. Itē coiungum: z cōnubiū: z cōsortiū: vt. ff. de ritu nup. in eo iure. §. hoc caput. ꝫ hoc vltimū quādoq; iter seruos accipit: vt. C. de ser. fugi. l. fi. iter quos ꝓprie dr cōturbernium: vt. C. de incest. nup. cum ancillis.

l ℂ Coniunctio. aior nō corpor tm. vt. ff. de reg. iu. l. nuptias z illa cōiunctio aior significat vnionē q̄ consistit iter deū z iustā aiaz. vnde apostolus. Qui adheret dō vnus spūs ē cū eo. Reliquū scilicet cōiunctio corpor designat ꝫformitatē q̄ ꝫsistit i carne iter xp̄z z scāz ecclesiā. i. humanū gen⁹ vnde euāgelista. Uerbū caro factū ē: z bitauit i nobis.

m ℂ Individuā. q̄ ad affectiōz: sic. s. dō iu. z iu. i pri. actu eni plerūq; fit separatio iure tā veteri q̄ nouo ꝓmittente: vt. C. dō repu. cōsensu. z i auē. de nup. §. si g. colla. iij. z in auē. vt lice. ma. z a. §. qz vo. colla. viij. Sed nunqd hāc affectionē habet aliquis ad ocubinā. quādoq; certe sic. z iō adycias huic diffinitioni diuini z hūani iuris cōiunctio. vt. ff. de ritu nup. l. i. Diuini qz eiusdē secte dz eē: vt ñ sit vn⁹ xp̄ian⁹ z alter iude⁹: vt. C. de iudeis ne qs. Humani qz for viri segē vxor: vt. ff. ad municip. l. fi. §. y. ꝫ secus si ē cōcubina: vl q̄libet min⁹ legitima vxor: vt. ff. ad municip. l. si dō iure. §. fi. ꝫ ocubinat⁹ iure ꝓmittēte sit. ff. dō ocubinis. l. i ocubinatu. i fi. neq; valet oppositio dō matre ad filiū: qz ibi nō ē talis cō suetudo qualis ad vxorē: vt. j. ti. i. §. g. z i auē. quō op. e. §. i. colla. fr. §. quāta. ibi. Sed aut sole rē.

n ℂ Jus aūt. qō ꝭsūtit i septē. primo qz necessitate famis vēdē pōt vl obligare: vt. C. de pa. q. fi. dis. l. y. z iij. tolerabilēd iniuriā denegef bis q iuste depcanf. Idcoq; cogīscē dō q̄relis eoz qui ex familia iulij sabini ad sacraz sta tuā cōfugerūt: z si vl durius habitos q̄ equum est: vel infamif iniuria affectos eē cognoueris: venūdari iube ita vt in potestatem dominoz nō reuertanf. Qui sabinus simee ostitutōi fraudē⁶ fecerit sciat me ꝭ admissum aduersus se seueri⁹ executurū

De patria potestate

IN ptāte⁵ nostra sūt liberi nostri: q̄s ex iustis⁴ nuptijs procreauimus. Nuptie⁴ aūt sine matrimoniū est viri z mulieris ōiūctio⁴ individuaz⁴ cōsuetudi nem vite continens. Jus⁴ aūt ptātis qō i liberos habemus. propriū est ciuiū romanoz⁹. Nulli aūt alij sunt homines qui talem i liberos habeāt potestatē qualē nos habemus. Qui ergo ex te z vxore⁵ tua nascit⁵ in tua⁹ potestate est. Jtē q ex filio tuo et vxore eius nascitur. i. nepos tuus et neptis eque in tua potestate sunt et pronepos et proneptis: et deinceps ceteri omnes. Qui tamen ex filia tua nascūt in ptāte tua nō er⁵ūt: sed in patris eoz⁹.

De nuptijs.

USTas⁹ autem nuptias inter se ciues romanos trahunt qui secūdum Scdo qz ab eo i ius vocari ñ pōt: vt. C. dō i ius vo. l. fi. Tertio qz nec cū eis agēdo iudiciū hbe posiumus: vt. ff. de iudi. l. lis. Quarto qz p eū acgrim⁹ vt. j. q quas pso. no. ac. §. i. Quito qz i iudicio otra aliū fine licētia nra eē nō pōt: vt. C. de bo. q̄ li. l. fi. §. i. Sexto qz eo inuito sua bōa adūēticia administram⁹ vt. j. p q̄s pso. no. ac §. i. Qui dā tm dixerf q̄ alimēta adiui cē ß iure ꝓstāt q̄ falsū ē cū i emācipatis ꝭ fit: vt. ff. dō lib. ag. l. figs a libe. i pri. Itē ciuilis obligatō iter nos eē nō pōt. vt. j. de inuti. sti. §. itē inutil ē. Et octauo vt possim petē filiā i meaz ptātez. Circa q̄ distingue q̄ aut a nullo detinetur aut ab aliq̄ : si ab aliquo. volēs aut iuit⁹. primo casu petā eum z p officiuz iudicis. de li. exhi. l. iij. §. hoc aūt: z ꝓiudiciali actione in rem agam vt. j. de act. §. ꝓiudiciales. nō iterdicto nisi in casu vt si volo eū adire hereditatē in qua factus ē heres: vt. ff. de acq. here. figs mihi. §. iussū z de libe. exhibē. si cū seruū. Jn scdo eadē auxilia locū hnt z plura. s. rei vēdicatio de iure ro. vt. ff. de rei vē. l. i. §. i. Jn tertio locum habet interdictū: de lib. ho. exhi. item act. in rem de iure quiritum. vt. ff. de rei ven. l. i. §. i. z de libe. exhi. l. i. i. R.

o ℂ Romanozum. idest omnium qui sunt de romano imperio. alie vero gentes quedam vt seruos tenent filios vt sclaui: alie vt prozsus absolutos vt frācigene: ideo caute dicit. j. Talem q̄lez.

p ℂ Et vxore. aliud si ex concubina: vt. j. ti. i. §. fi. vel incesto coitu natus: vt in auē. qui. mo. ma. effi. le. colf. iij. §. finali.

q ℂ Jn tua. si tamen tu sis tui iuris non alieni: vt. ff. ad. l. iul. de adul. si eueniet.

r ℂ Non erunt. qz q nascūtur familias sequunt: vt. j. de. le. agna. tu. §. i. z ꝭ segtur ditionē pris vt. ff. de sta. ho. l. cū legitime. **Rica. de nuptijs**

s USTas. ciues. i. libi boies: vt. s. dō liber. §. fi. fui ꝫ ñ faciūt matrimoniū. ꝫ otraberniū: vt hic. z. C. de incest. nup. cū ancillis. z i auē. de nup. §. si vero ab initio. col. iij. sed aliud ē iure canonum qō preualet: vt i auē. dō eccl. ti. §. i. colla. ix. vbi dr q̄ canones sunt seruandi ꝓ legibus.

t ¶ Precepta. que sūt. j. e. ti. vt colligemus in ma. glo. j. e. §. sunt ⁊ alie.

v ¶ Puberes. i. maiores. xiiij. an. vt. j. qui. mo. tu. fi. in prin.

x ¶ Potētes. maiores. xij. an. j. qui mo. tu. fi. i. ℞. sed in sponsalibus. vij. an. sufficiunt: vt. ff. de spon. l. i spōsalibus. Sed nunqd hodie .xv. anni sunt necessarij ad matrimoniuz vt i auc. de tē. non so. pec. §. generalit col. la. vij. ℞n. lex illa consuetudinē ⁊ frequētiam hominū ponit. Itē qd si aliqs anteq̄ istud tp̄s attigat iuētus sit sufficiens ad mr̄imoniū. videt ꝙ nubere possit: vt. ff. qñ di. le. ce. l. pe. quasi felici duplomate vsus vt. ff. de v̄bo. obli. l. ɔtinuus. §. cū ita. Sed ɔtradico: imo. l. iulia d̄ adulterio ⁊ stupro cōmisso poterit puniri: vt. ff. de adul. inter liberos. i. ℞. ⁊ est ꝑ hoc. ff. de concubinis. l. i. §. fi. si autem de facto inter dictum tempus vxorem quis acceperit: tunc erit vxor cū ad etatē predictam peruenerit: vt. ff. de ritu nup. l. minorē

precepta[t] legū coeūt. Masculi quidē puberes[u]: femine aūt viri potētes[x] siue patresfamilias sint: siue filijfamilias: dum tamē si filijfamilias sunt ⁊ cōsensum habeāt parētuz[y] quorū in ptāte[z] sūt. Naz hoc fieri debere: ⁊ ciuilis[a] ⁊ nālis[b] rō suadet itantū ut iussus parentis precedere debeat[c]. Unde[d] quesitū est: an furiosi filia nubere aut furiosi fili[9] vxorez ducere possint[e]. Cumq̄ super[f] filio variabat̄: nr̄a processit decisio[g] qua[h] permissū est ad exēplū filie furiosi[i]: filiuz quoq̄ furiosi posse ⁊ sine patris interuentu matrimonium sibi copulare ꝟm[k] datum ex nostra ɔstitutione modum. Ergo[l] non[m] oēs nobis vxores ducere licet. nam a quarūdam[n] nuptijs abstinēdū est. Inter[o] eas enim ꝑsonas que parentuz liberorumue locuz intra se obtinent ɔtrahi nuptie nō possunt: veluti inter patrē ⁊ filiaz: vl' auum ⁊ neptem: vel matrem ⁊ filium: vel auiaz ⁊ nepotem: ⁊ vsq̄ in infinituz. Et si tales ꝑsone inter se coierint nepharias atq̄ icestas nuptias contraxisse dicuntur. Et hec adeo vera sunt vt q̄uis ꝑ adoptionē parentum: liberorumue loco sibi esse ceperint: non possunt inter se matrimonio iungi: i tātum vt etiam dissoluta adoptione idem[p] iuris maneat. Itaq̄ eam que tibi per adoptionē filia vel neptis eē ceperit: non poteris vxorē ducere q̄uis eam emācipaueris. Inter[q] eas quoq̄ personas que ex trāsuerso gradu cognationis iūgunt̄: est quedaz similis obseruatio: sz nō tanta. Sane. n. inter fratrē sororēue nuptie ꝓhibite sūt: siue ab eodē pr̄e eadēq̄ mr̄e nate fuerint: siue ex altero eorū. Sz siqua: ꝑ adoptionē soror tibi eē cepit: q̄diu[r] qdē cōstat adoptio: sane iter te ⁊ eā nuptie ɔsistere nō possūt. Cū uero per emācipationez

y ¶ Parentū. scilicet qui sūt iuris sui cuiuscunqz etatis sint: sic ⁊ materfa. sed filij ⁊ filiefamil'. qui sunt in potestate cuiuscunqz etatis sint: vt. ff. de his q sunt sui iuris. l. nam ciuium. Accursius.

z ¶ In potestate. quid ergo de emancipatis. videtur idem: vt. C. e. l. vidue. sed illud consilium est ñ preceptum. ꝙ autem possit filius emācipatus dicitur. ff. de ɔtratabu. l. ij. ⁊. iij. §. si eman. ⁊. ff. de ritu nup. l. filius emanci.

a ¶ Et ciuilis. quia est in potestate de iure ciuili romanorum. vt. s̄. ti. i. §. ius.

b ¶ Et naturalis. qz pater: vt. ff. de iu. ⁊ iu. l. ij.

c ¶ Debeat. alias non valet: vt. ff. de sta. ho. l. Paulus. i. ℞. videtur autem consentire nisi contradicat expresse: vt. ff. de spon. l. in spōsalibus. in fi.

d ¶ Unde quesitum. quia patris consensus exigit̄.

e ¶ Possint. cum pater non possit consentire: vt. ff. de iure co. l. ij. §. furiosus.

f ¶ Super filio. nam de filia facile consensum fuit: qa forte calidior sanguis est in ea: vt in auc. de non eli. §. cū ergo. colla. i. vel verius propter fragilitatem sexus. ar. j. qui a li. licet. i pri. sed prima nō placet

g ¶ Decisio idest sētentia vel lex: vt. C. e. l. si furiosi.

h ¶ Qua. decisione

i ¶ Furiosi idest et si captus fuerit et abfuit pater per triennium: vel si nescit̄ an viuat. vl' nō vt. ff. e. l. si nepos. §. fi. ⁊. l. si ita.

k ¶ Secundum datum. scilicet cuz auctoritate curatoris patris ⁊ dote secundum quantitatem patrimonij patris data. vt. C. e. si furiosi i fi. sed iure canonum sufficit consēsus eorum de quorum matrimonio agitur. sed illud forte in alijs nō i filijsfa. intelligitur: vel credo ꝙ hoc corrigitur: quia honesta est res contrahere matrimonium: sicut ⁊ intrare monasterium: vt in auc. de sanc. epis. §. nunc aūt. colla. ix.

l ¶ Ergo. quia secundum precepta legum fiunt matrimonia: ergo ⁊c̄.

m ¶ Non omnes. s. mulieres.

n ¶ Quarundam. scilicet mulierum.

o ¶ Inter eas. ad infinitum. adeo vt si adam hodie viueret non posset habere vxorem secundum Jo. vt. ff. de ritu nup. l. nuptie.

p ¶ Idem iuris. vt nō possint coniungi.

q ¶ Inter. sed non tanta. s. vsqz ad gradū. vij. secunduz canones: vt. xxxv. q. iij. c. ꝓgeniē. ⁊. c. de ɔsanguinitate ⁊. c. in copulatione. ⁊. c. nulli. sed scd̄m. ll. vsqz ad quartum: vt. j. e. §. fratris. idem hodie iure canonico: vt extra de cōsan. ⁊ affi. c. vlti. sed tñ aliter accipit̄ gradus secundū canones q̄ secūdū nos: vt dices. j. de gradibus.

r ¶ Quamdiu. sic. ff. de verbo. obli. si stipu. i fi. sic. ff. de lib. ⁊ posthu. siquis posthu. in fi.

s ¶ Dissoluta. qz ipa est emācipata: vt differat a seqnti casu. ¶ Heneruz. idest maritū filie.

v ¶ Eum. s. patrem. x ¶ Ante. i. primo.

x ¶ Filiā. hoc ideo qz emancipatione facta desinit esse agnata pfi. ergo p patrē non pōt fieri agnata tali adoptiuo: vt. ff. ō adop. .l. qz adoptione. hodie vo nō ōsinit: vt .j. de legi. agn. suc. .§. fi. z ita hoc ossiliū hodie non valet.

3 ¶ Nuz. i. vxorem filij. vt probat. j. e. .§. affinitatis.

a ¶ Fratris cui⁹. sz opponit. filiā aui vl auie nō possū ducere: tū neptē possum q ē mihi osobrina: vt. j. e. t. §. duoz. R. hāc regulā stricte intelligi in eo casu in q̄ logt: z ioi sit. s. qñ ego z illa cui⁹ filiā ducē nō possū: sum⁹ in gradu scō ad stipitē z in ptāte eiusdē z sic cui⁹. s. fris vl sororis mee filiā cē. z hoc in naturalib⁹: secus in adoptiuis: vt .j. §. primo.

b ¶ Eius. sic ostrue: nō videris ipediri du. vx. fi. ei⁹.

adoptio fit dissoluta⁸ poteris eaz vxorez ducere. Sed z si tu emācipatus fueris nihil ē impedimēto nuptijs: z iō cōstat siquis generū[t] adoptare velit debere eū[u] ante[x] filiā[y] suā emancipare: z siquis velit nurū[z] adoptare debē eaz ante filiuz suuz emancipare.

Fratris[a] vero vl sororis filiam vxorem ducere non lz: sed nec neptem fratris vl sororis quis ducere pōt q̄uis quarto gradu sint. Cui⁹ eniz filiā vxorē ducere non licet nec eius neptem pmittitur.

Ei⁹[b] uero mulieris quā pater tuus adoptauit filiam nō videris impediri vxorez ducere: quia nec naturali nec ciuili[c] iure tibi coniungūtur.

naturali z legitima. Sed que est ratio diuersitat⁸? R. n. quia altero casu. s. quando adopto nepotem ex filia est cōmodum matertere z auunculo: quia maiores qdem parentes iperant minozib⁹: qō secus est in aduerso casu: z ex hac pendet alia vt naturales z legitimi sint adoptiuo subiecti z est ridiculū. ecōtrario casu esset equuz.

Duozum[d] aūt fratrum vel sororum liberi: vel fratris et sororis diungi possunt. Itē[e] amitā licet adoptiuaz[f] ducē vxorem non licet. Itē[g] nec materteram: quia in loco parentum habetur: qua ratōe verum est: magnam quoq̄ amitam z materteram[h] magnam prohiberi vxorem ducere. Affinitatis[i] quoq̄ veneratione q̄rundaz[k] nuptijs abstinere necesse est: vt ecce priuignam[l] aut nurū in vxorem ducere non licet: quia vtreq̄ filie loco[m] sunt: Qō ita scilicet accipi[n] debet si fuerit nurus aut priuigna tua: nam si adhuc tua nurus[o] est .i. si adhuc nupta[a] ē filio tuo alia[b] ratione vxorem eā du-

b ¶ Materteram magna magna matertera sororis auie materne est: amita magna sororis aui paterni ē: vt. j. de gra. affi. §. iij. z. iij. Sz quid de fratre aui materni. R. n. est patru⁹ magn⁹ vt. C. ō successorio edic. l. i. licet pla. contra. vt ibi no. ¶ Sed cum sint in quarto gradu q̄re p̄hibētur. vt. §. e. §. frēs. R. n. quia he psone sunt de superioribus transuersalibus que habentur loco parentum: vt in hoc. §. z qz ipsa est in primo gradu stipitis: vt nō. §. §. sed nec nepotem. z sic nota caute qz ordo trāsuersalium subdiuiditur i tres ptes. supīfra. z ex latē: vt. j. ō gradi. §. ij. z. iij. z. iiij. z. v. z. vi. z maior ē abstinētia vsus supiores vt hic: z iferiores: vt. §. e. §. frīs. cq̄ trāsuersaliū: vt. §. e. §. duoz.

c ¶ Ciuili iure. naturali constat. de ciuili sic p̄bo. illa filia sororis adoptiue nō est in ptāte matris: vt. j. de here. qua. z dif. §. qua de causa. ergo non transit in potestatē illius qui adoptat matrem: licet mater transeat: qz illa trāseunt cum alijs qui sunt in potestate: vt. j. ti. .i. §. illud. z. ff. de adoptio. si pr̄. ac ipa mater adoptata ē mihi cōiuncta per agnationem per patrem in cuius potestate ē. ff. de adop. l. qui adop.

d ¶ Duozum. hoc secundum. ll. vt hic. z. C. e. celebrandis. secus iure canonum. vel dic hunc. §. loqui de adoptiuis: secus in naturalibus.

e ¶ Item amitam. que est sororis patris.

f ¶ Adoptiuā. ab auo paterno.

g ¶ Itē matrerā. caue qz nō repetit adoptiuā materterā cē. quia matertera vel auunculus nō fit adoptione: vt hic z. §. e. §. eius. z. ff. e. siqua. §. fi. al. l. adoptio. sz ō videtur. ff. de ritu nup. l. p adoptionē. §. fi. R. n. illud intelligi quando adopto in nepotē quasi ex filia natum vl in pronepotem ex nepote nato ex filia qō possū sicut si nullum haberem filium. vt. j. ti. i. §. licet. tunc sororis et frater eius loco cuius filij facta ē adoptio est matertera z auūculus: aly mihi fili sūr: vt patet: z sic nō imitatur naturā: qz aliter nepos ex filia naturali z legitima non est in potestate: hic autem cum suis concordātijs loquitur quando aliquam adopto in filiam. hec q dem non erit matertera filijs natis ex alia filia mea

i ¶ Affinitatis. est aūt affinitas regularitas p̄sonarū ex nuptijs diūctaz oī carēs parētela sanguinis vt. ff. de gradi. nō facile. §. affines. z. §. sciēdū ē. iō dicit. Ex nuptijs. qz sñ nuptijs ōbi ñ pōt. sz ex canones ēt sine nuptijs. sz cū vxor videat⁸ affinis viro q̄re pmittitur matrimonio vti. R. n. nō est affinis sz cā affinitat⁸ sic vn⁹ ñ ē numer⁹ sz p̄ncipiū nūeri.

k ¶ Quarundam. mulierum.

l ¶ Priuignaz. hec nomina exponuntur statim p xi. v. Quod ita z̄.

m ¶ Loco sunt. facit ad hoc. ff. so. ma. qz.

n ¶ Accipi debet. s. hec p̄hibitio.

o ¶ Nurus ē. qui cōtineantur appellatione istarū dic vt. ff. e. l. adoptiu⁹. §. videamus.

a ¶ Nupta est. ar. sumitur hic z ex prox. R. n. q̄ si quis habet generale auxilium non potest petere speciale. vt. ff. de mino. l. in cause. z de verbo. obligandi. z. ff. de eden. l. quedam sunt.

b ¶ Alia ratione. non solum supradicta.

c ¶ Licet. imo efficitur infamis: vt. C. ad. l. iul. de adul. l. eum qui

d ¶ Socrũ. q̃ sũt he psone: dic vt. ff. e. ti. de ri. nup. l. adoptiuus. §. nunc videamus.

e ¶ Prohibitum. iure affinitatis: ꝛ ad hoc referẽ illud. Quod et ipsum ꝛc.

f ¶ Affinitate. hec littera sibi contraria videtur. nam dissoluta ẽ affinitas: ñ ꝑ ōbẽt nuptie ratiõe affinitatis separari vel impediri. sed dic dissoluta ꝛc. i. dissoluto matrimonio. propter quod contingit affinitas. sz ipsa affinitas non est dissoluta.

g ¶ Nouerca. sic dicta quasi nocẽs archus vl̃ qz noua ẽ arcba sine fructu: ꝛ facit. ff. de ioffi. testa. l. iij. ifi. ꝛ l. iiij.

h ¶ Nõ potes. alias non possis. s. eodez tẽpore: subaudi vt. §. primo. §.

cere non possis: quia eadem duobus nupta esse non põt. Itẽ si adhuc priuigna tua ẽ: i. si mater eiº tibi nupta est: ideo eã uxorem ducere non poteris: qz duas uxores eodez tẽpore habere nõ licetᶜ.

Socruzᵈ quoqꝫ ꝛ nouercã ꝓhibitumᵉ est uxorem ducẽ: qz matris loco sunt. Quod ꝛ ipsum dissoluta demũ affinitateᶠ procedit. Alioquin si adhuc nouercaᵍ ẽ. i. si adhuc patri tuo nupta est: cõmuni iure ipeditur tibi nubere qz eadem duobus nupta eẽ nõ potest. Item si adhuc socrº est. i. si adhuc filia eiº tibi nupta ẽ: ideo impediũt tibi nuptie: qa duas uxores habere nonʰ potes. Maritiⁱ tamẽ filius ex alia uxore ꝛ uxoris filia ex alio marito: velᵏ otra matrimoniuz recte otrahũt: licet habeantˡ fratrem sozorẽue exᵐ mrimonio posteaⁿ cõtracto natos. Et si quaº uxor tua post diuortium ex alio filiam procreauerit: hec non est quidez priuigna tua: sz Julianus ab huiusmõi nuptijs abstinere debere ait: nã constat nec sponsam filij nuruz esseᵖ: nec patris sponsaz nouercam esse: rectius tamẽ et iure facturosᵍ eos qui huiusmõi nuptijs se abstinuerũt. Illudʳ certum est seruiles quoqꝫ cognatiõesˢ impedimento nuptijs esse: si forte pater et filia: aut frater et sozor manumissiᵗ fuerint. Suntᵘ et alie psone que propter diuersas rationes nuptias inter eos. Item affinitas vt hic ꝛ ff. e. adoptiuus. §. seruiles sed quõ hoc cũ nulla cognatio sit inter eos. vt. j. de capi. di. §. qꝫ aũt. sed illud i iure succedendi ꝛ i tutela vl̃ hereditate dicit: hic aũt in iure sanguinis qõ nullo iure ciuili tolli põt: vt hic ꝛ. ff. de re. iu. l. iura sanguinis. ꝛ ꝓsequẽs est in ꝓhibitione matrimony. sed nõne: ꝛ alia rõne iter eos matrimoniũ ipedit: qz sũt fui: vt. §. e. §. i. i. Rn. ꝛ. C. de incest. nup. cũ ancillis. Rn. durãte fuitute hic sũt duo ipedimẽta ꝛ eis manumissis durant. hic vnum. vt sequitur.

i ¶ Mariti. licet inter se frater ꝛ sozor ꝓhibeant vt. §. e. §. inter eas tamen ꝛc.

k ¶ Uel contra. i. contrario

l ¶ Habeant. illi minozes.

m ¶ Ex matrimonio. maiozũ.

n ¶ Postea. s. post natiuitatem istozũ: ꝛ sic aduerbium post determinat dictionem contracto. vel dic qꝫ determinet vbuz habeant. ꝛ dic. contracto. s. post. nam qui ex eo matrimonio. s. maiozum nascuntur fratres sũt ex parte matris illi qui natus est vel nata prius ex femina. idem dicas econtra qꝫ erit frater vel sozor ex parte patris illi qui fuerat ex illo patre natus: tamen isti nullo iure sibi inuicem iunguntˉ. viro enim cognati. vxoris iunguntˉ: ꝛ nõ alijs cognatis viri. Idẽ econtra: quia cognati viri vxori iunguntˉ: non aũt alijs cognatis vxoris. vnde reꝓbatur quozundam opinio qui dixerunt qꝫ nullus de azboze ducit alium. nam in ea continentur cognati viri ꝛ vxoris ꝛ tamen iunguntur: vt hic dicitur nec inter se ante matrimonium inter duos cognatos viri ꝛ vxoris contractꝫ succedunt: vt. C. cõia de suc. l. amite. nec postea nisi sicut facit vir vxori deficiente omni parentela ꝛ excluso fisco; vt. C. vnde vir ꝛ vxor. l. i. ꝛ in auẽ.

ibi signata.

o ¶ Et siqua vxor non est priuigna: quia illa est priuigna mea que ex mea vxore est nata anteqꝫ esset vxor ꝛ femine ille est priuignus qui ex marito natus fuit anteqꝫ suus esset maritus: vt. §. e. §. affinitatis. ꝛ. §. socrũ

p ¶ Nuruz eẽ. licet sit sponsa: tamen ñ est nurus anteqꝫ fiat vxor: ꝛ ecõtra licet sit sponsa patris quia vxor nõ est patris adhuc ideo nõ est filij nouerca: vt hic. ꝛ. ff. de ri. nup. siqua. §. i. ꝛ tñ licet nulla sit affinitas ẽ abstinendũ: vt subycit. Rectius ꝛc. a simili ꝛcludit in casu ꝓposito ꝓmo i b. §.

q ¶ Facturos. s. sancimus.

r ¶ Illud seruiles. i. dum durãt fui ꝛc.

s ¶ Cognatiões. i. cõ sanguinitates q̃ sũt iter seruos ꝛ impediunt nuptias inter

f ¶ Manumissi fuerũt. vel ambo. ꝛ tunc vnũ est impedimẽtum sanguinis vel vnus tantum: ꝛ tunc duo sunt que impediunt vt modo diximus.

t ¶ Sunt ꝛ alie. enumerari. possunt autem enumerari. xiij. modi cum bis quos. scilicet hoc ti. babemus. ꝓtimus est ratione seruitutis: vt supza. e. i. Rn. ꝛ. C. de incest. nup. l. cum ancillis. Secundus est ratione etatis vt mares minozes. xiij annis femine minozes. xij. vt supza. e. i. Rn. Tertio ratione sanguinis quod in tria diuiditur: ascendentes. descendentes: et collaterales: vt supza. e. §. ergo. ꝛ. §. inter eas. ꝛ. §. fratris. ꝛ. §. eius. ꝛ. §. duozum. Quarto ratione adoptionis vt supza. e. §. ergo. ꝛ. §. inter eas. in fi. vtriusqz. Quinto ratione affinitatis presentis preterite et future: vt supza. e. §. affinitatis. et. §. socer. ꝛ. §. si vxor. Sexto

rõne mr̃imonij: nã si hẽt vnã nõ dz hr̃e alteraz eodẽ tpe alias est ifamis: vt. s̃. e. §. socꝝ. i fi. ꝛ. §. affinitatis. i fi. ꝛ. C. ad. l. iul'. d̃ adul. l. euz. Septimo ꝑ sena. cõ. qd̃ vetat fieri matrimoniũ inter tu. ꝛ cu. ꝛ filios eorum ad quendam puellam ꝛ adultã suã vel pr̃is: vt. C. de iterdic. ma. inter tu. l. i. Octauo ꝑ. l. papiã ꝛ iul'. iter senatores ꝛ eorum libertos ꝛ libertas vel alias vilis ꝯditionis feminas: vt. ff d̃ ri. nup. l. papi. et .C. d̃ nup. l. si libertatẽ. qd̃ capitulum hodie correctũ est vt in auc̃. vt li. d̃ cetero. §. siqs aũt. col. vi. Non⁹ ẽ vt inter p̃sidem ꝛ sibi subiectã rõne iurisdictionis: vt. C. d̃ nup. ꝛ si ꝯ̃. ꝛ. C. si quacunqz p̃. po. l. i. Decimus ẽ ꝑ ꝯstitutionẽ principis: vt cũ ea quaz qs de sacro fonte leuauit: vt. C. d̃ nup. siqs aliũ. i fi. Idem ꝟuat' de ipsa cõmatre lz nr̃o iure cautũ nõ reperiat'. Undecim⁹ ẽ rõne honestatis: vt. s̃. e. §. si vxor. ꝛ. ff. e. l. siq̃. Est. xij. rõne ordinis annexi: vt cũ clericis in sacris ordinibus cõstitutis. vt i auc̃. quõ op. epis. §. neqz autem. in auc̃. de sanc. epi. §. siqs. col. ix. Est ꝛ tertiusdecimus: vt in monachis cõuersis monialibus licet nõ sint in sacris ordinibus constituti: vt i auc̃. de mo. §. antepe. col. i. ꝛ i auc̃. de nup. §. ꝑ occasionẽ. col. iiij. Est ꝛ. xiiij. i muliere rapta que proprio nubet raptori qd̃ ꝓhibet': vt in auc̃. de rap. mu. q̃ ꝓpri. rap. nu. §. i. col. ix.

ptias contrahere prohibentur: quas in libris digestorum seu pandectarũ ex veteri iure collectaruz enumerari ꝑmisim⁹. Si aduersus ea que diximus[u] aliqui coierint: nec vir nec vxor nec nuptie nec mr̃imoniuz nec dos intelligit'. Itaqz[x] hi q ex eo coitu nascũtur in ptãte pr̃is non sunt: sz tales sũt quãtuz ad[y] patriaz potestatẽ ꝑtinet: q̃les sunt hi quos mr̃ vulgo[z] ꝯcepit: naz nec hi[a] patrez habere intelligũtur: cum et his pater incertus[b] est: vnde solent filij spurij: appellari: vel a greca[c] voce spãdon. i. vulgo cõcepti: vl' q̃si[d] sine patre filij. sequitur[e] ergo vt dissoluto tali coitu. nec dotis exactioni[f] locus sit. Qui[g] autẽ prohibitas nuptias ꝯtrahũt: ꝛ alias penas patiuntur: que sacris ꝯstitutionib⁹ ꝯtinẽt'[h].

Alioquin[i] aũt euenit vt liberi qui statim vt nati sunt: in ptãte parẽtum non fiant: postea aũt redigãt' in ptãtez patris: q̃lis est is qui duz naturalis[k] fuerat: postea curie[l] datus: potestati patris subijcit': necnõ[m] is q a muliere libera ꝓcreat': cui⁹ mr̃imoniũ minime legib⁹ iterdictũ[n] fuerat: sz ad quã pr̃ ꝯsuetudinez habuerat: postea ex nr̃a ꝯstitutione[o] dotalib⁹ istrumẽtis[p]

causam quasi ob cãm datum fuerit nec cã fuit secuta. R. p. sic siue ignorãs siue sciẽs dederit: vt. ff. de cõdi. sine cã. l. fi. ꝟz Jo. dat' ꝯditio ignorãter non sciẽter dãti: vt. C. d̃ cõdi. ob cãz. l. i. ꝛ. ff. d̃ condi. ob cãz. l. i. §. fi. ꝛ. l. ij. nec imerito cũ turpiter dãti nulla sit repetitio vt. ff. d̃ ꝯdi. ob tur. ca. l. si ob turpem. ꝛ hec oĩa locum hñt qñ non fuit secutũ matrimonium.

v ¶ Diximus. vt. s̃. e. per totũ: ꝛ etiã adiecim⁹ i ꝓxio. §.

x ¶ Itaqz. bene infertur: vt. s̃. ti. i. in prin.

y ¶ Ad pr̃iam ptãtem. ꝓpter hũc casum posuit de nup. post ti. de pr̃ia potestate.

z ¶ Uulgo. s. q pr̃em demõstrare non possũt vel illicitũ vt. ff. de sta. ho. vulgo.

a ¶ Nec hi. s. vulgo concepti: vel dic hi de quibus loqtur. s. illicite conceptis.

b ¶ Incert⁹ ẽ. cui pater est ppl's pr̃ est sibi nullus: ꝛ oĩs cui pater ẽ ppl'us nõ hẽt ille pr̃em ꝛ scd̃m hoc dic his. s. vulgo ꝯceptis: vel dic his. s. icestuosis: ꝛ tũc tu dic iuris fictione ẽ icertus.

c ¶ A greca spandon. spandon grece dicitur latine sine patre filij. Accursius.

d ¶ Quasi sine. iure ciuili ispecto.

e ¶ Sequitur. bñ ifert: cũ. n. sine matrimonio eẽ nõ põt. s. dos: ꝛ vbi nõ est dos: actõ dotis nõ est: vt. C. de dona. ante nup. l. fi. ibi sicut enim ꝛc̃.

f ¶ Exactioni. s. ꝑ actionẽ ex stipulatu q̃ dat' ex dote: vt. j. de act. §. fuerat. Sz quid per ꝯditionẽ sine cã. vl' ob

g ¶ Qui aũt ꝓhibitas. ꝑ aliquem de. xiiij. mo. lz hyr. has penas iposuit tm̃ eis q incestas nup. faciunt vel nepharias: nõ q alias inutiles: vt in auc̃. de incest. nup. §. i. col. ij.

h ¶ Cõtinẽtur vt est ãmissio bonoꝝ ꝛ infamie. C. d̃ icest. nup. l. q ꝯ̃. ꝛ. l. si quis incest. hodie v̄o ꝛ ꝯfiscatio bonoꝝ ꝛ exilium ꝛ cinguli siue dignitatis depositio: ꝛ v̄beratio si vilis imponitur: vt in auc̃. de incest. nup. §. i. colla. ij.

i ¶ Alioquin. parentum. hoc mirabile per duo ꝓbat exempla.

k ¶ Naturalis. scilicet tm̃.

l ¶ Curie. cũ eniz vult aliquis naturalẽ filiũ tantũ q in ptãte pr̃is non est: vt hic ꝛ. s̃. ti. i. i prin. facere in potestate: detur in ꝟuitio iperatoris vel p̃sidis ꝓuincie. nã in ptãte loco meriti pr̃is efficitur ꝛ legitim⁹ loco meriti filij: vt hic ꝛ i auc̃. qbus mo. na. ef. sui. §. siquis igitur. colla. viij.

m ¶ Nec nõ is. nunc ponitur aliud exemplũ.

n ¶ Interdictũ. nã aliã vxorem nõ habuit tpe concubinatus: alias ꝯ̃. vt. C. de ꝯcu. l. i.

o ¶ Constitutione. vt. C. de na. li. l. cum quis.

p ¶ Instrumẽtis. sed nũqd sine instrumẽtis est matrimoniũ tale. Dicũt qdam ꝙ nõ vt Pla. ꝛ Al. qñ decorati maximis dignitatibus faciũt matrimonium: vt i auc̃. vt li. ma. ꝛ auie. §. qz v̄o legẽ duduz colla. viij. meli⁹ aũt q. mo. na. ef. le. §. hoc ergo casta. colla. vi. Sz dic ꝙ matrimoniũ nudo ꝯsensu ꝑficitur sine scriptura: vt in auc̃. de nup. §. nuptias. col. iiij. ꝛ. ff. d̃ re. iu. l. nuptias. sz filij primogeniti ñ sũt legitimi si dotalia istrumẽta ñ sũt fcã: vt hic. ꝛ. C. de na. lib. l. cũ qs. ꝛ. l. nuptias. ꝛ. l. ipator. ꝛ. l. fi. ꝛ i auc̃. de here. q̃ ab itest. defe. §. i. col. viij. ꝛ i auc̃. de filijs añ do. istru. natis. col. iij. ꝛ i auc̃. d̃ ices. nup. §. fi. col. ij. ꝛ de trien. ꝛ semis. §. fi. col. iij.

q ¶ Cōstitutio. vt. C. de na. li. l. nup. ꝛ si non fecerit sibi vxorē adhuc huiusmodi nāles sūt alēdi a patre. Itē succedūt ex testamēto i toto si pr̄ vult: legitis nō existētibus vl̄ parētib⁹ ia defūctis: alias liberi i vnā vnciā tm̄ p̄mittūt naturales succedē superiores qñ ipsi tm̄ supsūt non ipediunt eos nisi in sua legitima q̄ supiozib⁹ debef ab itestato vo duas hñt vncias p̄ne sbstātie cū mſe eoꝝ viriliter di uidēdas qñ nō sūt ascēdētes nec dēscēdētes alūt ꝛ ipsi p̄ez ꝛ hoc in licite natis: ꝛ si illicite nati sūt ñ: imo oi bñficio sūt excluſi vt i auc. q. mo. na. ef. sui. §. discretis. vsq; i finē constitutionis col. vij.

Rica de adop.

a ¶ On soluꝫ. ꝛ nāles. subaudi ꝛ legitimi q̄re distigue: q̄ filioꝝ alij sūt nāles ꝛ legitimi vt ex legitimo mr̄imonio nati: vt hic ꝛ. §. de pa. po. i prin. Alij nāles tm̄: vt nati ex ocubina: vt. §. ti. i. §. fi. Alij legitimi tantū: vt adoptiui: ō q bus hic ti. logtur. Alij nec nāles nec legitimi iur̄ p̄ sūptiōe: vt icestuosi: vel al̄ illicite nati: vt i auc. q. mo. na. ef. sui. §. fi. col. vij. Alij sī q p̄i⁹ñ fuer̄t legitimi: ꝛ nūc sr̄. i. efficiūt duob⁹ mōis vt i auc. q. mo. na. effi. sui. §. i. ꝛ. §. ti. i. i fi.

b ¶ Adoptam⁹ si i ptāte nr̄a sr̄: ꝛ hoc iure veteri: vt hic. ꝛ. ff. e. l. i. ꝛ hodie distiguif: vt. j. e. §. sed hodie.

c ¶ Adoptio. est aūt adoptio ꝺm ꝓla. ꝛ Jo. legalis actio ad solatiū eoꝝ q libos nō hñt pene nām imitās. ꝛ certe ꝛ ab his q libos hñt fit adoptio: vt. ff. e. l. nec ei. §. ꝓterea. ꝛ. j. e. §. ꝛ. q̄re p̄t sic simpliciter diffiniri. Adoptio ē legitim⁹ act⁹ p quē fit qs fili⁹ q nō ē pene. i. fere naturaꝫ imitās: ꝛ ē hec vītas: vt. ff. e. l. i. ꝛ. j. e. §. minorum.

d ¶ Rescripto. ꝫ est vl̄ añ ipsū p̄ncipē vl̄ ante aliū magistratū ōlegatōe fcā p rescriptū a p̄cipe vt. C. e. l. y. i fi. ꝛ. l. arrogatiōes. ꝛ qd si iperator ñ ē. ℞. nō p̄t fieri ꝛ ipiū semp sit: vt ꝛ auc. quō opoz. epis. §. cōpositis in potestate patris efficitur: quod ꝛ alijs liberis qui ex eodē matrimonio postea fuerint procreati: similiter nr̄a constitutio q prebuit

De adoptionibus.

D On a soluꝫ aūt naturales liberi secundū ea que dixim⁹ in potestate nostra sunt: verū etiā hi quos adoptamus b. Adoptio c aūt duobus modis fit: aut p̄ncipali rescripto d: aut imperio magistratus e. Impatoris auctoritate adoptare quis potest eos eafue: qui queue sui iuris sunt: que spēcies adoptionis dicitur arrogatio f. Imperio magistratus adoptamus eos eafue: q queue in ptāte parentū sunt siue p̄mū graduꝫ liberoꝝ obtinēt qualis est filius filia siue iferioꝝ g qualis ē nepos neptis: ꝓnepos ꝓneptis.

Sed hodie h ex nr̄a ōstituti one cum filiusfa. a pr̄e naturali i extranee persone i adoptionē datur iura patris naturalis minime dissoluūtur: nec quicq̄ ad patrez adoptiuum transit: nec in ptāte ei⁹ est ꝛ ab itestato iura successionis ei a nob tributa k sint.

Si vero pr̄ nālis l nō extraneo: sed auo filij sui matno: vel si ipe pr̄ nālis fuerit emācipatus m etiā auo vl̄ ꝓauo: simili modo n paterno vl̄ materno filiū suū dederit i adoptionez in hoc casu: quia cōcurrūt o i vnā psonā: ꝛ naturalia ꝛ adoptionis iura p: manet stabile ius p̄ris adoptiui ꝛ naturali vinculo copulatū ꝛ legitimo adoptionis modo cōstrictuꝫ: vt ꝛ in familia ꝛ in ptāte huiusmōi p̄ris adoptiui sit. Cū aūt q ipubes p p̄cipale rescriptuꝫ arrogatur: causa cognita r arrogatio fieri p̄mittit ꝛ exquiritur causa

fi. col. i. e ¶ Hagrat⁹. ſ. cuiuscūq; ordinary et ōfēsor ciuitat⁹ q minim⁹ ē: vt i auc. ō defē. ciui. §. nlla. nec mixcū sit de volūtaria iurisdictiōe: vt. ff. ō of. ꝓcō. ꝛ le. l y.

f ¶ Arrogatio. qz adoptator iterrogat an velit eū quē adoptat sibi iustū filiū eē ꝛ adoptat⁹ an id fieri patiat: vt. ff. e. l. y. vñ vsus. Arrogo q su⁹ ē sz habet me⁹ eē necesse. ꝓpris adopto suū: ſz pr̄is ꝓmanet idem.

g ¶ Inferiozem. i. sequentem.

h ¶ Sed hodie constitutione. vt. C. de adop. cū adoptiuis.

i ¶ Naturali ꝛ legitimo.

k ¶ Tributa. idest i predicta constituti one: ꝛ facit ad hūc. §. j. de here. q ab itest. §. aliquez. alias. §. inuenimus. ꝛ. j. ō exhere. li. §. circa adoptiuos. et. j. de inof. test. §. y.

l ¶ Naturalis. ꝛ legitimus. si vō pater materno i cui⁹ potestate p̄i⁹ nō erat sed modo efficit: vt subijcit: vt. §. ō papo. i fine. Accursius

m ¶ Emancipatus. alias cum esset i potestate aui quō adoptaret eum quem habet certe non potest plus esse q̄ filius vel nepos: vt hic ꝛ. ff. e. si pater. §. q

duos: ꝛ itellige: emancipationis tempore filium non esse conceptum: qui nunc datur in adoptione: alias in potestate aui remāsisset. vt. j. ti. i. §. fi.

n ¶ Simili modo. idest similem facias distinctionem: nam materno ꝓauo indistincte paterno vero secundum q̄ mō distixit i auo dat in adoptionē.

o ¶ Cōcurrūt. ꝛ si ego adoptez filiū fratris mei: nunqd ptāti mee subijcit. ℞. ꝺm Jo. q nō: ꝛ qō hic dr̄ nālia expone. i. natiualia qz ab eo auo ꝺbit natiuitatē ꝛ originē: quod non est in filio fratris mei.

p ¶ Jura. vnde p̄referendus est ei in quem vnam tantūm cōcurrit: ꝛ sic due rationes p̄eualēt vni: vt i auc. de ssā. ꝛ vter. fra. §. i. colla. vi. ꝛ. C. de edic. di. hadri. tol. l. fi. nisi vna sit melioꝝ duabus: vt colligit. ff. de inoffi. test. nā ꝛ si. ꝛ. ff. vñ liberi. l. scripto.

q ¶ Cū aūt rescriptū. vt qz sui iuris ē: vt §. e. i pri.

r ¶ Cognita. que autem in cause cognitione vtuntur p ordinem scripta sunt. ff. e. l. si pater. §. in arrogatiōib⁹ ꝛ. l. se. vsq; ad. §. fi. ꝛ quedā etiā ꝺ dicunt in psona ipuberis q̄ ꝛ ibi dicuntur.

s ¶An honesta.i.non eo ꝓposito vt eius res deuozet: vt.ff.e.l.nec ei.§.eozum.

t ¶Ut caueat.i.vt cautionē ꝓmittat cū fideiussiōe tñ. vt.ff.e.nec ei.§.fi.ꝛ.C.ō vbo.signi.sancimus.

v ¶Persone.q seruus publicus dicit: vt.C.e.l.y.alˢ enī suus purus tabellio eē ñ pōt: vt.C.ō tabel.generaliter. li.x.sed certe iō sic dicit qz publice seruit.

x ¶Restitutuꝝ.alˢ. vēturi vl iuſ succeſſionis ex testamēto vel ab itestato vel ti. vniuersali vt singlari vt legatarys. oibus eim consulit hac cautiōe: ac pupillo decedēde i pupillari etate alˢ si postea pupillaris substitutio euanescit: vt hic ꝛ.ff.e.nō alr. ꝛ.l.bis vbis: ꝛ.j. de pup.sub.§.i.sz nōne sine hac cautione fcā admittūt supdicte pſōe ex testamēto? Ry. nō. cū testamētū sit ruptū minima ca. di.ſ. arrogatiōe: vt.j.g. mo. testa.in fin.§.nō tñ. Itē nūquid legitimi sine hac cautiōe admitterent? Ry.nō qz pſ arrogator oīa iure peculy occuparet: vt.ff.de castren.pe.l.i. Hec tñ cautio omissa ꝑ fcā habeſ: vt.ff.e.l.is vbis. i fi. vt ꝛ alias.C.ō rei vx. act.l.vna.§.i.Sz quare legitimi nō stipulātur etiā vltra pupillarē etatē cū ꝛ postea fūt admittēdi ad succeſſionē si adoptio fcā non eēt? Ryn.illud est de fortuna et aduēticiū erat. vñ non fuit cōsiderandū: vt.ff.q ꝛ a qui. .l.iul.potuisset.n.post pubertatē testamētū fecisse. vt supza quibus ex cau.§.cū ergo.

y ¶Itē.cā. veluti si ita heres instituit iſte adoptatus si emācipatus fuerit:ꝛ tūc qua..ā pdit quā tūc deberet hſe ō bonis arrogātis: vt.j.prio. Ry.ꝛ.ff.eo.figs i fraudē.pa.l.fi.ſm quosdā. vel dic ꝙ tūc nō pdit quartā: vt .j.prio.Ry.pbaſ ꝙ cū isto cōtinuaſ.ꝛ ꝙ dicta.l.cōtinetur.itelligiſ qñ erat iusta cā ō filiū: vt qz puocabat patrē ad irā:ꝛ in tñ vt etiā exheredari potuerit:ꝛ bñficium collatū vel oferendū revocari: vt.C.de reuo. do.l. fi.ꝛ in auc. vt libe.ō cetero.§.illud.v. qbus ēt.col. vi.ꝛ ſm hoc itellige pri. Ryn.qō sequitur.

a ¶Sz ꝛ si exheredauerit vl ꝑterierit: vt.ff.eo.ſi arrogato. b ¶Jubetur.nota nō cauet ſic ſe relicturum tūc eni nō valeret: vt.C. ō iuti. ſti.l.ex eo.ꝛ.C. de ioffi. teſ.fiqñ.i. Ry.ſz ei iubeē p.l. vt ſi faciat.

c ¶Bonoꝝ.qd ergo ſi alios ſex vel plures hēat: nūqd hīc plus ꝙ alij hēt. Ry.ſic ſm Bul.qſi debeat iputari ei ꝙre arrogauerit. vl dic vt puto qrtā ſue ptis ꝑ odi.ex.l. arrogationis:anſ honesta ſit expediatq; pupillo. Et cum quibusdam conditionib⁹ arrogatio fit.i. vt caueat arrogator persone publice hoc ē tabellioni:ſi intra pubertatē pupillus decesseris restituturum ſe bona illis: q ſi adoptio fca non esset ad succeſſionē ei⁹ venturi essēt. Jtez nō alias emācipare eos pōt arrogator:niſi causa cognita dignus emancipatione fuerit:ꝛ tūc sua bona eis reddat.

Sed et ſi decedens pater eum exheredauerit: vel vi uus sine iusta causa eū emācipauerit iubetur quartam partez ei bonozū suozuz relinquere: videlicet preter bona que ad patrem adoptiuū transtulit:ꝛ quozū cōmodū diui pij.petit: vt hic.ꝛ.ff.e.ſi arrogator.ꝛ.ff. ō ioſte. pap.§.figs. alias figs ex his.ꝛ B ad iſtar nāliū ꝛ legitioz: vt.ff. ō iof.teſ.pap.§. qñ.ꝛ.C.ō ioffi. teſ.cū qrē.ꝛ.l. pentib⁹.absurdū ē.n. būc legitimū plus iuris hſe q̄ nālez ꝛ legitimū vt.ſ.e.in.§.ſz hodie.i fi.Accur.

d ¶Cōmodum Repete:ꝛ preter ea bona.ſ. aduēticia: cōmodum quoꝝ filiⁱ arrogatⁱ post arrogatiōnē acquisiuit pñ.ſ. vſufr.nā ꝛ hec acqſita restituit:ñ dico vſufructuz ipſum quē debet lucrari pater vt.C.ō bo. que.li.l. cum oportet. §. nō autē ad iſtar mariti i rebus dotalibus: vt .ff.fami.her.l. ſi filia.§.i.ꝛ ſic ꝫ vbū preter non excludit: vt hic.ꝛ.ff. de pig.act.l.i.i fi. ꝛ.ff.de ꝓcura. ſz he.§.penul. et facit .ff. de vul.ſubſti.ſed ei postea acquisiuit. Minorem natu maiorem nō posse adoptare placet. Adoptio enīz naturaz imitatur ꝛ prōs monstro est:ut maior sit filiꝰ q̄ pater. Debet itaq; is qui sibi filium per adoptionē vel arrogationez facit plena pubertate.i.xviij.annis precedere. Licet aūt ꝛ in locū nepotis ꝛ pronepotis: vel neptis: vel proneptis vel deinceps adoptare: q̄uis filium quis non habeat:ꝛ tam filiuz alienum quis in locum nepotis adoptare pōt: q̄ nepotez in loco filij. Sz ſiqs nepotis loco adoptet: vl q̄ſi ex eo filio quez habet iam adoptatum vel quaſi ex illo quem naturalez in sua ptāte habet in eo caſu ꝛ filius cōſentire

e ¶Minorē natu.i.natiuitate:ſic.ff.ō mino.l.i.§.i.

f ¶Imitaſ.plerunqz:quandoqz tamen nō: vt.j.e. .§.ſz ꝛ illud.ꝛ.§.in plurimis.

g ¶Pro monstro est.i.non ꝫ nāz:ſz cōtra nāz vt ꝛ alias.ff. de ſta.ho.non sunt liberi.

h ¶Maior.ſ.tempore non persona.

i ¶Annis.i.tot ānos oz hſe plus adoptās q̄ adoptatⁱ q faciūt vnā plenā pubtatē tāti tpis. Sz nūqd q plures adoptat oz plurib⁹ vicib⁹ pcedē i tāto tpe. Ry.ñ. vt puto cū ꝫ nāz ēt i vno āno ex diuerſis vl ēt vna possit hſe filios plres:ꝛ in ꝫ adoptio imitaſ nāz vt ꝫ. Et nō. plib⁹ mōis dici plenā pubtatē.naz iterdū.xiij.an. vt.j.g.mo.tute.fi.§.i.ꝛ.ſ.ri. .y.i. Ry.alˢ.xv. an. vt i auc.ō tēpo.nō ſo.pec.ſup de te.§.gnāliter.col.vij.alˢ.xvj.an. vt ſ.g.ma.nō poſ. .§.fi.ꝛ.ff.ō posthu.l.i.§.pueritiā.iterdū. xvij.an. vt hic.ꝛ.ff.de alimē.ꝛ ci.le.l. mela.

k ¶Licet.qs non hēat. vel licet vxorem nō hēat q̄ caſu tamē ō nāz ē: vt.ff.e.l.qui vxorem.

l ¶Jn loco.itē nepotē ex vno q̄ſi ex altero natū: vt .ff.e.ſi pr̄.§.q duos non autem loco fratris: vt.C. de bere.inſti.nec apud.

m ¶Cōſentire:ſed videtur q̄ ſic:nā ledit filius in duobus ꝛ in hereditate siue in bonis que ad filiū suum ꝓponebat ex voto trāſmittere: vt.ff.vñ lib.

.i.scripto herede.qō ñ fac: vt.ĵ.ō here.q̄ ab ītesta. de.§.at hi.ꝛ qꝛ in potestate illius transit quare in patris sui naturalis potestatem non redit vel recedit iure isto veteri: vt.s.eo.i.℞. Et ad primum respondeo: quia alio mō pōt euitare instituendo eum. Ad secūdum ꝙ non potest estimari patria potestas: vt.ff. de le.i. filiusfa.§. ſm vulgarem ſz hodie vterqz timoꝛ cessat nā ꝛ succedet ꝛ in sua potestate recidet: vt.C. de adop. cum in adoptionis ꝛ.s. e.§. ſz hodie.

n ¶ Lōsētire. qō nō ē in alys cognatis qui posset sperare successionē: vt .ff.e.l.cū adoptio.ꝛ sigdem filius cōsentiat bñ ē: ꝛ recidat nepos adoptiu⁹ in potestatem suā .s. fily moꝛtuo patre: vt.ff.e.l. si qs nepotē. Si aūt nō cōsentiat filius tūc agnoscit ideſt appꝛopiquatur seu agnatus fit ei. ideſt auo hic nepos ꝛ sus efficit heres etiā filio iuito: nec recidit i potestatē eius siue dicas eum succedere vt filiū: ſz non sit filius siue vt nepotem quasi ex altero filio pfe mortuo natū quo casu equaliter cum patruo admittatur. ĵ. de here. ab intest. §. cū autem. Alȳ dicunt hoc totū eo iuito. i. filio inuito ꝛ agnascatur .i. iuxta eū quasi nascitur quo ad successionē: qō satis in idē redit. Ally hoc totū eo iuito. i. auo inuito q voluntate fily ꝓposuerat adoptare: nūc autem oꝛa suū ꝓpositū facit: ꝛ sic oꝛ inuitus rōne ꝓpositi primi ꝛ ſm istos hic nepos iuito auo ꝛ filiꝰ adoptatᵘˢ nō succedit vna cū filio: ſz demū eo moꝛtuo ꝓma varioꝛ ē. Sz q̄re b filiꝰ ipediret matrimonium sui fily etiā auo volēte ꝛ nō ipedit hic ciuilem actū: vt.ff. de ri.nup.l.ofone.§.i.℞. qꝛ matrimonium ē vinculū magis idiuiduū vt s.ō pa.po.i.℞.

o ¶ In plurimis. qñq̄ eni ō. vt.ĵ. de here. ab inte. §. minᵘˢ. ſz Azo. Itē in eo ꝙ adoptiuus pf̄ ñ teneꝛ eū istituē: vt.ĵ.ō here.q̄ ab testa.§. aliquam.ꝛ.§. ea differentia.

p ¶ Extraneū. vt sic transeat i suā ptātē: vt. s.e.§. sed hodie.

q ¶ Utriusqz. qꝛ vna ē quarum hodie vocatur arrogatio alia adoptio: vt.s.e.§. in ꝓm.

r ¶ Nō possūt. castrati. q omnes eunuchi vocant ſz ab hoc genere detrahit castratos q gnāre non possunt. i. caste sic natos vt nūq̄ potuerūt generare.

s ¶ Spadones. gbᵒ testiculi vel genitalia abscissa sunt cultello vel spata possunt adoptare: ꝛ est ratio quia foꝛtius impedimentū est nature q̄ accidētis. vt hic ꝛ.ff.ō lib. ꝛ posth.l.sed ꝛ quesitum. §.i.ꝛ.y.ꝛ nota ꝙ vulgariter ꝓmiscue appellātur.

t ¶ Femine. nō possunt: sed ipse arrogari possunt: vt.ff. e. nam femine.

v ¶ Habent. nota feminas non habere filios in potestate: ꝛ facit ad hoc. ff de suis ꝛ legi. nulla ꝛ infra. de here. qua. ꝛ dif. §. extranei. ꝛ .ff. de ꝛtrata. .l.illud. §. ad testamenta.

x ¶ Sed ex indulgētia. de nouo concedenda. vt.C.e.l. mulierum.

y ¶ Amissoꝛ. i acie ꝓncipis: hic innuit: vt.ĵ. de excu. tu. §. ſz ſi i bello. ff. de ioffi. testa. l. ſi ſuſpecta. §. fi. Sz nūqd ꝛ tūc bēbit i ptāte. videt ꝙ sic: cū bñficia sint extēdēda vt i auc. ofſti. q̄ de dignitate. §. penul. ꝛ. ff. de ofſti. ꝓi. l. fi. ſz tū ō dico: istar. s. nālīū. nā nāz imitat adoptio: vt s.e. in. §. minoꝛē. ꝛ facit ad b. C. e. l. mulierum.

z ¶ Illō. ꝓpuz oꝛaculū. i. ꝓncipē: vt ō eo q sui iuris ē: ꝛ iō trāsit ēt bodie i pātez arrogatoꝛ: vt. s. e. i pꝛi. iō sic dcūz qꝛ oꝛam⁹ siue ōpcamur vt i talibᵒ pstet auctōitatē

a ¶ Liberi. oēs nati ꝛ nasciturꝛ: ꝛ etiā reuersi ab hostibᵒ vt.ff.e.ſi paterfa. i pꝛi. ꝛ.ff.ō ope. li. l. ope.

b ¶ Diuᵘˢ. hic ipatoꝛ volebat adoptare quēdā noīe germanicū: ꝛ hic germanicus noluit oſētire. vñ ñ poterat ꝓcedē adoptio: vt.ĵ.ti.i.§.ſz ſi pf̄.ꝛ.ff.e.l.y.i pꝛi. vñ Augustᵘˢ callide suasit cuidā noīe tiberio vt illū germanicū adoptaret qō feᵹ. ꝛ būc tiberiū postea arrogauit ꝓnceps: q̄re ꝛ p oſequēs habuit germanicū loco nepoꝛ.

c ¶ Quā is. tiberius. d ¶ Ut ꝓtinus. i. statim.

e ¶ Facta. a ꝓncipe.

f ¶ Adoptati. s. a domino: ab extraneo aūt non pōt eti aꝛ libertus. vt.ff.e.ſi pf̄. in fi.

g ¶ Lōstitutōe. vt.C.ō la.li.tol.l. vna.§. ſimili q̄q̄ modo.

h ¶ Actis. i. coꝛā iudice dicēdo hec verba: veni huc fili ſm Azo. vel vt puto coꝛā iudice agebatur: vt filius fieret adoptiuᵘˢ: ꝛ inde fuit facta scriptura: nō tū res puenit ad pfectionē: vt differat a ꝓx. casu supioꝛi. aliud si

extra iudiciū talia fierēt vel agerēt: vt. C. de li. cā. l. pe. z fic collige ex hoc z supiozi versu q̄ si id q̄ ago nō valet vt ago: valet tñ vt valere pōt: sic. C. ō la. li tol. l. vna. .ſ. simili quoquo modo. ar. contra. ff. de iure codicil. l. i.

Rica Quibus modis ius patrie potestatis soluitur.

i Qdeam[a]. z qui dem. q. d. qd sit circa ꝯuos de absolutione ptātis eoꝝ diximꝰ. ſ. de lib. ſ. i. z. ſ. multis.

k Potestate sūt. subaudi dñica.

l Parētis. stricte accipe ꝑ his tm̄ qui sunt supiozes ex linea masculina. naz femine nō hñt i potestate filios: vt. ſ. ti. i. ſ. femine. generaliꝰ accipiť. ſ. ti. q. .ſ. i. Eo. l. parēte

m distinctionē. ſ. q̄ dixi mozte superiozis inferiozes efficisui iuris.

n Patre. l. familiās: subaudi supꝰ quē nullus est ratione potestatis z

o Omnimodo generaliter. Sed ita fiunt sūi iuris.

p Itaq; eoꝝ scilicet nepotum.

q In ptāte. z ñ exiit nā si exiuit z postea nō redyt quia est arrogatus non recideret filius i ptāte eius: vt. ff. de adop. si pr̄ filiū: z est rō vt ibi nō.

r Is. ſ. filius ꝑdictus. Mortuus ē. ſ. filius ꝑdictus.

s Sui iuris. nisi in casu: vt q̄ ñ p dignitatē filius sui iuris factus fuisset: vt i auc. cōstitu. q̄ de dig. ſ. illō. col. vi.

t Cum autem. Dictum est supza qualiter soluitur patria potestas mozte naturali: nunc ponit quando mozte ciuili.

v Deportatur. hic nota q̄ hec sententia deportationis vt valeat. i. statum z ciuitatem pdat non potest dari nisi a quattuoꝛ iudicibus. ſ. ab ipatoze: vel ab eo qui eius vice iudicat: z a prefec. p̄. z prefecto. vr. vt. ff. de penis. l. ij. ſ. i. z de. le. iij. l. i. ſ. a p̄fectis. z. ff. de iter. z rele. l. inter penas. ſ. i. Idē credo i senatoribus qui parē sententiā. i. parez hñt effectum principi vel maiozem q̄ predicti: vt. ff. a ꝗbus ap. nō li. i. ſ. i. ſi autem alius iudex talez sententiam det: nō valet nec mādat executioni nisi princeps approbet eam vel insulaz siue locuz assignet: vt. ff. de le. ij. l. i. ſ. ij. z. ſ. deportatos. z. ff. ō in. ius. ru. testa. l. siquis. ſ. eius. Que autem sunt delicta ꝑ quibus in insulā debeant deportari dicemus. ī. de pu. iudi. per totum titulum: sed relegare potest quilibet q habet merum imperiū: vt. ff. de inter. z re. l. relegatorum. i. ℞. Et nota q̄ primo de media. secundo de relegatione. Tertio de maxima dicit. prima z vltima tollunt paternam potestatem: sed relegatio non fic: cum ibi status non est mutatio: nec ca. di.

x Eo. i. per istam deportationez in insulam.

y Si mozruo. nota deportatum mozruum. ſ. ciuiliter: sic. ff. de contrata. l. i. ſ. filiū. z. ff. pro socio. l. verum ſ. societas.

z Pari. Nota vbi est eadem vel simis rō idem ius constituatur: sic. ff. de verbo. ob. l. a ticio i fi. z. ī. q̄ cum eo qui in alipo. est. ſ. istas z. ff. ō edendo .l. quedam. ſ. nūmularios. z. ff. ad. l. ag. l. illud. ar. ō. ff. ō col. bo. l. siquis in fi. i. ℞n.

a Principis. alias principali. sz nūqd per aliū potit fieri? ℞n. ñ. nisi forte p̄ senatozē q̄ pōt restituē statū vt .ff. ō postlı. l. i. ſ. ō q̄. z. ſ. an ät

b Statū. ſ. cp̄tū ad honoꝛes vl ozdines z sīlia vt. C. ō sen. pat. l. i. ſ. z p̄iaz ptātez: z ō vlt hic dicē: sz ō dicūt. C. ō sē. pat. l. iſula. z. l. i. ſi pr̄. Solutio ibi spāl' ad oia fuit restitut' sz. ℞. z sic facias pūctū ibi p oia. Hāc repzobo: q̄ sēp itelligit ad oia restituī nisi ō dixerit expſſiz: nā vbi restituo gnāle ē: vt. ff. ō vsur. viōam. ſ. zi fauiana. Alij itelligūt ad pr̄ez reuer tētē tm̄ referēdū cui oz restitui i ptāte: sz filio restituto ñ fic: q̄ sic nocēt ei restitutio: ar. C. ō le. z o. q̄ fauoze. sz hāc opionē rpzobo: nā libꝛ' ōportat' z restituť' i libtatē cidit: vt. ff. ō iure patronat'. siue patrōi. dic & itereſſe vtz pr̄ceps dicat hec vba: restituo te. z tūc ad oia restitut' videat vt hic: an hec idulgeo tibi. q̄ casu ō pena tm̄ remittēda cogitasse videāt: vt i ℞ys. ar. C. de sē. pat. l. gnāli. z. l. tutoz. at cū idulgētia: vt. C. ō gnāli abo. l. fi.

c Relegati retinēt. nō ofaz iter hūc flegatū z deportatū q̄ ad familiā vt h: z ſ. pri. ſ. Itē hic boa tenet: ille nō: vt. ff. ō iterdic. z releg. l. i. Itē h ciuitatē retinet ille ñ: vt. ff. ō iter. z re. l. relegatoꝝ. ſ. sniaz. z. ſ. ad tp̄s. Itē q̄ h ad tp̄s vl ꝑpetuū: ille ät tm̄ i ꝑpetuū ōportat: vt. ff. ō iterdic. z re. l. flegati z. l. flegatoꝝ. ſ. hec ofia sz i libtate non ē ofia naz vtq; lib' remanet: vt. ff. de bo. dā. l. sz si. Sed ban-

nominauerit: liberū esse ꝺsti/ tuimus: sz hoc ad ius filij accipiendum ei non sufficit.

Quibus modis ius patrie potestatis soluitur.

Qdeam[d] nūc quib⁹ modis hi qui alieno uri sunt z subiecti: eo iure liberātur: z quidez quē admodū liberāť ꝼui a ptāte.

Ex his intelligere possum⁹ que de ꝼuis manumittendis superi⁹ exposuim⁹. Hi vero qui i potestate[k] parētis[l] sūt: mozruo eo sui iuris fiunt. sz hoc distinctionem[m] recipit.

Nā mozruo pr̄e[n] sane omnimodo filij filieue sui iuris efficiuntur. mozruo vero auo ñ oīmodo[o] nepotes nepteſq̄ sui iuris fiūt: sz ita si post mozrē aui in ptāte patris sui recusati nō sunt. Itaq;[p] si mo

riēte auo pater eoꝝ viuit: z in ptāte patris sui ē: tūc post obituz aui i ptāte[q] patris sui fiunt. si vero is[r] quo tēpore auus mozitur: aut iam mozruus est: aut per emācipationez exijt de ptāte patris: tūc biq in ptātē eius cadere non possunt: sui[s] iuris fiūt. Cū[r] autem is qui ob aliquod maleficiuz in insulaz deportať[u] ciuitatez amittit: sequitur vt qui eo modo ex numero ciuium romanoꝝ tolliť: perinde est: ac si eo[x] mozruo[y] desinant liberi i ptāte eius esse. Pari[z] ratione z si is qui i potestate parētis sit in insulam deportatus fuerit: desijt esse in potestate parentis. Sed si ex indulgentia principis[a] restituti fuerit: p oia pstinuz statuz[b] recipiūt. Relegati[c]

[d] Ideam. z qui dem. q. d. qd sit circa ꝯuos de absolutione ptātis eoꝝ diximꝰ. ſ. de lib. ſ. i. z. ſ. multis.

[k] Potestate sūt. subaudi dñica.

[l] Parētis. stricte accipe ꝑ his tm̄ qui sunt supiozes ex linea masculina. naz femine nō hñt i potestate filios: vt. ſ. ti. i. ſ. femine. generaliꝰ accipiť. ſ. ti. q. .ſ. i. Eo. l. parēte

[m] distinctionē. ſ. q̄ dixi mozte superiozis inferiozes efficisui iuris.

[n] Patre. l. familiās: subaudi supꝰ quē nullus est ratione potestatis z

[o] Omnimodo generaliter. Sed ita fiunt sūi iuris.

[p] Itaq; eoꝝ scilicet nepotum.

[q] In ptāte. z ñ exiit nā si exiuit z postea nō redyt quia est arrogatus non recideret filius i ptāte eius: vt. ff. de adop. si pr̄ filiū: z est rō vt ibi nō.

[r] Is. ſ. filius ꝑdictus. Mortuus ē. ſ. filius ꝑdictus.

[s] Sui iuris. nisi in casu: vt q̄ ñ p dignitatē filius sui iuris factus fuisset: vt i auc. cōstitu. q̄ de dig. ſ. illō. col. vi.

[t] Cum autem. Dictum est supza qualiter soluitur patria potestas mozte naturali: nunc ponit quando mozte ciuili.

[v] Deportatur. hic nota q̄ hec sententia deportationis vt valeat. i. statum z ciuitatem pdat non potest dari nisi a quattuoꝛ iudicibus. ſ. ab ipatoze: vel ab eo qui eius vice iudicat: z a prefec. p̄. z prefecto. vr. vt. ff. de penis. l. ij. ſ. i. z de. le. iij. l. i. ſ. a p̄fectis. z. ff. de iter. z rele. l. inter penas. ſ. i. Idē credo i senatoribus qui parē sententiā. i. parez hñt effectum principi vel maiozem q̄ predicti: vt. ff. a ꝗbus ap. nō li. i. ſ. i. ſi autem alius iudex talez sententiam det: nō valet nec mādat executioni nisi princeps approbet eam vel insulaz siue locuz assignet: vt. ff. de le. ij. l. i. ſ. ij. z. ſ. deportatos. z. ff. ō iniuſ. ru. testa. l. siquis. ſ. eius. Que autem sunt delicta ꝑ quibus in insulā debeant deportari dicemus. ī. de pu. iudi. per totum titulum: sed relegare potest quilibet q habet merum imperiū: vt. ff. de inter. z re. l. relegatorum. i. ℞. Et nota q̄ primo de media. secundo de relegatione. Tertio de maxima dicit. prima z vltima tollunt paternam potestatem: sed relegatio non fic: cum ibi status non est mutatio: nec ca. di.

[x] Eo. i. per istam deportationez in insulam.

[y] Si mozruo. nota deportatum mozruum. ſ. ciuiliter: sic. ff. de contrata. l. i. ſ. filiū. z. ff. pro socio. l. verum ſ. societas.

[z] Pari. Nota vbi est eadem vel simis rō idem ius constituatur: sic. ff. de verbo. ob. l. a ticio i fi. z. ī. q̄ cum eo qui in alipo. est. ſ. istas z. ff. ō edendo .l. quedam. ſ. nūmularios. z. ff. ad. l. ag. l. illud. ar. ō. ff. ō col. bo. l. siquis in fi. i. ℞n.

[a] Principis. alias principali. sz nūqd per aliū potit fieri? ℞n. ñ. nisi forte p̄ senatozē q̄ pōt restituē statū vt .ff. ō postlı. l. i. ſ. ō q̄. z. ſ. an ät

[b] Statū. ſ. cp̄tū ad honoꝛes vl ozdines z sīlia vt. C. ō sen. pat. l. i. ſ. z p̄iaz ptātez: z ō vlt hic dicē: sz ō dicūt. C. ō sē. pat. l. iſula. z. l. i. ſi pr̄. Solutio ibi spāl' ad oia fuit restitut' sz. ℞. z sic facias pūctū ibi p oia. Hāc repzobo: q̄ sēp itelligit ad oia restituī nisi ō dixerit expſſiz: nā vbi restituo gnāle ē: vt. ff. ō vsur. viōam. ſ. zi fauiana. Alij itelligūt ad pr̄ez reuertētē tm̄ referēdū cui oz restitui i ptāte: sz filio restituto ñ fic: q̄ sic nocēt ei restitutio: ar. C. ō le. z o. q̄ fauoze. sz hāc opionē rpzobo: nā libꝛ' ōportat' z restituť' i libtatē cidit: vt. ff. ō iure patronat'. siue patrōi. dic & itereſſe vtz pr̄ceps dicat hec vba: restituo te. z tūc ad oia restitut' videat vt hic: an hec idulgeo tibi. q̄ casu ō pena tm̄ remittēda cogitasse videāt: vt i ℞ys. ar. C. de sē. pat. l. gnāli. z. l. tutoz. at cū idulgētia: vt. C. ō gnāli abo. l. fi.

[c] Relegati retinēt. nō ofaz iter hūc flegatū z deportatū q̄ ad familiā vt h: z ſ. pri. ſ. Itē hic boa tenet: ille nō: vt. ff. ō iterdic. z releg. l. i. Itē h ciuitatē retinet ille ñ: vt. ff. ō iter. z re. l. relegatoꝝ. ſ. sniaz. z. ſ. ad tp̄s. Itē q̄ h ad tp̄s vl ꝑpetuū: ille ät tm̄ i ꝑpetuū ōportat: vt. ff. ō iterdic. z re. l. flegati z. l. flegatoꝝ. ſ. hec ofia sz i libtate non ē ofia naz vtq; lib' remanet: vt. ff. de bo. dā. l. sz si. Sed ban-

uitos nr̃i tp̃is qb⁹ cõpam⁹. ℞. si ꝓpter maleficiũ vt etiã cũ ciuitate ⁊ bona sua publicẽt: vel õ iure vl̃ õ ꝺsuetudine ciuitatũ: tũc deportato cõpabo alias relegato: vt ar. ff. de bo. dam. l. i. nõ aũt ꝺco ꝙ possit deportari a p̃side de iure: vt s. ℈. ꝓximo ꝺxim⁹. nec relegari a defẽsore ciuitatis cũ sit de ꝑperio mero: vt i auc. de defenſo. ciuita. ℈. nulla. i fi. ℈. col. iij.

d ¶ Pene. ideſt ſupplicy: ſupplicij .n. ſuus dñs ẽ nõ fiſcus vnde ei nihil q̃rit: vt. ff. de bis q. ꝑ ñ ſcrip. ba. l. iij. ſed no uo iure nemo igenu⁹ fit ſeruus ex ſupplicio: vt i auc. õ nup. ℈. qõ aũt. ⁊. ℈. qz vo. colla. iij.

e ¶ In metallis. i. i ope metalli ad fodiendũ metallũ. vl̃ etiã deportan dũ: ⁊ etiã ne fugerẽt ligabãt ⁊ pdẽ quodaz oppzimebant vt ferro: vel alio mõ. Alij vo erãt q ꝺcebãt dãnati in ope metalli: ⁊ hi ñ tãto pdẽ opp̃mebãt: ⁊ q hic fugiebãt i metallũ ponebãt. Alij vo erãt q i miniſteriũ vl̃ i fuitiũ metalloz ponebãt: ⁊ ℔ ſi ꝓpetuo fieret erat fuus: alias otra: vt. ff. de pen. l. aut dam. ℈. inter eos. ⁊. ℈. qſqs. ℈. i miniſterũ. Sz qd ſi ꝓuicia nõ bẽat metalla aliq̃ vl̃ ferri vl̃ ſilis ꝺitionis. ℞n. in vicinã ꝓuiciã mittebãt: vt. ff õ pen. l. aut dam. ℈. ẽ pena metalli. Alij ſũt i op⁹ publicuz ꝓpetuo dati: vl̃ ad tp̃s q ſũt ſimiles relegatis: vt. ff. õ penis. l. qdã: ſz huiuſmõi pene ñ ſt i vſu hodie

f ¶ Qui beſtijs. õducẽdis vl̃ etiã vt comederet cũ eis vl̃ alia beſtialia faceret. de hac pena ꝺic: vt. ff. de pen. l. qui vltimo. no.

g ¶ Filiuſſa. militauerit. i. miles fcũs fuerit ad qõ mꝛta ſũt neceſſaria: vt i auc. õ mã. pzi. ℈. fi. col. iij. ꝺxim⁹ vl̃ ꝺic militauẽrit. i. i exercitio militie fuẽrit

h ¶ Nõ liberat. hoc iure iſto: nã nulla ꝺignitas ꝑter patriciatũ releuat filiũ a ptãte pris: vt ſ ꝺycit ſz hodie. xij. ſũt ꝺignitates q̃ liberãt aliquẽ curiale a curiali ꝺitiõe: vt. C. õ decu. l. fi. li. x. ⁊ ille hee-

aũt patres in iſulã i ptãte liberos retinent. ecõtrario liberi relegati i ptãte parentũ remanẽt. Pene[d] aũt fuus effectus filios in ptãte habẽ deſinit: ſeruí aute pene efficiunt: qui in[e] metallũ dãnant: et q[f] beſtijs ſubijciũt. Filiuſſamilias[g] ſi militauerit: vel ſi ſenator vel conſul factus fuerit manet in poteſtate patris: militia enim vel conſularis ꝺignitas de patris poteſtate filiũ nõ[h] liberat. Sed ex cõſtitutione[i] noſtra ſũma patriciatus[k] ꝺignitas illico[l] imperialib⁹ codicillis p̃ſtitis filiuz a patria poteſtate liberat[m]: quis[n] enim patiatur patrẽ quidẽ poſſe p emãcipationis modũ poteſtatis ſue nexib⁹ filiũ liberare? Imperatoriaz aũt celſitudinem non valere euz quẽ ſibi princeps elegit[o]: patrez ab aliena eximere ptãte. Sed ſi[p] ab hoſtibus captus fuerit parens q̃uis ſeruus hoſtiuz fiat: tñ[q] pẽdet ius liberoꝝ ꝓpter ius poſtliminij[r]: Quia hi qui ab hoſtib⁹ capti ſũt: ſi reuerſi fuerit omnia priſtina iura recipiũt: iccirco[s] reuerſus etiã liberos habebit in ptãte: qz poſtliminiuz fingit eũ qui captus[t] eſt in ciuitate ſemp fuiſſe: ſi uero[u] ibi deceſſerit exide exquo captus ẽ pater filius ſui iuris fuiſſe videtur.

Ipſe quoq; filius neposue ſi ab hoſtibus captus fuerit ſimiliꝛ ꝺicim⁹ ꝓpt ius poſtliminij ius quoq; ptãtis parẽtis in ſuſpenſo eſſe. Dictuz ẽ poſtliminium a limine ⁊ poſt: vnde eum qui ab hoſtib⁹ captus: ⁊ i fines noſtros poſtea peruenit poſtliminio reuerſũ recte ꝺicim⁹: nam limina ſic i domo finẽ quẽdam faciunt: ſic ⁊ imperij finẽ eſſe limẽ veteres voluerũt: hinc ⁊ limes

dẽ liberãt a pria ptãte: vt i auc. ꝺſti. q̃ õ ꝺig. ℈. i. ⁊. ℈. gnã liter. col. vi. vñ cũ ibi ſit ꝺſul cozzigit qõ õ eo hic ꝺicit.

i ¶ Cõſtitutiõe. vt. C. de cõſul. l. fi. li. xij.

k ¶ Patriciat⁹. erat .n. patrici⁹ q̃ſi ꝓncipis pr̃. vñ Salu ſti⁹. O pfes ꝺſcripti. nã ſcripta erãt eoz noia i alio loco vl̃ i cozona capitis eoz vel alias.

l ¶ Illico. ℔ ẽ ſpeciale i p̃ficio ⁊ ꝺſule hodie etiã vt ſola collatione. i. ꝺatione cocicilloz. i. ꝺignitatis ſcripte: vel p aliqõ p̃ilegiũ fuit ſui iuris etiã ſine adminiſtratiõe. In alijs. x. tunc demũ cũ cepit adminiſtrare vt i auc. ꝺſti. q̃ õ ꝺig. ℈. i. col. vi. q̃ ẽ. C. õ epi. ⁊ cle. auc. ſz ꝺignitas: vt. C. õ decur. l. fi. Itẽ i tertio caſu cũ ꝺicit nam epũs q ẽ etiã vltra ſup̃dictos caſus vt i auc. ꝺſti. q̃ õ ꝺig. ℈. palã. col. vi.

m ¶ Liberat. ꝺignitas.

n ¶ Quis. n. q. o. ſi q̃libet pr̃ etiã viliſſim⁹ filiũ ſuũ emãcipat qñ vult: vt. i. e. ℈. admonẽdi. ⁊. ℈. ꝑterea. q̃re hoc impator nõ poterat facẽ vt hic in caſu electi p̃icy. q. o. cũ ipe pr̃ picy poſſit emãcipare: ⁊ ad h̃ ꝺpellit cũ alapis ⁊ ꝺberib⁹ vt i auc. ꝺſti. q̃ de ꝺig. i. ℞. q̃re ⁊ ipe ipator ẽ.

o ¶ Elegit. qõ raro fit. vt. C. de ꝺſul. l. fi. li. xij. fm. ☞.

p ¶ Si ab hoſtib⁹. hoſtes ſũt q̃bus pp̃ls roman⁹ bellũ ꝺixit vl̃ ipi pp̃lo ro. vt. ff. õ cap. ⁊ poſtli. reuer. l. hoſtes

q ¶ Tñ pẽdet. hic colligit q̃ddã hoiuz gen⁹ eẽ i pẽdẽti: vt ꝺixim⁹. ℈. õ bis q ſt ſui vl̃ alieni iuris. ℈. i. ſz certe ꝙ h̃ ꝺic pẽdet vez ẽ pp iuriſ fictionẽ: nã q̃ ad vitatẽ ſui iuris ẽ filij⁹ vt. ff. de teſt. l. lege coz. i fi. ⁊. ff. de li. ⁊ poſth. l. pe. ⁊. C. de ſẽ. paſ. l. fi. ℈ ibi ẽ q̃ mꝛie zẽ vt. ff. ad macedo. .l. i. ℈. i. nã pr̃ fu⁹ ẽ hoſtiũ: vt. ℈. õ iure p̃ſonaꝝ. ℈. fui. ℈ aliũ i ptãte hr̃e nõ põt: vt. ff. ad. l. iul. de adul. l. ſic euenit. ꝺic ℈ ꝙ nulla p̃terita vl̃ p̃ntia pẽdẽt iſpecto ſtatu p̃ſti ℈ futuro: vt. j. õ vbo. ob. ℈. ꝺitiones.

r ¶ Poſtliminiũ. ẽ aũt poſtliminiũ ius amiſſe rei recuperãde ab extraneo mozib⁹ ⁊ legib⁹ cõſtitutũ: vt colligit. ff. de cap. ⁊ poſtli. l. poſtliminiũ. i. ℞.

s ¶ Iccirco. qz reuerſi omnia iura recuperãt.

t ¶ Captus. ⁊ reuerſus: vt. ff. ꝺ e capt. retro.

v ¶ Si vo. victis. j. fines nr̃os nec vltra õductos: ⁊ ita ip̃ope reuerſus oꝺ poſtli. vel ꝺic capt⁹ fuerit vltra fi-

nes: ⁊ tũc dr etiã rediſſe anteq̃ ad limina redeat: qz ſic recupat ſtatũ lz ip̃ropr̃e: ⁊ fac ad bũc. §. ff. de cap. i bello. §. i. Itẽ ad idẽ. ff. de vi. ⁊ vi. ar. l. q poſſeſſionem.

x ¶ Preterea. nõ ſolũ ſupradictis mõis ſz preterea ⁊c.

y ¶ Liberi. gnãle nomẽ ẽ ad oẽs iferiores: vt. j. ti. y. §. fi.

z ¶ Procedebat. i. ea demũ ad effectũ pducebatur.

a ¶ Per imaginarias. i. ficticia: ſic ⁊. ff. de re. in. l. imaginaria. nã pr̃ vẽdebat filiũ p vno nũmo forte ⁊ ẽptor eũ manumittebat: vt hic et. ff. õ ca. di. l. liberos. §. i. ⁊. C. e. l. fi. i. R. ⁊ fac ad b. j. õ teſta. §. i. ⁊ pp b dicebat filius capite minui ſz cũ hodie talia nõ fiãt vt ſeq̃t: nũqd dr capite minui? R. n. ſic: qz ſtatuz mutat ad min⁹: vt. §. õ ca. di. i. R. ⁊. §. minima.

b ¶ Reſcriptor bmõ etiã ſine vẽditõe fiebat vt puto. vt. C. õ emã. li. i. fi. Accur.

c ¶ Ut fictiõe alias functione. ideſt vſu al fictiõe: al factiõe

d ¶ Explosa. i. expulſa: ſic. j. de fideicõ. here. §. ſz qz ſtipulatiõis.

e ¶ Recta via. vl in directa nõ curo: vel dic. i. retro iure.

f ¶ Uel magiſtratus quoſlibet etiã ſi ñ bñt merũ imperiũ vl mixtũ: vt i auc. de defen. ci. §. nulla. ⁊ etiã extraordinarioſ: vt duo boñ. cozã iudice mutine: vt. ff. õ mã. vin. l. cr. §. fi. ⁊. C. de iu. l. vl al. pe.

g ¶ Intrẽt. ſi iudex eſt in domo. i. vbicũq; ſit dũmodo ñ in loco turpi. vt. ff. õ iuſti. ⁊ iu. l. pe. ff. de arbi. l. ſi cũ dies. §. pe. b ¶ Sua manu. i. debet capẽ eum p manum et relaxare eum p vba ad hoc idonea. vel dic manu. ideſt poteſtate nam qñq; ⁊ nõ capta manu emancipat vt. ff. de emã. li. l. pe.

i ¶ Et tunc. ideſt ex tunc: naz prius occuparet pater oĩa iure peculij: vt. ff. quibus non eſt per. fa. teſt. l. i. ⁊ eſt ſi mile tunc. ff. de condi. ⁊ demon. l. iij. in fi. ⁊. ff. ſi certum peta. l. lecta. ⁊. ff. de vulga. ſub. in pupillari. §. i.

k ¶ Edicto. ſ. poſito. ff. ſigs a pa. fue. ma. l. i. in fi. i. R. n.

l ¶ In bonis. acquirendis vel acquiſitis vel a patre ſibi nunc collatis.

m ¶ Manumiſſus. i. emancipatus: ip̃ropr̃ie enĩ ponit: vt. ff. qñ actio de pec. eſt an. l. i. §. alienatio.

n ¶ Patrono. patronus aũt ſuccedit liberto in toto ab inteſtato filijs nõ extãtib⁹ ex teſtamento in tertia parte bonorum: liberti liberis exiſtentibus in nihil: licet dictus eſt quaſi finis quidaz ⁊ terminus: ab eo poſtliminiũ dictuz eſt: quia ad idẽ limen reuertebat quod amiſerat. Sed ⁊ ſi captus quis victis hoſtibus recuperat poſtliminio rediſſe eſtimat. Preterea emãcipatione quoq; deſinunt liberi in ptãte eſſe parentũ: ſed emãcipatio antea quidẽ vl p antiquã legis obſeruationẽ pcedebat: q per imaginarias vẽditões intercedentes manumiſſiones celebrabatur: vl ex iperiali reſcripto: nr̃a aũt ꝓuidentia etiam hoc in meli⁹ per ſtitutionẽ reformauit ut fictione priſtina explosa recta via apud cõpetẽtes iudices vel per magiſtratus parẽtes intrent: et filios ſuos et filias vl nepotes vl neptes: ac deiceps a ſua manu dimittãt: et tunc ex dicto pretoris in huius filij vel filie: vel nepotis vl neptis bonis q queue a parente manumiſſus vel manumiſſa fuerit: eadẽ iura prestãtur parentiq; tribuũt patrono i bonis liberti. Et preterea ſi impubes ſit filius vel filia: uel ceteri ipſe parẽs ex manumiſſione tutelã ei nãciſcit. Amonẽdi autez ſumus liberum arbitriũ eſſe ei qui filiũ: ⁊ ex eo nepotem vl neptẽ in poteſtate habet filiũ quidẽ de ptãte dimittẽ: nepotẽ vero vel neptem manumittere: eadez ⁊ de pronepote ⁊ pronepte dicta eſſe intelligañ: vel omnes ſui iuris efficere vel quoſdam retinere. Sz ⁊ ſi pater filium quẽ in ptãte oliz eẽt aliter: vt. j. õ ſuc. li. §. i. ⁊. §. ⁊. §. ſed noſtra: ſic erit hic in patre: ſed hec ſimilitudo interdum fallit: nam interdum habet totum pater: vt ſi filius turpem ꝑſonam iſtituit: vt. ff. ſi a pa. gs fu. ma. l. patronus. in prin. Interdum nihil ex ſucceſſiõe vel alio modo i ſer casibus. ſ. vt quando p̃ciuz emãcipationis accepit pater a filio. Itẽ quando filius eſt miles ⁊ habet caſtrẽſia: vt. ff. ſi a pa. quis fue. manu. l. i. §. ſi parens. et. §. eſt ⁊ alius. et. ff. de te. mi. ſi a milite. §. fi. ⁊ l. ſe. Item filius alius pfis licet heredibus nõ dar: vt. ff. ſi a pa. gs fu. manu. l. i. §. fi. ſecus ẽ in filijs patroni. Itez quando emancipauit coact vt. ff. ſi a pa. fu. ma. l. fi. Itẽ caluiciana nõ ita patri vt patrono datur: vt. ff. ſi quis a pa. fu. ma. l. i. §. ſi parens et. l. non vſq;. Item nec operas a filio vt a liberto patronus habet: vt. ff. ſi a pa. fu. ma. l. pe. licet hec predicta ſpecialia in patrono vero nõ ſint: vt colligit ex generali capite illius ti. ſi quis a pa. l. i. i. R. ⁊. y. ⁊ in ſpecialibus caſibus qui in illo titulo ponuntur vt dictum eſt: ſed ſecundum hoc ſemp videtur pater amittere cum ſemper premium emancipationis habeat hodie: vt. j. per quas perſo. no. ac. §. hic q̃q;. C. de bo. que li. cuz oportet. §. pe. ſed dic illud legale non conuentionale premiuz eſſe: ⁊ ideo licitum nec puniendum: vt. C. de admi. tu. l. ſancimus. C. ad. l. iul. de adul. l. graccus

o ¶ Ex manumiſſione. i. ex emancipatione.

p ¶ Nanciſcitur. concordat huic verbo. j. de legi. parẽ. tu. ⁊. j. õ fidu. tu. in prin.

q ¶ Amonendi liberum eſſe. niſi in caſibus: vt infra e. in fi. dicemus. ⁊ facit ad bunc. §. ff. de adop. l. libertini.

r ¶ habebit. vt. §. de pa. po. §. qui igitur

ſ ¶ Manumittere. i. emancipare.

t ¶ Uel oẽs. repete libez eſſe.

v ¶ Sed ⁊ hoc inter conſtitutiones: vt. C. de adop. cum i adoptiuis. §. de adop. §. ſed hodie. ⁊. §. ſi vo.

x ¶ Presente. nisi sit ifamis: vt. C. de emã. li. l. pe.
y ¶ Cõtradicẽte. nõ patiẽtiã ꝙsensui ꝙparari: sic q tacet affirmat: sic. ff. de pig. l. si fideiusso. §. pr. ꝛ .ff. so. ma. l. y. §. fi. ar. ɔ. de adop. l. y. §. i. ꝛ de ꝓcura. filiuſſa. §. i. Accursius.
z ¶ Trãſit. & ſi tollitur patria poteſtas: ſed tranſferẽ. Ad qd ergo hic cauſus hoc titulo ponit. Rn. qꝛ ꝛ ſi nõ tollit in cõmutabiliter tollit tñ q̃ ad ꝓmũ. idẽ dico in eo q̃ iudicat i poteſtate mea nõ eſſe: nã non efficit ſui iuris cũ ſnia nõ facit ius: ĩmo remanet in poteſtate: licet q̃ ad me ꝑ emãcipato habeat vt. ff. de condi. ide. l. iulianus i ꝓn. ꝛ. l. vl.
a ¶ Dixim⁹. vt .ſ. ti. i. i ꝓi. §. ſi vero.
b ¶ Illud. hic .§. tradit duo ꝓcepta vt ſu ꝓra. de adop. .§. ſed hodie.
c ¶ Ex filio. ſ. nãli ꝛ legitio: ſec⁹ĩ legitio tñ: vt i adoptiuo: nã tũc filio emãcipato etiã nepos ex eo emãcipatus videt ꝑm quoſdã: vt. ff. de ca. di. l. liberos .§. emãcipato. ꝛ. ff. de adop. l. ſ̃ etiã nepos. vel melius dic i eo idẽ q̃ ĩ nãli: vt i fi. huius ti. ꝛ. ff. de adop. l. libez. ꝛ. ff. ɔ̃ cap. ꝛ poſtli. re. l. ſi me tibi.
d ¶ Naſcit. ſecus ĩ ancilla ꝑgnãte manumiſſa vel alienata: vt ſ. de ĩge. §. ſufficit. ꝛ. ff. de acq. re. do. l. fi. ꝛ. C. de ꝓba. l. matrem.
e ¶ Et qdem. hoc ẽ ꝑm ꝓceptũ: ꝛ repete: ſcire opz
f ¶ Nãles. ſubaudi ꝛ legitimi: nã nãles tñ nõ ſunt i ptãte: vt. ſ. de nup. §. fi.
g ¶ Pene vllo. hic nõ talẽ regulã q̃ nullus filius ꝑt opellẽ ꝓꝛez vt emãcipet eũ: qõ fallit i quatuor caſib⁹: ꝛ ſo dicit pene vt ſ̃ ꝑ agnouerit legatũ ſibi relictũ hac cõtẽplatione vt liberos emãciparet: nã tũc opellit extra ordinẽ emãcipare: vt. ff de cõdi. ꝛ demõ. l. ſicui. Item ſi ticius adoptauit ꝓuignum ſuuꝫ compellit emancipare eum eo pubere fcõ ſi ꝓbauerit ſibi ñ expedire eẽ i ptãte: vt. ff. de adop. l. nõnunq̃. ꝛ. l. ſe. Idez i q̃libet adoptiuo vt. ff. de mino. l. y. §. ſigs minoꝛ. Itẽ ſi filie peccãdi neceſſitatẽ ꝓponat: vt. C. de epi. audi. l. ſi lenões Itẽ ſi filiũ male ꝛ otra pietatẽ affecerit: vt. ff. ſigs a pa. l. ſi. Itẽ ecõtra filiꝰ nõ põt opelli vt emãcipet

habet auo vel ꝓauo naturali ſecũduꝫ noſtras conſtitutiones ſup his habitas in adoptionem dederit. i. ſi hoc ĩpm actis iteruenietib⁹ apud cõpetẽtem iudicem manifeſtauerit ꝓſẽte⁹ eo qui adoptatur: ꝛ non ꝓtradicẽte⁹ nec nõ eo ꝓſente qui adoptat: ſoluitur quidem ius poteſtatis patris naturalis: trãſit⁹ autẽ in huiuſmodi parẽtẽ adoptiuum: in cuius perſona ꝛ adoptionez eſſe pleniſſimã ante diximus⁸. Illud⁹ autẽ ſcire oportet q̃ ſi nurus tua ex⁶ filio tuo cõcepit: ꝛ filiũ poſtea emãcipaueris: vel in adoptionez dederis ꝑguante nuru tua: nihilominus quod ex ea naſcitur in ptãte tua naſcit⁴ Quod ſi poſt emãcipationez vel adoptionẽ conceptus fuerit i auẽ. q. mo. na. fui effi. in. §. generaliter. colla. vij.

Rica. de tutelis.

h Trãſeam⁹ aliã. nã dixim⁹ duas: vt. ſ. e. de iure. ꝓ ſo. i ꝓi. ꝛ. ſ. de his q̃ ſũt ſui iuris vel aliem. i ꝓin.
i ¶ Ex his. nõ ꝙ hic diſtiguit illõ mẽbrũ: q̃daz ſui iuris ſũt q̃ ẽ oppoſitũ illi: q̃dam alieno iuri ſubiecte ſũt: vt ſ. de his q̃ ſũt ſui iuris vl alieni
a ¶ Nõ ſũt. q ergo i tutela vl cura ſunt ſui iuri ſũt. filiuſſa. ergo nõ põt hẽ tu. vl cu. vt hic. ꝛ de cura. fu. l. fi. i ꝓi. ſz cõtra. C. de ſen. paſ. l. fi. §. i. qꝛ filiꝰ ei⁹ q̃ ẽ apud hoſtes ẽ i tutela: ꝛ tñ nõ ẽ ſui iuris vt ſ. ti. i. §. ſi ab hoſtib⁹. ſz ibi vere nẽ erat i ptãte cũpater deportatus eẽt: vt dixim⁹ ſ. ti. i. §. cũ ãt
b ¶ Neutro. ɔ̃ tutela nec cura.
c ¶ De his. de alys aũt dicet. j. de cur.
d ¶ Ita enĩ. qꝛ cõtrariꝫ eadẽ ẽ diſciplina: vt hic: ꝛ. ſ. ɔ̃ his q̃ ſẽ ſui vl ali. iuri. i ꝓi.
e ¶ Tutela ſẽ. ɔ̃ alys dicet. j. ɔ̃ cu.
f ¶ Eſt aũt tutela vt ſui⁹. nomẽ ẽ iuriſcõſulti: ꝛ fac ad hũc. §. ff. e. l. i
g ¶ Ptãs. i. violẽta ptãs nã dat tutoꝛ initi⁹: cũ. n. ſit nua⁹ publicũ: vt. j. ɔ̃ excu. tu. ꝛ cu. i ꝓi. q̃ iuit⁹ dat: vt. C. ɔ̃ curio. l. nllus. li⁹. ꝛ. Itẽ iuito dat vt. ff. ɔ̃ tu. ꝛ cu. da. ab his. nec ñ. ff. ɔ̃ tute. l. y. ꝛ. iy. vñ ꝓz q̃ hic ẽ alia ptãs q̃ ꝑſis ĩ filiũ: ꝛ oñi ĩ ſuũ cũ illa ad omodũ: vt. j. ꝑ q̃s ꝓſono. ac. §. i. ꝛ ſ. ɔ̃ his q̃ ſẽ ſui vl alli. iu. §. y. hec vo ad on⁹. tenet. n. ɔ̃ dolo ꝛ lata culpa: vt. C. arb. tu. l. y. Item ꝓ q̃ dat iuito differt a curatoꝛe q volẽti dat vt. j. ɔ̃ cura. §. itẽ iuiti. ꝛ. ff. e. l. iy. §. ſi pupillus. vl dic vis ad cogẽdũ. ptãs ad ipandũ.
h ¶ Libero. nam niſi ſit liber pupillus non poteſt habere tutoꝛem: cum ſi ſuꝰ ſit non ſit ſui iuri. q̃ ẽ neceſſe: vt. ſ. e. i ꝓi. Itẽ ꝛ ſi dubi⁹ ẽ ꝑt hẽ curatoꝛem: vt. ff. ɔ̃ tu. ꝛ cu. da. ad his. l. ei q. eſt tñ caſus vbi ſuo dat tutoꝛ. vt. ff. ɔ̃ tu. ꝛ cu. da. ab his. l. ſi ꝑubi. ℞. cui tũ legi ſigẽ ɔ̃. ff. ad tre. l. ſi res aliena. §. ſi ſuꝰ ꝛ. l. cogi. §. fi. ꝛ his duab⁹ ẽ alia ɔ̃. ff. e. ti. l. mulier. §. ñ ẽ. q̃ legũ ꝛ ieteꝛ ſolui cũ libtas fideic. ꝛ hereditas relict⁹ ab eodẽ ꝑſtida: poſſit ſuꝰ cogẽ vt iſtituat⁹ hereditatẽ adeat: ꝛ tũc ꝛ ẽt ſuo tutoꝛ vbi vo ab vno hereditas ꝛ ab alio libtas relicta ẽ: ñ põt niſi ꝓi⁹ ꝑſtita ei libtate. tũc. n. coget aliuz heredem hereditatẽ adire ꝛ ſibi reſtituẽ: ſm Jo.
h ¶ Ad tuẽdũ. pp hoc etiã remouet ꝑhias ptãtez q̃ non ẽ ad tuẽdũ ſz ad gubnãdũ. ꝓut vult vl ſibi ad acgrẽdũ.

i ℂ Propter etatem ad differētiā curatoꝝ q dant furiosis ꝛ mētecaptis q ꝓpter morbū se defēdere nō possūt: vt.j. de cu.§.itē furiosi.

k ℂ Jure ciuili.n tutelā eē ō iure ciuili: ꝛ oēs fere cōtractꝰ sint de iure gētiū. vt.s. de iu.na.§.ius autem.

l ℂ Data. s.a lege vl iudice.

m ℂ Permissa. ꝟo a testatoꝛe dicit: vt .j.e. pmissū. vel dic data pſōe pricipalr pmissa scḃario rebus. vt.j.ti.i.§. certe.ꝛ.j. de excu.tu.§. datus.

n ℂ Eā. que est dicta .s. primo.§.

o ℂ Ex qua re.i.ui.ꝛ potestate.

p ℂ Defensores. ꝛ sm hoc etiam curatores sūt tutores sm Jo.ꝛ plerūq; sic appellant: vt.ff. de le. iij. cū filio.§.i.ꝛ.ff. de mi.l.i.§.ij.

q ℂ Qui edes. vt ēp fectus vigilū: ꝛ qui cuꝝ eo de nocte vadūt. ff.ō of.pre.vi.l. .ij.§.sciēdū. Accur.

r ℂ Permissū ē itaq;. qꝛ q̄daꝝ generaliter vidimꝰ de tutelis: ꝛ oīs tutela ē vel testamētaria: vl̄ datiua vl̄ legitima itaq; prius de testamētaria vtpote de dignioꝛe videamus in hoc ti.ꝛ se. de legitima autez oī. j. ō leg.ag.tu. vsq; ad ti. de attil. tu. de datiua dicē. j. de attil. tu.p totū.

s ℂ Impuberibꝰ. etiā iuitis: vt.ff.ō tute.l.muto. b etiā pretori ꝛ pfidi licet: vt.ff. de tu.ꝛ cu.da.ab his.l. nec mandate.§.fi.

t ℂ In potestate. naturalibꝰ etiā dare possūt i bis que sibi relinquūt: vt.C. de cōfir.tu.l.fi.

v ℂ Testamēto. vl̄ codicillis testamēto firmaꝝ: vt.ff.ō test.tu.l.ij.

x ℂ Tutoꝛes. sed nō curatoꝛes: vt. j. de cur.i prin.

y ℂ Jtaq; si filiꝰ. ls miles sit testatoꝛ: vt.ff.ō test.tu.l.ij.

z ℂ Tua sit. ꝛ nūq; exiuit filiꝰ aliogn nō recidit: vt.ff. de adop.l.si pr̄.ꝛ.l.si filiꝰ. ꝛ de hoc dixi. s. ti.i.§.i.

a ℂ Tutoꝛes. si aūt emācipatus ē vl̄ moꝛtuꝰ: tūc nepotes ex eo sūt sui iurꝝ moꝛtuo auo: vt.s. ti.i.i fi. vñ ex testamēto aui pñt bñe tutoꝛem: vt hic inuiē.

b ℂ Cū in pluribꝰ. vt quotiēs de cōmodo eoꝝ queritur vt.ff. de sta.ho. qui i vtero si nō ō icōmodo alioꝝ vt.ff. de vbo.sig. q̄ dicimꝰ. vel si de incōmodo matris. vt.ff. de sta.ho.l. imperatoꝛ.

c ℂ Fierent. vt qꝛ ex vꝛoze nasciturus erat vl̄ nuru. aliꝑ propterⁱ etatez se defēdere negt iureᵏ ciuili datāˡ ac permissaᵐ. Tutoꝛes autez sūt: qui eaꝝⁿ vim ac ptātem bñt: ex quaᵒ re ipsi nomē acceperūt. Jtaq; appellāt tutores q̄si tuitoꝛes ateq; defensoꝛesᵖ: sic edictui vel editicij dicunt qui edesᵍ tuēt. Permissūʳ ē itaq; parentibˢ liberis ipuberibusᵗ quos in potestateᵗ babēt testamēto ᵘ tutoꝛesˣ dare: ꝛ bʸ in filios filiasq; ꝓcedit oīo: nepotibᶻ aūt neptibusq; ita demum parentes possūt testamento tutoꝛes dare: si post moꝛtem eoꝝm in ptāte patris sui non sunt recasuri.

Jtaq;ᵇ si filiᶜ tuus mortis tue tp̄e in ptāte tuaᵈ sit: nepotes ex eo non possūt testamento tuo tutoꝛemᵉ habere: q̄uis i potestate tua fuerit. s. quia moꝛtuo te in potestatez patris sui recasuri sūt. Luzᵇ autem in compluribus aliis causis posthumi pro iā natis habētur: et in hac causa placuit: nō minus posthumis q̄ iaz natis testamento tutoꝛes dari posse: si modo in ea causa sint: vt si viuis parentibus nascerēt sui heredes ꝛ in potestate coꝝ fierentᶜ. Sedᵈ si emācipato filio tutoꝛ a patre datus fuerit testamento: cōfirmādus est ex sñia p̄sidis omnimodo. i. sine iḡsitōeᵉ

Qui testamēto tutoꝛes dari possunt.

Dari autez tutoꝛ pōt non solum pater fa. sed ꝛ etiaz filiusfam.ᵍ sed et seruus ꝓprius testamētoʰ cuz libtate recte tutoꝛ dari pōt Sed sciēdū ē cū ꝛ sine libtateⁱ tutoꝛē datuz tacite libtatē directāᵏ accepisse videri: ꝛ pʰ recte tutoꝛez esse. Plane si p errozē quasi liberꝑ pmitteret: vt .C. de cōfir.tu.l.fi. tūc eni tales nō nascerent i potestate. s. de nup.§.fi.

d ℂ Sz si emācipato. cōfirmādus nō ergo valebat datio p se cū ñ esset i potestate: vt.s. e.§.pmissū. sz nūqd hic tutoꝛ confirmatus dr̄ testamētarius. qō si eēt p̄ferr̄ legitimo: vt.j. ti.ij. i pri. an datiꝰ qō pōt admitti. ꝛ fac .p hoc .ff.ō vbo. sig. .l. lege. ꝛ auc. de defē. ci.§.si de cetero. col. .iij. ita legitimꝰ tutoꝛ huic p̄ferr̄ vt.j. de attil. tu. i prin. ꝛ ibō glosauit .p.i. sine iḡsitione: nō ꝙ vellet eū confirmari si alius esset legitimꝰ. sz qꝛ non querit an sit locuples vl̄ nō. sz arg. extra .ff. de cur. fur. si furioso puberi.

e ℂ Jnq̄sitione .i. qꝛ nō satisdat. s. rēpu. sal. fo. Jtem locuples sit vl̄ nō. Bn.ñ q̄rit vt.ff.ō confir.tu.l.i. sz aliō i mre dāte tutoꝛē filio. ubi eni ꝛ si nō satisdet: tñ cū iquisitione datur vt.o.l.of. ꝛ.C. de confir.tu.l.i. Sz q̄re diuersus in matre dāte tutoꝛē filio. Rn. i memoriā ꝓcedentiū ptātis: vt.ff. de questi.l.vni. §. seruꝰ. ꝛ.ff. de cur. .l.fi. ꝛ facit ad hoc. j.ō satisda. tu. ꝛ cu. i prin. ꝛ.ff.ō lib.ag.l.i.§.iul. ꝛ.C. de epis. audi. l. de creationibꝰ sed ar. ō.ff. in lit. iurā. l. videamus.

Qui testamento tutoꝛes dari possunt. Bica.

f Dari aūt pr̄sa. nisi sit mutꝰ vl̄ surdus: qꝛ tutoꝛ ēr log ꝛ audire oz: vt.ff.ō tu.l.i.§.pe. ꝛ.§.fi.

g ℂ Filiusfa. cū eni tutela sit ius publicū: vt.j. de excu.tu. i prin. nō curaꝛ ius pa.po. vt.ff. ad tre. naz q. i. Rn. ꝛ.ff. de bis q sūt sui vl̄ ali. inf. filiusfa. q̄ casu pr̄ de peculio teneꝛ nisi agnoscat: tūc eni. s. qñ aḡuit isolidū: vt.ff. de tute.l.si filiꝰ. ꝛ.ff. de admi. tu.l.lucioꝰ tuciꝰ. h ℂ Testamto. sz a p̄side tutoꝛ dari ñ pt fuꝰ vt.C. q̄ dari tu. posl.i seruili.

i ℂ Et sine libratē ñ exp̄sso b ꝙ sine libtate det sz omisit libtatꝭ dationē: vt.s. q ma. ñ posl.§.lz. i fi. et .C.ō necess. ser.l. qdam.§.illo.

k ℂ Directam. imo videtur ꝙ fidei cōmissaria. vt

.C.de fideicō.li.ꝛ si nō ascripta ꝯ. Sꝫ certe hic testamēto hoc fit: ibi alia volūtate. puta codicillis vel ꝑ epistolā. Vl' dic ꝙ ibi alienū credebat. hic suum sciebat. Itē alia rōne nō videt valere datio: qꝛ ille solus dat tutoꝛ q testamēti hēt factionē: vt.ff.de testa. tu.l. testamēto.al'.ici pit siquidē. ℞. illud intellige ī passiua significatiōe: ī qua etiā ſuus dicit habere testamēti factionē vt.j.d he.quali.ꝛ dif.§.testamenti.

l ¶ Dat⁹ sit.s.ꝓ prius ſuus lꝫ hoc nō sit verisile: vt.C.d rescī. vē.l. qsqs sed forte ex cā hereditaria nouiter habebat vt.ff.d reg.iu. .l.q ī alterius. ꝛ ifra de vsuc. .§.qd aūt

m ¶ Dicēdū est .s. vt neqꝫ lib neqꝫ tutoꝛ sit idē multo magis ī alieno. vt .ff.de fideicō. lib.l.generaliter.§.siquis tutorem.ꝛ.ff.e.ti.siquis tutorem?

n ¶ Seruus inutiliter.s.vt statiꝫ sit sꝫ cū liber erit.

o ¶ Datur.qꝛ directo ñ erit liber: sꝫ ꝑ fideicō. vt.ff. de testa.tu.l.si hereditas.§.fi.ꝛ.C.de fideicō.li.l.ꝛ si non ascripta.

p ¶ Eo mō.nā nō erit tutoꝛ.iutilis eni dicit stipulatio ꝑꝑ iutilē additionē: vt.ff.de sti.ser.l.sed si sibi vl' al'r iutiliter: qꝛ ꝓ nō adiecta hētur ꝛ erit tutoꝛ ac si nō esset adiecta: vt ꝛ al'.j.de here.isti.§.ipossibilis. vel dic tertio ſꝫ ꝑ.nō erit tutoꝛ nūc sꝫ ꝯditione extāte. Hoc nō placet: qꝛ sic nō eēt differētia inter suū ꝛ alienū: sꝫ ꝑma vioꝛ ē: vt.ff.de re.iu.l.act⁹

q ¶ Datur.s.cum liber erit.

r ¶ Furiosus cōpos.siue hoc dictū fuerit a testatore siue nō.vt.ff.e.l.si hereditas.§.si cū furiosus.et facit ad hoc.ff.de iudi.cū furiosus.i.℞.

s ¶ Ad certū tempus.vsqꝫ ad pascha.

t ¶ Ex certo.i.a paschate in antea.vt.ff.d act.ꝛ ob. .l.obligationū.§.i.

v ¶ Vel ante heredis.cōtra videbat.j.de le.§.ante heredis. x ¶ Tutorē.a testatore nō a iudice: vt.ff.de re.iu.l.actus.

y ¶ Certe autē rei.s.aphrice vel syriace vtiliter datur: vt.ff.e.l.in testō.

z ¶ Cause.s.certe vt ad rei vē.sed videt ꝯ.C.de in

tutoꝛ dat⁹ sit: aliud dicēdū est. Seruus aūt alien⁹ pure inutiliter testamento dat tutoꝛ: sed ita cū liber erit vtiliter datur. Proprius autē seruus iutiliter eo mō tutoꝛ datur. Furiosus vl' minoꝛ .xxv. ānis tutoꝛ testamento datus: tutoꝛ tūc erit cū ꝯpos mentis: aut maioꝛ .xxv.ānis fuerit factus. Ad certū tēpus vel ex certo tempore: vel sub ꝯditione: vl' ante heredis institutionem posse dare tutorem non dubitatur.

Certe autem rei vl' cause tutoꝛ dari non potest: qꝛ persone non cause vel rei datur. Siquis filiab⁹ suis vl' filijs tutores dederit etiam posthume vel posthumo dedisse videtur: quia filij vl' filie appellatōe ꝛ posthum⁹ ꝛ posthuma ꝯtinentur. Quid si nepotes sint: an appellatione filiorum: ꝛ ipsis tutores dati sint dicēduꝫ est vt ꝛ ipis quoqꝫ dati videantur: si mō liberos dixerit. Ceteruꝫ si filios dixerit nō ꝯtinebunt aliter enim filij: aliter nepotes appellant. Plane si posthum⁹ dederit tā filij posthumi q̄ ceteri liberi ꝯtinebūt

De legitia agnatoꝝ tutela.

Quibus autē testamēto tutoꝛ dat⁹ nō sit his ex lege duodeciꝫ tabu.agnati sunt tutores qui vocātur legitimi.

Sunt aūt agnati cognati per virilis sexus cognationē cōiuncti q̄si a patre cognati: veluti frater ex eodem pa-

lit.da.tu.l.ad litē.sꝫ ibi tutoꝛ ꝓ ꝓcuratoꝛe ponit. Itē videt ꝯ.ff.d tutel.l.si tñ al' si testamēto: sed ibi vniuersitati reꝝ datur nō rei certe.

a ¶ Persone.s.pupilli principaliter vt eū īstruat bonis moribus: ꝛ etiā salaria ꝑstet magistris ei⁹: vt.ff.d admi.tu.cū plures.§. ī ꝑmis.ꝛ.C.d ali.ꝑstan.l.fi.ad h enim principal'r datur: secūdario aūt rebus dat: vt.j.d excu.tu. .§.datus.sꝫ in curatoꝛe ecōtra: nā principaliter reb⁹: secūdario ꝑsone datur vt.C.de nup.l.in copulandis.

b ¶ Siquis posthumo.s.filio.

c ¶ Qꝛ filij. hec dictio filij cōprehendit posthumū ꝛ posthumā: cū masculinū possit ꝯcipē femininū: sꝫ hec dictio filie nō comprehēdit vtrūqꝫ: ꝛ sic nec posthumū cū femininuꝫ nō cōcipiat masculinū: vt.ff.de le. ij.si ita scriptū.ꝛ.ff. de le.iij.q duos.ꝛ.l. ſuis legat. Itē nō apellatiōe natoꝝ ꝛ nō nati ꝯtinētur cū de eoꝝ cōmodo tractet: vt.ff.d sta.ho.q ī vtero.ꝛ.s.ti.i.§.cū aūt.ꝛ fac.ff. de testa.tu.l.siqs ita.§.i.ꝛ.l.siqs filiabus.ꝛ.l.ꝙ si.

d ¶ Si filios.s.dixerit. e ¶ Continebūtur.s.nepotes

f ¶ Appellant.ab oībus in vsu vl' ꝯsuetudine: sꝫ ſm verā significationē vbi: qꝛ filius dr a filos qd ē amoꝛ: ꝛ nepos dr filius: ꝛ etiā qlibꝫ quē aliqs diligit pr̄na dilectione: vt.ff.d vbo.sig.l.liberoꝝ.§.sꝫ ꝛ papinianus. que videtur ꝯtra.

g ¶ Quā ceteri.ēt nati ſꝫ quosdā. quod falsum ē: vt.ff. de vb.sig.nomē. Dic ergo ceteri.s.ex filijs nascituri q filij sui posthumi sūt ꝑ.l.vell'.vt.ff.de in ius.rup.testa. .l.posthumoꝝ.ꝛ.j.de exhe.li.§.posthumi ꝛ.ff.de li. et posthu.l.gallus.i.℞.

De legitima agnatoꝝ tutela.

h Quibus scilicet pupillis.

i ¶ Duodecim ta.quos ipsa lex vocat verbis et sententia: ꝛ si generat eoꝝ periculo agitur: vt.ff.e.l.legitimos.alias aūt qñqꝫ ex sententia legis dantur non ex verbis: vt.j.ti.ij.ꝛ iij.

k ¶ Agnati sūt.si sint maioꝛes.xxv.annis.vt.j.de fidu. tute.i fi.ꝛ minoꝛes.lxx.annis al' excusantur: vt.j.de excu.tu.§.item ma.

l ¶ Cognati.nomen ergo cognationis generale ē.agnationis nomen speciale: nam omnis agnatus est cognatus: sed non conuertitur: vt hic.ꝛ infra de leg.ag.suc.i. ℞.ꝛ.ff.e.l.sunt autem.

m Ex eo. filio fratris.

n Patruus. repete si fuerit natus eodē patre cum patre tuo: alioquin est cognatus: vt. C. de legi. here. l. fi. sed nec. ꝛ. §. cum autem.

o Agnati. ēt si masculus iterueniat vt puta. si sint duo fratres vterini: filius vnius fratris sui patris nō erit agnatus sed cognatus in spēcto femīino sexu ꝓpter quem ad inuicē sunt cognati secundum Jo.

p Itaq; amite. sed ipsa amita est tibi agnata: quia per patrem tuum tibi coniungitur.

q Jure. s. cognationis.

r Familiā. i. agnationez: licet ꝛ alias mīras habeat significationes hec dictio familia: vt. ff. ō vb. sig. l. ꝓnūciatio. §. familie. ꝛ fac. C. de vbo. sig. l. fi. ꝛ. §. de pa. po. §. fi.

a Quod autem si significationez. s. tm̄.

b Si omnimodo. vel aliud ꝺtingit ꝙ tantundē valeat quod diximus. j. de here. ab inte. i. ℞. ꝛ facit. ff. ꝙ cuiusq; vniuersi. no. l. i. §. ꝛ quidem.

c Sed agnationis gdem ius. nō diligēter hūc. §. ē autez ius agnatiōis ꝛ ius cognatiōis siue cognatoꝝ: agnati. n. bñt ius ꝓgatiuū ad cognatos. s. vt ꝓferant in hereditatib⁹ agnatoꝝ mortuoꝝ. vt. j. ō le. agn. suc. i. ℞. Item ꝓferuntur in tutelis agnatoꝝ paruuloꝝ: vt. §. e. ti. i. ℞. his aūt deficientibus i hereditatibus ꝛ tutelis cognati suo iure admittātur: iter quos etiā agnati vocantur: qui desierunt esse in iure agnatoꝝ: vel desierūt hre iura agnatorum: vt ꝓ ca. di. vt. j. de here. ab inte. §. admonendi. Illud aūt ius ꝓgatiuuꝫ quod habēt agnati: qz vltra iura cōia bñt per. l. xy. ta facile perdunt vt per ca. di.

d Omnibus mōis. i. per omnē capitis diminutionem vt ꝓ maximam vel ꝓ mediā de quibus duabus nō est dubiū: cū ꝛ iura cognationis ꝓdantur ti. j. ti. i. §. qō aūt Itē ꝓ minimā tollitur ius agnationis: vt hic dō: ꝛ. ff. de ca. di. tutelas. nisi i duobus casibus tm̄: vt iter fratres: licet alter emācipetur: vt. C. de le. tu. l. legitios. §. fi. vñ locus ē iudicio tutele qz finita ē ca. di. iter frēs licet alter emancipef: vt. C. de le. tu. l. iij. ꝛ. y. Itē iter patrem ꝛ filiū: vt. j. de leg. ag. suc. §. fi. ꝛ ꝓpter hos duos casus q de minima ca. di. excipiūt: dicit hic. ꝓlerūq; at iura cognationis non cōmutantur oībus mōis: qz nō tollūtur minima ca. di. ꝛ est ratio: vt subiycit. e Nā. ꝓ qz.

e Agnatio iuris ciuilis ē nomē. i. a lege. xij. tab. ē inducta hec ꝓximitas agnatoꝝ. §. ius cognationis ē nāle nomē: nā rōne sāguinis hoc nomē ꝓpositū ē. vñ ꝛ vnū ius ciuile ꝓt ꝓ aliō facile tolli: vt hic: ꝛ. ff. ō re. iu. l. nihil ē. g Nālia. i. iura cognatiōis sic dicta: qz ea gs cōsequit ꝓ natiuitatē: vt. §. de adop. §. §. hodie. i fi. §. nō sic de facili tollūt

b Utiq;. i. certe nō tollūt capitis diminutionis cū sint īmutabilia hec iura: vt. §. de iura. §. §. nālia. Itē nec ea que nālez egritatem bñt vt. ff. ō capitis. eas. ꝛ. l. legatū. Itē nō qz ꝛ cognatio ē ciuil⁹ tm̄ vt ꝓ adoptionē: vt. ff. ō adop. l. qui in adop. Itē nālis tm̄ vt ad filios nāles tm̄. Itez nālis ꝛ ciuil⁹: vt ad eos q legiti sūt ꝛ ō hac q legitimi sē itelligit hic vt. ff. ō gra. ñ facile. §. i. Itē nō qz et ciuili iure hec. §. tutela ꝛ hereditas tribuūt mōis ō ferūt: vt ex vbis ꝛ sīa legis. xy. ta. vt i aḡtis. Itē ex sīa tm̄. vt. j. de le. pa. tu. ꝛ. j. de fidu. tu. Itē ex alijs legib⁹ veterib⁹ vl nouis: vt. ff. ō ca. di. l. tutelas. quā gdē mediā vocāt. nūqd ꝙ hec oīa facile ꝓdūt ꝓ oēz ca. di? ℞n. sic. i duob⁹ ꝓmis tm̄ ñ i tertio: vt hic. ꝛ i. l. tutelas. Itē q̄ro an futuras tutelas acqrēdas ꝛ hereditates tm̄ tollat: an etiā ꝓteritas adimat. ℞n. futuras tm̄: vt. ff vñ libi. l. fi. qd. n. potuit diuinare lex deferēs hereditatē vl tutelā ō futura cap. di. vt. C. ō testa. l. iubem⁹ i fi. certe nullo mō: vt. ff. mā. l. fideiussoꝝ. i. ℞. hodie vo istā dīaz aḡtionis q̄rere nō oportet cū agnati añ cognatos nihil bēant: vt i auc. ō here. q̄ ab itest. §. fe. §. ex his col. ix. Itē nō ꝙ ꝛ ꝓdicta iura cognatiōis tollūtur maxia ꝛ media ca. di. ipa ꝺsāguinitas tm̄ ñ tollit: vt. ff. ō re. iu. l. iura sāguis. De capitis diminutōe. ℞a.

i Est ár. hic stat⁹ ꝺsistit i trib⁹ i libtate: ciitate: ꝛ fāilia. cū. n. ꝓmū. i. libtatē qs ꝓdit ꝓ oñs ꝛ duo vltia ꝓdit. ꝛ tūc magna ca. di. patif. cū vo §z ꝓdit: ꝓ oñs ꝓdit ꝛ vltimū: §z ñ ꝓmū ꝛ tūc dr media capitis diminutio. Cū vo vltimū ꝓdit ñ ꝓdūt duo ꝓma: ꝛ tūc minimā ca. di. patief: vt. j. §. i. y. ꝛ. iij. ꝛ. ff. e. l. fi. sed ꝓ. dixit statū hois. i. ꝺditiōez i q̄ plurimū gs pōt.

k Mutatio. nō ꝙ accipit hic ad lām vt dicat ca. di. qñ caput abscidit: §z qñ status mutat: vt caput stat⁹ dicat: vt. ff. ad tertul. l. i. §. capitis. §z videt hec diffinitio non cōuerti cum suo diffinito: nam mortē patris filius mutat statum. quia fit sui iuris vt. §. g. mo. ius pa. po. sol. §. i. non tm̄ dicitur ca. mi-

nui vt.ff.ad ma. si filiussa.§.fi. Sed dic subaudiri hic fō hois iterueniente vt emācipatione vl' deportatione pris vel filii mō: vel etiā quasi fō quod dico ꝓpter filios arrogati: qz vna cū pre mutant statū: vt.ff.e.l.liberos.z.s.de adop.§.fi.ar.3 i auc. consti. quede dig.§.palā vbi nō ab hoie sz a lege qs efficit sui iuris. R. at moziēte pre ñ iteruenit fēm hois: imo magis dei. Quid si interficiatur pater. R. idez qz mors semp dei dispositione aduēit. Ac.

dam mediā[l] vocant: aut minima. Maxima[m] capitis diminutio est cuz aliquis simul z ciuitatē z libertatem amittit: quod accidit i his qui fui pene efficiūt atrocitate sue: vl' libertis[n] ut ingratis circa pronos condēnatis: ul' qui se ad precium pticipanduz venundari passi[o] sunt. Minor siue media capitis diminutio est cū ciuitas quidē amittit: libertas vero retinet: quod accidit ei cui aque et igni interdictuz[p] fuerit: vl' ei qui in insulā[q] deportat[r] est. Minima capitis diminutio ē cuz ciuitas retinetur et libertas: sed status hominis cōmutat: quod accidit in his qui cū sui iuris fuerint: ceperūt alieno iuri subiect[i] esse: ul[s] ecōtra: veluti si filius.ffamīli. a patre emancipatus fuerit est capite diminutus. Seruus[t] aūt manumissus capite nō minuitur: quia nullū caput habuit. Quib[u] autē dignitas magis q̄z status permutatur capite non minuūtur: et ideo a senatu motos capite minui nō ꝺstat[x]. Q3[y] aūt dictū est manere cognatōis ius z post capitis diminutōez ꝟita ē: si minima capitis diminutio iteruenit: manet .n. cognatio[z]. Nam si maxima capitis diminutio incurrat: ius quoq; negāt.sz videt hunc etiā fieri sui: licet hic denegetur vt.ff.ō var.cog.l.cognitionū.i fi.3.sed pditur libertas vt ibi dr. vt nō possit facere testm̄ cui sic est interdictū vt.ff.de iniusti.ru.tes.siquis filio. seruūs vere.

l ¶ Mediā. sic .ff.de au.z argen le.q lancē z.s.de libertinis.§. libertinozum.

m ¶ Maxima atrocitate.est aūt atrox z dura hec sntia: sz iuste ferat: vt .s.qui.mo.ius pa.po.sol.§.pene aūt. sz hodie pp huiusmōi penas nemo ingenu[s] fit suus: vt in auc.de nup.§.fi vo.col.iy.z.§. quod autem pzius.

n ¶ Libertis.s.cōdēnatis vt subycit: z qō dicit ingratis: alias ē ingrati.i.ingratitudinis: q̄ reuocatio fit p acti.ingrati: vt dicūt qdā: vt.C.de li.z eoz li.l.fi.al' pe. vl' p vtilē rei vē.sm alios ad instar donationis cā moztis q̄ reuocat: vt.ff.de dona.ca.moz.si mortis cā res. vl' quod ē verius actione extraozdinaria p quā officiū iudicis ꝟlozatur: vt.C. de li.z eorū.li.l.y.z fit hec reuocatio ꝓpter omnē offēsam z etiā lenem vt.C.de li.z eoz li.l.y.ñ aūt fit ꝓpter omissionē obsequy: vt.C.de li.cau.solo. nisi i casu vt cū denegat alimēta: vt.ff.de li. agno.l. alimēta .§.ipatozes.nā tunc etiam occidere velle videtur eum.vt.ff.de li.ag.necare.z hoc nisi remiserit ius patronat[us]: tunc enī ex his solis reuocat causis ex quibus z donatum: vt in auc.vt liber.dece.§.illud colla.vi.que cause sunt numerate.C. de reuo. do. .l.vl.z hec vā sūt cū qs ex volūtate ꝓpa manumittit: vt.C.ō li.z eoz li.l.y.§z si ñ ex volūtate ñ reuocaret vt.C.de li.z eoz li.l.i.§z quid si manus i patronum iniecit. R.n.dānatur in metallum. si vero cōticia dixerit mittet i exilium.ff.de iure pa.li.i.

o ¶ Passi sunt. hic multa sunt necessaria: vt supza de iu.perso.§.penul.

p ¶ Interdictū.hāc penam in vsu non habemus sz ei[s] loco succedit ꝺportatio: vt.ff.ad.l.iul. repe.l. .iy.nā instar excōicatozum habebāt qbus talia de

q ¶ In insulam. secus si in metallum: vt supza qui.mo. ius pa. po. sol. §. pen. in casu tamen etiam libertatem perdit damnatus i insulam vt.C.vt nemo pri.l.y.§.cum autem.

r ¶ Subiecti esse. vt in arrogatis.

s ¶ Uel ecōtra, alias est in littera. Si filius a patre emancipatus fuerit est capite minutus: et secundum hoc est expositio hui[s] verbi. Uel econtra: alias vero hoc totum deest: z tunc idem subintelligo: Ally dicunt quando sui iuris non est translatus: ratus in potestate alterius: puta aui materni vel etiam paterni: vt supza.de adop.§. sed hodie. qui casus est conuersus illi quando qui sui iuris est in arrogationez datus. Sed quare filiusfamilias. cum emancipatur capite minui dicitur. R.n. propter imaginariam venditionem que fiebat: vt supza qui.mo.ius pa.po.sol. .§.preterea. in pzin.sed cum hodie non fiat hec venditio: vt in e.§.continetur: videtur q̄ hodie non minuatur capite. sed certe illa sola non erat ratio immo et alia quia mutat familiam: vt.ff.eodem.liberos. in principio.

t ¶ Seruus non minuitur. ideſt eius status non mutatur cum primo nullum habuerit statum: vt hic: et.ff. e.l.liberos.in fi.z.l. se. Sed contra est.C. de bo. proscri.l.i.sed dic q̄ ibi crimine capitali seruus accusatur ideſt tali q̄ esset alias in libero capitale. Item quid si quandoq; habuit caput quia fuit liber: z nunc seruus est z manumittatur. Respōdeo idem quia prezsens tempus considero.

v ¶ Quibus autem. dixi aliquem aliquo de tribus modis capite minui: vt supza e.in pzin.

u ¶ Autem. pro sed.

x ¶ Constat. vt.ff.de se.l.iy. z hoc si fuerit remotus propter turpitudinem non potest iudicare vel testimonium dicere: vt.ff.ad.l.iul.re.l. eandem.§.i. et.ff. de sena.l.y.

y ¶ Quod autem dictum est.s.ti.pri.§.fi.

z ¶ Cognatio. ideſt ius cognationis a pretore indu ctum ex quo ad bo. pos. vocantur: vnde sunt agnati admonendi.

a ℂ Cognatiõis .i. ius succedẽdi ꝛ ad tutelã vocãdi parit ꝫ ipsa ꝺsanguinitas nõ: vt. ff. de re. iu. l. iura sanguinis ipsaꝯ iure naturali: vt. ſ. ꝺ iure na. §. penult. ꝺ ꝛ. ſ. ꝺ nup. illud ꝺ. Sz qualiter cognatis deferꝛ: imo agnatis supra. ti. i. in prin. ℞. post agnatos: vt. infra de here. que ab intesta. §. admonendi.

b ℂ Si etiaꝫ manumissus aliud ſi reſtituꝛ ſm Jo. vt. ff. ad tertull. l. i. §. q mortuꝰ cã. ꝛ. C. de ſen. paſ. l. fi. ꝺ. ꝛ. ff. de ꝺ trab. l. i. §. fi. ꝛ. l. y. ꝺ. Item ꝺ eſt i eo qꝺ hic ꝺicit tolli ius cognatiõis p maximã ꝛ mediã ca. di. ff. de rebꝰ au. ſi cognatis: ſed aliꝺ i legato in quo verꝫ ius naturale: vt. ff. e. l. legatũ. vl ibi loquit de cognatione iuris ciuilis q̃ p adoptionem conſtituitur vt. ff. de adoptio. l. qui in adoptione: hic vꝺ de nãti cognatione: vt. ff. ꝺ gra. cog. non facile. §. i. ꝛ ſic ibi ꝺ minima ca. di. loquitur Item contra. infra ꝺ fuili cog. i fi. i. ℞. So. hic logt in his q primo fuerũt liberi ꝛ poſtea ſerui: qꝺ eoꝝ ꝺelicto contingit vnde non ꝺebent habere commodum: vt. ff. ſo. ma. ſi ab hoſtibus. §. i. ꝛ. ff. de mino. l. papi. §. exuli. ibi. Indignũ ꝛc. ꝫ ibiꝺẽ illa rõ cozzigaꝯ. i. nõ ſemp fuerunt ſui. vel illa noua cozzigit iſtam: nã ex greca conſtitutione illa eſt extracta: vt ibi ꝺ

c ℂ Sz ꝛ ſi in iſulã. hic ponit exẽplũ ꝺ media: ſz ſup mo ꝺo poſuit exẽplũ ꝺ maxima. Accur.

o ℂ Cognatio. i. ius cognationis: vt. ſ. pr. §. ꝺiximus.

d ℂ Cum aũt. ptineat: vt. ſ. ti. i. i. ℞.

e ℂ Bradu. facꝯ ad hũc. §. ff. de le. iy. l. ſi pleꝰ. ꝛ. ſ. ꝺ le. ag. ſuc. §. ſi plures. ꝛ. ff. de ſepul. vio. l. iy. §. ſi ad plures. hoꝺie vꝺ hic. §. cozzigit quia equaliter tã ad agnatos q̃ cognatos deferꝛ tutela: ſicut hereditas: vt i auc. de here. ab iteſ. §. ex his. col. ix.

f ℂ Si plures. aſ iſti ꝺuo vꝺ ſiculi ꝺeſũt. Si plures ſunt q vnũ gradũ obtinẽt: iõqꝫ pariter ad tutelã vocãtur. ſed ego habeo. De legitima tutela patronoꝝ.

g ℂ Xeadem. ſ. p iterpretationẽ nõ ex vꝺbis eiꝰ vt ſubꝛ ycit. ꝛ. ff. ꝺe le. tute. l. tute. i. ℞.

h ℂ Libertoꝝ. ſ. ipubeꝝ. i ℂ Ad pꝓnos. quocũqꝫ mõ manumittẽtes: niſi libtas ꝺeſ a lege vt. ff. de le. tu. l. tu cognatõis[a] perit: vtputa ſeruitute alicui[b] cognati: ꝛ nec quidem ſi manumiſſus[b] fuerit recipit cognationẽ. Sed[c] cſi in vlam ꝺeportatus qꝺ ſit: cognatio[d] ſoluitur. Cuꝫ[d] aũt ad agnatos tutela pertineat: non ſimul ad oẽs pertinet ſed ad eos tm̃ qui proximiores graꝺu[e] ſunt: ꝛ ſi plures eiuſꝺem gradus ſunt ad oẽs pertinet: ueluti ſi plures[f] fratres ſunt: qui vnum gradum obtinent: ideoꝫ pariter ad tutelam vocantur.

De legitima pꝓnoꝝ tutela.

Xs eadem lege. xij. tabu. libertoꝝ[g] et libertarũ tutela ad[i] patronos liberoſqꝫ eoꝝ ptinet: que[k] ꝛ ipſa legitima[l] tutela vocatur: non quia nominatim in ea lege ꝺe hac tutela caueatur: ſed qꝫ perinde accepta eſt per interptationem[m] ac ſi verbis legis introꝺucta eſſet. Eo. n. ipſo quo hereditates libertoꝝ libertarũqꝫ ſi inteſtati deceſſiſſẽt iuſſerat lex[n] ad patronos liberoſue eoꝝ pertinere creꝺiderũt veteres[o] uoluiſſe legem[p] etiã tutelas ad eos ptinere: cũ ꝛ agnatos quos ad hereꝺitatẽ lex uocat[q]: eoſꝺẽ ꝛ tutoꝛes eſſe iuſſit[r]: qꝫ plerũqꝫ[s] vbi ſucceſſiõis ẽ emolumentum: ibi ꝛ tutele onus eſſe ꝺebeꝫ ideoqꝫ aũt ꝺiximꝰ plerũqꝫ: qꝫ ſi femina ipubes manumittat: ipſa ad hereꝺitatez vocaꝯ cũ alius ẽ tutoꝛ[t]

De legitima parẽtũ tutela.

Xemplo[u] patronoꝝ recepta eſt ꝛ alia tutela que ꝛ ipſa legitima uocatur. Nam ſi quis filium aut filiam nepotẽ aut neptem ex filio: et deinceps impuberes emancipauerit: legitimus eoꝝ tutoꝛ[x] erit.

k ℂ Que ꝛ ipa. q. ꝺ. ñ ſolũ alie q̃ꝺã legitie ſt ꝫ ꝛ iſta

l ℂ Legitia. ſ. ex mẽte legis nõ ex vꝺbis: nõ tm̃ ſatiſꝺat niſi eoꝝ pſone ſint vtgares ꝛ min[r] honeſte: vt aut modus tutele: qꝫ magnum pꝛimoniũ: vt qꝫ ſit magna tutela nimis: aut qꝫ ſuſpecta pſona aut qꝫ nõ ꝺiligit pupillum aut cã admittat. i. recipiat ſatiſꝺa. vt. ff. e. legitios. §. l. ꝛ. y. licet aly legiti iꝺiſtincte ſatiſꝺãt: vt. j. ꝺe ſatiſꝺa. tu. §. i.

m ℂ Interpꝛetationẽ. ſ. iuriſconſultoꝝ:

n ℂ Lex. ſ. xy. ta. vt. j. ꝺe ſuc. li. i. ℞.

o ℂ Ueteres. i. ſapiẽtes.

p ℂ Legẽ. ſ. eã ꝺez. xy. ta.

q ℂ Uocat. ſ. lex. xy. ta. vt. j. ꝺle. ag. ſuc. §. i.

r ℂ Juſſit. vt. §. ꝺe le. agna. tu. §. i. i. ℞. et ſic notabis hic q̃ vbi ẽ eaꝺez equitas iꝺem ius ꝺebet ſtatui: ſic. ff. ad legem aquil. l. illud. ꝛ. ff. de fur. l. i. §. i.

ſ ℂ Plerunqꝫ q̃re hoc ꝺicit ſtatiꝫ ſubꝺycit: ꝛ facit ad hãc regulã. ff. ꝺe re. iu. l. ſm nãm. ꝛ. j. ꝺe otrahẽ. §. cũ aũt. ꝛ. C. de fur. l. fi. §. ſed cũ in ſecunda. ꝛ. C. de caꝺu. tol. l. i. §. p ſcõ. aſ. ẽ. §. p nõ ſcripto. et ff. ꝺe peri. ꝛ cõmo. rei vẽ. l. iꝺ quod.

t ℂ Tutoꝛ. ꝛ ita apud alium eſt hereꝺitas ꝛ apꝺ alium eſt tutela. ſ. agnatum vel cognatũ: vt hic. ꝛ. ff. ꝺe le. tu. l. i. §. i. Item minoꝛ. xxv. annis manumittens ſuccedet in hereditate vt patronus: non tamen erit tutoꝛ: vt. j ꝺe fiꝺu. tu. in fi. ꝛ. C. ꝺe. le. tu. l. vl. §. fi. De legitima parentum tutela.

v Xemplo. recepta. ſ. p iterptationẽ iuriſcõſultoꝝ: vt ſuperioꝛ cum ꝺefinat eſſe agnatus: niſi ꝺtracta fiꝺucia emancipet: qꝺ hoꝺie ſemp preſumitur: vt. j. ꝺ le. ag. ſuc. §. fi. vnde hoꝺie ẽ ſemp legitimus. x ℂ Tutoꝛ erit. ſ. q emancipauit ſi ipſe eſt maioꝛ. xxv: an. vt. j. ti. i. in fi. ꝛ facit ad hoc. §. i. ꝛ. g. mo. ius pa. po. fol. §. ꝛ preterea ſi ipubes. ꝛ. j. ti. i. i. ℞. De fiꝺuciaria tutela.

y ¶ Et alia tutela. i. alio nole vocata.

z ¶ Appellat. de qua dicet. j. §. quo defuncto.

a ¶ Impuberes. nam si puberes non erit eorum curatoꝛ legitimꝰ: vt. ff. de excu. tu. l. amicissimos. §. lucius. ar. contra i auc. vt big ob. p. §. i. col. vi. Jo.

b ¶ Hanumiserit. i. emãcipauerit: vt. ff. quando act. ꝺ pecul. ẽ an l. i. §. i. ꝛ facit ſ. tu. i. et. ff. e. tutela. §. fi. ꝛ. l. ſe.

c ¶ Quo. ſ. patrefamili. qui erat tutoꝛ filiorum ꝛ nepotũ

d ¶ Si liberi. q remãſerunt in poteſtate patris. idem puto ꝛ ſi filij fuerunt emãcipati. ſi autem taz impuberes q̃ puberes remãſerunt in poteſtate: ipſo iure recidũt in poteſtatẽ ſui patriſ illi qui filij ſunt: ſz fratres recidẽt in tutelam fiduciariam ſemper: vt. ſ. qui. mo. ius pa. po. ſol. §. i. ꝛ. ſ. de tutelis. §. permiſſuz.

De fiduciaria tutela.

Eſt etᵛ alia tutela q̃ fiduciaria appellatᵗ: Naz ſi parens filiuz vel filiaz: nepotẽ vel neptẽ: vel poſtumum ſiue poſtumam ipuberes ma numiſeritᵇ: legitimã nãciſcit eorum tutelam. Quoᶜ defũcto ſiᵈ liberi virilis ſexus eiuſ exiſtant: fiduciarij tutores filiorumᵉ ſuorum vl fratris vl ſororisᶠ vel ceterorum efficiuntur. Ztquiᵍ patrono legitimo tutoꝛe mortuo: liberi q̃q̃ eiʰ legitimi ſunt tutores: quoniã filius quidem defuncti ſi nõ eſſet a viuo pre emãcipatus poſt obitum eius ſui iuris efficereⁱ: nec in fratrũ ptãte recideret: ideoq̃ neckˡ in tutelam. libertus autem ſi ſeruus manſiſſet: vtiq̃ eodẽ iure apᵐ liberos domini poſt mortẽ eius futurⁿ eſſet. Jtamẽ hiad tutelaz vocãtur: ſiᵒ perfecte ſint etatis: quod noſtra ꝺſtitutioᵖ in omnibus tutelis ꝛ curationibus obſeruari generaliter precipitᵠ

Deʳ attiliano tutoꝛe ꝛ eo q̃ ex lege iulia ꝛ ticia ꝺabaˢ.

Jcuiᵗ nullus oio tutoꝛ fuerat: ei ꝺabaˢ quidem in vrbe romana a ptoze urbano: ꝛᵒ maioze parte tribunoꝛuz plebis tutoꝛ ex lege attila. Jn pꝛouincijs vero a pſidibus puinciarum ex lege iulia et ticia.

Sed ꝛ ſi teſtamento tutoꝛ ſub ꝺitione: aut ꝺieᵘ certo ꝺatus fuerat: q̃ diu cõditio aut dies pendebat ex eiſdez legibus tutoꝛ ꝺari poterat˟. Jteꝛˣ ſi pure ꝺatʸ fuerat: q̃diu ex teſtamẽto nemo heres eratᶻ tãdiu ex eiſdẽ legibᵃ tutoꝛ petẽᵇ eratg deſinebatᶜ tutoꝛe qui ꝺabatur per legem factaz ab attilio. vt in textu exponitur.

n ¶ Jcui. ſcilicet ex teſtamento: nam q̃diu teſtamentaria tutela ſupereſt non locus alij. Jtem nec legitima: nam nec ꝺatiua tunc locum habet: vt. C. qui. ꝺa. tu. po. l. ſi ſoꝛoris.

o ¶ Et maioze. ideſt ꝺuobus. erant eni tres: vt ar. C. ꝺ offi. p. l. vj. ꝛ. ff. ꝺ oꝛig. iuris. l. vj. §. hiſdem temporibus.

p ¶ Die certo. vt a paſchate in antea ſis tutoꝛ.

q ¶ poterat. ꝛ hodie ꝺatur: vt. ff. de teſ. tu. l. ſi quis ſb conditione.

r ¶ Jtem nemo. nam ſi vnus de pluribus heredibus adierit valet tutela: vt. ff. de teſ. tu. l. ſi nemo. Jdem in libertate in teſtamento relicta: vt. ff. de teſ. manu. l. teſtamento.

ſ ¶ Erat. alias extiterat. Sed quid ſi nullus fuit inſtitutus cum pupillo: ſed tantum pupillus eſt heres. põt ꝺici q̃ auctoritate iudicis adeat: vt. C. de iure deli. l. ſi infanti. ꝛ ex tũc valebit tutela ꝛ incipit tutoꝛ adminiſtrare.

t ¶ Deſinebat ideſt ille qui ſic erat ꝺatus in ſubſidium

mo. ius pa. po. ſol. §. i. Erat ꝛ alia ratio iuris veteris: quia emancipatione tollebatur ius agnationis minima ca. ꝺi. etiam inter patrem ꝛ filium: niſi eẽt emancipatus contracta fiducia etiam ne ꝺum inter fratres: vt. C. de legi. tu. l. iij. et ſupza de le. agna. tu. §. fi. ſed hodie coꝛrigitur: vt ꝺ. l. C. ꝛ infra. de le. ag. ſuc. §. fi. vnde ꝺicunt quidam vt Az. hodie fiduciariam eſſe legitimam ex verbis ꝛ ſententia. l. xij. ta. ex quo hec ſecuꝺa ratio ceſſat ſed poteſt ꝺici contrariuz quia remanet prima.

e ¶ Filiorum ſuoꝝ. ſ. nepotum ꝺefuncti.

f ¶ Sororis. ſed certe frater videt eſſe legitimus vr. C. de excep. l. aduerſus. que eſt otra. ſed certe qui fiduciarius eſt legitimus eſt p interpꝛetationem: licet aliuꝺ nomen habeat. ſ. fiduciarius: ꝛ illum reſpectũ habuit ibi vt legitimum fiduciarium appellaret.

g ¶ Atqui. pro certe. alias atquin: ꝛ tunc ꝺic: at pro ſed: ꝛ quin pro certe. ꝛ eſt oppoſitio quare filij patronoꝝ ſunt legitimi: vt. ſ. ꝺe le. pa. tu. i. ꝓn. et iſti filij non ſic: ad quod reſpondet. Quoniam filius cẽ. ſed hec ratio non tenet niſi inter fratres qui non ꝺicuntur recidere in poteſtatem fratrum ſuoꝝ ſed filij. i. nepotes erant recaſuri in poteſtatez. ergo in tutelam legitimam. ſed reſpondeo nõ recidunt filij iure hereditario in poteſtatem: ſed iure paternitatis ꝛ filiationis. at ſeruus ſi non eẽt manumiſſus iure hereditario erat futurus ſeruus apud filios ꝺomini: ꝛ niſi eſſent heredes non eſſent ꝺomini: ſed filius ſi non ſit heres patris tamen filiuꝝ ſuum in poteſtate habet: vt ſupza. g.

desinebat cum testamentarius venit vt subiecit.

v Conditio.hic tutor tacite vsq; ad diem vel conditionem existentem datur: expresse non potest: vt.ff. de re.iu.l.actus.

x Ab hostibus.petebatur.nec erat locus legitime vt .ff. de le.tu.l.i.§. fi apud.

y Qui desinebat .i.iste talis qui erat datus in subsidium.

z Postliminiq̄ iure etiam omnia alia recuperat: vt supra. qui .m. iuspa.po.sol.§.fi ab hostib⁹.nec ō administratis interim tenetur hic reuersus vt ar.ff.siquis caut. .l.iij.§.item siquis

z Legibus.s. attilia z iulia z ticia: vt supra e.ti.in prin.

a Sed q̄.nunc recitat nouum ius:nā quattuor sunt iura que ꝑ titulo notari possunt.

b Primo,alias q̄ primum.

c Ex inquisitione .l. ingrēdo.facultates eorum an sint pares oneri adiuncto vt infra de excu.tu. .§.sed ꝓpter. Itez bona conuersatio requiritur vt z al' in patre arrogatore:vt.ff.de adop.l.nec ei.§. eorum.z supra de adop.§. eum autem.

d Nam supra.bene dico q̄ desierunt per has leges tutores dari postea q̄ consules dederunt ex inquisitione z bonum fuit ꝓpter duas rationes quas ponit. Naz. pro quia zc.

e Fere.hanc cautionem prestant tu.z cu. vt.ff. rempu.sal.fo.l.non quasi.§.i.z.l.sed z si ad speciem.

a De compellendis.idest captis pignoribus vt infra de satisda.tu.§.pe.

b Sed hoc iure vtimur.hoc est tertium ius quod erat tepore Justiniani.z hodie est quartum additum:quod est infra proximo.§.

c Prefectus. ad prefectum cognitiones criminales. ad pretorem ciuilia negocia veniebant: vt patet.ff.de of.pre.vr.per to.ti.z.ff.de offi.pre.per totū ti.sed tutelam habit vterq;. vt hic.

d Jurisdictione.prefecti vrbis est iurisdictio vsq; ad .c.miliaria:sed pretoris rome tantum:de offi.pre. vr. .l.i.§.cum vrbem z in summa Az.de offi.pre.vr.habūt ergo eum z ei qui est de sua iurisdictione: vt statim in presidē notabis.

e Crearent.s.eum qui est de sua iurisdictione habit vt.ff.de tu.z cu.da.ab his.l.ius dandi.Si vero ibi non

esse tutor si ꝺditio[n] existeret aut si dies veniret:aut heres existeret.ab[x] hostib⁹ q̄q; tutore capto ex his legib⁹ tutor petebat[z] q[y] ō sinebat eē tutor sibis qui captus erat in ciuitatem reuersus fuerat: naz reuersus recipiebat tutelam iure postliminij[3]. Sz[a] ex his legibus[r] tutores pupillis desierunt p̄mo[b] dari postea q̄ consules pupillis vtriusq; sexus tutores ex[c] inquisitione dare ceperunt deinde pretores ex cōstitutionibus. Nā[d] i suprascriptis legib⁹ neq; de cautione a tutoribus exigenda rem saluaz pupillis fore[e]: neq; de[a] cōpellēdis tutoribus ad tutele administrationem quicq̄ cauebatur. Sed[b] ꝫ iure vtimur: vt rome quidez

inuenirentur idonei z in alio loco queret z presidi nūciabit vt.ff.e.l.diuus. Item ei qui sit de sua iurisdictione vel rōne originis vel rōe possessiōis vel ratione domicilij:vt.ff.e.l.i.§.vl.z.l.diuus. Si autem in altero horum trium locorum non inuenitur ꝫ i quarto loco: reducendus est ad alterum locum de his tribus z ibi tutelam accipiat:vt.C. qui.pe.tu. vel cu.i.

f Jussu ergo delegatur.sed cōtra.ff.de tu. et cu.da.l. nec mandante.sed ibi mandatus est quod non importat necessitatez: hic iussus qui importat: vt. ff. quod iussu.l.i. .§.i.z.ff. man. .l.i.vel ibi erāt magne facultates pupilli: hic parue. Sz certe z si sint parue adhuc videtur idem nam datio tutele est mixti

prefectus[c] vrbis vel pretor fm suā iurisdictionē[d]:in quibus aūt presides ex inquisitione tutores crearēt[e] vl' magistratus iussu[f] presidū:si nō sint magne pupilli facultates. Nos[g] aūt per constitutionem nostraz z huiusmodi difficultates hominum resecātes: nec expectata iussione[h] presidum disposuimus si facultates pupilli vel adulti vsq; ad quingentos solidos[i] valeant: defensores ciuitatum vna[k] cum eiusdem ciuitatis religiosissimo antistite: vel[l] alias publicas psonas.i. magistratus vel Juridicum alexandrine[m] ciuitatis tutores vel curatores creare legittia cautela fm ciusdē ꝺstitutōis normā pstandū:cū vz

imperij:vt.ff.de tutelis.nr̄to.§.tutoris datio:vbi dicitur q̄ tutoris datio illi soli competit cui nominatim hoc dedit vel lex vel senatus vel princeps ergo non potest delegari:vt.ff.de offi.ei' cui mā. est iur.l.i.i. Rn.Sed dic q̄ non potest delegari nō habenti iurisdictionem sed habenti sic: vt.ff.e.l. ius dandi:vt hic dicitur.Sed que sunt magne facultates. R. quinq̄gita aurei.vt.C. de ōfen.ci.l.i. vel.x.aureorum: vt in auē. de appel.§.ij.vel.ccc. aureorum: vt in auten. de defen.ci.§ z iudicare.col.iij.vel verius vsq; ad quingentos solidos sint parue si vltra sint magne.vt infra ꝓrimo.§.

g Nos autem. per constitutionem quam non habemus.Accur.

h Jussione idest delegatione siue precepto. nā in hoc differt a mandato. quia mandatum ex voluntate est: sed iussus necessitatis: vt.ff.quod iussu.l.i.§ ij.z.ff.man.l.i.

i Solidos idest aureos: vt infra de pe.te.lit.§. fi.quorum.lxx.z duo faciunt libram auri. vt.C. ō suscep.z arc.quotiens.li.x.

k Una.scilz simul.

l Vel alias hoc quando extra ciuitatem: vt in municipio.nā magistratꝰ municipalis habit.

m Alexādrie.ꝫ q̄ tutor dat i ciuitate alexādria.

n ¶ periculo. ſ. tabellionum ꝛ aliorum: non vero ipſorum maiorum iudicum qui habent poteſtatē dandi tantū: vt. j. de ſatisda. tu. vel cu. l. pe. ꝛ. §. fi. qui ſunt contra.

o ¶ Qui eam. ſ. ſatiſdationem:

p ¶ Impuberes. hic. §. ē generalis ad oēs ti. precedētes de tute.

q ¶ Juri. ideſt equitati.

r ¶ Gerunt. alias egerunt. i. geſſerunt.

ſ ¶ Pubertatē ſed ꝛ ante ſi finita tutela fuerit prius: vt. ff. de tu. ꝛ ra. diſt. l. niſi finita alias niſi eſſet finita tutela ñ naſcitur actio tutele: ſed alie actiones nate ſunt. ſed nō exercentur. ff. de tutel ꝛ ra. diſt. l. ſi tutor. §. fi. ꝛ. l. ſed non dātur.

t ¶ Judicio. i. actione tutele que datur in ſimplum ꝛ propter dolum ꝛ culpā latam ꝛ leuem. Eſt ꝛ alia actio qua tutor tenet. ſ. de rationibus diſtrahendis: ſic enim nominatur: vt. ff. ō otra. acti. tutelis. l. y. ꝛ datur in duplū ꝓpter dolum tantum ꝛ in duplo continetur rei perſecutio: prior tamen cōtra tutorem ꝛ contra heredes poſterior contra tutorem tantum: vt. ff. ō tu. ꝛ ra. diſt. l. i. §. pe. ꝛ. l. y. Item vna intentata altera penegatur: licet plus ſit in ea: ꝛ econtra ſecus in actione tutele ꝛ fur. vt. ff. de tu. ꝛ ra. diſt. l. i. §. i tutela.

Rica de auctoritate tutor.

v AUctoritas vt. C. de ō. ꝛ omit. ſti. l. neq;

x ¶ Neceſſaria. i duob⁹ caſib⁹ obligat pupillus ſine tutoris auctoritate. ff. de acti. ꝛ obli. l. furioſus. vbi. ſ. ex re actio venit.

y ¶ Promittat. qz tunc eſt veriſimile q̄ male agat ꝛ facit ad hoc. j. quib⁹ ali. li. vl nō. §. nūc admonendi. ꝛ. §. ſed ecōtrario. vt. infra de inuti. ſti. §. pupillus. ꝛ. ff. de acqui. re. do. pupillus. ꝛ. ff. de pac. cōtra ius. Idem de muliere ſup dote paciſcente: vt. ff. ō pac. do. l. de die. Idez in alimentario tranſigente: vt in. ff. de tranſac. l. cu. hi. §. quid ſ. Item facit. C. de contra. ꝛ cōmi. ſti. l. neq;.

a ¶ Uenditionibus. ſi tamen pupillus petat rē ex venditione repellitur exceptione doli mali: niſi p̄cium dare velit: vt. ff. de rei ven. l. ſi id q̄. §. vl. i fi.

b ¶ Depoſitis. pupillus tamen doli capax tenetur depoſiti ſiquid doli commiſit vel locupletior factus ſit vt. ff. depoſiti. l. i. §. in pupillum.

c ¶ Obligantur. ꝛ ſic nota q̄ contractus claudicat quādoq; vt hic. ꝛ. ff. de act. emp. iuſt. §. ſiquis a pupillo. ar. contra. ff. de arb. l. litigatores. §. pe. ꝛ fi. ꝛ i auc. de non eli. ſecundo nup. §. proſperimus. Item hoc eſt verum niſi locupletior ſit pupillus: alias excipitur ſi agat: ꝛ contra eum poterit agi vt. ff. de admi. tu. §. ſi minor ꝛ. C. pro emp. l. fi. et. ff. e. l. i. §. i. ꝛ de reſcin. vē. ſi id q̄. §. fi.

d ¶ Neq; hereditatez. que ex teſtamēto vel ab inteſtato defertur. ſ. iure ciuili: vt. ff. de heredi. pe. l. i. y. ꝛ. iy. ꝛ hereditas eſt ſucceſſio i vniuerſum ius q̄ habuit defunctus tēpore mortis ſue deducto ere alieno: vt. ff. ō v. ſig. l. nihil.

e ¶ Bonorum poſſeſſionem. ex teſtamento: vt ſm tabulas vl ab inteſtato: vt vñ libi: ꝛ ſiles q̄ ſūt oēs de iure p̄torio: vt. j. ō bo. poſ. §. q̄s aūt. ꝛ ē bonoꝝ poſſeſſio ius pſequendi retinēdiq; p̄timony q̄ cuiuſq; fuerit cū is moꝛiꝛ vt. ff. ō bo. poſ. l. iy. §. bonoꝝ. ß tñ i bonoꝝ poſſeſſione. fallit i caſu cū pupillus ñ hz tu. tūc. n. p̄tor auctoritatē tutoꝛ ſ p̄t ſupplē: vt. C. g admit. ad bo. poſ. l. bonoꝝ. Idē in hēditate: vt. C. ō iu. ēli. ſi ifāti. i fi.

f ¶ Ex fideicōmiſſo vt q ſe. ō. treb. vt j. ō fideic. be. §. ſz qz. Idē dico ꝛ ſi bona velit recipe cā ſuadaꝝ libtatū: cū ꝛ ibi poſſit timē dānū: qz ē ſucceſſio ivniuerſū ius: vt. j. p q̄s p. no. acq. §. fi.

g ¶ Tutoris. i. adminiſtratoꝛ cui adminiſtratio ſit ꝓceſſa aliogn ñ valet: nā ꝛſi ab eo q tutelā gerit ſcies aliū gerē emā. dōs ñ efficiar. vt. ff. e. l. iiy. Item nūqd curatoꝛ ſufficit auctōitas ad adeūdā hēditatē vl bo. po. ōlatā pupillo. R. ñ. vt. ff. ō ap. cū i vna. §. tutoꝛ. vſz i fi. legl.

h ¶ Lucroſa ſit. i. appeat lucroſa ne occaſiōe lucroſe adeat dānoſa Lucroſa qz adeūdo onerat legataꝛ fideic. ꝛ aliꝰ onerib⁹ ꝛita obligat: ſz ñ p̄t obligari ſñ tutoꝛ auctoritate vt̄s. e. i p̄n. vl ſi obyciat. ſ. añ eū. ꝛc. Bño accidit q̄ hēditas ñ ſit oneroſa: ꝛ ad ea q̄ freq̄nti⁹ accidūt iura adaptāt. ff. ō le. ꝛ ſe. ɔ. nā ad ea.

i ¶ Neq; vllū. ē ꝛ alia rō ēt ſi ſit lucroſa g litib⁹ ꝛ ſūptib⁹ vexaret: vt ff. ō mi. l. mioꝛib⁹. xxv. an. ꝛ eiſdē ēt rōib⁹ nec iudicys ciuilib⁹ vl crialib⁹ p̄t eē ſñ tutoꝛ auctoritate: vt. C. ſi aduerſus rē iud. l. cū ꝛ mioꝛes ꝛ. C. ō aucto. p̄. claꝝ. niſi i. iiy. caſib⁹: vt i poſſeſſiōe mōmētaria: vt. C. ſi p vꝛ. vl alio mō. l. i. ꝛ. C. g legit p̄mōmētarie. Item i violato thoro minoꝛ ſñ curatoꝛe accuſat. vt ff. ō adul. l. ſi marit⁹. §. lex. Sz ß i adulto. Item ſi veniā eta

tis ipetrat ō his q ve.eta.im.l.i.z.y. Itē in iterdicto:de li.ho.exhi.vt.ff.ō lib.ho.exhi.l.qō z lex.§.fz si mulier.

k ℂ habeant.qz forte subest es alienum latens.

l ℂ Tutoz.auctoz fieri idest pbare z laudare:qō fit per pupillum:vt.ff.e.l.etiam.

m ℂ Existimauerit alias non compelli tur.primo quia est iniquum secūdo qz tenetur pupillo dā num resarcire tu toz:vt.ff.e.fi tutoz.

n ℂ Post tempus. scilicet nō modicū: alias valet auctozi tas:vt.ff. de acqui. here.fiquis mihi.§. iussum.que est con tra.z est ratio quia videntur inesse que in ptinenti fiunt.vt .ff.si cer. pe.l.lecta.

o ℂ per epistolam. nota caute z redde singula singulis:nā dixerit duo scilicet statim ad quod re fertur post tempus zc. Item in ipso ne gocio psēs ad qō refertur hoc: per epistolam que iter absentes mittitur: vt.j.de ob.ex consē su.§.fi. Idē z si alio modo inutiliter au ctorizetur.ff.e.l.i.§.fi.z.l.y.§.fi inuitus detinetur.

p ℂ Si autez iudicium.s.rei ven.vel alterius psonalis vel realis act.preter actionē tutele vel neg.ge.que cō tra tutorem erit danda: que durante offi. non datur: vt.ff.de tu.z ra.dis.nisi.§.fi.z.l.si cum adhuc.z idem in utili generali nego.ge.que datur contra curatorē adul tis:vt.ff.de admi. tu.l.cum curatore. z.C.de admi.tu. .l.y.z.l.rationes. Sed certe nec alie vident iterim pos se intendi: vt.ff. de tu.z ra.dis.l.sed non dantur.sed il lud intellige vt ipsemet exerceat non dantur: sed per curatorem sic vt hic dicitur. Item nunqd hec correcta sunt hodie per auc.vt hi qui ob. per. res mi.§.i. colla. vi.cum nullus creditoz vel debitoz possit esse tutoz vl curatoz. Rn.sic.nisi in tutore testamentario in quo po terit adhuc hodie hic.§.loqui cum fides talis tutoris ab ipso testatore sit comprobata:vt.j.de satisdatione tu. vel cu.§.i.z.C.de episcopali au.de creationib⁹. vel idem in eo quod in alijs:vt in precedenti auc.diximus fz magis credo cōtrariū:vt dixi i auc.vt hi qui ob per. res.§.1.col.vi. Itē z circa reales actiōes hūc.§. hodie facim⁹ loq cū i eis sit obligatio:vñ cessat auc.vt.j. de act.§.i.

q ℂ In rem suam.z pupilli que sua dicitur cuz bene ad ministrat:vt.ff.de furtis.l.interdum.§.qui tutelam.

r ℂ Auctoz.facit ad hoc.ff.de vbo.signi.l.qō dicim⁹.z

dānum habeāt[k]. Tutoz[l] āt statim in ipso negocio psens debet auctoz fieri:si hoc pu pillo pdesse existimauerit[m]: post[n] vero tēpus: vel p[o] epi stolā aut nūcium interposita auctozitas nihil agit. Si[p] āt inter tutorez pupillūue iudi cium agendum sit: quia ipse tutor in[q] rē suaz auctor[r] esse non potest:non pretorius tu tor ut[s] olim cōstituitur:fz cu rator in locuz ei[o] datur quo curatore interueniente iudi cium peragitur: z[u] eo pera acto curator esse desinit.

Quib[v] modis tutele finit.

Pupilli[x] pupillecq cū puberes esse cepe rint a tutela liberan tur. Pubertatem autē ve teres quidem non solum ex .C.ne quis i sua cā.l.vna.z.C.de testib⁹.l. olbus. z .ff.e.l.v.i. Rn.ar.otra.C.de fideicō.li.l.fi.ibi. Ju dex zc.z sequeretur iconueniēs vt in eodē nego cio esset actoz z reus.

s ℂ Ut olim.nam olim in tali casu dabatur tutoz pretorius: qō hodie non est vt hic dicitur.

t ℂ Sed curatoz.C.de in lit. dan.tu.l.i.

v ℂ Et eo peracto.s. iudicio

x ℂ Quib⁹ modis tutela finiat. Rica. Hic videndū est q bus modis tutela finiat. no uez modos po nit:pubertate arrogatione:z seruitute.con ditiōe.morte. capitis dimi nutione: si ad certū tps dat⁹ sit. z sit finitū tps.suspitiōe: excusatiōe.

y Pupilli.pupilli sunt qui de potestate patris i puberes exierunt vel mor te vel emācipatione. ff. de verbo.signi.l.pupillus .i. R. licet improprie dicatur aliquando pupillus qui est in potestate:vt.ff.de verbo.ob.l.fi.§. si pupillus. Accur.

z ℂ habitu.idest aspectione vtrum haberet barbam vnam vel alteram: vt.j. innuit z facit.ff.de mino.l.minoz. xxv.an. adito preside ex aspectu zc.z nota p opi. Dar.qui secundum conscientiaz dicebat iudicem debere iudicare:z facit.ff.ō feri. .l.y.in fi.z.ff.fin.reg.l.si irruptione.§.fi.

a ℂ hoc etiam scilicet q sit iudicandum per aspectum impudicum.

b ℂ Constitutione. vt.C. quando tu. vel cu. esse desi.l.fi.

c ℂ Credātur.facit ad hoc.s.de nup.i.R.

d ℂ Item finitur. impuberes. idest in pupillari etate adhuc existentes:vt hic z.ff.de adop.nec ei .§.eozum.z hoc cum consensu omnium tutorum vt.C.de auc.presta.l.fi.

e ℂ Item si redigatur.ex ingratitudine si sit doli capax: non autem ex venditione vt infra p quas perso.no.ac.§.pe.quia non nisi sit maioz.xx.annis potest per venditionem fieri seruus:vt.s.de iure pso.§.pe.contra est.C.de ioffi.test.l.siquis.§.fi.fz ibi de eo dicit qui doli capax non est.

f Sed si vsq3 ad certam. ideſt ſpecificatam: vt quando ticius erit conſul.

g Teſtamento. nota q̄ dixit in teſtamento: nam a lege vel a iudice non ſic: vt. ff. de re iu. l. actus.

b Morte naturali. nam de ciuili iam dixit, ſ. p xi. ſ. vbi dixit ō deportato et ſeruo facto p ingratitudinē quia mors oia ſoluit nedum tutelam: vt in auc. de nup. §. deicepſ. col. iij

i Sed z capitis libertas. z tunc maxima.

k Ciuitas. et tūc media: vt .ſ. de ca. di. §. maxima z. §. minor.

l Dis tutela .i. teſtamentaria vel datiua cum ea q̄ ſunt iuris naturalis tollantur: vt. ſ. de ca. di. §. q̄ autem.

m Si ſe i adoptione. ſ3 emācipatione filij legitima tutela non finitur quia filiuſſa. legitimus tūtor eſſe nō pōt cū. ſ. pater eius p̄cedat: vt ſ. de ca. di. §. fi. niſi in caſu: vt cū manumittit ſuum maternum delatū ſibi: vt. ſ. de legi. pa. tu. §. ſ3 fo te. z tunc defertur cū ſui iuris erit vt. ff. fami. her. ſi maritus.

n Legitima. ſed quare hec legitima tantum perit. R̄n. quia agnatio perit minima ca. di. vt. ſ. de legi. ag. tu. §. fi. et legitima inter agnatos tantum conſiſtit: vt. ſ. de legit. agna. tu. i. R̄.

o Cetere. ſ. teſtamentaria z datiua ſm. .D.

p Licet minima. vt q̄ detur in arrogatione vt ſupra e. §. i.

q Ad certum. idem ſi ad incertum tempus. ſ. ad conditionem: vt. ſ. e. §. ſed z ſi. que conditio ad eē z ad nō eſſe ſe habere poteſt: vt. j. de v̄bo. obli. §. conditione.

r Deſinunt. excuſant. ſcilicet in perpetuum: vt quia mutus: quod dic. vt. ff. de mino. l. verum. §. ex facto. nam ſi ad tempus non deſinunt eſſe tutores vt infra de excuſa. tu. z cu. §. qui reipublice.

f Inferius. vt infra de ſuſpec. tu. per to. et infra de excuſa. tutorum. §. cura. z nota q̄ eiſdem modis finitur cura: ſi quos habeant pupilli curatores z eodem tempore: vt. C. quando tu. vel cu. eſſe de. l. i. adultorum vero curatores tunc finiuntur cum virilem vigorē opleuerit minor. ſ. xxv. ānis vt. ff. de mi. l. fi. in fi: z infra ti. i. i. R̄. niſi ad certam cauſam vel ſpeciem fuerint dati: nam z tūc finito negocio finitur officium: vt. ſ. ti. i. §. fi. Item curatores aliorum: vt infra ti. i. §. furioſi z. §. aliorum z. §. ſed z mentecaptis. tūc deſinunt quando ſanam mentem p̄dicte perſone recipiunt: vt. ff. de cu. fur. l. i. §. i. z. §. fi.

De curatoribus.

t Maſculi. xxv. anno. niſi impetrent a p̄rincipe veniaz etatis. maſculi in. xx. annuz. femine i. xvij. vt. C. de his qui. ve. eta. impe. l. i. z. ij.

v Dantur autem a magiſtratibus. ideſt a p̄retore: p̄ſide: p̄cōſule. p̄fecto egypti: vt. ff. de tu. z cu. l. i. Item a p̄fecto vrbis et ad defen. ciui. vel iuridico alexandrine: vt ſupra de artif. tu. §. pe. alias fi. vt in auc. de defen. ciui. §. nulla. colla. .iij. z. ff. de offi. p̄e. vr. l. i. §. ſolent.

x Sed datus. de facto.

y P̄retoris. ſcilicet in vrbe.

z P̄ſidis. in prouincia.

a Item accipiunt. ſecus in tutore: vt. ff. de tu. et cu. da. l. nec non. et de tutelis. l. y. vt diximus ſupra. de tutel. §. eſt autem. Item videtur contra. ff. de mi. l. i. in fi. ſed quod ibi dicit non committi eis adultis res ſuas bene gerentibus ante. xxv. annos veruz eſt vt ſint rata que fiunt per eos: committuntur tamen vt hic: ſed reſtituuntur vt ibi: z infra de act. §. ſiquis agens. Accurſius florentinus.

b In litem. tunc enim cogitur ſed pupillus in litem non cogitur. vt. ff. de tute. l. qui habet. §. ſi pupillus. q̄ō expone vt ibi.

c Curator. q. d. non dubites de hoc: licet aliud ſit in tutore: vt ſupra qui. da. tu. po. §. certe.

d Furioſi. nota hos duos accipere curatorem a lege alij omnes ſunt datiui vt caute hic colligitur: et infra proximo. §. et. C. de epiſ. audi. l. i. §. de creationibus. Accurſius florentinus.

e Sed solent.s.agnatis deficientib⁹ vel nō habilibus ꝓstitutis: vt.C.de cu.fu.l.fi.§.fin autem.

f Inquisitione.z ꝑ rōe furoris vel demētie: nisi iste persone sint minores.xxv.annis: z tunc ratione etatis tuto.vel cu.accipiunt: vt.ff.de tutelis.qui babet.§.qō autem. Item nisi sint in potestate: vt C.de cur.fu.l.fi.§.i.

g Dādi sunt.s.ab his quos modo in superiori.§.dixim⁹

b Interdum.idoneus. vel ratione paupertatis: vel qz nō ē idustriosus vt ōcet: fidelis tamē ē z diligens: alias repelleretur ꝓcursus vt infra de suspec. tu.§.pe.z fi.z.C.de suspec.tu.l.pietatis bene dico cu.z non tu.quoniam tē.

h Dari non potest fallit hec regula in casibus. vi. vt si detur tutor loco tutoris surdi vel muti vl furiosi. vt.ff. de tutelis.l.pe. Item z si habet tutorem ratione rerum vnius prouincie poterit habere alium ratione rerum quas habet in alia. vt.ff.de excu.tu.l.ꝓpter litem.alias.l.licet.§.fi.z.C.in quibus ca.tu.ba.da.tu.l.fi. Item mater z anteq̄ nubat tutrix existens alium petit tutorem dari: vt in auc.de nup.§.si vero tutelam.sed ratio est quia abire nunc sperat: vt.C.cōmunia.de le.l. fi.§.y. Itē z quādo ad tempus ē relegatus vel excusatus vel remotus: nam interim tutor datur: vt.C.in quibus ca.tu.ba.l.pe. Item siquis tu.sit apud hostes non vt seruus sed vt legatus vel transfuga alius datur: vt .ff.de tutelis.l.si quis tutor. Item si reipublice causa absit: potest alius dari. vt.ff.de tutelis.l.quesitum z.ff. de suspec.tu.l.tutor.§.siquis afuturus: sed secundum ꝑ. in his omnibus casibus tutor ꝓ curatore accipitur: z hec regula non fallit. sed cum littera in omnibus supradictis legibus de tutore facit mentionem ab ea non discedamus: vt.ff.de le.iu.non aliter.z.ff.de exerci.l.i.§.igitur. Sed que est rātio cum vbiq̄ dari possit curator habenti curatorem vel tutorem: sed tutor nō potest dari habenti tutorem. R.n. q̄ tutor qui ꝓius datur habebat plenam potestatē. infra.ti.y.§.datus. z supra. de tutelis.§.i.z ita q̄ alium secum in eadē plenitudine admittere nō ꝑt: sz non sic in curatore qui rebus datur: vt.C.de nup.l.in copulandis vnde tutor auctoratur bereditati adeunde: quod in curatore pupilli non est: vt.ff.de ap.l.cum in vna.§. tutor. Sed nonne tota die inuenimus vnum pupillum plures habere tutores: vt.C.de diui.tu.l.y. R. illō ē q̄n sim̄ dant. nā que dā fūt sil̄ bn̄ q̄ nō valēt si fūt sepatiz vt duoz reozum obligatio: vt infra de duobus reis sti.§.i.

a Item si testamento.posuit exemplum de legitimo ex lege.xij.tabularū. sed solent rome ꝓfecti vrbis uel ꝓtores: z in ꝓuincijs ꝓsides ex ingsitione eis dare curatores. Sed z menteca ptis z surdis z mutis z q̄ ꝑpetuo morbo laborant: quia rebus suis supereſſe nō possunt curatores dandi sunt.

Interdum autem z pupilli curatores accipiunt: utputa si legitim⁹ tutor nō sit idoneus quoniam habenti tutorem tutor dari nō pōt. Itē si testamento datus tutor vl a ꝓtore aut a ꝓside idoneo nunc de datiuo z testamentario minus idoneo.

b Idoneus. ideſt sufficiens.

c Item. ad tempus excusantur. nam aliquis quā doq̄ in perpetuū: q̄q̄ ad tp̄s: vt patet p multa exēpla infra. de excu.tu.z cu.§.i. et quasi p totū ti.

d Curatores vel etiam tutores: vt supra ꝓxi.§.dixi.s. put iudici vidēbitur: vt.C. in quibus ca. tu. ba.l.i. z.ij. Sed quid si tutor pupillo nō fit an dari possit curator. R. sic. vt ar.a contrario sensu sumitur: vt.ff. de tu.z.cu.da.ab. .l currator. q̄ō est validū: vt .ff.de offi.eius cui man.est iuris.l.i.§.

e Quod si ad uersa.i. infirmitate q̄ valitudini z sanitati contraria est.

f Necessitate. vt quia longo tempore abfutur⁹ est: vel sua maiora negocia habet pertractare. vl alias simles necessitates: vt.ff.de ꝑcur.l.filiusfa. .§.fi.z.l.se z.l.post litem z.l.se. vsq̄ ad.l.que oia. z nisi huiusmodi necessitas sit non potest secundū quosdam: vt.C.qui da. tu. vel cu.l.curatorem.z.l. curator. imo certe z si quecūq̄ alia sit iusta q̄quomodo: vt.ff.de admi.tu.decreto.z hec eadez sunt in curatore: vt.C.de appel.si actor.

g Absit. si enī pñs sit z hz itellectū etiā ꝑcuratorē cū auctoritate tutoris facere pōt: vt.C.de ꝑcura. .l.neq̄. Absit. i. in sex mensibus.

h Uelit ꝓtor vel ꝓses: vt sequitur: z q̄ hic dr actor alias aditor dr. vt.ff. ō tute.l.solet. alias curator: vt.ff.de tu.z cu.da.ab his.l.i oēz. al ꝑcurator. vt C. ō ꝑcura.l.neq̄. Et nō hic varia noia eox qui alioz facta agunt vt actor vt hic dictum est. Item tutor qui datur pupillis supra de tutelis.§. est autem. Item curator qui datur adultis vel furiosis vel similibus: vt. s. e. i ꝓi. z.§. furiosi. z.§. sz z mentecaptis. Item ꝓcurator qui aliena gerit negocia cū mandato: vt.ff.de ꝑcura.l.i. Item negociozum gestor q̄ fine mandato gerit: vt infra ō obli.ex quasi otract.§.i. Item economus cui res ecclesiastica gubernanda mandatur ab episcopo cum consensu fratrum. vt.C. de sacrosanc. eccle. .l.iubemus.z.C.de epi.z cle.l.omnes.§.hoc ꝓcul dubio. Et nibilominus dicitur hypocrisarius: vt in auten.quomodo opor.epi.§.non aliter.z.§. ne q̄s autem.z.§.si vero vt ꝓsertim. Item sindicus q̄ sic grece dr latie singlor cās dicē vt.ff. de mu.

De satisdatione tutorum vel curatorum.

NEtamē pupillorū pupillarūue et eorū qui queue in curatione sunt negocia a curatoribus tutoribusue cōsumant[k] vel diminuantur[l]: curet pretor[m] vt tutores ul curatores eo nomine satisdēt[n]. sed hoc non est perpetuum[o]: nā tutores testamēto dati satisdare non coguntur: q3 fides eorū et diligentia ab ipso testatore approbata[p] est. Item3 ex inquisitione tutores vel curatores dati satisdatione non onerantur: q3 idonei[r] electi sunt. Sed[s] si ex testamento: vl in inquisitione duo plures sue dati fuerit tutores pōt vnus offerre satisdationem de indēnitate pupilli vl adolescentis et contutori suo: vel cōcuratori preferri vt solus administret: et contutor satisofferens preponatur ei: vt et ipe solus administret. Itaq[t] per se nō potest petere satisdationem a cōtutore suo uel concuratore: sed offerre debet vt electionem concuratori det: vel contutori suo: utrū velit satis accipere vel satisdare. Quod si nemo eorū satis offerat si quidem ascriptum[u] fuerit a testatore quis gerat: ille gerere debet. q3 si non fuerit ascriptum: quem maior[x] pars elegerit ipse gerere debet vt[y] edicto pretoris cauetur. Sin autem ipi tutores dissenserint circa eligendum eum vel eos qui gerere debent: pretor partes[z] suas interponere dz. Idez[a] et in pluribus ex inquisitione datis comprobandum est. i. vt maior pars eligere possit per quez administratio fiet.

a Nētamē. Dixim" dandos tutores et curatores ratiōe etatis: ne tñ et.

k Consumātur. in totum.

l Diminuantur. pro parte

m Pretor. sic et pre. vr. et preses prouincie vt. ff. ti. i. §. y.

n Satisdent rēpu. sal. fo. vt dixim". §. ō tutel. §. i. f. cū fideiussore: vt ff. rēpu sal. fo. l. non quasi. in prin. et ff. de p̄to. sti. l. p̄tozie et ff. q satisda. co. l. i.

o Perpetuum. i. generale: sic. C. ō edē. l. edita. alias p tpe ponit vt ff. p socio. l. i. et. infra de verbo. obli. §. at siquis.

p Approbata. idem in curatoribus in testamento datis licet curatores non dentur in testamento regulariter tamen si dati fuerint confirmantur decreto pretoris vel presidis vt. §. ti. pr. §. y. et tūc liberantur a satisdando. vt tutores. vt hic: et. ff. de ofirman. tu. l. si filio. et. l. i confirmādo. et. l. se. et. l. vtilitatē. secus in dato a matre. vt. ff. de cōfirmā. tu. l. i. ad fi. legis. alias. C. e. ti. l. i. Sed q̄re secus. Rn. quia firmum est consilium patris et non matris: vt ar. infra qui. ali. li. in fi. i. Rn. et. j. de iniur §. i. et qō dicit in testa. idem et in tutoribus in codicillis datis dicam: vt. ff. de test. tu. iiy. et. l. iiy. et facit ad hoc. C. de epi. au. de creationibus.

q Item ex inquisitione. i. dest dati a iudice cuz inquisitione: vt supra de attil. tuto. §. sed hoc iure.

r Idonei. i. dest presumptione iuf. contra quam ñ admittitur probatio in contrarium: sed si contra apparet tenebitur ille qui dedit: vt j. e. §. sciendū sed hoc fallit in curatore furiosi qui satisdat si non habeat idoneam substantiā licet sit cū inquisitiōe datus: vt. C. de cu. fu. l. fin. et. §. fiquidē. et. §. si vero non talis. Item debent iurare oēs bene agere. i. nō preter mittere vtilia et nō facere inutilia: vt i auē. vt bi q ob. p res. mi. §. fi. col. vi. Si ergo nec testamētary nec datiui satisdant: q erunt illi qui satisdant. Rn. legitimi: nisi in casu. scilicet patronus pro liberto. vt. ff. de le. tu. l. legitimos. §. i. Item datiui quando non fiunt cum inquisitione: vt. C. ō auē. pr. l. fi. et nisi satisdent non administrāt: vt. C. de tu. vel cu. qui sat. ñ de. l. i. et fi. et bz hoc sūt quatuor genera tutorum. s. testamentary. Item legitimi. Item datiui cum inquisitione Item datiui sine inquisitione: vt dictū ē.

f Sed et si ex testamēto. duo ponit et vnū tñ nūc p̄sequ. s. de testamētario sed in fi. §. dicit de alio. Itē hec eadez in curatoribus pluribus locum habēt vt. ff. de admi. tu. l. iy. §. qō i tutorib" Itē qd i legitimis Rn. idē cū sit eadez rōne veteri" negocia p plures exercentur: vt. ff. de admi. tu. l. si plures. §. apparet ergo.

t Itaq. vl satisdare. sic. j. ō iuti. sti. §. alteri. in fi.

v Ascriptum. s. i testō: vel aliter apparet ei" volūtas euidēter q dic in satisdatiōe qs pferri dz. vt edicto q si ñ fuerit ascriptū quē maior ps elegerit ille gerē dz.

x Maior. Dūmodo oēs velit p vnū administrare al. n. nō opellerēt: sz oēs gerē pūt si velit: vt. ff. ō admi. tu. si plures. §. fi. et. l. vl i ptes. Et nō. hic ar. q stat maiori pti sic. ff. de pactis. l. iurisgē. §. vl. et. l. maiorē. et. l. p̄cedēte. §. fi. et. ff. ō testa. l. iy. §. y. ibi. Alias nūerus testiū. et argu. contra. ff. de ser. rus. p̄e. l. fundū. et. ff. cōia p̄. l. fi.

y Ut edicto pretoris. s. quod non habemus.

z Partes suas. i. se et officiales suos et milites iusticie Sz cur nō cōmittit fortune vt al. C. comu. ō le. l. fi. i. Rn. et. j. ō le. §. optiōis. Rn. ñ ita alterius fcūz. s. pupilli pūt fortūe omittere vt suū p̄prū: et ocor. huic. ff. de le. i. l. huiusmodi. §. fi. et. ff. de vsufruc. l. si cui". §. sed si iter dos. Ar. otra i eodē ti. l. quotiēs si duobus. i. Rn.

a Idem et in pluribus. per omnia: vt supra. nisi quia hic a testatore ñ potuit scribi quis gereret cum nihil dixerit de tutela: nam ñ darentur ex inquisitiōe si eēnt testamentary: vt supra de attil. tu. i. Rn.

b ¶ Sciendum.ceteriſq; . vt furioſis ⁊ mẽtecaptis: vt .s.ti.i.§.furioſi.⁊.§.ſed ⁊ mentecaptis.

c ¶ Accipiũt: vt magiſtratus: quod dic vt diximus.ĩ.e. §.neq; autem.

d ¶ Item eis.ſ.pupillis:⁊ ſimilibus.

e ¶ Subſidiaria .ſ. tutele vtilis contra eum qui malũ dederit tutoꝛez vl vtilis neg. ge. quando malum curatoꝛem nam eadẽ vtilis in magiſtratuz datur que in adminiſtratoꝛem directa datur:⁊ vſure veniũt vt in prima : vt.ff. dẽ magiſtra.cõ.l.fi. ⁊.C.e.l.pe. Subſidiaria autem dicitur penalis aptitudine vt.l.aquilie actõ dicitur penalis aptitudie.vt.ĩ.ad.l.aq. .§.his aũt.nã nec illa ſemper penalis eſt:nec hec ſemp in ſubſidium daꝛ:quia quandoq; agit añq; ꝺueniant oẽs tutoꝛes: vt colligitur ex bis que dicuntur in hac glo.circa fi. Quare ad horum euidentiam diſtingue: aut fuit vnus tutoꝛ vel cur. aut plures.primo caſu ꝺueniẽ primus tu. vel cu. ⁊ poſtea magiſtratus: vt hic.ſi vero plures:⁊ tunc aut oẽs geſſerunt tutelam aut curam : aut nullus aut alter tm̃ primo caſu oẽs conueniuntur ante magiſtratum : vt .ff.de admi.tu.Lucius.§.pe.⁊ ꝺ magiſtra.cõ.l.duo.In ſcõo idem: vt.ff.de admi.tu.ſi plures.In tertio ſubdiſtingue:aut fuit ſubdiuiſa tutele adminiſtratio per iudicem vel teſtatoꝛem:aut non.primo caſu pro ſua geſtione quilibet tenetur ⁊ non pro alterius:⁊ poſtea magiſtratus in ſubſidium.ff.de admi.tu.l.Lucius.§.pe.⁊ .C.de diui.tu.l.y. Sed tamen in quatuoꝛ caſibus vnus pro alterius parte tenetur: poſt magiſtratum ſcilicet ſi tutoꝛez vt ſuſpectum remouendũ non remouit: vel tarde remouit: vel remouendo iura pupilli prodidit.vel non exegit ſatiſdationem rempu.ſal.fo.cuz videret eum non ſoluendo: vt in dicta.l.C.de diui.tu.l.y. ⁊.ff.de admi.tu.Lucius.§.pe.ſecundo caſu conuenitur primo gerens:ſecundo magiſtratus:tertio non gerẽs niſi in dictis quatuoꝛ caſibus: vbi conuenitur etiam q non geſſit ante magiſtratum: vt.C.de diui.tu.l.y. ⁊.ff. de admi.tu.l.etiam.⁊.l.emilius.in fi.⁊.l.tutoꝛes tres.

f ¶ Idonee.aduerbium eſt:⁊ facit ad hoc.ff. de magiſtra:conue.l.i.§.ſcien.⁊.§.exigere.

g ¶ Que quidem.ſcilicet tutela actõ ſubſidiaria. vl ne go.geſ.vt diximus.

h ¶ Reſponſis.vt.ff.de magiſtra.con.l.i.§. ſciendum ẽ ⁊.l.q; ad heredem.

Sciendum[b] autem eſt non ſoluz tutoꝛes vel curatoꝛes pupillis vl adultis ceteriſq; perſonis ex adminiſtratione rerum teneri:ſed etiaz in eos qui ſatiſdationem accipiũt[c] ſubſidiariam actionem eſſe que vltimum eis[d] preſidium poſſit afferre. Subſidiaria[e] autẽ actio ꝺatur in eos q uel oio a tutoꝛibus vel curatoꝛibus ſatiſdari non curauerit: aut non idonee[f] paſſi eſſent caueri:que quidem[g] tam ex prudentuz reſponſis[h] cq; ex[i] ꝺstitutionibus imperialibus etiaz in heredes eoꝛuz extenditur Quibus[k] ꝺstitutionibus ⁊ illud exprimiť: vt niſi caueãt[l] tutoꝛes ⁊ curatoꝛes pignoꝛibus captis coerceã/tur[m]. Neq;[n] aũt prefectus vrbis neq; ꝓtoꝛ neq; preſes prouincie neq; quiſq; alius cui tutoꝛes ꝺandi[o] ius eſt: hac actione tenebitur: ſed hi tm̃modo,qui ſatiſdationẽ exigere ſolẽt.

De[p] excuſationibus tutoꝛ vl curatoꝛ ẞ ca.

Excuſãt[q] aũt tutores vl curatoꝛes varijs ex cãis:plerũq; pro/pter liberos ſiue in ptate ſua ſint ſiue emãcipati[r]. Si.n. tres liberos ſupſtites rome[s] q̃s beat: vl i italia q̃ttuoꝛ: vel

i ¶ Ex ſtitutionibus.vt.C. de ma.con.l.y.⁊.i alys grecis conſtitutionibus.ſed aliter heres tenetur: quia de dolo ⁊ lata culpa tãtum: aliter defunctus qui etiam de leui culpa tenetur: vt.ff.de ma.con. .l.non ſimiliter.

k ¶ Quibus conſtitutionibꝰ.ſcilicet grecis.

l ¶ Laueãt.ſcilicet rempu. ſaluam foꝛe.

m ¶ Coerceantur.facit adᵇ .ff. de admi. tut.l.i. ℞.i. et .ff.de ꝺam.infec.l.iuy. §.iy. ⁊.ff.ꝺ li. agno. ſiquis ali.§. ſi quis ex his. et .C. de ſuſpec. tut.l.iy. et.ff. de ven. inſpi. .l.i. §. ſi quid ergo.

n ¶ Neq; vrbis. ſcilicet romane per excellentiam: vt ſupza de iure na.§.ſz quotiens. Itẽ facit ad hunc.§.ff.de magiſtra.con.l.i.Sed contra eſt.ff.de admi. tut.l. emilius. Sed diſtingue tria genera iudicum. quidaz poſſunt ꝺare tutoꝛem ⁊ non exigere ſatiſdationem: de quibus hic loquitur. Alij ⁊ ꝺare ⁊ exigere de quibus ibi ꝺicit. Alij exigere: et non ꝺare vt tabelliones ⁊ aliquis miles iuſticie cui talia committantur ⁊ iſti tenentur in ſubſidium: vt ſupza de attili. tu.§.penul.⁊.C.ꝺ magiſtra.con.l.finali. Itez eſtimatoꝛes patrimony pupillozum propter quoꝛum prauam eſtimationem viliozes fide/iuſſoꝛes accepti ſunt: vt. ff. de ma. con.l.i.§.ꝺi/uus. qui erant ꝺandi pro rei qualitate: vt.ff. de in ius vo.l.i.et qui ſat.ꝺare co.l.ſi vero.§.i.

o ¶ Ꝺandi.tantuz ſolent.alias ꝺebent:ſed iſti nec ꝺebent nec ſolent vt diximus.

p ¶ De excuſati.tuto.vel cu.nunc ꝺicit quod ſupza qui.mo.tu.fi.§.ſi promiſit

q ¶ Excuſantur.liberos ſuperſtites ⁊ incolumes vt.ff.de vaca.mu.l.y.

r ¶ Emancipati. niſi pater filio emancipato curatoꝛ petatur: tunc enim non excuſatur a cura emancipati: vt. ff. eodem amiciſſimos.§. finali. vel ꝺic q; licet faciat contra ſtimulos naturales: tamen bene poteſt: vt ibi innuitur.

s ¶ Rome.hoc eſt in ciuitate romana et vſq; ad ceteſimum miliarium. vt .ff. de offi. pre. vr.l.i. alias.iy.§.cum vrbem. Accurſius florentinus legum doctoꝛ famoſiſſimus.

t ¶ In ꝓuincys qnqz. ſz nũquid ille ꝓuicie que alias b̃ nt ius ciui. italie ⁊ hoc babebũt. ℟. nõ: qz il lud ꝑ tributa ꝺcedit eis: vt. ff. de cẽſi. l. i. ⁊. l. fina.

v ¶ Munez. i. onez ciuiliũ: vt decurionatus: ſecus ſi patrimony ſit onus: vt. ff. õ va. mu. l. ſexũ. §. numerus. ⁊. §. q patrimoniorũ ⁊. l. bis oneribus. i. ℟. ⁊. C. q mili. nõ ꝓſũt. l. i. li. x. Jtẽ ſecus i honozib⁹ vt. ff. õ va. mu. l. iiy. ⁊. l. in honozibus. Jtez ſecus i oneribus que honori inherent: vt .ff. de va. mu. l. ſexum. §. numerus.

x ¶ Mun⁹ publicũ. auctozitate. nam daſ inuitis: vt. C. de cuſ. l. nllus li. x. ⁊ facit. ff. de vbo. ſig. l. pupill⁹. §. munus. Sz õ. ff. e. athlete. §. tutela. ſed nõ eſt publicũ mun⁹ vt ibi dicit vtilitate: licet auctozitate ſicut hic dr ſz vtilitate publicũ ẽ ſecũdario: qz expedit reipu. ⁊c. vt õ. de bis q ſũt fui vl alie. iu. §. fi. Jtẽ cõtra. ff. e. ſpadonẽ. §. q accepit ⁊. l. non tm̃. §. nõ oia. Sz licz ibi gnãliter remiſſionẽ publicoz munez habuit: tm̃ ex generali remiſſione nõ ꝺtineẽ tutela vel cura fauoze pupilloz ⁊ adultoz: ſicut ⁊ alias de generali dicta quedã excipiũt: vt. ff. de le. iy. l. vxorem §. felicisſimo. ⁊. ff. de pcu. pop. i. ℟. Et. ff. de li. le. l. aurelio. §. Laius. Accur.

y ¶ Non ꝓſunt ⁊ hoc dico ad excuſationẽ: ſz bene acgrebãt ei. ſ. pñi adoptiuo: vt hic. ⁊. ff. de va. mu. l. ſexũ. §. adoptiui. maxime bodie: cũ nihil ad patrẽ adoptiuũ trãſeat: vt õ. de adop. §. ſz bodie.

z ¶ Naturali. licet adoptiuo nõ ꝓſit: vt õ. §. .pri. i. ℟. ⁊ fm hoc puncta ibi dati. vl dic dati i adop. naturali pñi. i. auo vel pauo.

a ¶ Prozſũt. ſ. arrogati: cũ trãſeat i familiã eius: vt õ. de adoptio. §. ſz bodie. i fi. §. ⁊. §. ſeq. ⁊ ſz hoc fiet hic mentio illi⁹ noui iuris ⁊ pũctabis ibi näli pñi.

b ¶ Jtẽ nepotes pñs. apparet: q eo mozruo tm̃ ꝓ ſũt. eo aũt viuo nõ ꝓſũt vt hic cũ dicit i locũ pñs ⁊c. ⁊. C. de bis q numero. li. l. iiy. li. x. Sed nũqd oẽs loco vnius computant? Rident quidam q nõ. Sz contradicunt leges expreſſe. Nam loco vnius numerantur quotcunqz ſunt: vt in greca lege. ff. e. l. .y. §. quotcũqz. nã etiã i ſucceſſione loco vnius cõputãtur: vt. j. de bere. q ab inteſ. §. cũ filys.

c ¶ Nõ ꝓſũt. qz ñ ſũt i poteſtate ſua: vt. õ. de pa. po. §. fi. hec rõ non eſt bona: vt. õ. e. in ꝓin. dicit enim de emãcipato. vnde dicas: nõ ꝓſunt auo materno. qz aly ꝓſunt: vt. C. de mili. teſta. l. fi. c ¶ Superſtites. i. viui.

d ¶ Defuncti. idem ⁊ in non natis: licet conceptis: quia viuere intelliguntur. Jtem diuus Marcus in ſemeſtribus[s] reſcribit eũ qui res fiſci adminiſtrauerit a tutela uel cura q̃ dũ adminiſtrabat[b] excuſari poſſe. Jtez big reip. cauſa abſunt a tutela ⁊ cura excuſantur[s]: ſed et ſi fuerint tutozes vel curatozes dati: deinde reip. cauſa abeſſe ceperint a tutela uel cura excuſãtur[a] quatenus reip. cauſa abſũt: ⁊ interea curatoz loco eoꝝ daſ: q ſi reuerſi fuerint recipiũt onus tutele: nã nec ãni hñt uacationẽ: vt Papinian⁹ reſpõſoz li. quito ſcripſit: nam hoc ſpacium habẽt ad nouas tutelas uocati. Et qui poteſtatez[b] aliquam habuit in ꝓuincijs quinq[s]: a tutela ul cura poſſunt excuſari exemplo ceterozũ munerum[a].

Nam ⁊ tutelam ⁊ curã placuit publicũ munus[r] eſſe: ſz adoptiui liberi nõ ꝓſũt[r]. In adoptionem autem dati naturali[s] ꝓſunt[a] patri. Jtez[b] nepotes ex filio ꝓſunt: ut i locum patri ſuccedant: ex filia nepotes nõ[c] ꝓſunt. Filij autez ſuperſtites[c] tm̃ ad tutele uel cure muneris excuſationem ꝓſunt. Defũcti[d] autẽ non ꝓſunt. Sed ſi in libello amiſſi ſunt queſituz ẽ an ꝓſunt: et cõſtat eos ſolos ꝑdeſſe qui[c] in acie amittũt.

Hi. n. qui ꝓ repu. cecideꝛunt in perpetuũ per[f] gloriã

e ¶ Qui in aciem ſcꝫ licet ꝓcipis: vt. õ. õ adoptio. §. femie

f ¶ per gloriaz. nota mozruum viuere per gloriam: vt .ff. ad. l. ag. l. q̃ actione. §. ſiquis i collu ctatione. Et econtra quis fingit̃ mozruus qui viuit per vituperiũ: vt õ poztati: vt. ff. õ cõ. ta. l. i. §. i. ⁊. §. pe. in fi. ⁊ .ff. de dona. iter vi. ⁊ vxo. l. cum hic. §. ſi donator: alias. §. ſi ſeruus. vbi ſeru⁹ viuit ⁊ ꝓ mozruo reputatur quo ad ius ciuile: vt. ff. de re. iu. q̃ attinet. ⁊. l. ſeruitute.

g ¶ Et in ſemeſtribus ideſt in ſex menſibus q̃bus dabant operã ſtudio nam alijs ſex menſibus dabant operam imperatores bello ⁊ ſtudio: vt. ff. de oꝛigi. iu. l. y. §. ex bis. in ꝓin. vl time charte. vel dic q̃ nouem erant libri in illis ſex mẽſibus compoſiti quod in idem recidit.

b Adminiſtrat. qui dicitur ꝓcuratoz fiſci. ⁊ facit ad hunc. §. ſupza de cur. §. item in locum.

i ¶ Jtem hi qui abſunt. vel abfuturi ſunt: vt. ff. de ꝓcu. l. filiuſſa. §. fi.

k ¶ Excuſantur. hoc ꝓimum. ℟. n. loquitur quando eo exiſtente in abſentia reipu. cauſa datus fuit tutoz: vel curatoz: quo caſu perpetuo excuſaſ ſi per. xx. annos militauerat vel compleuerat militie ſpacium: et non ignominioſe ſubmiſſus eſt: alias qui infra quinquennium miſſus eſt: puta quia infirmus nullam habet excuſationem: qui poſt quinq annos habet annum qui poſt octo annos habet biennium: qui poſt .xy. habet triẽnium: qui poſt. xvi. habet quadriennium: qui poſt. xx excuſationem perpetuam habet: vt dictum eſt. ⁊. ff. e. ſed ⁊ ſi milites. §. i. ⁊. y. ⁊. iy. et. iiy. et. v. et. §. q̃q̃. vſqz ad. §. quam quidaz in neceſſarios.

a ¶ Excuſantur. ſi hoc poſtulauerint ꝓius ⁊ etiam alium actoꝛem vel curatoꝛem petierint: alias non: vt. C. ſi tu. reipu. cau. l. i. ⁊. ff. de admi. tu. tutozes. §. qui ſe.

b ¶ poteſtatem. vt quia ſit ꝓfectus vigilum vel annone: vt. ff. eo. l. adminiſtrates. et ſimiles qui poteſtates vocantur: vt. C. de mo. mul. l. eos. ſecus ſi ſit circa latus ꝓncipis, ceptam enim non complebit. vt. ff.

eo.l.iurisperitos.

c Sed susceptam.vt.ſ.pri.ſ.

d Item ꝓpter litē.nisi forte.imo ⁊ sine forte: vl etiā si de maiori pte bonoꝝ pupilli sit cā: vt.ff.e.l.ꝓpter litē.i. ℞.⁊ facit.C.eo.si vt allegas.⁊.ſ.de au.tu.ſ.fi.⁊.C. qda.tu.possūt.l.creditozis.sed hodie ñ pōt creditoz vl debitoz esse tutoz.vt i autē.vt hi qui ob. per.ſ.i.colla.i.

e hereditate.ſ. ipſi pupillo a patre delata vel a quocū qz nō curo: ꝓpter magnitudinē enim litis ponit de hereditate.

f Itē tria onera. nō dicit onera: qa tuoꝝ eniz posset habere tutelas: q̄ sibi excusationē nō darēt si sint leues vel leuissime: vt ℟. Itē nō ꝙ dicit: tria onera: tres.n.posset habere: ⁊ trīs ꝓ vna cōputantur puta fratrū: vt sequitur.nō eni numerus pupilloꝝ plures tutelas facit: sed patrimonioꝝ separatio: vt .ff.e.tria. et.l.si is. Itē qō dicit nō affectate: nō. nā si dedisset operā ⁊ sic affectasset eas habere.ar.ff.siquis cau.l.y.ſ.fi.nō ꝑdessent: qz nō videretur onerose: vt ⁊ alias qui data opa reipu.causa abest: vt.ff.ex qui.cau.ma.l.z qui data. ⁊ facit.ff. siquis cau. .l.y.ſ.si tamen.⁊.ff.ad.l.coz de fal.l.vxoꝛi.ſ.i. Itez hec tria onera in domo vna eē sufficit: vt si pater vl filius gerat oēs cōputenē sed non excusentur: nec ad aliū tuꝛe teneanꝰ: vt.ff.e.l.dixim⁹.ſ.fi.⁊.ff.ō ritu nup. sigs tutoꝛ. Itē honoꝛarius hoc noie nō cōputatur: vt.ff.e. .l.spadonē. ſ.fi ciuitatis.⁊.l.sigs tutoꝛ.

g Imparē.i.si nō habeat tm̄ i bonis quātū ⁊ pupillus cui datur tutoꝛ. vt hic.⁊.ff.e.l.paupertas.al aūt dē pauper q nō habet gnquagīta aureos i bonis: vt.ff.de acc. nēnulli. vel dic verius eū esse hic pauperē ⁊ imparem oneri qui sic laboꝛibus est implicitus ꝓpter paupertatē: vt tutele supesse non possit: cum forte in agro eum tota die esse opoꝛteat. Nec eni placet p̄ma expositio: cum hoc munus magis obsequio pſone q̄ i aliq̄ arrogatione ꝙsistat: vnde paupertas talis nō nocet dūmodo possit supesse tutele: vt.ff.ō mu.⁊ bono.cura.ſ.inops.⁊.j.ti.i.ſ.finali. h docere.i. ꝑbare.

i Itē ꝓp aduersā. vt si ē surdus: vel mut⁹: vel ꝑpetua valitudine detētus. vt.C.q moꝛ.l.i.q moꝛb⁹.put duraverit excusat sed furoꝛ nō excusat: sz interim curatoꝛ datur p̄z Jo. vt.ff.e.l.nō solū.ſ.fi.⁊ se. duab⁹.l.vsq; ad bent se excusare possunt: vt diuus marcus rescripsit sed[c] susceptam tutelam deserere non possunt. Itez[d] ꝓpter litem quam cum pupillo uel adulto tuꝛoꝛ vl curatoꝛ hēt: excusare se nemo potest nisi forte de oibus bonis: uel de hereditate[e] cōtrouersia fiat.

Item[f] tria onera tutele nō affectate: uel cure p̄stāt uacationem q̄diu administrāt vt tamen plurium pupillozū tutela vel cura eozūdem bonozuz: veluti fratrum ꝓ vna computetur. Sed ⁊ ꝓpter paupertatem excusationem tribui: taz diui fratres q̄ per se diuus Marcus⁹ rescripsit: siquis imparez[g] se oneri iniūcto possit docere[h]. Itē ꝓpter aduersam valitudinez: ꝓpter quā nec suis quidez negocijs interesse pōt: excusatio locuz habet. Similiter eos qui litteras nesciūt[k] esse excusandos diuus Pius rescripsit: q̄uis ⁊ imperiti lr̄aꝝ possunt ad administrationez negocioꝝ sufficere. Itē si ꝓpter inimicitiam aliquē testaméto tutoꝛez pater dederit: hoc ipsuz p̄stat ei excusationem: sicut per otrariū non excusatur qui se tutelaz patri pupillozuz administraturos ꝓmiserāt[m]. Nō esse aūt admittendā excusationem eius qui hoc solo vtitur q̄ ignotus[n] patri pupillorum sit diui ffes rescripsere. Itez ꝓp inimicitias q̄s gs cū p̄re pupilloꝝ vl adultoꝝ exercuit si[o] capitales fuerit nec .ſ.sūt aūt. Sz qdā exsup̄adictis etiā si velint ñ admittūt: vt surdus ⁊ mut⁹.vt.ff.ō tutelis.l.i.ſ.pe. ⁊.ſ.fi.q̄re dic q̄tū ad eos ip̄ozie ponit excusatio vt.j.e.ſ.minozes.

k Nesciūt. hoc si simplices sūt vel rudes: aliud si sunt sagaces i negocijs. tūc .n.nō excusant vt subijcit: q̄uis ⁊c. vt.ff.e. athlete.ſ.pe. ⁊ fi. Nō litteratū ad aliqua admitti ad q̄ non recipitur illitterat⁹: vt .C. de postu.l. .y.⁊ in auc. de iudi.ſ.i.col.vi. Et nota melioris conditiōis esse sapiētem q̄ stultum

l Itē si ꝓpt. vt qz sic dicit. ideo eū do tutoꝛē: vt debit⁹ supponat: ⁊ a pupillo vexet. Et nō ꝙ trib⁹ casib⁹ excusat inimicicia: vt ñ iō dedit vt victuz ē hic. Itez ⁊ qñ iteruenit post testamē- tum. Item secundum quosdam etiam quando ante testamentum: si tamen fuit capitale certamen. In quarto casu non vt si ante testamentum facta fuit. ⁊ non capitalis quia videtur remisisse: ex quo in testamento dedit tutoꝛem: vt.ff.e. athlete.ſ. dat remissionem. ꝓout est ibi in littera: post: vt .j.e.ſ.inimicicie.

m ꝓmiserāt. licet alias habent excusationez vt hic: ⁊.ff.de te.tu.ex sententia. in fine. ⁊ hoc vbi promisit: vel sic se iactauit. Quid autem si in testamento se tutoꝛem scripsit. ℞. non erit tutoꝛ nisi: vel euidenter idoneus appareat: vel p̄ eum cōfir mauerit: vt i.d.l. ex sētētia ⁊.ff. ad.l.coz. de fal. vxoꝛi.ſ.i.

n Ignotus. sed is excusatur qui ibi domicilium non habet: vbi datus est: vt.ff.e.l.fi.in.fi.

o Si capitales. Capitales accipe: vel quia accusabat eum de aliquo crimine quod ingerebat penam capitis. idest status: vel quia insidiabatur mozti ipsius secundum Azo. et nota hic fieri aliquid ratione inimicicie quod non fieret alias: sic .ff.de arbi.ñ distinguem⁹.ſ. cum quidam. et.l.licet aūt.et.ff.de libe.cau.si pariter. nā inimic⁹ iudex esse non potest.ff.de procurato.l. filiusfa.ſ. fi.⁊.l. vel exilio.

p ¶ A tutela. vel datia legitima: si aũt testamentaria. dic vt. ff. in glo. vt qz cẽ.

q ¶ Jtẽ a pupillo. x. vt qz pater pupillo. x qñqz dixit hũc quem dat modo tutorez suũ seruũ fuisse vel libertũ. Jste. n. fũt q̃ones de statu: vt. j. de actio. ff. preiudiciales

Et ẽ rõ qz mortis accusatiõi hec questio simulatur vt. ff. q̃ me. cau. isti. ff. i. Jdẽ ẽ cõtra si hic mouet questionẽ status ipis pupillis: vt. ff. e. athlete. ff. amplius.

r ¶ Jtẽ septuaginta. l. iam cõpletis: vt. ff. õ iu. imuni. l. iij. z ad tre. g filiuz z filiã. ff. i. ar ñ esset maior: vt. ff. de mi. l. iiij. ff. minorẽ. sed ĩ alio psonali publico munere statuit̃ tempus. lv. añs. xl. annorum: vt. C. qui. eta. l. fi. li. x. Et nota ratione senectutis aliqua fieri que alias non fierent: vt hic z. ff. de iure immu. l. semper. i. ℟. z. C. de postu. p̃uidendum.

s ¶ Minores fiant. sed in larga significatione etiam qui p̃hibentur excusantur: vt. ff. de post. l. i. ff. initium. z. j. e. ff. pe. z fi. z facit ad hoc. ff. õ re. iu. l. eius ẽ nolle.

t ¶ Constitutione. C. de legi. tu. l. fi. z facit. s̃. de fidu. tu. ff. fi.

v ¶ Subire. facit ad hoc in autẽ. de san. epi. ff. i. col la. ix. z. ff. de eden. l. si vnus ex ar. ff. pe. alias fi.

x ¶ Item z in milite. i. in militia existente: secus in veterano quod dic vt diximus. s̃. e. ff. item qui reipublice. Ad hoc autem q̃ aliquis sit miles sex sunt necessaria: vt dixim⁹ in auten. de mã. p̃i. ff. fi.

y ¶ Uolẽs. z ita ipso iure ñ tenet datio: vt ℞. C. q. da. tu. possunt. l. militum. nisi a commilitone detur: vt. ff. e. p̃opter magistratum. ff. fi. Aliud in celesti milite: vt in clerico qui admittitur vsqz ad quartum gradum vt in auten. de san. epi. ff. presbyteros quod habes. C. de epis. z cle. super. l. gnãliter

z ¶ Item rome grammatici. ideſt magistri de grãmatica. z idem dicas de sequentibus z adiũge bis sophistas: z ita dialeticos: vt omnes qui docent trium veritatem z sophistas z grãmaticos: z dialeticos rhetores: z physicos siue medicos: ita tamen q̃ nulla vltra. x. haberet quibus hanc imunitatez daret: vt. ff. e. fi. duas. ff. fi. Sed aliud videtur in his qui docent quadrium: vt musicam z astronomiam geometriã z arithmetricam: naz non videtur habere excusationem vt. ff. e. geometri: Quid de legum doctoribꝰ non excusantur nisi rome vt. ff. e. fz reprobari. ff. fi. et. ff. pe. vel nisi i cõsiliuz p̃incipis sint assumpti: vt. ff. e. iurispheritos. vltra numez autem vel extra patriam suam nemo excusatur: nisi sint multum disciplinati. vt. ff. e. sed reprobari. ff. amplius. Jtẽ philosophos q docent in naturalibus constat excusationem habere: vt. ff. eo. sed reprobari. ff amplius.

recõciliatio iteruenit: aᵖ tutela vel cura solent excusare. Jtezᵍ is q statᵍ sui ꝛtroueriã a pupillorũ p̃e passus est excusatur a tutela. Jtemʳ maior. lxx. annis a tutela z cura se potest excusare. Minoresˢ autem. xxv. annis olim quidem excusabantur: a nr̃a autem constitutioneᵗ p̃hibentur ad tutelam uel curaz aspirare: adeo vt nec excusatione opus fiat: q̃ constitutione cauetur: vt nec pupillus ad legitimam tutelam vocetur nec adultus cum erat in ciuile eos qui alieno auxilio in rebus suis administrandis egere noscuntur et sub alijs reguntur aliorum tutelã uel curã subireᵘ. Jtem z inˣ milite obseruandũ est ut nec volensʸ ad tutele onus admittatur. Jtemᶻ rome grãmatici: rhetores: z medici: z qui i patria sua hanc artem exercent z intra numerum sunt a tutela z cura habent vacationem. Qui autẽ vult se excusare si pluresbabeat excusationes: z de quibusdam nõ p̃obauerit alijs vti intraᵃ tẽporaᵇ constituta nõ p̃hibebitur. Qui autezᶜ excusare se volunt: non appellant: sed intraᵈ dies. l. otinuos ex quo

a ¶ Intra tempora. duũmodo in initio omnes posuerit secundum quosdam: alias non potest vt. ff. e. scire oportet. ff. scire autez. vel quod verius est secundum Jo. dic q̃ illud quod ibi dicit: q̃ similis est ei qui se excusauit: q̃ omnes. s. p̃ius non p̃oposuit vez ẽ quo ad non nominatos: qz oportet q̃ adhuc p̃onat si non est lapsum tempus: vt hic. z. ff. e. p̃pter litem. ff. i. z. ff. de excep. nemo. z. ff. de transacti. cum hi. ff. si pretor. Cõtra. C. õ inoffi. testa. contra ma. Sed ibi ab initio duas p̃oponere non potuit: quia sibi esset contrarius. z ita verum est.

b ¶ Tpa. z q̃ sũt ista tempora habes. j. p̃i. ff.

c ¶ Qui aũt appellãt. fz contra. ff. de ap. cũ in vna. ff. tutor. Sz ibi appellatum fuit ab ipa sniã lata cõtra excusationem: sed ab ipsa datione appellari non potest: vt hic. z. ff. quando ap. fit. l. i. ff. fiquis tutor. sed in alijs muneribus contra: quia a datione appellatur: vt. C. de ap. l. hi qui. et. C. de temp. et. re. l. i. et. C. de decuri. l. ij. li. x.

d ¶ Intra. l. dies. ita tamẽ q̃. j. quatuor mẽses cõtinentur isti. l. dies: licet cognouerit se forte datum circa finẽ quattuor mensium: vt. ff. e. q̃quaginta. ar. eius quod est. ff. ad. l. iul. de adulte. l. mariti. ff. preterea: et hoc secundum quosdam. vel dic q̃ bi quatuor menses currunt a die cognitionis: sicut in quinquaginta: z hoc ẽ̃tũ ad cursũ cause. Sed initiũ est vsqz ad q̃ñgita dies z sic parum vltra duos menses potest hec causa durare post. l. dies. z sic intelligitur p̃dicta. l. quinquaginta z q̃ ibi dicit i fine: a die nominationis intra: subaudi z cognitionis: alias vero regulariter triẽnio durant lites: vt. C. de iudi. p̃operandum in p̃in.

e Cognouerunt. Sed nunqd in dubio ꝑsumetur eum scire vl ignozare semp. ℟. videt qꝫ semp scire ꝑsumatur etiã ex die nominationis saltez ex tunc qñ ad eũ notitia venire potuit nisi ꝓbet se ignozasse: vt. C. de peri. tu. l. si tutoz. Sz tñ cõtra dico. ſ. vt ꝑsumatur semper eum ignozasse nisi ꝓbetur eius scia vt .ff. de admi. tu. hoc aũt. ꝛ. C. q mili. non pñt: sup̃ fuis. li. xij. ꝛ. ff. õ ꝓba. verius. Nec obstat p̃dicta .l. si tutoz. qz ibi publice erat notũ: vñ nec iste tutoz potuit ignorare: vt. ff. de iuris ꝛ fci igno. regula. vl qꝫ dicit ibi id qõ liquidis ꝓbationibus ostẽdit. ſ. eo qꝫ nõ ꝓbetur cõtra vel aliter vt ibi ſolet dici ꝛc.

cognouerũt[c] se esse tutozes: vel curatozes datos se excusare[f] debent/ cuiuſcunqꝫ generis sint. i. qlitercunqꝫ dati[g] fuerint tutozes si intra centeſimum lapidem[b] sũt ab eo loco vbi tutozes dati sunt: si vero vltra centeſimum lapidem habitãt dinumeratione fca viginti[i] miliuz diurnoꝝ: ꝛ amplius triginta dierum[k]: quod tamẽ[l] vt scevola dicebat: sic debet computari[m] ne minus sint qꝫ quinquaginta dies. Datus[n] autẽ tutoz ad vniuersum patrimoniũ dat[o] esse creditꝰ. Qui tutelã[o] alicuius gessit inuitus curatoz eiusdem fieri non cõpellitur:

f Excusare. ſ. dando mitiũ excusationi vt mõ diximus: ꝛ eã redigẽdo i ſcriptꝰ p libellũ. vt. ff. e. ſcire oz. ℈. oz. nõ tñ ſolus libellus ꝫ ſuffic nisi ꝛ ꝓbet excusationẽ qꝫ ibi cõtinetur vt. ff. e. l. excusari.

g Dati fuerũt. siue a teſtatoze siue a lege siue a iudice. j. ti. i. ℈.

h Lapidẽ. i. miliariũ: lapidibꝰ eteni ſigbãt miliaria.

i Viginti milium. vt ꝓ vnoquoqꝫ die viginti miliaria computent: vt. ff. ſiquis cau. l. i.

k Dierũ. ſ. debet dari terminus. j. quem se excuſent. vel dic excusare se debent.

l Quod tamen. repete debent se excusare intra illos .xxx. dies.

m Computari caueas ne fallaris in hac computatione: ſi enim per centum miliaria abeſt vel minus: tñ habet dies quinquaginta. ſi aũt abeſt vltra etiã p vnũ miliariũ habet ꝓ quibuſlibet .xx. miliaribus vnã diem ꝛ ſic ꝓ centum miliaribus habet qnqz dies: cum quinquies .xx. faciant centum. Itẽ forte p vnum diem quia vltra eſt p miliariũ vnum vel parum plus. Item. xxx. dies habet. ꝛ ſic habet xxxvi. dies ꝛ ita eſt in deteriozi conditione qui remotioz eſt. ſed tamen vt subycit ita eſt facienda cõputatio ne ſint min⁹ qꝫ qnquagita dies ꝛ ſic apparet qꝫ niſi p. xxi. dietas plus fit. ꝛ ſic vltra centeſimum miliarium non prodeſt adiectio. xxx. dierum vt hic. ꝛ. ff. e. ſcire. ℈. aliud autem.

n Datus. patrimonium. facit. ff. e. ꝓpter litem. ℈. fi. Sed contra qui da. tu. poſ. ℈. certe. ſolue vt ibi.

o Qui tutelam. compellitur quaſi ſufficiat ei tantuz ſeruiſſe. vt. C. de neg. geſt. tutozi.

p Non cogendum. facit ad hoc. C. e. ti. curatoz. Sed contra eſt ad hunc. ℈. C. e. libertos. ℈. fi. Sed ſpeciale ẽ in liberto vt non excuſetur: licet tutoz fuerit.

q Item maritum. idẽ de ſponſo: vt. ff. e. l. i. ℈. fi.

r Sue curatozem. ſed procuratoz poteſt eſſe: vt .C. de procura. l. maritus. ideo autem non ponitur hic tutozem: quia aliqua vxoz nõ eſt pupilla: vt. ℈. de nup. in prin.

intantũ vt lz pater qui teſtamento tutozem dederit: adiecerit ſe eundẽ curatozẽ dare tamen inuitum eum curã ſuſcipere nõ cogendum[p] diuꝰ Seuerus ꝛ antonius reſcripſerunt. Item[q] reſcripſerũt marituz vxoi ſue curatozẽ[r] datum excuſare[s] ſe poſſe lz ſe immiſceat[t]. Si quis autẽ falſis[u] allegationibus excuſationem tutele meruit non eſt liberatus onere[x] tutele.

De ſuſpectis tutozibus vel curatozibus.

Liendũ[y] eſt ſuſpecti crimen ex lege[z]. xij. tabu. deſcendere. Datum eſt autem ius remouendi tutozem: vt. ff. e. l. i. ℈. fi. ſi ex fal. alle. l. ij. ſi quis falſis. vbi veritas fuit mutata: nam falſum nihil aliud eſt qꝫ immutatio veritatis. vt in auten. de fi. inſtru. in prin. colla. vi.

x Onere. immo ex tempore dationis tenetur: vt .C. e. ſi ex fal. alle. l. i. in fi. ꝛ facit ad hunc. ℈. ff. de re iudi. diuus. ꝛ de excep. qui agnitis. ꝛ. C. ſi ex fal. iſtru. per totum ti. Quid ſi eſt iniuſta excuſatio licet non falſa vel non gratioſa? reſponderi poteſt adhuc idem vt non tendat in minozis preiudicium. vt. C. ſi ex fal. alle. l. i. Quid ſi per ignozantiã? ℟. idẽ. vt. C. ſi ex fal. alle. l. vlt. licet alias ſnia gratioſa teneat. vt. ff. ad tre. ſeruo inuito. ℈. cũ prętoz

De ſuſpectis tutozibus vel curatozibus Rubrica.

Liendum eſt ſuſpecti. ideſt huius crimiꝛis accuſatio. ſ. de ſuſpecto. vel ſimplicius crimen ſuſpecti: ideſt ſuſpitionis.

z Ex lege. ex quo eſt legitimum crimen nunquid inſcriber qui accuſabit? ℟n. poteſt dici qꝫ ſic: vt .ff. de priua. delic. l. fi. de mu. ꝛ bo. ℟pto. ℈. ſiquis. Alij contra: vt. ff. e. l. ij. ℈. preterea. Sed illud poteſt intelligi quando ſine accuſatoze res procedit Aliud eſt ſi cum accuſatoze vt dictum eſt ſup̃. Sz que erit hic pena talionis: cum accuſatoz non ſit tutoz vt remoueatur? ℟. infamia: vt. j. e. ℈. ſuſpectus. Item quia quandoqꝫ erat puniendus vltra

t Immiſceat. ſed ſi alius ſcilicet de predictis qui excuſationem habent ſe immiſcuit non poſſet ſe excuſare. vt. C. ſi ex fal. alle. l. ij.

u Si quis falſis. vbi veritas fuit mutata: nam falſum nihil aliud eſt qꝫ immutatio veritatis. vt in auten. de fi. inſtru. in prin. colla. vi.

x Onere. immo ex tempore dationis tenetur: vt .C. e. ſi ex fal. alle. l. i. in fi. ꝛ facit ad hunc. ℈. ff. de re iudi. diuus. ꝛ de excep. qui agnitis. ꝛ. C. ſi ex fal. iſtru. per totum ti. Quid ſi eſt iniuſta excuſatio licet non falſa vel non gratioſa? reſponderi poteſt adhuc idem vt non tendat in minozis preiudicium. vt. C. ſi ex fal. alle. l. i. Quid ſi per ignozantiã? ℟. idẽ. vt. C. ſi ex fal. alle. l. vlt. licet alias ſnia gratioſa teneat. vt. ff. ad tre. ſeruo inuito. ℈. cũ prętoz

y Liendum eſt ſuſpecti. ideſt huius crimiꝛis accuſatio. ſ. de ſuſpecto. vel ſimplicius crimen ſuſpecti: ideſt ſuſpitionis.

z Ex lege. ex quo eſt legitimum crimen nunquid inſcriber qui accuſabit? ℟n. poteſt dici qꝫ ſic: vt .ff. de priua. delic. l. fi. de mu. ꝛ bo. ℟pto. ℈. ſiquis. Alij contra: vt. ff. e. l. ij. ℈. preterea. Sed illud poteſt intelligi quando ſine accuſatoze res procedit Aliud eſt ſi cum accuſatoze vt dictum eſt ſup̃. Sz que erit hic pena talionis: cum accuſatoz non ſit tutoz vt remoueatur? ℟. infamia: vt. j. e. ℈. ſuſpectus. Item quia quandoqꝫ erat puniendus vltra

remotionem vt infra e.§.fz siquis p̄sens.

a ¶ Rome.fici auc. ō ōfē.ciui.§.nō būtē colla.iij.

b ¶ Pretozi.z illi cui a pretore mādata ē iurisdi.vt .ff.e.l.i.§.y. Sz dicūt qdam q̄tū ad cognitionē nō q̄tū ad remotionē:z dicūt tm̄ eē spāle in legato a p̄cōsule vt ipe possit remouere.non sic in legato a p̄side fz cogīscē tm̄ pōt.

c ¶ Presidib⁹ sub hoc vocabulo otinet p cōsul. vt.ff. de off.pre.l.i.

d ¶ Et legato .i. delegato a p̄cōsule.fz hic nō hēt ordinariā iurisdictionē. ergo remouere nō pōt:vt ff.ad turpi.l.i. §.suspecti q̄ē otra.fz dicunt quidā nomen p̄sidis ibi generale esse vt et hūc delegatū zsic etiā delegatū ꝓhendat .ff. de off. p̄si. .l.i.fz veri⁹ est i ꝑ legato duo eē spālia.vnuz ē vt de hoc crimine possit cognoscē z diffinire: vt hic et .ff.e.l.i.§.i. et .§.cui āt. z.ff. de offi.eius cui mā.ē.iurisdi.l.cognitio. Itē z aliō vt de oi crimine cognoscat.licet nō p̄nūciet:vt.ff. de off.p̄con.solēt.restat ḡ vt p aliū delegatū hoc fieri nō possit nisi p istū z p̄tozis:vt.§.p̄xime dixi.

a ¶ Ostendimus.vt.§.prox.z.ff.de suspec.tu.l.i.§. ostendimus.

b ¶ Tutozes.i.ois generis tutozes sine sūt testamētary:siue datiui siue legitimi.nō aūt oēs.i.boni z mali:qz boni etiā si paupes sint nō remouēf: vt .j.e.§.vl.ponit ergo genera singlox tutoz z nō singula sub generib⁹ posita seu singla genez: sic z al' §.g.mo.tu.fini.§.fz z capit.z.j.de fideiusso.in p̄i. z.ff.de pecul.q̄ tuberonis.§.peculiū.z.ff.de iusti. z iure.l.i.§.ius naturale. Sz nūqd eadē fuāt i quolibet alio curatoze puta furiosi vt p̄dqi.ℜ.sic.vt .ff.e.l.iij.§.non tantum.z.§.sed z quis.

c ¶ Alterius.puta datiui.

d ¶ Dicēdū.l.vt possit accusari z remoueri. Sz certe simo vt debē z curator adiūgi tā patrono q̄ cuilibz legitio nō aūt remoueri .vt.ff.e.l.i tutoz q̄ē huic ō. ℜ.illō ē osiliū nō p̄ceptū:sic z al'.C.ō nup.l.vidue.

tozes suspectos rome[a]: pretoz[b] et in prouincijs p̄sidib⁹[c] carū et legato[d] proconsulis.

Ostendimus[a] qui possunt de suspecto cognoscē: Nūc videamus qui suspecti fieri possunt. Et oēs equidē tutozes[b] possunt fieri suspecti: siue sint testamētarij: siue nō siue alteri⁹[c] generis tutozes: quare z si legitim⁹ fuerit tutoz accusari poterit. Quid si patronus? Adhuc idē erit dicendum[d] dūmodo memi/nerimus fame patroni parcendū[e] esse:licet ut suspect⁹ remotus fuerit. Cōsequēs[f] ē ut videamus q possunt fi/spectū postulare.et sciendū est quasi publicam esse hanc actionem hoc est omnib⁹ patere quinimo z mulieres admittūtur ex rescripto diuoꝝ Seueri z Antonini fz he sole q̄ pietatis necessitudine ducte ad ꝑ pcedūt[g]: vtputa matter nutrix q̄ et auia possunt: pōt z sozor:fz z siqua alia mulier fuerit cuius p̄toz perpensaz[h] pietatē intellexerit non sexus verecūdiā egredientis[i] sed pietate productā: nō otineret[k] iniuriaz pupillozuz admittit eam ad accusationez.

Impuberes[l] nō possunt tutozes suos suspectos postulare:puberes aūt curatozes suos ex cōsilio necessariozuz suspectos possunt arguere. z ita diuus seuerus z ātoninus rescripserunt. Suspectus[m] aūt ē qui nō ex fide tutelam gerit:licet soluēdo sit: vt Julian⁹ quoq̄ rescripsit.

Sed anteq̄ incipiat tutelā gerere tutoz posset eū quasi suspectū remoueri[n]. Idem Julianus scripsit z secundu⁹ eum constitutum est. Suspectus[o] autem remotus: siquidem remotus ob dolum famosus[p] est: si ob culpam[q]

e ¶ Parcēdū.fz qualr pceē cū odēnat⁹ ob dolū statiz fi ifamis.vt.j.e.§. suspectus autem.ℜ.causa non expzi/t matur in sententia.vt.ff.e.he.in p̄in.i.ℜ.

f ¶ Cōsequens.publicā.ideo dicit quasi:qz nō cuilibz in distincte de ea accusare p̄mittit vt statiz .p̄bat. publica āt or q̄si populica.i.cuilibet de populo competēs: vt .j.ō publi.iudi.§.i.

g ¶ Procedūt.etiā ipudice.z fa.ad hoc .C.e.pietatis.§.fi.z ff.e.l.i.§.oñs.z.ff.ō pcu.l.feis.fz ō.ff.ō re.iuris.l.y. cū suis ocoz.So.ꝑ ē spāle. Itē i eo q̄ dicit matrē admitti est otra .ff.ō i litē iurā.vide am⁹.§.fz nec.fz certe si iuraret i litē ꝓ filio plus matri cōmittit:qz q̄si eēt iudex q̄ si filij noie accusaret: cuz magis sit iudicis arbitrio vtrū sit suspect⁹ iudicādus vl'n.fz si sacrm̄ ē i arbitrio iudicis maxie iure nouo fz qđ nē ffrenaē fz q̄sdā postq̄ ē p̄stitū: vt i auc.ō iudi.§ opz.col.vi.vl'z postea taxeē raro vel paz minuit.ō eo qđ iurauit.

h ¶ Perpēsā.i.magnā. i ¶ Egrediē/tis qđ feē calphurnia vt.ff.ō post.l.i. .§.serū. k ¶ Otinē.subaudi posse. Eā.s.feiam

l ¶ Impuberes.necessarioz.s.pentū.z facē.ff.ō i li. iur. .l.videam².§.adolescēs.m ¶ Suspect⁹.fic.j.e.§.nouissime ¶ Ex fide.s.bōa. n ¶ Remoueri.qz forte i alys tutel' male sit vsat⁹:vt.ff.e.l.iij.§.fi.āt.z dic remoueri fz ñ accusari.vt.ff.e.l.he.i fi.q̄ huic ē ō. vl' ibi ñ p̄t accusari suspecti ex vbis.l.xy.ta.fz ex snia sic:vt ꝑ of.vl' dic q̄ añq̄ gerat ex dolo tm̄ accusar⁹ suspect⁹:vt.C.e.l.iij. ꝓ culpa ñ z qđ of i ocā.l.he.ꝑ vez ē qñ ob ignauiā fecerit .i.admisserit post q̄ vo cepit gerē z pp dolū z pp culpā p̄t accusari suspect⁹ vt.j.pr.§. o ¶ Suspect⁹. ob dolū ex p̄ssū i snia:puta sic fmoueo te qz idolo tali fuisti

p ¶ Famosus excepto p̄fono:vt.§.e.§.oñdim⁹.i fi.§.z ff.e.l.i.§.oñdim⁹.fz qđ si remoueē simp'r ñ exp̄sso dolo vl' culpa? videē q̄ sp fmaneat i tegre fame:vt.ff.e.l.iij. i fi.z.l.he.§.qđ ḡ.p̄tū distīgui vtz accusat⁹ fuēit ob dolū an ob culpā:aut ob vtrūqz i ꝑ sit famosus.i fo n eq̄.i ītio itelligī sp ob culpā nisi i ōriū.pbet.pene.n.ñ sī augēde fz ōmoliēde:vt.ff.ō pe.l.pe.z.C.ō except.rei iu.l. si ex tes.z.ff.ō li.post.l.cū qđā.z.ff.e.l.iij.i.y.z.iij.ℜ.

q ¶ Ob culpā.s.leuē vl' leuissimā:secus si pp latā:qz tūc

videt ifamis. vt.ff. e.l.ipuberib⁹. C. si frauſ. ꝛ ẽ rō qz dolo ꝓpat: vt.ff. si meſo: fal. mo. dixerit. l. i. §. hec actio. ꝛ .ff. ō pcaſ. l. qſitū. §. eū q̄z. ꝛ.ff. ō poſi. l. q̄ nerua. niſi i ou ob⁹ caſib⁹. p̄m⁹ ẽi cribus publicis: vt.ff. ad. l. coz. ō ſica. .l. i lege. Scōs i ſacramēti ōlatiōe i litē. vt.ff. ō i litē iu. .l. i actionib⁹. §. ſed iudex. i fi. bis. n. caſibus lata culpa dolo nō ꝓparatur. vel dic ꝙ Azo. ꝛ ō lata ẽt itelligi: vt ſici ꝑditiōe pſone dolo ñ ꝓpat vt dcūz ẽ: ſici ꝑditōe fame nō fiat ifamis. nec ob. dcā .l.ff. e. ipuberib⁹. qz de dolo itelligitur. vl dic vt. j. ſtatiz di cā i glo. j. ñ. ſili⁹ i fi.

r ¶ Nō eque. i. ñ ſili⁹ ſit famoſus dānat⁹ ob culpā leuē ſic ille q remoueꝛ ob dolū fit ifamis tñ ō fcō ſicut ꝛ al. qs ſit famoſus ō fcō ſolo vt i ꝺditōib⁹ ex turpi cā ōſcēdētib⁹: vt.ff. ō ac. ꝛ obli. l. ceſſat. Itē i iterdict⁹ ex famoſa ſili cā venīēti b⁹ vt.ff. ō vi. ꝛ vi. ar. .l. neq; vñ vi. Sz vī q̄ ex culpa leui qs ſit ifāis: vt.ff. ō bis q no. ifa. l. liboꝛ. §. nō tur. q̄ ẽ buic ꝯ. i eo q̄ ibi dic⁹ iḡrātia iur⁹ nō excuſare ab ifamia. Sz certe ꝑ dici q̄ iur⁹. iḡrātia ſit lata culpa qō ſic. ꝓbo. qz oēs debēt ſcire iura excep⁹ paucis. ſ. mulierib⁹ minozib⁹ ꝛ militib⁹: vt.ff. ō iur⁹ ꝛ fa. igno. l. regula. C. ō le. ꝛ ꝯ. l. leges. ꝛ. C. ō iur⁹. ꝛ fcī ign. l. ꝺſtōes. q̄ ſi qs iḡrat ẽ i culpa lata cū culpa lata ſit id iḡrare: qō oēs ſcūt: vt.ff. ō v. ſig. l. late culpe. nō ẽ q̄ mix̄ ſi ẽ ifamis: vt .ff. e. l. i puberib⁹. §. fi. vl⁹ veri⁹ ꝙ Azo. lata culpa nō ifamat ꝑ ſniaz dānatū ſz ipo fcō ſic ſi ẽ tale fcūz vt i dcā. l. liboꝛ. §. notaꝛ. ꝛ ſic ſūt tres cāus vbi lata culpa ñ ꝓpat dolo: vn⁹ hic: duo i gl. ſupiozi q̄ icipit. ſ. leuē cē.

a ¶ Si qs āt. iterdicit⁹. ar. vt donec ꝑlat⁹ accuſaꝛ q̄ non ꝺbeat āmiſtrare eccl'aſtica bona. ꝛ faꝛ ad h̄. C. ō ſē. paſ .l. fi. ꝛ.ff. e. ipubib⁹. C. e. l. eū quē vt ſuſp. ꝛ.ff. ō ſol. q̄ ſi forte. §. i. ¶ Quoad. i. donec. ¶ Sed ſi ſuſcepta. i. icepta. v ¶ Deceſſerit. accuſatione pendente.

x ¶ Extiguit̄. qz nō niſi vt ab ea remoueaꝛ itēdit: ſz ex q̄ moꝛtu⁹ ẽ vere remot⁹ ẽ: z qō hic oꝺ: ſi tutela moꝛte tutoꝛis ſiniaꝛ idē ẽ ſi q̄cūqz alio mō finita tutela ſit vt.ff. e. l. pe. §. pe. y ¶ Si qs tutoꝛ vt ipoſſeſſiōe. ſz ꝛ mꝛta idici poterit: vt.ff. ō arbi. l. ñ diſtiguem⁹. §. ſi arbiter Et facit. ff. e. ipuberib⁹. §. fi. z ¶ Decernāt ꝑ iudicē.

a ¶ Et⁹. al. ẽ tutoꝛis i textu: al. nō ẽ: ſz tñ ſubaudit. ff. e. l. ipubib⁹. ſz alq̄ oñt ei⁹. ſ. pupilli vt ita admiſtratio tutoꝛi auferaꝛ. b ¶ Mittaꝛ. cā cuſtodie ñ vt ex eis alaꝛ ſz vt cautū ſit pupillo ſi male geſſit tutoꝛ: ſz de ſuo: vt.ff.

non eque⁹. Si quis aūt⁶ ſuſpectus poſtulaꝛ quoad⁷ ꝺdītio finiatur interdicit⁸ ei admiſtratio: vt papiniano viſū eſt. Sed ſi ſuſpecti cogniſcia ſuſcepta fuerit poſteaq̄ tutoꝛ vl curatoꝛ deceſſerit⁹: extiguit̄ ꝺditio ſuſpecti. Si quis tutoꝛ¹⁰ copiā ſui nō faciat: vt aliēta pupillo decernant¹¹ cauetur in epla diuoꝝ Seueri ꝛ antonini: vt in poſſeſſionē bonoꝝ ei¹² pupillus mittaꝛ⁵. Et que moza deteꝛioza futura ſunt: dato curatoꝛe diſtrahi iubent⁴: ergo vt ſuſpectus remoueri poterit qui nō pꝛeſtat aliēta. Sz ſi qs pꝛeſens⁶ negat pp inopiam aliēta poſſe decerni⁷: ſi hoc ꝑ mēdaciū⁸ dicat: remittēduſ⁹ eū⁹ eſſe ad pꝛefectuz vrbis puniēdū placuit⁵: ſicut

vbi pu. edu. debe. l. fi. in fi.

c ¶ Si qſ pñs. ſ. tutoꝛ. o ¶ Decerni. puta ſi negat aliēta poſſe ꝺcerni. i. ꝺart. ꝛ qō ſegē: ſi ꝑ mēdaciū zē. ſit ō rñſiōe. e ¶ Mēdaciū. gd ſi ñ dicat ꝑ mendaciū: imo vez dicat: nūgd ō ſuo alē tenet⁹? R. nō: vt.ff. vbi pu. edu. ō. l. iij. §. fi

f ¶ Remittēdū ſz ñ remouēdū vt.ff. e. l. tutoꝛ .§. tu.

g ¶ Placuit. h̄ iō qz maioꝛ pena iponeꝛ q̄ remotio: vt.ff. ō offi. p. vr. l. i. § itē ſolēt.

b ¶ Remittit̄. ſ. puniēd⁹ ex ordinē: vt.ff. ō tutel. l. in eos. Et nō. h̄ arg. ō eos doctoꝛes q pecunia data ſibi acgrūt ſcholares: vt ff. ō of. p. vr. l. .i. §. itē ſolent ꝛ i auc. vt ea q ꝺñr inſinuata .§. i. col. v.

i ¶ Remittit̄. ob h̄ ẽt vt igr⁹ accuſari p̄t: vt .C. ō lib. ꝛ eoꝝ lib. libti. ꝛ fa. C. e. l. i. ꝛ. y. al. ff. e. libt⁹. k ¶ Nouiſſime. i. iviltia pte hui⁹ti. ſic. ff. ō inſti. l. nouiſſime. nā ꝛ ibi iviltima parte tractat⁹ ſui vulpian⁹ ponit nouiſſime.

l ¶ Craſſādi. i. aiandi ad ōliquēdū. ſic. ff. ō pe. l. capitaliū. §. craſſatoꝛes. Jñ craſſoꝛ. ris. i. nitoꝛ ad malū

m ¶ Pꝛeſtat. fac. ff. e. l. ſuſpect⁹. ꝛ. l. qz ſatiſdatio. ꝛ fac⁹ i ar. ad q̄onē tale: ſi emi libꝝ ꝛ añq̄ ſoluā ꝑciū repiā alienū vl vicioſū q̄ ñ tenear ſoluē ꝑciū: qz expedit poti⁹ ñ ſoluē q̄ cautionē ō reddēdo i cām euictōis vl vicī recipe: qb⁹ ꝺſonat. ff. opēſat. l. y. al .iij. Pꝛeterea lex dixit q̄ nō ꝺz qs ſe ꝺmittē fragilitati cautōis. ff. ad tre. l. cogi. §. idē q̄rit. ꝛ. C. i q. ca. iter. re. l. fi. ꝛ. C. vt vnicuiqz liceat. l. y. al⁹. i.

n ¶ Suſpectū. nā tutoꝛē ſuſpectū ñ facꝛ tale⁹ pue ſz fraudulēta vl callida ꝺuerſatio i reb⁹ pupillarib⁹ ꝺmōdat. i. ꝓbat. hr̄s vo ſol facultatib⁹ puis ſuſpect⁹ hr̄. creditoꝛib⁹ vt h̄ ꝛ. ff. ō pri. credi. l. ſi creditoꝛes.

o ¶ Remouēd⁹ ñ ẽ. imo vī q̄ ſic: vt. C. de tu. ꝛ cu. q ſatiſ. da. ñ ō. l. y. q̄ ẽ buic ꝯ. So. ibi ñ ꝛpellit ꝓp pauptatē: ſz qz ñ ſatiſdabat: h̄ āt ñ ſatiſdedit. poſſet tñ iſte ſe excuſare: qō ꝺicvt dixi. ſ. ti. i. §. ſz ꝑ pp pauptatē. Eſt tñ buic curato⁹ adiūgēduſ: vt. ſ. ō cura. §. iterdū. ꝛ. C. e. l. pietat⁹ ꝛ. C. ō peri. tu. l. i. Explicit liber pm⁹. Incipit ſecundus ō rex diuiſiōe.

p ¶ De rex diuiſiōe. Ex q̄ ꝺcūz ẽ ō pſonis ſegē ō re b⁹ vt ꝓmiſit. ſ. ō iure na. gē. ꝛ ci. §. fi. ō qb⁹ ꝺic⁹ vī-

qz ad ti. ō ob. z ī b medio dr qualr acgrūt res iure nāli: vt. §. singuloz vsqz ad ti. de vsuca. Jtez qualiter iure ciuili: vt ab inde ī ātea. Jtē qliter iure singulari: vt vsqz ad ti. ō testa. Jtē qlr p vniuersitatē vt ex testō vel intestato. vt silī mō: vt a ti. de testa. vsqz ad ti. de obligatiōib⁹.

q 8 Uperioze re. De iure psonaz ab illo ti. de iu. g. vsqz ad hunc.

r Modo. sic pmissim⁹. s. ō iure na. §. fi.

s Primonio .f. aptitudine apte eni sūt eē ī patrimonio. vt res p derelicto habita.

t Uel extra .f. aptitudine qz nō sūt apte vt sint ī patrimonio vt sunt res sacre vl re ligiose: vt. j. e. §. nullus. Interdū tñ dicte res sūt ī patrimonio vt sī ab hostib⁹ capte sint: vt. ff. de relig. l. cū loca.

v Habenē. talis diuisio hic sūmit. Rerū. n. alie sūt ī patrimonio alie extra q̄ videt isufficiēs: nam alie sūt nec ī patrimonio nec eī vt suitutes: vt. ff. de vsufr. le. l. i. ō. sed. R. q̄ dicit hic pueris logt sm plr. nā q̄dā p docēdis pueris dr q̄ alr non dicerētur: vt. ff. de ac. z ob. l. obligationū. in fi. qō nō ē verisile q̄ ppter pueros male loquat. vnde nō placz Ally dicūt hic ō cozpalib⁹ reb⁹ tm̄ loq qō ē falsum qō colligit ex otinuatiōe hui⁹ ti. ad q̄ttuor seq̄ntes Nos dicim⁹ suitutes eē ī bōis cū eaz noie agam⁹ z excipiam⁹: vt. ff. de acq. re. do. rez. z. l. statuas. qō aūt i dicta. l. dr eas res nō eē in bonis vl extra. dicē tō q̄ per se nō cēsentur: vt ē possessio tigni i domo positi qz nō intelligit tignū dū durat domus per se vt. ff. de vsuca. eum qui.

x Quedā. hic fit alia diuisio.

y Cōia sūt. non tamen agitur cōi. di. fz pla.

z Oiuz. s. vsu nō ppzietate: vt dr. j. e. §. z quidem

a Quedā publica. i. q̄i poplica. s. oiuz ppzoz vt. §. ti. i. §. oñs. z. j. e. §. fluia. al. dr publicū qō ē hui⁹ ppli vl illius tm̄ vt camp⁹ marti⁹: vt. C. de sacrosā. ec. l. fi. z hic dr magis vniuersitatis.

b Uniuersitatis. j. e. §. vniuersitatis.

c Nullius. vt. j. e. §. nullius.

d Que ex varijs. s. que sunt singuloz. nec enim ad sup̄ioza refertur.

e Ex subiectis. j. e. §. singuloz vsqz ad fi. ti.

f Et qdem naturali iure. i. iure gē. qō ē nāli rōne iductū vt. ff. de iusti. z iure oēs. §. p vero. de q̄ hic logt vt. j. e. §. singl'oz. z. ī fi. hui⁹. §. nā iure nāli primeuoli et alia essent communia.

g Cōia. nō tamē agit cōi di. fm pla. nisi posteā fcā fuerit occupātiū. z qō dicit oiuz. s. vsu nō ppetate vt pdixi

h Profluens. i. de celo cadens.

neat: qz non sūt iurisgentiū sicut z mare. Fluminaq̄ āt oia z portus publica sūt: iōq̄ ius piscādi omnib⁹ r cōe s est in portu fluminibusq̄. Est aūt littus. maris q̄tenus hybernus fluctus maxim⁹ excurrit. Riparuz q̄ usus publicus iuregentiū ē: sicut ipsi⁹ fluminis. Jtaq̄ naues ad eas ripas applicare: funes arboribus ibi natis religare: onus aliquod in his reponere cuilibet liberum est: sicut per ipsum flumen nauigare: sed proprietas earum illoz est quorum predijs adherēt qua de causa arbores quoq̄ in eisdem nate cozūdez sūt.

Littoz quoq̄ usus publi

i Et mare. sic. ff. ō iniur. l. iniuriarum. §. siquis. ꝓhibeat

k Et per h. i. p oñs cū sit accessio marg. j. e. §. si tamē. Sz ō. ff. ne qd ī lo. pu. l. littora. vbi dr littora eē populi romani. Sz illud ē vez q̄ ad iurisdictionē: vere tū sūt oia. vt hic. sic. C. ō quadri. p. l. bene a zenone. sec⁹ in ripa fluminis. q̄ ñ est publica: lz flumē sit publicū vt. j. e. §. ripaz. ibi. Sz p̄prietas. z pōt eē rō qz inundatio fluis raro venit z iō eē pōt vtilitas ī ꝓpetate ripe. at mare assidue inundat: vñ p puula monīta eēt vtilitas. ñ g̃ ꝓpetas q̄rif: vt.

C. ō bo. q̄ li. l. fi. §. fin. l

C Uillis. ab alio ibi positis. z bēt duas significatiōes: dr. n. casa vl īsula q̄dā ī q̄ ñ bitat. Sz vl retia ponūt vl pp aquā ibi ꝓfugiē vl fructz reponūt vt ff. ō vsufr. arbozib⁹. ī pri. sivo ibi bitaret eēt pdiū vrbanū. vt. j. ō fui. ru. p. §. pdioz. Jtē dr villa cōgregatio boiuz. m

C Et monumēt. qd sit monumētū br. ff. ō fligiosis. l. y. §. monumētū. n

C Edificijs. s. alys

o C Jure gētiū. i. cōia ō iure gētiū. sic z mare: imo eoz q̄ ibi edificauerī vt. ff. e. l. i. tm̄. p

C Sic mare. Hotinua qō ē. j. statiz. Est aūt rē. q

C Fluia āt oia. s. ꝓpetua: vt pad⁹ z rhenū: q̄dā. n. sūt p̄pta vt fossata. ī agris posita q̄ qñz currūt qñz ñ. vt. ff. ō flu. z ne qd in flu. l. i. z in. l. y. et. ff. e. nemo. i fi. r

C Oib⁹. nec q fuit p̄ lōgo tpe pisca t⁹ aliū supueniētē repellē pt. vt. ff. ō vsuc. l. fi. nisi forte. xxx. an. vt. ff. ō diuer. z tēp. pscrip. si gsq̄ vl fz Jo. itelligo hāc legē: si gsq̄ qñ erat ī pos. piscādi. s

C Cōe. i. cōi oib⁹ pz: ñ āt ē cōe imo publicū. t

C Est āt litt⁹ vt. ff. ō. v. fi. l. litt⁹. v

C hybn⁹. i. hybnalis. q. d. q̄tūcunq̄ mare aliq̄ tpe plz ertēdit ī hyeme vl estate tm̄ ē litt⁹ ei⁹.

x Excurrit. h̄ otiua qō ē. j. e. §. littoz. y Ripaz. i. fluis

z Hētiū. i. ō iur. gē. vl ī oib⁹ gētib⁹ publice patent.

a Eaz. i. ripaz C Illoz. i. hoiuz: q̄z rē. b C Adherēt. sz qd si via publica ē ī medio iter flumē z argū. R. idē qō h: vt. ff. ō ac. re. do. l. Marci⁹. C In eisdē. s. ripis.

c Eozūdē. Sz qd si piscator vl ligare dñs vl icidē. vr dñs ꝓferēdus: vt. §. ō. bis q sī sui vl alie. iu. ī fi. ibi. Nec cuiq̄ rē. z. C. ō iudeis nemo. z. ff. so. ma. ēt. §. lz. Sz ō credo vt. ff. ō vsu. z ha. l. fi. z ō vsufr. si cui⁹. §. itē nerua est.

d Littoz. s. maris vt sequitur

e ¶ Publicus.ſ.e.§.t qđē.ibi.Et hoc tē.ō.So.dicit pla. oia cōia eē publica t eō.ſ.rōe quozūdā vſuū: vt ecce tā mare q̄ flumia littora t ripe i vſu oiuz aiantiū ſūt: t i bibēdo t i abſoluēdo t omozādo t ſiſa q̄ exigit nā.ſz nō piſcādi qō i his ē ſolū opetit boib⁹: t retia ſiccādi t q̄dā ſiſia: portus tū dixit eē publicos: nō cōeſ Sz Jo. dixit nulla cōia eē publica vel eō.ea.n. demū ſunt cōia q̄ cū ſunt i vſu oium aiantiū occupātib⁹ ꝺcedūt: vt lapilli.t gēme littoza maris: vt.j.e.§. Jtē lapilli.ff.e. itē lapilli ß publica ñ ſoluz ñ ꝺcedūt occupanti imo iterdicta ꝓponūt. ne qđ i eis fiat .ff. ne qđ i lo.pu. t ō flu. t de alys ti. ꝓterea quō ꝓt eē qō ait ꝓ. cū i diſſide. §. poſita velut due ſpes oppoite ponūt cōia t publica. §. eo. i ꝑn. t qō dic̄ public⁹. i. cōis: vl public⁹ quo ad vſū. cōe vo q̄ ad ꝓprietatē.

f ¶ Jure gētium. i. de iure gētium.

g ¶ Maris. ſ.eſt.

h ¶ Sic retia. hyſte ronꝓtherō. i. ordo ꝺuerſus vt. ff. e. tti.

cus iure gētiū ē ſicut t ipſi maris: t ob id qbuſlibet libe rum eſt caſam ibi iponere: in qua ſe recipiant: ſicut retia ſiccare t ex mari ꝺducere. ꝓprietas aūt eozū littoruz poteſt intelligi nulli eſſe ſz eiuſdē iuris eſſe cuius t mare: et que ſubiacent mari vt terra uel hareua. Uniuerſi tatis aūt ſunt nō ſingulozuz veluti que in ciuitatib⁹ ſūt ut theatra ſtadia t ſimilia t ſi qua alia ſunt cōia ciuita tum. Nullius aūt ſunt res ſacre t religioſe t ſancte: qō eniz ꝺiuini iuris ē: id nullius in bonis eſt. Sacre res ſunt que rite per pontifices ꝺco ꝺſecrate ſunt: veluti edes ſa cre t dona que rite ad miſte riuz ꝺei ꝺdicata ſunt: que etiaz per noſtrā ꝺſtitutionez alienari t obligari ꝓhibui

k ¶ Nulli. ſ. bois ſingl'ar': oiuz aūt ſūt t ſic ꝺfferunt ab illo. §. nullius. j. ſtatim poſito.

l ¶ Uniuerſitatis. q̄ etiā publice q̄ñz dñr. i. vnius popu li: vt. C. de ſacroſanc. ec. l. fi. in pri. Sz aliter accipit. §. §. flumina. nā logt ibi de illo qō ē publicū oiuz pp'oz.

m ¶ In ciuitatibus. t ciuitatum ſunt.

n ¶ Theatra. a theozādo. i. iſpiciēdo. vt i barena. vñ.

o ¶ Stadia. ſtadium eſt octaua pars miliary quod ⁊ her cules curebat vno anhelitu vt legit in hiſtorys.

p ¶ Siſia. q̄ ſūt ad ōlectationē ꝑpli: vt late vie t pictu re i palatio. q ¶ Et ſi q̄. al'q̄ neceſſitatis cā fcā: vt cu ria cōis: palatiū: nauigiū: t ſūt tupdicta vniuerſitatis ꝺnio t vſu. Sz pla. ꝺcit vſu tm eē vniuerſitatis. Alias ſūt q ꝺnio t fructu effecta ſūt vniuerſitatis ñ vſu: vt fū di ciuitat t fut: vt. ff. ō i ius vocā. ſz ſi bac. §. q manumit tit t ō v. ſi. l. iter publicā t ō ꝺben. emp. l. ſz Celſus. §. i.

q ¶ Nulli ſūt aūt res. ſ. bois vl boiuz. nec pōt eē: ſz ſūt i bōis ōi: boiuz cēſura ſiue diſpōne t ſic ñ ob. qō poſſet ꝺci ō cōib⁹ t publicis reb⁹ vniuerſitatū q̄ vident nul lius eē: qz eē poſſūt t ſūt boiuz. licet non bois ſingula ris. Jtem contra. j. e. §. fere. So. vt ibi.

r ¶ Pōtifices. papas t epos. ſz nūqd Jmpator ꝺdicaꝛ pōt? vr q̄ ſic: vt. ff. e. l. ſacra. §. i. vbi ōdicat. i. poteſtatez ꝺdicādi ꝺat. nā oliz ipatozes erāt ſacerdotes vt i cañ.

ꝺf. vl ꝺic ōdicat aly. i. epo ꝓmittēdo ſine regſtō. vl ꝺcedit. ſ. regſit.

t ¶ Edes ſacre. hic loc⁹ ꝺf ſacer. vt hic. t ſcūs. vt. C. de ſacroſāc. ec. l. i. Jtē religioſus: vt i auc. religioſe dom. v ¶ Et ꝺona. i. thuribula t cruces t calices

mus excepta causa redépti onis captiuozū. Si qs autē auctozitate ſua q̄ſi ſacrū ſibi cōſtituerit: ſacruz non eſt ſed ꝓphanū. Locus autē in quo edes ſacre ſunt edifica re etiā dirupto edificio locus ſacer manet adhuc: ut Pa pinianus ſcripſit. Religio ſum aūt locum vnuſquiſq̄ ſua voluntate facit: oū moz tuuz infert in locū ſuuz. In cōez aūt locum puruz inuito ſocio inferre nō licet. In cōe uero ſepulchruz: etiā iuitis ceteris licet iferre. Jtez ſi alienus vſufructus eſt: ꝓ ꝓprietarium placet niſi conſentiente vſufructuario locum religioſuz nō facere. In ali enuz locū conſētiente domi no licet inferre: t lz poſtea ra tū nō habuerit q̄ illat ē moz tuo: tñ ſine ꝺſenſu ei⁹ locus re

r ¶ Que ēt. ſ. do na. ñ ät refera ad edes ſacraſ nā ille nl'o mo pñt alienari: vt i auc. ō ali. t emphi. §. t qz coguim. col. y

y ¶ Cōſtitutio nē. vt. C. de ſa croſanc. ecc. l. ſancimus.

z ¶ Excepta. nā boiuz aie q buſlibet reb⁹ ꝓponēde eſt. ff. vt. C. ō ſacroſāc. ec. ſācim. i fi. Jtē pp oebitū ſi qō hz eccl'ia vt i auc. ō ali. et emphi. §. t hic etiā ſuper his. col. y. Jtē pp alimēta pau perū: vt. xy. q. y. c. aurū bēt eccleſia.

a ¶ Prophanū. i. non ſacrū.

b ¶ Manet. ō ſinit tñ eē ſa cer ſi ab hoſtibus capiatur: vt. j. de inuti. ſtip. §. i. t. ff. de reli. cū loca. §. §z ſacrarius. Jtē locus eē re ligioſus deſinit qñ ea remouēt q̄ talē eū reddebāt vt. ff. e. ſacra. §. illud. t ō rel. l. antepe. i fi.

c ¶ Religioſū. vnuſq̄q. aliō i ſacro. vt. §. e. §. ſacre

d ¶ Moztuū. ſ. totū vl ſaltē caput cui⁹ imaginē co gnoſcim⁹: vt. ff. ō relig. l. cū i ꝺuerſis. Quid ſi pti culariter caput eī ꝺuerſis locis. R. illū eſſe religi oſū. vbi eſt maioz pars. vt ar. ff. de ſta. ho. l. q̄ritur t. j. ō vul. ſub. §. t ſi ex diſparibus. ſi autez equal' neuter. §z Jo.

e ¶ Jnuitis: hoc fauoze religionis iam facte: alias contra: vt. §. pri. §. t. ff. communi ꝺiui. ſabinus.

f ¶ Jnferre. non licet extraneos. nam ipſe ſocius recte ibi ſepeliri pōt t ſine conſenſu ceterozū ma xime cū nō eſt alius locus in quo ſepeliret: vt. ff. de reli. t ſump. fu. l. ſi plures.

g ¶ Jtē vſufr. ſ. loci puri. ar. l. ff. ō vſu. t habi. l. fi.

h ¶ Proꝑietariū. niſi ꝺſtiat fructuarius: vl niſi teſtatoz qui vſūfru. legauit: velut ſepelire beres vt. ff. de reli. l. y. §. ſi vſum fructum.

i ¶ Conſentiēte quid ſi primo conſenſit: poſt peni tuit ante illationē. R. ſufficit ſemel voluiſſe: vt. ff. de aqua plu. ar. l. in idem. t. j. proxi. §.

k Sancte quoqz muri. ſ. ciuitatis romane. qd de ciuitate alia vel castro. R. nec ibi gcqz facere licere ſine auctoritate ꝓncipis: vt. ff. e. ſacra. §. muros: vel forte vniuersitati licet: nō priuato: vt. C. de opibus publi. l. omnes.

l Sanctos. i. firmos a ſacio ſancis: nō calce vt lapidib⁹: ſz. l. firmati: vt ſequitur.

m Deliq̄rūt. ſ. trāſcēdendo vt rūpēdo ſic fecit rem⁹ frater Romuli: vt hic. z. ff. e. l. fi. vñ Lucanus. Fīno ꝓmit maduerūt ſāguine muri.

n Cōſtituim⁹ vt. C. de le. z. l. nō dubiū.

o Sāctiōes. i ſtricta ſignificatōe. qñz pōt largi⁹ ꝓ q̄libet imperiali lege: vt. C. ō no. co. ſa. ibi Colligētes vo zc. qñz largiſſime pro collectiōe totius iur. ci. vt i pemio. ff. i ꝓn

p Singlos ꝓ. diximus. Sed vbi. R. ſ. de iure na. §. i. ibi q̄ vo nāli. vel ſ. de iure naturali. §. ſz nālia vt melius ſupra e. §. z quidem.

q Jure. vt vſucapione. arrogatione: ſucceſſione: depotatione: monachatione: de quibus incipiet dicere. ī. de vſucapio.

r Uetuſtiore. ſic. ff. de iu. ímu. l. ſemper.

ſ Natura. idest deus.

t Prodidit. i. ſtatiz cū ꝓcurauit deus gentes: ſtatim fuit ius gentium.

v Fere. qz a vetuſtiori icipiēdū ē. § zc.

x Celo. idest aere.

y Simul atqz. i. ſtatiz poſt zc. Sz nūqd res ſacre ꝛcedūt occupāti: vt. ſ. e. nullius. R. res oꝝ eē i nulli⁹ bōis. vi. vl. vy. mōis nā vt ff. fco. vt. ī. §. pe. Item tpe: vt. ff. ō acq. re. do. l. nūq̄. §. thesaurus. z in his tribus locū hēt hec regula. niſi q̄ i thesauro de eq tate ounid. um oño ſoli reſtituit: vt. ī. e. §. thesauros. Item cenſura: vt ſupra e. §. nullius. Item caſu. vt in hereditate iacente que vicem domini repꝛeſentat: vt. ī. de ſtip. ſer. in prin. Item q̄ culpa hominis vt ſi eyciam ſeruum egrotantem: vt. C. de lat. lib. tol. l. i. §. ſācimus. z etiam hic. Item iuris naturalis conſtitutione

ligioſus fit. Sācte[k] q̄qz res veluti muri z porte ciuitatis quodāmō diuini iuris ſunt: z iō nulli⁹ in bonis ſūt. Jdeo aūt muros ſcōs[l] dicimus: qa pena capitis ꝓſtituta ſit i eos qui aliqd in muros ſcōs deliquerunt[m]: iō z legū eas ptes qbus penaz ꝓſtituimus[n] aduersus eos qui ꝓtra legē fecerint ſāctiones[o] vocamus.

Singulo ꝝ[p] aūt hoīz multis modis res fiūt. quarūdaz .n. rex dñiū nāciſcimur iure[q] nāli: qō ſicut dixim⁹ appellatur ius gētiuz: q̄rundaz uero iure ciuili. cōmodius ē itaq̄ a vetuſtiore[r] iure incipere: palā ē aūt vetuſtius eſſe ius nāle: qō cum ipſo genere humano reruz natura[s] ꝓdidit[t]

Ciuilia aūt iura ceperūt eē cum ciuitates cōdi z magiſtratus creari z leges ſcribi ceperunt. Fere[u] igit bestie volucres piſces z oīa alia que in mari celo[x] terra naſcunt: ſimlatqz[y] ſi ab aliquo capta fuerint iure gētiū ſtati illius eē incipiūt. Qō. n. ante nullius eſt id nāli rōe occupanti

ꝛceditur. Nec⁵ itereſt ferat beſtias z volucres utrū i ſuo fūdo gſqz capiat an i alieno.

Plane[z] qui i alienū fūdum ingredit uenādi aut aucupādi gīa: pōt a dño ſi id pꝛeuiderit pꝛohiberi ne igrediatur[a].

Quicqd[b] aūt eoꝝ ceperis eo uſqz tuuz eſſe intelligitur: donec tua cuſtodia coerceatur. Cū vero tuam euaſerit cuſtodiā z in libertatē nālem ſe receperit tuū eſſe deſinit: z rurſus occupantis fit. Naturalē[3] aūt libertatē recipere intelligīt: cū vl oculos tuos effugerit: vel ita ſit i ſpectu tuo: vt difficilis ſit eius pſecutio[b]. Illud[c] queſitū ē: an ſi fera beſtia ita vulnerata ſit vt capi poſſit ſtatiz tua eſſe intelligatur. z quibuſdā placuit: ſtatiz eſſe tuaz: et eo vſqz tuā videri donec eā pſe queris q̄ ſi deſieris perſequi deſinere eſſe tuā: z rurſus fieri occupantis. Alij putauerunt non aliter tuam eſſe q̄ſi ceperit: ſz[c] poſteriorē ſēteriā nos ꝓfirmam[d]: qa multa accidēt ſolēt ut eā ñ capias[e].

vt liber homo: vt. ff. de verbo. ob. inter ſtip. §. ſacram.

3 Nec itereſt. quo ad acquirendum dominium.

z Plane. venandi aliud ſi cauſa requirendi fugitiuuz meum: vt. C. de ſer. fu. l. y. vel glandis colligende cauſa: vt. ff. de glan. le. l. i. vel vt recipiā pecuniā cuā ibi abſcōdi: vt. ff. ad exi. theſaurus. vel ſi vindemiam quam emi tollere me veniti⁹ pꝛohibeat: vt. ff. de acq. emp. qui pendentem.

a Ingrediat. qā ſi poſt pꝛohibitionē quid ceperit. R. non facit ſuum: vt C. de rei ven. ſi fundum. z l. certum. et facit. ī. e. §. plane.

b Quicquid libertatem. ideſt laxitatem vt ſtatim ſequitur. vt. ff. de acqui. re. do. naturalem: z l. pom.

a Naturalem. difficilis. ideſt impoſſibilis: ſic. ff. ꝓ ſocio. l. de illo. Econtra. ff. de his qui de ie. vel effude. l. y.

b Perſecutio. ſic. ff. de acqui. poſ. l. iij. §. nerua.

c Jliud. ſic. ff. de acqui re. do. natura eſt. §. illud.

d Capi. conſiderata natura hominis z animalis: non diuina poſſibilitate ſed nec omnino facultatem conſidero.

e Sed poſteriorem. ſic. ff. e. in laqueum.

f Accidere. licet enim pꝛobetur vnum ideſt eam vulneratam non tamen ſequitur vt capi poſſit: vt. C. de pꝛoba. l. neq̄z naturales.

g Capias. nota q̄ inſpicitur quod euenire poteſt: ſic. ff. lo. ſiquis domum. §. idem querit ſi ſumptus. z. ff. ad tre. lucius. §. pe. z ad. l. fal. l. i q̄ſtitate. §. magis. z. ff. ex quibus cau. ma. ſed z ſi per pꝛetorem. §. ſi ferie. z. ff. de ſer. ru. pꝛe. qui ſella. §. y. z de dam. infec. qui bona. §. inter. argu. tamen contra. ff. de pecul. l. eo. tē. pore. i. R.

b ¶ Apiū. 9co2. ff. de acq. re. do. l. nälē. §. apium. Fera. id est non mansueta.

i ¶ Alueo vas est vbi apes manent. qñz ꝓ loco vbi flumē currit ponitur. vt. j. e. §. insula.

k ¶ Incluserit. qō bul. facere nō voluit i his z silibus dicēs, magꝭ timeo scā dalū ꝙ futurū iudiciū vt nō. ff. de acq. re. do. l. i laqueum.

l ¶ Dñs erit. nec furti tenetur. vt. ff. de fur. si apes.

¶ Integra. i. antequ intret.

m ¶ Preuideꝛ. qd si fuerit ingressus an poterit retinē eū vt de tqō accepit cū bō quilibet possit phibere ne qs intret fū dū suū. ℞. cū dño facturus sit ꝓ occupatione nō vt qre desinat ee dñs. ar. huius. §. q tñ puideti solit.

n ¶ Examen. i. vniuersitas apiū. al' ꝓ approbatiōe ponit al' ꝓ iudicio vt. C. ō aduo. diuer. iu. l. neminē. z forte fuatur aliud de ꝺsuetudie i hoc. §. z in supioꝛibus duobus.

o ¶ Pauonū fera. i. non pꝛoꝑsus domestica vel mansue.

p ¶ Nec ad rē. i. non obstat his q̄ dixim⁹

¶ Quaꝛ. s. apium.

q ¶ Ceruos. q̄ꝛ. s. cerꝛoꝛ i genē. ¶ Ꝑpoꝛū. s. singlꝝ i specie

r ¶ Talis regla. ¶ Hic nē tria genera aialiū. māsueta vt galline. i qbus bz locuz bec regla vt vbicunqz sūt dñi esse intelligunt: vt. j. ꝓꝛ. §. Itē fera. pꝛsus z in his locū bēt alia regula: qz occupāti cedūt. §. e. §. fere z. §. illud. z §. apiū. z. §. examen. Itē fera naturalꝛ: z accidētaliter māsueta z in his obtinet bec ꝓsens regula: z facit ad lō. ff. e. nälem. per totū vsqz ad. §. fi.

s ¶ Desierunt. exteꝛioꝛa indicant animi secreta interꝛoga: z facit. ff. de edil. edic. si tamen. §. y.

t ¶ Gallinaꝛ. s. omniū vt statim inuit. vel dic singulozū in specie.

v ¶ Feras vt fascianos. ¶ Anseres. s. domestici.

x ¶ Gallinę. s. domestice.

y ¶ Turbati. vt per vulpem vel miluum.

z ¶ Qui lucrandi. s. vt habeat pēnas vel onꝰ. alias enim cōmittit furtū. nisi lucrandi aīus iterueniat: vt. ff. ō fur. l. i. §. fi. Sed nūqd dolus fit i vno olim. ℞. fic. sz de dolo nō agitur i re minoꝛi duobus aureis. vt. ff de dolo. si oleū. §. fi. z. l. se. Sed quare nō agitur de dolo cū agit furti vt hic. ℞. furtū fit plerūqz. z iō frequētius puniēdum: vt hic bz Jo. vt. ff. de pe. aut facta. §. fi. Et nō ex hoc. §. q̄ qlibet actio ēt ꝓ vno nūmo datur: vt. ff. de dā. infec. si ꝓ pꝛetarius sit fi. l. ℞. z. ff. de cōiungē. o. emā. li. l. i §. illud. sz fallit in casib⁹ ecce. n. cōmodo tibi seruuz z tu euz alas: non repetis a me expensas modicas: vt. ff cōmo. in reb⁹. §. possūt. z. ff. de impen. i re. do. fa. l. z ante omnia. z excepta actōe doli. vt dicitū ē. Itē excipe qō ē. ff. de dā. infec. ex dāni. in pꝛin.

a ¶ Itez ex hostibus: vt qui. po. ro. bellum indixit: vel ipi po. ro. vt. ff. de cap. hostes. et. ff. de verbo sig. fi. hostes. z. l. quos nō hostes.

b ¶ Si euaserint. animo et z coꝛpoꝛe. vt ff. de cap. l. nihil in pꝛincipio.

c ¶ Recipiunt. iure postliminij: vt. ff. qui. mo. ius pa. po. so. §. si ab hostibus.

d ¶ Item lapilli. s. pꝛecios⁹. z q̄ sit inter eos lapillos z gēmas differentia z margaritas: dic vt. ff. de au. z ar. le. l. i. z. l. si nō sit. §. finali.

e ¶ Inueniūt. q tñ ñ sūt alicui⁹ al'otra. vt. j. e. §. fi.

f ¶ Mäli. i. gētiū. s. e. §. singuloz.

g ¶ Inuētoꝛis. ita demū si occupat siue appꝛēdat nō al'. bz Azo. nā in supioꝛi. §. z in alijs pcedentibus de bis q̄ ꝓ occupationē q̄runt tractat: vnde q̄ idē pſequit hoc vicinitas scripture inuit: vt. ff. de testa. l. heredes. §. sz z si notā. z. ff. de le. i. si seruus plurium. §. fi. z aduerbiuz similitudinis quod ē in pꝛin. §. aperte dat intelligere aliud esse i the-

Apiū[b] q̄z fera nā ē. Itaq̄z apes que i arboꝛe tua ꝺsedent añq̄z a te i alueo[i] icludāt nō magis tue intelligūt esse q̄z uolucres que i arboꝛe tua nidū fecerūt: iōq̄z si ali⁹ eas icluserit[k]: is earum dñs[l] erit.

Fauos q̄z siquos effecerit eximere qlibet pōt. Plane integra re pꝛius q̄z eximas si ꝑuideris[m] ingredientez fū duz tuū: poteris eū iure ꝓhibere ne ingrediat. Examē[n] quoq̄z qō ex alueo tuo euolauerit eo vsq̄z itelligit ee tuū donec in ꝺspectu tuo est nec difficilis pſecutio eius est: aliquin occupātis fit. Pauonū[o] quoq̄z z columbarū fera natura ē: nec ad[p] rē ptinet qz ex ꝺsuetudine aduolare z reuolare solēt. Nā z apes idē faciūt: q̄ruz ꝺstat feram esse nām. Ceruos[q] q̄z qdaz ita māsuetos habēt: ut i siluam ire z redire soleāt: quoꝝ z ipoꝛū fera esse nāz nemo negat. In his aūt animalibus que ex ꝺsuetudie abire et redire solēt talis[r] regula ꝺpoꝛtet. Ceteꝛa aūt animalia que ex ꝺsuetudine ad domum suam reuertuntur: cuiusmodi sunt boues: mule: muli: asini: et equi: quo animo quisq̄ ea abduxerit: eius esse intelligunt[s]: quia animum reuertendi habere creduntur. Ceteꝛum si quis ea animo non reuertendi abduxerit: furti obligat. Item si quis ea pauperi dederit: ut ex eis liberos tollat: aut si quis ea ad agricolandum locauerit: usucapi non possunt: quia fides eoꝝ ꝙ ꝓpria non habetur. Item si quis ea pignoꝛi acceperit: usucapere non potest: quia scit aliena esse. Item si quis ea quę apud se deposita fuerint: usucapere non potest: quia scit aliena esse. Item si quis ea quę apud se deposita fuerint: usucapere non potest: quia scit aliena esse. Item si quis ea quę apud se deposita fuerint: usucapere non potest: quia scit aliena esse.

Ceteꝛum si quis ea animo non reuertendi abduxerit: furti obligat. Item si quis ea pauperi dederit: ut ex eis liberos tollat: aut si quis ea ad agricolandum locauerit: usucapi non possunt: quia fides eoꝝ ꝙ ꝓpria non habetur. Item si quis ea pignoꝛi acceperit: usucapere non potest: quia scit aliena esse. Item si quis ea quę apud se deposita fuerint: usucapere non potest: quia scit aliena esse. Item si quis ea quę apud se deposita fuerint: usucapere non potest: quia scit aliena esse. Item si quis ea quę apud se deposita fuerint: usucapere non potest: quia scit aliena esse.

Ceteꝛum si quis ea animo non reuertendi abduxerit: furti obligat. Item si quis ea pauperi dederit: ut ex eis liberos tollat: aut si quis ea ad agricolandum locauerit: usucapi non possunt: quia fides eoꝝ ꝙ ꝓpria non habetur. Item si quis ea pignoꝛi acceperit: usucapere non potest: quia scit aliena esse. Item si quis ea quę apud se deposita fuerint: usucapere non potest: quia scit aliena esse. Item si quis ea quę apud se deposita fuerint: usucapere non potest: quia scit aliena esse. Item si quis ea quę apud se deposita fuerint: usucapere non potest: quia scit aliena esse.

sauro: cui⁹ tractat⁹ ē valde ab hoc sepat⁹ vt.j.e.§. thesauros: z ō primū videti z ueniēti nō capienti queritur.

b ¶ Itē ea.nūc murat stilum z materiā z dicit de his que acquirūtur p accessionem discretā: z in sequenti.§. ptērea dicet de accessiōe ocreta.

i ¶ Ex aialib⁹ femini gnis si ue rōnalib⁹ vt ex ancillis: vt ō.ō iu.p.§. seruus. siue irrationalib⁹: vt.ff. ō rei vē.l.si frumētū. §. idem scribit.

k ¶ Dominio tuo. vl q̄si vt si bona fide possideas aial rationale: vt.ff. ō acq.re.do.l. bonefi.§. si nō ita irrationabile. vt.j.e.§. in p̄cudū: z ē ratio vt tibi.

l ¶ Eodē.s. gētium.

m ¶ Adiecit ponēdo iuxta tuum p̄dium.

n ¶ Incremtū .i. augmētum.

o ¶ Intelligi. licet tota die ibi figas ictui: z hoc p̄ imbecillitatē naturalis visus q tā subtilia p pendere nō pt vt in cucurbi.

Itemᵇ ea q̄ exᵗ aialibꝰ dñio tuo subiectis nata sūt: eodē iure tibi acgrūt. ¶Preterea q̄ per alluuionem agro tuo flumē adiecitᵐ iure gētiū tibi acgritur. Est aūt alluuio incrementūⁿ latens: p alluuionē aūt id uideᵗ adjici: q̄ ita paulatiz adjicit ut itelligiᵒ nō possit q̄tus quoq̄ momēto temporis adjicitur. Quod si uis fluminis de tuo p̄dio aliquas ptes extraxerit: z vicino p̄dio appulerit: palā ē eā tuā pmanere. ¶Plane si longiorᵖ tpe fūdo vicini tui heserit arbor eſq̄ q̄s secū traxerit: i eū fūdū radices egerint ex co tpe videnᵗ vicini fūdo acgriᵗ esse. Insulaᵍ que i mari nata est q̄ raro accidit occupātis fit. nulliꝰ.n. esse creditʳ

Āt insula in fluminēˢ nata q̄ frequēterᵗ accidit: siqdē mediāᵛ ptes fluminis tenent cōis est eorū qui ab vtraq̄ pte fluis p̄ope ripā p̄dia possidēt. s. p mō latitudinisˣ cuiusq̄ fundi que latitudo ꝑpe ripā sit. Quod si alteri parti p̄ximior sit: eor est tm̄ qui ab ea pte ꝑpe ripā p̄dia possidēt. Q̄ō si aliqua pteʸ diui fūdi flumē sit: deide ifra unitūᶻ agrū alicui⁹ in formā insule redegerit: eiudē pmaneat is ager cuius z fuerat. Quod si nāli alueo i vniuersū dereliclo ad aliā ptem fluere ceperit. p̄ior quidem alueusᵇ eorum est q̄ ꝑpe ripas eiꝰ p̄dia possidēt p mō. s. latitudinis cuiusq̄ agri: q̄ latitudo ꝑpe ripā est. Nouus aūt alueus eiꝰ iuris esse incipitᶜ cuius et ipse flumē: id est publicū. Q̄ō si post aliquod tēpus ad p̄iorem alueum reuersum fuerit flumen: rursus nouus alueus eorum esse incipit qui p̄ope ripam eius p̄dia possident. Aliaᵈ sane causa est si cuius totus ager inundatus fuerit: neque enim agri inundatio fundi speciem commutat: et ob id si recesserit aqua: palam est eum fundum eius manere ᶜ cuius

e ¶ Insula. dī locus undiq̄ circūdatᵘ a qua: vt hic.z.ff. e.l.adeo. §. ifula. z.l. ifula. alias q̄s p domo i mari posita q̄ i salo.i.i salso posita ē: ſm Isodo. Itē q̄s p qualibz domo: vt.ff. ō eo. q̄ō cer.lo.da.l.y. §. figs ifulā. Itē nota diligēter ista vi. ℞. vsq̄ ad. §. alia sane tē.

t ¶ Creditur. antea Accursius.

v ¶ In flumīe. i. i medio fluminis. Accurs.

x ¶ Q̄ō frequenter. Sed op. nā ad ea q̄ frequētius accidūt potius iura adaptātur. C. de le. z se. cō: l. nā ad ea. ℞. q̄z illō vbū potius solutionē iducit. nā bene ifertur potius ergo ad alia.

y ¶ Mediā ptē. s. q̄ poterit scire accepta corda z puncto posito i medio iter vtrūq̄z agz: z tūc si ē ex vna pte tm̄ alicedat: al. ſz q̄ pūctū extedit: vt colligitur. ff. e. inter eos. z .l. se. ex his patet q̄ p̄o diuiso possidēt insulā z habent dominiū circundātes flumen. vt.ff.e. p regione.

z ¶ Latitudis. existētis ab vna pte: cum plures sint ex vna pte z vniꝰ fūdus latior ē q̄ fūdus alteri⁹ z in hoc tantū frōtē agri cōsidero. vt.ff. e. ifula. in p̄in.

z ¶ Parte. s. superiori. Infra. t. inferiori parte.

a ¶ Unitum. i. flumen coadunatū: z hic fit pūctū. vl dic vnitū agz tē. z tūc puncta ibi. j. e. ti. tē.

b ¶ Alueus. a quo nūc vltimo recessit flumē.

c ¶ Incipit. q̄tū ad strictā rōnē: nā de egrate vix obtinet. i. nō obtiet: vt.ff. e. l. adeo. §. ifula. i fi. Et nō ℔ q̄ flumina vicē iudicū tenēt z dāt z auferūt dñia vt hic. z.ff. e. ergo. §. alluuio.

d ¶ Alia sane spēm. i. faciem fundi. sz ō. ff. de flu. z neq̄ i flu. pu. l. i. §. si fossa. i fi. §. So. ibi totū occupauit: hic ptē. vel hic eodem impetu recessit quo venit: ibi non sed diu coopertum tenuit.

e ¶ Manere. fuit ergo dominus etiā tūc tpis q̄ aqua inūdabat. Sz ō. ff. q. mo. vsu. amit. l. si ager. So. ibi ipo p̄te dicit amitti. s. q̄tū ad omodū fruēdi. vel dic inundauit ꝑpter impetum aquarum: vt ibi faceret alueus vt ꝑbat p̄dicto ti. l. qd tñ. §. ager. z hec vā sūt q̄tū ad

ta pz q̄ cito crescit: q̄ tñ pcipi nō pōt q̄tū crescit q̄ momēto tpis: sz i quodā genere agroz cessat ius alluuionis: vt i agris militib⁹ assignatis a principe q̄ limitati dicūt: vt.ff.e.l.i agris. q̄ sit rō diuersitat⁹: dic vt i .e.l.fi.p

¶ Applicauerit. alias appulerit. i. appoſuerit: vt sbjcit puta crustā ſre forte vineate z arbozate. q

¶ Lōgio. i.i. lōgo. s. tāto vt faciāt radices vt segē: vel etiā ipa terra apposita vnitatē alteri terre fecit cui apponit: vt.ff. de oā. in fec. l. hoc ampli⁹. §. ita demū. Sz quō scit q̄ñ hec vnitio vl imminxtio erit fcā. ℞n. p rusticos q talia sciūt: vt i auc. ō ñ alie. aut p mu. §. q̄ āt dz ē. col. y

r ¶ Acgrite. vtil tā rei vē. pōi dño dat̄ lz. ℣. vt.ff. de rei vē. si frumētū. §. de arboze. sz nos ō. lz i fcūz ad estimationē dāni. vt.ff. de rei vē.l.i rē. §. itē. sed rei vē. nō dat̄: vt.ff. de dā ifec. ℔ ăpli⁹. §. alphenus.

ꝓprietatē: ſz poſſeſſio idubitāter tpe iundatiōis amittereſ: vt ff. de acq. poſ. l. iij. §. labeo. z. l. q vniuerſas. §. y. z. l. pomponi⁹. i. ℟. tñ aqua recedēte: ēt poſſeſſio reſtituēda ē: vt. ff. ō iti. actuq; ꝓ. l. i. §. ſed z ſiquis.

f ℂ Lū. fcā. fcā aūt itelligiē etiā cepta lz nō pfecta: vt. ff. de au. z ar. le. l. z ſi ñ fuit. §. quid ergo.

g ℂ Ab liquo. ſ. bona fide vt. ff. ad exhi. ō eo. §. ſigs z ſuo noīe vt. ff. de acq. re do. adeo. §. cū qs. i⁹n. z. l. qcqd. §. y. item z tertiū. ſ. q⁹ nō poſſit redire ad ꝓiorē materiā ſm Jo. vt i fi. §. huj⁹. Quid ſi duo ſpecificauerūt: vn⁹ bona fi. ali⁹ mala fi. ℟. cōis ē oñi z ſpecificanꝫ bona fi. nō aūt mala fi. vt. ff. q ad li. pclama. nō lz. ſi duo. Az. Eodē mō q̄ro z ſoluo ea q̄ ſequūt. Quid ſi ex diuerſoꝝ matys ſpēz feč z vna būit bonā fidē z i alia malā fidem. Quid ſi i mā vni⁹ ꝓiz bona ꝓiz malā fidē būerit. Itē qd ſi partim ſuo noīe ꝓiz nomīe oñi ſpecificātis.

ℂ Nālī. i. iuregētiū

b ℂ Fecerit. i. dererit q̄ ad ſpicas: vt ff. e. l. adeo. §. cū qs. i fi. ſic. ſ. ō li. §. i.

i ℂ Mulſū. i. nectar ſiue ſtalladiā. ℂ Collyriū. i. vnguētū ad oculos. k ℂ Et poſt ſabinianoꝝ. i. ſabini z ſuoꝝ fautoꝝ: q dixerūt ſpēz cedere oño materie. ſz ꝓculus cū ſuis ſequacibus eō. vt ſpecificāti tm̄ cedat. vt. ff. e. l. adeo. §. cū qs. ℂ Placuit. ſ. nobis.

l ℂ Media. q̄ nec vni i totū nec alteri ꝛcordat vl discordat. ſz diſtiguit vt ſegt. z nō mediū fuandū. ſic. ō. q ma. nō poſ. §. pe. ar. vt. ff. de ne. ge. l. nēſeni⁹. i fine.

m ℂ Fecerit. ſz z alia duo ifuenerūt q̄ i ꝓi huj⁹. § dixim⁹

n ℂ Et ſpicas. z ita appet q⁹ frumētū cedit ſpecificanti ſz ōtra. ff. e. l. adeo. §. cū qs. i fi. §. So. hec poſuit gſa exēpli ꝓ pueris. ℟. ℙ. q̄da eni gſa docēdi dicunt q̄ al nō dicerēt: vt. ff. de ac. z ob. l. obligationū ſubſtātia. §. fi. vl dic ſo ℟ Az. illā p iſtā cozrigi. Itē dic ℟ Azo. ad hec oīa exēpla: i gb⁹ iā dr ſpēz ſpecificāti cedere ē ōtra regulā q̄ dicit: q̄ ō ex re meo ē vel naſcit meū ē. vt. ff. ad exhi. de eo. §. ſigs i fi. z. ff. ō rei vē. ſolū. §. meū. ſo. illa regla locū hz i gnqz caſib⁹. ſ. vbi oñs ſpecificauit. itē vbi ali⁹ ei⁹ mādato. itē vbi ſine mādato ſz ratū hz. itē vbi alius mala fide z ſuo noīe. itē ſi bona fide ſz res pōt ad ꝓiorē materiā reduci quoꝝ nul⁹ ē hic. itē ſi hec vera ſūt

et fuit. Cum ex[f] aliena materia ſpecies aliqua facta ſit: ab[g] aliquo queri ſolet q⁹ eoꝝ naturali rōe oñs ſit: vtruꝫ is qui fecerit[h]: an potius ille q materie oñs fuerit vt ecce ſi quis ex alienis vuis aut oliuis aut ſpicis vinuꝫ aut oleū aut frumētuꝫ fecerit: aut ex alieno auro: vel argento vel ere vas aliquod fecerit: vel ex alieno vino z melle miſcuerit mulſuꝫ[i]: vel ex medicamētis alienis emplaſtrū aut collyriū ꝓpoſuerit: ul ex aliena lana veſtimētum fecerit: vel ex alienis tabulis nauez vel armariū vl ſubſelliuꝫ fabricauerit: z[k] poſt multā ſabinianoꝝ z ꝓculianoꝝ ābiguitatē: placuit media[l] ſnia exiſtimātium ſi ea ſpecies ad rudez materiā reduci poſſit: eū videri dominū eſſe qui materie oñs fuerit: ſi nō poſſit reduci: eū poti⁹ intelligi oñm q

q⁹ ſpecificāti cedāt: ōtra ē regula q̄ dicē neminē cū alterius iactura fieri locupletiozez: vt. ff. de odi. inde. nā nā. ℟. lz fiat ſua ſ; ēs q̄ ad dominiū: tñ actione i fcūz teneāt ad eſtimationē: vt. ff. de rei vē. l. i rē. §. itē ſi q̄cūq; z. ff. ō dona. iter vi. z vxo. l. ſi mulier. §. i. z. l. ſequenti.

o ℂ Ex aliena. ſ. materia.

p ℂ Et alieno. ſcilicet vino.

q ℂ Aliena. hic incipit dicē de acceſſiōe q̄ fit humana natura operante.

r ℂ Dominū. ſz ſi poſſit reduci ad ꝓiorē māz fit cōis habita rōne materiarum z nō cedat ſpecificanti: vt. ff. e. l. quicquid. §. fi. in fi. Idem forte erit z oñ mala fide fec: licz reduci nō poſſit: vt. ff. ad exhibē. l. de eo. § ſiquis.

s ℂ Si tamen purpuram. vt manicam vel gyronē. ſi aūt ipſi fili: puta i tela tunc alia rōe ē oñs fcūs purpure. ſ. iure ſpecificatiōis: vt ſupza. ꝓori. §. ꝑcedenti. hic aūt. §. aliquid vult adiycere ſupzadictis. ſcilicet de acgſitione iuris acceſſionis. ne ergo nihil operetur. adiungit hoc quod nūc dixi: vt. ff. de le. i. ſi q̄ñ. i ꝓi.

t ℂ Precioſioz. nota precioſius accedere viliori. ſic. ff. de otraben. emp. ſi in emptione contra. ff. de edil. edic. l. iuſtiſſime. ſz ibi ſpāle i boic. Sz otra. j. ō fideiuſ. §. fideiuſſozes. So. vt ibi. Itē logē hic. §. q̄ñ dicta purpura gſa ozdinādi veſtimēta fuit appoſita: ſin aūt ecōtra vt veſtimētū fuiret purpure: vt forte eam fuaret tunc cedit veſtimentum purpure vt i duabus legibus ſtrarys: vt. ff. de vſu ca. l. reruz mixtura. §. quid ergo. z. ff. de au. z ar. le. z ſi non ſint. §. ꝓueniamus. ſi aūt neutruz cauſa alterius apponatur tūc neutrū alteri cedit: z vt unq; poſſideſ: vt. ff. de vſu. l. rez mixtura. §. qd ergo

v ℂ Surripuit. ſi ſurripuit: alias iſtis actiōibus famoſis non tenetur.

x ℂ Et conditionē. ſ. furtiuam vel ſine cā. vt. ff. de cōdi. ſine cauſa. per totum.

y ℂ Siue ipſe. ſ. fur. nam forte erat ſartoz.

j Extricte: ẽtũ ad dñiũ: qđ pdidit dñs ei⁹: ꝛ iõ ẽ/tũ ad eũ extictũ ẽ ẽdiu ẽ itexta: ꝛ purpura extícta nõ põt vẽdicaꝛi: ſz agi põt ad exhi. vt exhibeaꝫ et p⁹ vẽdiceꝫ: vt. ff. ad exhi. l. gẽma. ꝛ. ff. õ rei vẽ. l. acti nẽ. a Posſeſſozib⁹. veluti pdonibns ꝛ a male fidei poſſ. vt iſte fuit: vt hic ꝛ. j. de act. §. ſic itaqz. ꝛ. ff. vſu fruc. quẽadmo dũ ca. l. fi. i fi.

b Si duoꝝ. acquirit dñiuz nõ ſolũ ſpecificatõe vt ſ̃. e. §. cum ex alie na. ꝛ. §. q⁹ ſi. ſz accẽſſione: vt ſ̃ e. §. ſi tamẽ. ſed etiã confuſiõe vt hic. Itẽ immixtiõe: vt j. pr. §. qđ ſi frumentum.

c Dñoꝝ. bene dicit dominoꝝ volũtate: nam ſi vnus dñs fecit inde ſpẽm. ideſt mu ſum vel vas ex argento meo et tuo: ſua ẽ iure ſpecificatiõis ñ cõis. vt. ſ̃. e. §. cũ ex aliena ꝛ. ff. de rei vẽ. l. ſi frumẽtũ. §. i.

d Electrum. genus eſt vaſis vel ſpecies metalli. ꝛ ad hoc ẽ. ff. de au. ꝛ ar. l. pediculis. §. neratius.

Idem iure. vt ſit cõmune vt ſubjcit.

e Placuit. ſ. vt ſit cõe niſi ſepari poſſit: veluti ex ere meo vel plũbo: vel argento tuo ſpecies facta ſit: quib⁹ caſibus ſepari põt: ꝛ qlibet vẽdicat ſuuz vt. ff. de rei ven. ſi frumentũ. §. ſed ſi plũbum. ꝛ. ff. de acqui. re. do. l. lacus. ꝛ. l. ſtagna. §. fi.

f Qđ ſi frumẽtum. Diximus qñ confunduñt ita vt ſepari non poſſint: nunc videndum eſt quando ſingula coꝛpoꝛa in ſua ſubſtantia durant quo caſu dicuntur immiſceri.

g Cõmunicata ſũt. ꝛ ideo locũ hẽt cõicandi actio vt. ff. de rei ven. l. ſi frumẽtũ. y. R.

h Subſtãtia durãt. ſed nũqd idẽ ſi nſa volũtate fuiſſet imixta. vꝛ eni q⁹ ſic. nſa. n. ꝛẽplatio vt voluntas non põt mutare ſubſtantiam granoꝝ quin ſemp diſcreta ꝛ diuiſa ſint a ſe iuicẽ: qđ vꝛ eẽ otra §. pcedentẽ. ſed R̃n. nõ eſt mirũ: alias eni ſimile reperimus: nõne tps otinuũ eſt ſui nã cum tps ſit meſura motus primi mobilis q motus eſt vniformis ꝛ cõtinuus vt dicit. Ariſtotiles in. viij. phiſico ꝛ tñ ꝛtes in ipſa cõtemplatione diſtinguimus ꝛ aſ ſignam⁹: dicẽtes q⁹ quoddã pñs: quoddã ꝓteritũ: quod dã futuꝝ. ſic i granis frumẽti q⁹ licet eoꝝ coꝛpoa ſint diſcreta i ſuis tminis cõia ea poſſumus facẽ: certe ita q⁹ aliq̃ ñ ſit ꝓticula i tuo grano quã tu ñ cõiceſ mihi: nulla i meo quã ego ñ cõicez: qõ ñ eẽt deficiẽte: nſa volũtate ſic nec mihi tpe diſtincto gnãrẽtur be diuerſitates nſa ſignificatõe vꝛ reſpectu deficiẽte.

i Dixta. qõ fit p erroꝛẽ q̃ caſu dñiuz nõ trãſit: vt. ff. e. l. ſi pcuratoꝛ. vꝛ vt melius paſcãt: vt facit j. e. ad. l. acqui. i pn. vbi dicit gregati paſcunt. Sz ō. ff. ō ſol. ſi alieni. So. ibi ſpeciale ẽ i pecũia nũerata vt ibi dꝛ: vt. ff. ſi cer. pe. ſingularia.

k Sz ſi ab alteruꝛo competit.

l Pro mõ. i. menſura.

m Arbitrio. i. q⁹ cuilibz tñ frumẽtũ reſtituaꝛ ẽtũ fuit ſuũ qñ nõ appet q⁹ fuẽit ſuũ ꝛ b⁹pp ipoſſibilẽ diſcretionẽ vt. ff. de vſufruc. l. vſu fructuari⁹. §. ſi i viuaryo. ſi aũt appet qđ cuiuſq; fuerit b iudex eſtimet vt ſb ycit bz Az. ꝛ bz b dicit q̃le. i. qđ: ꝛ ſic cuilibz ſua grana reſtituãt. vl dic pr. R. arbitrio. tẽ. eẽ de eo de q̃ ẽ iſtð. ſ. qñ nõ appet qđ fuerit ſuũ: ꝛ hoc inuit b⁹ vbũ q̃le. nõ eni dicit qđ ſz q̃le: vt i q̃litate offñ vtaꝫ ꝛ ẽtitate: nõ coꝛpoze cũ illð ſit inpoſſibile diſcernẽ: ꝛ ſic ꝓbabit q dicit ſuũ fuiſſe meli⁹. Et nõ triplicẽ eẽ driaz iter hũc. §. ꝛ ſupioꝛẽ. ſpẽs. n. dñr miſereri vt hic mã ofundi: vt. ſ̃. §. p. eõ. Itẽ hic remanet i eadẽ ſubã. ibi nõ. Itẽ ofuſa fiũt cõia etiã ſine dñoꝝ volũtate: vt. ſ̃. pri. §. hic non.

n Frumẽtũ. nõdũ bona fide ofũptũ: tũc. n. i fcũz actio dareẽ: vt. ff. ad. l. aqui. q occidit. §. ſiqs alienũ vinũ.

o Lũ i ſuo. ſuũ ẽ etiã ſi ali⁹ bẽat ibi vſufr. vt. j. de bere. inſti. §. i. vbi pꝛopzius fu⁹ oꝛ in quo ꝓpꝛietatez nudam habet teſtatoꝛ.

p Edificauerit. ſ. bona fide: al nõ. imo tignũ ſuũ vẽdicaret: vt. ff. ō rei vẽ. l. i rẽ. §. tignũ. ar. a õrio ſenſu vꝛ ex ea exceptiõe q̃ ibi ponit ꝛ iurabit i litẽ. vt ibi no.

q In eo. edificaꝫ. i. i ipſa terra ofigit: qđ & de domo ñ affixa ſolo. R. nõ cedit ſolo: vt. ff. e. l. ſi Ticiꝰ. ꝛ facit ad hanc regulã. C. de edi. pri. l. i. idẽ i ſatis ꝛ plantatis qõ hic in edificatis dicitur. vt. j. e. §. ſi Ticius. ꝛ. §. qua rõe vnde vſus. Quicqd plãtaꝫ ſeritur vꝛ edificaꝫ. Omne ſolo cedit radices ſi tñ egit. Sz otra hãc regulã ẽ. ff. de rerum di. l. in tñ. So. illud ſpeciale eſt.

ipe fur ſit q veſtimẽtuz fecit ſiue alius: nã extincte³ res lz vẽdicari ñ poſſint: ꝺdici tñ a furibus ꝛ a qbuſdã aliꝭ poſſeſſozibus⁸ poſſũt. Si duoꝝ⁵ materie ex volũtate dominoꝝ⁶ cõfuſe ſint: totuz id coꝛpus qđ ex confuſione fit vtriuſq; cõe eſt: veluti ſi qui vina ſua ꝺfuderint: aut maſſas argẽti uel auri ꝺflauerit: lz ſi diuerſe materie ſint: ꝛ ob id ꝓpꝛia ſpecies fẽa ſit: forte ex vino ꝛ melle mulſum: aut ex auro ꝛ argẽto electrũ⁷ idẽ iuris eſt: nam ꝛ hoc caſu cõmunẽ eſſe ſpeciẽ nõ dubitaꝫ

Quod ſi fortuito ꝛ nõ volũtate dñoꝝ confuſe fuerit: ul diuerſe materie: ul q eiuſdẽ generis ſunt: idẽ iuris eẽ placuit⁴ q⁹ ſi⁹ frumentum Ticij frumẽto tuo mixtũ fuerit: ſi quidem fuerit ex voluntate

Cõfuſe. i. ſimul fuſe.

vestra cõe ẽ: oꝛ ſingula coꝛ coꝛpoꝛa. i. ſingula grana que cuiuſq; ꝓpꝛia fuerint ex oſe ſu vꝛo cõmunicata ſũt⁸ q⁹ ſi caſu id mixtũ fuerit vel ticiꝰ id miſcuerit ſine tua volũtate nõ vꝛ cõe eſſe: quia ſingula coꝛpoꝛa in ſua ſubſtantia⁹ durãt. ſz nec magis iſtis caſibus cõe fit frumẽtuz q̃s grex intelligit eſſe cõis ſi pecoꝛa ticij tuis pecoꝛib⁹ mixta¹ fuerit: ſz ſi⁹ ab alterutro veſtruz totũ id frumentuz retineaꝫ: in rem quidez actio pꝛo mõ¹ frumenti cuiuſq; ꝺpetit: arbitrio[m] aũt iudicis cõtinetur: vt ipe eſtimet q̃le cuiuſq; frumentuz[n] fuerit. Luz in ſuo[o] ſolo aliquis domum ex aliena materia edificauerit[p] ipe intelligitur dominuſ edificij: quia omne quod in eo[q] edificatur ſolo: ſolo cedit: nec[r] tñ

r Nec. desinit. ſ. ex cā edificatiōis. ſz alia cā pōt desine re: vt. ff. de vſuc. l. rex mixtura. §. labeo. q̄ huic regule ſignatur contraria.

s Sed tantiſper. i. interim.

p Ad exhibēdum. ſ. vt extimetur niſi mala fide fecerit. vt. ff. de rei vē. l. in rem. §. tignū. ꝛ. ff. ō tigno iniūcto. l. fi. ſz tūc non eximitur ſed in litē iuratur: vt. ff. de ſol. qui res. §. fi. q̄ arbitrarie ſunt iſte act. vt. ff. ō in litē iuran. l. i actionibus: ꝛ. j. de act. §. preterea.

v Ey. tabula. x. lex q̄da fuit de qua dic vt. ſ. de iure. na. §. ꝛ non ineleganter.

x De tigno. q̄ actione teneā ꝛ qui iunctū hz licet non iūxerit: ꝛ q̄ iūxerit licet nō poſſideat ſz altero ſoluēte alter liberat. vt. ff. de bis q̄ dele. vl effu. fluvio. §. poſitū ꝛ de flu. l. i. in fi. ꝛ q̄ō vi aut clā. l. operit. §. fi. Sz q̄d ſi velit magis rē reddere ꝛ eximere q̄ duplū pſtare. R. non auditur: q̄ pp publicā vtilitatē hoc fuit ſtatutū: vt. j. e. q̄ō ió rē. ꝛ. ff. de ope. no. nūc. l. ptoꝛ. ꝛ. ff. de le. i. l. cetera. §. ſi duobus. Jtē nūq̄d hec actio opetit etiā cōtra eū q̄ bona fide iniunxit. R. ſic. vt hic: licet ō dixerūt q̄dam. ſz ō. male fidei iūgentez alia pter hec aurilia cōpetūt vt rei vē. Jtē ad rei exhi. Jtē furti. Item furtiua odi. Jtē hec actio de tigno iniuncto. vt. j. de ac. §. ſic ita q̄s. ꝛ. ff. de tigno iniūcto. l. i. i fi. ꝛ. l. fi.

y Appellatione. facit ad hoc. ff. de v̄. ſigni. l. tigni. ꝛ. ff. ad exhi. l. gēnia. §. tigni. ꝛ. ff. e. adeo. §. cū i ſuo. Jtē q̄ō i domib⁹ of: idem dic in cāpania vt ſubycit. Q̄ō ió rē. ad hoc. ff. de v̄. ſigni. l. vrbana prędia. q̄dā tñ otra. Jtē idez i vinea. vt. ff. de tigno iniuncto. l. i.

z Materia. vt cementa ꝛ lapides.

a Cōſecutus. hic ē otra. ff. de tigno iniūcto. l. fi. aſ̄ prima. in fi. ſz ibi nō cum effectu fuit oſecutus duplū: q̄ hz exegit non tamē prepit adhuc duplū: vt ar. ff. de bis q̄ dele. vel effu. l. pceptione.

b Vēdicare. nulla tpis pſcriptione obſtāte vt rei vē. ff. de rei vē. l. i rē. §. fi. q̄ nec p̄i⁹ agere poterit. vt. C. de an. ex. l. i. §. fi. aliud ergo ſi mala fide iniūxerit. quia tunc agere potuit. vnde. xxx. an. repellitur a rei vē. vt. C. de pſcrip. xx. an. ſicut.

c Et diuerſo. itelligitur: ſic. C. ō edi. p̄i. l. ſi is ō quem.

d Nō pōt. q̄ alienata ē nō pōt vēdicari. Sz otra C. de rei vē. l. y. i fi. ſz ibi ex aliena mā ꝛ i alieno edificauit. h̄ de ſua in alieno. quare dic: aut de mea mā ꝛ i meo edificio: ꝛ tūc planū ē: aut de aliena i meo: vt. ſ. p̄ri. §. aut de mea in alieno vt hic. aut de aliena in alieno: vt in dicta. l. contraria. cōtinetur.

e Certe. fabꝛoꝛ. i. magiſtꝛoꝛum vel lignamine vel muroꝛ. ſic. ff. de eo q̄ cer. lo. ly. §. vl. uerſo ſi quis in alieno ſolo ex ſua materia domū edificauerit: illius ſit domus cui⁹ ſoluz eſt: ſz hoc caſu materie dominus ꝓprietatez eius amittit: q̄ voluntate eius intelligit eſſe alienata vtiq̄ ſi nō ignorabat ſe in alieno ſolo edificare: ꝛ ideo lz dirupta ſit domus: materiaz tamē vendicare nō⁹ pōt. Certe illud⁶ cōſtat ſi in poſſeſſione oſtituto edificatoꝛe ſoli dñs petat domum ſuā eſſe: nec ſoluat precium materiei et mercedes fabꝛorum: poſſe euz conſtat per⁷ exceptionem doli mali repelli vtique ſi bone fidei⁸ poſſeſſoꝛ fuerit qui edificauerit⁹: nāq̄ ſcienti alienum

f per exceptionē. q̄ locū hēt vbicunq̄ equū ſit exceptionē. locū hēre: ſiue alia opetur ſiue ⁊. vt. ff. ō excep. do. l. y. §. gnāl. ꝛ ar. j. e. §. ſfe.

g Bone fidei ſcil⁼ ab initio ꝛ ex poſt facto cum edificauit. nam ſi anteq̄ edificet ſit bone fidei ꝛ cum edificat male fi. ſic eligit q̄dam media via: ita vt nec male fidei puniatur neq̄ vt bone fidei expenſas conſeruet. quia p̄mittitur abꝛaſio vt. ff. de rei ven. l. iul. ſi in aliena. que eſt huic contraria. ꝛ facit ad hoc. ff. de mi. l. intra. §. vendentibus.

b Edificauerit. cuz de nouo edificat: ꝛ vt hec plene ſciantur. dic cum impendo in rem alienam aut ſuo aut meo nomine. Primo caſu loquitur ille ti. de nego. g. ꝛ. ff. e. ꝛ. C. e. ſi meo. ꝛ tūc aut fructuum gratia expēdo: ꝛ tunc ex fructibus deducitur ꝛ alias nullus fructus intelligitur. vt. ff. ſo. ma. l. fructus. ꝛ. ff. fam. her. fundus qui. aut cauſa rei ſeruā de ꝛ tunc aut de nouo faciendo. aut non. Primo caſu ſi bona fide habeo exceptionem: non actionem ſecundum Jo. vt. ſ. ꝓxi. §. ꝛ. ff. de condi. inde. ſi i area. ꝛ. ff. de excep. do. Paulus. ſed. Ð. etiam actionem dabat. ſed ibi ipſo geſtu negocium fuit hereditarium: quod neceſſe habuit facere. vnde habuit actionem dabat. ꝛ eſt ꝓ eo. ff. de pet. here. l. hereditas. §. i. ꝛ. ff. ſi pars here. pe. l. fi. et. C. de rei ven. l. y. ꝛ. l. domum. Sed Jo. contra. vt dictū. eſt: et facit etiam ꝓ eo. ff. de rei ven. ſumptus. ꝛ. ff. de act. emp. idemq̄z. ꝛ. ff. de pet. here. l. plane. ſi vero mala fide tunc nec excipiendo nec agendo cum ſeruo vt hic. nam neminem mihi volui obligare. vt. ff. communi di. in hoc iudicium ſecunduz Jo. ſed. Ð. etiam hic dabat negocio. g. actionem vt. ff. de neg. g. ſi pupilli. §. fz ꝛ ſi quis. ſed ibi nomine alieno gerebat. Jtem et ꝓ eo. C. de rei ven. l. y ſed ibi loquitur quando ex aliena materia et in alieno impendi: vt ibi plene notatur: ſi vero

in reficiẽdo: aut bona fide ⁊ tunc necessarias ⁊ vtiles p doh excep. volũtarias p abzasionẽ suamus: nisi dñs vellet tñ dare ẽptũ posset bñe bis ablatis ⁊ cozzasis: vt.ff. de rei vẽ.l.in fũdo. si vo mala fide ipendat necessarias p offñ iudicis: cũ tñ possideo vtiles p abzasionẽ ꝺ suo vo lũtarias nullo mõ: vt.C. ꝺ rei vẽ. domũ. hic ẽ q dixit bul. hic q expẽsas repetã qñz p a .i. p actionem, vt .ff. de neg. ge. l. si pupilli. §. fz ⁊ sigs. Itẽ ⁊ p.e.i.p exceptionẽ. vt hic. Item p o.i. p offñ iudi. vt p .l.C. ꝺ rei ven. l. domũ. ⁊ mõ dixim⁹. ⁊ hec i rei vẽ. locũ bñt i pet. vo bñditas bõe fi. posseruat oes. At ma. fi. posse. necessarias ⁊ vtiles p offñ iuꝺ. aliaſ p exceptionẽ doli re existente meliozi i qua fcẽ sunt. volũtarias vo abzadit: vt. ff. de peti. here. plane.

i Si Titi⁹. ꝺmutaſ fz vt ñ ꝺmutari cum primo dño rei vẽ. detur vtil: vt. ff. de rei vẽ. si frumẽtũ. §. de arboze. q ẽ ꝺtra. So. licet ibi dicat var⁹ ⁊ nerua vtilez acti. dabaz non tamen sequitur ergo nos dam⁹: vel dam⁹ ꝺ exstimatiõe: fz nõ ꝺ plãta vt dixim⁹. s. e. §. plane si longiozi tpe.

a Radices. omnes: vt differat a sequenti.

b Dicimus. imo vt ei⁹ i cui⁹ fũdo origine iduxit vt. ff. ar. fur. ce. si ples. §. fi. So. hec cozzigit illã. vt dic ibi poterat viuere arboz ex fũdo p. hic nõ: vel efficit ticij p pte. s. vt hic: nõ i totũ vt ibi.

c Rõ. facit. ff. e. l. adeo. i fi. ⁊. l. fi. ⁊. l. q rõe.

d Qua ratione. solo cedunt. vt. s. px. §.

e Dixim⁹. s. e. §. certe. fz qd si aligs ex seie meo i alieno fũdo seiauit cõtra quẽ agã. R. ꝺtra semi solũ esse põt obiici culpa q edificauerit temere i eo solo qꝺ itelligebat alien⁹ eẽ. Sit Ticius aliena plãtaz in solo suo posuerit ipius erit: et ex diuerso si Ticius suã plantã in menij solo posuerit: menij plãta erit si mõ vtroq casu radices egerit. Ante. n. q radices⁸ egerit eius pmanet cuius fuerat. adeo aũt ex eo tpe quo radices egerit plãta ꝓprietas ei⁹ cõmutatur ut si vicini arboz ita terram Ticij presserit: ut in ei⁹ fundũ radices egerit Ticij effici arboẽ ꝺicimus⁵. Ratio⁶. n. ñ pmittit: vt alteri⁹ arboz eẽ intelligaſ q ei⁹ cuius i fundũ radices egisset ⁊ iõ ꝓpe cõfiniuz arboz posita si vicini fũdum radices egerit cõis fit. Quaroꝺ autem plante: que terre coalescũt olo cedũt: eaꝺ rõe frumẽta quoq que sata sũt solo cedere intelligũtur.

Leteꝛ sic is q in alieno loco edificauerit si ab eo dñs petat edificiũ: defẽdi põt p exceptionẽ doli mali fm ea q ꝺximus⁶: ita eiusdẽ exceptiõis auxilio tutus esse põt is q in alienũ fũduz sua ipensa bona fide ꝺseruit⁶: Litteres⁶ q q lz auree sint: perinde chartis mẽbraniſue⁶ cedũt: ac si⁵ solo cedere solẽt ea q ẽdificaẽ aut iseruñ: iõq si chartis mẽbraniſue tuis carmẽ⁸ vel hiſtoziã⁹ uel oꝛoz¹⁰ ticius scripserit: huius cozpis¹¹ nõ⁹ Ticius fz tu ꝺñs esse videris. fz si a Ticio petas⁵ tuos libꝛos tuaſue membꝛanas esse nec ipẽsas scripture soluere paratus sis poterit se ticius defẽdere p exceptionẽ doli mali vtiq si eaꝛ chartarũ membꝛanarũue possessione bõa⁹ fide nact⁹ est. Sigs⁶ i aliena tabula pixerit: qꝺaz putant tabulaz⁸ picture cedere: alii videẽ picturã qliscũq sit tabule cedere⁶: fz nobis uidetur melꝰ esse tabulã picture cederet. Ridiculũ é. n. picturã appellis¹¹ vl parasij in accessionẽ vilissime tabule cedere. uñ si a dño tabule imaginé possidẽte is q pixit eaz⁵ petat nec soluat pcũ tabule potit p exceptionẽ doli mali submoueri: at si is q pixit eã possideat: ꝺñs est vt vtilis⁶ positũ. ⁊ eaꝺẽ q̃stio fit in plantaſ: ⁊ eoꝺẽ mõ soluiẽ cum sit rõ silis vt. ff. mã. Lucius. in fi. i. R.

f Cõseruit. i. plãtauit vel seminauit.

g Lre chartẽ vt de bõbice vt. sẽ be q̃ de pisis veniũt.

b Membranis. q̃ de mẽbꝛ aialiũ eripiũt

i Si solo vt. s. e. §. cum in suo.

k Carmẽ. metrice

l Hiſtoziã. noui ⁊ veteꝛ testi. idẽ dicã i fabla vl romãzo: vl ãlz libꝛo psalco.

m Oꝛone ad ꝺz vl ad pplz vl ad ꝓncipẽ

n Cozpis. i. libꝛi.

o Nõ Titi⁹. s. scriptoꝛ bone fi.

p Petaſ ꝺiecta i rẽ

q Si bona. si aũt mala laboꝛẽ ꝺonasse vꝰ vt. s. e. §. certe fz nũ qd ac. scriptõ bz redꝺito libꝛo. R. sic si bonã fidẽ hũit ac. ꝺ co. s. i fcz. vt. ff. ꝺ rei vẽ. l. i rẽ. §. itẽ si q̃ cũ qz. si malã fidẽ hũit nõ bz ac. qz nec exceptionẽ bz vt hic. Sz cũ hodie ꝓcioꝛ sit scriptura q̃ charta nũqd mutaſ. hic respõdẽt qꝺã vt Azo. q sic. nos q ñ. ar. C. ꝺ testis. sãcim⁹. ⁊. C. ꝺ appel. ꝓcipim⁹. i fi

r Sigs. pixẽrit. siue bõa fi. siue mala fi. fz. §. nos ꝺ. qz bõa fi. vt j. e. §. ibi vtiq z cẽ. s Tabulã. qd si i marmoze. R. ꝺ huari fõte ar. tñ ꝺ. j. ꝺ testa. §. penul. t Ledẽ. ff. ꝺ rei vẽ. l. i rẽ. §. fz id qꝺ i charta ꝺ. solu. hec cozzigit illã. Ut distingue an pcioꝛ sit illa scriptura q̃ tabla fz. §. q ait locũ bñe qꝺ hic oꝛ: pict⁹ ẽ hõ si vsus bono coloze nõ attramẽto.

u Appellis. ꝓpꝛia nomina pictoꝛum.

v Eaz petat. i. directa rei ven. vt. ff. de acq. reꝝ ꝺo. l. qua ratione. §. sed non vt littere. fz Azonem.

x Ut vtilis ac. in rem: nõ directa qz desinit ꝺñs eẽ: ⁊ sic ẽ mirabile q nõ ꝺñs a ꝺño vẽꝺicat: sic otigit alias i public. i qbusꝺã casibus: vt nõ. j. ꝺ ac. §. alte.

y ℂ Imposuerit. hoc mirabile ptingit hic q3 ꝺditio posfidētis ē deteriꝰ q3 petēs. arꝫ. vt. j. de iterdi. §. ꝺmodū sic z arꝫ. ff. de nox siquis a multis. z. ff. si ex nox. cā. a. l. i. i fi. z. l. y. z. ff. de pe. beſ. cū idē. ſz ad b. R. q3 i cā noxali eē poterit q3 ſo ageſ ñ ꝓbabit. Item in pet. he. ſi bona iura hūit i vicendo hec eadē habuit in defēdēdo: z sic nō ē eoꝝ ꝺditio deteriꝰ Itē cū hic hēat ac. pictoꝝ ſi nō posſide at: multo magis exceptionē ꝺ3 hre ſoluto p̄cio vt. ff. ꝺ ſup ficiebus. l. i. §. quod aūt. z. ff. ꝺ reg. iur. l. cui dam⁹. ſz nunqd ꝺño quondā tabule idē ꝺcedit ſi posſide at ſi p̄cium picture. ſoluat. R. q3 sic. cuz ſibi ac. ꝺeſ. §. ꝺ vt ſit ꝺria iter ꝺñz z picto rē. Item qs p̄ferī ſi ambo ꝺ extraneuz posſidētē agāt. R. is q directā hz act. .i. picto:: ſm Jo. Sz nū quid ſi tabla fuerit abrasa remāet pictoꝝ ſ. R. sic. ut. ff de rei ven. in rē. §. z qꝺ ſemel. ſz q3re aliud in pictis q3 i ſcripturis. R. q2 pictura p̄cioſioꝝ ē q3 ſcriptura. ſm Jo.

actio ꝺño tabule aduerſus eū deī: q3 cāu ſi nō ſoluat impēſaz picture: poterit p exceptionē doli mali repelli. utiq3 ſi bona fide poſſeſſoꝝ fuerit: ille qui picturā imposuerit[r].

Illud. n. palaz eſt: q3 ſiue is q pixit ſurripuit[z] tabulā ſiue alius[a]: ꝺpetit ꝺño tabularū[b] furti actio. Si quis[c] a nō ꝺmino quē ꝺñz eſſe credideꝛit bona fide funduz emerit: vel ex ꝺonatione aliaue q̄libet iuſta[d] cauſa eque bona fi de accepit: naturali[e] rōe placuit fructus[f] quos pceperit ei[g] eſſe p̄ cultura[g] et cura.

Et ideo ſi poſtea ꝺminus ſupuenerit z fundū vēdicet: ꝺ fructib⁹ ab eo cōſumptis agere nō poteſt[h]. Si vero q alienuz fundum ſciens poſſe

z ℂ Surripuit. añq3 pigeret. a ℂ Alī⁹. poſt picturam

b ℂ Tabulaz. z ſubaudi: nā z pictoꝝ ꝺ extraneū furē ꝺcatur. ſm Azo. vl⁹ meli⁹ vt mihi vī: hic logī qñ fuit ſurreptа añq3 eēt picta: ſz etiā ꝺtra ꝺñz tabule ſibi ſurripientē poſſet ꝺari pictoꝝ furti actio facto furto tabula iam picta: vt. j. ꝺ e ob. que ex ꝺelic. naſ. §. aliquādo.

c ℂ Si qs. bona fide q̄ i initio exigī. ſ. vt credat ſibi ꝺārē hre ius ꝺſtrahēdi: vt. ff. ꝺ vſuf. qs ſit. §. fi. nec obſtat qꝺ ē. ff. ꝺ aquīr. re. ꝺo. l. i bone fidei. §. i cōtrariū q2 ibi opponēꝺo logī nō ponēꝺo. d ℂ Juſta. cū mīte ſint cauſe ſiue tituli acgrendi: vt i. ff. colligī i varys titulis ſ3 titulis ꝺ vſuc. vſq3 ad t. ꝺ re iu. idē tñ z ſi. t. nō habeat vt ar. ff. fi. reg. l. iij. §. ſed ante.

e ℂ Nāli. i. iure gētiū ꝺ q̄ logī hic. t. cui nālis iſtita rō ē.

f ℂ Fructⁿ. ſ. iduſtriales: aliō in nālib⁹ vt. ff. ꝺ vſuf. l. fructⁿ ñ obſtat. ff. ꝺ acq. re. ꝺo. l. bo. fi. i pri. qꝺ eni ibi ꝺicōes expōīt ſiue fcō poſſeſſoꝛ ſiue alterⁿ p̄cepti: iduſtriales tñ: vt. ff. ꝺ vſuf. q ſit. §. ꝓterea. ſz nālib⁹ fructib⁹ ꝺſumptꝰ cui teneaī poſſeſſoꝝ. R. ñ. tñ teneī poſſeſſoꝛ rei ven. q2 nō poſſidet nec ꝺolo deſyt poſſidē. ſz ꝺdi. ſine cā tenetur i q3tū locupletioꝝ ē. ar. ff. ſi cer. pe. ſi z me.

g ℂ P̄cio cultura. vt ſegetes. Et cura. vt lac z pil⁹ z lana

h ℂ Nō pōt. nec ad p̄ciū: vt. j. ꝺ e offi. iuꝺ. §. ſi vero. z. ff. fi. regū. l. iij. §. ſz añ. ſi tñ extēt nō rei vē. q2 p̄cipiēt ſī ſz offi. iuꝺ. teneī reddere. vt. C. ꝺ rei vē. certū. §. bona fi.

i ℂ Non idem. vt faciat fructus ſuos.

k ℂ Logī. diſtingue tñ q2 ſi hz. t. male. fi. poſ. ꝺ vſu ptis. ꝺdic. ſine cā. de extātib⁹ rei vē. ꝺ p̄cipiēꝺis ꝓpter. t. excuſaī: vt. C. de rei. vē. ſi fūdū niſi i. iij. caſibus. qñ emit ab eo quē ſcit vēdere i fraudez credi toꝝ: vel qñ vēdit q metu opulſus ē z cū emit ꝺ iter

derit: nō idez[t] ꝓceſſuz ē: itaq3 cuz fundo etiā fructus lz cōſumpti ſint: cogitur[k] reſtituere. is vero[l] ad quez vſufructus fundi ptinet: non aliter fructuuz ꝺñs efficit: q3 ſi ipe eos pceperit. Et ideo lz maturis fructib⁹ nonduz tñ pceptis[m] ꝺeceſſerit: ad heredes ei⁹ non ptinent ſz ꝺño[n] ꝓprietatis acgrunt. eadez fere z ꝺ colono ꝺicunt. Jn[p] pecudus fructu etiā fetus eſt: ſi cut lac pilus[q] et lana. itaque agni hedi z vituli z equuli et ſuculi[r] ſtatī naturali[s] iure ꝺminī fructuarij ſunt. partus[t] vo ācille in fructu nō ē: itaq3 ad ꝺñm ꝓprietatis ptinet abſurdū[u]. n. uideba boiez i fructu[x] eē: cū oēs fructⁿ rez nā[y] gratia boiuz cōparucrit:

dictū. ꝺinde cozzūpi fructⁿ patiaī vt. ff. q̄ i frau. cre. l. ait ꝓtoꝝ. §. p hāc. z ff. q3 metⁿ cā: ſz z ptus. z. C. ꝺ agri. z cē. quē admodū. idē i q̄rto vt. C. ꝺ fi. iſtru. z iu. aſte. fi. l. i. Si nō hz. t. ꝺ e ꝺſumptiſ ꝺditiōe ſine cā ꝺ extātib⁹ rei vē. vt. C. ꝺ ꝺdi. ex. l. l. penul. z. C. ꝺ e rei vē. ſi fūdū. ꝺ p̄cipiēꝺis offi. iuꝺi. vt. ff. ꝺ e rei vē. ſi nauis. §. fi.

l ℂ Js vero ad quē ipe. alio. n. p̄cipiēte nō fiunt ſui ſz ſi bone. fi. poſ. fuerit ēt ſi eos alius p̄cipiat: vt. ff ꝺ vſuf. q fit. §. ꝓterea. vel aliter ſi ipe pcepit nō etiā heres ei⁹ nec enī ad heredē trāſmittit.

m ℂ Percepī. vt ſi i hozreo poſiti ſūt facī ſuos fructuariⁿ: ſz bōa fi. poſ. ſtatī vt a ſolo ſpati ſūt: vt. ff. qb⁹ mo. vſufruc. a mit. l. ſi vſufructuari⁹. Eſt z alia ꝺria: q2 fructuariⁿ facī ſuos nāles fructⁿ: ꝺ bo. fi. ꝺ poſ. ñ. vt. ff. ꝺ vſufr. le. l. vſufruc. legato. z ꝺ vſuf. l. fructus. n ℂ Dño. ſed p quā ac. R. p rei vē. cū ꝺño ſit vī cōdi. ex hac. l o ℂ De colono. q nūmis colit nā oēs fructus facit ſuos: vt vſufru. ſz ꝺfferūt. q2 colonⁿ talis facit fructⁿ ſuos vt a ſolo diſcerpti ſī vt. ff. ꝺ furt. l. ſi apes. §. fi. ſecus i vſufr. vt hic ꝺ vī ꝺicas ꝺ ptiarys: vt. ff. loca. z ꝺ. cū i pl̄es. §. meſſez ℔z Az. Itē ꝺic fere pp aliō: q2 colonⁿ trāſmittit ad hrēdez vt. j. loc. §. fi. ſz fructuariⁿ ñ vt ℔. p ℂ In pecudū: feⁿ. q. ꝺ. ita feⁿ fiē tē. q ℂ Pilus bouis vī ēt capraz ad bozzā ſellaz. r ℂ Et ſucculi. i. pulſues.

s ℂ Nāli. i. gētiū ꝺ quo logī ſ. e. §. ſingloz.

t ℂ Partus. ptinet ad plenā ꝓprietatē: niſi etiā z i partu. ſit vſufr. legatus. vt. ff. ꝺ e vſufruc. vetus.

v ℂ Abſurdū ē. sic. ff. ꝺ e vſuf. l. in pecudū.

x ℂ In fructu. ſ. vt ipe ſit fructⁿ. ſed tñ i eo relīgī.

y ℂ Natura. i. ꝺs. sic. ſ. ꝺ iure. na. i pri. vñ ꝺ apud Ouidiū. Pronaqz cū ſpectēt alia cetera terrā. Os hoī ſublime ꝺedit celūqz videre Juſſit: z erectoſ ad ſidera tollē vlt⁹. sic. ff. ꝺ edili. e. l. iuſtiſſime. z. ff. ꝺ fur. q vas. §. ex furī z. ff. ꝺ pe. be. l. ancillaz.

3 Sed si gregis. grex ē numer⁹. x. ouium vl qnq; porcoꝝ simul ⁊ ogregatiꝫ cōsistentiū: vt. ff. ō abige is. l. oues. ⁊ facit. ff. de vsuca. l. rex mirtura. §. ftū.

a Ex fetu aliunde eni nō submittit ꝑm quosdam vel forte submitteret etiā aliūde. ar. ff. ō vsufruc. qō ergo. §. sed qō dicit i fi.

b Submittere. q̄ submissio nō fit si in singulis capitibus sit vsuffr. vt. ff. eo. qd ergo. §. sz qō dr.

c Thesauros est aūt thesaurus pecūia ab ignotꝰ dñis vetustiori tpe abscondita. vt. C. de thesauris. .l. i. li. xy. i ꝑn. vel depositio pecunie cuius memoria non exstat: vt. ff. de acqui. re. do. l. nūq̄. §. thesaurus. q̄q; ipso prie dr: vt. ff. ō acq. pos. l. peregre. in pri. et. ff. ad ex. l. thesaurus.

d Loco. alias solo.

e In suo iure. directo vel vtili vt feudotarius vel emphiteoticariꝰ vl similis. licet pla. aliud dixerit i his. Quid si mercenarius oū laborat in alieno vel creditor in pignore iuenit thesaurꝫ. R. dimidiū eiꝰ est in cuiꝰ fundo iueniūt: ⁊ ita dimidiū sibi acquirunt. ff. de acq. re. do. l. siquis. §. quod si creditor

f Religioso. vt. ff. de iure fis. l. iy. ff. penꝰ. contra So. hec cozzigit fz. B. vel hic fz nālez rōnez vt patet ex littera ibi. ꝑm ciuilem rōnem que ꝑualet. sic in vsuc. contingit ꝑm Jo.

g Fortuito casu. ⁊ est casus iopinate rei euentus ex diuersis causis ꝓueniēs ob aliud ⁊ aliō iceptis.

h Non data opera. alias totum redditur dño. in suo loco tñ pōt operā dare: non tñ magica arte: alias esset fisci. vt. C. de thesau. l. vnica. li. x. Accursius de florentia.

i Domino. sed per quam ac. R. p rei vē. cum dominus sit: vel cōdi. ex hac. l.

k In cesaris locū. s. patrimonialē. Accur.

l Fiscali. non tamen publice deputato.

m Uel publico. .l. publice deputato.

n Fisci. sed si fisci partem suppresserit eum alterotantum reddit: vt. ff. de iure. fis. l. iy. §. fi.

o Ciuitatis. q̄ loco priuatoꝝ sunt: vt. ff. ō ver. sig.

Sz si³ gregis vsūfructū gḗat: i locū demortuoꝝ aīaliū capitū ex[a] fetu fructuarius sūmittere[b] dz: vt ⁊ iulianno visū ē: ⁊ in vineaꝫ demortuarū uel arborum locuz alias debz substituere. recte. n. colere dz: ⁊ q̄si bonꝰ paterfamilias vti debet. Thesauros[c] quos quis in loco[d] suo[e] inuenerit: diuus hadrianus nālem equitatem secutus ei concessit qui eos inuenerit: idemq; statuit siquis in sacro aut religioso[f] loco fortuito[g] casu inuenerit. at si quis i alieno loco non[h] data ad hoc opa: sz fortuito casu inuenerit: dimidiū domino[i] soli cōcessit ⁊ dimidiuz inuentori. Et cōueniēter siqs in cesaris[k] loco inuenerit: dimidiuz inuentoris ⁊ dimidiū esse cesaris statuit si eū qui nec.

p Per traditionez q̄z. nō solū inuentione: vt. ff. ō. §. px.

q Naturali. i. gentium. vt. j. §. proxi.

r Acquirunt. causa p̄cedente vera: vel putatiua: alias nō. vt. ff. e. l. nūq̄. ⁊. j. hoc. §. vsiculo. Sed siquidē ⁊c.

Per traditionem[p] q̄q; iure nāli[q] res nobis acquirūtur[r]. nihil[s] enim tam cōueniens est nāli equitati q̄q uolūtate[t] dñi volētis rem suam in aliū trāsferre ratā haberi. et ideo cuiuscūq;[u] generis sit corporalis[x] res tradi pōt ⁊ a domino[y] tradita alienat[z]. Itaq; stipēdiaria[a] quoq; et tributaria[b] prędia eodē modo alienant[c].

Uocant aūt stipendiaria ⁊ tributaria prędia que in prouincijs[d] sunt: inter[e] q̄ necnō ⁊ italica prędia ex nostra constitutione[f] nulla est dōia[g]. Sz si qdē[h] ex cā donationis aut dotis aut q̄libz alia ex cā tradāt[i] sine dubio transferūt[k] cui ꝓueniēs ē vt siqs i fiscali[l] loco vl[m] publico ul ciuitatis[o] inuenerit: dimidiū ipse[n] eē et dimidiū fisci[n] vel ciuitatis[o].

s Nihil. immo ꝺo seruire: sed hyperbolice loquitur sic. ff. de pac. l. i. in pri. ⁊. ff. de actio. emp. l. ex empto. in prin. ⁊. C. de transac. non minorem.

t Uoluntatez. dū tamen legitimam: nam cui bonis iter dictum est non alienat: vt. ff. ō cu. fu. l. .i. in prin.

v Cuiuscūq; idest siue mobilis siue soli.

x Corporalis. in corporales enim tradi non possunt: vt. ff. de ac. re. do. seruus. §. incorporales.

y A domino. hoc quandoq; fallit et eius contrarium inuenitur verum: vt infra qui. alie. licet vel non. sed hoc est regulare: vt hic ⁊. ff. e. traditio.

z Alienatur. idest dominium transfertur.

a Stipendiaria. scilicet que militibus ꝓ stipēdijs dantur: vt. ff. de rei ven. item si verberatum. §. i. ⁊ de euicti. l. lucius. et de acqui. re. do. in agris.

b Tributaria. que tributa rome redduntur.

c Alienantur. per traditionem.

d In prouincys. quasi dicat: talia prędia non sunt in italia. Accursius.

e Inter que. scilicet prouincialia.

f Constitutione. vt. ff. de vsuc. transfor. l. vnica.

g Dōia ē. s. q̄tū ad dñy. trāslationē. vt. C. de vsuc. trāsfor. l. vnica sz q̄tū ad tributa ē dōia. C. ō epi. ⁊ cle ō his

h Sed siquidē. vere nulla ē differentia sz ⁊ si ⁊c.

i Tradantur. scilicet stipēdiaria prędia ⁊ tributaria. Accursius floretinus.

k Tranferuntur. s. prouincialia p̄dia sicut italica. et est verus in omnibus: nisi scriptura necessaria sit secūdum Jo. vt. C. de vsuc. transfor. l. vnica. §. q; si prędia. Item sunt vera si accipiens inducatur in vacuam possessionem secundus quosdam. vt. C. de ꝓba. cū res. Jo. otra. vt. ff. de fun. do. si fūdū. ⁊ de ac. re. do. homo liber. §. quicq̄d. sufficit. n. iduci i possessionē licet nō vacuā. Quod aūt in. d. l. de ꝓbat. dicitur demōstratiue q; sic euenerit non causatiue dicitur.

l Fiscali. non tamen publice deputato.

m Uel publico. .l. publice deputato.

n Fisci. sed si fisci partem suppresserit eum altero tantum reddit: vt. ff. de iure. fis. l. iy. §. fi.

o Ciuitatis. q̄ loco priuatoꝝ sunt: vt. ff. ō ver. sig.

l Uēdite vo. ꝑ ſz: q̄ res loco pignor. a vēditore teneri
pñt. vt. ff. de ac. emp. iuſ. §. offerri.

m Pignore. qō ſic intelligo ſi placeat vēditori aliud
q̄ ꝓciū accipere: alias non. vt. ff. ſi cer. pe. l. y. §. i.

n Dato poterit & vēdicare vēditor rē ſi nō fuerit de ꝓ
cio ſatiſfactū: vt. ff. de tribu. l. pcuratoris. §. ſz ſi dedi mercē. niſi empt⁹ tunc ꝓciū offerat. vt. ff. mā. diligent. §. i. i fi. ff. ō ꝑca. l. ea que.

o Ex lege. xy. tabu lar. q̄ eſt ius ciuile vt. ff. de uſti. & iure. l. ius. §. hoc igitur nō ſolū gēium.

p Jure naturali. ſic dictū ē q̄ ratiōe nāli inductū fuit: vt. §. de iure. natu. §. qō vo. ff. q̄ nātia

q Uēdidit. & tradidit. r Emptor. qd ſi ōdſt die ad ol uēdū. Rn. nō facta ſolutiōe vēdicat. ſm Jo. vt. C. ō pac. iter emp. & vē. l. omiſſorie. pōt tñ ōdici: qa aliō eſt ſimpliciter die ſolutioni ſtatuere: aliud pactū. l. cōmiſſorie ponē. Jtez qd ſi ſimpliciter tradat. R. videt ſequi fidē: niſi ō ꝓbetur vt qz forte dicebat emptor pñtez habere pecuniā: vt. ar. ff. de pig. ac. l. y. & ar. ō. ff. de tribu. pcu rato. §. ſed ſi dedi.

f Emptor. niſi ē caſib⁹ vt. ff. ō iuſ fiſci. .l. ſi. pcuratoꝛ. §. fi. & .ff. ō re iudica. a diuo. §. ſz ſi emptor. t. Nihil. qō. n. qs p aliū facit ipe facē vr: vt. ff. de vi. vi. ar. l. i. §. dicit ſe. & .ſ. ō iniur. §. ñ ſolū. & .ff. de iniur. itē apō. §. feciſſe.

v Permiſſa. vel ab ipo dño. vel ab alio dñi volūtate.

x Libera ſecus i gnāli pcur. q nō bz liberā: vt. ff. de pcu. pcuratoꝛ cui. & .l. pcuratoꝛ totoꝛ. ſz D. diſtixit iter pcuratorē totoꝛ bonoꝛ vt ibi: & vniuerſoꝛ vt hic.

y Jnterdū nuda. ſ. a traditiōe ſic. C. ō pac. l. traditioni bꝰ. Jtē ln alys caſibus dñiuz ſine traditiōe daꝛ q poſſūt bis legibꝰ notari: vt. ff. ō acq. poſ. l. i. §. ſi iuſſeriz. & .§. iō qz. & .l. q̄ meo. §. ſi vēditorē. & .l. q̄rūdā. itē. C. ō ac. poſ. mi n⁹. & .C. de do. l. i. & .l. q̄ſqs. Jtē ſi volēs tibi tradē domini uz noie tuo me ꝓſtituā poſſidere. vl ꝓducā a te vt. ff. de acq. poſ. qō meo. & .ō rei vēdi. q̄dam mulier.

z Tuā eē. ſi res pñs ē: vt. ff. de rei vē. ei⁹. & .l. hec ſi. vel dici ꝑa vēditiōe. ibi i ficta: vt. ff. ꝓ emp. l. y. Jtē bē vex

Uēdite uero res et tradite nō aliē emptori acgrunt: q̄z ſi is venditori ꝓciū ſoluerit: vel alio mō ei ſatiſfecerit ueluti ex ꝓmiſſore: aut pīgre[m] dato[n] qō gdē caueē ex⁹. l. xij. tab. tñ recte dr & iuregētium .i. iure[p] nāli id effici. Sz ſi is q̄ vēdidit[q] fidez emptoris[r] ſecut⁹ fuerit: dicēduz eſt ſtatiz rē emptoris[s] fieri. Nihil[t] āt iteresſt vtrum ipe dñs tradat alicui rez an volūtate ei⁹ ali⁹ aut eius rei poſſeſſio ꝓmiſſa[u] ſit qua rōe ſicui libera[x] vni uerſoꝛ negocioꝛ admiſtratio permiſſa fuerit a dño iſq̄z ex his negocijs rez vēdiderit & tradiderit: fac eā accipiētis

Jntedū[y] aūt ſine traditiōe nuda volūtas dñi ſufficit ad rem trāſferēdā: veluti ſi rez quam tibi aliqs ꝺmodauerit aut locauerit aut apō te ꝺpoſuerit: poſtea vēdiderit tibi: aut donauerit aut dotis noīe ōderit: q̄uis. n. ex ea cā tibi ñ tradiderit eā: eo tamē ipſo qō patit tuā[z] eē: ſtati tibi acgrit ꝓprietas pinde ac ſi eo noīe tradita tibi fuiſſet. Jtē ſigs[a] merces i horreo ſuo poſitas[a] vēdiderit ſil' atq̄z clauez horrei ſui tradiderit ēptori: trāſfert[b] ꝓpetatē mercīū adēptorē. Hoc[c] ap̄li⁹ iterdū & i certā pſonā[d] collata uoluntas dñi trāſfert ꝓpetatē rei: vt ecce ꝓtores & ꝓſules q̄ miſſilia[e] iactāt i ul'g⁹ ig̃āt qō eoꝛ q̄ſq̄z ſit exceptur⁹ & tñ qz uolūt[f] qō q̄ſq̄z eoꝛ excepit ei⁹ ieē: ſtati eū dñz efficiūt. q̄ rōe[g] in: s eē vr: ut ſi rē ꝓ derelicto a dño hītaz occupauēit q̄ſ ſtati eū dñz efficiūt: ꝓ derelicto āt hēt qō dñs ea mēte abiecerit ut id in numero rex ſuarū eē nolit: iōq̄z ſtati dñs eius rei eſſe deſijt[h]. Alia[b] ſane cā ē eaꝛ rerū q̄ in tēpeſtate maris leuande nauis cā eijciunt: hec. n. dñoꝛū ꝑmanēt: qz palā ē eas nō eo aio eijci quo qs eas hre nolit ſz quo magis cū ipa naui maris piculū effugiat. qua de cā ſigs eas res fluctibus[i] expulſas vl' et in ipo mari nact⁹ lucrādi aio abſtulerit: furtum[k] omittit. nec lōge[l] uidet diſcedere ab his q̄ de[m] reda curēte ñ[n] itellintib⁹ dñis cadūt

ſi ꝓciū ſit ſolutū vel ſatiſfactū: vt ō. e. §. vēdite.

z Jtē ſigs. & ē caſus vbi i poſſeſſiōe tradita acgritur dñiuz & alios bēs notatos. ff. de rei vē. l. ſi ager

a Poſitas. i. repoſitas. b Trāſfert ꝓprietatē & poſſeſſionē. & qō dixi ō ꝓpetatē vex ē ſi dñs ē tradēs al' cāz vſucapiēdi: ſi hec fiāt cōz horreo: & bꝰ ꝓ ñtez viſionē rei vt. ff. ō ōben. emp. clauibus & de acq. poſ. l. .i. §. ſi iuſſerim & ſūt hec i ar. vt ſi vendam equū q̄ē trādā ꝑ frenū vel capiſtrū: vt cōminū trāſeat

c Hoc. ſ. ē q̄ſ. §. i alio caſu: qz ſ. ꝓ i pſonā certā bī ſi certā

d In certaz. argumē. ꝺtra .j. ō le. §. tutoꝛ

e Miſſilia. ſic dcā qz i ꝓpulū mittātur ſiue ꝓciātur vt illuc currēte multitudie poſſint ꝓtores vl' ꝓſules ptrā ſire: vt i cozonatōe dñi pape vidi. vt. ff. ꝓ derelic. l. ſi id qō. §. id qō & in auten. de ꝓſulib⁹. col. iij. §. bī itaqz. ibi Argētū vo ꝛc.

f Uolūt. ve vl' legis iterꝓtatione: vt in aūt. ō nup. §. & multo potius. colla. iij. & .C. ō iſāti. l. fi. & .C. ō lati. lib. tol. l. i. §. ſz ſcim⁹.

g Deſyt. ſi abiecit vl' hre ōſyt rē ūmobilē: aliogn poſſeſſionē pdē pōt ñ dñiuz. vt. ff. ō ac. poſ. ſigs ui. .§. dria. & .ff. ꝓ derelicto. l. i. & .y.

h Alia cā. alias. ſ. pyciēdi: & ideo aliō ius ſtatuit

i Fluctib⁹. i. vndis. k Furtū. ff. de fur. l. fal. §. ſi iactū ō. So. diſtigue aliuz pyciēs qō pz vt ſi libz aptū pyciā ſz Jo. vt ex hac. l. & illa colligit: & ar. ff. ō dā. ifec. ſi finita. §. ſigs metu. Jtē qd diſtat bī furtū ab illo. ff. ō icē. ru. nau. R. bī locū bz qñ ñ in ipo naufragio aliqd gſ furat ibi i ipo naufragio vt. ff. ō icē. ru. nau. l. i. & fi. & .l. y. & .iy. & .ff. ꝓ derel. l. i. & .u. & .iy.

l Lōge. nā i aliquo diſtat: qz bī ſciente illō ignorāte dño fit vt ō ac. poſ. iterdū. m De reda. i. ō curru ducto ab egs. n Nō itelligētib⁹. i. videntib⁹.

De reb⁹ coꝛ: palib⁹ ⁊ icoꝛpoꝛalib⁹. Rica.

QUedā ꝓterea. i. ꝓt ꝑdcā ꝛ diuiſiõꝛ. ſ. ti. i. i pzi. ē ꝛ alia qꝛ qdā cõia: qdā publica: qdā vniuerſitaꝛ: qdā nulli⁹ qdā coꝛpales: ꝛ qdā icoꝛpales vt ꝫ ſbjcit

p ¶ Coꝛpales. fic. ff. õ reꝛ di. l. i. §. qdā. q ¶ Quedā icoꝛpales. qd õ hac diſiõe nos iuriſcõſulti ege m⁹: ⁊ Ꝛ. qꝛ mꝛta i coꝛpalib⁹ locũ hñt: q̃ ñ ſeruãt i icoꝛpalib⁹: icoꝛpalia eni nõ tradũt. ñ vſucapiũtur regl̃ariter: vt ff. õ ac. re. do. l. fu⁹. §. icoꝛpales. ⁊ õ vſuc. l. vſucapionẽ. ñ vẽdicanf. vt. ff. õ rei vẽdi. l. vẽdicatio. ac ñ trãſferũt peni t⁹: vt. ff. ꝓ ſo. l. y. ⁊. iy. ñ poſſi dẽt: vt. ff. õ ac. poſ. l. iy. i pzi.

r ¶ Sui nã. nã ſecꝰ ſi ꝓp diffi cultatẽ: vt res i pfũdũ maris vt celo affixa.

ſ ¶ Innumera biles. i. ñ habi les ad nuãndũ

t ¶ Incoꝛpales q i iure: i. ſub ꝫ predicabili iuſ otinẽt: i q̃ꝫ dif finitõib⁹ ponit hec dictio ius i ꝑdicato q̃lia ſ oia iura. ſ. icoꝛ poralia. vt. ff. õ re. di. l. i. §. qdā. v

x ¶ Uſufructꝰ. j. õ vſufr. i pzi. y ¶ Et obligatiões. j. õ obliga. i pzi. z ¶ Quoq̃ mõ. i. ſiue ex cõtractu vel quaſi vt maleficio vt q̃ſi: vt. j. õ ob. §. fi.

a ¶ Nec ad rẽ. Ꝛndet tacite obiectõi. q. o. q̃o hꝺitas ẽ icoꝛpal: cũ i ea ſint res coꝛpales.

b ¶ Ex fũdo. i q̃ vſũfr. hẽm⁹. c ¶ Plerũq̃z. pp fuiture q̃ p actionẽ vl obligationẽ debeꝫ: vt. j. õ ac. §. y. ⁊ pp actiõis ceſſionẽ: vt. ff. mã. l. ſi ꝓcuratoꝛ. §. fi. ⁊ õ rei vẽ. l. ſi boiez. §. vſqꝫaõo. d ¶ Nã. ꝓ ſed.

e ¶ Jus hꝺitat⁹. i. ipa hꝺitaſ: ⁊ ſic ſtrãſitie hec. iy legũ. f ¶ Fruẽdi. i. vſufructu. g ¶ Obligatiõis. i. obligatio ipa. h ¶ Eodẽ nũero. i. iter coꝛpalia

i ¶ Jura. i. fuitutes. k ¶ Uocãt. õ qb⁹. j. ti. ꝓx. dꝰ ſtatiz. De gbuſdã q̃rif lz ad nos ñ ꝓtineãt vt õ aere fumo: ⁊ õ flatu aialis. Ꝛ. fz pbos hec eẽ coꝛpalia Jtẽ qd õ angel⁹ bõis ⁊ mal⁹ aia bois. Ꝛ. hec icoꝛ-

De rebus coꝛpoꝛalibus et icoꝛpoꝛalibus Rica.

QUedā⁹ ꝓterea res coꝛpoꝛales⁹ ſunt: et quedā⁹ incoꝛpoꝛales. Coꝛpoꝛales ſũt q̃ ſui natura⁹ tangi poſſũt ueluti fundus: homo: veſtis: aurũ argẽtum et venicꝫ alie res innumerabiles⁸. Incoꝛpoꝛales⁸ autem ſunt q̃ tangi non poſſũt: q̃lia ſunt ea q̃ in iure cõſiſtunt: ſicut hereditas¹¹: vſufructus¹² vſus: ⁊¹³ obligationes quoq̃⁵ modo ꝺtracte. nec⁴ ad rẽ ꝑtinet q̃ in hereditate res coꝛpoꝛales ꝺtinẽtur. nam ⁊ fructus qui ex⁵ fũdo ꝓcipiũtur coꝛpoꝛales ſũt: ⁊ id qꝺ ex aliqua obligatione nobis debetur plerunꝫ⁶ coꝛpoꝛale eſt: veluti fũdus homo pecunia.

Nam⁴ ⁊ ipſũ ius⁶ hereditatis ⁊ ipſũ ius vtẽdi et fruẽdi⁷ et ipſum ius obligationis⁸ in coꝛpoꝛale eſt. Eodem⁵ numero ſunt iura¹ prediozum vrbanorum et ruſticoꝛum: que etiam ſeruitutes vocantur⁸. De ſeruitutibus ruſticoꝛum prediozum.

RUſticoꝛũ¹ prediozum iura[m] ſunt hec: iter actus: via: aqueductus. Iter eſt ius[n] eũdi ambulãdi⁰ hois: non etiaz iumẽtum[p] agẽdi vel vehiculum.

Actus eſt ius eũdi ãbulandi hois:: agẽdi iumentũ[q] vel vehiculũ. Jtaq̃z q habet iter actũ[r] non hẽt. ſz qui hẽt actũ iter[s] habet eoq̃[t] vti põt etiã ſine iumẽto. Uia[u] ẽ ius eundi ⁊ agẽdi ⁊ ambulandi hois: nam iter ⁊ actũ via in ſe ꝺtinet[x]. aqueduct⁹ ẽ ius aque[y] ducende per fundu⁹ alienũ.

Prediozũ⁵ vrbanozũ ſunt ſuitutes que edificijſ ſherẽt. iõ prediozũ vrbanozuz dicte ſunt: qm̃ edificia oia vrbana predia appellam⁹: et ſi i uilla edificata ſunt. Item vrbanozuz prediozuz ſuitutes ſũt hec: ut vicin⁹[a] onera vicini ſuſtineat ut i parietẽ ei⁹ liceat vicino tignũ imittere ut ſtillicidiũ[b] ul flumẽ recipiat qs i edes ſuas ul i areã ul in cloacam: vel nõ recipiat: et ne

l ¶ Uſticoꝛum. ſic ⁊. ff. e. l. i.

m ¶ Jura. ſ. ſuitutes. ⁊ nõ hic tria gna ſuitutũ: q̃dã a pſona pſone debẽt: q̃ qb⁹ dꝰ. ſ. õ iure pſo. q̃daz ab vna re alteri rei õ qb⁹ dꝰ i ꝫ ti. q̃dã a re pſõe: vt vſufr. ⁊ vſus ⁊ hitatio. vt j. ti. i. ⁊. y. Põt ⁊ q̃rtũ dici: vt a pſona rei debeaꝫ: vt. ff. de odi. ⁊ demõ. ticio. ſ. ticio. ⁊ õ ali. ⁊ ci. le. ſeruos.

n ¶ Jus eũdi. ſolus vt p ꝫ diſcrepat a ſequenti.

o ¶ Ambulandi. ſci licet cum alio.

p ¶ Jumẽtũ. ſ. ſepatũ a ſe vl armẽta ſepata a ſe. ſz ſup eꝫ ire põt: vt. ff. õ ſuitu. ruſti. ꝑdi. q ſella in pzi. ⁊ l. iter. q̃q; iter nõ ẽ ſuitus: vt ſi vſufructuario detur a dño alteri⁹ ꝑdy. vt. ff. ſi ſeruitus vẽ. l. y. §. y. ẽtio groſſe dꝰ quelibet via p quam itur.

q ¶ Jumẽtũ. vel ſubtus vel añ ſe: ⁊ idez ſi in vehiculo.

r ¶ Actum. non hẽt per conſequentiaz.

ſ ¶ Iter hz. quo ad ꝺmodũ: nõ quo ad ſeruituꝛẽ. Sũt eniz due ſeruitutes ⁊ diuerſe: vt. ff. ſi ꝑ. vẽ. loci. §. i. ⁊. ff. de adim. le. l. i.

t ¶ Eoq̃z. i. itinẽ contento ſub actu.

v ¶ Uia. eundi. hec verba expone: vt. ſ. e. §. i. Accur.

x ¶ Lõtinet. Sz q̃ ẽ oria ꝑm hoc iter actũ ⁊ viã. Ꝛ. q hẽt viã põt trahere trabẽ ⁊ lapides ⁊ recte ferre haſtã: q̃ nõ ꝑmittũt hẽnti actũ: vt. ff. de ſerui. ruſti. ꝑdio. l. q ſella. §. i. Item certa via latitudo ẽ. viy. pedũ in directum. in angulis. xvi. niſi maioz vel minoz placuerit facere conſtituentibus: quod non eſt in actu: vt. ff. de ſerui. ru. pze. l. vie ⁊. l. certa. §. latitudo. ⁊. l. via ꝺſtitui.

y ¶ Alq̃ ducẽde. ſiue iuẽte ſiue iueniẽde. vt. ff. e. l. labeo

z ¶ Prediozꝫ. i nulla: nõ eni locus: ſed materia facit vrbanũ ꝑdiũ qꝺ dic vt. ff. de vbo. ſ gni. l. vrbana predia.

a ¶ Uicinus. i. domus vicini.

b ¶ Stillicidiũ. qꝺ ſtillat: ⁊ iterdũ directo cadit: interdum non ꝓpter ventum fortem: ſed flumen directo cadit ⁊ maxime per ꝺuciam. i. canale: vt. ff. de fui. vrba. ꝑdio. ſeruitutes. §. ſtillicidium. Accur.

c ¶ Nõ recipiat. hoc. ſ. nõ recipere ẽ ius ñ ſuituꝫ. imo

poti⁹ libtatis:z hāc negatiuā referas ad oia exēpla p̄xime dcā. vl dic siē recipe talia ē fuit⁹:ita eō si definit recipe ē mihi quōdā recipiēti fuit⁹ z on⁹:z siē pscribenda fuiture indigebā aliq facto sic ecōtra in pscribenda sua libertate idiget facto.s. vt fozamia obturet: vl filia faciat q̄ n sūt necessaria i pscriptiōe libertatis ecōtra rusticā fuiturē.z iō tm̄ i affirmatiua lex dicit ō eis.s. ius eūdi agēdi rē. vt.ff.ō ser uitu. vr.p.l.v.z.s.e. circa pncipium.

d Tollat.q3 pt̄ p desse mihi ad lumina refulgēda. vñ dr in li. regū. Refulsit sol i clipeos aureos z resplēduerūt mōtes ab eis. z.ff.e. si arboze.§. interduz. Uel dic q̄ tollat vt sit fuit⁹ vt mō i alys dixim⁹.

e Inter rusticoz̄ haustū.s. ius hauriendi aquā necessariā agro meo vl laborātib⁹ i eodez ex fōte vicini.

f Pecozis.s. ostituti ad stercozāduz agz meū:z sic bibēt vl pascētur i tuo vicino agro:z sic sunt reales fuitutes. Sz ō.ff. de ali.z ci.le.l. mela.§.fi. R. ibi psonales dicunt: quia cum persona durāt.z ar.ff.de ser.rusti.p̄.pecozis. vl si habeo p̄diuz cui supdicta expediāt:nō erit fuitus:ſz magis aliud ius.s. pactionis vl quētionis. vt.ff.ō seruitu. vt pomū.

g Loquēde. necesse ad domūculā i ag meo faciēdā pp. fruct⁹ recipiēdos. Idē dicas de barena fodienda.

h Nec q̄ſq̄.s. vt fuit⁹ sit:obligatio tm̄ eē pōt: vt.ff. de euic. fūdi.§.i.z.ff.fa.ber.hēdes.§.ſz ō si.pmissoz vie rē.

i Si qs ius.i. aliquā fuitutem de supiozibus.

k Pactionib⁹.s. pactionalibus similis. expositio est. .ff.ō ac. pos.l.si rē.i fi. vl pactionib⁹.i. octib⁹ alys. vt vēditione z donatiōe:z qō subycit. Stipulatiōib⁹.i. obligationibus verboz̄ tm̄.

l Edes suas. qb⁹ fuitutib⁹ nīpositi cuilibz vsq3 ad celū libe ē edificare vt.ff. q̄ vi aut clā.l.fi.§.pe. z ō fui.l.fi.

m Ducere. bis deficiētib⁹ cuilibet res sua liba ē z poterit aliū phibē volētē igredi i suū agz: vt.s. de re.oi. .§.fere.z.§.plane.

n De vſufructu Rica.

Suffruct⁹.sic.ff.e.l.i.z.l.ij.

o Est ius.i. fuit⁹:p hoc pz.q̄ nō logr ō ipis fructib⁹ fūdi q̄ sūt cozporales imo ō iure vtēdi:vt.s.ō re.coz. z icorpo.§.i. ficq3 p̄ b vbū.s. qō expono. Jus.i. fuit⁹ remouet vasallus supficiari⁹ z qui al⁹ vtile dñium habet. Jtē b ius ē etiam psonale:q3 cū psona extinguitur: vt altius qs tollat⁹ edes suas: ne luminibus vicini sui officiat. Inter⁶ rusticoz̄ prediorū seruitutes quidam cōputari recte putant aque haustum pecozis⁶:ad aquam appulsū ius pascēdi:calcis coquēdes⁶ harene fodiende. ideo aūt hē seruitutes prediorum appellantur: quoniam sine prediis cōstitui nō possunt. nemo.n. seruitutem potest acquirere vrbani vl rustici prediī nisi q habet prediū:nec⁵ quisq̄ debere nisi qui prediū habet.

Si quis⁴ velit uicino aliqō ius cōstituere: pactionibus⁴ atq̄ stipulationibus id efficē debet. Potest etiā in testamento quis heredē suuz dānare: ne altius tollat edes⁴ suas ne luminib⁹ vicini ediū officiāt: uel ut patiat eum tignuz i parietē mittere: ul ut patiat eū per fūdū iter agere aquamue ex eo ducere⁶⁰.

.§.e.§.finit. Jtē ē forma q̄dā a pp̄etate sepata: cū apō vnū possit eē pp̄rietas: apud aliū vsusfruct⁹ vt.ff.ō ac.pos.l.pmiscri. Jus aūt qō dns fūdi hz i fructib⁹ pcipiēdis ē cū cā.i. excep. rei. iu. si cū. ar.§. penul. p

p Alienis. naz sua rēs nemini seruitutē dz: vt.ff de p.vrba. p̄d. .l.i re cōi. z.ff. si vsusfruc.pe. .l. vti frui i pn. Jtē q̄ subycit reb⁹: dic.s. q̄ busdā nisi vsumāt: vt.j. e.§. ostituit. z .ff.si. cer.pe.l. .i. in fi.

q Utendi. ad dr̄az creditoz̄ q vti ñ dz pigre: vt.j.ō obli. q̄ ex delic. nascū.§. furtum.

r Fruēdi. ad dr̄ā nudi vsus i q̄ tm̄ vti z frui pmittit: vt.j. ti.i. in pn.

z Salua rep subā .i. p̄stita cautiōe vl satisdatiōe de sal uādā sb̄a rei ſz q̄sdā. z sic dñt cautiōez eē de subā vsusfruc. ar. p eis. C.e.l. .i.z.ff.ō vsufr.l.vroz. Nos ō. dixim⁹. n. q̄ hec cautio ñ ē ō subā vsusfruct⁹. nā sine ea vsusfruct⁹ ē. p̄s dico:q3 i casib⁹ nullo mō p̄stat: vt.ff. vt le. seu fidei cō. no. ca. l.i.§. si ad fisc. z. C. ō bo. q̄ li. l. fi. z.ff. vsusfruc. quēad. ca.l. vsufructu.§. illō z.§. plane. dic & salua rep subā. i. ne peat rep subā. q. d. tā diu durat vsusfr. q̄ diu durat sb̄a: z b stari. p bat ibi. Est aūt rē. z sic vba sē ō diffōe ſz ñ cautio.

t Est aūt. s. vsusfr.

t Jus. i. fuitus vel forma cozpoī inherens.

v Quo. i. cozpe pēpto: vt domo ōstructa vl fūdo casmate pēpto vl iumēto mozuo i q̄ vsusfr. bēt vt .ff.p so. l. vez.§. pe.

x Jp̄z. s. ius vtēdi fruēdi.

y Ususfruct⁹. Sz oppono. an sepationē ñ ē vsusfruc. ſz nec post sepationē recipit sepationem. R. vsusfr. i. q postea dr vsusfr. z

z Nudā sic. C. ō mu li. q̄ p̄. pp. l. i. §. figs. sic z. C. cōia ō ma. l. i.

a Deducto. nō ōducto. si. n. vni simplr fūdū: aly vsū fru. legauēit ambo ocurrūt i vsufr. vt.ff.ō vsufr. ac ide nerati⁹. §. si solū. z ō vsufr. e. rez q̄ vsu osu .l. si tibi.

b Legare. Jtē alys mōis: vt.ff.e. ti. vsusfr. plib⁹ aūt dat cū iducit i possessionez fructuari⁹ z p̄petari⁹ patit eū vti frui: vt.ff.e.l.ij. in pn.

c Cōstituē iter viuos.

d Pactionib⁹ vt.s. ti. i. dixim⁹. §. fi.

e Ne tm̄ absc̄dēte. i. sepato exīte

ꝛ erit ꝓ q̃stione illa q̃ liber hō nō poterit locare opas suas i ꝑpetuū ne libertas sit iutilis. qō Jsiō. ocessit. ar. ff. de odi. ꝛ ō. ticio. §. ticio. de li. ho. exhi. l. i. §. Jo. ō. cū possit ꝓ substitutū fuire vt. C. ō epi. ꝛ cle. gsqs. ꝛ. l. ad si kitudinē cū hoc nō agat vt ꝓ se tantum operetur: vt. C. de ca. tol. l. vna. §. ne aūt. ꝛ. ff. de duo. reis. l. nemo ē. vel etiā possit intereē ꝓestare: vt. ff. ō re iu. si quis ab alio. §. fi.

f ¶ Certis modis. vt. j. e. §. finitur.

g ¶ Constituit autē in fundo etiā sterili: vt. ff. e. l. statue. §. i.

b ¶ Naturali. qz nō pōt esse salua subā qō eē dz: vt. §. e. in ꝑin.

i ¶ Liuili. quia transit i dñiū legatary. vñ si bi fuire nō pōt vt. ff. si vsufr. peta. l. vti frui in ꝑin.

k ¶ Uestimenta. ff. e. sed ꝛ si qd. §. ꝛ vestimētoꝝ. ō. So. ibi loquitur ō quibusdā vemētis que ꝓpe tuo durabāt: hic de tpalib⁹

l ¶ Permutatione. nā q̃ bo die ē meq cras erit tua: sic distinguit quo ad dominiū meū qō definit. sic. §. de re. diui. §. si tamē. Jtē si cū alia misceat extinguit. vt. ff. de solu. si alieni

m ¶ Sz vtilitatis cā senatus. cui⁹ nomi nō bēmus.

n ¶ Satisdat. Sz nōne hec satisdatio vel illa qua satisdat legatarius vl vsufructuarius se vsuz arbitrio boni viri pōt remitti a testatoze. R. nō. vt. ff. vt in pos. l. si pecunie. ꝛ. C. de vsufruc. l. i. ꝛ. C. vt le. no. ca. l. penul. Jlla aūt satisdatio quam ꝑstet heres ō legato soluēdo: bñ ꝓt remitti: vt. ff. vt le. no. ca. l. licet. ꝛ. l. fi. Et est rō qz hec satisdatio contemplatione heredis iterponit. Jlla aūt de legato ꝓestando gra testatoris vt sua volūtas adimpleatur vt. C. vt le. no. ca. l. y. Nō ē ḡ mirū si illud qō sua gra introduxit ē testatoz pōt remittere. aliud aūt non vt. C. de pac. figs i ꝺscribēdo. ꝛ. ff. ō pac. l. pactū ꝛ ō tiles essēt ꝑpietates: sēper absedēte vsufructu placuit certis⁶ mōis extīgui vsūfructuz ꝛ ad ꝓpietatez reuerti

Constituit⁸ autez vsufruc. nō tm̄ in fundo ꝛ edibus: veruz etiam in seruis: ꝛ iumētis: ꝛ ceteris rebus: exceptis his q̃ ipo vsu cōsumunt. Nam be res neq̃ nāli⁹ ratiōe neq̃ ciuili¹ recipiūt vsūfruc. quo in numero sūt: vinuz: oleum: frumētuz: vestimēta⁸: quib⁹ ꝓxima ē pecūia numerata. Naz q̃ ipo vsu assidua permutatōe¹ quodāmō extīgui tur: sz^m vtilitatis cā senatus cēsuit posse ēt eaꝝ rerū vsūfructū cōstitui: vt tñ eo noie heredi vtilit caueat. Jtaq̃ si pecunie vsufruct⁹ legatus sit: ita dat legatario vt eius fiat ꝛ legatari⁹ satisdat^n heredi de tāta pecunia restituē da: si moriet aut capite^c minuet. Cetere quoq̃ res ita tradūt legatario vt ei⁹ fiāt: sed estimatis his satisdat^p a legatario ut si moriat aut capite minuatur tāta pecunia restituat quāti be fuerit estimate^q: ergo senat⁹ non fecit qdez caruz rerū usufruc. nec eni poterat^r: sz ꝓ cautione^m^s q̃si vsūfruc. cōstituit. Finit aūt^t vsufructus morte vsufructuarij ꝛ duab⁹ capitis^u diminutionib⁹ maxia^x ꝛ media ꝛ nō vtēdo per modū^y ꝛ tps: que oia nostra statuit ꝺstitutio^3. Jtez^a finit vsufruc. si dño ꝓpietatis ab vsufructuario cedat. nā cedēdo extraneo nihil agit: vel ecōtrario si vsufructuari⁹ ꝓpietatem rei acq̃sierit^b que res^c cōsolidatio appellat. Eo ampli⁹ ꝺstat si edes incēdio ꝺsūpte^d fuerit: ut^l etiā terremotu vel vicio suo ruerit: extīgui vsūfructū necesse ē: ꝛ nec^e aree qdez vsufructū deberi. Cū^f aūt finit^o tot⁹ fuerit vsufructus reuertitur scilz ad ꝓpietatez ꝛ ex eo tempore nude ꝓpietatis dominus incipit plenaz in re hr̃e potestatem.

De vsu ꝛ habitatione.

Jsdem⁸ istis modis quibus vrufructus operi. li. l. cerdonē. ꝛ ad. l. falci. qō. de bonis. §. fi.

o ¶ Capite. bis. n. duobus mōis tm̄ amittitur vsusfruc. vt. ff. de vsufructu ea. re. que vsu cōsu. l. in stipulatiōe ꝛ. l. qm̄. p ¶ Satisdat. a legatario. q ¶ Estimate. s. eo tempore quando datur legatario. sic. ff. de vsufru. ea. re. q̃ vsu. ꝺ. l. si tibi.

r ¶ Poterat. s. cum subā in his nō saluetur ꝛ dominuz mutetur: vt. §. ocūz ē.

s ¶ Cautione. impro ꝓie: nā satisdare debet: vt. C. de v. signi. l. sancimus. ꝛ. ff. de vsufru. ea. re. q̃ vsu. ꝺ. l. trib⁹. i fi. q̃ cautō loco ꝓpietatis erit apud heredem.

t ¶ Finit aūt. vsuc. fructuary. s. nāli. Sz ō. ff. de noua. si vsufruc. So. nō ōdicit: ibi eni anteq̃ essem vsufructuarius delegaui: vñ ex eius p sona cui delegaui finit: qz i eius pson̄a incipit. si aūt postea delegassem ex mea persona finiret: vt. ff. de pi. ꝛ cō. rei vē. l. necessario. §. fi.

v ¶ Capit. §. ō ca. di. §. i. ꝛ. y. ꝛ. iij.

x ¶ Maxia. q̃ morte ciuiles sc̃: vt. ff. ꝓ so. vez. §. societas ñ aī minima capi. di. vt. j. ō ac. ꝓ arro. i ꝑn.

y ¶ Per modū. s. vt bon⁹ pfa. vl meli⁹ modū ꝛ tps. i. ꝓ moderatū tps. s. x. an. i ter pñtes. xx. iter absētes. C. ō vsufr. coruptionē. sz relictū citatiꝺurat. c. an. vt. ff. e. an. vsufr. Actio vē opetēs ꝓ vsufr. ñ ipo iure tollit: cū tps ñ sit mod⁹ tollēde ob. sz excepto dicto tpe tollit: lz i alijs mōis q̃ fruēdi ipo iure etiā actio tollat. vt. ff. ō ac. ꝛ obl. obligationū fere. §. placet.

z ¶ Cōstitutio. C. ō vsufr. cozuptionē. a ¶ Jtē finit cedēdo. j. ti. i. i fi. ꝑmi casus ō. So. h̄ dicit ō iure vtēdi qō cedi nō pōt: imo tūc ad ꝓpietatē redit: vt h̄. ꝛ. ff. ō iure do. si vsufr. ibi de ipa fructuū ꝓceptiōe. ar. ff ō pe ꝛ cō. rei vē. l. necessario. §. fi. b ¶ Acq̃sierit. s. finit vsufru.

c ¶ Que res. i. tal⁹ acq̃sitio. Ac. d ¶ Cōsūpte fuerit. s: i totū. vt. ff. e. ficui. e ¶ Nec aree. sic. ff. g. mo. vsu. am̄ ita. §. pe. ar. ō. ff. ō pig. acti. l. domo. f ¶ Cū. tot⁹. nō tot⁹ si. n. ꝓ ꝑte ñ redit ad ꝓpietatē: vt. ff. q. no. vsu. a. l. excepta. Jtē si sūt duo ofructuary vno pdēte alti accrescit. vt. ff. ō vsu. accres. l. i. §. penū.

g ¶ Jsdē ꝺstituit. s. i testō ꝛ iter viuos. vt. §. ti. i. §. i.

De vsu ꝛ habitatōe

b Solet. q̄ nisi vsus p̄ pte constitui nō pōt: vt. ff. e. l. vsus pars sed aliud in vsufructu: vt. ff. de vsufruc. l. vsu fructus ab initio ⁊ ē rō: qz diuidu⁹ ē qō ñ ē i alys fuitutibus: vt. ff. ad le. fal. l. i. §. si vsufructu. nec obstat si duobus vsus ostituit qō cōcursu ptes fiūt: qz occasiōe magis q̄ rōne ptingit: vt. ff. ō riuis. l. labeo

i Modis. quos ē. ti. i. §. finit. hūimus

k Minus iure. sed in casib⁹ eqles sunt fructuari⁹ ⁊ vsuari⁹ vt i vsu pecunie: vt. ff. de vsufr. ea. re. l. hoc senat⁹. §. i. Jtez de fūdo de quo tm̄ fenū tollit q̄tū soli sibi sufficit. vt. ff. e. fūdi. Jtez si in silua remota er qua vteq̄z ligna vēdere potuit: vt. ff. e. diuus.

l Feno. i. herba.

m Stramentis. i. de melega: genus ē bladi.

n Quotidianū. qd si hodie vsus q mihi sufficit ostituat: ⁊ cras ab alio in alio fūdo ostituat. R. locus erit electioni vr gtificatiōi i toto vt i pte. ar. ī. ō. leg. §. signāt. ff. de reli. l. fi.

o Utat. Nūqd in vino vl frumēto et oleo. Rnt. qdaz nullo mō. aly ō. q̄z sniā ē vio: vt. ff. e. plenū. §. pter. Jtē gs colligat q̄z. R. p̄petari⁹ fiūt at. vsuari⁹ vt. ff. e. si dom⁹ vsus. ⁊. ff. de vsufr. l. bacten⁹.

p Impedimēto at. i. si alia de cā inueniat dñz ⁊ ei⁹ familiā poterit, phiberi vt. ff. e. l. si bitatio. §. fi:

q Ally. quasi dicat: nisi pprietario. r Lū. i. cuis.

s Hec oia. ŝ. ti. i. finitur ō. So. vt ibi. fic. ff loc. l. locare. ō. So. ibi in p̄dialib⁹ fuitutib⁹ loqr. h̄ i psonalib⁹.

t Jtē is. vt. ff. e. l. y. §. i. otra. So. ibi ponit solū p solū modo. vt. ff. de vulga. substi. l. g liberis. i prīci.

v Lū marito. pñti ⁊ futuro: vt. ff. e. l. cetez. §. mulieri ⁊ gnāliter oēs recipiet quos ⁊ masculus dūmodo honeste. vt. ff. e. l. nō solū ⁊. l. non aliter.

x Jtē ipse tm̄. nō aūt locare pōt: si tñ aliqd educat faciēdū i eo poterit vti opa vsurary serui. Jtē ipe eidez suo suo opa poterit locare: acgrit aūt ex re nō ex opera vsuary: vt. ff. e plenū. §. fi. ⁊. l. sequēti.

y Et l iuncto. fac. ff. e. plenū. §. fz si bonū. ⁊. §. eqz

z Sed ⁊ si neqz lacte: nisi modico: vt ff. e. plenū. §. fz si pecoris. alys nullo mō fz. p. Jo. ō. dicit. n. oīb⁹ bis ad suū vsū ⁊ suoz posse vti: vt i fūdo diximus:

a In fructu. fic. ŝ. de rer. di. §. in pecudum.

ostituit: etiā nudus vsus ostituit solet⁹ bis dēqz illis modis finit quib⁹ ⁊ vsufructus desinit. Minus[k] autez scilicet iuris est in vsu q̄ in vsufructu. nam is qui fundi nudum habet usuz: nil ulteri⁹ habere intelligit q̄ vt oleribus: pomis: florib⁹ feno[l]: stramētis[m] ⁊ lignis ad vsuz quotidianū[n] vtatur[o]. Jn eodem quoqz fundo hactenus lz ei mozari vt neqz dño fūdi molestus sit neqz his p quos opera rustica fiūt impedimēto[p] sit: nec vlli alij[q] ius quod hēt. aut locare: aut uendere: aut gratis dcedere pōt: cum[r] is qui usūfructuz hēt: pōt hec[s] oia facē

Jtez[t] is qui ediū vsū habet hactenus ius hr̄e intelligitur vt ipe tm̄ inhabitet: nec hoc ius ad alū transferre potest: ⁊ vix receptū esse uidetur ut hospitez ei recipere liceat et cum vxore liberisqz suis: itē libertis nec nō psonis alijs liberis quibus nō minus q̄ seruis vtitur habitandi ius hēt ⁊ conuenienter si ad mulierem vsus ediū ptineat cuz[u] marito ei habitare liceat. Jtē[x] is ad quē serui vsus ptinet: ipe

b Sicut hitatio. siue dicat habitatio siue vsufruct⁹ habitationis idē ē: vt. C. e. cū antiquitas.

c Aliquo. s. inter viuos pactionib⁹ ⁊ stipulationibus: sic. ŝ. de ser. §. fi. ⁊ ō vsu. §. i.

d Usus qz locat: vt. C. e. cū antiqtas. sed vsuari⁹ nō. vt ŝ. circa pncipium. Accur.

e Neqz vsus fruct⁹. qz h̄ nō finit nisi morte: vt. ff. e. si bitatio. circa pzin. §z vsufr. mlctis mōis of vt. ŝ. de vsufr. §. finitur.

f Decisione. vt. C. e. cū antiqtas. f Hec. excusat se q̄re ō here. ⁊ ob. nō dic cū vr h̄ dicē ōbere: vt ŝ. ō re. coz. §. i.

g Proponemus. s. j. de h. e. ist. vsqz ad. ti. j. ō obli. ⁊ exinde vsz ad. ti. de ac.

h Expositum.

bec ōtinuatio refert. ŝ. de rē. di. §. singuloz.

i Et. pro idest.

k De vsucapi. s. mobiliū: vt pz. j. e. i pzin. ⁊. C. qui ca. ces. lō tē. p. l. y. §z i. ff. e. vsucapio. large sumit p totū ti. ⁊ maxime i. l. quere.

l Ure ciuili. i. l. xy. tabu. vel romanoz p excellētia: vt. ŝ de iure na. §. sed ius. ⁊c.

m Qui bona. qō p̄sumit: si a dño credat se emere: vt. ff. de ōben. em. l. g a quolibz. vel q̄ putat vēdentē h̄re ius vēdendi: vt. ff. ō v. sig. l. bonefidei emptoz. q̄ bona fides p̄sumit semp: vt. ff. de ꝓba. verius. inspiciūt aūt in venditione duo tpa: scilz tempus contractus ⁊ tempus traditionis: in alys

De vsucapionibus[k] et lōgi temporis p̄scriptionibus.

Ure[l] ciuili constitutū fuerat vt qui bona[m] fide ab eo q dñs

aũt cõtractibus tempus traditiõis sufficit nec ocet posterior scia: secus i pe. here. vt. ff. p soluto. l. penul. ꝛ p empto. e. l. y. ꝛ. C. de vsuca. trãſſor. l. vnica. §. ſz tm̃o. ꝛ. ff. ỽ per. he. §z ꝛ ſi. §. qỽ ſi ab imitio.

n Nõ erat. ſi eni erat dñs ꝛ accipies fit dñs p traditionẽ. vñ nõ vſucapit: vt. ff e. ſequit. §. liana. ꝛ de capti. l. in bello. §. ſi gs ſuũ. ꝛ. §. de re. di. §. p traditionem.

• Alia. cũ ſint multe cauſe iuſte ſine ti. ff. ỽ pub. l. i. §. ſed cur. vſqz ad. l. eũ qui.

p In italico. i. i talia: nõ ergo ẽt i ꝓuinciali: vt. C. de vſuca. trãſſor. l. vna.

q Ne rerum dominia. hec ẽ rõ q̃ re vſuca. ſit inducta et alia. ſ. vt aliquis ſit litium finis: vt. ff. p ſuo. l. fi. Accur

r Et cuz hoc placitũ erat. i. cum iſtud placebat.

ſ Putantibus. i. iureconſultis.

t Ad inquirendas. vel ammittendas. Accur.

v Prefata tẽpora. ſ. anni vel bienny.

x Reſedit. ſ. in aio. y Maturius. i. mature.

z Defraudet. qỽ iura nolũt: vt. C. ỽ vſufr. cozzuptionẽ. ꝛ de pſcrip. xxx. an. l. fi.

a Certo loco. i. ſolo italico: vt olim. ỽ. eodem.

b Conſtitutione. C. ỽ vſuc. trãſ. l. i.

c Qua. ſ. conſtitutione. Accur

d Quidẽ mobiles. ꝛ ſe mouẽtes vi. ff. de ỽbo. ſig. mouentium.

e Per triennium. que tempora tam preſcriptioni q̃ vſucapi. otinua ſũt. vt. ff. e. nũq̃. §. i. ꝛ i vſucapi. ſufficit tetigiſſe vltimũ diẽ. In pſcriptione vo querit de momẽto ad momentum. vt. ff. e. l. i vſucapi. ꝛ. ff. de actio. ꝛ obli. l. i oibus. ꝛ ẽ rõ: qz vſucapio fauorabilis eſt: preſcript. vo odioſa. vt. C. de edi. di. hadri. tol. l. fi. in fi. ꝛ. ff. de. li. ꝛ poſthu. l. cum quidam.

f Ideſt. qñz longũ tps aliter ponitur. vt. ff. ỽ dã. infecto. ſi finita. §. nõ aũt. Itẽ aliud in ꝑſonalibus acti. vt. C. qui. nõ ob. ló. temp. pſcriptio neqz ꝛ de conſti. pecu. l. y.

g Preſentes. ſ. in eadem prouincia degẽtes: ſed abſentes in alia. vt. C. de pſcrip. lon. tempo. l. fi.

h Uſucapiãt. ꝓprie p mobilib9 accipit: iprope p imobilib9 q̃tuz ad hunc ti. ſic. ff. de offi. pcon. l. y.

i Non ſolũ. ex differentia enim locoꝝ: n tẽ. vt. C. de tem. inte. re. ſuperuacuam. Accurſius.

k Dominiũ rex. Ex hac lra voluit dicere. ff. q̃ pſcriptio. x. vel. xx. an. dominiũ queraf. p eo ẽ. ff. e. l. eũ qui. i fi. i. ℞. B. contradicit. a. r. ff. de iure iu. ſi duo. §. i. ꝛ. C. de pſcript. xxx. an. ſi quis emp. in princi. ꝛ eſt ar. pro. B. ff. de pigno. ac. l. i. §. cũ pdium. ꝛ. C. de pigno. l. vſuca. ꝛ qỽ hic dicitur i his modis reperas ſecunduz. B. ad vſuca. tantum p quam ſecundũ oẽs dominium queritur vt. C. de pac. l. tradi tionibus. vel q̃ diẽ dominium ponitur ꝓprie q̃tũ ad vſuc. improprie vero q̃tum ad preſcriptionem: hoc eſt p effectu domini. ſ. vt poſſidentes habeamus exceptionez: nõ poſſidentes habeam9 actionẽ: vt. ff. de acqui. re. do. rẽi bonis ꝛ. C. de preſcrip. xxx. an. ſigs emp. in pri. ꝛ ẽ rõ quare vſucapio magis dominiũ que

longi tẽporis poſſeſſionẽ: id eſt1 inter ꝑſentes8 decennio: inter abſentes. xx. annis vſucapiãtur2: ꝛ his modis nõ ſolũ3 in italia: ſz etiam in omni terra que noſtro imperio gubernat4 dominiũ5 rerũ iuſta6 cauſa poſſeſſionis ꝓcedente acgratur. Sz7 aliquãdo ẽt ſi maxime gs bona fide rem poſſederit: nõ tamẽ illi uſucapio vllo tpe ꝓcedit: veluti ſi gs liberũ hominẽ vel rem ſacrã9 vl religioſaz uel ſeruuz10 fugitiuuz poſſideat. Furti ue11 quoq̃ res ꝛ q̃ui poſſeſſe ſunt: nec12 ſi ꝓdicto lõgo tpe bona fide poſſeſſe fuerit uſu capi poſſunt13. Nam furtiuaz14 rez lex. xij. ta. ꝛ. l. atilia

ratur quia mobiliũ rerum vilis eſt poſſeſſio: vt. ff. de acq. poſ. ſi rem.

1 Juſta cauſa. vel quaſi: vt dicemus infra eodem. §. erroꝛ.

m Sed. vllo tempore. etiam. xl. an. vt. C. de pre. lon. tem. que pro li. do. l. fi.

n Sacram. niſi deſinant eſſe ſacre vel religioſe: quod fieri poteſt. vt. ff. de rel. cum loca.

o Uel ſeruum fugitiuum. qui facit furtum ſui ipſius vt. C. de ſeruis fu. l. i. Sed nunquid. xxx. an. fugitiuus vſucapiatur? ℞n. non. cum poſſeſſio retineatur: vt. ff. de acqui. poſ. l. i. §. per ſeruum. ꝛ. l. rem que in fi. ergo non currit vſupatio poſſidenti: vt. C. de pre. xxx. an. vel quadraginta an. l. male. niſi ex tunc quando bene ab alio incipiet poſſideri vel ſteterit diu: quia ex tunc definit poſſideri. vt. ff. de acqui. poſ. l. iy. §. ſi ſeruus ꝛ. l. per eum. §. per ſeruum.

p Furtiue res vi poſſeſſe. vi ſcilicet expulſiua non compulſiua: vt. C. q̃ me. cauſa. l. ſi vi vel metu.

q Nec ſi predicto. ſcilicet triennij. vel decem vel viginti annis. ſed triginta vel quadraginta annis poſſunt: vt. C. de pre. triginta. vel quadraginta annez. omnes. ꝛ. l. ſicuti. ꝛ de an. excep. l. i. §. ad hoc

r Poſſunt. niſi purgato vitio: vt infra eodẽ. §. alie. ſi.

ſ Furtiuarum. ſimilis ratio: quia lex vult vt ſupra g manu. non poſſunt. in pzin. vnde illud. Sic volo ſic iubeo ſit pro ratione voluntas. Eſt ꝛ alia ratio. quia res vitioſe ſunt. vt. j. e. §. nouiſſime.

t ¶ Ui possessaz. ſ. ſi expulit z possidet. nec sufficit expulisse: vt. ff. e. segē. §. ſi tñ vi.
x ¶ Nā bis. ſ. possessoribus violētis z furibus.
y ¶ Alia rōe. nota q̄ ꝑualet gnālis ratio speciali. ſic. §. ō nup. §. affinitaz z. §. socrum. ar. ɔtra. ff. de eden. q̄dā.
z ¶ Sz nec vllus. C. q̄ me. cau. l. ſi vi vel me. ɔ. So. hic de vi expulſiua ibi de cōpulſiua q̄ volūtatez licet coactaz hz i se: vt. ff. q̄ me. ca. ſi mulier. §. p.
a ¶ Unde in rebꝫ. qz i rebus mobilibus alienis fit furtū cōtractando. vt. ſ. de obliga. q̄ ex delic. na ſcun. §. i. z ex eo fit furtiua: z sic nō vſucap. vt. §. proximo. vnde sequitur q̄ in rebus mobilibus rē
b ¶ Lōpetat. ſz videtur q̄ culpa auctoꝝ nō cōmittetur. i. nō sequatur accipientem: vt. ff. de diuer. z tē. ꝑ. l. an. vitiū z. ff ō exce. doli. l. apō. §. ſi cū legitima. ℟. ſi vitiū ē rei cōmittaꝫ vt hic: ſi ꝑsone committaꝫ in vniuerſuz ſuccedētem: vt. C. ō acq. poſ. l. vitia. z. C. cōia. de vſuc. l. fi. ſi rem ſingularē ſuccedat: non ɔmittaꝫ: vt. ff. de excepti. do. l. apud. §. de auctoris. z. C. de peri. z cō. rei. vē. l. dolū. niſi q̄ vtef accessiōe tpis ei⁹: vt. ff. ō acq. poſ. l. pōpo. §. fi. Sz bodie vitiū ꝑsone nocet ſingulari ſucceſſori. p autē. malefidei.
c ¶ Si heres. ſic. ff. e. pōt. z. l. ſe.
d ¶ Accipienti. an ipe heres vſuca. p̄ herede. ℟. nō vt. ff. de diuer. z tē. ꝑ. l. cū heres. Alij ɔ. ſi vellet ex ſua ꝑſona ɔtinuare poſ. vt. C. de ꝑ. lō. tē. l. i. q̄ falſū eſt. Q̄ñ g locū hz vſuca. p̄ hꝫ de cū nec i ſuis hꝫdib⁹ locū hēat vt ff. p̄ he. l. ij. §. filiū. z. C. p̄ here. l. nihil. ℟. q̄ñ defūct⁹ retinebat aliquā rem credēs ſuā: nō vſucapiebat: qz ōfici ebat ti. z heres eſt extraneus.
e ¶ Dot̄. p filia vl alia. nā z ħ iuſt⁹ ē ti. vt. ff. p̄ dote. l. i.
f ¶ Itē. nō ɔmittit: z ita vſucapit: ſz nōne fuit i iure erratū. vt. §. de re. di. i pecudū. g vſucapio nō p̄cedit vt. ff. e. nūq̄. i pr. z. l. ſi fur. §. i. ℟. hic errauit tradēs: ibi accipiēs: vt ex illis. l. colligit. vel nō ꝑdeſt. Iz nō nocet.
g ¶ Furtū eni. ſz ꝑbo q̄ ſine affectu furtū cōmittit. nā i interdicto vnde vi icidit ſine affectu q̄ ſimile ē furto. g z furtū fit ſine affectu: vt. C. vñ vi. cū querebaꝫ ibi Et gnāli. z ibi. Lū. talis rē. ℟. i interdicto ē affect⁹ Iz nō inhibēt vſucapionē: ui⁹ rerū poſſeſſarū lex iulia z plautia Quod[u] autem dictū eſt furti uaruz z ui poſſeſſaruz reruz vſucapionē p leges ꝓhibitā eſſe: non eo ptinet ut nec ipe fur q̄ ve p̄ viz possidet vſucapere poſſit. naz[x] his alia[y] rōe vſucapio nō ɔpetit: qz. ſ. mala fide possidēt: ſed nec[z] ullus alius q̄uis ab eis bona fide emerit vl̄ ex alia cā accepit vſucapiendi ius hz. Unde[a] z in rebus mobilib⁹ nō facile ꝑcedit vt bone fidei poſſeſſozib⁹ vſucapio ɔpetat[b]. Nā q̄ sciēs alienam rez vendiderit vel alia causa tradiderit furtū ei⁹ ɔmittit. Sed tñ id aliq̄n aliter ſe habet. nā ſi heres[c] rem defūcto ɔmodataz aut locatam vel apō euz depositā exiſtimās hereditariā eſſe bona fide accipiēti[d] vendiderit: aut donauerit: aut dotis[e] noie dederit: q̄ nis q̄ accepit vſucapere poſſit dubiū nō eſt. Quippe cum res ea in furti uiciuz nō ceciderit cū vtiq̄z heres q̄ bona fide tā q̄ſ ſuā alienauerit: furtuz nō ɔmittit. Item[f] ſi is ad quez ācille vſufru. ptinet partum ſuū eſſe credēs uēdiderit aut donauerit: furtū nō cōmittit furtū⁹. n. ſine affectu furādi nō⁹ ɔmittit. Alijs[g] q̄q̄ mōis accidere poteſt ut q̄s ſine vitio furti rē alienā ad aliquez trāſferat: et efficiat vt a poſſeſſore vſucapiaꝫ. Q̄ō āt[k] ad eas res que ſolo ɔtinētur expedit: ius ita procedit: ut ſi quis loci uacātis[l] poſſeſſionē ꝓpter[m] absentiaz aut negligētiam[n] dñi aut q̄ ſine ſucceſſore[o] deceſſerit: ſine ui nā ciſcatur: q̄ q̄uis ipe mala fide poſſidet: q̄ intelligit ſe alienum fundum occupaſſe: tamen ſi alij bona fide accipienti tradiderit: poterit ei lōgaꝫ
b ¶ Nō ɔmittit. ſic. ī. ō ob. q̄ ex delic. naſ. §. placuit
i ¶ Alys. vt ſi iuſto erroze credā me heredē cū non ſim: vt. ff. e. pōt. Itē mihi legatū cū ſit adēptū: vt. ī. de ac. §. ſiqs agēs. ſic. ff. ꝑ lega. l. iij. i fi. z aī. vbi cūq̄z qs putarem ſuaz. Ac.
k ¶ Quod autē ad eas res. bucuſq̄z ō vſurez mobilium dictū ēnūc ꝑcedit ius īmobilium.
l ¶ Uacantis. locus iterdum plenus: vt qui poſſidetur: interdū ſemiplenus vt ille i q̄ aliquis ē cā legatoz vel rei ſeruāde causa. vt. ff. ō acqui. poſ. l. ij. §. fi. z de acti. em. l. ij. §. i. Interduz vacuus: z hoc tribus modis vt hic. ſic. ff. ō acqui. poſ. l. ſi id quod.
m ¶ Propter absentiam. ſz hoc videt falſuz q̄ ꝓpter absentiā amittatur poſſeſſio vt. ff. de acq. poſ. clam. §. q ad nundinas. Sz. ℟. hoc ꝓpter effectū absentie dicitur. ſ. obliuionē. vt quia longo tpe abfuit p̄ſumitur q̄ ꝑ de relicto habuit: tempus enim inducit obliuionem z poſſeſſio oliuione amittitur: vt. ff. de dam. infec. l. ſi finita. §. nō aūt. qō tps erit i arbitrio iudicis: vt. ff. de iure ōlibe. l. i. §. fina. z. l. ſe. dūmodo lōguz ſit z obliuionem inducat z animum retinendi habere deſinat: vt. ff. e. l. furtum. §. i. z. ff. de acqui. poſ. quemadmodum.
n ¶ Aut negligētiā tātaz vt reſpuat rei poſ. qō facile fit. ff. ō acq. poſ. ſiqs vi. §. i. z. §. differentia.
o ¶ Succeſſore. ideſt z ſi cū ſucceſſore dūmodo nō fuerit apprehēſa. vt. ff. ō acq. poſ. cū heredes.
p ¶ Longa. ſ. x. vel. xx. annis. ſed hic. §. duabus rationibus eſt bodie correctus. nam p̄ſumitur bodie talis poſſeſſio violēta: vt. C. vñ. vi conqueretur. ergo non habet locum hec p̄ſcriptio: vt. §. §. furtiue. Itē alia rōe: qz bona fides deſideraꝫ ab vtraq̄z pte. alias. xxx. a. tantum p̄ſcriptio currit vt i auc. vt ſpō. lar. §. rursus.

q Accepit. ve z nō furtiue. r Abolita. i. pempta. inde abolitio idest accusationis pemptio.

s Locue. i. partis fundi: sed fundus totus dr. vt .ff. de v. signi. l. locus.

t Furtū. z ē simile: vt. ff. e. l. querit. Sed otra. ff. de furtis. si qs vxori. §. si sul furarie. et. l. si certe. So. ibi nō loci sed terre: q eximebatur furtū fiebat: z qō subiacit. Et eox z c. sic ostrue z p spi. prin. con. ne cui eox qui soli res lō. z c. sūt be pricipales osti. vt. C. de pscrip. lon. tem. per totū ti. Accur.

u Aliquādo. vsucapi. duabrōnibus stare nō pōt qō hic dr. Prima: qz desijt eē vitiosa. vnde ñ erit mirabile: qō vr velle inducere cōtra id qō ē. s. e. §. furtiue. R. dic furtiua. vel vi possessa. s. quondā. Secunda: qz dns nō vsucapit cū sua sit nec alius ab eo accipiēs: cū trāseat dominiū: vt. ff. e. sequit §. Iana. Sed. R. vsucapi pōt. i. vsucapibilis ē: vt si ab aliquo nō dño alienatur nō cōmittēte furtū eius vsucapit emptor

x Domini. vl quasi: vt tutoris vl creditoris si aliena rem debitor obligauit: vt. ff. e. segtur. §. si pupilli z p soluto. l. fina. aliud si suā: vt. ff. e. segt. §. si rē. Accursius florentinus.

y Reuersa. vl quasi: vt. ff. de fur. cūis. z ita q nō possit ab eo auelli: vt. ff. e. sequitur. §. ex tūc. Ac.

z Res fisci. idest impery.

a Nō pōt. triēnium mobilis. vel. x. vel. xx. annis imobilis. idē in patrimoniali pricipis: vt. C. ne rei dñi. vel tpalis. l. i. Idem in re ciuitatis: vt. C. de sacrosan. eccle. l. fi. Prescribuntur tamen dicte res spatio. xl. annox: excepta re mobili ecclesiastica nō sacra q triennio vsucapit vt. C. de pscriptio. xxx. an. oēs. z i auten. de ec. ti. §. p tpalibus. colla. ix. ti. hec ostō innouat ostones. colla. viij. Itē exceptis publicis q sūt i vsu publico deputata. vt. ff. de via pu. l. viā. Itē res pupilli nō vsucapit. vt. ff. de aegrendo re. domi. bo. fi. §. fina. nec interest. Itē res filij a patre alienata. nisi. xxx. anno. a tpe quo ē sui iuris. vt. C. de anna. excep. l. i. i fi. z i auc. de nup. §. si vero expectet. Itē res data pfidi otra. l. iuli. repetū. vt. ff. ad. l. iuli. repetun. qui cōtra legem. Itē fundus dotalis. vt. ff. de fun. do. l. si fundum.

b Denūciatis. ab aliquo: cū varie sint cause qbus ad fiscū denunciatio fieri solet. vt. ff. de iure fisci. l. i. i pn.

c Traditā. s. ab eo q accepat. possessionē box bonox.

d Bonis. s. alicui mortis fine herede: cui successit fiscus: nō idem in ciuitate. vt. C. de bonis ua. l. i. z. l. vacantia. li. x.

e Usucapere. s. triennio. vel. x. vel. xx. an. cum habeat ti. si autem ti. nō hēt z vlt ex tēpore dilationis sibi cōputare tps. habet quatuor annos: vt. ff. de iure fisci. l. i. §. diu z ō diuer. z tē. p. l. iter. §. i. Sz si ex tpe ex q ceperūt ad fiscū puenire. xx. an. hz. vt. ff. de iure fisci. l. i. §. p scriptio. z hec va sī siue i re singulari siue i vniuersitate et sic logtur. ff. de pet. here. l. Itē si putauī. §. figs. Accur.

f Nouissime. i. i vltimis vt breuit. dicā sic. s. de suspec. tuto. §. nouissime.

g Uitiū. vl qsi vt. s. pr. §. z §. aliqñ. Sūt aūt vitia: vt qz furtiua vel vi possessa. vt. s. e. §. furtiue. Nūqd pcaria possessio ē vitiosa. R. nō. ar. ff. cōmu. di. l. cōmuni. di. §. iter. Nūqd litigiosa. R. nō. vt. C. de p. lō. tēpo. l. i. Nūqd clādestina R. n. ñ. dr res cladestina aliqua. l. sz possessio. qdā tñ di cūt oia supdicta eē vitia rez: vt ar. ff. ō acq. pos. pōpo. §. cū qs.

h Erroz. de erroze facti logt. idē magis i erroze iuris. vt. ff. e. l. nūq. sz hic erroz fci qñqz pdest vt. ff. p emptoze: q vlgo z. ff. p lega. l. p legato. z. ff. p soluto. l. iij. z. ff. p suo boiez. i qb casib dñt qdā locum hre. t. p suo z tñ i his z i alijs q a. l. spāl inueniūt: vt. ff de iure do. l. pculus. fin Azo. Nos idē sz Jo. in oibus z de his gra exempli posuit. l. z ti. empti. vel simili vsucapiet nō p suo tñ. vt tñ i emptiōe iustioze erroze exigam: vt. ff. p empto. l. ij. z. iij. i prin. Itē qd si nō errat sz scit. R. nō pōt sibi cāz possessiōis mutare. vt. ff. ō ac. pos. l. iij. §. illō z. ff. e. ñ solū. §. q vlgo. i

i Diutina. s. x. an. iter pñtes. vl. xx. iter absētes vl triēny. vt. ff. q z a q. sz cū fidei. §. aristo. z. s. e. i pri. hui ti. z. C. e. l. diutina.

k Et beredi. heres iure ciuili. bo. pos. iure ptorio. vt .j. de bo. pos. §. quos autem.

l Cōtinuatur. nisi ipsi heredi tradita sit possessio: vt .ff. e. eius. alias heres.

m Sciat. ff. de acq. re. do. qsitū. y. R. 5. So. ibi heres sciebat rē eē ei q cāz a testatoze hz: vt legatary qō nocet: at hic alteri sciebat qō nō nocet ad vsucapionez.

n Qō nra ostō. vt C. de vsuca. transfor. l. i. Silr. nō solum in prescriptione.

o Inter vēditorē quoq; tpa. s. vt cōtinuēt: sz i ℔ differt. qz i ti. singlor vtrūqz. s. emptorē z veditorē bonaz fidē bre oporet: vt. ff. p emp. l. y. §. si eaz rē. at. ō secus i vniuersali. t. vt ℔. z ē rō qz si heres non adisset hēditas ople ret vt. ff. e. nunq̄. §. vacuū. z qz ē eadem pson: vt i auc. ō iure iurā. a mor. p. ocor. cū ℔. §. ff. p emp. l. y. §. emptori. z. §. si ō funct⁹. z fit hec diūctio ad lucrū z ad dānū: vt. ff. quēad. fu. amit. l. si alia. §. tps.

p Edicto. i. pcepto gnāli: al' pretor dīr edicta. vt q̄ me. ca. l. si mier cū. z sites.

q A fisco. vt a pcuratore impaliū rez nā de pīmonialib⁹ dicit. j. e. in fi.

r Emit. s. a fisco vēdēte vr suā a q̄ edicto res minoz erci pi uē. vt C. si aduer. fisc. l. fi. Si āt vt aliena: vt qz cessatū est in solutiōe tributorū tria exigunt vt q̄ sit debitū z q̄ cessatū. vt C. si aduersus fisc. l. fi. z C. si p̄pter pu. pē. l. fi. y. Rexorte biēnio: vt. ff. loca. z cō. l. quero. §. inter. Itē tertio q̄ res subasteturi. i. p̄conizef: vt C. si pp pu. pen. l. fi.

licet ignoranti possessio non prodest. Qō nra cōstitutio similiter z in vsucapionibus obseruari ostituit: ut tpa cōtinuētur. Interc vēditorem quoq; z emptorē diū gi tpa diuus seuerus et Antonius rescripserunt. Edictod diui marci cauetur: euz qui a fiscoq rem aliena emit si post venditionē gnquēni i pretericrit posse dīm rei exceptione repellē. Cōstitutio aūt diue memorieg zenonis pspexit bene his qui a fisco p venditionē aut donatiōne ul' aliū titulu accipiunt aliqd: ut ipi statiz qdē securi fiāt z uictores existāt: siue experiāt siue ueniāt. Aduersus autez sacratissimum erariuz vsq; ad quadriēniūk licebat his itēdere q pro dnio vel hypotheca earum reruz que alienate sunt putauerit sibi quasdam petere actiones. Nostra aūt diuina ostitutio: quā nuper promulgauimus: et ō his que a nrā sui ozigo fuit ō iuregē. vno mō. s. p traditionē: ac postea ō iure ciuili fuit ille mod⁹ approbat⁹ z ali⁹ adiuēt⁹. s. p stipulationē. Tertio p Justinianū addit⁹ ē terti⁹ puta nudū pactū. b Et nō mortis. s. large hec duo mēbra accipiūt i textu nil deest z ppie pōit genera. nā mīte spes sub q̄libz otinēt: z ℔ approbo. vt' accipe stricte p duab⁹ spēb⁹ tm donationū. s. simplicis iter viuos: z simplicis cā mort': z adde alias donatiōes: vt legatū. vt. j. de lega. i pri. Itē donatiōes pp nup. vt. j. e. §. ē z alib. Itē et q̄ ē. j. §. finali

s Memorie. vt C. de quadri. p̄scriptione: oēs.

t Bene prosperit. cozrigēdo edictū diui.

v Statiz. vt. ff. de pe. he. nec ullā. §. itē figs. ō. So. ibi i vniuersitate: hic i re singlari logtur. Alij dicūt q̄ hic cozrigit. z eodē mō. s. primo z nō so. Rn. ad. l. C. ō here. ven. l. i. Item ibi erant res fisci.

x Quadriēniū. nisi sit minor: vel reipublice cā absēs vt C. de resti. mili. l. iy.

y Actiones. sz q̄. R. odi. ex hac. l. fm Jo. sz. p. in rez data hic non domino ō dominum.

z Nra ostitutio. C. de quadri. p. bene a zenone.

a A nra. i. priuata nra subā: sz. ē. de fiscali dixi: vt. C. ō quadri. pre. bene a zenone. De donationibus

b Est aūt acqsitiōis. s. de iure ciuili. nā p̄sti. tm olim otrahebat. s. donatio. q̄. s. stipulatio ē ō iure ciuili sz hodie nudo fit pacto. vt. C. e. figs argē. §. fi. z. j. ō ac. §. ō ostituta. Uel dic eā eē de iure ciuili approbatiōe: nō innētiōe: sz iuregē. vt. ē. ō re. diui. §. p traditionē. Uel dic

uel venerabilis auguste domo aliqd acceperint: hec statuit q̄ fiscalib⁹ alienatiōib⁹ p̄fate zenoniane ostitutionis otinētur. De donationib⁹.

Est et aliud genus acquisitionis donatio. Donationum āt duo sunt genera: mortis cā: z nōb mortis causa. Mortisc causa donatio ē q̄ ppter mortis fit suspicionē cū quis ita donat vt si quid humanitus ei cōtigisset haberet is q accepit: sin autē supuixisset qui donauit acciperet: vel si eū donationis penituisset: aut prior decesserit is cui donatum sit. De mortis cā donationes adde exēpluz legatorum redacte sūt per oīab. nā cū prudentib⁹ ābiguum fuerat: vtrū donationis an legati instar eaz obtinere oporeret: z vtriusq; cause quedam hēbatk isignia z alij ad aliud genus eaz retrahebāt. a nobis constitutum est: vt p oīa fere legatis onumerentur:

e Supuixisset. i. qualuisset z ita trib⁹ mōis reuocat vt ℔ sbjcit. z. ff. si certū peta. si ois. f Penituisset. qz volūtas ē ambulatoria: vt. ff. ō admini. le. l. iy. in fi. z qz dōatio ē ob cāz. s. si moriar z sic posū penitē: vt. ff. e. senat⁹. §. i. i fi. z. ff. ō odi. cā. da. l. iy. §. y. g Ad exēplū legatoz q̄tū ad viz z testatē: qz sicut legata morte ofirmāt: ita donationes cā mortis vt reuocari nō possint.

h Per oīa. sbaudi fere: vt stati dicet nā i mlt⁹ differūt. i Donatiōis. s. simplicis z iter viuos alias nulla eēt huiusmodi distinctio cū omne legatuz sit dōatio: vt pz ex diffōne ei⁹. vt. ff. ō le. y. l. legatū

k Habebat. s. donatio cā mort'. nā cū donatio iter viuos hēat isignia: vt sit liberalitas cū legata vt morte ofirmet: z vt detrahat falcidia. vt. C. ad le. fal. l. fi.

l Retrahebāt. subaudi z aly z aliud.

m Fere legatis. dicit fere. qz i qbusdā discrepat

a legatis. ecce si eni donas ī ānos singlos donatio
una ē: sz legata plura: vt. ff. ō do. cā mortis. senat⁹
.ſ.fi. Jtē legatū ab hērde sēp tradit: donatio vl ab
hoc vl ab alio: vt pz ex diffone. j. ō le. i pri. Jtē i do
natōe obligat donās. i legato nō. Jtē si testīm accu
so p̄do legatū
nō donationē
si trī accuso vt
fallsū: ar. ff. de
bis q. vt idig.
post legatū. ſ.
q. mort. Jtē ali
ter distinguit
i legat ꝑm ꝗsdā. vt. ff. ō do:
ca. mor. sicui
more. z ō le. j.
vt ō hērdibus.
Jtē filiusfa. do
nat: sz nō legat
vt. ff. e. tā bis.
z. j. q. nō ē p. fa
cere testa. i pn
ci. Jtē i legato
tria tempora
considerantur
vt sit capax le
gatari⁹: vt. j. ō
here. q. z differē. ſ. i extranеis. i dona. non.
vt. ff. ō dona.
cau. mor. l. ūn
mortū. Jtē q. p
legato dat int
dictū ꝗz lega
tor: nō p donatione: qō dic
vt in sūma. C.
ꝗz legato. l. i.

n Constitutio. s. cor. ā. v. te
stib⁹ scriptura
ī terueniēte vl nō. vt. C. e. l. fi.

et sic procedat quemadmodum nostra constitutio[n] eaz formauit. Et[c] i sūma mortis causa donatio est: cū magis se quis velit[p] hre[q] ꝗ eaz cui donatur magisq; eaz cui donauit ꝗ heredem suū. sic[r] z apud homerum thelemachus donat pirrho. Alie[s] autem donationes[t] sūt que sine vlla mortis cogitatione fiūt quas inter vīuos appellamus que omnino nō cōparantur legatis: que si fuerit perfecte: temere[u] reuocari non possunt. Perficiunt aūt cū donator suā volūtatē[x] scriptis: aut sine scriptis manifestauerit[y]: z ad exemplum venditionis[z] nra cōstitutio[a] eas etiam in se habere necessitatem traditionis voluit: vt etiā[b] si nō tradāt habeant plenissimuz et perfectum robur z traditionis necessitas[c] incumbat donatori

Et cuz retro principuz dispōes[d] ī sunari eas actis in
ponit vēditori ad aligd sic z donāti lz a pncipio nullus
cogebat. al tenebat vt. C. ō actio. z obli. l. fic. Sz nunqd
donator ō euic. teneat. R. si icepit a traditōe nō. vt. ff. e.
l. arist. o. i fi. si a pact. ōe sic: vt. C. ō iure dotiū. l. i.

a Cōstitutio. vt. C. de do. l. siquis ar. ſ. fina.

terueniētibus volebant: si maiores ducentoz fuerant solidorū ostitutio nostra[e] eā quātitatē vsq; ad quingentos solidos ampliauit: quam stare etiaz sine insinuatione[f] statuit: z quasdā donationes inuenit[g] que penitus insinuationē fieri minime[h] ōsiderāt: sed in se plenissimā habēt firmitatez. Et alia[i] insuper multa ad vberiorem exituz donationū inueniem⁹ q̄ oia ex nris ostitutionibus quas super his exposuimus colligēda sunt. Sciendus[k] est tamē q̄ si plenissime sint donationes si trī grati existant homines in quos beneficiuz collatum est: donatoribus p nostram ostitutionē licētiam prestauimus certis ex cāis[l] eas reuocare: ne illi qui suas res in alios contulerint ab his quandam patiantur iniuriam vel iactura secundus enumeratos in cōstitutione nra mos. Est z aliud genus[m]

b Etiā si nō tradāt
tur. i. si tradē noluit
donator.

c Necessitas. per
ditionē ex lege. q̄
stricti iuris ē. C. e. eū
q. z. C. e. figs ar. ſ. fi.

d Dispositōes. i. eo
rū q aā nos fuerunt
z nra etiā prima: vt
C. e. sācim⁹. i fi.

e Cōstitutio. vt. C.
e. l. penl. in fi.

f Insinuatōe. i. scri
ptura fcā ī pntia pu
blicaz psonarum z ī
actis vbi supfluū ē
testes adhiberi cuz
publica monumēta
sufficiāt. vt. C. e. l. oc
ta. z i. l. donatōibus.

g Jnuenit. s. nra cō
stitutio. vt si donet i
redēptionē captiuo
rum vel a magistro
militū donet militi
b⁹ vl i refectiōe do
m⁹ donet alicui: vt
C. e. l. penul. Jdē z si
donet ipatoz vel ei
donet: vt i auc. de ñ
alie. ſ. fi min⁹. colla.
.y. z i auc. vt nō fiat
py. ſ. fi. col. v. Jdē in
donatōe pp nup. vt
i auc. vt spō. lar. col.
ix. in pn. Jdē in re
missiōe vsuraz futu
ri tpis: vt. ff. e. modestinus.

h Minime. lz gngētoz solidoz sūmam excedat.

i Aliter. alias alia veluti ne ptes donationes diuersis tpibus facte coaceruentur: vt. C. e. sancim⁹. ſ. figs autem. Jtē vt bi q pecuniā recipiūt in redemptionem captiuozum iurent se ibi bona fide expendere. Jtē vt sacramento domini domus questio dirimatur vt. C. e. l. penultima in fi. Accursius.

k Sciendum. per nostram constitutionem: vt. C. de revo. do. l. fi.

l Ex causis. quinq; s. vt si atroces iniurias ī eū effundat: vl impias manꝰ iferat: vl graue dānū i bonis: vel vite periculū itulit. vel si legi dicte i donādo nō paruerit: vt. C. de revo. do. l. fina. Sed donatio liberto facta solo obsequio non prestito revocatur: aliud in libertate. vt C. de revo. do. l. i. z de li. cau. l. solo. z ē ar. p̄o dīa vt his causis possit revocare feudū. sic i auc. vt lib. ōce .ſ. hāc aūt. z de li. agno. l. alimēta.

m Est z aliō. introductū. vt. C. ō do. an. nup. p totū ti.

o Et ī sūma. i. breuiter ō hac dōatiōe expediam⁹
vt. ff. e. l. i. p Uelit. i. vellet.
q Habere. s. fi supuxerit. vt. ff. e. senatusco. ſ. i.
r Sic z apō. i. fiē recitat poeta homē. qō thelemac⁹ dcis vbis exposse donauit. s Alie. nūc pse quit aliud gen⁹. t Donatōes. Dictū ē ō donatio nib⁹ cā mort: nūc ō dōatōe simplici. i. iter viuos dic
v Temere: nō dic temere: qz qñq; reuocāt: vt. j. e. ſ. sciēdū. x Uolūtatē. ēt nudo pacto. vt. C. e. fi qs. ar. ſ. fi. y Manifestauerit. s. p vba futuri tē
poris: vt dabo vl donabo ad istar sti. vt. ff. ō v. ob. l. v. ſ. stipulatio. vl pntis tpis vt do. vl dono. cū nudo pacto fiat. z pactū ēt fiat p vba pntis tpis: vt. C. figs. ar. ſ. fi. z. ff. ō pac. l. tale.
z Uēditiōis ex b vbo dicebat. M. vēditorē pcise teneri ad rē tradēdā. sic. ff. ō v. ob. vbi aūt nō appa
ret i fi. Jo. ō. s. vt itereſſe dādo liberet: vt. ff. ō act.
emp. l. i. z sīlitudo q̄ dic fit ē i hoc: vt sic necessitas

n ¶ Habebat. z hodie hab et si fiat donatio prius .naz z postea fieri potest: vt. j. e. §. si pater.

o ¶ Insecutum. z de iure z ō facto. ¶ Qō. s. mrimoniū

p ¶ Sed pater. fic. j. g nō ē pmis. face. testa. §. cecus.

q ¶ Cum augeri. i. cū hoc n on esset. Accur.

r ¶ Tale. puta qz augeatur dos etiaz ante se.

s ¶ Permisit. s. diu⁹ Justinus: vt. C. ō dona. ante nup. l. penultima.

t ¶ Et consequētia. alias conuenientia. fic. C. de epi. z cleri. .l. decreuimus. z de offi. pfecti vr. l. i. in fi. z de defen. ciui. l. defensores. ar. ō. C. ō osti. pe. l. ij. §. pe. z .ff. de admi. le. l. ij. .§. conditio.

v ¶ Constituim⁹. C. de do. añ nup. l. fi.

x ¶ Frequentur. si ō nouo fiat donatio: vel dos post matrimoniū: vl vet⁹ augeatur est equalitas: vt. C. de dona. ante nup. l. fi. §. si igitur. Dote si ante matrimonium poterat eē inequalitas. vt. C. ō pac. cō. l. ex morte. sz hodie equalitas est ante z post in ostituendo z in pactis lucroz: vt q̄tum dat vroz in dotē tm̄ det in donatiōe ꝓpter nupt. maritus: z sicut ꝫ fit dns dot⁹: sic illa donatōis ꝓpter nuptias: vsūfructū tm̄ habeat maritus ne accidat mrimony onerib⁹ dotē nō fuire. Nā eqtas suggerit q̄ dos debeat eē ibi vbi sūt onera mrimony: vt. ff. de iure do. l. dot⁹ fruct⁹ z. l. plerūqz. §. fui. cū tatūdē reddat vroz: ex qua donatione osulit mulieri soluto matrimonio si res dotales nō existant: z qz ñ potuit alienare marit⁹ ēt ea osentiēte vt. j. ti. prī. in prin. licet alias iure hypothece possit renunciare. vt. C. ad velleia. l. etiā. z. l. iubem⁹. z in auc. fiue a me. z sicut dos vroz: sic z talis donatio iure redditur viro soluto matrimonio: cum sit equalitas, vt inter viuos donatiōis qō uterib⁹ quidē prudentib⁹ penitus erat incognitū: postea aūt a iuniozibus diuis principib⁹ introductū est: quod añ nuptias vocabatur: z tacitā in se ōditionez hēbat⁽ⁿ⁾: vt tūc ratuz esset cuz matrimoniuz fuerit insecutū⁽ᵒ⁾: ideoqz ante nuptias appellabaī qō ante mrimonium efficiebaī z nul q̄ post nuptias celebrataī talis donatio ꝓcedebat. ¶ Sz primus quidē diuus iustinus pater⁽ᵖ⁾ nr cū augeri⁽ᵍ⁾ dotes z post nuptias fuerat pmissū si quid tale⁽ʳ⁾ euenerit: etiā añ nuptias augeri donationem z constante matrimonio sua ostitutione pmisit⁽ˢ⁾: sed tamē nomen incōueniens remanebat: cū ante nuptias quidez vocabatur post nuptias aūt tale accipiebat incremētuz. ¶ Sz nos pleissimo fini tradere sciones cupientes: et oña⁽ᵗ⁾ noīa reb⁹ esse studētes: ostituimus⁽ᵘ⁾ vt tales donationes nō augeātur tm̄: sz etiā cōstante mrimonio initiū accipiant: z nō ante nuptias sz ꝓpter nuptias vocentur z dotibus in hoc exequent⁽ˣ⁾: vt quēadmodū dotes z ostāte matrimonio nō solū augētur: sz etiā fiunt: ita z iste donationes que ꝓpter nuptias introducte sunt non solū antecedant matrimoniū: sz eo etiā otracto⁽ʸ⁾ augeātur z cōstituanī. ¶ Erat olim et ali⁹ modus ciuilis acqsitionis per ius accrescēdi qō est tale: si cōem seruuz habens aliquis cum ticio solus libertatez ei iposuit ul vindicta uel testamēto eo casu pars eius amittebatur z socio accrescebat. sed cū pessimū fuerat exemplo z libertate seruū defraudari: et ex eabumanioribus qdez dominis dānū inferri: seueriozibus aūt dñis lucrū accrescere. ¶ Hoc q̄si inuidie plenuz pio remedio p no stra z ostōne⁽ᶻ⁾ mederi nccium duxim⁹: et inuenim⁹ viā per quā z man amissoz et socius ei⁹ z q libertatez accepit nro beneficio fruantur libertate cū effectu ꝓcedente: cuius fauoze⁽ᵃ⁾ antiquos legis latores multa z otra cōes⁽ᵇ⁾ regulas statuisse mānifestuz est z eo q eaz libertatez iposuit sue libtatis stabilitate gaudēte z socio indēni cōseruato: pciūqz fuī fm ptē dñij qō nos diffinimus⁽ᶜ⁾ accipientes auc. de equalitate do. §. i. collatio. vij. Est z sponsalitia largitas quando sponsus sponse p verba de futuro vel ecōtra donet pure nō respectu dotis: q̄ similiter cōditionē matrimony habet vt. C. de do na. ante nup. cum vetez. z. l. si a sponso:

y ¶ Sed etiaz contracto. hodie boc cozzigitur in auc. ō equalit. do. col la. vij. Exemplo. fic. C. de p ba. l. exemplo

z ¶ Nostram constitutione. .C. de ser. com muni manu. l. .i. §. ne autez. z. §. sin autem socius.

a ¶ Cuius fauoze. scilicet libertatis.

b ¶ Communes. s. vt libertates per legē falcidiam non minuātur. itē vbi non valet testamentum libertates nō reuocantur. ff de inoffi. testamen. papi. §. sed an. z libertates z. §. fina. Item z. ff. de fideico. li. l. generaliter. §. si quis seruo.

c ¶ Diffinim⁹ .C. de cōmuni ser. ma. l. i. §. ne autem. z. §. sin autem socius.

d ¶ Accipiēte. vel eo depōsito: vt. C. de cōmuni ser. manu. l. i. §. ne āt z. §. sin aūt socius. Et nō q̄

Quis alienare licz uel nō possit.

Accidit aliquādo ut qui dominus rei sit alienare non possit.

opellit vēdere qō ē spāle ō regiaz. vt. C. ō otraben. empti. iuitū. C. ō iure ōlibe. l. nec emere. qō plene nō. i auc. ō fideiuss. §. pe. e ¶ Quis alienare lz vl nō. subaudi lz nō sint dñi: vt i ista declaratur.

f Accidit aliqñ. sic otinua. s. dictū ē quō quis efficit dñs iuregen. vl cuius. hic tractare itendit ō qda spālitate q̄otigit ō eos q dñia rex acgrūt gnāle

est vt qui dñs est pōt alienare: z qui dñs non ē alienare nō possit: hic z in specialib⁹ casibus contingit contrarium.

g ¶ Cōtra dotale. s. iestimatū: vt. C. de rei vxo. act. l. i. §. z cū lex. alias si estimat⁹ eēt posset alienari nisi estimatio fiat vt sciatur q̄tū valet. vt. C. de iure do. l. quotiēs. z. l. si iter viz. z de fūdo do. l. i.

b ¶ Prediū. dic dotale vel quasi. vt. ff. de fū. dota. l. iij. z. iiij. Quid si res mobilis ē. ℞. pōt alienari si maritus ē soluēdo: vt. C. de ser. pig. da. ma. l. i.

i ¶ Inuita. ergo ea volente poterat. vt innuit qō cōtrigitur statim.

k ¶ Prohibeē nisi puocetur ad diuisionē fundi dotalis vt. C. de fū. dota. l. fi. Itē nisi ex necessitate vt. C. de li. cā. l. i. Itē nisi cum vn iuersitate: vt. C. ō fū. dō. l. i. Itē nisi vtak ad vtilitatē mulieris. vt. ff. ō iure do. l. fi.

l ¶ Alienare. hoc large accipias siue dominiū siue ius aliq̄ ostituat. vt. C. de reb⁹ alie. nō alien. l. fi. z in auc. de nō ali. §. alienatiōis. z. ff. de fū. do. l. iul.

m ¶ Ipsius. s. de iuregē. vt per traditionē: z ciuili. s. approbatōe ſm Johā. Alij dicunt de iure ciuili. s. fictione: nō iuregē. vt. C. de iu. do. i reb⁹. Sed qō ibi dr de iure nāli vxorē dñaz esse vez est primeuo iure quo dr qcquid calcauerit pes tuus ꝛc. nō nāli. i. iuregētiū. sed rex dña dr quo ad speciem z q̄tuz ex eis sustenteē sicut filij dicunt domini rerum paternaz vt infra de bere. quali. z diffe. §. sui. z. C. de furtis. l. quāuis z. C. rex amo. l. i. vel dña ē inspecto exitu sicut filius: vt. ff. de lib. z postu. l. i suis. Accurn ¶ Corrigētes. in duobus capitulis z in alijs non.

o ¶ Deduximus. vt. C. de rei vxo. ac. §. z cū lex.

p ¶ Lex. s. iulia. q ¶ Italice. i. in italicis prohibebat alienationem: z hoc erat primū eius vitium.

r ¶ Inuita. sz ea volēte accedebat: z ꝺ erat ꝺz vitiū.

s ¶ Volente. similiter prohibebat.

t ¶ Utriqz. scilicet vitio,

z contra[g] qui dñs rei non sit alienāde rei potestatez habeat. ¶ Naz dotale prediū[b] maritus inuita[i] muliere p legez iuliaz phibeē[k] alienare[l] q̄uis ipsius[m] sit dotis causa ei datuz: quod nos legē iuliā corrigētes[n] i meliorē statum deduximus[o]. cū. n. lex[p] iulia in solis tātūmodo reb⁹ locuz habebat que italice[q] fuerāt: et alienationes inhibebat q̄ inuita[r] muliere fiebāt: hypothecas autem earum rerum etiā volente[s] vtriqz[t] eaz remediū posuimus: ut etiam in eas res que in prouinciali solo posite sunt interdicta[u] fiat alienatio vl obligatio ut neutrum eoz̄ neqz[x] ꝺsentiētib⁹ mulierib⁹ procedat ne sexus muliebris fragilitas in perniciem[y] substantie earū cōuertatur[z]. ¶ Econtra[a] aūt creditor pignus ex pactione q̄uis ei⁹ ea res nō sit alienare[b] pōt. sed hoc forsitan ideo videtur fieri qō voluntate debitoris intelligit pignus alienari: quia ab initio ꝺtractus pactus est vt liceret creditori pignus vēdere: si pecunia non soluatur[c]. sed ne creditores suum ius psequi impedirent[d]: neqz debitores temere[e] suaruz rerum dominium amittere videantur: nra cō̄stitutione[f] ꝺsultum est: z certus[g] modus iposit⁹ est per quem pignoz̄ distractio possit procedere. cuius tenoreb vtriqz parti creditoz̄ z debitorum satis abunde puisuz est. ¶ Nūc aūt admonēdi sumus neqz pupillū neqz pupillaz vllaz[i] rem sine tutoris auctoritate alienare posse[k]. Ideoqz si mutuam pecuniaz

v ¶ Interdicta. quid si fiat. ℞. vendicat maritus constante matrimonio ō factū suū veniens cū fuerit ꝺtra legē vt. C. de agri. z cen. quēadmodū. z de rei vē. l. dote. sed dissoluto eo mulier repetit: vt. C. de iure do. l. in rebus.

x ¶ Neqz speciale vt suo fauori nō possit renunciare: quia etiam reipu. interest: vt. ff. solu. ma. l. i. sic. ff. de pac. do. l. de die.

y ¶ In pnitiem. i. destructionē.

z ¶ Cōuertatur. similia sunt. vbi etiam dominus non alienat: vt. ff. ad le. iul. ma. l. finali. z. C. de here. z ma. manichē os. §. pe. z. C. de pze. curia. l. fi. li. x. z. j. e. §. nūc admonendi.

a ¶ Econtra. idest ecōtrario.

b ¶ Alienare. idem i iudice vt. ff. si ex noxa cau. aga. l. y. et. j. de offi. iudi. in fi. idem in flumine: vt. ff. de acquir. re. do. ergo. §. alluuio. Idem in imperatore z Augusto: vt. s. de vsuc. §. vlti. Idē in platis ecclesiarum vt i auc. de ius pozzectū. C. ō sacrosan. eccle. Idem i tutoribus q ōnoz̄ locū obtinēt vt. ff. ō fur. iterdū. §. q tutelā. Idē i ꝓcuratoze q habet liberaz administrationē. vt. s. ō re. di. §. nihil aūt. Idē i seruis habentibus liberā peculij administrationē. vt. ff. de pigno. ac. si conuenerit. §. fi. z. l. se.

c ¶ Non soluatur. s. tempoze cōstituto.

d ¶ Impediret. vbi nō esset pactio de pignoze vēdēdo.

e ¶ Temere. i. nimis cito. vt. s. de vsuca. i pzin.

f ¶ Cōstitutione. C. de iure. do. impe. l. fi. §. i. z. y.

g ¶ Certus. vt si actū sit de vēdēdo iusta q̄uētione vēdere possit: sed si nihil fuit dictū de hoc nunciabit semel z tunc elapso biennio vendet: vt. C. de iu. do. impe. l. fi. §. i. z. y. Si aūt dictū fuit vt nō vēdaē ter nunciabit: et tunc vendet. vt. ff. de pignoza. ac. si cōuenerit.

h ¶ Tenoze. s. constitutionis.

i ¶ Ullā. neqz rōe ꝓprietatis. neqz rōe possessionis que animo retineē. lz corꝓoralē sine tutoze pdere possit. vt: ff. de acqui. rex do. l. pupillus. z de acquiren. possessi. l. possessionez. Quid i adulto? ℞. si nō hz curatorē ꝓt alienare q̄ seruādo seruari nō possūt si hz curatorē sibi ē ꝓdigo. vt. C. de inte. re. mi. l. fi curatorē.

k ¶ Posse. sic. s. ō auctō. tuto. i pzin. z ō sol. l. q⁹ si forte. i fine. z. l. pupillo. z. ff. si cer. peta. l. nō oēs. §. fi.

l ¶ Dederit.i.tradiderit.cũ dare sit accipiẽtis facẽ.vt.j. de ac.§.sic itaqz.si poneres ꝓprie: nõ hr̃et locũ qđ seqt̃ Ideoqz vẽdicare.

m ¶ Obligationẽ.s.personalẽ ex mutuo.

n ¶ Pecuniã.bõa ẽ rõ.vt.j.q.mo.re.ɔ.ob.in princi.

o ¶ Facit.qđ ẽ necesse:qꝛ dr̃ mutuũ:qꝛ đ meo fit tuũ. vt.ff.si cer.pe.l.ij.§.appellata.

p ¶ Bona fide credens eũ maiorẽ: vt .ff.ꝓ emp.l.ij.§.si a pupillo.vel etiã errans i iure lz sit ar.ɔ̃ vt.ff. ꝓ empto.l.ij. .§.si a pupillo.

q ¶ Cõsumpti.qđ fit expẽdẽdo vl̃ cũ alijs imiscẽdo vt.s̃.đ vsu fru.§.ɔstituitur.ꝛ.ff de solu.l.si alieni.

r ¶ Cõdici.s.ɔditiõe certi ex mutuo recõciliato ꝑ ɔsũptionẽ vt.ff.si cer.pe.si a furioso.ꝛ.l.se. Itẽ stipulatõe r̃cõciliat̃.vt .C.si cer.pet.l.q̃uis Itẽ vsucapiõe: vt .ff.de iure do. ꝓculus.ꝛ nõ.j.q.mo.re. cõ.obliga.i pri.Ac.

s ¶ Ad exhibẽdũ. qꝛ tenet̃ q dolo fecit q̊ min⁹ possit exhibere. vt.C.ad exhi.l. ad exhi.ꝛ sic iurat̃ i litẽ ex eo ꝙ iterest pupilli citi⁹ pecuniã redditã eẽ: vt.ff.de i li.iurã.l.i actionib⁹.ꝛ.l.nũmis. t ¶ Recte. vt res fiat accipiẽtis:ñ vt debitor libereť ꝛ h̃ sequit̃. v ¶ Dari.ex q̃cunqz cã.

x ¶ Liberabit̃.s.debitor pupilli. Sz ɔ̃.ff.de solu.si stipulat⁹ fuero. R̃.si ibi pupillus eẽt adiect⁹:nec qcq̃ sibi debebat̃ cũ ad solutionẽ tm̃ ponat̃ vt.ff. đ sol.ꝙ si stipulat⁹ ꝛ.l.q res.§.ac tibi. y ¶ Cõstitutiõe. vt.C.đ admi. tu.l.sãcim⁹. z ¶ Debitorẽ.ex mutuo vl̃ sil̃i cã nõ expẽsiõe: vel redditu. vt.C.de admini.tu.l.sãcim⁹ ꝛ.l.ɔstõez

a ¶ Sn̄ia.s.iterlocutoria quã p̃ceptũ vl̃gariter appellam⁹: vt si dicat đcerno vl̃ p̃cipio tibi soluẽ vl̃ deponere vt.ff.đ mi.l.ait p̃tor.§.qd tñ. b ¶ Sine oi.vl̃ sportl̃aꝝ vl̃ p̃mioꝝ tabell̃. Sz nũqd debitor ꝓ sua ꝑte soluet. R̃ ñ vt.C.de fru.ꝛ li.ex.l.fi.ꝛ fac̃ sic.C.đ epi.au.tã đ mẽtis in fi.ꝛ auc̃.de san.epi.§.sportulaꝝ

c ¶ Permittat.nõ ꝙ tutor ꝛ iudex necessarij st̃ ꝟz. P.sz ꝟz nos solus iu l exsuffic̃.vt.ff.đ mi.ait p̃tor.§.qd tñ.ꝛ .l.ꝙ si minor.i fi. d ¶ Securitas.vt nec restitutio detur.sec⁹ i p̃dio alienato cũ decreto.qꝛ emptio ex volũtate solutio đ necessitate fit.vt.ff. đ mi. ait p̃tor.§.qd tñ ꝛ.l.ꝙ si mi.i fi.ꝛ.C.de p̃di.mi.si quidem.

e ¶ Si ãt solutio.vt soli pupillo vl̃ adulto curatorẽ h̃nti sine eo vñ ip̃o iure ñ libat̃.vt.j. ibi nihil ꝓderit ꝛc̃.

f ¶ Locupletior qđ ẽ ꝛ si ñ est factus pauperior:vt .ff.de solutioni.in pupillo.Accursius.

g ¶ Petat.ꝛ sic est de preda sollicitus:vnde nõ auditur.vt.C.ꝓ empto.l.eum qui.Accursius.

h ¶ Nihil. apparet ḡ ꝙ ipso iure ñ ẽ liberatus. si autem cum auctoritate tutoris ipso iure liberaretur:sed tunc restitueretur minor perdita pecunia. vt.C.si aduer.so.l.i.

i ¶ Damnabitur. scilicz ip̃o minore petente: vl̃ alio suo nomine nõ extraneo: vt.ff. de solutio.l.filius. Accursi⁹.

k ¶ Soluerit. circa hanc diffusam materiam distingue cum debitor pupillo soluit aut consequitur plenã aut pleniorem aut plenissimaz securitatez si soluat pupillo sine tutoris auctoritate.ꝛ pupillus habeat saluam pecuniam: vel ex ea locupletior est:liberatur non ipso iure: sed exceptione:nisi eẽt adultus sine curatore: vt hic.ꝛ.ff.de solu.l.i pupillo. Si aũt soluat tutore auctore ip̃o iure liberatur.potest tamen in integrum restitui si non habeat rem saluam. vt.C.si aduer.so.l.i. nisi in quatuor casibus.vt.C.de admi.tu.sancimus: et .l.constitutionem:quod enim legitime factum est ex euentu retractari non debet.vt.C.ad se. consul.trebel.sancimus plenissima est si iudex interueniat cum tuto. vel sine eo: vt h̃ ꝛ.ff.đ mi.ait pretor.§.quid tamẽ.ꝛ de hac materia ibi plene nota.

l ¶ Sed ex diuerso.non possunt. distingue: aut id quod erat soluendũ non poterat alienari sine decreto.quo casu decretum interponendum est in soluendo: vt.ff.de rebus cre.magis.§.si pupillus. alias non tenet ꝛ potest vendicari quod solutum ẽ nisi ɔsũpserit creditor vt hic.ꝛ.ff.si cer.pe.ñ oẽs. .§.fi.aut poterat:quo casu solus sufficit tutor vl̃ curator vel adultus non habens curam nec restituũtur cum non sint decepti.si sine tutore soluerit non liberatur nec dominiuz transit nisi per cõ-

sine tutoris auctoritate alicui dederit[l] ñ ɔtrahit obligationez[m]:quia pecuniaz[n] non facit[o] accipiẽtis ideoqz vendicari nũmi possũt sicubi extant.sz si nũmi quos mutuo minor đderit ab eo qui accepit bona[p] fide ɔsumpti[q] sunt ɔdici[r] possũt: si mala fide ad exhibenduz[s] de his agi põt.

¶ At ex cõtrario oẽs res pupillo ꝛ pupille sine tutoris auctoritate recte[t] dari[u] possũt. ideoqz si debitor pupillo soluat: necessaria ẽ debitori tutoris auctoritas: alioqui nõ liberabitur[x]: sed hoc ẽt euidentissima ratione statutum est in ɔstitutione[y] quã ad cesarienses aduocatos ex suggestione viri tribuniani eminentissimi questoris sacri palatij nostri ꝓmulgauimus:q̃ dispositum est ita licere tutori vl̃ curatori debitorem[z] pupillarẽ soluere vt prius iudicialis sẽtẽtia[a] sine[b] omni dãno celebrata hoc permittat[c] quo subsecuto si ꝛ iudex pronũciauerit et debitor soluerit:sequat̃ huiusmõi solutionez plenissima securitas[d].sin autẽ[e] aliterq̃ disposuim⁹ solutio fc̃a fuerit: pecuniã aũt saluã habeat pupillus:ut ex ea locupletior[f] sit: et adhuc eãdem pecunie sũmã petat[g] ꝑ exceptionẽ doli mali poterit submoueri.ꝙ si male ɔsũpserit aut furto amiserit: nihil[h] ꝓderit debitori doli mali exceptio: sed nihilominus ɔdẽnabit̃[i]:qꝛ temere sine tutoris auc̃tate ꝛ non s̃m nostraz dispositionez soluerit[k]

¶ Sz ex diuerso[l] pupilli vl̃ pupille sine auctoritate tutoris non p̃nt soluẽ: qꝛ id quod soluũt alicui ñ fit accipiẽtis: cũ.s.nulli⁹ rei aliẽatio eis sine

sūptionē: vt hic. ff. si cer. pe. nō ois. ℌ. fina. ℞ ℔ q̄ debitū erat ciuile ꝛ nāle. Sin aūt nāle tm̄ p restitutionez poterit repetē si legitie solui: al. suo iure cōdicet: vt. ff. ō cō. ide. iterdum. ¶ Per quas pso. nob ius. ac. m ¶ ꝑsonaſ. Est mod⁹ i reb⁹ ſt certi deniq; fines. Quos vltra ci traq; nequit cōſiſtere rectū Nā licet multa mōis res nob acq̄rāt: vt a. ℌ. illo ſingl'oz. ō re. di. vſq; nē traditū est: tñ certi sūt boies p q̄s acquirit ꝛ sūt. vi. ſ. per nos: p filios: p ſuos nſos: per alienos i q̄bus vſufruc. hēm⁹ p alios q̄s. bona fide possidem⁹: p liberos quē bona fide possidem⁹. vy. ſ. i q̄ nudū vſū hēm⁹. Est octau⁹ q̄n vt liber bō. i. procurato⁹ de quibus hic ti. dicit. differt autem a quodam alio: vt ℣ per quas p. no. acqui. quia ibi de obliga. acquirit: hic de reb⁹ tractatur.

tutozis auctozitate cōcessa ē

¶ Per quas personas vobis ius acquiritur.

HAquiritur vobis nō soluz per vos met ipſos: ſed ēt per eos quos in ptāte habetis: item⁰ per eos ſeruos in quibus vſumfruc. habetis: item per homines liberos ꝛ per ſeruos alienos quos bona fide possidetis: de quib⁹ ſingulis diligētius diſpiciamus. ¶ Jgitur⁹ liberi vel vtriuſq; ſexus quos in poteſtate hētis olim quidez quicquid ad eos peruenerat exceptis videlz caſtrēſibus peculijs hoc parētib⁹ ſuis acquirebant ſine vlla diſtinctione ꝛ hoc ita parētū fiebat: vt eſſet eis licētia quod per vnū uel vnam acquiſitū eſt: alij⁰ filio uel extraneo donare uel vendere uel quocūq; modo voluerant applicare: qđ nobis inhumanuz visum est: ꝛ generali constitutione emiſſa ꝛ liberis pepercimus ꝛ patribus honorem debituz reſeruauim⁹. ſancitū eteniz a nobis est ut ſi qđ ex re⁹ p̄ris ei⁹ filio obueniat: hoc p̄m antiquam obſeruationē totum parenti acquiratur. que. n. in vidia⁵ ē vt qđ ex patris occaſione p̄fectū eſt hoc ad eum reuerti.⁶: qđ aūt ex alia cā ſi bi filiuſfa. acq̄ſuit: hui⁹ vſūfructuz⁶ p̄ri qdem acquiret: dñiuz aūt apud eum remanet: ne qđ ei ſuis laboribus ul' p̄spera⁶ fortuna acceſſerit hoc in aliū p̄ueniens luctuoſuz ei ꝓcedat⁶. ¶ Hoc quoq; a nobis diſpoſitū eſt ꝛ ea ſpecie⁸ vbi⁹ parēs emācipādo liberū ex reb⁹ q̄ acq̄ſitionem⁴ effugiūt: ſibi tertiam partem retinere ſi uoluerit: licentiaz ex anteriozibus

n ¶ Aquirit. nō ſolū. hētis. vt. ℣. e. ℌ. i. ꝛ. ℌ. itē nob.

o ¶ Jtē vſufruc. vt ℣. e. ℌ. de his. Quid ſi nudū vſū. ℞ñdeo ex re nſa acq̄rit. ñ aūt ex opa. ff. ō vlu ꝛ ha. p fuū. ꝛ. ℣. p q̄s p. no. ob. acq. ℌ. p ēt quoq;.

p ¶ Bona fide. vt. ℣. e. ℌ. idē placet. q̄ bona fides in poſſidēte nō poſſeſſo regrit: vt. ff. de acq. poſ. cum heredes. ℌ. fi. ꝛ. ff. de ſti. ſeruo. l. ſi fuus ex teſtamēto. ꝛ de acq. re. do. bō liber in p̄in. ꝛ exigit bona fides i p̄ri. poſſeſſionis: ꝛ otinua i libero boie quo ad aliqd acq̄rēdū p eū nō in vſuca. q̄ nō vſucapit. vt. ff. ō acq. re. do. l. q bona fide. ℌ. i. ꝛ. C. de p̄ſcrip. lōtē. q̄ p liber. l. ſola. ſz in ſuo ſufficit quo ad vſuca. ꝛ quo ad fruct⁹ in initio bonā fidē hře. vt. ff. ō vſu. q ſcit. ℌ. vlti. ꝛ. C. ō vſuca. trāſfoz. l. vna. ℌ. ℞ tñmodo

q ¶ Jgit. qa ō ſingl'is dicē vult. ō filys vt ō dignior⁹ p̄ dicit. r ¶ Olim. antigtatē p̄imo recitat. ꝛ ℞ ō vt nihil antigtat' penit⁹ igꝛet vt. ℣. ti. p̄rio. i p̄i. nā id qđ tollit vl' refōmat ñ oz eē icognitū. vt. C. ō ca. tol. l. i. i fi. s ¶ Caſtrēſib⁹. idē i q̄ caſtrēſi ēt iure veteri: vt. ff. ō col. bo. l. i. ℌ. nec caſtrēſe. nō ſolū iure nouo: vt. C. de bo. q̄ lib. cū opz. ℌ. excep. ꝛ. ℌ. e. obſuādo. Est ām caſtrēſe qđ filiuſfa. a q̄ſi caſtr̄ acq̄rit. nō acq̄ſitur⁹ alias. vt. ff. ō caſtrē. pecu. l. ſi fo

te. ꝛ. l. caſtrēſe. q̄ſi caſtrēſe ē qđ magr̄i liberaliū artiuz medici: clerici: ꝛ aduocati de publico acq̄rūt: vt. C. ō off. teſta. l. fi. ꝛ. C. ō epiſco. ꝛ cle. ſacroſācte. ꝛ. l. cū lege.

t ¶ Diſtictōe. aduēticy vl' p̄fecticy ꝓpetaſ vl' vſufructu

v ¶ Aliy. ſ. ffi qđ ḡui⁹ eē vſ. vt. C. ō bo. q̄ li. l. cū opz. ℌ. i.

x ¶ Cōſtitutōe. vt. C. ō bo. q̄ li. cū opoꝛtz.

y ¶ Ex re. large pōe. i. pp rē: vt fruct⁹ ex reb⁹ p̄ris ul' occaſiōe p̄ris q̄ cūq; mō q̄ſita vt. ff. ō. icē. rui. nau. l. i. ℌ. y. ꝛ. ff. ō vſuf. l. fidēic. ℌ. cū polidi⁹. ꝛ ō vlgari ſbſti. ſz ſi p̄ſeſ. ℌ. i arrogato. ꝛ ō caſtrē. pe. ſi fozte. ꝛ. l. ſi caſtrē. niſi ꝛ ali unde fili⁹ ſit hituruſ p ſe: vt. ff. ō iure do. l. v. ℌ. ſi p̄. ꝛ ſic pōt ex re. ff. ō acq. here. aditio. i fi. arg. ℌ. ff. ō pecul. eo. tpe. i fi. arg. ſiſr ℌ. ff. ō actem. Julian⁹. ℌ. ſi qđ fuo. ℥ ¶ Jnuidia ē ſ. filio q acq̄ſuit.

a ¶ Reuerti. q. d. nll'a

b ¶ Uſufructū quē ḥz i aduēticy ſ niſi remiſit. vt. C. ō bo. q̄ libe. cū opz. ℌ. ſin aūt reſ. vl' niſi ab aliquo ſibi deſ aliqd vl' reliquat ℔ pacto: vt ad p̄ez ñ ptineat vſuſ fr. vt fauc. vt li. ma.

℞ a. i p̄i. col. viy. vel niſi ſuccedat fili⁹ vna cū p̄ez i hēditate fris vl' ſozor⁹: vt i auc. ō be. q̄ ab iteſta. de. ℌ. ſi vero. col. ix. vel niſi fu⁹ doneť filiofamilias eo pacto vt manumittat' ſtati. vt. C. ō bo. q̄ li. l. vltia. ad fi. vl' niſi q̄ñ p̄ noluit ſtētre filio adeūti hēditatem aliquā. vt. C. ō bo. q̄ libe. l. fi. i fi. ℌ. i. ꝛ. y. vl' niſi parēte min⁹ legitie diuertēte bōa filys applicēt vt auc. vt nll'i in. ℌ. q̄ ℣o q̄dā col. ix. Jtē q̄n p̄ ꝛtraxit iceſtas nuptias: vt i auc. ō iceſ. nup. ℌ. i. col. iy. c ¶ Proſpera. qđ dicem⁹ i dubio vñ puenit. ℞nt. qđā: ex bōis p̄ris p̄ſumit hūiſſe ſi ē ſi vxoz ḥz p̄ſumit ex bōis mariti: vt. C. ō do. iter viz ꝛ vxo. l. ēt. ꝛ. ff. ō dona. iter vi. ꝛ vxo. l. gnta. nos ō. ꝛ diſtingue an ſi li⁹ ſit diligēs vl' dues: ꝛ p̄ſiops vel eꝫ: vt ex bōis diligētis al' oiuiū q̄ſitū fingam⁹: vt. C. ar. tu. ſi ō fūct⁹. ꝛ. ff. de here. vēdi. vēdit oz ex hēditate ibi p̄cū eni bois. ꝛē. ꝛ. ff. ad. l. falcidiā. ſi heres iſtitutus. in p̄incipio.

d ¶ Procedat. collige peculiū: aliō caſtrēſe: aliō q̄ſi caſtrēſe: aliō ruſticanū ſiue paganū. qō diuidit iter p̄fecticiuz ꝛ aduēticiū: vt. C. de inoffici. teſta. l. fi. in p̄i. i q̄b⁹ oib⁹ oꝛ hac lege qđ iuris ſit. ꝛ. C. ō bo. q̄ li. l. cuz opoꝛtet.

e ¶ Hoc q̄z. vt parētibus honorē fuem⁹ ꝛ filys p̄cam⁹.

f ¶ Diſpoſitū ē. C. de bo. q̄ li. q̄ opz. ℌ. cū autem.

g ¶ Specie. i. caſu. Accur. h ¶ Ubi. ideſt i quo. Accur.

i ¶ Que acq̄ſitionem. i. patri ñ acq̄rāt q̄tū ad p̄petatē

Sed secūdū q̄ tempora locū habeat quod hic dicit. ꝟ antiqua non q̄ sola castrensia ⁊ quasi non acgrebant de quibus nihil detinebat pater. vt. C. de bo. que libe. cū oporteat. §. i. ſm moderna vo nō: q̄ non erat adhuc statutū in aduēticys vt nō acgrātur p̄i tempore hui⁹ legis antique q̄ recitatur hic. ℞. quatuor iura hic succes ſiue ꝺsiderari: antiquiſſimuꝫ quo ſola caſtrenſia vel quaſi nō acquirūtur: vt. §. §. i. antiguū vel tēpore Cōſtantini: q̄ res matne ⁊ ex materna linea delate ñ acquirunt p̄i statutū ē. C. ō bis. mater. .l. i. ⁊. y. ⁊. iy. tertiuꝫ quod hic recitat: vt pater emācipando filiū de his maternis tertiā teneat p̄ premio. Quartuꝫ q̄ caueat vt omnia aduenticia acquirant filys q̄tum ad p̄pri etatē: patri q̄tuꝫ ad vſufructum. ex quo cōrigitur illud qō iure antiquo cautū erat: vt hic ⁊. §. §. i. ⁊. C. de bo. que li. cuꝫ oporteat.

k ¶ Cōſtitutionib⁹. ſcilicet Conſtantini ante Juſtinianū: vt recitatur. C. de bo. q̄ libe. cum oporteat. §. penultimo.

l ¶ Decreſcat. argumētum contra. §. de le. pa. tu. per totū. ⁊. C. ō cadu. tol. l. vnica. §. p̄ fo. Ac.

m ¶ Dimidiam. quam ſemper retinet niſi expreſſe remittat. vt. C. de bo q̄ li. cum oporteat. Accur.

n ¶ P̄ro tertia. i. loco tertie quam habebat olim in bonis maternis ratione p̄pri etatis: habet hodie dimidiam vſufructus in omnib⁹ aduēticys: vt. C. de bo. que li. cū oporteat. §. pe. Accur. o ¶ Jtē. ſtipulēt. ⁊ ita obligationē dño q̄rit: vt. j. p̄ qs p. nobis acq. circa p̄ciplū.

p ¶ Ex q̄libet. vt p occupationē vl̄ ſpecificationē: vl̄ iuēnionē: vt. §. ō re. di. §. fere. ⁊. §. cū qs. ⁊. §. theſauros.

q ¶ Jnuitis. ſic. ff. de acq. re. do. ēt inuitis. ſic ⁊. ff. ō ꝟbo. ob. ſeruus vetāte. ar. ō. ff. ō do. hoc iure. §. nō pōt.

r ¶ Suū. ſ. ad ſuā vtilitatē: ſꝫ ad dñi vtilitatē pōt vt. j. ō ſtipu. ſeruo. §. cū factuꝫ. que ē contra. immo etiā ad ſuam vtilitatē q̄ꝫ: vt ſi dñs ſeruo legatū relinquat: vt. C. de neceſſ. ſer. quidā. §. illo. ℞. illud de eg tate: nō rōe dſ. q̄ ī aliēna erat relictū: vt. C. ō le. l. fu⁹. ⁊. ff. ō alimē. ⁊ ciba. lega. l. ſeruos. alias aūt nō teneꝛbr̄s niſi velit.

s ¶ Sed ſi heres. nota in hereditate adeūda ſeruo tria eſſe neceſſaria: iuſſus vt hic ⁊ p̄ precedat: vt. ff. de acquiren. here. ſiquis mihi. §. iuſſū. ⁊ ſerui volūtas: vt. C. de here. inſtituen. cuꝫ proponas. ⁊ in trebel. reſti. ſeruo facienda ſolius domini ſufficit voluntas. At in bonorum poſſeſſione ſuo delata ſeruuꝫ conſentire ⁊ dñm velle ſiue ante ſiue poſt oportet vt. ff. ad trebel. ſeruo inuito. ⁊ rem ra. .ba. l. penul. in legato non eſt opus iuſſione: cuꝫ emolumētū tantū contineat vt. ff. mā. ſi hereditatez

t ¶ Adierit. ſ. ſeruus.

v ¶ Perinde: q̄ñꝫ non pinde vt ſi filio meo ſubſtituā eos q̄s hr̄des mihi fecerīꝫ. nā vocā ex ſubſtitutione q̄ p ſe: ñ q̄ p ſuos hr̄des ſūt: vt. ff. ō vl. ⁊ pu. ſubſti. q liberis. §. hec ꝟba. Jtē alibi vt. ff. ō le. i. cū filio. §. ipi vo. ⁊. §. ió. Accur.

x ¶ Acgrit. ſiue ſuus tantū velit ſiue dñs tātuꝫ: vt. ff. de donatio. cau. moꝛ. l. fi. ⁊ de adi. le. l. ſi ſuo.

y ¶ Non ſoluꝫ adepti. ſ. iuſte ſm quoſdā vel aliter: qō dic vt dixim⁹. §. de his qui ſūt ſui vel alie. iuris. §. i.

z ¶ Videmini ēt igr̄ates vt. ff. ō acq. poſ. l. iy. §. ſalt⁹

a ¶ Uſucapio. i reb⁹ peculiarib⁹ ſtatiꝫ: i oñcis poſt q̄s dñs ſcit vt. ff. p̄ ſo. l. y. ⁊ de vſuca. l. labeo.

b ¶ Poſſeſſio. i. p̄ſcriptio q̄ ē effect⁹ lōge poſſeſſionis: vt. ff. de vſuca. l. iy.

c ¶ De bis. tantūmodo. vt. ff. ō do. cā moꝛ. l. vltima ⁊ de adimē. le. l. ſeruo.

d ¶ Uſumfructū. de eo in quo vſū tantūmodo habemus dic q̄ ex opibus tm̄ nō acquirit: q̄ opera ſerui ī fructu ſūt: vt. ff. de vſu ⁊ ha. p̄ ſeruum.

e ¶ Ex re. expone. vt. §. e. §. i.

f ¶ P̄ropꝛietaꝫ. niſi ꝺtēplatiōe fructuary ſit iſtitutus vl̄ aliō ſibi datū fuerit q̄ caſu ex re ei⁹. ſ. fructuary ſic ſibi q̄ſtū eē vſ. vt. ff. ō vſufr. le. ſꝫ ſigd. nō tñ fructuary iuſſus ſuffic̄ ad adeūdam hr̄ditatē: vt. ff. ō ac. he. l. aditio. §. pterea. g ¶ Ul̄ gd. i. aliqd

b ¶ Jdē placet. ſ. quo ad acquiſitionē vt ſtatim ſequiſ: nā in alio differt. vt. j. e. §. ſꝫ bonefidei:

i ¶ Is liber. hic dic qđ dixim⁹. ſ. e. i prin.

k ¶ Lauſas. veluti ſi fuerit heres inſtitut⁹ vl legatū fuerit ei aliqd vl donatū.

l ¶ Si liber ē. pter poſſeſſionē q̄ ſibi q̄ri nō pōt: cuz ipe ab alio poſſideat: vt. ff. ad le. iul. ō adul. ſic eue niet. Itē pter vſucapionē: q̄ ſibi nō q̄ritur ſine poſſeſſione. vt. ff. de acqui. re. do. bo mo liber. §. qc quid. z de vſuca. l. ſine. Sed in hereditate p libez hoiem mihi querēda vi. ſūt neceſſaria: quoz ſigd oefuerit nō q̄rit. ſ. vt mei ō tēplatiōe inſtituat. Item vt ſciat ꝺditionē ſuā inſtitutus Item q̄ iuſſu meo adeat. itē q̄ volēs adeat Itē q̄ velit mi bi q̄rere. Itez q̄ bona fide poſſideā. Bene dico opoꝛtet vt ſciat cō ditionē ſuā. nā ignarus ſue cō ditionis nulli acquirit: ſibi. n. nō. vt. ff. de acq. here. q putat. §. q bona fide z. l. vi. §. i. z qz ſe obligare nō volut. Itē poſſeſſozi nō ſi ñ iteruenit iuſſus vt. ff. de acq. here. ſigs mihi bo. §. iuſſū. Idem z ſi iteruenit: vt. ff. de acq. here. l. vi. §. celſus. z. §. i. nā z huili neceſſitate credit hoc feciſſe vt. ff. de ne. ge. l. at qui. §. ſi libero. q̄re nō pōt acquirere: vt. ff. de ber. inſti. homo liber. in prīci. Si ſciēs ꝺditionē ſuā volēs q̄rere mihi querit ſibi ſed reſtituit mihi poſſeſſozi p ꝺditionem ſine cauſa: cuius intuitu fuit inſtitutus: aut non volens querere poſſeſſozi cui⁹ intuitu fuit inſtitutus iuſſu eius adeundo querit: ſed ſine eius contemplatione nihil fit: vt. ff. de acqui. re. do. l. liber homo. in prīn. Item poteſt dici q̄ ignarus querit ſibi. vt. ff. de acqui. here. l. qui in aliena. in fi. z. §. cum autem.

m ¶ Dominus fit. ſic. C. de pactis. traditionibus. Accurſius florentinus legum doctoꝛ famoſiſſimus.

bona fide poſſideꝫ: ſiue is⁹ liber ſit: ſiue alien⁹ ſuus: qđ. n. placuit de vſufructuario idē placet z de bone fidei poſſeſſoꝛe: itaq̄ quod extra iſtas cauſas⁽ᵏ⁾ duas acqrīt: id vl ad ipſū ptinet ſi liber⁽ˡ⁾ eſt: vel ad dīm ſi ſuus eſt. Sz bone fi dei poſſeſſoꝛ cū uſucepit ſuū quia eo mō dominus⁽ᵐ⁾ fit ex oībus p eū cauſis ſibi aquire re pōt: fructuari⁹ vero vſucapere non pōt: p̄mum quia non poſſidet ſz hz ius utendi fruēdi deide qr⁹ ſcit ſuū alienum eſſe. Nō ſolū aūt pꝛoprietas p eos ſeruos in quib⁹ vſ⁹ fru. hēris⁽ⁿ⁾ vel quos bona fide poſſidetis⁽ᵒ⁾: aut per liberaz pſonam que bona fide vobis ſeruit: vobis acgritur: ſed etiā poſſeſſio: loquimur autē in vtriuſq⁹ pſona hz diſtinctionē quā p̄rime⁽ᵖ⁾ expoſuimus. i. ſi quaz poſſeſſionē ex re veſtra uel ex ſuis operibus adepti fuerint. Ex⁽ᵍ⁾ bis itaq̄ cauſis apparet per libe

n ¶ Quia ſcit. vnde non vſucapit: cum malam fidem habeat: vt ſupza de vſuca. in prīn.

o ¶ Habetis. ſic. ff. de acqui. poſ. l. i. §. per eum. ſic. ff. q ſatiſd. co. l. ſciendum. §. u.

p ¶ Poſſideris. ſcilicet ciuiliter ſed naturaliter. vt. ff. de acqui. poſ. l. naturaliter. vnde vti le interdictum vnde vi ſibi ꝺatur: vt. ff. de vi. et vi. ar. l. iiij. §. vnde vi.

ros hoies quos neq̄ vſo iuri ſubiectos habetis neq̄ bona fide poſſidetis. Itez per alienos ſuos in quib⁹ neq̄ uſufructū habetis neq̄ poſſeſſionez iuſtaz nulla ex cā vobis acgri poſſe. Et hꝫ eſt qđ ꝺicitur p extraneā pſonam nihil acquiri⁽ʳ⁾ poſſe excepto eo qđ per liberā perſonam acquiritur: veluti per ꝓcuratozem

Et placet nō ſolū ſcientib⁹ ſed z ignoꝛātibus vobis acgri poſſeſſionē⁽ᵘ⁾ p̄m diui ſeueri conſtitutionē⁽ˣ⁾ z per⁽ʸ⁾ hāc poſſeſſionē etiaz dominiū ſi dñs fuerit q tradidit: vel vſucapionē aut longi tēpoꝛis p̄ſcriptionē⁽ᶻ⁾ ſi dñs nō ſit. Pacte nus⁽ᵃ⁾ tantiſper admoniſſe ſufficit quēadmodū ſingule res vobis acgrāt⁽ᵇ⁾. Nā z legatozū⁽ᶜ⁾ ius: z quo ipſo iure ſi gule res uobis acgrant. Itē fidei ꝺmiſſoꝛum vbi ſingule res vobis reliquūt oppoꝛtuni⁹ inferioꝛi loco referemus⁽ᵈ⁾

Videamus itaq̄ nūc q bus

q ¶ In vtriuſq. nota de tribus vtriuſq. ꝺici. vel meli⁹ ꝺic vtriuſq. fructuary z bo. fi. poſſeſſo.

r ¶ Proxime vt ſupza. e. §. de his. et. ī. §. idem placet.

s ¶ Ex his apparet. ſcilicet ar. a contrario ſenſu ſumpto. nā ſi tantum per dictos homines acquiritur ergo non per alios vt. ff. de offi. ei⁹ cui manda. eſt. l. i. in prīci. et ſupza de tute. in principio. Accurſius floren.

t ¶ Acquiri. fallit in tutoze z curatoze z ſimilibus perſonis vt ꝺicemus. ī. de inutili. ſtipu. §. ſiquis alij.

v ¶ Poſſeſſionem. C. de acqui. poſ. l. i. z. ff. de acquirē. poſ. poſſeſſio quoq̄. §. z ſi poſſeſſio.

x ¶ Conſtitutionē. que eſt. C. per quas per. no. acqui. l. i.

y ¶ Per banc. itaq̄ z per ꝓcuratozem. nāq̄ ſola poſſeſſio cum res inanimata ſit mihi non queritur: nam z per traditionem res mihi queritur z poſſeſſio: ſed illa eadem z per me acquiritur: vt ſupza de re ꝺi. §. per traditionem: vt ſupza e. in prīn. Alij ꝺicunt vt azo. per ſolam poſſeſſionem acquiri dominium: vt hic. z. C. e. l. i. Sed ibi non ꝺicit ſimpliciter excepta poſſeſſione: ſed ꝺixit excepta cauſa poſſeſſionis. i. dominio quod ē cauſa poſſeſſionis ſecūda poſt vſucapio. vt. ff. de vſuc. l. iij

z ¶ Preſcriptionē. nobis ſciētibus: vt. C. de acq. poſ. l. i.

a ¶ Pactemus. admoniſſe. ſ. de re ꝺi. §. ſinguloz.

b ¶ Acquirantur. per nos z alios: vt in ti. iſto.

c ¶ Legatozum. Rx. tacite obiectioni que fieri poſſet ō ſingularibus acquiſitionibus legatozum.

d ¶ Referemus. vt. ī. de le. per totū z. ī. de ſingulis reb⁹ per fideicōmiſ. relic. per totū. Accur.

e Si cui hȳdes. ſ. ō iure ciuili. vt. j. ō he. iſti. vſq ad ti. de bonoꝝ poſſeſſione. f Bonoꝝ. ſ. de iure p̄to. vt. j. de bo. poſ. per totum ti.

g Arrogaueritis. j. de acq. p arro. p totū. Accur.

h Fuerint. j. de eo cui liber. ca. bona adq. p totum.

i Et teſtō. ō qb⁹ vſq ad tertiū libz dicet

De teſtis. Bica.

k Eſtametuz appellatur. ponit etymologiā: vt de lapis q̄ſi ledēs pedem z argumētū q̄ſi argute iuētū. z ſic mutuū q̄ ex meo tuuz fit. vt. ff. ſi cer. pe. l. j. §. appellata. z ſm b codicillus p̄t dici teſtamētū. Diffinit aūt ſic. teſtīm ē volūtatis nr̄e iuſta ſnīa de eo q̄ꝺ q⁹ p⁹ moꝛtē ſuaz fieri voluit: vt ff. e. l. i. z ēaddēdū cū iſtitutiōe hȳdis. vt. j. ō lega. §. añ hȳdes qz ſine hȳdis inſtitutione nulluz dicitur teſtīm. vt. ff. de iure. co. l. fi. z. j. de fideico. here. i princi.

l Sz. vt. C. ō ca. tolle. §. z cū triplici. ar. ō. j. e. ti. §. in p̄zo nō ſcriptis.

m Qō calatis. i. bonis initys: vl bonis conuentibus. calos enim bonum interp̄tatur. comicie fūr ꝺuētus. vl a calo qō ē voco: qz vocatio p ſonaz fiebat. vnde calende dicte ſunt.

n Exituri ō domib⁹

o Procinctum. eo forte q⁹ ſuccincte fiebat in bis duobus teſtamētis hȳs erat vt. j. eo. §. ſed neq;.

p Acceſſit. ſimiliter de iure ciuili.

q Per eꝰ ꝑpriū nomē teſti.

r Uēditioez. ſic. ō. q mo. ius pa. po. ſol. §. p̄terea.

f Et libzipende. i. eſtiatoze: q libzipēdebat vl eſtimabat familiā vno nūmo: deide ēptoz manumittebat totā fāiliā cū oib⁹ bōis

t Romanis. i. liberis boibus: vt. ō. de li. §. fi.

mōis per uniuerſitatē res uobis acgruntur. Si cui⁽ᵏ⁾ gbe redes facti ſitis ſiue cui⁹ bonoꝝ⁽ᶠ⁾ poſſeſſionē petieritis vl ſi quē arrogaueritis⁽ᵍ⁾ vl cui⁹ bōa libertatū obſeruādaꝝ cā vobis addita fuerit⁽ʰ⁾: ei⁹ res omnes ad uos tranſeunt: ac p̄us de hereditatib⁹ diſpiciamus q̄ ex teſtāmto vobis obuenīūt qua in re neceſſariū ē initiuz de ordinādis teſtis exponere

De teſtamētis ordinandis.

Eſtamētū⁽ᵏ⁾ ex eo appellatur: qō teſtatio mētis ſit. Sz⁽ˡ⁾ ut mihi antiquitatis penit⁹ ignoret ſcienduz ē olim ſolū gdē duo genera teſtoꝝ in vſu fuiſſe: quoꝝ altero in pace et otio vtebātur: qō calatis⁽ᵐ⁾ ꝺuicijſ appellabant: altero cū in p̄liū exituri⁽ⁿ⁾ eſſent qō procinctuz⁽ᵒ⁾ dicebatur. acceſſit⁽ᵖ⁾ de muz tertiuz genus teſtāmtorum qō dicebatur p eꝰ⁽ᵍ⁾ z libraz. ſ. qz per emācipationē .i. imaginariā quādaz vendition⁽ʳ⁾ agebat gnq̄z teſtibus z libzipende⁽ˢ⁾ ciuibus romanis⁽ᵗ⁾ puberibus⁽ᵘ⁾ p̄ntibus z eo qui familie⁽ˣ⁾ emptoz⁽ʸ⁾ diceba tur. ſz illa gdez p̄zoza duo genera teſtamētoꝝ ex veteribus tēpoꝛib⁹ in deſuetudinē abierunt: qō vero p eꝰ et libraz⁵ fiebat: licet diutius per mānſit: attamē ptiz⁽ᵃ⁾ et hoc in vſu eſſe deſijt. Sed p̄dicta gdez nomina teſtamētoꝝ ad ius⁽ᵇ⁾ ciuile referebāt. poſtea⁽ᶜ⁾ vero ex edicto p̄toris forma alia faciendoꝝ teſtamētoꝝ introducta eſt. Jure. n. bonozario⁽ᵈ⁾ nulla emancipatio deſiderabat: ſz ſeptez teſtiuz ſigna ſufficiebāt cū iure ciuili ſigna teſtiū nō erant neceſſaria. Sed cuz paulatim tā ex vſu hominū q̄ ex cōſtitutionū emēdationib⁹ cepit in vnā ꝺſonantiaz ius ciuile et p̄toꝝ iungi: ꝺſtituꝛuz eſt vt vno eodēq̄z tpe quod ius ciuile quodā mō⁽ᵉ⁾ exigebat ſeptem teſtib⁹ adhibitis z ſubſcriptione⁽ᶠ⁾ teſtiū quod ex cōſtitutionibus⁽ᵍ⁾ fuentū ē et ex edicto p̄toris ſignacula teſtamētis iponerent: vt et ħ⁹ triptituz eſſe videat ut teſtes⁽ʰ⁾ gdez z eoꝝ p̄ſentia uno contextu⁽ⁱ⁾ teſtamenti celebrādi gratia a iure ciuili deſcēdāt: ſubſcriptiōes aūt teſtatoris⁽ʲ⁾ z teſtiū⁽ᵏ⁾ ex ſacraꝝ ꝺſtitutionū obſeruatione adhibeant ſignacula autē z teſtium numerus ex edicto p̄toris. Sz his omnibus a noſtra ꝺſtitutione ꝓpter teſtāmtoꝝ ſinceritatē vt nulla fraus adhibeatur: ħ addituz eſt: vt per manum teſtatoris vel teſtiuz nomen heredis exprimatur: ut z oia ſecūdū illius ꝺſtitutiōis tenoꝛē⁽ˡ⁾ p̄cedant. Poſſunt ſed hodie īdiſtincte p aliū ſcribē pōt nomē hȳdis vt i auē. vt ſpon. lar. §. qz vo. colla. viij.

v Puberibus. ſ. g. mo. tute. fi. in p̄ncipio.

x Familie. i. hereditatis: vt. ff. de vbo. ſigni. p̄nunciatio. §. familie.

y Emptoz. q erat loco hȳdis: vt. j. e. §. ſz neq;.

z Libra. i. adequata. i. eſtimata rē z ꝺ libza hȳditas: qz ſicut libza diuidit in xij. uncias ita z hereditas. vt. j. ō here. iſti. §. hereditas. vñ ꝺ adeūta libza. i. hereditas eſtimata.

a Partiz. qz numerus teſtium remanſit. Accurſius.

b Ad ius. ſ. qz ius ciui. inuenit.

c Postea. ſ. de media iuriſ prudentia.

d Bonozario. ſ. p̄tozio vt. ō. de iure nāli. §. p̄toꝝ.

e Quodammodo. qz computato libzipēde. z emptoze vy. erant.

f Et ſubſcriptione. vt ſubſcribant ſe teſtamēto affuiſſe z cui⁹ ſit. vt ff. e. l. pe. z añ p

g Cōſtitutionibuſ. vt. C. de teſta. hac ꝺſultiſſima. Accurſius flore.

h Contextu. .i. nullo actu i terpoſito. niſi neceſſario natura vt. ff. e. heredes in fine. z. C. e. cum antiquitas.

i Teſtatoris ſi pōt. vt. C. e. iubemus.

k Teſtium: ſi nō poteſt teſtator ſcribē:

l Tenoꝛem. ē aūt tenoꝛ. ſi poteſt ſcribere faciat

alias dicet cozã testibꝫ ꝛ scribeꝫ p aliũ vl̃ p aliquos de eis. alias nõ valet: imo falsi pena tabellio tenet vt. C. e. iubem⁹. Accursius.

m Annulo. s. bñte caracteres: q signatozi⁹ dr: ꝛ sic ẽ i eo sigillũ: nõ aũt alio signo: vt. ff. e. ad testiũ. §. fi.

n Testamẽtũ: vel ẽt literũ. s. quo inoluꝛ tuꝫ ẽ testamẽtuꝫ: vt. ff. e. ad testiũ. §. fi.

o Uisũ. hac ratione: ꝛ cum tribus vl̃ pauciozib⁹ vl̃ pluribꝫ põt signari testiũ: ar. j. mã. §. is q exegꝛ. Aly dñt tm̃ cuꝫ. vy. vel vno debẽ sigri

p Testes. factio. passiue accipe hic: vt bona sit exceptio ſz neq; ꝛc. als ẽt accipit actiue: vt. j. de bequa. ꝛ diffe. §. testamenti.

q Mulier. in alys aũt casibus oib⁹ recipit ꝓterq; in testamẽ vt. ff. e. q testam̃. §. mulier. rõ evt: C. de fideicõ. l. fi. vt ẽ timoꝛ falsitaꝫ. Quid õ hermafrodito. R. si ꝑualꝫ i masculino sexu recipit: vt ff. õ. sta. bo. q̃rit. ꝛ õ testi. l. repetũdaꝫ. §. i.

r Impubes. qd õ eo q̃ vidit i pupillari etate. R als. i. ꝓterq; i testõ posset testificari fic ꝛ fu⁹: vt. ff. de v. si. l. notionẽ. §. instroꝫ. ꝛ. C. õ herti. ꝛ manich. q̃n. in fi. ſz hic nõ: qz faciũt ad subaz testi. vt hic dr.

s Furiosus. nisi hẽat dilucida iternalla: vt. ff. e. q testamento. §. nec furiosus. t Mutus. q nihil loq vl̃ audire ꝑt: vt. j. q testa. face. pñt. §. itẽ surd⁹.

v Interdictũ. vl̃ a lege: vt qz omisit i le. iul. maiesta. vt. ff. ad le. iu. ma. l. fi. Uel a iudice vt. ff. e. is q. i fine. i. R. x Intestabilef. vt õ crimine famoso dãnat⁹ vel mulierꝭ passus. vt. ff. e. is cui. §. fi. ꝛ. l. cũ le. ff. de testib⁹ ob carmẽ. i pzin.

y Sed cũ libãlitate. s. putatiua: ꝛ sic valet plus q̃ ẽ i opione q̃ ẽ i veritate: sic. ff. de le. i. l. iy. §. ſz si qua. ꝛ. ff. de offi. ꝓto. l. barbari⁹. ar. õ. j. õ le. §. sigs rẽ suam.

z Signaret. qdã hoc itelligũt gnãliter rex vt sine ostẽdat testamentum in scriptis conditum siue nuncupatiuũ debeat ei credi licet deserit testes eẽ siue nõ: ꝛ sic habz cõsuetudo: vt. ar. C. õ edic. di. hadri. tol. l. fi. ꝛ. C. de do. ꝛ ar. tu. l. fi. Nos õ. s. i nũcupatiuo de iure. et q̃ hic dr i testõ ꝺdito: i scriptis logt: in nũcupatiuo. n. si ꝓferat nõ dz credi sine testibꝫ: cũ i eis cõsistat tm̃ subã testamẽti: ipz tm̃ valet: licet ꝓbatio deficiat vt. ff. de testa. tut. l. duo. Quid si fuus factus ẽ vl̃ infamis ꝛ velit recognoscere sigillũ suũ. R. nõ admittit: vt. ff. de carbo. edic. l. carbonianũ. §. cause.

a Cõsẽsu. nõ errozẽ ꝓdesse. vt. ff. õ sup. le. l. iy. i fi. ꝛ. C. õ lat. li. tol. §. sed qz. ꝛ. ff. õ of. ꝓfec. barbari⁹.

b Alieno. aliõ si in suo: vt. j. ꝓ. §. ꝛ. ff. õ testib⁹. test is. Ac.

c Sz filiuff. missionẽ. i. remissionẽ. aliõ si añ. vt. ff. e. q testi. §. per ꝓtrarium.

d In ea re. idẽ ꝛ in alys. vt. C. õ tes. l. i. Sz qs ẽ domestic⁹. R. colon⁹ ꝛ ascriptiti⁹: vl̃ siles: vt. C. de bis q ad ec. ꝑtin. l. fi. §. sane si fu⁹. ꝛ. C. de q̃s. l. ꝑdẽ. Itẽ uxoꝛ marito ꝛ eõ vt. §. õ vsu ꝛ habi. §. itẽ is Itẽ suietes siue dapifer i vt. ff. õ pe. l. respiciẽs. §. furta.

e Sz neq; pr̃. nõ q̃ his tribꝫ mõis dr gl ꝺ tigẽme ꝓ ptãte

f Adhiberi. qz eoꝝ negociũ ẽ: cũ etiã lucrũ ꝛ dãnũ ad eos ꝑtineat: vt. ff. q̃n ap. fit ne. l. i. §. i. ꝑpa ꝛ ve eoꝝ q rẽ.

g Agi. caute põt agi: ꝛ ñ diẽ geri: cũ sit gnãlissimũ: vt ff. õ v. sig. l. labeo i pzi. ꝛ. l. vboz. hz. n. se ad ius testãdi ꝛ ad ꝺtract⁹.

h Cõturbatũ. nã oliz hꝛs duob⁹ ꝑmis generib⁹ testoꝝ ꝓcat eẽ testis. In tertio vo ille q erat loco hꝛdis ñ ꝓcat eẽ testis ꝛ sic erat turbatio iuriũ ꝛ ad ei⁹ silitudinẽ ver⁹ heres hodie testis nõ erit vt ſegtur.

i Fãllie ẽptoꝛ dr ille q ꝛstituebat hꝛdes p es ꝛ libzã.

i heredi. q erat ex ꝓmis duob⁹ gnibus testoꝝ.

k ¶ Abuti.sic.l. de ca.tol. §.in primo.t.ff.si fa.fur. fe. di.l.fi.t.§.qui ma.non possunt.§.i.Accur.

l ¶ Legatarys. discrepāt hi iure veteri a fideicōmissa/ rijs: vt.j.de fideicō.hered.§.preterea.sed hodie nō: vt .j.de le.§.sed non usque:

m ¶ Nō iure: sed rei t sine onē. vt.ff.mā. si hereditatem.

n ¶ Cōstitutiōe greca. Uel dic de illa q̄ est.ff.e.qui testamē to.in pri.q̄ē Justini ani per approbationem. vt.C.de ve.iu. enu.l.i.§.merito pri ma verior.

o ¶ Potestate. Itez tabellioni. vt.ff.e. domitius. Accur.

p ¶ Dam⁹. C.ō testi. omnibus cōtra. So. hic agitur de iurib⁹ testamenti inter he redem t aliū agētez ō testm̄: al⁹ iunctus iuncto nō feret et min⁹ legatari⁹ aly t fm hoc falso hic su mit ar. q⁹ socius i cā socy admittit in te stimoniū. Uel dic ꝑ spāle: vt iunctus p iuncto admittatur q̄si in re sua fauore testamēti t vltime volūtatis: q̄ oz dñari si legitima ē: vt. C de le.l.cū q̄stio.in fi. t erit bonū ar.§.dic tū. Sed otra ar.est .C.de testi.qm̄ in fi. Sed. R. finis illius le.nō referē ad totū qō erat dictū. distin gue tamen: an lucz redeat ad ieū socū: t tūc non admittatur: alias sic. vt .ff.quan.ap.fit.l.i.§.imprimis.

q ¶ Nihil. in chartis sic assignātur contra ar.§.de rerū diui.§.littere.

r ¶ Et vnum.sic.ff.e.l.vnum.

s ¶ Interdum.s. vt plurib⁹ fiat codicib⁹.

t ¶ Imminent.sic in auc.de consan. t vte.fra.§.sic igf. colla.vi.sed nunqd ex his exemplis ꝑbatur. R n. non sine auten. vt in auten. vt spon.lar.§.de hoc in super. colla.ix.t.ff.de fide instru.l.quicunqz.t.ff. de bo. pos. secundū tab.l.y.§.si tā diu. fm hec ambo sunt princi palia. Accursius.

v ¶ Sed hec. siquis. vy. testibus q̄ñqz nullus vocaf: vt si miles moriatur in bello: vt nō. C.de mi. testa.l.milites. q̄ñqz vnus vt impator. vt.C.e.oīum. q̄ñqz duo inter filios; vt.C.e.hac ꝯsultissima. ex imprfecto. Uel si

abutiⁱ debere eos suadebāt: attamē nos eandē obſuati/ onez corrigētes: t qō ab illis suasuz ē in legis necessitatez trāsferentes: ad imitationez ꝑstine familie emptoris meri to nec heredi q imaginez ue/ tustissime familie ēptoris ob tinet: neq; alijs personis que ei vt dictū est cōiuncte sūt li cētiaz ꝓcedimus sibi q̄dāmō testionia prestare. Ideoque nec eiusmōi veteres ꝯstitu/ tiones nr̄o codici inseri per/ misimus. Legatarijs[l] autē t fideicōmissarijs: quia nō iu re[m] successores sunt et alijs psonis eis cōiunctis testimo/ nijz eis non denegam⁹: imo in q̄dā nr̄a ꝯstitutione[n] t hoc specialiter eis ꝓcessimus: et multomagis his q in eorum ptāte sunt: ul' qui eos habēt in ptāte[o] huiusmōi licentiam damus[p]. Nihil[q] aūt interest testm̄ in tabulis aut in chartis mēbranisue ul' in alia ma/ teria fiat: sz t vnū[r] testm̄ plu ribus codicib⁹ conficere qs pōt fm obtinentez tn obſua

tionez oibus factis: qō inter/ dum[s] etiā necessariū est: ve/ luti si quis nauigaturus t se/ cum ferre t domi relinquere iudiciorū suoruz ꝓtestationē uelit: vel ꝓpter alias inume/ rabiles causas que humanis necessitatib⁹ iminēt[t]: sz[u] hec quidē de testa. que in scriptis ꝯficiūtur sufficiūt. Si quis aūt sine scriptis voluēit ordi nare testm̄ iure ciuili septem testibus adhibitis[x] et sua uo/ lūtate coz̄ eis[y] nuncupata[z] sciat hoc pfectissimum testm̄ iure ciuili firmūq; ꝯstitutuz.

De militari[a] testamento.

SUpradictaᵇ diligēs obseruatio i ordinā/ dis testamentis mili tib⁹ ꝓpter nimiā imperitiāᶜ ꝯstitutionib⁹ ꝓncipalibus re/ missa est: nam q̄uis neq; hi legitimū numeruz testiū ad/ hibuerint neq; aliā testamē/ torum solennitatez[d] obserua uerint: recte nihilominus te/ stātur. vz. cū i expeditionib⁹ occupati sunt qō merito nr̄a ꝯstitutio itroduxit[e]. Quoq

x ¶ Adhibitis. idest rogatis vt intersint et sint attenti. vt .ff.e.heredes. .§.pe.t in auc. ō testi.§.t licz i fi.§.colla.vy.

y ¶ Locuz. scili cet palam no/ minando he/ redes. vt.ff.e. .l.heredes.

z ¶ Nūcupata. alias notifica ta inde dicitur nuncupatiuus testamentum Accursius.

a ¶ De mili. te stamento. Est autem miles qui iurauit a signis non rece dere. vt. ff. ex qui: cau. ma. l. pe. t scriptus ē in matricula: vbi t aly mili/ tes scripti sūt vt.ff.e.l.pe. p totum t. Sunt t alia. v. necessaria vt quis sit miles: vt di ximus. ff. qui: ex cau. ma. l. fi. t in auten. de man. princi. §. fi. colla. iy. Item miles dicitur a malo quod sustinet ꝓ alijs vel a mille: quia ex numero mille hominum eligitur: vt. ff. eo. l. .i.§.miles.

b SUpradicta que consistit in quatuor. vbi est in scriptis testamentum conditum. vel in so la nuncupatione heredis cozam. vy. testibus: vt supra. t.i.§.sed cum. t.§.fi. t.ff. de here. instī. l. i.§. qui neq;:

c ¶ Imperitiaz. C. de iure deli. l. fi. in prin. et. C. de iu. t fac. igno. l. i. t. l. fi. in prin.

d ¶ Solennitatem. scilicet circa sigilla et subscri ptiones.

e ¶ Introduxit. sed tunc demum cum in militia sunt habent priuilegium; vt. C. eodem. l. pe. t hoc subycit.

f ℂ Illis autem. pro sed.

g ℂ Adiuuatur. & ita nō q̄ cessāte cā cessat & effect⁹ & pōt hic sumi ar. sic. C. ō epi. & cle. l. gnāliter. q̄ cessante clerico ab ecclesia cessat p̄bēda nāliter. Sed ar. ō. ff. de postu. l. i. §. sexū. q̄ calphurnia dedit cāz edicto. vnde cessante cāusa cessare dz edictū: qō ē verū ſz ꝟ vltimū generale ē ō cā impulsiua: victuz primū de fina li sine q̄ res eē nō pōt.

b ℂ Et si filij. ſz hi ad. p̄bibeāt. vt. j. ti. i. i pri. & ff. de dona. cā mort̄. l. tā. his. §. i. cē.

i ℂ Cōi. ſ. cētuz ad solēnitatez non q̄ ad ꝟ vt def̄ q̄rela ō ei⁹ testm̄ fieri alio veterano q̄ sui iuris ē: vt. C. ō ioffi. testa. l. fi. §. i his. & ff. ō inoffi. testa. l. pap. §. siquis i militia. & ꝟ est verū q̄n ē domi reuersus: sic. s. p̄. dixim⁹. ad. sic militeſ alu⁹ vtiſ spāli iure. sic & iste: ar. ff. e. ex militari. §. i. & l. testa. eoz. §. fi.

k ℂ Paganoꝝ a pagos q̄ō est villa dr̄. q. d. ñ militum.

l ℂ Plane. rescripſit. vt. ff. e. diuus.

m ℂ Is ergo. hoibus. saltez duobus: vt. ff. e. lucius. & ff. ō testi. l. vbi. & ꝟ q̄n ē in tēporio enim modo voluntas ei⁹ suprema siue in scriptura inueniatur siue sine scriptura valet testamētuz ex voluntate eius. ℂ Illis aūt tēporibus per que citra expeditionum necessitatez in alijs locis vl̄ suis edibus degunt minime ad vendicandum tale p̄uilegiuz adiuuāturg: sed testari quidez & sibi filijfami. sint: pp militiā cōcedūtur. iure tamē cōi eadē obseruatione et in eorum testamētis adhibēda quā in testamentis paganorumk proxime exposuimus. ℂ Planel de testamētis milituz diuus Traianus Statilio Seuero ita rescripſit: Jd p̄uilegiū quod militantib⁹ datum est: vt quoquo modo facta ab his testamēta rata sint sic intelligi debet vt vtique p̄ius constare debeat testamētum factum esse: quod et sine scriptura a nō militantibus quoq; fieri pōt. ℂ Jsm q̄ miles de cuius bonis apud te queritur: si conuocatis ad hoc hominibus vt volūtatez suam testaretur: ita locutus est: ut declararet quem vellet sibi heredem esse: et cui libertatē tribuere posset videri sine scripto hoc mō esse testatus: & voluntas eius rata habēda est. ℂ Ceteruz si vt plerūq; sermonib⁹ fieri solet dixit alicui: ego te heredem facio: uel bona mea tibi relinquo: non oportet hoc pro testamēto ſuari: necn vllorum magis interest q̄z ipoꝝ quibus id p̄uilegiū datū ē eiusmodi exemplū nō admitti: aliqn non difficulter post mortē alicui⁹ militis testes existerēt q̄ affirmarēt se audiuisse dicē tem aliquez se relinquere bona cui visum sit: & p hec iudicia vera sꝫ buertēt. ℂ Quinimmoo & mutusp & surdq⁹ miles testm̄ facere pōt. ℂ Sz hactenus hocs illis a p̄cipalibus ostōibus ꝺceditur: q̄tenus militāt & i castris degūt. ℂ Post missionēt vero veterani uel extra castra si faciāt adhuc militantes testamētū cōi omniū ciuiuz romanoruz iure id facere debēt: & quod in castris fecerit testamētuz: non cōi iure sed quomō uoluerint post missionē itra āntuz tm̄ valebit. ℂ Quid ergo si intra annū qs decesserit: ꝺdictio aut̄ heredi ascripta post annū extiterit: an quasi militis testamētū valeat: & placet valereu q̄si militis. ℂ Sed & siquis ante militiaz non iure fecit testamētū & miles fcus & in expeditione degēs resignauitx illud: & q̄daz adiecitv siue detraxit: uel alias manifesta ē militis volūtas ꝟ valere. q̄ ꝺdictio retro trahit vt. ff. de pe. & ꝺ. rei vē. l. necessario. §. i. & q̄ poti. i pig. ha. l. vlt. & fac. ff. e. q̄ō dr̄. & l. q̄ō ꝺstitutū. x ℂ Resiguit. i. sigilla apuit & remouit vt. ff. e. cū sum⁹. §. cū qs. y ℂ Adiec vt. ff. ō iur co.

n ℂ Ceteꝝ sm̄onib⁹. forte cā demōstrādi: vt magr discipulo: vl̄ ludi cā. vt. ff. ō ac. & ob. l. obligationuz subā. §. fi. vel affectionis: vt. ff. ō ꝺdi. lfe.

o ℂ Nec vlloꝝ. sic j. ad le. fal. circa p̄in. sic. C. ō rescin. vē. l. ratas.

p ℂ Quinimo. ꝟ p̄uilegiū circa solēntatē: qnimo & circa subāz testamēti: vt q̄ al̄. testari nō posset: hic tñ possit: vt. ff. e. l. iij.

q ℂ Et mut⁹. siue nā siue casu: vt sit p̄uilegiū aliqō. vt C. q te. fa po. l. discretis. & hoc iure militari vt. ff. e. iure militari.

r ℂ Sz hacten⁹. qdā dñt hic nō eē. §. & asserūt q̄ oē p̄uilegium q̄ō ꝟ miles pdit cū redit de militia. Sz nos dicimus. §. hic eē. & distinguim⁹ iter p̄uilegium q̄ō ꝟ vt testeť. q al̄ testari ñ pōt: vt filiusfa. & mutus vt illō duret post reuersionē. vt. s. p̄. §. & §. ſz testari. & ff. e. tici⁹. i pri. Alia vō p̄uilegia que ꝟ in testādo finiāt. vt hic. & s. e. §. illis autem.

f ℂ Hoc illis. ſ. militib⁹: vt reliqua p̄uilegia. ſ. ō numero testiū hēat in testādo. & sic nō refertur ad p̄imum. §.

t ℂ Post missionez honestā. ſ. finito tēpore militie: vl̄ casu aria si añ tps ex necessitate recessit: si aūt ignominiosa est missio definit statiz valere. vt. ff. e. testamēta eoz. & C. e. l. ex tes. Sz si miles ō capitali crimine dāmatus fuerit. sigdem ō cōi vt homicidio et sili. nō poterit amodo testari. ff. ō vete. suc. l. i. i fi. Si aūt militari vt quia aliena uit arma vel similia que numerantur: vt. ff. de re mili. l. vj. & iij. & idē ēt de fide ru. ñ pt testari vt. ff. e. l. ex milite. al̄ poterit i castrēsib⁹ tm̄: si ei ꝟ i sua pmissū fuerit. al̄ ñ: vt. ff. ō i iuſ. rup. tes. sigs exhr̄dato. §. ſz si qs capite. & de le. iij. l. siquis. in p̄in. §. miles.

v ℂ Valere. q̄ ꝺdictio retro trahit vt. ff. de pe. & ꝺ. rei vē. l. necessario. §. i. & q̄ poti. i pig. ha. l. vlt. & fac. ff. e. q̄ō dr̄. & l. q̄ō ꝺstitutū. x ℂ Resiguit. i. sigilla apuit & remouit vt. ff. e. cū sum⁹. §. cū qs. y ℂ Adiec vt. ff. ō iur co.

l.conficiuntur.§.fi miles.

g ¶ Ex noua.nō q̄ ab initiō valet ex postfacto tñ cō/ualescit.

a ¶ Deniq3.his de causis manentibus valet quod resig/nauit postea.vel dic sicut nūc de nouo facere pōt: sic vetus nō rescindit. ꝛ secūdū hoc dic no ua volūtate.s.tacita.aliud i pagano vt .j.g.mo.tes.infir.§. alios.

b ¶ Leges.s.digesto rū.vt.ff.de col.bo.l. .i.§.nec castre.

c ¶ Cōstitutiones vt C.de assessori.l. ve lut.ꝛ.C. de aduoca. diuer.iu.di.l.fori.et alie plures.Accur.

d ¶ Quibusdā.vt cō sulibus ꝛ pfectis le gionū ꝛ psidibus p uinciaꝝ qui sūt filiꝫ fa.vt.C.de ioffi.tes ta.l.fina.

e ¶ Constitutio. sic C.de inoffi. testa.l. finali.

f ¶ Tātummodo.s. castrensi vel quasi. nam in aduenticio nō pōt:licet habeat ꝓprietatem . vt.C. de bo.que lib.l.fi.§. filiussa.Accur.

g ¶ Communi . nisi sit miles i castris.vt s.eo.in prin.Itē tale testm nō expugna tur p querelā inoffi cioſi.vt.C.de inoffi. testa.l.fina.

¶ Quibus nō ē permissum facere testamentum. Rubrica.

b NOn tñ.Uide batur quēlibꝫ seruātez sdicta pos se testari: sꝫ ōrīū ē i rīy.casib⁹. q i ti.isto p pte nr̄ ꝛ b⁹ est qđ dic. Nō tñ tc.ꝛ nō.j. e.§.fi.

i ¶ Statiz.i.i pmis. vel statiz.i. eo ipso.

k ¶ permiserit. sed cā mor̄ filius dona re pt pfectiēte vt ff.de do.cā mor.l.tā is.i fi.ꝛ rō diuersitat ē:qz testm ex libo ñ alicō arbitrio oz pcedē: vt.ff.ō be.isti.illa cōstō.

l ¶ Nihilo magis.i.nō ō magis:ꝛ b⁹ i se negatiuā sic ni hilominus affirmatiuam.

m ¶ Bis.s.castrense vel quasi castrense peculium habentibus:vt.s.ti.primo.§.i.

n ¶ Constitutionibus.extrauagantibus.

o ¶ Quidem ius.s.posset testari in castrensibus, bus[n] principuꝫ testm facere: quod quidē ius[o] ab initio tñ militantib⁹ datuꝫ est:tam ex auctoritate diui augusti[p] q̄ Nerue:necnō optimi impe ratoris Traiani: postea ve ro subscriptiōe[q] diui Hadri ani ēt dimissis a militia.i.ue teranis[r] ꝛcessū est. ¶ Itaq3 si qdez fecerit de castrēsi pe culio testamētuꝫ: pertinebit hoc ad eum quem heredem reliquerunt. ¶ Si vero in testati decesserit: nullis libe ris vel fratribus superstiti bus:ad parētes[s] eoruꝫ iure[t] cōi pertinebit. Ex hoc intelli gere possumus:qō in castris acquisierit miles qui in pote state patris est neq3 id ipsum patrem adimere posse: neq3 patris creditores id vende re vl'aliter inquietare: neq3 patre mortuo cuꝫ fratribus cōe[u] esse:sed.s.proprium eius esse id qō in castris acquisie rit q̄q3 iure[x] ciuili omniuꝫ q in potestate parentum sunt peculia[y] pinde in bonis parē tuꝫ oputantur:ac si seruoꝝ peculia i bonis dominoꝝ nu merātur:exceptis videlz his que ex sacris ōstitutionibus ꝛ precipue nr̄is[z] ꝓpter di uersas cās nobis.s.patribus nō acquiruntur. ¶ Preter hos igitur q castrense pecu lium vel quasi castrense ha bent si quis alius filiusfami lias testamentum fecerit in etiam iure veteri non acquirebantur patri. vt.ff. de colla.bono.l.i.§.nec castrense.

z ¶ Nostris,ꝛ aliene ꝛ nostre sunt: vt.C.de bo.ma.

n ¶ Augusti . quorum dicta non habemus

q ¶ Subscri ptione . cuius verba non ha bemus.

r ¶ Ueteranis scilicet de filiis fami.de qui bus hic loquitur.

s ¶ Ad paren tes.nam liberi defuncti militis ꝛ fratres patrem exclu debant: vt.C. con.de suc.l.fi. hodie soli liberi militis.vt in auten. de he. que ab intes. ōfe.§.si igitur ōfunctus. col. nona.

t ¶ Jure communi.non hereditario : sed tanq3 occupā ti peculium p fectitium vel aduenticium. vt.ff.ō cas.pe. .l.y.hodie vi detur iure hereditario: vt i auten . de he. que ab intes. .§. si igitur de functus.collatione.xi.

v ¶ Commune sic supra p q̄s pso.no. ac.§.i.

x ¶ Jure.s. antiq.sic. s. p q̄s p.no. acq.§.i.

y ¶ Peculia . videlicet aduēticia ꝛ pfecticia. naz castrēsia: vel quasi

r.C.d bo.q li.p totū.

a ¶ Inutile.qr qd ab initio nō valet ex tractu tpis nō ɔualescit.ar.j.ti.i.circa pri.ar.ɔtra.C.d nup.r si ɔtra.So.ibi nō valuit matrimoniū ex primo sz ex nouo post matrimoniū consensu.

b ¶ Decesserit idē de suo testāte: si fideicō.sit relictum valet si durat volūtas: vt.ff. de lega. iij.l.i. .§.i.

c ¶ Impuberes. sz ex quo tetigerūt d vltimo die.xiiij. vl.xij.āni sat ē fauore testi vt.ff.e.q etate idē i vsuca. vt .ff.de vsuca.l. i vsucapiōib. sec i pscriptionib odiosis vt.ff.de actio. r obli.l.i oib. Itē secus vbi ē fauor eius q vult progare vt i cōtractib a minore fact vt.ff.de mino. .l.iij.§.minorē

d ¶ Judicium .i.discretio.vt .ff.de iudi. cū ptor.§.nō aūt qñz ponit p sētētia vbi rei iudicate stādū ē vt.C.de re iudi.l.i.qñz p istātia cāe triēnij: vt.C. d iudi.pperādū.p totū.qñqz p actiōe: vt iudiciū fami.her.vel cōi diuidūdo vt.j.de offi.iudi.§.si familie hercis.r.§.fi.

e ¶ Furiosi.hac rōe idem i mētecapto dico vt ar.ff de vbo.ob.a ticio.in fi.f ¶ Testati.vt.C.e.furiosū i pricipio.g ¶ Negociū.vt vsucapi. inchoatā: vt .ff.d vsuca.iusto.§.eū.vl possessionē quesitā: vt.ff. de acquiren.pos.si is q aio.sic.ff.de pecu.l.q tuberonis.i pri. h ¶ Prodigus.pdigus ē q neqz finez neqz modū hz i expens.vt.C.de cur.fur.l.i.

i ¶ Interdicta.si dicas a iudice planū ē.si dicas a lege vt qr i crimē.l.iulie maie. ɔmisit: multominus testat sz tūc pri fcūz rūpit vt.C.ad le.iul.maie.l.fi.

k ¶ Ratū.Quid si fiat iterdictio cū tñ nō sit pdig R.forte nō valet iterdictū.ar.ff.d tut.r cu.da. ab his.l.seie.sz ɔriū vez ē cuz sit fcā ɔ ius litigatoris tm nō contra ius legis.vt.ff.q sē.sine ap.re.l.i.i pn. r.§.i.r.C.qñ p.nō ē ne.li.ij.

l ¶ Sēp.sz qñz pōt sz distinctionem sequentem.

utile[a] ē: lz sue ptātis factus decesserit[b]. ¶ Preterea testamētuz facere non pñt impuberes[c] quia nulluz eoruz animi iudiciū[d] est. ¶ Itez furiosi non possunt quia mēte carent: nec ad rez pertinet si impubes postea pubes fcūs aut furiosus postea ɔpos mētis fcūs fuerit et decesserit. ¶ Furiosi[e] āt si per id tps fecerint testamētū q furor eorum intermissus est: iure testati[f] esse videtur: certe[f] eo qd ante furorem fecerit: testamēto ualēte.nā neqz testamētū recte fcm: neqz vllum aliud negociuz[g] recte gestuz postea furor interueniēs pimit. ¶ Item prodigus[h] cui bonoz suoruz administratio interdicta[i] est: testamētū facere nō pōt: sz id qd ante fecerit qz interdictio bonoruz suoz ei fiat ratū[k] ē. ¶ Item surdus r mutus nō sēper[l] testamētuz facere pñt. vtiqz[m] autē de eo surdo loqmur qui oīo nō exaudit: nō qui tarde exaudit: nā r mutus is intelligit q eloqui nihil pōt: non q tarde loqtur.sepe.n. ēt lrati r[n] eruditi hoies uarijs casib r audiēdi r loqndi difficultatē admittūt[o]. vnde nra ɔstō[p] ēt his subuenit: vt certis[q] casibus r mōis sm normā eius possint testari aliaqz facere q eis permissa sūt. ¶ Sed si quis[r] post testm factū aduersa valitudine aut quolz alio cāu mut aut surdus esse ceperit: ratū nihilominus manet ei testm. Cecus[s] aūt nō pōt facere testm nisi p obseruationē[t] quā lex diui Justini pris[u] mei itroduxit. ¶ Eius qui apd hostes[x] ē testm quod ibi fecit nō valet[y] iure postliminij: quamuis redierit: sed quod dum in ciuitate fuerat fecit: siue redierit valet iure postliminij[z] siue illic decesserit valet ex[a] lege cornelia.

m ¶ Utiqz sic.j.de inutili.stipu.§.mutum.

n ¶ Et eruditi.s.in moribus.

o ¶ Admittūt.r maxime impij aduocati.

p ¶ Cōstitutio.vt.C.q testa.face.possūt.discretis.

q ¶ Certis.vt mutus r surdus casu.vl mut tm siue nā siue casu si scribere nouit sua manu scribat testamentum. Si autem per aliuz scribere velit impetret hoc a principe: vt.ff.e.si mutus. Itē si surdus tantum casu est vel etiā natura testet si vult.si pt loqui articulate: vt .C.e.discretis. Si āt nā ē surdus r mutus nō potest nisi sit miles: vt supra.eo.ti.i. .§.quinimo.

r ¶ Siqs.sic.s.e.§. pterea.r.§.furiosi.

s ¶ Cecus.naturaliter vl casu r orbat vtroqz lumine. secus si vno tantum: vt.C.de excusa.tut. .l.frater.

t ¶ Obsuationē.s. vt corā.vij.testibus r tabellione vel alio loco ei si nō iueniatur tabellio dilucidius volūtatē suā declaret r i hrditatib r i legatis r oīa i scriptura referāt.vt.C. e.hac consultissima

v ¶ Patris mei. sic s.d do.§.est r aliud.

x ¶ Hostes.scilicet vt captus vel obses vt.ff.e.obsides

y ¶ Ualet.quia serui sunt vel quasi: vt supra de iure per.§.serui.r.ff.de li.ho. exhi.l.ij. ¶ Fuerant.ante captiuitatem.

z ¶ Postliminij.qd figit eū sēp i ciuitate fuisse vt s.q. mo.ius pa.po.sol.§.si ab hostibus.non aūt.l.cor.ita fingitur.r quod dicitur.C.de cap.l.i.r.l. captū. improprie ponitur lex corne.pro iure postliminij. Accursius florentinus legum doctor famosissimus.

a ¶ Ex lege Cor.que fingit eum preambula hora captiuitatis mortuum: r sic liberum: vt.ff.e.l.cor. aliud esset si nulla esset fictio: vt seruo pene facto: vt infra qui.mo.tes.infir.§.non tamen. Ultimo nota.xiij. esse personas que testari non possunt. Filiusfa.vt.ff.e.si filius. Item seruus vt supra.e.in prin.r.ff.e.si filius. Itē impubes. Itez furiosus. Item mentecaptus. Item pdigus. Item mutus. Item cecus. Item surdus. vt supra e.§.pterea.r.§.itē furiosi.§.itē pdig.§.itē surdus r.§.cecus. Item damnatus ad mortē nālē vl ciuilē: vt .ff.e.l.eius qui.§.i.vsqz in finem. Item obses vt.ff.e.

obsides. Item de crimine famoso damnatus vt. ff. e. is cui. §. fi. ⁊ l. cũ lex. Itẽ de statu suo dubitãtes: vt. ff. e. de statu. ⁊ l. q̃ i dñi. Itẽ monach⁹. vt i auc. d̃ mona. §. id q̃z. col. i. ⁊ §. illud. sed hodie secundum quosdã corrigitur vt in auc. de san. epi. §. siqua mulier. Item is cui interdicitur bonis a lege vt. C. de hereti. ⁊ mani. l. manicheos. ⁊ ad legẽ iuliã. ma. l. vlti.

De exhere. liberorum. Rubrica.

b Non tamen. lz dicta obseruatio. s̃. de testa. or. solẽnis sit. Non tñ ⁊c̃. Vel sic. s̃. de ea obseruatiõe q̃ ẽ circa fidẽ ⁊ ꝓbationẽ satis dictũ est: nunc de ea que est circa pietatem dicend̃. ⁊ licet ea obseruatio que circa fidẽ ẽ satis diligẽs sit. Non tñ ⁊c̃.

c ¶ Supra. s. in ti. de tes. or.

d ¶ Filiũ. ẽt militez vt. ff. de li. ⁊ posthu. filiusfa.

e ¶ Ptãte. secus in emancipato iure ciuili: sed idem iure p̃torio. vt. j̃. e. emãcipatos.

f ¶ Pretierit. s. nec instituendo nec exhr̃dãdo vt. j̃. d̃ he. q̃ ab intesta. §. hec eadem. nec ipso iure valet: vt. C. de lib. prete. l. maxime.

De exheredatiõe liberorũ

Non[b] tñ vt oio valeat testamẽtũ sufficit hec obseruatio quaz supra[c] exposuim⁹: sed qui filium[d] in ptãte[e] hẽt curare debet vt eum heredẽ instituat: vel exheredem eũ nominatim faciat: alioquin si eum silentio p̃terierit[f] inutiliter testabitur: adeo[g] quidẽ vt si viuo patre filius mortuus sit: nemo[h] heres ex eo testamẽto existere possit: qr. s. ab initio nõ cõstiterit[i] testamẽtum ¶ Sed nõ ita[k] de filiabus ⁊ alijs per virilẽ sexuz descendentibus liberis vtriusque sexus antiquitati fuerat obseruatum: sed si non fuerant scripti heredes scripteue vel exheredati exheredate ve: testamẽtum quidem nõ infirmabatur[l]: ius autem accrescẽdi eis ad certã portionẽ[m] prestabatur: sed nec[n] nominatim eas personas exheredare parẽtib⁹ necesse erat: sed licebat ĩter ceteros[o] hec facere. nominatiz aũt q̃s exheredari videtur: siue ita exheredet̃. Ticius filius meus exheres esto: siue ita: fili⁹ meus exheres esto: nõ adiecto proprio nomine. s. si alius filius nõ extet[p]. ¶ Posthumi quoq̃ liberi vel heredes instituĩ[q] debent ul' exheredari ⁊ in eo par omniuz[r] ꝯditio est q̃ ⁊ in filio posthumo ⁊ in q̃lz ex ceteris liberis: siue feminini sexus: siue masculini in preterito valet quidez testamẽtum: sed postea agnatione[s] posthumi siue posthume rumpitur[t]: ⁊ ea ratione totũ infirmat̃. Ideoq̃ si mulier ex qua posthum⁹ aut posthuma sperabatur abortuz[u] fecerit nihil impedimẽto ẽ scriptis heredib⁹ ad hereditatẽ adeundaz. ¶ Sed feminini sic vnus tantum vt restituatur: vt. ff. de li. ⁊ posth. titius. i prin. Itẽ si dixerit alia v̄ba quecũq̃z dummodo certa: vt. ff. si cer. pe. l. certum. ⁊ ff. de inius. rup. tes. posthumi. §. noiatiz. ⁊ ff. de li. ⁊ post. l. i. et .ij. Sed secus si dicat: filiũ meũ instituo: ceteros liberos exhr̃do: vel seium extraneum instituo. liberos autem exheredo. ⁊ hic non dicit omnes. vt non contradicat prin. glo. nam dicor exheredare filium inter ceteros: quia mixtio fit cum ceteris in remotioribus gradibus constitutis. vnde non valet cum debeant exheredari nominatim: vt hic dicitur.

q ¶ Instituĩ. ista institutione ex presenti mr̃imonio nascituri ⁊ ex futuro instituti videntur: vt. ff. de li. ⁊ pos. l. placet. et. l. ideoq̃z. Quid in exheredatione posthumoruz. an omnes siue hi qui sunt in vtero tantum: an alij qui sunt nascituri ex presenti matrimonio vel futuro intelliguntur exheredati. Rn. non. cum masculi debeant nominatim exheredari. vt infra eodem. §. masculos. ¶ In eo. scilicet quod sequitur Quod ⁊ in filio ⁊c̃.

e ¶ Adeo. s. inutiliter testabitur.

h ¶ Nemo. ff. de inius. rup. testa. filio. §. fi. contra. So. ibi filius viuit. hic non. vel hic iure stricto. ibi equo.

i ¶ Non constiterit. aliud si consistit: licet postea rũpat̃ ⁊ iteruz moritur: vt in posthumo. vt. ff. de inius. rup. tes. posthum⁹. in prin. ⁊ j̃. e. §. posthumi. ibi. Qd̃ ⁊c̃.

k ¶ Sed non ita. nota ex vna parte ponit filios tantuz ex alia filias ⁊ oẽs ex masculis vl' feminis descẽdẽtes.

l ¶ Infirmabatur. cõtra. j̃. eo. §. sz feminini. So. vt ibi.

m ¶ Portionem. scilicet dimidiam eius quod ab intestato habituri essent. vt. C. de li. p̃. maximũ. circa medium. ibi. Cũ enim per contratab. ⁊c̃.

n ¶ Sed nec. hec est secunda dr̃ia ĩter p̃dictas ꝑsonas.

o ¶ Ceteros. s. hoc modo: vnum de filijs meis exheredo. vel vno instituto sic dico: reliquos exheredo. nam nisi diceret. ceteros exheredo. lz dicat filium meuz exheredo: cum plures hẽat. nemo exheredatus videtur vt. ff. de li. ⁊ posthu. l. ij.

p ¶ Extet. itẽ alijs mõis vt oẽs liberi sint exheredati. ⁊

r ¶ Omnium. scilicet posthumorum ex se nasciturorum et ex filijs suis: licet in iam natis non sit par conditio. vt supra. e. §. sed non ita. ¶ Masculini. siue ex masculo siue ex femina.

s ¶ Agnatione idest natiuitate: sic infra. qui. mo. tes. infir. §. i.

t ¶ Rumpitur. si vero exheredatur de inofficioso agetur: vt infra de inoffi. tes. §. posthumi. hodie vero exheredari non possunt: vt. C. de inoffi. l. siquis. §. legis. ¶ Infirmatur. hic adde quod ẽ. ff. de testa. mili. l. si filius.

v ¶ Abortuz. quod est pro non nato. vt. ff. de verbo. signifi. l. si mortui. ⁊ C. de postu. here. insti. l. i.

x ¶ Persone. s. posthume. nam iam natis femine non erat necesse legari. vt. C. de li. prę. l. maximũ. in fi. z supza e. sed non ita.

y ¶ Inter ceteros. bodie per constitutionem oẽs nominatim: vt infra. §. nostra. sed nouissimo iure non: cum non sint ingrati vt in auten. vt cũ de ap. co. g. §. aliud. col. viij.

z ¶ Posthumorum. sic. ff. de iniuſ. rup. teſ. posthumorũ.

a ¶ Loco. non tamen veri posthumi sunt: vt. j. e. §. hoc. in fi.

b ¶ Heredis. infra. de here. qua. z diffe. §. sui.

c ¶ Agnascendo. idest subtus: vl postea nascẽdo: sicut posthumus verus. non enim nascitur cum natus sit: vt. s. de adopti. §. i. Uel dic agnascendo idest incipiendo esse agnati quo ad effectũ succedendi.

d ¶ Parentibꝰ scilicet masculis. nam testamentum femine non rumpitur p le. velle. ff. de li. z posthu. gallus. §. nũc. de le. ibi. Nã z si ita vbaſũt rc. sed per querelam irritatur. vt. C. de inoffi. testa. l. iij. z infra eo. §. mater

e ¶ Necesse. causatiue. s. ne rumpatur testamentum vt sequitur non precise: vt. C. de adop. l. pe. §. que in filio.

f ¶ Uiuo. secus si post. vt. ff. de iniuſ. rup. testa. si quis filio. z in hoc differt a vero posthumo. Item differt ab ascendentibus. vt. ff. de inofficio. te. pater filium.

g ¶ Jdqꝫ velleia. nomen est cuiusdam noue legis sed ius galli aquily antiquius est z loquitur de vero posthumo: vt statim dicam. vt. ff. de li. z posth. l. gallus. §. siquis filium.

h ¶ Simul. in veris posthumis talis erat modus. si me mortuo nascetur mihi filius. j. x. menses: vt. ff. õ libe. z posth. gallus. i. R. §. i. z. ij. z. iij. sic ergo z hic per le. velle. si suus heres esse desierit se viuo. vt. ff. de libe. et posth. gallus. §. vidéduz z hoc habet locum lex velle. sic etiaz est paritas ab intestato. vt infra de here. que ab intesta. §. cum autem.

i ¶ Jure. sic infra de he. que ab itesta. §. emancipati.

k ¶ Necesse est. naz nihilominus tenet testamentum. aliud in eo qui est i potestate. vt supza eo. in prin.

l ¶ Feminini. licet in suis esset differẽtia inter masculos z feminas iure ciuili. vt supza. e. §. si.

m ¶ Heredes. supple z quia desierunt esse heredes sui. alias nõ esset bona ratio: cum filij necesse habent patres instituere. licet non sint patres sui heredes ad filios. filius autem emancipatus p ca. di. definit agnatus esse z remanet cognatus. qui non cognoscitur a iure ciuili. vt infra de here. que ab intestato de. §. emancipati et supza de le. agnatu. §. fi. z. ff. de bono. pos. sed cum patrono. §. i. Accursius florentinus legum doctor famosissimus.

n ¶ Exheredari. scilicet rite alias autem exheredato datur contratab. vt. ff. de bono. pos. contrata. l. non putauit. in. §. non queuis. Item etiaz instituto datur contrata. si alius committat eis edictum: vt. ff. de contratab. l. iiij. §. plane. z. ff. de le. prę. petita bo. pos. contrata. l. si duo.

o ¶ Habentur. quo ad adoptiuum patrem.

p ¶ Instituendi. ab adoptiuo patre.

q ¶ Ciuili. quod scilicet ius ciuile quo vocãtur sui adoptiui ad hereditatem alio iure ciui. s. p emãcipationes sublatũ ẽ. qõ esse pót: vt. s. õ le. agna. tu. §. fi.

ad edictuz pretoris attinet i/ter liberos connumerantur Qua rõe accidit vt ex diuer/so quod ad nãlez parentẽ at/tinet[r] q̃dĩu quidẽ sint in ado ptiua familia extraneoꝝ[s] nu mero habeãt: vt eos neq̃ he redes instituere: neq̃ exhe/redare necesse sit. ¶ Cũ ve/ro emãcipati fuerint ab ado/ptiuo pr̃e[t] tunc incipiunt in ea cã esse i qua futuri essent si a naturali patre emãcipati fuissẽt: sz[u] hec qdẽ vetustas[x] itroducebat[y]. ¶ Nostra ve/ro cõstitutio[z] inter masculos ꝛ feminas in hoc[a] iure nihil i/teresse[b] existimans: qꝛ[c] utra/q̃ persona in hominuz ꝓcre atione similiter nãe officio[d] fungit: ꝛ lege ãtiqua[e].xij.ta/bularuz oẽs similiter ad suc/cessionẽ ab intestato uocabã tur: quod et pretores postea secuti esse videntur[f]: ꝛ ideo simplex[g] ac simile ius ꝛ in fili is ꝛ in filiabus ꝛ in ceteris de scẽdentibus per virilẽ[h] sexũ personis: nõ solũ iam natis sz etiã posthumis introduxit ut oẽs siue sui siue emancipati sint vl' heredes nominatiz in stituantur: uel nominatiz ex/heredẽtur: ꝛ eundẽ habeãt[i] effectuz circa testm̃ parentũ suoꝝ refirmãdũ ꝛ hereditatẽ auferendam quã filij sui vel emãcipati habẽt siue iaz na/ti sũt siue adhuc i vtero ꝯsti/tuti postea[k] nati sint. ¶ Cir/ca adoptiuos aũt filios cer/tam induximus diuisionez: q̃ in nostra ꝯstitutione[l] quaz su per adoptiuis tulimus ꝯtine tur. ¶ Sed si in expeditione occupatus[m] miles testamen tum faciat: ꝛ liberos suos iã natos vel posthumos nomi/natim nõ exheredauerit: si si/lentio preterierit: non igno/rans[n] an habeat liberos: si/lentiũ eius ꝓ exheredatione nominatim facta[o] valere cõ/stitutionibus principum cau tum est. ¶ Mater[p] vl' auus maternus necesse nõ habet liberos suos aut heredes in/stituere: aut exheredare: sed pñt eos omittere. naz silẽtiuz matris aut aui materni ꝛ ce/terorũ per matrẽ ascẽdenti/um tantum facit quãtuz ex/heredatio patris. neq̃.n. ma tri filium filiãue: neque auo materno nepotez neptemue ex filia si eam eumue heredẽ non instituat exheredare ne/cesse ẽ: siue de[q] iure ciuili q̃ra mus siue de edicto[r] p̃toris q̃ p̃tor p̃teritis liberis ꝯtra ta/bulas bonoruz possessionem permittit sz aliud eis[s] admi/niculum seruatur: quod pau lo[t] uobis post manifestũ fiet.

r ¶ Attinet. qd̃ vocat emãcipatos. vt. s̃. ꝓximo. §. ꝛ est ratio quia desinunt esse filij: sed naturales non possunt desinere esse filij per emancipationẽ. vt. j̃. de here. que ab intesta. §. minus autem.

s ¶ Extraneoꝝ. ff. de contra tab. l. i. §. ꝛ sui iuris.

t ¶ Patre. ff. de cõ/trata. emãcipatus. §. pe. in fi.

v ¶ Sed hec. s. supra dicta a prin. ti. vsq̃z ad. §. emancipatos.

x ¶ Uetustas. i. me/dia iuris prudentia vt statim sequitur.

y ¶ Introducebat. s. dr̃iam sexus ꝛ gra/dus ꝛ modi exhere/dationis. vt. s̃. e. §. i. ꝛ. §. posthumi. et. §. sed feminini. non au tem dicit d̃ his que postea vsq̃z modo dicta sunt a. §. illo: emancipatos.

z ¶ Constitutio. C. d̃ li. pre. vel exhere. l. maximum.

a ¶ In hoc. alias enĩ multe differẽtie sũt vt. ff. de statu. ho. in multis.

b ¶ Interesse. i auc̃. qui. mo. na. ef. sui iu ris. §. non autem.

c ¶ Quia. prima rõ.

d ¶ Officio. i. simili officio. vna enim in diget altera ad pro/creationem sobolis ꝛ hec est prima ra/tio legis. xij. tab. vt. C. de legi. her. l. le/ge. xij. tab.

e ¶ Antiqua. argu/mẽtatur ex iure an tiquo. sic. s̃. qui. ma. possunt. §. pe. ꝛ hec est secunda ratio.

f ¶ Uidentur. scili/cet dãdo filie bono. pos. contratab. in to tuz licet non possũt dicere nullum: vt ꝛ suus vt. C. de li. pre. l. maximum. ibi. Et si preteritus ꝛc̃. ꝛ hec est tertia rõ.

g ¶ Simplex. ad differentiam antique distinctionis. vt supra. e. §. i. Accursius.

h ¶ Per virilem. Quid de descendentibus per femini num sexum. ℞. admittuntur: sed cum diminutione ter tie partis. vt. j̃. de here. que ab intesta. §. diui. ꝛ. C. de. col. bo. i. illam.

i ¶ Habeant. quo ad commodum. diuerso tamen iure naz suus preteritus ꝛ dicit nullũ. ꝛ contrata. habet. si non vult dicere nullum quando preteri/tus ẽ: sz emãcipat' tm̃ hz ꝯtratab. vt. C. d̃ li. p̃. ma/ximũ. §. sancimus itaq̃z. ꝛc̃. ꝛ. ff. d̃ li. pre. is qui. Si autem exhe/redentur ha/bent querelaz omnes. vt. ff. de contratab. l. non putauit. §. non queuis ꝛ de inoffi. te/sta. l. pape.

k ¶ Postea. q exheredari nõ pñt: vt diximꝰ s̃. e. §. posthu.

l ¶ Cõstõne. C. de adop. l. cũ i adoptiuis. ꝛ re citat. s̃. d̃ ado. §. sed hodie.

m ¶ Occupat' Quid si nõ est in expeditiõe. ℞. ius cõe ob/tinet. vt. s̃. de testa. militari. §. illis.

n ¶ Ignorans. si enĩ ignorat nõ valet testa mẽtũ vt. C. de testa. mi. l. sic certi iuris. nisi fuit eius aĩ vt si filium hr̃et eẽt exhr̃s. vt. ff. de tes. mi. l. qui iure ciuili

o ¶ Fcã. iõq̃z q̃ rela iof. te. agr̃ sz h̃ cũ miles ẽ pr̃fa. nã tũc nõ p̃t hr̃e locũ ca strẽ. pe. si. n. eẽt filiusfa. ñ hr̃et locũ q̃rela. vt C. d̃ iof. tes. l. fi

p ¶ Dr̃ idẽ itel ligo i silẽtio li/beroꝝ ad ma/ternã lineã vt ff. d̃ iof. te. l. cũ filiũ.

q ¶ De iure. qꝛ nõ hz eos i ptãte. vt. j̃. d̃ he. q̃. ꝛ diffe. §. ceti.

r ¶ Edcõ. q̃ emã/cipati vocantur vt supra. e. § emãcipatos. qꝛ eos ñ p̃t emãcipare. vñ ꝯtab. locũ ñ hz. vt h̃. ꝛ. ff. d̃ ꝯta. illd̃. §. ad testã.

s ¶ Eis. s. d̃ scẽdẽtib' ꝑ lineã feinã. dat tñ ꝛ alijs ꝛ his maxie vt. C. d̃ iof. tes. l. si filiã.

t ¶ Paulo. vt. j̃. de iofficio. testa. ꝑ totũ.

De heredibus instituendis[n].

Heredes[x] instituere est permissum[y] tam liberos homines quam seruos: et tam proprios[z] quam alienos[a]. proprios autem olim quidem secundum plurium sententias non aliter quam cum libertate recte istituere licebat: hodie vero etiam sine libertate ex nostra constitutione[b] heredes eos[c] instituere permissum est: quod non per innouationem[d] induximus: sed quoniam equius erat et attilicino placuisse Paulus suis libris quos tam ad massurium sabinum quam ad plaucium scripsit refert. ¶ Proprius autem seruus etiam is intelligitur in quo nudam proprietatem[e] testator habet alio vsumfructum habente. Est autem casus in quo nec cum libertate vtiliter seruus a domino heres instituitur vt constitutione[f] diuorum Seueri et antonini cauetur cuius[g] verba hec[h] sunt: seruum adulterio maculatum[i] non iure testo manumissum[k] ante sniam ab ea muliere videri que rea fuerat eiusdem criminis postulata[l] rationis est: quare sequitur vt in eundem a domina collata heredis institutio nullius momenti habeatur[m]. ¶ Alienus seruus est is intelligitur in quo vsumfructum testatorum[n] habet. ¶ Seruus a domino suo heres institutus siquidem in eadem causa[o] manserit fit ex testo liber[p] heresque ei necessarius. si vero

v ¶ De heredi. insti. i. qui possunt istitui: vt. j. e. vsque ad. §. si plures. et. §. fi. Item et qualiter debeant istitui. vt. j. e. §. si plures. vsque ad. §. fi.

x Heredes instituere. q. d. dominos in bonis suis facere. nam heres. i. dominus. vt. j. de he. qua. et diffe. §. fi. Item ideo dixi. intus quia ita subintrat heres in dominium rerum defuncti ac si eadem persona esset vt in auc. de iureiu. a mo. §. i. col. viij. et. ff. q. ex ca. ma. l. cum miles.

y ¶ permissum. s. a iure.

z ¶ Proprios. s. seruos.

a ¶ Alienos. sic. ff. e. non minus

b ¶ Constone. vt. C. de ne. h. he. insti. l. cum quidam

c ¶ Eos. s. proprios suos.

d ¶ Per innouationem. q. d. non induximus hoc de nouo sed apud antiquos hoc idem dixerat Attilicinus. vt subijcit. Sed contra. s. ex q. ca. ma. pos. §. idem iuris. ibi. Noua humanitatis etc. So. iste Justinianus non inuenit. sed rationem reddit. Cum non est verisimile etc. vt ibi vel aliter. Attilicino placuit et Paulo: sed in legis necessitatem non sic deduxerunt vt. s. de testa. §. sed neque heres. Justinianus vero in legis necessitatem induxit: vt ex ipsa institutione et liber esse videatur. Item nunquid corrigitur quod alias dicitur. s. quod pure institutus et sub conditione liber. quia expectatur conditionis euentus. vt. ff. e. l. seruus. §. i. et. l. quotiens. §. fi. et. l. qui filio. §. i. R. non. quia istud locum habet. quod hic dicitur quando libertas nec data expresse nec fuit retardata. at ibi expresse fuit retardata

e ¶ Proprietatem. vt iste liber et heres necessarius sit vt. s. e. i. R. sed tamen vsufructu perinde vtetur ac si esset seruus adhuc: vt. C. communia de ma. l. i. §. sin autem proprietarius. f ¶ Constitutione. s. greca quam non habemus

g ¶ Cuius. scilicet constitutionis.

h ¶ Hec sunt verba. scilicet que sequuntur.

i ¶ Maculatum. i. accusatum. nam alias est in littera accusatum vbi de verbo ad verbum sunt ista que hic dicuntur. vt. ff. e. his verbis. §. interdum. similis expositio dicitur in li. sapientie de Joseph. Maculauerunt me impij. et alibi in diuina scriptura. Mendaces ostendit qui maculauerunt eum idest accusauerunt eum.

k ¶ Manumissum. scilicet videri. vt subijcit et dic manumissum simpliciter non institutum. ex hoc infert quod sequitur quod nec cum institutione fieri solet liber vt subijcit quare sequitur etc. l ¶ Postulata. i. accusata ex eodem adulterio cum seruo proprio commisso pro quo grauiter punitur vterque. vt. C. de muli. quod ser. pro. se immis. l. i. in prin. Quid si cum extraneo commisit adulterium? R. nec tunc manumittit vsque ad sexagita dies vt. C. de adul. l. iij. et. ff. de adul. si postulauerit. §. iubet. Item quid si adulterium talis commisit: non tamen accusatur adhuc R. bene potest manumittere. sed in crimine lese maiestatis est speciale vt post commissum crimen tale non possit manumittere vel testari vt. C. ad le. iul. ma. l. fi. et. ff. de do. l. post contractum. et. l. donationes. §. fi.

m ¶ Habeatur. quia si valeret institutio valeret libertas. vt. s. e. i. R. et. s. q. ma. non pos. §. i. et ita non ar. quod vbi aliquid prohibetur fieri directo. similiter et per obliquum prohibetur. sic. ff. de condi. insti. quod sub conditione. §. siquis. Item ar. quod cassato principali cassatur quicquid sequitur ex eo. vel ab his. vt. C. de leg. et consti. l. non dubium.

n ¶ Testator. et ideo non potest eum cum libertate instituere. vt. ff. e. si alienum. in prin. Sed contradicit ad hunc. §. ff. de bo. au. iu. pos. l. in venditione. Sed certe quo ad alia est loco domini non quo ad hoc vt possit fieri liber sed cum alias manumissus esset a fructuario simpliciter sine institutione erit tanquam liber quamdiu duraturus erit vsusfructus. vt. C. communia de ma. l. i. §. si autem fructuarius. nunquid et hic erit tanquam liber: licet vere liber non sit? R. non. quia ex morte testatoris protinus erat futurus quasi liber si valeret quod ageretur. vt. infra de here. qua. et dif. in prin. Item et tunc erat vsusfructus perdendus. vt supra de vsufruc. §. finit. vnde sic esset quasi liber donec duraret vsusfructus. quia nihil duraret post mortem testantis nihil valet talis institutio: vt sit liber: sed suo domino hereditatem querit. vt infra eodem. §. alienus. Sed quid si erat vsusfructus repetitus in persona primi heredis vel etiam vlterius quod potest. vt. ff. qui. mo. vsusfru. ammit. l. repeti. in princi. R. n. tunc erit quasi liber toto illo tempore: vt in dicta. l. C. communia de ma. l. i. §. sin autem fructuarius. o ¶ Causa. idest seruus eiusdem domini Jo. vt. ff. si ex noxa. cau. aga. l. i. §. i.

p ¶ Liber. nisi aliqua lex impediat libertatem. vt. ff. e. l.

si nō lex vl'ꝺditio. vt.ff.e.l.quotiēs.§.fi.vl' qꝝ ex lege ꝓ uenit ad libertatē: vt.ff.e.l.testō. ꝺm Jo. Jtē fit liber a semetipso nisi istitutus fuerit ita cū gs mihi heres erit stichus liber ⁊ heres esto. nā tūc a coherede accepit to tā libertatē. ff. de acq. he. l. ex pte. Jtē ⁊ ignorās fit heres ⁊ liber: vt .ff. si cer. pe. l. ei⁹ qui.

q Utrūqꝫ. i. hereditatē ⁊ libertatem nā liber fit ⁊ heres necessari⁹ hec duo ꝺsequi debꝫ ex testō ꝺñi. vt. j. de he. qua. ⁊ ꝺif. §. i.

r Qō si alienatus liber, directa. n. libertas i ꝺuo alieno nō pōt hꝺe locū: sed institutio pōt hꝺe effectū vt ℞. ſ. aliō i legatis q̄ adimuntur hoc ipso ꝙ alienant serui. vt. ff. ꝺ adi. le. l. ꝺuo cū libertate. ⁊ ē rō. qꝝ in legato spectaꝫ dies quo cēdit: nō aūt an fit manumissus. vt. ff. qñ ꝺi. le. ce. fi post. §. si cū.

f Alienauerit. ſ. alicui hāti factionē testi: vt. ff. eo. ꝺuum meū in fine. i. ℞. n. ⁊ hoc nisi redimat ab eoꝺē testatore q eū instituit ⁊ postea eū alienauit: tūc. n. reuiuiscit libertas: vt. ff. ꝺ ma. test. l. vex. ⁊. ff. e. quotiens .§. fi. ⁊ l. si non lex. ⁊ l. antepenultima.

r Alienus. qui sic institui potest cum liber sit post nō vt. ff. ꝺe condi. instituen. seruus alienus. ⁊. l. quia.

v Jussu precedente aditione. vt. ff. de acqui. hered. l. siquis mihi. bona. §. iussum. ⁊ ita ꝺomino queritur alias si seruus nolit adire quod potest esse ꝺomino iubente non querit. vt. C. e. l. cum proponas.

x Testatore. etiam post iussum eius anteq̄ tamen adiret. vt. ff. de acqui. he. antistius. §. i.

y Domini. hoc est enim in hereditate vt illi acquiratur qui tempore aditionis est ꝺominus vel sibi si liber est tunc: sed in legato spectatur dies cessionis: vt si tēpore mortis legantis sit meus licet alienem: tamē mihi ꝺebetur legatuꝫ. vt. ff. quando ꝺie. ce. l. si post. §. y.

z Arbitrio. sic supra. §. si vero.

a Seruus mortem. verba legis sunt omnia. ⁊ secundum hoc planum est: vel testatoris quia sic ꝺicat. instituo seruum heredem post mortem ꝺomini. ⁊ probaē hec lectio secunda. ff. e. qui filio. i. ℞. nec ob. ꝙ ꝺidetur in diem hec institutio. vt. j. e. §. heres. quia incertus est dies mortis. vt. ff. ꝺe condi. ⁊ demon. l. i. vnde valet vt. ff. e. l. in tempus. in princi.

b Factio. scilicet passiue. non actiue: vt. j. de here. q. a viuo testatore māumissus fuerit: suo arbitrio adire hereditatem pōt: quia non fit heres necessari⁹: cū vtrūqꝫ ex ꝺomini testamēto nō ꝺsequitur. ꝙ si⁹ alienatus fuerit iussu noui ꝺomini adire hereditatem debet ⁊ ea ratione p eū ꝺñs fit heres: nam ipse alienatus: neq̄ liber neq̄ heres esse pōt etiaꝫ si cuꝫ libertate heres institutus fuerit: ꝺestitisse etenim a libertatis ꝺatione videtur ꝺominus q eum alienauēit⁸. Alienus⁹ aq̄ seruus heres institutus si in eaꝺē causa ꝺurauerit iussu¹⁰ ꝺñi eius adire hereditatē ꝺebet. Si vero alienatus fuerit ab eo aūt viuo testatore¹¹ aut post mortez eius anteq̄ adeat: ꝺebet iussu noui ꝺomini¹² adire. at si manumissus est viuo testatore vl' mortuo

c Nondum. bene ꝺico seruum hereditariuꝫ poſe se instituī: quia non est nullius: sed alicuius. scilicet hereditatis que vicem ꝺefuncti obtinet.

d Defuncti. ⁊ est forte ratio quia ꝺefunct⁹ est certus qui fuerit: sed non sic ꝺe herede: quia ⁊ si certus sit institutus poterit esse ꝙ nō adeat heredi tatez: quia potest ꝺesistere multis ꝺe causis: vt. j. g. mo. ref. infir. §. posterioꝛe. ⁊ facad hunc. §. j. ℞. sti. ser. in prin. ⁊. ff. ꝺe acqui. re. ꝺo. l. in eo. ⁊ fi. ⁊. l. sequen.

e Recte. cuꝫ ꝙ nato sit hābēdus q̄ ad cōmodum: vt. ff. ℞. sta. ho. l. q in vtero. ⁊. ff. e. l. eius. §. i.

ātēq̄ adeat suo arbitrio⁵ adire potest hereditatē. Seruus⁹ aūt alien⁹ post ꝺomini mortem recte heres instituit quia ⁊ cū hereditarijs seruis est testamēti factio⁶: nōdum⁶ enim adita hereditas persone vicē sustinet: non heredis futuri sed ꝺefuncti⁶: cū etiam eius qui in vtero est seruus recte⁶ heres istituit. Seruus aūt pluriuꝫ cuꝫ quibus⁶ testamēti factio est ab⁶ extraneo institutus heres unicuiq̄ ℞oꝝ cuius iussu⁶ adierit: proportione ꝺñij acqrit hereditatē. Et vnū hoꝝ ⁊ plures vsq̄ in infinituꝫ¹ quot qs heredes velit⁶ facere licet.

Hereditas¹ plerūq̄ ꝺiuiditur ī. xij. vncias que⁶ assis appellatione⁶ ꝺtinēt. hñt. n. he partes⁶ propa nōia ab vncia vsq̄ ad assez: vtputa sex/

f Quibus. ſ. ꝺominis.

g Ab extraneo. si vero ab altero ex ꝺominis sit i stitutus: acquiritur ceteris socys hereditas. quod ꝺic vt. ff. pro socio. l. verum. §. si vero communi.

h Jussu. ꝺic ꝙ sufficit vna iussio: licet sint plures ꝺomini. vt. ff. ꝺe acqui. here. l. seruus ꝺuoꝝ. ⁊. l. in aquirendis.

i Infinitu⁹. n. quid ergo si instituo omnes homines quicuꝫq̄ sunt in mundo. videtur nullum esse cum effectum habere non possit. puto tamen valere vt hic. sed tamen non poterit confirmari aditio⁶ propter nimiam difficultatem vel impossibilitatem.

k Uelit. cum sua voluntas sit lex: vt in auten. ꝺe nup. §. ꝺisponat. col. iij.

l Hereditas plerunqꝫ. ideo ꝺicit plerunqꝫ. quia quandoqꝫ in plures: vt infra eoꝺem. §. sed si plures. quandoqꝫ in pauciores ꝺiuiditur. vt infra. e. §. nō aūtem.

m Que. scilicet vncie simul collecte.

n Appellatione. ideſt significatione.

o Partes infra posite in quantitate ꝺifferētes. Uel ꝺic meli⁹. he partes. scilicet vncie. xij. ad partes redacte: est enim ad superiora faciēda relatio

p Sestūs.alias sextās.i.vncia ꝛ dimidia.vt.ff.ō inoffi.test.pap.§.qm̄ quarta. Sz q̄re non posuit nomen qō vnciā signaret. R.qz plura sūt negocia q̄ vocabula. vt.ff. de pre.v.l. nā natura Triens. Et nota q̄ primū ꝛ.y.ꝛ.iy.ꝛ.iiy.nomē interpretationē sumit ex eo q̄ secūdū quotā signat hereditatis portionē sestūs eniz dr̄ q̄si semiuncia. ꝛ vncia ꝛ ē. tertia lr̄a ei⁹.s. nō .x.sextās: quia sextā ptem signat.i.duas vncias.q̄drās: qz quartaz ꝛ ita tres vncias signat.triens qz tertiā ptē ꝛ ita q̄tuoz vncias. signat seq̄ntia vero nomina ethymologiaz hūt ꝛ ex eo q̄ certum numerum vnciaruz signant. dicit eniz quinquūs non quia quinq; tam partez habet: sed quia quinq; denotat vncias. semis: quia sex ꝛ sic de singulis per ordinē Item nota q̄ nō omnes vncie que signantur per ista nomina continē tur in asse.licz hoc innui videatur: sic enim continet as.lxxviy.vncias ꝛ dimidiam.ideo aūt as ponit has ptes: quia quelibet pōt i asse otineri hac rōne ꝛ hō dr̄ risibilis: ꝛ actio legis acquilie penalis dr̄. vt.ff.ad le. acquil.§.bis ꝟbis. Jtē nō ista tria noia as pōdus libza idē sigre Jtē q̄nq; as pōt ꝑ obolo. vñ illō. Nōne duo pasteres asse veneūt. vñ ꝟsus. As obolus pondus: as est possessio tota.i.hereditas: vt hic.sed ꝛ pondus large dicitur omne quod est in statera positum: sz hic stricte accipitur ꝑ pondere.xy. vnciarum. vnde dipondium quasi duplex pondium.s.xxiiy. vnciarum: vt.ff.e.§.si plures.ꝛ facit ad bunc.§.ff. eo. seruum meum.§.fi.

q Sextās.i.oue vncie. Quadrās.i.tres vncie
r Triens.i.quatuoz vncie. Quiquuns.i.v.
Semis.idest sex vncie.

tunsᵖ sextansᵍ quadrans triensʳ qnq̄ūs semis septunsˢ bes dodrans dextāsᵗ deunsᵘ as. Non autē vtiq; sēper .xij. vncias esse oportet: naz tot vncie assem efficiēt quot testatoz voluerit et si vnum tñ quis ex semisse: uerbi grā heredē scripserit totusᵘ as in semisse erit. Neq;.n. idez ex parte testatus ꝛ ex parte intestatˣ decedereʸ pōt: nisi sit milesᶻ cuiˢ sola voluntas in testando spectatur. Et ex cōtrario pōt quis in quātascunq;ᵇ voluerit plurias vncias suā hereditatē diuidere sed si plures instituantur heredes ita demū inᵇ casu partium distributioᵃ necessaria ē si nolit testatoz eos ex eqsᵇ ptibᵘ herdes eē satis.n.ɔstat nullis ptibᵘ notatis ex eqs ꝑ tibus eos herdes eē. Partibᵘ ātᵇ i q̄zūdā psonis exꝑssis si quis alius sine parte nominatus erit siquidē aliqua ps assis deerit ex ea pte heresᵉ sit ꝛ si plures sine parte scripti sunt omnes in eādē ptem cōcurrunt. si uero totᵘ as cōpletus sit in dimidiāᵈ partez vocaturᵉ: ꝛ ille ul̄ illi omnesᶠ in alteraz partem dimidiam: necᵍ interest ꝑmus an medius an nouissimus sine parte heres scriptus sit: ea enim ps data intelligitur que vacat. Uideamusᵇ si ps aliqua vacet nec tñ q̄sq̄ sine parte sit heres institutus quid iuris sit: veluti si tres ex q̄rtis partibus heredes scripti sunt et ɔstat vacantez partē singulis tacite ꝓ hereditaria pte accedere: ꝛ perinde br̄i ac si ex tertijs ptibus heredes scripti essent. Et ex diuerso si plures heredes scripti in portionibus sint: tacite singulis decrescere icipiūt. uerbi gratia utsi quatuoz ex tertijs ptibus heredes scripti sint pinde habeantur ac si vnusq̄sq̄ ex quarta pte scriptus heres fuisset. Et si plures uncie q̄. xij. distribute sunt is qui sine parte institutᵘ est quod

s Septunsi.vij. Bes.i.octo. Dodrans.nouē.
t Dextans.x. Deunsi.xi. As.i.xy.
v Totus.nā in totum ꝑsumitur instituisse defunctus cum alium nō instituit: vt hic.ꝛ.ff.e.l. interdū.§.i. Idē quoq; ꝑsumitur in milite: vt.C.ō test.mi.l.iy. hoc ergo nisi qō hic sequitur non ad supius ꝓor. Rn. sed ad ꝟ quod sequitur refertur. scilicz. Neq;.n. ꝛc. Sed si miles fecit testamentum in castrensibus potest decedere intestatus in paganicis. vt.C. de test.mi.l.i.

x Decedere. imo videtur q̄ sic: vt.ff. de inoffi.test.l. nam ꝛ si parētibus.§.pe: et fi.que est contra sed hoc est verū ab initio: sz ex postfacto potest. vt.C. de ioffi.testa.l. cū duobus. Et nota hic idē iuris non esse in parte quo ad partez qō est in toto quo ad totum vt.ff.fami.her. .l. in hoc iudicio. ar. contra.ff. de pac.l. in regentium.§. adeo ꝛ.§. se.ꝛ facit ad hūc .§.ff. de re.iu.l. in testamentis.

y Miles. nam miles bene potest ꝓ parte testatus decedere. ꝓ parte intestatus: vt.C. de test. mi.l.y.

z Quantascunqz: idest quotcunqz: et facit.ff.e.l. interduz .§. paterfa.ꝛ.l. sequen. vsqz ad.l. ex facto.

a Distributio. idest assignatio partium quam partez vēlit testatoz quēlibet habere.
b Ex equis partibus. facit.ff.e.l. quotiēs.§. heredes.
c Heres sit eadem est ratio in dipōdio vt.ff.e. sabin⁹ ꝛ.j.e.§. si plures. Jtē ē hoc verū si testatoz nō ignoraꝛ vt.ff.e.q̄ loco.§.i.q̄ ē ō.d Dimidiā. Aliter.n. si ex asse expleto scripsit: ex reliq̄ pte hr̄s esto tūc.n.cū nihil reliquū sit ex nlr̄a pte hr̄s institutᵘ ē. vt.ff.e.l. itē. qō sabin⁹. §. sz si asse.e Uocāt. s. illi q erāt istituti i tota hr̄dita te ptibᵘ exꝑssis. f Oēs q erāt istituti. sine ptibus.
g Nec interest. ꝟ referr nō ad ꝓr. causū. sz ad supiozes .s. q̄n ps vacat idē tñ i fo. sz nō hr̄et locū rō q̄ reddit. Ea .n. ꝛc. Uel dic q̄ ad ꝓr. ꝛ statiz cū sic fit institutio itelligit ps vacare ꝛ facit ad hoc. ff.e.l. quo loco. primo. R.
h Uideam⁹. ff.e.l. interdū.§. paterfa. vsqz i fi. l.

i ¶ Dipondio. dicitur autem dipondium. pōdus siue bereditas in. xxiiij. vncias diuisa. sic enī pōdus dicitur ea q̄ i. xij. diuidit. z tripondium qō i. xxx vi. z quadripōdiuz qō i. xl viij. z sic ō singulis.

k ¶ Jdēq; erit. i. q̄ dixim⁹ sigs expleto asse fuit istitutus heres i dimidiā vocāt: vel nō expleto asse in vacantez ptē vocāt vt. ff. e. ff. ptib⁹ aūt. vl transcēdētez i vacātez vsq; ad dipondium vt. ff. pr. ff. Jdē ē etiā si dipōdiū sit expletuz ſz ō. ff. e. itē sabinus i fi. l. vbi dicit expleto dipōdio istituz nō bre ptē vacantez vsq; ad tripōdiū. ſz certe imo dic̄ q̄ sic si recte illa lra itelligit. z ita concordat. Jtē vt ō. ff. e. l. ex vncys. vi. ſz certe illa ē concordātia si recte ibi fiat oputatio vnciaz. ſz magis vt cōtra. C. de le. l. cū qō. vbi dicit nō fieri trā situm ad dipōdium. vl tripōdiū ſz tantum videtur adimi p̄ q̄tū confertur bo. Sed distingue: aut voluit testator excedere assē vl dipōdiū qō pōt: vt. ff. e. ff. nō aūt. z ita hic intelligit. aut voluit z tūc hēbat locū lex cōtraria. Jtē z tūc q̄n dubiuz fit locū hēat. l. cū q̄stio. que ē cōtra. Aliy dicūt hanc cozrigi per illam.

dipōdio⁹ deest habebit. idez q̄d erit si dipondius expletus sit que omnes partes ad assem postea reuocantur. Cuius sit plurium vneiarum

¶ Heres z pure z sub cōditione istitui potest ex⁹ certo tempore aut ad certum tempus non potest veluti post quinquenniuz q̄ moriar vel ex kl. illis uel vsque ad kl. illas heres esto: diemq; adiectuz haberi pro superuacuo placet: z perinde esse debet ac si pure heres istitut⁹ esset

¶ Jmpossibilis⁹ conditio in institutionibus z legatis vel fidei cōmissis z libertatibus

l ¶ Reuocāt. hēditas enī nō iō augetur q̄ in plures diuidit vncias: sicut z libra: ſz p solidū vel aliū numez diuidat. z ideo quotā partē quis debet habere in dipondio totam pōt partē hre de asse: vt h. z. ff. e. ex vncys.

m ¶ Ex certo. sed in die incertū qs pōt instituī heres. puta cum ipse potuerit capere ex testamento: vel cuz ipse morietur. vel cum ticius morietur. vt. ff. e. l. i tps z. l. q filio. i. R. z. ff. ō li. z posthu. filius a pre primo. R. z. C. e. l. extraneum. Miles autez potest etiā extraneum ex certo tēpore vel in certum tēpus istituere: ut. ff. de mili. test. l. miles. z facit ad hunc. ff. e. hereditas. ar. tñ est ō. ff. de regu. iu. actus. sed ibi nō ē de hoc actu. f. factionis. tes. vnde interpretāduz est ut magis valeat q̄ pereat vt. ff. de rebus dubys. l. quotiens.

n ¶ Jmpossibilis. trib⁹ modis potest dici oditio impossibilis. vl ō nā vt si celū digito tetigeris hrs esto. vt. j. ō iutili. sti. ff. si iposibil. Jtē ō iure: vt si prez ab hostib⁹ ñ redemer vl sūis. nā p̄ facē nos ñ posse p̄sumit ius: vt. ff. ō odi. isti. oditiones. z. l. fili⁹. z i his duab⁹ hz locū iste. ff. iposibil. Jtē ō fcō: vt si mōtē aureū dederi hrs esto: z p̄ casu si valet istō vl p̄tas cū nec aius nādi fuerit iuris p̄suptiē. vt. ff. ō sta. li. l. cū hrdes. ff. i. Jtē ē q̄dā q̄rta iposibilitas pp pplexitatē q̄ vsciat. vt. ff. ō odi. isti. si tici⁹ q̄. l. ē huic contra. ſz certe hic ō iposibilitate nature dicit. vt. j. ō iuri. sti. ff. si iposibil. Sz certe idē videtur i primis duab⁹ q̄ vitiet istō. vt. j. ō le. ff. si. que est contra. ſz solue vt ibi. Jtē facit. ff. de le. i. si mihi. ff. i. z. ff. de odi. insti. l. i.

o ¶ Scripta. sed cur secus in cōtractibus vbi vicat contractum impossibilitas: vt infra de inuti. sti. ff. si ipossi. z. ff. ō ac. z ob. l. nō solū. R. n. ſ solū ē fauore vltime volūtatis.

p non scripta⁹ habet: ¶ Si plures conditiones in institutionibus ascripte sunt siquidem coniunctim: vtputa: illud et illud factum fuerit oibus parendū⁹ est si separatiz⁹ veluti si illud aut illud factum erit cuilibet conditioni obtemperare satis est. ¶ Si quos nūc̄ testator vidit beredes institui possunt veluti si fratris filios⁹ peregrinantes⁹ ignorans qui essent beredes istituerit: igrātia. n. testātis iutilē istitutiōez ñ facit

¶ parēdū. si sit potestatiua vt bec. si. x. de deris vl mixta vt si iuer] Romaz. vt. ff. e. l. fuus. ff. puto gnāliter. si aūt causalis z tūc sufficit primaz existere: vt. ff. ō cōdi. isti. l. si plures institutiones.

q ¶ Separatiz. l. sub distūcti ua condi. idez in legato seruatur qō hic i

De vulgari substōe

Otest⁹ autem quis in testamto suo ptes institutione dicitur sed si in diuersis ptibus testamenti inseratur nouissime debet obtemperari ſz in libertate directa cuilibet obtemperari sufficit vt. ff. de condi. z demō. sub diuersis in fideicomissaria nouissime: vt de cōdi. z demon. per fideicō. z. l. qō traditum. secundum Jo. z facit ad hunc. ff. de vbo. ob. si ita quis stipuletur.

r ¶ Filios. vel etiam suos seruos vel quencunq; alīum. vt. C. e. l. extraneum

s ¶ Peregrinantes. puta quia vsitauit limina sancti Jacobi vel sci Petri. aliud si esset peregrin⁹. i. deportatus. tunc enim instituī non potest. vt. C. e. l. i. que est huic contra. ff. e. l. sed si in conditione. ff. solemus. Item sunt z alij qui non possunt instituī heredes vel habere commodum ex testamento quos notaui. j. ō lega. ff. legari.

t ¶ De vulgari substitione. Supra dictum est de institutionibus primis. vt supra eodem ti. i. nunc de secundis que substitutiones dicuntur sine primo gradu fiant vel alio. vt infra eodez. in princi. z quia vulgaris est magis communis: quia a quolibet z cuilibet fieri potest: z ideo de ea vulgari

Premittit.

v Otest autem in testamento. Jn alia autem voluntate q̄ in testamento: vt in codicillis: vel aliqua alia non fit. s. huiusmodi substitutio vt directo valeat. sicut nec institutio fieri potest. vt. j. de codi. ff. pe. z. C. de codi. l. hereditatem. fit tamē in codicillis ex certa scientia vt per fideicommissum saltem directo substitutus. per hec verba admittatur. vt. ff. ad trebel. l. sceuola. i. R. n.

nisi testator putaret se facere testm̃ z facere codicillos nō destinasset. licet posset. naz tunc substitutus in bis nec directo nec per fideicom. admitteretur. licet posset: vt. C. ō codi. l. i. facit. ff. e. l. pōt.

x ¶ Gradus. ad similitudinem. n. graduū sic dicuntur qui faciūt scalas: sic z ō[rdi]n gradus cōsāguinitatis: vt. ff. de gradi. l. iuriscō sul. §. gradus.

y ¶ In quātū. i. i quot. ¶ Substituē. s. pōt.

z ¶ Nouissimo. s. vltimo: sic. s. ō suspec. tu. §. nouissime. Sz nūquid in alio nisi i vltimo fieri pōt. R. nō: cū enī ipe seruus oio eē heres opellat vt hic subiicit z. i. ō he. q. z dic. §. i. pz aliū q eēt ei substitut' ñ admitti. vt. C. e. l. p' aditam.

a ¶ Uel. p sal tē. ¶ Substitui. s. pñt. ¶ Plurimū. s. substitui potest.

b ¶ Inuicē. sic. j. ti. i. §. substituit. ¶ Sūt. s. pñt substituī. c ¶ Dispīb'. puta vnū i sex vncias. aliū i. iij. aliū i. y. istitutā ponas. nā si ñ adeat istitut' i vi. vncias. iij. accrescūt hñti. iij. z due hñti duas. vt hic z. ff. e. si ex testamēto. z. l. si plures. z. C. e. l. i.

d ¶ Expressit. ō. ff. ad trebel. quotiēs. l. nō nūq̄. sed hic loquitur cū nō exp̄ssit. p̄pria noia i substitutis ibi q̄ expressit. e ¶ Instituto. casus ē. Titius z Seius istituti fūt hēdes z Titio Sei' substitut': z Seio fuit substitut' Meui'. primo Titi' so Seius repudiauit. admittit aūt Meui' i ptē vtriusq; hēdis: vt hic. z. ff. e. l. si tici'. z. l. cohēdi. i princi.

f ¶ hēdi. s. Seio. ¶ Suo. s. Titio. ¶ Alī'. s. Meui'. g ¶ Distinctiōe. s. ordinis pupillaris vl vulgaris substonis. q. o. nō distinguit si fuerit pupillaris vl vulgaris substō. z q̄ fuerit p̄ fcā: vl instō vl substitutio z idē i vulgari. sz hāc reprobāt qdaz: qz oz ibi eē ordo vt primo p̄incipal' z postea substō fiat: vt. ff. ō vul. z pu. sub. l. y. §. pri'. Sz certe ille. §. pri' corrigit p se. §. vlq; i fi. dicte. l. Sz ego ꝟ reprobo qz nō ē hec hui' lē intētio. sz hec. qz sic fuit de fcō q̄ nō distixerūt cū ab eis q̄reret. Est tñ distinguēdū a nob. sic z alias. ff. ō iudi. nō pōt. i fi. l. z. ff. ō po stu. l. imperator. i fi. Jtē nō oī hic ō pu. sz ō vulgari tm̃: vt patet ex serie ti. p qō etiaz reprobaī supior sniā. s. qz i p̄in. glo. fuit ocm̃ sm quosdā nō distinguit. an fuerit pupillaris an vulgaris substō. Distingue § vtz instituī adierit vl coheres. vl ambo vl nullus. si eni vterq; adiuit substituī repellit. si coheres tm̃. s. seius idē qz meui' repellit. Jtē si neuter hz locū qō hic oī. s. q̄ Meui' hēat totū. Si aūt tici' tm̃. s. pri' hēs adeat z sel' i ptē repellitur. scilicet meui' nam in partez repellit quā adyt tici'. vt. C. eo. l. post aditā. z. ff. ō vul. substi. q habebat filiū. i. R.

b ¶ Familia s. i. libertū hoiez.

i ¶ Jussu. quē iussuz necessario oz p̄cedē vt. ff. de acq. he. l. si quis mihi. §. iussū.

k ¶ In ptē. Sz i quā? R. hēditas i duas ptes diuidit: z iteruz vn' semis diuidit i duas ptes: q̄ due q̄rte sūt toti'. z vnā hanc tricā hz oñ istitutī. aliā substitut' vt. ff. de he. istī. l. si p̄fa. i pri. Sz ō alio semisse qd erit? R. qdā q̄ substitut' hz ispecta opione testātis. s. q credidit istitutū liberū fuisse. z ita p ose quens credidit substitū admitti si hereditatem sibi institutus non acquisierit. vel aly cui' iuri postea subiectus foret vt in fi. hui'. §. ergo si aliqd istorum duoz nō otingit oz hēs substitut' hz opionē testātis totā hereditatē. sz qz non erat liber vt testator credidit de equitate dat oño ipsi' quarta hereditatis z facit p hoc illō gnāle opionē ꝺsiderādā: vt. ff. p emp. l. y. §. siquis a pupillo. z. ff. de acqui. he. l. is qui putat. Aly dicūt q̄ oño datur ꝺsiderata vtate magis q̄ opinione. qz vere suus ei' oñi fcūs erat ille q̄ institut' fuit qō veri' eē vt vtate magis attēta. vnde facit z illud gnāle vtatē spectādā. vt. i. ō leg. siqs rem.

l ¶ Uerba. nūc mutat casū nā supza dixit q̄ aliud arbitrat testator z aliud erat. in his aūt duobus Rnsis que sequūtur idem est id quod arbitratur.

m ¶ heres. scilicet oño que apponuntur in substitutionibus vulgaribus.

n ¶ Scit. z vez scit al' eni nō diceret scire. nisi sic eēt: vt. ff. de aqua plu. ar. l. y. §. Jtem labeo ait. ¶ Erit. scilicet liber factus. o ¶ Alium. idest si neq; sibi si liber fieret vel oño suo vl p̄ti vel etiam futuro querit.

p ¶ Effecerit. nam tunc quando nō est aliquid istoz duoz admittitur substitutus.

q ¶ Arbitratur. s. testator: subaudi z vez arbitrat

r ¶ Subiectus. puta qz vēdidit se ad p̄cū p̄cipādū: vl quia dedit se in arrogationē qō pōt.

s ¶ Acquisierit. supple in lra. at i nro casu p̄. s. hui' §. aliō

ẽ z aliud arbitraꝝ. vñ ibi i ptẽ admittiꝝ: vt ibi dixim⁹. z hec oĩa sic distiguẽdo suauit pr̃ceps: qñ su⁹ su⁹ fuit istitut⁹ z ali⁹ substitut⁹ vt ꝑ dic. z. ff. ō he. isti. l. z ita. Colli ge & talẽ distinctionẽ: qz cũ hr̃dẽ aliquẽ istituo: z si heres nõ erit substituo: aut scio libex: aut scio suũ: z tũc fuaꝝ quod. i. z. y. z. iy. ℞. hui⁹. §. or̃. aut puto libex falso cũ sit seruus: z tũc subdistinguo: aut p eũ volui aut nolui aliũ fieri heredẽ: qz ꝑ expssi: z tũc fuaꝝ mea volũtas. vt. C. e. l. cum ꝓponas. q ẽ huic cõtraria. aut ẽ dubiuz volui vt nõ aliũ fieri heredẽ p eũ: z tũc fuaꝝ qõ i pr̃i. hui⁹. §. or̃. Si aũt puto seruũ cum fit liber hic casus indubitabilis ẽ. §. q erit liber hr̃s.

t ¶ Serui. i. istituti.

¶ De pupillari substitutiõe. Rubrica.

v ℣ Iberis. nõ ex hac lr̃a tria eẽ necessaria vt pupillaris substõ teneat ꝓzimũ vt sit ō liberis cui substituit: nã extraneo substitui nõ põt. vt. ĩ. e. extraneo. Scõz q sint impuberes. nã puberib⁹ ñ põt substitui: vt. ĩ. e. §. masculo. Itẽ tertio q hẽat i ptãte: vt i hac lr̃a ꝓbat ꝑ ordinẽ Emãcipatis aũt nõ põt substitui: vt. ff. eo. l. y. §. i. Itẽ ẽ necessariũ q̃rtũ q filij sint istituti vel exheredati: alꝫ nullũ eẽt pr̃cipale testm̃: vt. §. ō exhere. libe. i pr̃i. z. ff. e. l. i. i fi. vñ nec pupillare valeret. vt. ĩ. e. §. liber. z hec oĩa sikiter i nepotib⁹ suaꝝ si nõ fũt recasuri i sui pr̃is ptãte: vt. ff. e. l. y. §. postbum⁹. al' cũ sint recasuri nõ valet testm̃: cũ i eo casu sint vt eoꝝ testamẽta nõ valeãt si etiã ipsi eẽnt maiores.

x ¶ Supdixim⁹. f. vlgarit. s. ti. i. z ꝑ idẽ ꝑ subjcit.

y ¶ Modo. hic caute nota q pr̃imo ponit vba istõnis scõ substõnis vulgaris. tertio substõnis pupillaris.

z ¶ Esto. hec instõ tm̃. ¶ Filij⁹. ecce vulgaris. ¶ hr̃s ecce pupillaris. a ¶ Pubes. bñ facit q expõit alꝫ iteruz ꝑ. xiiy. ãnis. iterdũ ꝑ. xy. ãnis ponit hec oro: cũ i suꝫ tutelã venit. ff. de le. iy. cũ filio.

b ¶ Quo casu. sdicto. ¶ heres. z solius pr̃is hẽat bõa fm Azo. c ¶ Filio. z nihilominus pr̃i. vt. ff. e. pr̃fa. z bona pupilli vndecũqz q̃sita sũt hẽt. vt. ff. e. sed si ptes. §. ad substitutos. nisi i duob⁹ casib⁹: vt i testõ militis z arrogatoris: vt. ff. e. si plures. §. si i arrogato. z. §. ad substitutos. in fi. d ¶ Moribus. alias maioribus. vt. C. ō impu. z ali. sub. l. humanitatis.

e ¶ Etatis. vt masculi. añ. xiiy. annũ. femine aũt añ. xy. ãnũ vt. ff. ō tes. l. q̃ etate. z. §. q ma. nõ pos. §. cũ ergo.

f ¶ Excitati. s. nos. ¶ Cõstõez. C. ō ipu. z ali. substi. l. humanitatis.

g ¶ Personas. scilicet filios mentecaptozum si habeat. al' tũc frẽs mẽtecapti: al' quoscunqz vellet vt .d. l. humanitatis continetur.

idqꝫ Titus cesar in personaz partibemij seruiꝰ sui ostituit.

De pupillari substitutione.

℣ Iberis[u] suis ipuberibus quos in ptãte quis habet nõ soluz ita vt suprad̃ximus[x] substituere põt. i. vt si heredes ei non extiterint: alius sit ei heres: sed eo amplius ut si heredes ei extiterint: z adhuc impuberes mortui fuerint sit ei aliquis heres: veluti si ges dicat hoc modo[y]. Ticius filius heres mihi esto[z]: z si filius meus mihi heres nõ erit: siue heres erit et ꝑius moriatur q̃ꝫ in suã tutelã venerit. i. ãte q̃ pubes[a] factus sit: tunc Seius heres esto: quoꝫ casu sigdem non extiterit heres filiꝰ tũc substitutus heres sit patri heres: si vero extiterit heres filius z ante pubertatez decesserit: ipsi filio[c] sit heres substitutus. Naz moribus[d] institutuz est vt cuz eius filij etatis[e] sint in qua ipsi sibi testamẽtum facere non possũt parentes faciãt eis. ¶ Qua ratione excitati[f] etiaz ostitutiõe posuimus in nostro codice q̃ ꝓspectũ ẽ ut si q mẽte captos hẽant filios vl nepotes vel ꝓnepotes cuiuscũqꝫ sexus uel gradus liceat eis z si sint puberes ad exemplu pupillaris substitutionis certas ꝓsonas[g] substituere. sin autem respuerint[h] eandem substitutionẽ infirmari z hoc ad exẽplũ[i] pupillaris sbstitutos inuicem instituo: vt de here. insti. cum in testamento. §. i. Itez hec. quisqz erit mihi heres sit filio meo ũpuberi heres. vt. ff. eo. l. qui liberis. §. hec verba. hec vulgaris adita hereditate expirat. vt. C. e. l. post aditam. secunda autem pupillaris similiter subdiuiditur: qz alia expressa que fit verbis affirmatiuis. vt hic si heres eris z mori eris in pupillari etate: Ticius sit heres. vt supza proximo. Alia tacita. scilicz, vt si vulgariter tantũ pupillo substituatur: quo casu tacita subintelligitur pupillaris: sic z sub pupillari tacita vulgaris intelligitur: vt. ff. eodem. l. nam hoc iure. in pr̃inci. z. C. de impu. et alijs sub. l. quãuis. nam hec aduenient pubertate expirat: vt in fi. huius. §. Tertia. scilicz exemplaris sic ideo dicitur. quia ad exemplum pupillaris ẽ inducta. vt hic dicitur: In multis tamen differunt: quia hec etiam in maioribus fit: sed illa tantum in puberibus. Item vsqz ad certam etatem fit pupillaris. scilicet. xiiy. annum vel. xy. annum in femina: vt infra eodem. §. masculo. vel etiam minus tempus certum. non maius. vt. ff. eodem. l. si ita quis substituerit. et. l. in pupillari. at hec exẽplaris i incertũ Item. in hac. scilicet exemplari certe persone substituuntur: vt. C. eodem. l. humanitatis. in pupillari autẽ quilibet potest substitui. Quarta

h ¶ Respuerint. scilicet cũ compotes mẽtis vt sani facti fuerit.

i ¶ Ad exẽplũ. z ita hec vocatur exẽplaris substõ. vñ vt plene ō his hẽas noticiã di stigue gnqz genera substõnũ qz alia ẽ vulgaris. alia pupillaris: alia exẽplaris. alia bzeuiloqua: alia ꝓpdiosa. ꝓzima. s. vulgaris subdiuidit: qz alia expssa: vt q̃ fit vbis negatiuis: vt si hr̃s non eris: Ticius erit heres: vt. §. pr̃i. Alia tacita q̃ fit vbis affirmatiuis vt hic

aũt.i.breuiloqua fit ita duobus heredibus instituit: vos inuicem substituo ⁊ si ambo pupilli sũt nã quatuor substitutiones.his vbis breuibus cõprehenduntur.⁊ appellat lex banc recipr0cã substitutionem: vt.ff.e.l.nam hoc iure.§.i. Quinta.s. compendiosa fit his verbis aliquo instituto qñcunq; decesserit ceciꝰ substituo.⁊ si quidem hoc fiat a milite et a pupillo vel nõ pupillo valet iure directo: quandocunq; decedat institutus: vt.ff.de mili.testa.milites ita habere.§.i. nisi mater sit in medio: quo casu iure fideicõmissi valet si pubes iam factus decedat institutus: vt C.e.precibus Si vero paganꝰ siue nõ miles faciat eam valet iure directo si moriꝰ institutus i ea etate pupillari. Si vero postea tũc aut p hec vba fit.s substituo illum: ⁊ tũc trahit ad fideicõmissariã. vt.ff.ad tre.sceuola.aut p hec verba.te instituo.⁊ si decesseris qñcũq; tibi illũ facio hr̃dẽ.⁊ hec nõ valet: vt.ff.e.l. his vbis. ¶ Que.s. pupillaris. ℞ ¶ Adoleuerit.itẽ finit: al̃ infirmat arrogatõe ipuberis.vt.ff.ỗ adoptio.nec ei.i fi.⁊.l. senat⁹. Item si pr̃is nõ fuit hr̃ditas addita: vt.ff.e. §̃ si pr̃es.§.fi ex asse. Itẽ si nascit posthumꝰ testatori: vt.ff.e.l.pr̃ filiũ. Itẽ p §̃ testm̃ qỗ tñ valeat: vt .ff.e.l.sigs eũ.§.fi. Itẽ si testm̃ paternũ rũpatur p querelã i totũ: aliud si p pte: vt.ff.e.istitutiõe.⁊ ỗ inof.test.l.pap.§.ẽ nec ipuber§ §̃ otrarab.bo. pos. mota nõ facit pupillarẽ substõnez cessare: qr ibi nõ queriť ỗ iuribus testamẽti: vt.ff.e.ex duob⁹. §.fi. ⁊ ỗ iof.testõ.filiꝰ.§.i. ¶ Jgiť pr̃atũ. vt.§.e.i pn.

l ¶ Duo.nõ qꝫ duo oñr quo ad qd: qꝫ duob⁹ fit. naꝫ instituit hr̃s duob⁹: pr̃i.s.t filio.itẽ duaꝫ hereditatũ. vnũ vo or̃: qꝫ ab vno factũ.⁊ facit ad hoc.ff.e.l. pr̃is ⁊ filꝫ.⁊.ff.de condi.⁊ demon.l.hec scriptura.⁊ .ff.ỗ bo.pos.§̃ tab.si ita scriptũ.§.fi.⁊.l. vt bonoꝫ

tionis q̃ postq̃ pupillus adoleuerit[k] infirmatur. ¶ Jgiť ⁊ in pupillari substitutiõe secundũ prefatuꝫ modũ ordinata duo[l] quodãmõ sunt testamẽta: alterum patris: alterum filij tanq̃ si ipse filius sibi heredẽ instituisset: aut certe vnuꝫ testamẽtuꝫ est duaꝫ causarũ.i.duarũ hereditatũ ¶ Sin aũte quis ita formidolosus[m] sit vt timeret ne filius eius pupillus adhuc ex eo q̃ palaꝫ substitutuꝫ acceperit: post obitum ei[9] periculo insidiarũ subijceret[n]: vulgarez qdez substitutionẽ[o] palam facere ⁊ in primis testamẽti partibus debet ordinare. illam aũt substitutionez p quam ⁊ si heres extiterit pupillus ⁊ intra pubertatez decesserit substitutus vocať[p]: seperatim in iferioribus ptibus scribere[q] debet: eamq̃ partẽ ꝓpꝛio lino[r] ꝓpꝛiaq̃ cera cõsignare: ⁊ in prioꝛe pte

m ¶ Si formidolosus.i. dolosus mktiformik vl timid⁹.

n ¶ Subyceret.q.bus isdys eũ subyceret istitutus vt hr̃et eius hereditatẽ vt fecit zacharellus.

o ¶ Substõnẽ.s.cũ ipa istõne: nã hic ẽ ordo: vt p̃mo istõ so vulgar§ substitutio: tertio pupillaris fiat. vt.§.e.ti.

testamẽti cauere[s] ne inferiores tabule viuo filio ⁊ adhuc ipubere aperiant. ¶ Illud palam est nõ ideo minus[t] valere substitutionez impuberis filij q̃ i eisdẽ tabulis[u] scripta sit: quibus sibi quisq̃ heredem instituisset q̃uis pupillo ß periculosũ sit. ¶ Nõ soluz[x] aũt heredibus institutis ipuberibus liberis ita substituere parentes p̃mit ut ⁊ si heredes eis extiterit ⁊ ante pubertatez mortui fuerint: sit eis heres is quẽ ipi uoluerit: sed et exheredatis. itaq̃[y] eo casu si qd exheredato pupillo exhereditatib⁹ legatis ue aut donationibus ꝓpinquorũ atq̃ amicorũ acquisituꝫ fuerit[z] id[a] omne ad substitutuꝫ[b] pertineat. ¶ Quecũq̃ diximus de substitutione impuberũ liberorũ vl heredum institutorum[c] uel exheredatorum[d]: eadem etiaz de posthumis intelligimus.

p ¶ Uocať: que est pupillaris.

q ¶ Scribere. vl etiã alia charta.qz ⁊ ß fieri põt.vt.ff.e.l. patris ⁊ filꝫ.

r ¶ Lino.linũ appellat ipaz cordulã: q̃ fit ỗ lino vt videm⁹ fieri i lr̃is oñ pape i quib⁹ cordulis testamẽti apponebãť .vij. sigilla ỗ cera iõdicit ꝓpꝛio lino qꝫ si alieno vendicaret dñs.⁊ ita apiret ⁊ cõ filiũ legis nullũ eẽt. vl oic. ꝓpꝛo.i. separato ab alys ptib⁹ testi. Sz nõne magis insidiabit substitut⁹: cũ tãta structionẽ.i. iordinationẽ videat pp se. ℞n. hoc ignorabat an propter se an propter aliũ fcã fuerit illa ordiatio.

s ¶ Lauẽ. Jdẽ ẽ ⁊ si ß ñ caueat.dũ tñ sepatiz signet.

t ¶ Dñ⁹. q.d. diciť⁹ q̃ sic caute fieri põt: §̃ si nõ ita fecerit. nũqd valet iõ mĩ⁹. ℞.nõ. iõ mĩ⁹ zc̃.vt hic dicit.

v ¶ Tabulis.s. aptis: ⁊ ¶ Non solum.exheredatis.s.substituẽ põt.y ¶ Jtaq; eo casu.qñ exhr̃dato substituiť. z ¶ Fuerit.vt qz gratiosus erat hic pupillus. sic vt ei donaretur vel legareť.

a ¶ Jd oẽ.imo vr q̃ tñ i eis bonis valeat substõ q̃ a pr̃e puenerũt ad filiũ exheredatũ: vt.ff.de mi.tes.l.miles. §.exhr̃dato.q̃ ẽ huic ꝛia. Solu.ibi miles emãcipato s substituebat: gõ i alio.s.pagano nõ tolerať.vt.j.e.§.q̃ extraneo.⁊ iõ cũ vnũ ꝓ eo iducit.s.q̃ põt substituẽ emãcipato: ⁊ aliõ ỗ eũ inducať.s.q̃ nõ põt substituẽ emãcipato. nisi i his bõis q̃ sibi õdit: vt.ar.ff.ỗ iuriu.eũ q.i pn.

b ¶ Sbstitutũ.q fbstitut⁹ nllo pt gũari legato ẽt i eã rẽ q̃ pupillo fuit flicta.vt.C.ỗ le.cũ gdã.§̃ ipe exhr̃dat⁹ fic i re sibi flicta.vt.ff.e.l.coheredi.§.cũ filie.i fi.§.Et nõ. hũc.§.ñ posse bodie hr̃e locũ: nisi tal̃ sit ipubes q̃ possit eẽ igt⁹: vt prim⁹ pubtati: vt nõ.§.q.in.tu.fini.§.itẽ si fui.al̃ pt exhr̃dari.vt.C.ỗ iof.testa.sigs i suo.§.legl.

c ¶ Jnstitutoz.vt.§.e.i pzin. vsq; ad.pr.§.

d ¶ Exheredatoz.vt.§.pr.§.

e ¶ Libis. ꝛ sibi. hic nō qz ꝛ si filiū exhꝛdat cui substituit pzi⁹ sibi. deide dz facē filio testm̄. si aūt eū istituat: tūc vl̄ añ vl̄ p⁹ valet instō vl̄ substō: vt. ff. e. l. y. §. pzi⁹: ꝛ. §. sed ꝛ siquis. ꝛ. §. sed ꝛ si. ꝛ. §. fina.

f ¶ Faciat ꝫ fallit i milite q pōt substituē pupillo: licet si istituat sibi aliquē hꝛdēt. ff. ō vul. ſ ꝫ. l. y. §. quisquis.

g ¶ Pars. sic. ff. quē ad. testa. api. l. penl.

h ¶ Ualeat. ſ. a pncipio. vt qz fili⁹ fuit p̄teritus: vt. ff. e. si qs eū. i fi. l. vel alias. ſ. nō valet testm̄ a pzi. cū multi sint mōi ꝗbus testm̄ nō valet: vt. ff ō inuſ. rup. teſ. l. i. Idē ēt si ex postfcō rūpatur i totū. ſ. testm̄ pfis. Secus si p pte tm̄ qz tūc substitutio remanet vt. ff. e. i substōne. ꝛ. ff. de inoffi. te. l. pap. §. ſz nec. Itē hec sūt ꝟba si iure ciuili expugnetur testm̄. aliter aūt si iure p̄torio: vt si p otra tab. expugnet testm̄: qz remanet substō: vt. ff. e. l. ex duob⁹. in fi. ꝛ. l. ſe. q̄ huic. l. ſrie sūt. Sed certe aliō ē cū expugnet iure ciuili. vt hic aliud cū iure p̄torio. vt ibi. nā p̄tor nō pōt facere cē nec desinere heredē. §. de bo. poſ. §. quos aūt. Itē nō hic q ō alienis rebus qs testat: vt pf de bonis filij. sic ꝛ al. ff. ō dona. iter. vi. ꝛ vxo. cū hic. §. si miles. ꝛ. ff. de iiuſ. rup. teſ. figs filio. §. ſz ꝛ figs filius. Est ꝛ ali⁹ casus ſz quos dā vt. C. ō secū. nup. femine. §. finali. Sz ō iure cōi aliter ē vt. ff. ō te. l. ei⁹ q. §. i. ꝛ ō codicil. l. ꝛficiunt. §. sūptus.

i ¶ Singulis. pōt eni eē q ꝗs bēat plures filios ꝛ oēs i puberes: si cuilibet istituē vult poterit. si aūt vltimo loco moziēti. ꝛ hoc pōt: vt hic. ꝛ. ff. e. l. singulis. ꝛ ꝫ casu vno moziēte deferē sua p̄tio iure legitio. ſ. p. l. xy. ta. ad frēs: vt hic. ꝛ. j. ō le. agno. succeſ. §. i. ſz certe ex eo q tm̄ vltimo moziēti substituit vſ eos inuicē substituisse vſq ad vltimū: ꝛ ita iure substōnis magis q̄ legitio inter eos succedi vſ. vt. ff. ō le. y. l. ticia scio. i fi. §. q̄ ē huic cōtra. Sz certe ibi dixit plus. ſ. q nō alienarent qō testato⁹ eis omittebat. ꝛ ex hoc ibi ꝟ iure substitutiōis succedē: nō qz vltio tm̄ ſbstituit: vt. ff. ō le. iy. l. is g. i fi.

k ¶ Nouiſſimū. i. i vltimo. pura bis ꝟbis. q ex liber me is ipubes vltimus moziet: ei Ticius heres esto.

l ¶ Substitui. ſ. pupillariter. ¶ Noiatiz. sic. ſ. ō exhere. li. §. noiatiz. in ¶ Erit. subaudi. sit heres filio meo;

n ¶ Quib⁹ i. gnālib⁹ ꝟbis.

¶ Liberis[e] aūt suis testamē tū nemo facere pōt nisi et sibi faciat[f] naz pupillare testm̄ ps[g] et sequela est p̄ni testamenti adeo vt si patris testm̄ nō valeat[h] nec filij qdez valebit. Sigulis[i] aūt liberis vl̄ ei qui eorū nouiſſimus[k] ipubes moziet̄ substitui[l] potest: singulis quidē si neminē eoꝝ intestatuz decedere uoluerit nouiſſimo si ius legitimaruz hereditatum integrum inter eos custodiri velit. ¶ Substituitur autez impuberi aut nominati: ueluti Ticius: aut generaliter: vt qſquis mihi patri heres erit[m]: ꝗbus[n] verbis uocātur ex substitutione impubere moztuo filio qui ei scripti heredes[o] extiterūt[p] ꝛ pzo[q] qua parte heredes facti sunt. ¶ Masculo[r] igitur vſq ad. xiiij. annos substitui pōt: femine vſq ad. xij. ānos ꝛ si hoc tēpus excesserit substitutio[s] euanescit. ¶ Extraneo uero vl̄ filio puberi here di istituto ita substituere nēo pōt ut si heres extiterit: ꝛ intra aliquod tēpus decesserit alius ei sit heres. §z hoc soluz pmissuz ē: vt eū per fideicō missum[t] testator obliget[u] alij hereditatem ei⁹ vel totā vel pzo pte restituere: quod ius quale sit suo loco trademus[x].

Quib⁹[y] mōis testm̄ firmet

Testm̄[z] iure factū uſq adeo valz: donec rūpatur irritūue fiat. rūpitur autē testamētū cū in eodē statu manēte testatore ipius testamēti uis vitiat. si quis aūt p⁹ factuz testamētum adoptauerit sibi filium per iperatorē eum qui est sui iuris: aut per pretorem fm̄ naz ꝛstitutionē[a] eū q i ptāte pns fuerat testm̄ eius rūpit[b]

o ¶ hꝛdes. ſ. pns. sic. ff. ō exhe. li. i. §. noiatim.

p ¶ Extiterūt. sibimet hꝛdes. nā sec⁹ si alij q̄rāt: vt puta pri vl̄ oño. nā tales. ſ. pr ꝛ oño g fūt hꝛdes p filiū vl̄ p ꝟuz ex his ꝟbis gnālib⁹ nō admittunt ex substōe. idē dicas ō hꝛde hꝛdis: vt. ff. e. cū filio. ꝛ. l. liberis. §. hec ꝟba. ꝛ. l. fe.

q ¶ Pro q̄. p⁹ vt. n. dilexit testatoꝛ eos isti tuit eq̄liter vt inequal⁹. sic in substōne p̄sumit vt hic ꝛ. ff. e. si pf. ꝛ. §. ti. i. §. si ex dispib⁹

r ¶ Masculo: ad. xiij. an. ſ. opletos: nā pupilli eē desinūt vt. §. g. mo. tu. fi. i pzi: §z. j. hoſ ānos pōt substitui: vt. ff. e. si ita qs. et. l. si plures.

s ¶ Substō. ſ. directo si tam aliq̄ ꝟba iueniant fideicō. in testō. iure fideicō. valebit. vt. C. de fideic. l. si pf tuus.

t ¶ Fideicommissum quod ēp feciſſe vl̄ cū dicit si filiꝰ me⁹ q̄cunq; decesserit substituo ei vitalē: qz ꝟbū substituo cū sit generale ꝟbū ꝛ ad directā ꝛ ad fideicōmissariā substōnem possit trahi: ad id restringetur qō ē ei aptius. i. ad fideicōmissum: qz directa nō ꝫ locuz q̄cūq; decedit. ꝛ pbat hoc. C. de impu. ꝛ alijs sub. l. pcibus. §. si ꝟo institutio. ꝛ. ff. ō vulga. ſub. l. coheredi. §. cum filie. ꝛ. ff. de le. ꝛ ſe. consul. l. in ambigua. fortē idē si dicat: vitalis heres esto. nā trahitur ad fideicommissum. quia de hereditate restituenda rogasse videtur. vt. ff. ad trebel. l. ex facto. i. Rn. et. l. scꝛuola. Sed contra est. vt nota. supza. in distinctione.

v ¶ Obliget. rogādo eū p fideicōmissū vt fstituat.

x ¶ Trademꝰ. vt. j. de fideicōmisso be. p totū.

y ¶ Quibus modis testamentum infirmet. Usq nūc q̄liter firmet testa. nūc qualiter infirmantur. nam nihil est adeo firmuz quod nō rumpatur vt i auc. ō nup. §. nuptias. col. iiij.

z Estamētū. adoptauerit. i. arrogauerit.

a ¶ Cōstōez. puta au⁹ē q adoptat vt. C. ō adop. l. cū i adoptiuis. §. ō adoptio. §. ſz hodie. Accur.

b ¶ Rūpit. ſi āt eū pzi⁹ istituisset ñ rūpet ſz postea

arrogeꝫ: vt ff. de li. ꝛ pos. filio. §. fi. Si aũt fuit exhꝺatus filiꝰ emãcipatus: ꝛ postea arrogat: tũc nõ rũpit. aut extraneus q postea arrogatur: ꝛ tũc rũpit vt. ff. ꝺ ꝺtab. l. nõ putauit. §. siqs emãcipatum. Extraneũ aũt nepotẽ accipe q nõ ẽ suus heres: cũ alius eum præcedat: alꝫ frustra: ꝛ tũc exhe redatur: vt. ff. de vbo. ob. q ꝺam cũ filiũ. ꝛ de li. ꝛ posthu. l. siqs posthum⁹. §. si filius.

c ¶ Agnatione: i. sicut natiuitate alicuius posthumi: nã tunc certũ est rũpi. vt. ff. de iniust. rup. test. l. i. i fi. ꝛ. l. ij. in pri. ꝛ. l. vez. et hoc in masculi testõ: secus in testõ femine: vt. ff. de li. ꝛ posthu. l. gallus. §. nũc de lege velleia. i fi. §. Et rõ qꝫ præteritio matꝛi habetur ꝓ exhe redatione: vt ff. de exhered. lib. §. fi gd. sed de ioffi. testa. agit talis posthum⁹. vt. C. de inoffi. testamen. l. i. ꝛ. j.

quasi agnatione[c] sui heredis

¶ Posteriore[d] ꝯo testamẽto quod iure perfectũ est superius rũpitur: nec interest an extiterit aliquis heres ex eo posteriore testamẽto an nõ. hoc. n. solum spectatur: an aliquo casu existere[e] potuerit ideoq; si quis noluerit heres esse: aut viuo testatore: aut post mortez eius anteq; hereditatem adierit decesserit: aut ante conditionez sub qua heres institutus[g] ẽ defũctus sit: in his casib⁹ paterfa. intestatus moritur: nã ꝛ ꝑus testm̃ non valeret ruptum a posteriore: ꝛ posterius eque nullas habet vires: cũ ex eo nemo heres extiterit. ¶ Sz siquis[h] priore testõ iure pfecto: posteri⁹ eque iure fecerit: etiã si ex certis rebus[k] in eo testamẽto heredẽ instituerit superius testamẽtũ sublatuz esse diuus seuerus ꝛ antoninus rescripserunt: cui⁹ ꝺstitutionis inseri verba iussimus[l] in nro codice: cuz aligd[m] ãq; preterea in ea constitutione expressum est. ¶ Imperatores[n] quoq; Seuerus ꝛ antoninus Locceo campano[o] rescripserunt testamẽtuz secũdo loco factũ: lz in eo[p] certarum rerũ[q] heres scriptus[r] sit iure valere pinde ac si reruz mentio facta non esset: sz teneri heredẽ scriptũ ut contẽtus rebus sibi datis aut supleta[s] q̃rta ex lege falcidia: hereditatez restituat his q in priore testamẽto scripti fuerant: ꝓpter inserta verba ꝺ testamento: q̃bus vt valeret ꝑus testamentuz expressuz[t] est: ꝺubitari non oportet ꝛ ruptũ qꝺẽ testamẽtuz hoc[u] mõ efficit. ¶ Alio q̃q mõ testamenta iure fca infirmãt: ueluti cuz is q fecerit testm̃ capite diminutus sit[x]: qꝺ quib⁹ mo-

g ¶ Institutus. heres in secundo testamento. ꝛ iste versus est exemplum quando valet secundum testamẽtũ et non extitit in eo heres. et vide tria exempla.

h ¶ Sed siquis. iste. §. est lex. ff. ad tre. ꝛ incipit. Siquis prioze. Accursius florentinus legum doctoz famo.

i ¶ Prioze. nota argumentum pro sententia appellationis vtrum ex ea vel ex prima agatur. Sed contra. arg. C. de dona. inter vi. ꝛ vxo. l. ex verbis. et simile potest notari in. l. pe. eiusdem ti.

k ¶ Rebus. quia totum habet: licet ex certa re fit institutus. et ideo rumpitur primum testamentum: vt hic et. ff. de her. instit. l. i. §. si ex fundo.

l ¶ Iussimus. hoc titulo statim.

m ¶ Aliquid. scilicet quod expresse confirmari potest primum in secundo. et alia. vt patet in sequenti.

n ¶ Imperatores. ecce verba dicte cõstitutionis.

o ¶ Lampano. scilicet rescripserunt salutem.

p ¶ In eo. scilicet in secundo testamento.

q ¶ Rerum. scilicet certarum.

r ¶ Scriptus scilicet in secundo testamento.

s ¶ Suppleta. scilicet si res sibi date non faciãt quartã.

t ¶ Expressum. nam testator voluit primum testamentum manere ꝛ tamen non potuit nisi iure fidei commissi. ex tacita tamen voluntate que ex secundo testamento percipitur remanet primũ: vt si sic dicã in secundo. Ideo instituo talem quia moztuus est quez institueram in primo: nam si errauit remanet primus heres ꝛ legata ex vtroq; prestantur. scilicet a primo herede vt. ff. de here. instituendis. l. fi.

u ¶ Hoc modo. s. tribus modis: per arrogationem: et agnationem: vt supza eodem. §. i. item et per secundi testamenti compositionem. vt supza eodem. §. posteriore quoq; vsq; huc.

x ¶ Diminutus sit. licet minima capitis diminutione: vt. j. e. §. non tamen. in fi. et. ff. de codicil. l. conficiunt. §. si post testamentum. Sed contra supza de testamẽ. mili. §. penul. Sed illud speciale est in milite. Potest

o ¶ Posteriore. rũpitur. hoc vez ꝓm quosdam qñ scõz nõ concordat cũ primo: alꝫ durat primũ. vt. C. de testa. sancimus. sed certe hoc stare nõ potest nam si valet secundum non valet primum cum idem non possit duo testamenta facere: cum ex secundo tantũ adeatur hereditas. ecõtra in sñia: nã valet prima: nõ secunda ab eodẽ ꝛ super eodẽ lata vt. ff. de re iudi. l. iuder.

e ¶ Existere. nõ nõ ꝺsiderari qꝺ ẽ: sz qꝺ esse potest vt hic. ꝛ. ff. de here. ifti. l. pater filio. ꝛ. ff. ꝺ iiust. rup. test. l. cũ i fo. i ꝑn. ꝛ. §. i futuz. Sz ꝺ. ff. ꝺ li. ꝛ posth. si filius. in prima charta. So. ibi testm̃ fz non valuit etiam in prin. hic autem valuit licet ex eo nõ adeatur hereditas. Itez nota q ꝓ id quod valet plus rũpitur per id quod minus valet. sic. ff. de adimẽ. le. l. legatum sub conditione. §. i. ar. contra. ff. de rescin. ven. si id quod. in prin. §. fi. dic vt ibi nota.

f ¶ Decesserit. quare non transmittit nec olim nec hodie ad heredes. vt. C. de ca. tol. §. in nouissimo.

z alius modus irritandi testamentum adyci: qz per lẽ quãdoqz cassatur in duobus casibus: vt i auc. vt cuz õ appella. cognos. §. siquis de ꝑdictis. z. §. sz vnũ ex pa rentibus col. viij.

a ¶ Rettulim⁹. vt. s. õ capi. diminutio.

b ¶ Casu. s. cũ qs ca pite diminuitur.

¶ Dicũt. s. ꝓpie.

c ¶ Causas. i. differẽ tias. Aliogn. s. si ipzo ꝑe dicẽ veliz z large.

d ¶ Singlis. i. ꝓpzijs nominibus. z facit .ff. de suspe. le. l. la beo. §. fi.

e ¶ Irrita. vt per ca pitis di. testatozis.

f ¶ Signata sunt. z postea testatoz capi te diminutus ẽ.

g ¶ Roman⁹. vt qñ maximã vl mediã ca pit di. passus fuerit

h ¶ Potestatis. vt i minima.

i ¶ Fuerit. z aliquo iudicio volũtatem pzimaz retineat. ff. de fm. tab. l. qui ex li beris. §. testamẽta.

k ¶ Libertatẽ. imo etiã facto suo testa tozi: vt qz capiaꝫ ab hostibus: z ibi ser uus moziatur. nam tunc valet testm̃ vt s. q. nõ ẽ ꝑ. fa. tes. §. fi. q ẽ ȝria, sz illud ẽ ꝓpter fictionem. l. cozne. vt ibi. z. ff. de vulgar. sub. l. lex cozn elia.

dis accidit pzimo libzo rettuli mus[a]. ℔ autẽ casu[b] irrita fieri testamẽta dicunt cũ aliqñ z q rũpant irrita fiunt z ea que statim ab initio nõ iure fiunt irrita sũt: sz z ea que iure fa cta sunt: z postea ꝓpter capi tis diminutionẽ irrita fiunt possumus nihilomin⁹ rupta dicere. ¶ Sz quia sane omo di⁹ erat singulas causas[c] sin gulis[d] appellationib⁹ distin gui: iõ q̃daz nõ iure facta di cunt: q̃dam iure fca rũpi vel irrita fieri. ¶ Nõ tñ per oia inutilia sunt ea testã que ab initio iure facta: ꝓpter capi tis diminutionẽ irrita[e] facta sũt. Nam si septez testium si gnis signata[f] sũt: põt script⁹ beres secũduz tabu. testi bo nozũ possessionẽ agnoscere: si modo defũctus z ciuis ro manus[g]: z sue ptãtis[h] moztis tẽpoze fuerit[i]. nã si ideo irri

l ¶ Tabulas. nota qꝫ de iure ciuili nõ admittitur: cũ sit irritũ testm̃ sed in ptozio: quo ispecto nõ potuit infir mari quod erat factũ: cũ circa talia ius ptozii nõ ha beat vim. vt. j. de bono. pos. §. quos autem.

m ¶ Ex eo solo. bñ dicit solo: qz si plus interueniat: li cet non sit perfectum: secundum tamen quandoqz rũ pit pzimũ. vt in fine huius. §. dicemus.

n ¶ Noluerit. scilicet dicendo hec verba: nolo testamẽ tum quod feci valere.

o ¶ Perfecte. immo quandoqz z si sint imperfecte se cunde rumpunt pzimo factas vt. C. de testa. sancimus. que est contra. sed ibi tam ex cursu decenny q̃ mutati one voluntatis illud euenit: non sola mutatione. Item contra. ff. de testa. mi. l. eius militis. §. militia mussus. sed ibi pzimum erat minus solenne iure communi in specto. vnde facile potuit rumpi. Item contra. ff. de in iust. rup. test. l. y. Sed ibi secundum licet non sit perfe ctum iure communi est tamen perfectum iure milita ri vnde rumpit pzimum. Item contra. C. de testa. l. hac consultissima. §. si quis autem. Sed ibi in secundo fue runt instituti: qui z alias ab intestato successuri erant.

vnde facile rumpitur pzimum testamentum: in quo extranei sunt instituti: z facilius admittuntur venientes ab intestato: vt. arg. ff. de vulga. z pu. sub. l. si filius. Item contra. C. de test. l. nostram. et ad idem contra. ff. si ta. tes. nulle ex. l. i. §. si heres.

tuz factũ sit testamẽtũ: quia ciuitatẽ vel etiã libertatem[k] testatoz amisit: aut qz in ado ptionẽ se dedit: z moztis tem poze i adoptiui pris ptãte sit nõ põt scriptus heres fm ta bulas[l] bonozũ possessionem petere. ¶ Ex eo[m] autẽ solo nõ potest infirmari testamẽ tum q̃ postea testatoz id no luerit[n] valere: usqz adeo ut z si quis post factũ pzius testm̃ posteri⁹ facere ceperit z aut moztalitate pzeuentus: aut quia eũ ei⁹ rei penituit id nõ ꝓfecisset: diui ptinatis oꝛone cautũ est ne alꝫ tabule pzio res iure facte irrite fiant: nisi sequẽtes iure ordinate z ꝓfecte[o] fuerint nam imperfectũ testm̃ sine dubio nulluz est[p]. ¶ Eadẽ oꝛone expressit: nõ admissurum se ad heredita tem eius qui litis cã pricipez reliquerit[q] heredẽ neque ta

Sed istis legi bus plus fece rat testatoz vt rumper pmũ. quia incidit: quod magis ẽ q̃ si aliud te stamentum fa cere voluisset. vt ar. ff. de his que in test. del. l. y. Item con tra. ff. de acq. he. l. claudi⁹. Sed ibi nõ va let pzimuz nõ quia ruptum sit a secundo: sz quia heres institutus i pzi mo non adiuit ex eo heredi tatem. vnde ñ ualet testamẽ tũ. qz heredez non habet: vt .ff. de his q̃ in testa. de. l. pri me. nec potuit eam transmit tere suo hꝛdi adeũda: vt. C. de ca. tollen. l. vnica. §. in no uissimo. Item contra. C. õ his qui. vt indig. l. here ditas. sed ibi dixit talia vba q̃ heres erat indign⁹ vl similia: que plus faciũt q̃ si simpliciter diceret nolle pzius valere vel q̃ si secundũ cepisset face re z ideo ibi receditur a pzimo. Uel dic illud quod hic dicitur eẽ vez de iure directo vt non rumpa tur pzimum: sed tamen aufertur ei hereditas vt indigno vt ibi: cuz hoc cogitauerit testatoz: vt ar. .ff. de cõdi. insti. l. quidam. in fi.

p ¶ Nullũ ẽ. nota nihil esse quod perfectuz non sit .C. ad sill. l. cũ sill. in fine. Sed contra. ff. quẽadmo. testa. ape. l. y. §. testamento. sed ibi abusiue dicit aliquod quod non erat perfectum. Item contra .C. de testa. l. hac ꝛsultissima. §. ex imperfecto. Sz illud speciale fauoze liberozum vt ibi dicitur: siẽ z illud est speciale in illis: vt difficilius rumpat te statoz illud in quo ipsi instituti sunt: vt in auc. de testa. imper. §. penultimo.

q ¶ Reliquerit. s. in solenni testamento: quod faẽ vt duriozem faciat aduersarium suis aduersa rys: que institutio est odiosa z inuidiosa: vt. ff. de he. insti. l. pe.

r ¶ Lām.s.litis.nā si legitimas nō ꝓbat.s.princeps multomin⁹ ꝓbabit non legitimas.

s ¶ Probaturum.i.commendaturum.

t ¶ Admissurū.nisi solēniter sit institutus nollet ēt nomē hēdis hꝫe v

¶ Auctoritas.vt qz aligd desit

ꝓp qō testiō ñ valet cū multa sint in eius factiōe necessaria. vt.ff.de testa.§.i.z.y.

x ¶ Rescripserūt.vt.C.de testa.l.ex ipfcō.

y ¶ Inquiunt. iperatores.

z ¶ Soluti vt .ff.de le.z se.l.principes.et facit.C.ō iu.fi sci.l.fisc⁹.§.fi.

a ¶ Uiuim⁹.i. iure viuere volum⁹:vt hic et .C.ō le.z senā. cōsul. digna.z fac.ff.de le.y. qō ꝓnci.z.l.se. z.ff.ō le.iy.l.ipfcōz.ff.ō iof. test.l. pap.§. si imperator.

b ¶ De inofficioso testō.qualiter ipo iure testā infirmātur.s.ti.i. dcm ē.nūc aūt qūter offō iudicis.i.p sētentiā iudicis ītērata ꝗrela.

c ¶ Uia exheredāt hoc refert ad eos qui ascendunt p lineā masculinā z femininā.§z sequēs clausula respicit tm femininam.

d ¶ Uel omittūt.hoc tm ad femininā lineā refert nā illaz ꝓteritio ꝓ exheredatione hētur.vt.§.de exhe.libe.§.mater.Si aūt aliquis de linea masculina omitteret filiū i ptāte.nullū ipo iure esset testamētū.si emācipatū filiū omitteret valeret.sed p ōta.rūpit:vt.§.de exhe.l.i.pzi.z.§. emācipatos Hodie ēt emācipat⁹ ꝓterit⁹ pōt dicē nullū ipso iure.vt.§.de exhe.li.§.notatiz.z.C.ō li.ꝓte.maxim.ū

e ¶ Possint.s.ab adita hereditate infra gnquēnium.vt.C.e.sancim⁹.§.fi.z.l. siquis filiū. in fi.z.ff. e.pap.i fi z.C.in q cau.in ite.ref.nō ē ne.l.y.z hoc ꝓpsita qda petitiōe ad hoc vt testiō rescindatur q nō ē actio.pzsus nec accusatio:§z mediū tenet vt qñz actio:qñz accusatio oī §ꝑe oī ꝗrela:vt nō.ff e.posth.§.figs.f ¶ Qui.s.libi. ¶ Querūt.i.ꝙrūt

g ¶ Exheredatos.a q̄libet linea.b ¶ Preteritos. ab aliquo de linea femina.

i ¶ Testiō.vt.§.q nō ē p.face.test.§.itē furiosi.

k ¶ Liberoz.s.ē ꝓmissū accusare filiū t.qñ sūt ab eis exheredati z ꝫ accipe i filio pagano emācipato. aī si eēt miles nō ſubyceret ꝗrele.vt.C.e.l.pe.i fi. Itez si eēt i ptāte.testiō ipso iure nō valeret. vt.§.q. non est pmiſ.face.test.i pzi.z facit.ff.e.l.nā z si parentibus.

l ¶ Sozoz.hoc accipe i ꝛsanguineis z veterinis vel cōsanguineis tm.nam vterini non possunt vt.C.e.l.fratres.

bulas nō legitime factas:in quibus ipse ob eam cām⁹ here es istitutus erat ꝓbaturū⁹ necꝫ.n.ex nuda voce hēdis nomē admissurum⁽ⁱ⁾:necꝫ ex ulla scriptura cui iuris auctoritas⁽ᵘ⁾ desit aligd adepturuz ſm hoc diui Seuerus z Antoninus sepissime rescripserūt⁽ᵏ⁾:lz.n. iquiūt⁽ᵛ⁾ legib⁹ solutis⁽ᵗ⁾ simus:attamē legib⁹ viuimus⁽ᵃ⁾.

De inofficioso testō

Uia⁽ᶜ⁾ plerūꝙ parentes sine cā liberos suos exheredant vel omittunt⁽ᵈ⁾ inductū est: vt de inofficioso testō agē possint⁽ᵉ⁾ liberi⁽ᵍ⁾ queruntur aut iniꝙ se exheredatos⁽ˢ⁾ aut inique preteritos⁽ʰ⁾ hoc colore quasi nō sane mētis fuerint cū testamētuz⁽ⁱ⁾ ordinarent:§z hoc dicitur nō quasi vere furiosus sit: sed recte quidez fecit

m ¶ Aūt. duo dicit iste.§.pzmū ꝙ frater z sozoz pōt agere ꝗrela. ſm ꝙ hoc verū est qñ turpes pōe istituūt hēdes.

n ¶ Turpib⁹.s.ifamibus ipso iure vl p sētentiā vel etiā ō fcō

o ¶ Pzelati ff.i. admissi fūt.

p ¶ Nō ergo ℔ refertur ad pzimū rñsuz.

q ¶ Possūt.s.ō iure.

r ¶ Ultra.hoc ad ℔z.

f ¶ Agētes vicē.s.oz de fcō agētes nō vincerēt. meli⁹ ꝙ faceret si se sūpribus inanibus nō vexarent vt.ff.e.l.i.§z ō.ff.e. posthum⁹.§.figs ex his. §z ibi nemo repellit agentem repelli tm potuit: vt ℔ Sed an filij fratruz agant vl ex hac lfa. eos excludi. sed cuz hodie vocētur ab itestato:z fratribus

equiparantur fortz z ipsis ꝗrela dat. vt i auc. de be.ꝙ ab intesta.defe.z in auc. vt fratrū filij.§. reliquuz.col. .iy. que est in.C.de le.here.auten.cessan.te. z ar.ff. de ioffi.testa.l.posthum⁹.i pzin.§z rñdent qdā ꝙ non admittūtur ad querelā z tñ vna cū eo ꝙ pōt agere admittuntur ab intestato. vt.C.de inoffi.test.fratres.z.C. cōmunia de suc.auc.itaq;. Uel posset rñderi ꝙ admittit iure diuerso.nā frater agit ꝗrela z rūpit.z filius alterius fratris cū sit ruptū testiō admittitur ab intestato.

t ¶ Naturales.s.z legitimi.nā naturales tm nō agunt in bonis pris.sed matris:vt.ff.e.si suspecta.§.l.

v ¶ Diuisionem.vt ab auo paterno vel materno.

x ¶ Adoptati.i.arrogati qui habēt quartā ex constitutione diui.pij.vt.ff.eo.pap.§.siquis impubes. Itē adoptati si auo paterno nati sūt.vt.C.de adop.cum inadoptiōne.§.de adop.§.sed hodie.z hoc predixit.

y ¶ Partem.s.quartam.si autem minus tunc ad supplementum agit: vt.§.pzi.§.

z ¶ Posthumi.s. exheredati.nā si ꝓteriti ipo iure rūpit testiō.vt.§.de exhēda. lib.§. posthumi.sed hodie nō pōt exheredari.vt.C.e.siquis i suo.§.legis.

r ¶ Uenisūt.i.venire pōt.vt iure legati vl donatōis vt .§.e.§.pe.vl qz eoz filij vl fui sūt istituti. vt.ff.e.l.nihil

a Testamẽto. s. iure institõis: cũ testamẽtũ facit. vt in auc. vt cũ ō ap. cog. §. aliud. sz si aliã volũtatẽ facit. sufficit quoquo relinquatur ti. vt in auc. ō trie. z se. §. i.

Constitutio. vt. C. eo. omnimodo.

b Eis. i. exheredatis vl̃ pteritis. Fuerit adiectũ. vt .C. eo. sãcim⁹. i pri.

c Si tutor. testatoꝛ extraneum instituit z filiũ exhẽdauit: z cuidã pupillo existenti in tutela filij sui legatũ reliquit: quod petijt filius nomine pupilli sui: nõ tñ ideo repellit a querela suo nomine. Sz ō. ff. e. l. fina. i. R. Sz ibi certe aduocat⁹ vl̃ ꝓcuratoꝛ spõte faciebat cũ illo effã sint spõtanea. vt. j. man. mãdatũ. at hic ẽt ex necessitate: qz tutela ex necessitate suscipit vt. ff. de tu. z cu. da. ab his. l. nec nõ. z necessario geritur vt. ff. de admi. tu. l. i. in prin.

d Nihilomin⁹. nã videbat paternum iudiciũ appꝛobasse. z sic nõ posse postea querela agere: sz tñ nihilomin⁹ põt: vt hic dicit.

e Pris. i. ipsius tuoꝛis immo erat exheredatus.

f Sed si ecõtrario. hic testatoꝛ filiũ suũ pupillũ exhẽredauit z tutoꝛi quẽ ipsemet pater filio dabat legatũ dimisit. licet ergo agat ō inofficioso noie pupilli z sucũbat. tñ ad legatũ admittitur. z ita nota arg. ex hoc z supioꝛi rñso qꝫ quis agit aliqd interdum nõ vt ipse sz vt alius. sic. ff. de adop. si pr̃. §. qui duos. z. ff. e. si hẽs. §. fi. z. l. aduersus. §. i. z. C. de admi. tu. cũ quidã. z. ff. de compen. l. pe. z. C. de dolo. l. i.

g Igitur. foꝛmatur ex eo qõ hẽs. ſ. e. §. sz hec ita. vbi dicit ẽt si min⁹ quarta hz: nõ agit querela ad oplemẽtũ So. hic loquit añ Justinianũ. vt. C. e. cũ querit. z. ff. e. pap. §. qm̃ aut quartã. al. ſ. ſm Justinianũ tpa. p. l. C. eo. oĩmodo. z illud. Igit qõ ẽ hic ponit inceptiue. nõ illatiue. sic. ff. ō iusti. z iure: ius ciuile. §. h̃ igit. vel lege illatiue. eo qꝫ hẽs. ſ. e. §. tam. in fi.

h Legati. sz hodie iure istõis si facit testm̃. vt i auc. vt cũ de ap. cog. §. aliud. si vo alia sit voluntas sufficit quoquo relinq. ti. vt. i auc. de trien. z se. §. i.

i Uiuos. ſ. data ea oditiõe. vt hec donatio iter viuos i grãtã ꝓputet: vt. C. e. l. si qñ. §. z gnãliter. z hic subjcit.

k Cõstitutionib⁹. vt dotis cã z donationis ꝓpter nupcias. vt. C. ō iof. testamẽ. qm̃ nouella. Qõ autem dixi cioso agere ñ possũt posthumi⁹ qꝫ qui nullo alio iure uenire possũt de iofficioso agere possunt. Sed hec ita accipienda sũt: si nihil eis penitus a testatoribus testõ[a] relictus est: qõ nostra ꝛstitutio ad verecũdiaz nature introduxit. si vero quãtacunqꝫ pars hereditatis vel res ei fuerit relicta: de inofficioso querela quiescẽte id qõ eis[b] deest usqꝫ ad quartaz legitime partis repleat: sz nõ fuerit adiectum boni viri arbitratu debere eã cõpleri. Si[c] tutoꝛ noie pupilli cuius tutelã gerebat ex testõ patris sui legatum accepit: cũ nihil erat relictuz ipsi tutoꝛi a patre suo nihilominus[d] possit noie suo inofficioso patris[e] testõ agere. Sed[f] si ecõtrario pupilli nomine cui nihil relictuz fuit de inofficioso egerit: z supe/ratus est ipse tutoꝛ: qõ sibi in testõ eodẽ legatũ relictũ est: nõ amittit. Igitur[g] quartã quis debet habere vt de inofficioso agere nõ possit sue iure hereditario sive iure legati[h] vel fideicõmissi: vel si mortis causa ei quarta donata fuerit: vel inter viuos[i] in his tñmodo casib⁹ quoꝝ mẽtionẽ facit nostra cõstitutio: vel alijs mõis qui in nris ꝛstitutionibus[k] continentur

Qõ autẽ de quarta diximus ita intelligẽdũ est: ut sive vnus fuerit sive plures quibus agere de inofficioso testõ pmittit̃: vna quarta eis dari possit ut ꝓ rata distribuat̃ eis. i. ꝓ utili portiõe[l] q̃rta

De heredũ qualitate z cria.

Heredes[n] aũt aut necessarij vocunt̃: aut sui et necessarij: aut extranei[o]. Necessarius[p] heredi. z. l. se. hodie sic ad suũ hẽdẽ. vt. C. e. sãcim⁹. in fi. Jtẽ oliz q̃rta dabat. hodie trieẽs vl̃ semis: vt ocim̃ẽ Jtẽ oliz filij se gtos eẽ ꝓbabãt. hodie hẽdes ꝓbãt in gtos. vt. C. e. oio. Jtẽ nõ bũc ti. log ō gratã filius: si eni eẽnt igrati nihil teneꝫ pr̃ eis dimittere vt in auc. ō he. z fal. §. exhẽdatos. z i auc. de imẽ. do. i fi. §. fi. Et sũt cause igratitudis. xiiij. qb⁹ filij exheredãt. z. vij. qb⁹ pr̃ a filijs: vt i auc. vt cũ de ap. co. §. cãs. z. §. hoc dicim⁹. z tres qbus frater a fratre. vt in auc. de nup. §. ingratitudinẽ. Accur.

m De heredũ qualitate z ꝛia. qz heredes de q/bus. ſ. dictũ ẽ diuersi sũt. ideo ō eoꝝ ꝛia z qualitate. i. differenti qualitate videamus.

n Heredes aũt aut necessarij. s. tñ.

o Extranei. de his aũt oibus hic ti. dicit ꝓ ordinẽ. vt. i. pri. §. z. §. sui. z. §. ceteri.

p Necessarius. ad hoc vt sit necessarius ẽ necesse vt sit suus testatoris tpe testi. vt hic z. ff. e. si alienũ. i pri. Jtẽ z tpe mortis. vt. ſ. ō here. instit. §. seruus. Jtẽ qꝫ nõ sit alteri⁹ legat⁹ tũc enim legatario q̃reret hẽditatẽ z ipe ei⁹ eẽt nisi idẽ su⁹ sibi substitutus eẽt heres z liber: vt. ff. ō pupil. sub. l. fi. §. i.

m⁹. vt. ſ. primo. §.

l Portione. vt. ſ. glidet habeat quartã hui⁹ partis quã biturus erat ab itestato. vt. C. e. l. parenti/b⁹. z. l. cũ q̃rit. b tñ ẽ hodie iure autẽticoꝝ mutatũ .ſ. ad trie. vt ctia dec si sĩt qtuoꝛ vl̃ pauciores. Si vo plures sũt filij exhẽdati: hñt dimidiã. vt in auc. de trie. et se. §. i. q ẽ. C. e. auc. nouissima Et nõ. i fi. hui⁹ ti. ꝙ qdã dicũt bũc ti. ho. non hẽ locũ nisi inter fratres tut pib⁹ ꝓsonis hereditatibus istitutis. z hec fuit sntia ☞. p auc. q ẽ. C. ō li. p. vt exhẽdat. auc. nõ lz. z auc. ex cã. Sz nos dicim⁹ ꝙ hz locuz vt oliz: qõ plene diximus in auc. vt cuz de ap. cog. §. aliõ i fi. z dcã auc: ex cã. nisi ꝙ q/dã capitula in d. auc. circa q̃relã sũt inouata: vt qz olim ñ trãsmittebat ad hẽdẽ ẽt suũ nisi eẽt ꝓparata. vt. ff. eo. po sthumus. §.

q ¶ Protin⁹.i. statiz: z siquidē pure istitut⁹ est a se ipso libertatē cōsecutus vī. vt. ff. de acq. he. ex p̄te z. ff. ō he. isti. si sub ꝺditione. §. fi. z etiā ignozās vt. ff. si certū pe. ei⁹ g. z. ff. ō test. g indiciū.

r ¶ Et necessarij⁹, nisi sit istitut⁹ sb hac ꝺditione: si vellet. q̄ ꝺba facilit eū volū tariū: sz i extraneo nil operāt vrōꝺi. instit. ꝺba z. ff. ō he. isti. cozneliꝰ.

f ¶ Unde: quia necessarius.

t ¶ Suspectaf vt qz sciuit se nō eē soluēdo: z fac. §. qui ex causis ma. nō pos. i p̄in. z. §. ō vulga. subst. in p̄in.

v ¶ Fiat. s. ab ꝺuo bf̄de z libero istituto:

x ¶ Heredis. i. serui istituti z hoc ne defunctus iniuria afficiatur vt. §. q. ex cau. ma. nō possūt. §. i. in fi.

y ¶ Incōmodo qz iuit⁹ heredit ati astrigit

z ¶ Prestaf. sic z al⁹ inuenit in mltis locis: vt q vno casu graiaf oz i alio releuari: vt. ff. ō iureiurā. l. eū qui. in p̄in.

a ¶ P̄ mortē. s. aī aditā bf̄ditatē. vt. C. ad sill. cuz sill. vl certe sb p̄tin⁹ vl adita bf̄ditas z. ꝺ. l. cū sil. alio casu loḡ. b

liū i vita illi⁹. c ¶ Refuēt. sepatōe ipetrata si bōa patroni nō attigat. i. nī iceperit admīstrare. vt. ff. ō sepa. l. i. §. fi. al⁹ si icepit administrare ñ poterit postea ipetrare sepationē nisi sit minoz. vt. ff. ō mi. ait p̄toz. §. nō solū. q̄ casu tm̄. s. cū ē minoz sepationē ipetrabit ēt si iā attigerit bf̄ditatē. nō āt vt ab bf̄ditate se abstineat. vt. ff. ō acq. he. nec̄ys. §. fi.

d ¶ Nō veneūt. i. nō vēdūt. e ¶ Sui aūt. in p̄tate. al⁹ si sūt emācipati extranei sūt. vt. j. e. §. ceteri.

f ¶ Deserit, ip̄o p̄prie pōt: qz viuo p̄re ñ fuit bf̄s. sz

res ē ꝺu⁹ bf̄s istitut⁹: iōcz sic appellaf: quia siue uelit siue nolit: oīo post mortē testatoris ꝓtinus⁹ liber z⁹ necessarius heres fit. vnde⁶ g facultates suas suspectas⁷ habēt solent seruum suū p̄mo aut secundo aut vlteriozi gradu heredē instituere: aut si creditozibus satis non fiat⁸ potius ei⁹ heredis⁹ bona cū ip̄o testatozis a creditozibus possideantur vl distrahant: vel inter eos diuidātur. ¶ Pro hoc tamē incommodo¹⁰ illud ei ꝺmodū p̄statur¹¹ ut ea que post¹² mortez patroni¹³ sui sibi acq̄sierit ipsi reseruentur¹⁴: et cū quis bona defūcti nō sufficiant creditozibus: iteruz tamē ex ea cā res eius quas sibi acquisierit non¹⁵ veneunt.

¶ Sui¹⁶ aūt et necessarij heredes sunt: veluti filius filia nepos neptisue ex filio: z de inceps ceteri liberi qui in potestate morientis modo fuerint: sed vt nepos neptisue sui heredes sint: non sufficit eaz eumue in ptāte aui mortis tpe fuisse: sz opus ē: vt pater eius viuo patre suo desierit¹⁷ suus ee heres: aut morte interceptus¹⁸ aut qualibet alia ratione¹⁹ liberatus²⁰ a pa-

of oesinē cp̄tū ad id qō futuz erat. sic z al⁹. vt. ff. ō vsufr. quēad. ca. l. iij. §. ō sinere. g

b ¶ Rōe veluti emācipatōe vl ōportatiōe: vt. §. q mo. ius pa. po. sol. §. pterea z. §. cum aūt.

i ¶ Liberatus. emancipatione.

k ¶ Succedit. ita vt ēt filius emācipat⁹ repellat z nepos q remāsit in ptāte ex eo vel alio filio nat⁹ admittat: z hoc iure ciuili qō nō cogit emācipatos: qz erāt capite minuti. vt. j. de here. q̄ ab iteſta. de. §. emācipati. de iure aūt ptozio soli filij emancipati admittūf: ñ nepotes: vt. ꝺ. §. emācipati. sz p edictū ō ōiūgēdis cū emācipat⁹ liberis ei⁹ admittit simil fili⁹ z nepos: vt. ff. de ōiūgē. cū emā. l. i. ij. R. Qō. i. q̄ sit nepos cū pre vl fratre patris admittat locuz ꝺdie ñ bf̄et: cum sit sblata ois bf̄s q̄ fiebat occasiōe emācipatōis vt i auc. ō he. q̄ ab iteſt. defe. §. i. col. i. l

¶ Sz sui appellāt. i. socij filij z nepotes. m ¶ Quia domestici. nō filiuz domesticū p̄ri. sī et alij mlti domestici: vt. C. ō his q ad ecc. ofu. pñt. §. sane.

n ¶ Existimant. s. ex artificio iurisciuil qō figit eādē psonā patrē z filiū vt. C. ō ip. z alī. sub. l. fi. Itē eā dēvocēvtriusq. j. ō iuri. sti. §. ei qō. Itē z ō vl ōnis qz i illis bōis p̄ris alit sīē ipe p̄. z sicut vxoz domina dotis, scilicet ōicitur z bf̄e possessionem: vt. C. de iure do. in rebus. z. C. q po. i pig. l. fin. ita z possessionem viuo p̄re habere vl filij⁹. vt. ff. p he. l. j. i fi. bīcē q̄ sola admīstratio ōtrāsire ad filiū cū p̄ moziē: vt. ff. ō li. z post. l. i suis.

o ¶ Liboz. vt. j. ō he. q̄ ab iteſt. §. i. p ¶ Dñr. s. oci filij.

q ¶ Fiūt. s. iuf cili ispō. aliō ō ꝓtozio vt i byē qō pualz.

r ¶ Permittit. s. liberi i ptāte posit: ñ vt hēant nēcitatē adiī ꝓtozē: sz sufficē si se ñ imiſceāt vt. ff. ō ac. he. ei. q se. z. C. si vt se ab here. ab. l. i. s ¶ Appellāt. sic. C. ō rei vxo. acti. §. extranei. t ¶ Nō būt. vt. §. ō adop. §. femine, v ¶ hētur. s. vt sit bf̄e extrane⁹. nā ñ ofegt iste

vtrūq; .s. libertatē z hereditatē ex domini testō. qō ē necesse vt sit necessarius: vt. ē. de be. isti. ſ. ſi ꝺo a vino

x ¶ Factio passiue accipe. i. vt possit capere ex testamē/to qō pōt quilibet exceptis quibusdā quos nota infra ti. i. §. legari.

menti factio[x] siue heredes ipſi instituantur siue hi qui in potestate eoꝝ[y] sūt: z id duo/bus[3] tēporib[9] inspicitur: testi quidē facti tēpore vt ostite/rit institutio: mortis vero te/statoris vt effectū habeat: ſ ampli[9] z cum adierit hereditatē esse debet cū eo testi fa/ctio: siue pure siue sub cōdi/tione heres institutus sit: nā ius heredis eo maxime tēpo/re inspiciēdum est quo acqui/rit hereditatē. ¶ Medio āt tempore inter factū testm̄ et mortez testatoris: vel ꝺditio/nē institutionis existē/tez mu/tatio[a] iure non nocet heredi: quia vt dixim[9] tria tpa[b] insp̄i/ci debēt. ¶ Testameti[c] aūt factionē nō solum is habere/videt qui testm̄ facere pōt: ſz etiā qui ex alieno testamē/to uel ipe capere pōt: uel alij/ acgrere[d]: ſz nō possit facere testamētū: z ideo furiosus et mutus z posthum[9] z ifans et filiusfa. et seruus alien[9] testi factionē hr̄e dicuntur. ſz eni testm̄ facere nō possūt: atta/men ex testō uel sibi[e] uel alij[f] acgrere possūt. ¶ Extranei/s[g] aūt heredib[9] deliberandi ptās ē de adeūda[h] hr̄ditate uel nō adeunda. ¶ Sz siue

y ¶ Eorum. nam ser/is cui abstinēdi ptās ē inuiscu/erit se bonis hereditatis: siue extrane[9] cui ꝺ adeūda hr̄di/tate ꝺliberare[i] licet adierit: po/stea reliquēde hr̄ditatis fa/cultatez nō hēt nisi minor sit .xxv. ānis. ¶ Nā huius eta/tis hoibus: sicut in ceteris oi/bus[k] causis deceptis: ita z si temere dānosaz hereditatez/ susceperit prētor succurrit[l].

¶ Sciēdū[m] est tm̄ diuus ha/drianū etiā maiozi. xxv. ānis veniā dediſſe: cū post aditaz hereditatē grāde[n] es alienū qō adite hereditatis tpe late/bat emersisset: ſz hoc cuidaz diuus hadrianus speciali be/neficio p̄stit: diuus āt Hoz/dianus[o] postea militibus tm̄/mō hoc extendit: ſz et nostra beniuolētia cōe oibus subie/ctis impio nostro hoc prestiti/t[p] beneficiū z ostitutionez[q] tam equissimā[r] z nobilē[s] scri/pſit: cuius tenorē si obseruaue/rit hoies: ſz eis adire heredi/tatez z in tm̄ teneri in quātuz/ valere bona hereditatis cō/tingit: vt ex hac cā nec; deli/berationis auxiliuz fiat eis ne/cessariū: nisi omissa obserua/tione nr̄e ostōnis[t]: z deliberā/dum existimauerit z sese ve/teri grauamini[u] aditiōis sup/

abstinēdi facultas p ꝓtorē vt. ē. e. ſ. necessary.

b ¶ Adeunda. nota hic quatuor ꝓpoꝛtionalia. ſ. immiscere z abstinere. que duo pertinēt ad suos heredes. Item adire z repudiare. que duo ptinēt ad extraneos: vt ff. oſ. ſ3 qñz su[9] oſ adire z repudia/re vt. C. de le. hr̄di. defuctus

i ¶ Deliberare. infra annū de/liberatiōis pe/tito tēpore et idulto ab im/periali culmi/ne. a nris autē iudicibus ifra .ix. menses. et non nisi semel peti pōt. vt. C. de iure ꝺeli. sa/cimus. ſ. z hoc quidem.

k ¶ Oibus. nisi sint vsi. iure cō/muni. vt. ff. de mino. l. vez. ſ. itē nō restituit. Itē nisi iurauerit adultus su/per ꝺtractu vt i. l. federici hac edictali. i auc. de pace tenen/da. ſ. sacramē/ta.

l ¶ Succurrit. vt. ff. ꝺ mi. ait ꝓtoꝛ. ſ. si hr̄di/tatem.

m ¶ Sciendū. maiozi. ſ. qdā p̄uilegio. Uenia obtinet

n ¶ Brāde. sic. ff. ꝺ odi. ide. l. y. ſ. si qd z. l. iij

o ¶ Hozdian[9]. Sz vbi sūt le/ges istoꝝ ipe/ratoꝝ. Rn. nō hēm[9]: sed hr̄ mētio eaꝝ. C.

p ¶ Prestitit. al' p̄/stauit. ſ. vt aliqs nō grauet pp ipoꝛtunū ꝺbitū vl'et/ puisū. si ē ñ sufficiēs hr̄ditas: vt. C. ꝺ iure ꝺeli. fa/cim[9]. ſ. ex oib[9]. z hꝺ fcō iuētario: si res pūtes sūt. j. tres mēses. si abfuerūt itra ānale spaciū vt. C. de iure ꝺeli. sācim[9]. ſ. sin aūt ꝺubi[9]. z. ſ. sin aūt i locis

q ¶ Cōstōnes. vt. C. ꝺ iu. ꝺeli. sācim[9]. r ¶ Eqssimā cētū ad tractatū. ſ. ¶ Nobilē cētū ad sniaz.

r ¶ Cōstōnis. q ꝺ ꝺpositōe ꝺci iuētāry logtur.

v ¶ Grauamini. Sz qō erit grauamen. R. tenebit

a ¶ Mutatio. vt qz medio tpe efficiaf nō capax. tm̄ bis tri/bus tpibus bene in/uenitur capax. vt hꝺ z. ff. de be. insti. sed si ꝺditione. ſ. sole/m[9] z. l. si alienū. ſ. in extraneis. Sz ꝺ. ff. ꝺ acq. he. si huus ei[9] q Sed certe q; seruus in fuitute nō ꝺiceba/tur capax vt ibi: ex psona dñi principa/liter erat. nam dñs erat nō capax. vnde eo manumisso: ñ no/cet ei manumissio. cū p̄sumatur nūc q; z tūc fuerat capax Itē sūt arg. ꝺ. ff. ꝓ/emp. l. y. in prin. z in auc. vt cū de appel/latio. cognoſ. ſ. gnā/liter.

b ¶ Tpa. ſ. in extra/neo herede. ſz i suo z necessario erigit/ vnum ſm Jo. ſ. tps/ mortis: vt. ē. e. ſ. si i vl'timo ſm Az. etiā tem/pus testi inspicit. tē/pus aūt adite here/ditatis nō inspicitur q; statim sunt here/des patre mortuo. .ſ. de iure ciuili. vt .ff. de suis z le. in suis. Jn necessarijs aūt tm̄ duo tpa in/spiciūt. ſ. testamenti: z tempus mortis. vt. ff. de heredi/ instī. si allenū. i. R. z. l. seruum.

c ¶ Testamenti. videtur. scilicet i actiua significatione

d ¶ Acquirere. scilicet potest. ¶ Factionem. in passi/ua significatione.

e ¶ Sibi. si sunt sui iuris. Accursius.

f ¶ Alij. si sunt in aliena potestate: vt hic. z. ff. de testa. filiusfa. z facit. ff. de flu. l. i. ſ. fi.

g ¶ Extraneis. abstinendi. vt est suus heres cui datur

insolidū oībus creditorib[a] ⁊ legatarijs ēt si excedāt mēsurā hr̄ditatis vt .C. de iu. deli. l. fi. §. si vero postq̄. Si aūt petijt tps ad deliberādū: ⁊ facit ēt inuētariū: creditorib[9] qdē tenet insolidū. sed de legatis detrahit falcidiā: siue adierit hr̄ditatē infra ōliberationis tps. siue nō recusauerit. ſz si nō fecisset inuētariū: oīb[9] insolidū teneret: vt .C. de iure deli. l. fi. §. fi ät hoc aligs. ⁊ .§. si quis aūt.

a Itē ad legitimā. s. iure ciuili: aliud iure p̄torio. tūc enī necesse hz corā p̄tore agnoscere. vt .C. de iure ōli. l. pube rē. z. l. fin. ⁊. C. qui admit. ad bo. pos. l. vlti.

y Nuda. oportet tñ q̄ extrinsecus declaretur. sīgd ergo p̄ herede velut hr̄s gessit: vt hic dicit: tūc volūtatē illaz ōclarat: nisi p̄testetur se nō vt hr̄dē facē vt hic. ⁊. ff. ō acq. here. l. p̄ hēr. i p̄i. ⁊. l. gerit. Sz ō. id qō dic hic nuda volūtate ē. C. de iu. deli. l. poti[9]. Sz certe ē necessaria volūtas ⁊ actus si ab actu icipias: sic ⁊ al. ff. ō ac. pos. quēadmodum.

z P̄tor hr̄de. i. factis ipsis gerēdo p̄ herede.

a Obysse. alias nisi hoc sciat nō p̄iudicat sibi aditio. nā nō videt adire. vt hic. ⁊. ff. ō acq. he. fi is ad quem. ⁊. l. eum qui duobus.

b Heredē esse. etiā pure. nā si sub ditione non pōt ante existentem ditionē adire. vt. ff. de acq. here. is q̄ heres. Sūt ⁊ alia necessaria. s. vt fit liber ⁊ sui iuris q̄ adit. al nō poterit nisi iussu patris vel dñi p̄cedēte: vt. ff. e. figs mihi. §. iussū. ⁊. l. quoties Itē oportet q̄ sit ꝓpos mētis. vt i fi. hui[9] ti. Itē q̄ sit maior. xiiy. ānis: al's nō pōt adire. vt. C. ō iure deli. potuit. ⁊. l. si infanti. Itē q̄ sciat mortuū esse testatorē: al nō pōt adire. vt. ff. de acq. here. is qui heres. §. figs dubitet. ⁊. l. q̄ hereditatē. ⁊. l. neminē t. l. q̄ supstitis. Itē cert[9] ō ditōe testatoris ē oz: ponere maluerit. Itē[k] extraneus heres testamēto isti tutus aut ab intestato ad legitimā hereditatez vocatus potest aut p̄tore herede gerendo vel etiā nuda[y] voluntate suscipiēde hereditatis heres fieri. P̄tor[3] herede aūt gerere quis videtur: si reb[9] hereditarijs tanq̄ hēs vtatur vendendo res hereditarias: aut p̄dia colēdo locādoue ⁊ quoquo modo si voluntatez suam declaret re vel verbo de adeūda hereditate: dū modo sciat euz in cui[9] bonis p̄herede gerit testatuz intestatumue obijsse[a] ⁊ se ei heredem[b] esse: p̄tore herede. n. gerere est p̄tor[c] dño gerere. veteres .n. heredes p̄ dominis appellabant: sicut aūt nuda voluntate extraneus heres fit ita ꝓtraria destinatiōe[d] statim ab hereditate repellitur.

Euz q̄ surdus vel mutus nat[9] est: vl postea factus nihil p̄hibet p̄ herede gerere ⁊ acquirere sibi hereditatem

c P̄tor dño. vnde her[9]. i. dñs. vt. ff. ad le. acquil. itē me la. §. legis aquilie. Itē dicūt theutonici her. i. dñe.

d Destinatiōe. dūmodo ⁊ hoc actu extrinseco declaretur. ar. tamē. ō. ff. de pecu. leg. l. nō statiz.

vt. ff. ō ac. he. l. si heres. §. fina. ⁊. l. sequen.

e Intelligit. nō q̄ demēs vel furiosus

De legatis Rubrica.

f Post hec. s. q̄ dixim[9]. ō. de test. oz. hucusq̄.

g Pars. s. que ē circa legata: ⁊ lōga est vt p̄z. ff. eo. p̄ mītas rubricas.

h P̄positā. ō. p̄ quas ꝑso. nobis acquī. §. fi.

i Logmur. i. locuti sum[9]. ⁊ sic tps p̄ tpe ponit. vt. C. ō ifa. si possidoniū. vel logmur i. log ōberem[9] si mām p̄cedēte ꝑse queremur. sic i auc. de cōsagui. ⁊ affi. §. si igitur. colla. v.

k Figuris. i. ptib[9] vel formis: q. iiy. st p̄ successionē ciuilē. p̄ p̄toriā: p̄ arrogationē. p̄ adiectionē cōseruāde libertatis cā: vt. ō. p̄ quas ꝑso. nobis acq. §. fina.

l Omnino. i. diligētissime.

m Testis. vt. ō. de testa. ⁊ trib[9] se. ti.

n H̄rdib[9] vt. ō. de he. isti. vsqz huc.

o Sequēti. qz nec debet nisi i testō relicta ⁊ p̄ hēr̄dis instōez ſz hodie ō i vtroq;. vt. ī. ō fideic. he. §. p̄terea. ⁊. ī. e. §. ſz nō vsqz. ⁊. §. affi. p

Legatū. ff. e. ō le. y. l. legatū ſz al'r diffinit. vt. ff. e. ō le. i. legatū. q

Quedā donatio st. n. tres dōatiōes. vt. ff. ō do. l. i. Et differt hec a dōatōe cā mort̄ vt dixim[9]. ō. ō do. §. i. l fi. §. itē a dōatōe iter vivos: cū legatū revocari possit vl ad mortē. vt. ff. ō adime. le. l. iy. i fi. ⁊. l. iiy. ſz i dōatōe iter vivos nō ē ita. ō. ō do. §. ⁊ alie. Itē differūt ab hr̄ditate. cū hēs singlare ⁊ sūonere sit. illō vo vniuersale ⁊ cū onē. vt. ff. mā. si hr̄dita tē. ⁊ ar. ff. ō edē. q̄dā. §. nihil. r

Quedā vba. vt si dicat legatario vēdica tibi rē talē. vl hr̄di dicat. dāno te illuz ere alieno libare. vt. ī. e. §. ſz ⁊ tale. Itē si sic dicat. finite illū hr̄e talē rē. Itē si dicat vni hr̄dū. p̄cipito rē illā. i. ante ptez capito. vt. ff. e. l. si a pluribus i scēa charta.

f Lōstōnib[9]. quas nō hēmus. t

Sublata ē. s. dudū retro.

Lōstitutio q̄ ē. C. Loīa. de lega. l. i.

v Lugubratione. i. vigilatiōe maxie nocturna. nā ēm

phos luna dicitur hre radios lugubres. sic in auc. vt iudi. sine quoquo suff. in prin.

x ¶ Validiores. iterdū ñ ē volūtas validior scriptura vt ff. d vsufru. l. si aly. ⁊. ff. d sup. le. l. labeo. ⁊ facit ad h qd in tex. dr. s. q volūtas sit validior scriptura. qd ē ver: vt. ff. d le. y. l. cuz pr. §. cū imperfecta. ⁊ de lega. i. l. iy. sm Jo. et hoc nisi sit ipossibilis vel pbrosa. vt. j. eo. §. fi. vel inepta: vt. ff. eo. l. suo alieno. §. fina. Accursi.

y ¶ Cupiētes q̄ vba solēnia. ¶ Legatis. i. omni generi legatoꝝ.

z ¶ Natura. q̄tū ad hoc vt debeant: sūt tñ q̄dā fauorabiliora alys. vt. j. de obligatio. que ex qua. contrac. §. fi.

a ¶ Verbis. aptis tñ ad hoc. sic. ff. de con. pecu. qr āt. i fi. ⁊. l. se.

b ¶ Personales. s. ex testō.

c ¶ Per rem. i. p rei vēdicationē. naz recta via transit dñiuz in legatariū rei legate. vt. ff. de fur. l. a ticio.

d ¶ Hypotecaria. s. in reb' alys q̄ fuert defuncti. ⁊ nota q si legatū sit i specie ⁊ sit res testatoris: ꝯpetūt ille tres actiones. si i genere vt suū ꝯpetūt due. s. testamēti ⁊ hypotece. sed in casu tm̄ vna actio. sz ex testō. ⁊ vna exceptio ꝯpetit. vt si lego debitori liberationē: vt. ff. de libe. le. l. q mihi. ⁊. ff. vt i pos. le. l. i. §. si debitori. Si aūt sit res aliena due tm̄ ꝯpetāt. s. psonalis ⁊ hypotece: vt. C. cō. d le. l. i. nō tñ oib' agit. i. actiōe i rē ⁊ ex testō: sz vna quam elegerit vt. ff. de le. y. cū fili'. §. varys. Sz si legatarius sit dñs: qualiter psonali aget. vt. j. d ac. §. sic ita qz. Rn. rōe possessionis. vt. ff. de triti. l. y.

e ¶ Perpensum. i. deliberatum.

f ¶ Ad eā. i. nō fuimus ꝯtenti. s. dicta ꝯstitutione: imo ⁊ aliā fecimus. circa istā ⁊ eandē materiā vt. C. cōia. de le. l. y. prima tñ remouet dr̄iam quatuor genez legatorū. s. in quo erat dr̄ia inter se. sa vero remouet dr̄iaz inter legata ⁊ fideicō.

g ¶ Stricte. i. stricto iure. sic vt ex testō tm̄ debeant: vt. j. de fideicom. heredi. §. preterea.

h ¶ Magis. scilicet q̄ legata vt ab intestato etiam debeantur: vt infra de fideicō. he. §. preterea. vel dic ex volūtate magis q̄ ex solennitate testamenti.

i ¶ Exequari. quātum ad sententiam et tractatum non quantum ad verba. nam non dicitur hodie legataria libertas: licet fideicomis. appelletur. Item propter legatuz non cogitur quis adire: sed per fideicom. vniuersale sic. vt. infra ad le. falci. §. ex diuerso. ⁊. ff. ad trebel. quia poterat. ⁊ infra d fideicommis. here. §. sed si recuset. Accursius florentinus.

k ¶ Deest. in tribus enim deest. vt infra eo. §. post mortem. ⁊ ifra de fideicōmis. here. §. preterea. ⁊ infra de singu. re. per fidei. re. in prin.

l ¶ Amplius. s. vt necessitate detur quod nō erat in fideicō. vt. j. d fideicō. heredi. in pri.

m ¶ Sed neqz cunabulis. i. h volumine: vt supra. e. in proemio circa medium.

n ¶ Operepreciū. idest pulchruz videtur. vt dicitur in salustio.

o ¶ Interim. i. anteq̄ veniamus ad illam constitutionez vbi tractantur communia eorum.

p ¶ De legatis. vt hoc titulo ⁊ duobus sequētibus. scilicet de fideicō. heredi. et alio ibi proximo titulo.

q ¶ Cognita. scilicet separatim. ¶ Eruditi. sic sup de iusti. ⁊ iu. §. his gnāliter.

r ¶ Res. ⁊ in his nil refert si sciuerit hoc defūctus vel ignorauerit. vt. j. e. §. siquis rem suā. ⁊. ff. de le. y. l. vnū ex familia. §. siquis rem suaz. Idem de re cōmuni legata secundum Jo. vt. ff. e. l. v. §. i. et. y. sed certe ibi non valet legatum: nisi pro ea parte pro qua non est error.

s ¶ Aliena. etiam hostium. vt. ff. eodem. etiam ab omnibus. §. etiam. secundum Jo. Item ab hostibus capta. vt. ff. eodem. seruus. ab hostibus. et. l. id quod.

t ¶ Potest. sic ⁊ supra de iusti. ⁊ iure. §. his igitūr.

v ¶ Redimere. spāle pp p̄ceptuz testatoris. sic. ff. commu. diui. l. communi diuidundo. §. finali. regulariter. cōtra. vt. C. de contrahen. emptio. inuitum.

x ¶ Redimere. vllo modo: quia non vult vendere vel si potest tamen nimium petit pro precio: vt. ff. eodem non dubium. §. fina. ⁊ de lega. i. apud Jul. §. constat. Accursius

y ¶ Cōmerciū. i. nō pōt sup ea re ꝯtractus haberi

tates validiores[x] eē cupientes[y]: ⁊ nō verbis: sed voluntatibus eorū fauentes disposuit vt omnibus legatis vna sit natura[z]: ⁊ quibuscūq̄ verbis[a] aliquid derelictuz sit: liceat legatarijs id psequi: nō solum per actiones personales[b]: sz etiā per[c] in rem ⁊ per hypothecariā[d]: cui' ꝯstitutionis ppensū[e] moduz ex ipsius tenore pfectissime accipere possibile est. ¶ Sed nō vsq̄ ad[f] eā cōstitutionez standuz esse existimauimus: cū. n. antiquitatē inuenimus legata qdem stricte[g] cōcludentem: fideicōmissis aūt que ex volūtate magis[h] descēdebant defūctorū pinguiorez naturam indulgētem: necessariū esse duxim' oīa legata fideiꝯmissis exequari[i] ut nulla sit inter ea differētia: sed quod deest[k] legatis h repleatur ex natura fideicōmissoꝝ: ⁊ si qd āplius[l] ē in legatis p hoc crescat fideicōmissi nā. ¶ Sz[m] ne i primis legum cunabulis pmixte de his exponēdo studiosis adolescētibus quādaz introducamus difficultatez: opepreciū[n] esse duximus interiz[o] sepatim p̄us d legatis[p] ⁊ postea de fideicōmissis tractare: vt natura vtriusq̄ iuris cognita[q] facē possint permixtionē eoꝝ eruditi subtilioribus aurib' accipe. ¶ Nō solum aūt testatoris vel heredis res[r]: sz ēt aliena[s] legari pōt[t]: ita vt heres cogat redimere[u] eaz et prestare vel si eaz nō pōt redimere[x] estimationem eius dare. ¶ Sz si talis res sit cui' commerciuz[y]

f Adipisci. passiue accipitur.

a Estimatio. si apō eos nullū est cōmerciū: vel ēt est. sed cum grādi difficultate nō valet legatū: vt hic. ff. eo. de le. i. l. apud iulī. §. fi. nisi testator voluerit. ꝛ rariū manifeste. vt. ff. e. l. siquis inquilinos. ꝛ nisi i alio casu: vt si liber homo sibi legetur qui fuerat redemptus ab hostibus. quo casu a pignore eximitur. vt. ff eo. senatus. §. finali. Si autē cōmerciū est i cōi ſz nō est ei. ſ. a quo relinquitur: valz vt ipz detur vel estimatio. vt. ff. e. l. mortuo boue. §. labeo. ij. ff. ꝛ sic intelligit. ff. e. de le. i. in. l. ſz si res. Si aūt tm ei non ē cui prestare oz si prōpter suuz delictuz vel secte diuersitatē vt in iudeo et mancipio christiano. vt. C. ne iude. xpi. man. l. i. non valet. nec estimatio dar. vt. ff. de lega. ij. mortuo boue. § labeo. i. ff. ꝛ de vbo. obliga. multū interest. sed ꝓpter status cōditionē vel corporis vitium: vt qz seruo militia ꝛtracto legetur stipēdiū cursoris: si testator scit vitiū ieſſe dar estimatio: alr nō. vt. ff. ō le. iij. fideic. §. si suo alieno ꝛ. ff. e. ō. le. i. l. si filiusfāilias. §. si qd alicui. b c Basilicas. basilis grece latine domus regis dr. c Destinata. via publica

d Ignorabat. q ignorantia nocet: nisi coniuncte psone fit relictū. vt. C. e. cum aliena ꝛ nisi cū relinquitur libertas suo alieno: vt de fideicō. li. Pau. Rn. Quid si res legata fuerit euicta. Rx. si in specie nō tenet heres de euicti. vt. ff. ō euic. l. heres ꝛ. ff. de leg. i. l. si a substituto. §. heres. Sed in genere siue extra iudiciū: siue in iudicio tradita fuerit legatario nō stipulāti de euictione agit. ac si nihil sibi datuz esset: si est extraneus. scilicet iste legatarius. vt. ff. de le. i. l. si domus. §. i. et. l. non quocunqz. ꝛ de le. iij. qui concubinaz. §. si heres. et. ff. de euict. heres. Si de cōiunctis est legatarius. vt si vni de fratribus est prelegatum. non agit ne crescat inuidia inter eos. vt. C. de bo. que libe. cuz oportet. ꝛ. ff. de lega. ij. cum pater. §. euict. Sed si omnibus est prelegatum omnes agunt: siue distributio prelegatoruz fit per iudicem facta non est nec adipisci[3] potest: nec estimatio[a] eius debetur veluti si campum martiam vel basilicas[b]: vel templa: vel que publico vsui destinata[c] sunt legauerit: nam nullius mometi tale legatuz est. ¶ Quod aūt diximus alienaz rem posse legari: ita intelligendum est: si defunctus sciebat alienā rem esse: non si ignorabat[d]: forsitan enī si sciuisset alienaz rem esse non legasset: ꝛ ita diuus pius rescripsit. ꝛ verius[e] est ipz qui agit. i. legatariū ꝓbare oportere sciuisse alienā rez legasse defunctum: non heredem ꝓbare oportere ignorasse alienaz: quia semper necessitas ꝓbādi incumbit illi qui agit. ¶ Sed[g] et si rem suam

e Uerius est. vt. ff. de ꝓbatio. verius. C. de rei vendica. res. ꝛ. C. ō edē. qui accusare voluit. C. de exceptio. si qdem. infra. de interdi. §. commodus. C. de actio. ꝛ obli. i. negantes. C. de ꝓbaactoz.

f Qui agit: nisi q negat. neget ius et nisi ꝓsumat ius ꝓ actoze: tunc ꝓbat reus negans. vt. ff. de ꝓo. ex ea parte. ꝛ. ff. de do. inter vi. ꝛ vxo. gntus.

g Sed et si luere. tribus casibus luit heres. Si sciebat testatoz rem esse obligataz. vt hic. Item si ignorabat. sed reliquit ꝺiuncte persone: vt. C. ō fideic. liber. obligata. aliaſ est. l. ꝓdia. vel si ꝓ tanto erat res obligata quantum valet: vel ꝓ maiori sūma. vt. ff. de le. i. si res obligata. §. i.

obligatam creditori aliquis legauerit: necesse habet heres luere: ꝛ in hoc quoq; casu idem placet quod in re alina: vt ita demuz luere necesse habeat heres si sciebat defunctus rem obligataz esse: ꝛ ita diui Seuerus ꝛ antoninus rescripserunt: si tamē defūctus voluerit legatarium luere: ꝛ hoc expresserit: non debet heres eā luere. ¶ Si res aliena legata fuerit ꝛ ei[h] rei viuo[b] testatoze legatari[a] domin[o] factus fuerit: si qdez ex cā emptionis: ex testamēti actione precium consequi[i] potest: si vero ex cā lucrativa: veluti ex donatiōe vl ex[k] alia lucrativa simili cā: agere non[l] potest: nam traditū[m] est duas lucrativas causas

h Uiuo idem. ꝛ si post mortem. vt. j. §. sicui.

i Consequi. nō caute dicit osequi. nam precium petere nō pōt res rem que tm est in obligatione ſm nos estimatio tamen datur ꝓpter defectū rei. vt. ff. de vbo. obligationi. si seruum. §. effectus. Sed contra nos est. ff. de lega. iij. l. si res mihi. Rn. ibi ꝓpter defectum iuris petendi: ꝛ presumpta voluntate defuncti rem legatā legatari[a] amisit: ſz hic ñ ex volūtate ōfūcti amisit emendo. Quidam tamen dicūt estimationē esse i obligatione. vt. ff. de condi. furti. l. in re furtiua. §. sed vtrum. in fi. Et nota quatuor casus quibus peto id qō habeo. Primus est vbi res mihi data potest auferri. vt. ff. de soluti. si rem. ꝛ. l. q res. i. Rx. Item si habeo ex alia causa cr debeam habere: vel quia non videar habere: cum precium absit vt hic. Item si aliquid iur rei deest adhuc tradenduz est. vt. ff. de so. etiam. ꝛ de verbo. ob. iur. §. fi. Item si res deterior est dolo dantis: ex causa stricti iuris datur de dolo licet habeat rez. vt. ff. de dolo. ꝛ eleganter. §. non solū. sed in bo. fi. agitur ex primo contractu. vt. ff. cō. l. ij. aī. iij. §. si res.

k Ex alia. vt legati. vt. ff. man. si hereditatē nō dotis ꝓmissione: vt. ff. de actio. ꝛ obliga. l. ex ꝓmissione dot

l Non potest. etiā si sua postea esse desinit. vt. ff. ō le. ij. meuius. §. duobus. m Traditū. a iure. vt. ff. de ac. ꝛ obli. omnes. ꝛ. ff. de le. i. l. si seruus le. §. stichum.

n ¶ hominem.ff.eo.de le.i.l.si suus.§.i.ō. So. ibi per obliquū currūt:nō directo. vt hic ar.ff.de vulga. substitutio.que liberis.§.fi.

o ¶ Rē.i.spēz.aliō si ḡtitatē vt.ff.ō le.y.l. ticio seio.ī pn.

p ¶ Nō posse.ſ; cur secus quando emit.R. qz nec rem habere videtur.cuz precium ei abſit et loco rei successerit vt.ff.de peti.he.ſi rē.z qz me.cā videamus z.l.ſi ipſa.

q ¶ Ratione.ſ. ſuꝑdicte regule.

r ¶ Testamētis.scilicet duoruz hominū ſi enim vnius esset primum per secundum cozrigitur: vt .ō qui mo. testamē. infir.§. posterioze. Quid ſi in eode bis legauit.R.distigue spēz a quātitate. vt .ff. de lega .i. plane .§.ſi eadem.vſqz ad illū.§.ſi coniunctim

s ¶ Non potest.vt ō leg.i. plane.§. ſed ſi duoꝝm.ō.vt ſequitur ex eodem testamento.So.illa itelligitur secundū huius.§.diſtictionē

t ¶ Agere.ff.de leg.i.huius.§.i.ō. So.ibi testatoris et heredis testantis eſt eadem persona. vt in auē.de iure iurā.amo.in pzin.col.v. Uel ibi in ſecundo legato commodum repzeſentationis pzimi legati relictum videt vt.j.e.§.ex contrario.qz non videtur legari bis in duobus testamētis z ideo non habebit niſi ſemel.

u ¶ Ea.ſic.ff.de lega.iy.l.quod in rem.in pzin.

x ¶ Modo.ſi autem nec fuit res.nec eſt in rerum natura: nec erit vt chimera.vel fuit ſed non eſt: vt homo mozтuus: non poteſt legari.vt infra de inutili.ſtipu.in pzin.Si autem eſt dubium an ſit vel non ſit in reruz natura:cauet heres de pzoſequendo z reſtituendo. vt.ff. de lega.i.ſeruo legato.§.fina.Idem in ſeruo legato. q fugerat ante testamentū.aliud in eo q fugerat poſt.ſ. teſtamentum.qui.ſ.eſt periculo legatarij. vt.ff.e.ti.l. cum ſeruus.z.l.ſi ſeruus legatus.i.R.

y ¶ Natum.z tunc competit ſibi exactio.vt.ff.ō verbo. ob.interdum.i.Rn.

z ¶ Si eadez duobuſ.Quid ſi dicat: illi aut illi lego.R. duo rei ſtipulandi eē videntur.vt.ff.e.ti. de le.iy. ſi ticio aut ſeio.

a ¶ Cōiunctiz.ſ.p copulatiuā diunctionē.vt.ff.de here. iſti.ſi ita gs.

b ¶ Diſiūctiz.i.ſepatim.vt.j. pr.§.

c ¶ Scinditur. viriliter niſi ſimul duo coniuncti eſſent q loco vni⁹ obtinent.vt.ff.de here.iſti.tici⁹.z.l. iterduz

d ¶ Uiuo.nā ſi teſtatoze mozтuo legatarius decedat ad heredem ſuum legatum trāſmittit.vt.C.de cadu. tollen.§.cū igitur.

e ¶ Teſtatoze.poſt teſtamētū tñ vt differat a ſequenti in eundem hominem[m] z eandem rem[o] occurrere nō[p] poſſe. ¶ Hac ratiōe[q] ſi ex duobus teſtamētis[r] eadē res eidē debeatur:interest vtrū rē an extimationem ex teſtamēto cōſecutus eſt. Nam ſi rez habet agere non[s] poteſt: gabet eam ex cauſa lucratiua: ſi eſtimationē agere[t] pōt. ¶ Ea[u] quoqz res que in rez natura nō eſt:ſi modo[x] futura eſt recte legat: veluti fruct[y] q illo fūdo nati erūt aut qō ex illa ancilla natuz[z] erit ¶ Si[a] eadem res duob[b] legata ſit. ſiue diunctim[a] ſiue diſiunctim[b]:ſi ambo peruenient ad legatum: ſcinditur[c] inter eos legatum:ſi alter deficiat: quia aut ſpzeuerit legatum: aut viuo[d] teſtatoze[e] deceſſerit: vel alio ḡquo mō defecerit[f] totuz ad collegatarium pertinet. ¶ Coniunctiz[g] aūt legatur: veluti ſigs dicat. Ticio z Seio hominē Stichum do:lego:diſiunctiz[h] ita:ſi quis dicat: Ticio Sticum hominez do: lego[i]: Seio hominez Stichum do: lego. ſed ſi expzeſſit eundē hominem Stichuz eque diſiunctim[k] legatum intelligitur.

f ¶ Defecerit.ſ.legatari⁹ vt per mozтē ciuilē. Uel vic legatū qō tribus caſibus deficit z accreſcit legatario.pzeter duos qui ponuntur hic. pzimus ſi non eſt collegatarius in rerum natura tempoze teſtamenti.vt.C.de cadu.tollen.§.i. Secundus ſi mihi z poſthumo.qui aboze tur poſtea vt .ff.e.l.ſi duo.§. fina. Tertius ſi mihi z heredi ſuo legat.vt .ff.eo.l. plane. .§.ſi duobus.z ſic ſunt .v. caſus.ecōtra ſūt tres caſus quibus deficit legatum.ſed collegatario non accreſcit. pzimus ſi mihi et ſuo ſuo legat. vt.ff.eo.l. plane.§.ſi coniunctim. Secundus ſi mihi z tibi res tua legatur.vt.ff.de le. .i.l.hui⁹.§. ſi ti legatur :vt.ff. cio. Tertius ſi mihi z non capaci de lega.y.l.ſi ticio.

g ¶ Coniunctim.ſcilicet re z verbis.vt.ff.ō lega.iy. .l.re coniuncti.

h ¶ Diſiunctim.ſcilicet verbis tantum.nam re ſūt coniuncti.

i ¶ Do lego.Sed nonne dando ſeio adimit ticio: vt.ff.de pu.ſubſti.ſiquis eum.et de adi.le.l.ſicut. Rn.ſic ſi pzobatur teſtatozem hoc ſcilicet adimē ticio z dare ſeio voluiſſe.non alias.vt.ff.eo.ti. de le.i.l.ſi pluribus.§.i.

k ¶ Diſiunctim.ſcilicet verbis tantum: re tamen coniuncti ſunt. vt.ff.eodem.l.iy. re coniuncti. Sunt z aly re z verbis diſiuncti: vt ſi dicā. lego ticio dimidiam ſerui. Sempzonio lego dimidiam eiuſdem ſerui.vt.ff.eodem ti.de le.y.l. et pzoculo. Nec obſtat in eodem titulo. Deuio.in pzinci. quia illa intelligitur quando vnaz dimidiam vtriqz legauit. et in iſtis non habet locum acceſſio. ideſt ius accreſcendi: vt.d.l.pzoculo.Sunt etiam re diſiuncti. ſed verbis coniuncti. vt ſi dico lego tibi et ſempzonio pzo equis pozтionibus. Sunt et aly re et verbis coniuncti. vt ſupza pzoximo.z coniuncti vtroqz modo pzeferuntur diſiunctis vtroqz vel altero tantummodo coniunctis. Coniuncti vero vno modo tantum ſimul admittuntur.ſcilicet re tantum: coniuncti vero cum verbis tantum coniunctis et diſiunctis re et verbis pzeferuntur: vt.ff.de heredi. iſti.ſi ita quis heredes z.ff.de leg.iy.l.re coniuncti z.§. penultimo et.§.finali.

¶ Si cui fundus alienus legatus sit & legatarius emerit[l] ꝓprietatẽ deducto usufructu: & usufru. ad eũ pueneritᵐ & postea ex testamẽto agat recte eum agere & fundũⁿ petereᵒ Julianus ait: qꝛ usufructus in petitioneᵖ seruitutisᵍ locũ obtinet: ſz officio iudicis cõtinetur vt deducto[r] usufructu iubeat estimationeˢ ꝓstari[t]. ¶ Sed si reꝛ legatarij quis legauerit: inutile est legatumᵘ. quia qõ ꝓpriuꝰ est ipsius: amplius eius fieri nõ põtˣ: & licet alienauerit[y] eaꝛ nõ debetur nec ipsa res nec estimatio eius.

¶ Si quis rem suam quasi[z] alienaꝛ legauerit: valet legatum. Nam plus valet qõ in veritate est ꝙ̃ quod in opinione[a]. ¶ Sed & si legatarij esse putauit valere ꝺstat: qa exitum[b] voluntas defuncti habere põt. ¶ Si[c] rẽ suaꝛ legauerit testatoꝛ: posteaq̃ eã alienauerit: Celsus putat si nõ adimẽdi[d] aio vẽdidit: nihilominus deberi[e] idq̃[f] diu[g] Seuerus & ãtoninus rescripserunt. ¶ Idem rescripserunt eum qui post testamẽtũ factũ prędia que legata erãt pignoriˢ dedit: ademisse legatum non videri[h]: & ideo legatariuꝛ cuꝛ herede eiᵒ agere posse vt prędia a creditore luant. ¶ Si[i] vero quis[k] partẽ rei legate alienauerit: pars q̃ non ẽ alienata omnio debetur: pars autẽ alienata ita debetur si non adimẽdi animo alienata sit. ¶ Si qui is debitoꝛi suo liberationem legauerit[l] legatum vtile[m] ẽ: ibi ꝑ publice. n. expedit ſuprema hominum iudicia exitũ hꝫe. i. res talis legatario acquiri potest.

c ¶ Si rem alienauerit, vendẽdo: sed donãdo indistincte videtur adimere. nec distinguit an valeat donatio vel non. etiaꝫ si reuocetur. vt. ff. de adimẽ. le. l. cũ seruus. & .l. rẽ legatã. & l. legatum sub cõditione. §. i. Si ex alia causa a donatione distingue animum vt hic & in dubio ꝓbat heres mutatã voluntatem: vt. ff. de le. iij fideicõ. §. si rẽ. & .ff. ꝺ le. y. l. lucius. §. pe. & .ff. de ꝓba. eum qui

d ¶ Adimendi. quia animus ex hoc ꝓbatur: quia si necessitate rei familiaris non videtur reuocasse. alias sic: que distinctio in donationone non cadit. vt. ff. de adimen. lega. l. rẽ legatam. Et nota. C. eo. qui post.

e ¶ Deberi. scilicet rem legatario. ar. supra eodem. §. non solum. vbi ab initio fuit alienata.

f ¶ Jdq̃. scilicet iuris esse. vel idem scilicet imperatores.

g ¶ Pignoꝛi dedit. Quid si reꝛ obligatam creditoꝛi debitoꝛ legauerit nũquid valet legatum. ℞. sic. & nihilominus poterit petere debitum nisi voluntas testatoꝛis ostendatur volentis cõpensare. vt. ff. de lega. y. l. creditoꝛem.

h ¶ Videri: nisi sub dicta distinctione. i. an habuit animum adimendi vel non. vel nullo modo. vt hic. & C. e. qui post. & hoc quia primo valuit relictum. alias contra. vt .C. de donatio. inter vi. & vxo. si maritus. & .ff. de donat. inter virum & vxo. cum hic status. §. nullo.

i ¶ Si vero. nota de toto ad partem.

k ¶ Quis. scilicet testatoꝛ.

l ¶ Legauerit. quod tribus modis fit. Primus peti. nolo vel quod debet reliquo. vel ac. remitto. & hic liberãdus est legatarius ab oi debito. vt hic. & .ff. de li. le. l. sigs rationes. & l. aurelio. i. ℞. Secundus est rões reddere nolo: & hoc ab oi liberat: nisi ab eo qõ penes eum sit & ab eo qõ dolo fecit. vt. ff. de liber. le. aurelio. §. fina. Tertius si dãnauit heredem ne exerceat actiones. quo casu si bonam causam habet testatoꝛ litis euentus & sũ prus ab aduersario facti legati videtur. vt. ff. de lib. le. petitoꝛ. si malã causam nihil videt legare. vt i eadẽ. l.

m ¶ Utile. licet res sua sibi legari videat. vt. ff. ꝺ li. le. l. i. primo. ℞. & hoc verꝫ nisi testatoꝛe viuo exactio fiat vt. j. e. ti. §. taꝫ aũt. & .ff. eo. l. fideicõmissa. §. si rem.

l ¶ Emerit. s. legatarius.

m ¶ Peruenerit. s. morte vsufructuary. vel capiendi. vel simili cã. lucratiua tamẽ. vt supra de vsufr. §. finitur. & sic factus est causalis.

n ¶ Fundũ. i. ꝓprietatẽ plenã. de iudicis tñ officio aliter fit vt j. sequitur.

o ¶ Petere hic repete quod ditim[a]. supra eo. §. si res. qꝛ ditimus fundum peti & in plena ꝓprietate. Sz opponitur. plena ꝓprietas constat ex duobus. s. nuda ꝓprietate & vsufructu. & iaz habet partem. i. vsumfruc. ex causa lucratiua: quomodo ergo petit fundus in plena ꝓprietate ꝑ vsufru. cũ casu cuꝛ fũdus petit in plena ꝓprietate non obtinet partez dominy: sed vicẽ seruitutis prędialis que non est pars rei. cũ non possit esse sine reꝛ & iõ vt peti ea ps rei que obuenit ex cã lucri. s. vsufr. & cõ rigoze: ſz cõ egtate. vt subycit.

p ¶ Petitiõe. s. tali. i. ꝺicta fũdi ꝑ actionẽ ex testõ alias in multis locũ dominy hẽt. vt. ff. ꝺ dam. ifec. qui bona. §. & supficiariũ. & .ff. cõ do. au. iu. pos. i vẽ. & .ff. fami. her. l. & puto. §. y. & .ff. de vsufru. l. iij. & .v.

q ¶ Seruitutis. s. realis.

r ¶ Deducto. i. estimatõe vsufr. quẽ. s. vsũfructum ex cã lucratiua hꝫ & iõ ñ oꝛ plus hẽre. vt. s. e. §. si res

s ¶ Estiationẽ. s. ꝓprietaꝫ. & ¶ Prestari. s. ab here de suo. v ¶ Legatũ. vt. ff. de lib. le. l. i. ꝛ. So. ibi liberatio relinquit: que nõ erat debitoꝛis.

t ¶ Põt. sic. j. de act. §. sic itaqꝫ. ff. de le. iij. l. cũ qs. l. ℞. & .ff. de excep. rei iu. l. & an eadẽ. §. actiões. & .ff. de acq. pos. l. iij. §. ex pluribus.

y ¶ Alienauerit. ff. de re. ca. l. i. in fi. ꝛ. So. fm B. ibi viuo testatoꝛe alienauit. hic postea. vel hic pu fuit ibi ꝺditionale hꝫ Jo. ar. ff. e. cetera. §. y.

z ¶ Quasi. idest credens alienam.

a ¶ Opinionẽ. nõ. sic ff. ꝺ manu. vin. si pater. §. quotiens. & .ff. de iur. & fac. ig. l. regula. §. g igrauit. ar. ꝛ. ff. de acqui here. is qui putat. Solutio. ibi de re que consistit in animo.

b ¶ Exitũ. i, effectũ. vt. ff. quẽad. & ap. l. vt negare

n ¶ heres. vel heres heredis. vt.ff. de li. le. l. y. i fi.
o ¶ petere. cum effectu propter exceptionē. vt.ff. de lib. le. l. iiy. §. nunc de effectu.
p ¶ heredis. ficut eſt bonorum poſſeſſio ꝛ fideicomiſ. vniuerſale. infra de bo. poſ. §. quos autem. ꝛ de fideicō. here. §. reſtituta.
q ¶ Liberet. per acceptilationē: ſi ſolus eſt debitor ſi habet conreum ſociuz idē alias conreus ſiue ſocius pacto eſt liberatus. vt. C. de lib. le. l. iiy. §. nunc de effectu. in fi.
r ¶ Tempus. vt.ff. de lib. le. non ſolum noſtrum. §. y.
z ¶ Ecōtrario ſi debitor. ſecus ſi alius quia intereſt creditozis pꝛes reos habere: vt.ff. de lib. le. ſiquis decedens. §. fi. alias incipit iuſcribit. ꝛ ad ē. l. iiy. §. fi. e. ti. ō lib. le.
f ¶ Suo. ſ. ciuiliter ꝛ naturaliter ꝛ cum effectu ꝛ pure: alias nō valet. vt.ff. de le. .i.l. ſi creditozi. ꝛ per totam. l. ꝛ. l. ſin aūt.
t ¶ Amplius. Sed nunquid bodie ſem per eſt plus: cum habeat ſtatim rei legate dominium ꝛ hypothecariam aliarum rerum defuncti. ℞. non. vt.ff. de. le. iy. l. iy. §. ſi rem. quia plus tm̄ quatuoꝛ modis dicitur: vtj. de. ac. §. plus. iſte autē modus non eſt aliquis de his. ¶ Ei. ſ. creditozi.
v ¶ Legauerit. ſ. debitoꝛ ¶ Nihilominus. ff. ō le. y. l. debitoꝛ. in pꝛin. otra. vbi ē inutilis. So. hoc corrigitur: vel vbi dicit. Inutilis eſt cum ꝛ aliam habeat actionez poteſt tamen ꝛ iſta agi: vt hic.
x ¶ Conſtitit. i. valuit. Quia ratio illius falſe opinionis
y ¶ Non pōt. nota argu. pꝛo vtraq; parte ad hanc regulam: vt.ff. de verbo. obli. exiſtimo. ꝛ. l. pluribus. §. ſꝛ zſi placeat. ꝛ de his que pꝛo non ſcrip. haben. l. ſi in metallum. §. item ſi ſeruo. ꝛ de ſeruitu. l. pꝛo parte.
z ¶ Sed ſi vxoꝛ. plenius. ſcilicet incōmodo repꝛeſentationis. cum legatum ſtatim. dos vero annua bima trima die olim: bodie poſt annuz mobilia. ſed immobilia ſtatim. vt. C. de rei vxozie actio. l. i. §. cum autem. ꝛ. ff. ō do. pꝛe. l. i. §. verum eſt. Item de dote datur actio inc̄tum maritus facere poteſt vel eius heres. vt.ff. ſolu. matri. etiam. i. ℞n. At legatum inſolidum. niſi in falcidia per beneficium inuentary. vt in auten. de here. et fal. §. ſi vero non fecerint. colla. i. Item ſi qua pacta in pꝛeiudicium mulieris facta ſunt beneficio legati tol

ℓ neq; ab ipſo debitoꝛe neq; ab herede eius poteſt heꝛs petere: neq; ab alio qui heredis loco eſt: ſed ꝛ pōt a debitoꝛe ꝺueniri vt liberet eū.
¶ Poteſt aūt quis vl ad tēpus iubere ne heres petat. Econtrario ſi debitoꝛ creditozi ſuo quod debet legauerit: inutile eſt legatuz: ſi nihil plus eſt in legato q̄ i debito: quia nihil amplius per legatum habet: qō ſi in diē vl ſub conditione debituz ei pure legauerit: vtile eſt legatū pꝛo pter repꝛſentationē. ¶ Qō ſi viuo teſtatoꝛe dies venerit vel cōditio extiterit: Papinianus ſcripſit vtile eſſe nihilominus legatum: quia ſemel cōſtitit quod ꝛ verum ē: nō

luntur vt.ff. de do. pꝛe. l. i. ℞.
a ¶ Dotem. ideſt illam dotem quam non recepit legatarius.
b ¶ Inſtrumenta dotis. ſcilicet i quibus confeſſus fuit ſe recepiſſe dotem quam non recepit. vt.ff. de dote pꝛe. l. fi. ꝛ. l. cum ſcriptum. §. item qui.
c ¶ In pꝛelegādo. ideſt legando: abūdat enī pꝛe. vt.ff. de dote pꝛelega. l. i. .i. ℞n.
d ¶ Si res. puta ſeruꝰ ſtichꝰ.
e ¶ Facto. ideſt moza quo caſu de interitu tenetur. vt.ff. de verboꝝ obligatiōibꝰ. ſi ſeruū. i. ℞n. ꝛ de legatis. i. cum res. §. finali. vel quia ſine cauſa occidit. vt dicta. l. ſi ſeruum. aliud ſi cum cauſa. vt.ff. de le. .i.l. quid ergo. §. ſi heres: tenetur enim de dolo ꝛ lata culpa. ꝛ leui vt.ff. eodem de le. i. ſi cum res. §. ſi culpa. ꝛ. §. culpa
f ¶ Perierit. vel non compareat: quo caſu caueat heres de dando ſi ad eum redierit: et ſuis ſumptibus recuperatur quando poſt moꝛtem fugit: alias idem ſi in vita ſumptibus legatary. vt.ff. de le. i. cum res. §. item ſi res. de le. y. ſi quis ſeruum.
g ¶ Decedit. quia qui in ſpecie tenetur eius interitu liberatur. vt hic. ꝛ.ff. de verboꝝ obligationibus. ſi ſeruum. §. ſi autez alienus. ꝛ dic facto. ideſt culpa vel moza.
h ¶ Sine facto. ſcilicet hoc quoq; ſcilicet ſeruo alieno poteſt admitti culpa. puta non certificauit heres dominum: qui ſi ſciuiſſet ſe poſſe vendere non manumiſiſſet: ſed fozte cum videret vel le manumittere. vt.ff. e. ō le. i. l. cum res. §. ſi alienus. ꝛ. §. penultimo. et. §. finali. Item ſi fuerit in moza emendi. vt.ff. de verboꝝ obligationibus. ſi ſeruum. §. ſi autez alienus. ꝛ dic facto. ideſt culpa vel moza.
i ¶ Heredis. contra de leg. pꝛe. l. nanq; naturam.
k ¶ Manumiſſus. nam manumiſſus ſimilis eſt moꝛtuo vt.ff. de ſol. ſi mihi alienum. Accurſius florentinus legum doctoꝝ famoſiſſimus.

l Tenetur.s.ad estimationē.vt.ff.eo.le.siquis i-
quilinos.§.i.z.ff.qui z a quibus.bñs.sed hic ñ dicit
tenere manumissionē:sed dicit quo minus valeat
legatum. scilicet quo ad estimationem.

m Nec interest.cur secus vbi seruū indebitū sibi
solutū quis ma
numiserit. vt
.ff.de cōdi. in-
de. in sūma.§.
si seruum que
est contra Jo.
Bₓ.quia ōbuit
scire cum fcūz
suum censeat.
vt i auē.ō iure
iurā.amo.i.Bₓ.

Donauerit
:s.heres.

n Seruum.a
testatore lega
tum:z erat he-
redis.

o Tenet. ad
estimationem
vt. §. pri. dixi.

Ignorauer-
rit.s.heres.

p Suis natis
alias suo nato.

q Tedunt. qz
duo legata sūt
separata. vt.ff.ō
pe.le.l.iij.z.l.si
ancillam. Sed
cōtra.ff.de vē-
tre in spi.l.i.§.
ex hoc. vbi di-
citur q pars
est portio vi-
scerū matris.
Rn. ibi loquit
donec in ventre est.

r Idē.sic est.ff.de pe.le.l.iij.

s Ordinarij. qui sūt bi. dic vt.j.qō cū eo.§.cū ār

t Mortuo.s.viuo testatore.non si post. vt.ff.de
pec.le.tunc mutile.

v Extinguit.quia accessio est.vt.ff. de pec.le.l.i.
z.ij. Sz quare nō ita in supiori casu. Bₓ. ppter ho
minis dignitatem quia ita non accidit. vt.ff. de
edil.edic.iustissime.in prin. Item quid si vicary
erant tantum in peculio.z legati sunt cum peculio
Bₓ.idē vt exprimere peculiū noceat. vt.ff.de cō-
di.z demōstra.si in die.i fi.

x Idem est instructus.huic primo articulo con-
tradicit.ff.de fun.instruc.sicut.in fine. Sol.secun-
dū Azo.q hic simpliciter ppter rudes sic loquit
Uel dic q sit idem qō i partu z vicarys.z qō sequi
tur. Cū instrumento.referatur ad pri.de peculio
vel subtilius refert inter instrumentū fūdi qō pic
sēp tempto legato fūdi z instrz pfīfamilias qō ñ
manumissus[k] fuerit:nō tene
tur heres. Si vero here-
dis seruus legatus sit: z ipse
eū manumisit: teneri eū Ju
lianus scripsit: nec[m] interest
si scierit heres an ignorauerit
a se legatū esse. Sz si alij
donauerit fuū[n]: z is cui dona-
tus ē eū manumiserit tenet[o]
heres cuius ignorauerit a se
legatus esse. Sed si qs ancil
las cuz suis[p] natis legauerit
et si ācille mortue fuerit par-
tus legato cedit[q]. Idem[r]
est z si ordinarij[s] serui cuz vi
carijs legati fuerit: licz mor-
tui sint ordinarij tñ vicarij le-
gato cedunt. Sed si seru[9]
fuerit cum peculio legatus:
mortuo[t] suo vl manumisso
vel alienato ēt peculij lega-
tum extinguitur[v]. Idem[x] ē si
fundus instructus: vl cuz in-
strumēto[y] legat[9] fuerit. Naz
fundo alienato[5] et instrumēti legatū extinguitur. Si[a]
perit licet legatus fundi pereat. z hoc casu loquitur lex
contraria in e.t.l.i.ar.contra.ff. de fun.instru.l.quesitū
.§.sed si fundus.z.§.si instructo. vel dic illā esse Pauli
sniaz. istā la beōis a Justiniano ꝓbatā z sic corrigit illa.

y Instrumēto. ē aūt instrumentū appatus rerum di-
grex legatus fuerit: z postea
ad[b] vnaz ouem puenerit: qō
superfuit vēdicari pōt[c]. Sre
ge aūt legato[d] etiā oues eas
que post testiñ factum gregi
adiscīūtur legato cedere Ju
lianus ait. Est aūt gregis
vnum corpus[e] ex distantib[9]
capitibus: sicut ediuz vnum
corpus est ex coherētibus la
pidibus. Edib[9] veniqz le-
gatis columnas et marmora
que post testamētuz factum
adiecta sunt legato dicimus
cedere[f]. Si peculiuz lega
tū fuerit[g]: sine dubio quicqd
peculio[h] accedit vel decedit
viuo testatore legatarij lu-
cro vel damno est. Quod
si post mortez testatoris ante
aditam hereditate aliqd ser-
uus acquisierit: Julian[9] ait
siquidem ipsi manumisso pe-
culium legatuz fuerit: omne
quod ante aditaz hereditatē
acqsitū ē: legatario[i] cedere[k]
utius mansuraz sin
qb[9] ñ posset exerce-
ri possessio. vt.ff. de
fun.instru.quesituz
.i.Bₓ.z sūt instrumē
ta fūdi colendi ser-
uandi gratia cōpa-
rata. vt de fū. istru.
:l.instrumenta. que
sunt illa ibi habes.

z Alienato.a testa
tore.

a Si grex. q ex.x.
ouibus constat vel
quatuor porcis. vt
.ff.ō abigeis. oues.

b Ad vnā.sic.ff.qō
cuiusqz vniuer.l. fi-
cut.§.fi.

c Potest.ff. qbus
mo. vsufru. amit.l.
fi.cōtra.Solu. facī-
lius perditur lega-
tum vsufruc.cū pro
prietatis: vt ar.ff.e.
ti. repeti.§.rei mu.
z.ff.eodem.l. sed in
grege. in fi.

d Legato.sic.ff.eo
dem grege.sic.infra
.§.proximo.

e Corpus.tria enī
sunt corpora reruz.
vnum quando vno
spiritu. idest ele-
mentatione conti-
netur: vt homo lapis. secundum
stat: vt domus z armarium. tertium quod distantibus
corporibus vt grex z populus. vt hic.z.ff. de vsuca. re-
rum mixtura.§.i.z.ff. de rei ven. in rem.§. at in his.

f Cedere. sed columna vel tignum domus legari pu-
re non potest. vt.ff. de ie.i.l. cetera. ne vrbs deforme-
tur. Accursius.

g Fuerit. seruo vel extraneo:

h Peculio. nam z futurum peculium legari potest.
vt.ff. de pec.le.l.ei. quomodocūqz. z facit supra. ad hoc
proximo.§.

i Legatario. idem manumisso. Accursius florenti-
nus legum doctor famosissimus.

k Cedere. nota tria tempora ante mortem testatoris
z post. ante tamen aditam hereditatem. Item z post i
primo tempore. s. quo inuenitur cessisse dies legati oēs
sunt legatarij pares. nam quicquid eo tempore acqui
rit seruus talis ei cui hoc peculium est legatuz acqui-
rit: siue ipsi seruo siue alij extraneo sit relictum quia

nō cedūt legata. similiter i tertio si sūt pares i scō distinguit extraneꝰ a seruo. vt hic. nā qō legatū cedit extraneo a mortе hic suo ab adita hr̄ditate: qz nec libertas sibi prius debeť C. de ca. tol. §. cū igit. z. §. i nouissimo. z. ff. qñ dies le. ce. l. y. iter quos legatum suo manumisso relictū ē vnū vt hic. cōditionalia vl i diē certū relicta ex die vl ꝯditiōe existente cedūt. i. transmittūtur ad hr̄des. nā ante ꝯditionē vl diē venientez si decedit legatariꝰ nō trās mittit. vt. C. de ca. tollē. §. fin aūt. nisi i tribus casib⁹. pzimꝰ vt. ff. ō odi. z demō. ꝯditiones. Scōs. ff. e. l. iy. Tertius. ff. qñ dies le. ce. si cū p̄fini tione. Itē ꝑbum cedere duas hēt significationes. i. incipere deberi: vt. ff. ō v. si. l. cedere. itē cedere ꝯtū ad trāsmissi onē: vt accipiť. C. de cadu. tollē. p totū. z i vtraq; pōt ß accipi

l ¶ Quia bona ē rō. si. n. pzi⁹ cederet idē eēt qō i extraneo ē z alia rō: vt. ff. ō pe. l. deniq;. §. fi. vbi dr̄ q⁹ verisimile ē cū ei legat: quasi patrimoniū suū ei legat.

m ¶ Peculiū. sic. C. ō pec. ei⁹ q li. me. l. i.

quia¹ huiusmodi legati dies ab adita hereditate cedit. sz z si extraneo peculium legatum fuerit: non cedere ea legato nisi ex rebus peculiaribus auctus fuerit peculium.

¶ Peculiū[m] aūt nisi legatū fuerit: manumisso nō debetur: ꝯ cuius[n] si viuus manumiserit: sufficit si nō adimatur: z ita diui Seuerus et Antoninus rescripserunt. Idem rescripserūt peculio legato[o] nō videri id relictuz vt petitionem[p] hēat pecunie: quā i rōes dominicas impenderit.

¶ Idē[q] rescripserunt peculiuz videri legatū cuz rationibus redditis liber esse iussus ē: z ex eo reliquaꝝ[r] iferre[s]

¶ Tam aūt cozporales res legari possūt ꝯ cozporales[t] z ideo qō defūcto debeť pōt alicui legari vt actiōes suas hr̄s legatario p̄stet[u]: nisi exe-

n ¶ Quāuis. cur aūt varie. ℞. qz secūdo casu. s. qñ inter viuos opas eius manumisso: erat habitur⁹. vnde uersa donatio p̄sumit fm Jo. vt. ff. mā. si vo nō. §. pap. vel fz. ℞. ꝑpter ꝓoccupationē mortis. qz p̄sumitur auferre si potuisset vt i aūc de trien. z se. §. illud q̄z. ibi. ℞. tumultu mortis angustatus rē. z. C. qui testa. facē p̄n. hac ꝛsultissima. §. i.

o ¶ Legato. s. suo: z etiā libertas fuit legata. aliud si extraneo. vt. ff. ō pec. legata. l. vi. §. fi. z. l. si sticho. Accur.

p ¶ petitionē. nisi testatoꝛ fuerit hui⁹ ꝛsuetudis vt redderet suo q̄ sibi ōbeat. vt. ff. ō pe. le. dñs sticho. §. i. i fi.

q ¶ Idē rescripserūt. cū rōnib⁹. q̄si diceret. si relinquo suo libertatē rōnibus ab eo redditis eoip̄so z peculiuz: legare sibi. videoz. aliud ecōtra si libertatē reliquo z rationes reddere veto: qz non videtur legatum peculium vt. ff. de le. i. si suus vetitus. Rationes autem reddere dr̄ qñ amoto dolo z fraude reddit. vt. ff. ō fideicō. liber. l. thais. §. sticbus.

r ¶ Reliqua. al reliqs i. aliq̄ q̄ erāt reddēda reddē: cū iā q̄dā reddiderat. vl ēt si nihil. vt. ff. ō v. sig. l. ceteroz.

s ¶ Jnferre. repete iussus ē. t ¶ Jncozporales. i. actōes

quitus. vt. ß. ō re. coz. z icozpo. vt. ff. ō lega. i. l. i. z. l. cetera. i pzicipio. v ¶ p̄ester. sine cessione tamē vtiles hēt legatari⁹. vt. C. e. l. ex legato.

x ¶ Exegerit. nā si exegerit sēp in dubio p̄sumo voluisse legatū extingui. vt. ff. ō adimē. le. l. pe. §. fi. z ō li. le. nō solū. §. liberatio. nisi plheť ōriū. vel qz ōbitoꝛ vltro obtulit eo non petēte. vl qz ex actā p legatario ōposuit. vt. ff. ō le. iy. l. fideicō. §. fi rem.

y ¶ Sed z tale alicō liberare. nā vtilitatē hz i

z ¶ Si gnāliter res. vt equus.

a ¶ Legatarij. a pzicipio z ex postfacto fm. B. vt ß z. ff. ō le. i. l. si suus legatus. §. cū bō Sz rūdeo a pzicipio oabat electionez hr̄di. sz ex contumacia trāsferebať in legatariuz. ar. ff. ō fui. ficui. z. C. ō so. l. i. Jo. distinguit. aut i gnē gnāliſſimo vl subalterno vt subā vl coꝛpus vl aial legatur: q̄ casu

nō valet cū festucā vel muscā dādo liberet. vl eo gnē qō dialectici spēz appellāt: vt hō ē filia. z tūc sbstigue: aut hēat i hr̄ditatē suos: z tūc legatarius eligit dummodo nō meliozem: vt hic. z. ff. e. i. l. legato. i. ℞. z. l. qui duos. z de lib. le. l. y. aut non hēat z tunc heres eligit vt. ff. de vi. tri. z oleo le. l. iij. i. ℞. z. l. iij. Si autem testatoꝛ ex certis reliquit incertum. aut ipse sēsit ō certo qō patet expresso nomine eius: z tūc eligit heres z eius volūtatē interpretať. aut non sensit: z tunc legatarius eligit vt. ff. de le. iy. l. siquis a filio. §. si plures. z. l. qui duos. i domo aūt i genere legata si habz testatoꝛ duos. vnam ex his eligit heres. si non habet z reliquit deriſoziū ē legatū. vt. ff. co. si dom⁹. i fūdo in genere legato dic non valere legatū. cū vnius digiti possit fieri fundus. vt. ff. de iu. do. cum post. §. gene. z. ff. e. i. l. q⁹ in rerum. §. q̄ siquis.

b ¶ Conditione. s. si eligeret. Accurſius.

c ¶ Et ió. bona rō. vt. C. ō cadu. tollē. §. fin ät aliqd.

d ¶ Ex ꝛstitutione. q̄ ē. C. cōmu. ō le. l. fi. in pzin.

e ¶ Jn nostra constitutione. s. p̄dicta.

k ¶ Cupiente. ⁊ aly aliō ſubaudi.nā vtilitatē. hēt vt.C.eo.l.conſtōne .§.qui.ff.de le.i.l.fi.in. pzin.

g ¶ Beniuolētiā.i.otra equitatē.ſ.q̄ perierūt.i.ō iure ſtricto perire deberēt.vt.ff.e.i.l.hui⁹.§.fina.

b ¶ Et forte.vel cū taxill' vel alio mō.ſic.ff.ō iudi. in tribus. Sed q̄re iuder non ꝯpellit eos ad ſentiendū: vt ff.e.hui⁹. in fi. ℞.immo hoc modo cōpellit vel ibi cōpellit i actione eligenda q̄ dat a iure. hic autez nō cōpellit i eo quod datur a teſtatore.

i ¶ Sētentia. vt tamen cetēris eſtimationibus p̄ſtet uarum partiuz vt.C.cōmu.de le.l. finali. in pzincipio.

R ¶ Legari. ſolum ⁊ eō.i. ſolus legat vt.ff. de le.i.l.y.

l ¶ Factio. in paſſiua ſignificatione accipe vt.ſ.de here. quali.⁊ diffe. .§. teſtamenti Sz q ſūt iſti q non hāt teſtamenti factionē. ℞.in certa perſona. vt.j. pz.§. Itē pe⁹ grinus ſiue de pozratus: vt .C.de here.inſti.l.i. Itē ime tallū dānatus vt.ff. de his q p nō ſcrip.ha. .l.ſi i metallum Itē fu⁹ ō adulterio cum oña ꝯmiſſo accuſatus.vt.ſ.ō be. iſti.§.y. itē collegiū niſi pbet licitū. vt.C.ō be.iſti.l.collegiū. Itē incetuoſi. vt i auc.qui.mo.na.effici. ſui.§.vl. Itez hꝛtici. maioꝛ hereſis. vt.C. ō heret.l.manicheos. Itē apoſtate.vt.C.ō apoſta.bi q ſcāz. Itē mulier nubēs.j. āno a tpe mozt̄ mariti vt i auc.ō nu.§.i. rit: quibus optio relicta eſt: ⁊ diſſentiant in cozpoze eligēdo: ſiue vni⁹ legatarij plures hēdes ſint: ⁊ inter ſe circa optādū diſſētiant: alio aliud cozpus eligere cupiēte⁹: ne pereat legatum quod plerigz prudentiū cōtra beniuolentiā⁸ introducebāt: fozt̄una⁹ eſſe hui⁹ optionis iudicē et⁹ forte eſſe dirimēdum: vt ad quez ſoꝛs deueniat: illius ſentētiaz⁹ in optione p̄ecellat. ¶ Legari⁽ᵏ⁾ aūt illis ſolū poteſt cuz quib⁹ teſtamenti factio⁽ˡ⁾ ē. ¶ In certis⁽ᵐ⁾ vero perſonis necz legata necz fideicōmiſſa relicta eſſum erat. ¶ Nā⁽ⁿ⁾ nec miles quidē incerte perſone poterat relinquere: vt diuus Adrian⁹ reſcripſit: incerta aūt perſona videbatur quaz incerta opinione teſtator animo ſuo ſubijciebat: veluti ſi quis ita dicat: quicunqz filio meo filiam ſuaz in matrimonio dederit.i. collocauerit ei heres meus illuz fundū dato. ¶ Illud⁹ quoqz q̄ō hoc relinquebaꝫ qui poſt teſtamēti ſcriptū p̄imi ꝯſules deſignati erunt eque icerte pſone legari uidebaꝫ: ⁊ deniqz multe alie huiuſmōi ſpes ſūt ¶ Libertas⁽ᵖ⁾ quoqz incerte pſone non videbatur poſſe dari: quia placebat nomina/ tiz ſeruos liberari: tutoꝛ q̄qz incerte pſone dari nō poteſt ¶ Sed certa⁹ vero demōſtratione.i. ex certis pſonis: icerte perſone recte legabatur: veluti ex cognatis meis q nunc ſunt: ſiquis vxoꝛē ſuā duxerit: ei heres meus illaz rem dato. ¶ Incertis⁽ʳ⁾ aūt perſonis legata vel fideicōmiſſa relicta et p errozē ſoluta repeti nō poſſe ſacris ꝯſtitutionibus cautuz erat. ¶ Poſthumo q̄qz alieno inutiliter antea legabat⁽ˢ⁾ eſt aūt alienus poſthumus q natus inter ſuos⁽ᵗ⁾ heredes: heres teſtatoꝛis futurus⁽ᵘ⁾ nō ē: ideoqz ex emācipato filio cōcept⁹ nepos extraneus erat poſthumus auo. ¶ Sz nec⁽ˣ⁾ huiuſmōi ſpes penitus eſt ſine iuſta emēdatione relicta: cū in nr̄o codice conſtitutio⁽ʸ⁾ poſita ē: p quā ⁊ huic ᶻ parti medemur: non ſoluz in hereditatibus: ſz etiā in legatis ⁊ fideicōmiſſis q̄ō euidēter ex ipſius lectione cōſtitutionis clareſcit. ¶ Tutoꝛ⁽ᵃ⁾ aūt nec p nr̄am ꝯſtitutionē icertus⁽ᵇ⁾ dari debet: qa certo iudicio debet pro tutela quis ſue poſteritati⁽ᶜ⁾ cauere. ¶ Poſthumus aūt alien⁹ heres inſtitui ⁊ ātea poterat⁽ᵈ⁾ ⁊ nūc poteſt niſi i utero ei⁹ ſit q̄ iure nr̄o⁽ᵉ⁾ vxoꝛ eē nō p̄ōt⁽ᶠ⁾. ¶ Si qs⁽ᵍ⁾

m ¶ In certis vero conceſſum erat hodie ō etiam añ le.greca inferioꝛē i paupib⁹. vt.C.ō epi.⁊ cle.l.id q̄ō.

n ¶ Nā nec miles.cui⁹.ſ.militi volūtas ſua⁹ p lege al vt.C.ō teſta.mili.l.i. o ¶ Illud q̄z ōſignati i calē. ianuary ſoꝛtiebāt.i.icipiebāt honoꝛes adminiſtrare. et añ p tres mēſes deſignabant. vt.ff. de odi.⁊ de.l. publius ⁊ .C.ō magi.mi.l.i.

p ¶ Libertas dari. vt ſi dicat ita illū liber eē volo q capitoliū primo aſcēdit vl ſiſe fecerit. vt.ſ. pzi.§.icertis. vl ſticbū liber eſſe volo cū habeat duos ſticbos. vt.ff. de mateſ. cū ex pluribus.

q ¶ Sub certa. ſic .ff.de le.pzi.l.iy.§.ō amplius. ſic.ff.e.i.l. ſi ſeru⁹ legatus.§. hui⁹.ſic.ff.de re.du. .l. quidā. ſic.ff.e.i.l. legato.§.i.

r ¶ Incertis.repete q̄ſi nāle ōbitū. vt.ff. ō iudi.inde. iul.in fi. ⁊.l. frater a frē. ⁊.l. ſi oñs. in fi.

f ¶ Legabaꝫ.ſz nec i ſtituebaꝫ iure ciuili vt.ff.ō libe.⁊ poſth. l.gallus.§.ille caſus

t ¶ Suoſ.ſ.quōdā añ emācipationē. vt ſe quitur.

v ¶ Futur⁹.l. hꝛs.

x ¶ Sz nec.q.d.ñ ſolū i poſthūo.ſz oia ꝯ dcā ab illo.§. icert. cozrecta ſūt. vt ar. .ff.e.iy.l.ō legatū .i. ℞.⁊ .l.ea tamen.

y ¶ Cōſtō.quā ñbēm⁹

z ¶ huic.ſ.poſthūo

a ¶ Tutoꝛ p nr̄az.ſ. ſdictā ꝯſtōez grecā nec veꝛi iure. vt.ff. ō teſta.tu.tutoꝛ.

b ¶ Incert⁹. vt ſi ita dicebat. illū tutoꝛē do q pzi⁹ ō tuſcia venerit.c poſteritati.i.filijs.

d ¶ Poterat.ſ.ō iure p̄tozio ñ ciuili. vt.j. ō bo.poſ.i. ℞. ō.ff. ō li.⁊ poſthu.gallus.§.ille.

e ¶ Nr̄o.i.romano.

f ¶ Nō p̄ōt. Sz q̄ ē illa q̄ vxoꝛ eſſe nō p̄ōt. ℞.multe ſūt ille.vt.ſ.ō nup.dixim⁹.§.ſi aduerſus.C.ō iceſt.nu.l.iij

g ¶ Siquis.ſic.C.de teſta.l.ſi quis in nomine.

b ¶ In noie. nomē ē gen[a]: sed ponit hic ꝓ specie sui vt Albert[a] q dicit, ꝓpriū psone nomē. cognomē quasi cō mune cognationis nomē: vt asinellus. ¶ Prenomē qđ cā ofie ponit: vt si sint duo Tuly. vni supaddat Marcus z dicatur marcus tullius. nam marcus ē ꝓnomen. Agnomē ē qđ impo nitur ab euētu: vt aphzicanus q vicit aphzicā. alamanic[a] z gotticus vt. s. in Rica ꝓhemy bui[a] lib.

i ¶ Legatū. fic. ff. si cer. pe. l. certum. C. e. si fortidianū.

k ¶ Heredib[a]. f. si er ret in eoz nomine.

l ¶ Intelligātur. s. a testāte. z hoc i prozsus. i appellatiuis distingue sm Jo. an paz erret vt liberos mēbzanos appellet quo casu valet maxime cū fuerit ꝟsuetus sic appellare. vt. ff. ō le. iij. liberoz. §. qđ tamē cassius. an m[i]tū erret z tūc ō. vt. ff. e. i. l. iij. z de sup. leg. l. labeo. in medio legis.

m ¶ Interest. vñ. liber homo sibi nom mutare pōt. lz ꝟsus non possit. vt. C. de mu. no. l. i. z. ff. ō fal. l. falsi.

n ¶ Uernā. verna ē bu[a] ex ancilla testatozis natus.

o ¶ Si ō suo empt[a]. idē z si non emit. vt ar. ff. de vsuca. nonnūq. §. fi. sec[a] i ven z ditiōe. vt. ff. de otrab. emp. siquis fundum.

p ¶ Lōge. iō dicit magis: qz ẏba false demōstrationis sūt ō substantia ipsi[a] legati: vt cū dico. stichum vernā do lego. lz ẏba false cause nō ita. Itē qz cause legandi nō coheret legato: vt. ff. ō cōdi. z demō. cū tale. §. falsa causa. Itē quia hic dare ꝓsumitur. vt. ff. de conditione indebi. in summa. §. et quoq.

q ¶ Sz si ꝺditionalr. nō ꝺditio p. si apponit: vt hic. z. ff. ō ꝺdi. inde. q. pmisit. z p eū. vt. ff. ō ẏbo. ob. qcūq. §. nō solū. nisi i casu. vt. ff. de tute. l. muto. §. sub conditione Modus p vt. vt. C. de his q sub mo. l. y. Lā p qz. vt hic demōstratio fit ostēdendo aligd qđ nō ē. vt. s. pxi. §. z. ff. e. si sit. §. i. circa hec qtuoz fic dicas: z primo falsa cā non nocet: vt hic. ꝺditio nocet si deficiat: vt hic z. ff. si cer. peta. cū ad pñs. z. l. itaq; modus. idē qđ ꝺditio operaī excepto q: id qđ ꝺatur sub modo ēt anteq; modus impleaī agit: cautione tū interposita ō mō implēdo qđ nō ē in ꝺditione. vt. ff. ō condi. z demō. qui heredi. §. fi. z de āmi. le. liberto. §. lucius. z. ff. e. si cui. In demōstratione distingue. vt. ff. e. si sit. §. i. z. l. nō qcūq;.

in nomine[b] cognomine ꝓnomine agnomine legatarij testatoz errauerit: si de psona cōstat nihilominus valet legatum[i]. ¶ Idemq; in heredibus[k] seruatur z recte. Nomina enīz signādozum hominuz gratia reperta sunt: que si quolibet alio modo intelligant[l] nihil itereſt[m]. ¶ Huic ꝓxima est illa iuris regula falsa demōstratiōe legatū nō perimi: ueluti si quis ita legauerit: Stichum seruū meuz vernā[n] do lego: licet enīz nō vernā sed emptus sit: si de[o] seruo tamē cōstat: vtile ē legatum. Et ꝺuenienter si ita demōstrauerit: Stichuz seruum quē a seio emi: sitq; ab alio emptus vtile est legatū: si de seruo ꝺstat. ¶ Longe[p] magis legato falsa cā nō nocet ueluti cū quis ita dixerit: Ticio qz me absēte negocia mea curauit Stichuz do lego: vel ita: Ticio qz patrocinio eius capitali crimine liberatus sum Stichuz do lego lz enim necq; negocia testatoris vnq; gesserit Ticius: neq; patrocinio eius liberatus est: legatum tū valet. ¶ Sz si[q] ꝺditionaliter enūciata fuerit causa aliud iuris est: veluti hoc modo: Ticio si negocia mea curauerit: fūduz[r] do lego. ¶ An seruo herdis recte legamus queritur: z cōstat pure inutiliter[s] legari: nec quicq; ꝓficere[t]: si viuo testatore de potestate ei[o] heredis exierit[x]: quia qđ inutile fuerit legatuz si statiz post factū testamentum decessisset testatoz non debet[b] ideo valere[y] qz diuti[a] testatoz vixerit. ¶ Sub conditione vero recte legatur: vt requiramus an quo tēpore dies legati cedit: in potestate heredis[a] non sit. ¶ Ex diuerso berede instituto[a] seruo quin domino recte ēt sine ꝺditiōe legeī: nō dubitaī. Naz z si statim post factuz testamentuz decesserit testatoz: non tamē apud eum qui heres[b] sit dies

f ¶ Inutiliter. fic. C. de necessa. ser. here. in fi. l. cū qdam. §. illo. ō. sz ibi nō imponitur necessitas dādi vel iā imtis logtur: vt. ff. de ali. z ci. leg. fuos. nam cū sit purum a mozte testatoris cedit vt. C. ō ca. tol. §. cuz igitur.

l ¶ Legari. ꝓpter cōfusionē hereditatis z legatary: quia eadem persona sibi ipsi debere non pōt. Accursius.

v ¶ Proficere qz actus mozti entiū non pñt eē i suspēso: vt. ff. cōmu. p. l. fina. i fi. z ꝓpter regulam catonis que sequitur.

x ¶ Exierit. seruus legatari[a] qz hec ē regula catoniana.

y ¶ Ualere. exceptis qbusdā casib[a]. vt cū res tua sit tibi legata z ante mozte testatozis alienata.

z ¶ Heredis non fit. nā si ē adhuc suus nō valet legatū. al' valet. sic ff. ad le. falci. l. si a suo.

a ¶ Instituto suo. i. dño. ex psona sui. vt. s. p quas perso. no. acqui. §. itē sui. sed idem dominus erit heres. ergo non valet legatum quia idem non potest esse heres z legatarius: vt. ff. de le. i. l. legatum est. §. i.

b ¶ Heres sit. ideſt dicere mozтuo testatoze statim post testamentum. non ideo statim dominus sui erit heres per seruū z legatarius per se. z ita nō erit apud eū. i. eundem heredem hereditas et legatū: qđ erat supiozi. §. imo ad hoc vt sit heres p suuz duo ꝑcedē opozteret: ussus dñi: z obedientia sui. z iterum sui ꝺditio poterit variari sz legatū tā-

tū ſteriz habebit dñs. ſūt ergo ſepata bñditas z legatū interiz cū legatū apō dñz. hereditas apō nullū donec ſuus vl manumiſſus ſibi vel iuſſu alicui⁹ domini eam adeat.

c ¶ Intelligit nā nemo eſt heres adhuc: cum z dñi iuſſus et ſerui debeat ſequi voluntas. vt .C. de he. inſti. cū ꝓponas. z lz bñditatis dies cedat ea addita. tū legatū a morte teſtatoris cedit. vt .C. ō ca. tol. §. in nouiſſimo. vnde apud dominum erit legatū: ſed hereditas apō nullū: que poterit eſſe vel apud hunc vel apō alium. ſi alienabitur ſcilicz ſeruus ꝓius vt ſequitur.

d ¶ Ante legabatur. aliud in tutore etiam olim. vt. §. qui da. tutores poſſūt. §. ad certū

e ¶ Fūdamentum. cum ſine illo nullum dicatur. vt. ff. de iu. codicil. l. fi. et. j. ti. iij. §. in ꝓmiſ. z de his que in teſta. delen. l. pe. ibi. calphurni⁹.

f ¶ Ordinē. nota ordinez ſcripture nō ſeruādū. ſic. ff. de ſol. non enim. §. ff. de fideic. li. l. generaliter. §. quid ergo. z in auten. de he. z fal. §. inordinatum.

legati cedere intelligit[c]: cuz hereditas a legato ſeparata ſit z poſſit p eū ſeruuz alius heres effici: ſi ꝓſcꝫ iuſſu domini adeat: in alteri⁹ poteſtate trāſlatus ſit: vl manumiſſus ipe heres efficeret: gbus caſibus vtile eſt legatum: q ſi in eadē cā permanſerit: et iuſſu dñi ſcilz legatarij adierit: euaneſcit legatū. ¶ Ant[e]d heredis inſtitutionē legabatur ātea inutiliter: ſcilz qz teſtameta vim ex inſtitutiōe hereduz accipiūt: z obid veluti caput atq; fūdamētum[e] intelligit totius teſti heredū iſtitutio. ¶ ꝑ pari ratiōe nec libertas ante heredis inſtitutionem dari poterat: ſed qz in ciuile eſſe putauimus: ſcripture ordinē[f] qdez ſequi: qō z ipſi antiquitati vituperandum fuerat viſum: ſperni āt teſtatoris voluntatē[g] p nraz ꝓſtitutionē[h] z hoc uitiū emēdauimus: vt liceat z ante heredis inſtitutionē z inter medias[i] heredū inſtitutiones legatum relinquere: et multo magis libertatē cui⁹ vſus fauorabilioꝝ[k] ē. ¶ ꝑ poſt morte quoq; heredis aut legatarij: ſimili modo inutiliter legabatur: veluti ſi qs ita dicat: cuz heres meus mortuus fuerit do lego: item pridie cꝫ heres aut legatarius morietur: ſed ſimili modo z hꝫ correximus[l] firmitatem huiuſmodi legatis[m] ad fideicōmiſſoruz ſimilitudinez preſtātes: ne in hoc caſu deterior cauſa legatoꝝ cꝫ fideicommiſſoruz inueniatur[n]. ¶ ꝑ pene quoq; noie inutiliter legabatur z adimebatur[o] vel trāſferebatur. pene autē noie legari uidet qō coercendi heredis cauſa relinquitur quo magis aliquid[p] faciat: aut nō faciat[q]: veluti ſi qs ita ſcripſerit: heres meus ſi filiā ſuā in matrimonio Ticio collocauerit[r]: vl ex diuerſo ſi nō collocauerit: dato decē aureos Seio aut ſi ita ſcripſerit: heres meus ſi ſeruum Stichum alienauerit[t] vel ex diuerſo ſi non alienauerit: Ticio decē aureos dato. Et in tātuz hec regula obſeruabatur: vt per[u] cꝫ pluribus principalibus ꝓſtituti onibus ſignificetur: nec principem quidē agnoſcere[x] poſſe q ei pene noie legatuz ſit nec ex militis quidem teſtamēto talia legata valebant cꝫuis alie militum voluntates in ordinādis teſtamentis valde obſeruēt[y] gn ēt nec libertatē ſ pene noie dari poſſe placebat: eo āplius nec heredē pene noie adijci poſſe Sabin⁹ exiſtimabat veluti ſi qs ita dicat: Tici⁹ heꝛs eſto: ſi ti

g ¶ Voluntatem. repete vituperandus erat.

h ¶ Conſtitutionem. quam non habemus ſecundum quoſdam. Vel dic verius q loquitur de ea q ē i. C. de teſta. l. ambiguitates. z qō ibi dicit: nō ex mente: referas ad alia non ad hunc ordinem. Accurſius florētinus legum doctor famoſiſſimus.

i ¶ Medias. quia primum inſtituit heredem. z poſtea legauit: z poſtea alijs heredem inſtituit: ita legat inter medias heredum inſtitutiones.

k ¶ Fauorabilioz. niſi i duob⁹ caſibus: vt. ff. de manu. teſta. cum ex pluribus, z de lega. i. ſiquis a fi. §. penultimo. z. l. ferre. z ad trebelli. ſi patrō. §. ſed ſi non fructus. Accurſius florentinus legum doctor famoſiſſimus.

l ¶ Correxim⁹. vt. C. vt actio ab he. z cōtra here. l. i.

m ¶ Legatis. in ſtipulationibus idem vt dcā. l. C. vt actio ab here. et contra heredes. l. i. caue tamen quia legatum incipit ab herede vel heredi dari qō primo nullo modo fuit: ſed ſtipulatio fuit. licet inefficax vt. ff. ō euictioni. q a pupillo. et. l. ſi per imprudentiam. §. non mirum.

n ¶ Inueniatur. vt .ff. eodem. i. l. i. z ſupra. eodez. ti. §. ſed non vſqz.

o ¶ Adimebat. hec verba expone. vt infra ti. i.

p ¶ Aliquid. quod fieri vult ſecundum Jo. hoc adiecto. ſcilicet in penaz heredis ſe committere: alias eſt conditio z valet. vt. ff. de his q pe. no. l. i. z. y. z inſtitutione. quia primo pōt legare rē et poſtea hꝫ inſtituē

q ¶ Non faciat. qō fieri ñ vult. Accurſius florentinus legū doctor famoſiſſim⁹.

r ¶ Collocauerit. ſcilicet quod fieri volo. ſ. eam collocari.

f ¶ Non collocauerit. ſcilicet qō fieri nolo. ſ. eam collocari.

t ¶ Alienauerit. qō volo alienauēit. nā vt alienet volo.

v ¶ Per. ideſt valde.

x ¶ Agnoſcere. ſcilicet poſſe. vt. §. qui. modis teſtamē. infirme. §. fina. in fi.

y ¶ Obſeruentur. vt. C. de teſta. mili. l. i.

ci⁹ filiã suã i mr̃imonio Seio collocauerit[z]: Seius q̃q̃ heres esto. nihil. n. itererat qua ratione Ticius coerceatur: vtrum legati datione: an coheredis adiectiõe. ¶ Sz huiusmodi scrupulositas nobis nõ placuit: et generaliter ea que reliquũt̃ licz pene nomine fuerit relicta vel adẽpta: vl' in aliũ trãslata: nihil distare ceteris legatis constituimus[a] vl' in dando vel in adimẽdo ul' in trãsferẽdo: exceptis his videlicet que ipossibilia[b] sunt vel legib⁹ interdicta[c]: aut alias ꝓbrosa[d] huiusmõi. n. testatorũ dispositiões valere: secta[e] meorum temporum non patitur.

De ademptione[f] legatorũ.

Ademptio[g] legatorũ siue ex eodem testamẽto adimant̃ legata siue codicillis[h] firma[i] est siue ɔtrariis verbis fiat ademptio: veluti si quis ita legauerit: do lego: ita adimatur: nõ do non lego siue nõ ɔtrarijs: sed alijs[k] q̃buscunq̃ verbis. ¶ Trãsferri[l] quoq̃ legatuz ab alio ad aliũ potest: veluti siquis ita dixerit: hominẽ stichum quẽ Ticio legaui Seio do lego: siue in eodẽ testamẽto siue in codicillis hoc fecerit: quo casu simil'et Ticio h̃ adimi uidet̃: ⁊ Seio[m] dari.

De[n] lege falcidia Rubri.

Superest[o] ut de lege falcidia dispiciam⁹: qua[p] modus nouissime legatis ipositus ẽ. Cũ. n. duodeci tabulaꝝ lege libera erat legãdi potestas vt liceret vel[q] totũ patrimoniũ legatis erogare quippe cuz in ea lege cautum esset: vti[r] legasset sue[s] rei quisq̃ ita ius esto visum est hãc legandi licẽtiã coartare: Idq̃ ipsorũ[t] testatorum gratia ꝓuisũ est:

z ¶ Collocauerit. s. quod fieri intererat.

a ¶ Constituimus. vt. C. de his que pe. no. l. i.

b ¶ Impossibilia. ff. d̃ le. i. l. si mihi. §. i. cõtra. So. ibi nõ erat ipossibilis: poterat enĩ eẽ ꝙ diu viueret: ⁊ ifra triduũ post id fieret qd̃ volebat. Uel dic ꝙ ibi voluit testator heredẽ constituere se soluturum si decederet scilicet testator infra triduum qd̃ potuit non autem soluere. Itẽ cõtra. s̃. de heredi. instituen. §. impossibilis. Solutio. quidã dicũt nõ valere sicut testator voluit vt hic valet tñ pure vt ibi. Uel distigue sm Jo. aut apponit̃ cõditio impossibilis heredi. aut legatario. si heredi. nõ valet legatum: vt hic Si legatario valet: vt ibi. ⁊ quere hic exempla. C. de his qui pe. no. l. impossibilia. De impossibili dic: precipit heredem transferri mõtez vel ei adiecit coheredẽ vel aliã penam imposuit vl' p̃cepit heredi vel legatario vt daret inquilinos sine prediis: alias penam imposuit. nam in predictis ⁊ similibus remanet heres ⁊ legatarius: nec tenetur ad impossibile vel probrosum. nec etiam ad penam: ideo ꝙ impossibile vel probrosum non impleuit.

c ¶ Interdicta. vt inquilinos sine predys: vt. ff. de le. i. siquis iquilinos.

d ¶ Probrosa. vt vestimenta in fun⁹: vt. ff. eo. i. l. suo alieno. §. fi. vel reliquias in mari. vt. ff. de conditio. instituen. l. penul. in prin.

e ¶ Secta. i. ego qui sequor iusticiã hoc tempore non patior. sic. ff. de pac. l. fi. in fi.

f ¶ De adẽptione legatorum. Quia ambulatoria est defuncti voluntas vsq̃ ad supremum vite exitum. vt. ff. de adimen. lega. l. iij. §. fi. ⁊ l. sequen. ideo post data legata etiam de eis adimendis videamus,

g Ademptio. adimãtur scilicet legata.

h ¶ Codicillis. scilicet testamento confirmatis secundum quosdam non aliter. Sed nos contra. vt in auten. de restitutio. fideicom. §. manifestum. colla. ix.

i ¶ Firma. vt si eodem testamento fiat videtur nec datum. si alia voluntate videtur datum sed postea adẽptum. vt. ff. de his que in testamen. de. l. i. ⁊. ff. de lega. i. si ita scriptum. Sed videtur ꝙ nulla talis voluntas valeat cum videatur sibi repugnare. vt. ff. de regu. iu. l. vbi repugnantia. que est huic contraria. Sed dic ꝙ ibi dicit de repugnantia que fit propter implicitatem verborum. vt. ff. de condi. instituen. si ticius. ⁊ habet locum predicta regula quãdo non apparet que sit vltima: quo casu neutra valet. Si autem apparet vltima valet. vt. ff. eodem. l. nihil prohibet. Accursius florentinus legũ doctor famosissimus.

k ¶ Alys. scilicet vt adimo vl' peniteo ei⁹ quod dedi vel similia. immo etiaz nuda voluntate presũpta: vt si inimicus postea sit factus legatary: vt. ff. de adimen. leg. l. iij. in fi. ⁊ l. iiij.

l ¶ Transferri. facit. ff. eo. translatio.

m ¶ Et seio. scilicet si seius est non capax: nunquid ademptio a primo facta valet. Rn. sic: vt. ff. de le. i. plane. in prin.

n ¶ De le. falcidia. qualiter minuantur legata adẽptione vel translatione dictum est nunc qualiter lege falcidia minuantur. ⁊ ideo dicit. Superest.

o Superest. falcidia. ideo sic dicta: quia vt falx fenum: sic hec lex legata resecat. Uel dic a falcidio auctore dicta vt publiciana a publicio dicta. vt infra de ac. §. alie.

p ¶ Qua. scilicet falcidia.

q ¶ Uel. pro etiam.

r ¶ Uti. hec sunt verba. xij. tabularum.

s ¶ Sue rei. idem in re sua tota quam ipse legauit vel etiã aliena. nã ⁊ aliena res legari põt: vt hic ⁊. ff. ad leg. falci. l. i. i pri. ⁊. s̃. d̃ le. §. non solum.

t ¶ Ipsorum. testatorum nõ tñ licet testatoribus ea renunciare: nisi in casu. vt. ff. e. quod de bonis. §. fina. ⁊. l. si debitor. arg. cõtra. C. de pac. l. penulti. ibi. Cum ⁊ alia regula sit ⁊ cetera. sed hodie per auc̃. sz cũ testator. q̃ ẽ. C. ad le. falci. ɔtra. Accur.

v ¶ Adire facit.ff.ti.i.§.sed qz heredes. Accur.
x ¶ Super hoc.i. super coartanda legandi licētia.
y ¶ Nouissime.i. vltimo. Accursius.
z ¶ Legare. vel etiam causa mortis donare. nam tibi locum habet falcidia. Itē t in mortis causa capione. vt.C. eo.l.penul. Licet de hac q̄ta contradicant: t est pro eis argumentum.ff. eo.l. acceptis. Itē in fideicōmissis. vt.C.e. .l.y. Itē i donatōe iter viros q̄ morte cōfirmatur: nō alias vt.C. eo. in donatione. t i his habet locū quod hic de legatis dicitur.

a ¶ Dod antē. idest nouē vncias totius hereditatis. sic.n. dodrans dicit vt.§. de heredibus instituen. §. hērditas. Si ergo fiat in cōtrariū. de singulis potest fieri sectio. idest quarte partis detractio t ipo iure ꝓposita ē rei vendicatio vt.ff.eodez. lineaz. in fi.i. Rz. t.l. plaucius. et .C. eo.l.y. iam ergo non ē questio. an heres possit retinere falcidiā in vna re. nam nō pōt vt in dicta .l. plaucius. Sed aliud q̄n qs legat partem bonoz. tunc enim succurritur heredi: siue rerum partes siue estimatiōne dare maluerit. vt.ff. de le.i. non amplius. §.i.

b ¶ Et cuz quesitū. facit. ff. eo.l.in singulis. Accur.

c ¶ Supza modum. i. supza quartam. Accur.

d ¶ Minuunt. alias minuatur. t sic remanent ei tres vncie: que sunt quarta totius assis. Accur.

e ¶ Quia is. scilicet Seius. Accursius.

f ¶ Quartā partem. i. tres vncias.

g ¶ Habet. hoc interrogatiue lege. t postea respōde. Et placuit t̄c.

obid quod plerunq̄ intestati moziebantur recusātibus scriptis heredibus pro nullo aut minimo lucro hēditatē adire[u]. ¶ Et cuz super hoc[x] tam lex furia q̄ lex voconia late sunt: quarū neutra sufficiens ad rei ꝺsumationez videbatur: nouissime[y] lata est lex falcidia: qua cauetur ne plus legare[z] liceat q̄ dodrā tem[a] totoz bonoz. i. ut siue unus heres institut[b] sit: siue plures: apō eū eosue ps quarta remaneat. ¶ Et[b] cū quesitum esset duobus heredibus institutis: ueluti Ticio et Seio: si Ticij pars aut tota exhausta sit legatis: q̄ nominatim ab eo data sūt: aut supza[c] modū onerata: a Seio vero aut nulla relicta sint legata: aut ga partez eius dūtaxat in partez dimidiam minuunt[d]: aut quia[e] is quartā[f] ptē toti[g] hereditatis habet[h]: aut āplius habet: Ticio nihil ex legatis q̄ ab eo relicta sūt retinere[b] liceret: placuit vt quartaz ptē sue partis saluā hēat: t placuit quartā posse retinere. Eteni in singulis heredib[g] ratio legis falcidie po

b ¶ Retinere. scilicet quartam partem sue partis quaz iure hereditario habet: non autem datum causa adimplende conditionis sibi ab aliquo imputabit sibi i quartam nisi in statu libero esset datum t de pecunia hereditaria: de qua ei dare permittitur. vt.ff.e.id aūt. t ō docau. moz. l. qō statu liber. Itē nec legatum a coherede relictū sibi imputet: vt.ff.e. in quartam nisi testatoz hoc cauerit. vt. ff.e. quod aūt. i. Rz. t. §. marcellus.

nēda est. ¶ Quātitas[i] autē patrimonij ad quam ratio legis falcidie redigitur mortis tēpore spectaī. Itaq̄ verbi gratia si is qui cētuz aureoz patrimoniū in bonis habebat: centū aureos legauerit[k]: nihil legatarijs ꝓdesse: si ante aditā hereditatem p seruos hereditarios: aut ex partu ancillarū hereditariaruz: aut ex fetu pecoruz tātus accesserit hereditati vt centuz aureis legatorū nomine erogatis: heres quartā ptē hereditatis habiturus sit: sed necesse ē vt nihilominus quarta pars legatis detrahatur.

¶ Ex[l] diuerso si septuagintaq̄ legauerat: t ante aditaz hereditatem intantū decreuerint bona: incēdijs forte aut naufragijs: aut morte seruoz vt non amplius q̄ .lxxv. aureoz substātia: vt etiaz minus relinquatur: solida legata dentur. ¶. Nec ea res[m] damnosa est heredi cui liberuz est non adire hereditatem: que res efficit vt sit necesse legatarijs ne destituto testō nihil ꝺsequātur cum herede in portione paciscī[n]

i ¶ Quātitas. mortis. supza de le. §. si peculium. contra. So. ibi remanet seruus quasi peculij dominus.

k ¶ Legauerit scilicet tres partes hereditatis. t quarta remanet. ita q̄ nō habet locum falci. quia. c. habebat in bonis vt supzadictū est.

l ¶ Ex diuerso legata dicuntur. alias dentur. hoc locum habet quando res hereditarie non legate perierint. Si autem legate perierint distingue: aut erant pondere numero vel mensura. t tūc idem quod hic dicitur: aut non: et tunc aut incertum vrpura hominem. et tunc idem quod hic. aut incertum ex certis: vt vnū de seruis suis. t tunc si omnes pereant legatarij damnum ē. vt.ff. eodem. in ratione. §. diligēter. t. § incerte. aut penit[o] certa: vt stich[o]: t tūc perit legatario vt supza. de le. §. si res legata. Accursius florentinus legum doctoz famosissimus.

m ¶ Ea res. respondet tacite obiectioni. q. d. nonne erit iniquum cōpelli adire t non lucrari t ita dānū sentire.

n ¶ Paciscī. i. aliquid oportet eos dare heredi vt adeat t ita nota q̄ non per omnia etiam hodie sunt exequata fideicōmissa legatis nec legata fideicōmissis. nam fideicōmissarius ꝓpellit heredem scriptum adire t nihil ei dat vt. j. e. in. §. sed si recusset. sed illud est in generalibus fideicōmissis hoc in specialibus.

o ¶ Cum alienum. etiam qō ipsi heredi debebatur tpe mortis. licet cōfusione fit factum indebitū: vt. ff. eodez qui fundum. r. C. eo. l. irritum. nisi expresse prohibeat. vt. ff. e. si debitor creditorem.

p ¶ Funeris. nō monumēti. vt. ff. e. l. i. §. fina. Accur.

q ¶ Seruorum. mos erat antiquitus: vt qui seruos nō habebat vnum vel plures emeret: qui bonoris causa funus testator pileati antecederent quo facto statim intelligūtur manumissi. r sic illoz manumissoz detrahitur precium. r facit ad hanc positionē. C. de la. liber. tollen. §. sed r q domini. Uel dic q testator alicui. x. legauit: vt alienum seruum redimeret legatari⁹ r manumitteret. de hoc enī legato non detrahit falcidia nisi de eo q̄ supesset forte facta emptiōe vt. ff. de fideicō. liber. l. decem. r. ff. e. sed r si nō seruus. si aūt vt suum r p. oprium legatarius manumitteret r tunc nullam patitur falcidiam legatarius. r ita hec pcia deducūtur vt falcidiā nō patiant vt. ff. eo. r si seruus. r. l. iuſ.

r ¶ Ratio habeat: scilicet estimatione rerum: non ex affectione. sed communi estimatione. vt. ff. e. l. precia.

s ¶ Pro rata. vt ita quartā detrabat heres: si nihil ei dimiserat testator. vl si aliquid erat residuū penes eum adhuc detrahit ad suppletionem vel quintam vel etiā millesimam: vt. ff. e. i cōtitate. §. fina. r facit ad hoc. C. e. l. y. r. ff. e. l. plautius.

t ¶ Itaq; si fingamus. retento casu q̄ habebat in bonis quadringenta.

v ¶ Octaua. scilicet quadringētorum: que est quinquaginta: r ita habebat hēs prima quinquagita: r hec alia quinquaginta detracta r sic centum: r sic quartam.

x ¶ Quingentos. retento casu q̄ habebat in bonis quadringenta: r sic legauit vltra q̄s haberet centum.

y ¶ Detrabi. improprie ponit detrabi quo ad id qō excedit: r ꝓprie quo ad quartā: que ē in bonis. r sic semel positum verbum ꝓprie r improprie ponitur. vt. ff. de offi. procōſu. l. y. Itē nota q̄ hec falcidia cessat i multis casib⁹ q̄s dicas vt dixim⁹ i auc. de be. r fal. §. hinc nob.

¶ Cuius aūt ratio falcidie legis ponitur: ante deducitur es alienuz: itez funeris⁹ ipēsa r precia seruorum⁹ manumissorum: tunc demum in reliquo ita ratio⁷ habeat: vt ex eo quarta pars apud heredē maneat: tres vero partes inter legatarios distribuantur pro⁹ rata: scilicet portiōe ei⁹ quod cuiq; eorum legatū fuerit. ¶ Itaq; si fingam⁹ quadringentos aureos legatos esse: r patrimonij quātitatez ex qua legata erogari oporteret quadringētoz esse: quarta p̄s singulis legatarijs debet ōtrahi. q̄ si trecētos quadraginta legatos fingamus: octaua⁸ debet detrahi: q̄ si quingētos⁹ legauerit: inutio quita: deinde quarta detrahi⁷ debet: ante enim detrahendum est qō extra bonoz quātitatē ē: deinde qō ex bonis apō heredē remanē opz.

De fideicōmissarijs hēditatibus Rubrica.

z ¶ De fideicōmissarijs hēditatibus. Justinianus post tractatū legatorum de lege falcidia prius q̄ de fideicommiss. tractauit. quia lex falcidia in legatis prius fuit inuenta q̄ in fideicommiss. secundū .p. vel fic. Dictum est de legatis, sed qz de fideicō missarijs sum⁹ polliciti dicere vt supza. de legā. §. sed ne in primis: et ideo de fideicōmiss. sarijs tractemus. et quia fideicommissorum aliud generale aliō speciale. generale vero dignius: de generali primo videamus: vt infra. eodez. in princi. r infra ti. i. in prin.

a ¶ Unc trāseamus. sciendum. quasi dicat: tracturis nobis de fideicommiss. quia eoz apud antiq̄s aliter se habebat tractatus: ne quid antiquitaꝰ penitus ignoret quare dicam⁹ de fidecōmissaris generalibus r spālibus vt ar. s. ō test. i pn.

¶ Unc⁸ transeam⁹ ad fideicō. sz ꝓpius est vt de hēditatib⁹ fideicōmissarijs videam⁹: Sciendum itaq; est omnia fideicōmissa primis tēporibus infirma esse: quia nemo inuitus cogebatur prestare id de quo rogatus erat. quibus⁵ enim non poterant hereditatem vel legata relinquere: si reliquebant fideicommittebant eorū qui capere ex testamēto poterāt hereditatē: r ideo fideicōmissa apellata sūt qa nullo⁶ vinculo⁴ iuris: sed tātum pudore eorū q̄ rogabātur: cōtinebantur. Postea diuus prim⁹ Augustus semel iterūq; gratia personarum⁶ motus vel quia per ipsius salutem rogatus quis diceret: aut ob insignē quorūdaz pfidiam iussit consulibus auctoritatē suā iterponere⁷: qō qz iustum videbat: r populare⁸ erat: paulati ouersuz ē i assiduam⁵ iurisdictionez⁷ tātusq;

b ¶ Quibus. vt spurijs: r in his nil innouatur. naz nec hodie valet fideicōmissum. vt. ff. de iure f. s. no intelligitur. §. i. r. y. r. iy. r. C. de natu. lib. l. i. r. y. et. C. ad leg. falci. etiam secundum Azonem sunt et alij qui capere non poterant nec possunt vt supza de lega. §. legari. diximus. r in his omnibus nil innouatur vt in muliere que transit ad secunda vota infra tempus luctus: cui ab extraneo relinquit̄ pt. vt. C. ō iceſ. nup. l. ſi ego icesti. r. C. ō ſe. nup. l. i.

c ¶ Nullo. i. nulla actiōe. d ¶ Uiculo. i. actioe. sz p offīm iudicis vt. ff. ō v. ſi. pecunie vbū. §. actioes.

e ¶ Personarum. capacium duntaxat. non earuz que sunt nō capaces: de quibus supza locutus est. r dic personarum quarundam. Accursius.

f ¶ Interpone. scilicet vt fideicommissuz prestet̄ gnāliter i oīb⁹. g ¶ Et populare. i. pplo expediēs.

h ¶ In assiduam. i. vt passue de hoc ius reddatur etiam ab alijs q̄ a cōsulibus. Accursius.

i ¶ Jurisdictionem. ſ. vt q̄tidie ius de b redderet;

¶ Eoꝝ.ſ.fideicõmiſſarioꝝ. k ¶ Crearet vt.ff.de orti.iuris.l.y.§.pᵒ. deinde diuᵒ.l ¶ In primis.ſ. qꝝ ius fideicõmiſſoꝝ expoſituri ſumᵒ qm̃ aũt fideicõ. vniuerſalia ꝛ ſingularia ſuã hñt nãz.cõiter igr ꝛ õ eo i primis notandũ ẽ ſic ꝛ oꝝ ꝛ cõtinuat.§.õ lega.§. ſed nec i primis.Accur.

ni ¶ Inſtituat poteſt etiã ab inteſtato.vt.ſ.e.§.pterea.q ẽ contra.

n ¶ Inutile.nõ non valere teſtamẽtum ſine herede.ſic.ff.õ bis q̃ in teſta.de.l.prime.et .ff.de codi.l.fi.

o ¶ Lõditione que ꝛ a quo ſũt implende dic: vt.ff.eo.fcã.§. ſi ſub ꝺditione

p ¶ Permanet nõ qõ ſemel ẽ. ſemp erit. ſic .ff.de mi.l.etiã ſi ſine.§.ſz qõ papi.ꝛ.ff.õ he. iſti.l.el qui ſoluendo.in fi.

q ¶ Aliqñ.i.ſm vnuꝝ ius vt p trebel. vt ſtati dices.nam oia trãſiebant.

r ¶ Aliquãdo.i. ſm aliud ius ñ erit loco hr̃dis ſz legatarij: vt p pegaſianum ſz q̃ retinet inſtitutus q̃rtaz vt.ſ.e.§.ſed qꝛ ꝛ.§. poſtq̃.

ſ ¶ Trebellio. ꝛ hinc dz fuit trebellianũ ſenatꝰ conſultũ: vt et ad maceõ. a macedone. vt ff. ad mace.l.i. ¶ Lõſulibꝰ.ſ. exiſtentibus. ꝛ ¶ Omnes.i no nõ oes etiã p trebell. vt.ſ.e.§.ergo.õ. Vel iz dic dicat oes no tñ oĩe tote.vel i totũ ſz Jo.Uel dic q̃ qñ de toto erat rogat̃ hẽbat locũ qõ dic of.ſi aũt reſeta quarta õ cetero erat rogatus habet locũ qõ oꝝ.ſ.

v ¶ Liuili.vl etiã ꝓtoria dũmodo tales ſint ꝓtorie que ſint tranſitorie: vt ſunt perſecutorie. vt.ff. de ac. ꝛ ob. in oneratijs.ꝛ.ff. eo.l.i.§.q̃uis. ſecus i penalibus.vt.ſ. de ac.§. penales. x ¶ hereditatẽ non facta ceſſione actionum alias.n.ẽt directas hẽt ex noie cedentis.y ¶ Recuſabant. ſic.ſ.ti.i.in prin.

z ¶ Lõſulibus.ſ. exiſtẽtibus.

peterent:ei et in eum darẽtur cui ex fideicõmiſſo reſtituta eſt hereditas: poſt quod ſenatuſcõſultũ pretoꝛ vtiles actiones ei ꝛ in eum qui recepit hereditatez[x] quaſi heredi ꝛ in heredẽ dare cepit. ¶ Sz quia heredes ſcripti:cuz aut totam hereditatez:aut penetotam plerũq; reſtituere rogabantur:adire hereditatez ob nullum vl̃ minimuz lucrũ recuſabant[y]:atq; ob id extinguebantur fideicommiſſa.

¶ Poſtea vero Veſpaſiani Auguſti tẽpoꝛibus pegaſo et Puſione cõſulibus[z] ſenatus cenſuit: vt ei qui rogatus eſſet hereditatem reſtituere:peride liceret q̃rtam partem retinere:ſicut ꝛ ex[a] lege falcidia ꝛ ex legatis retinere ꝺceditur. ¶ Ex ſingulis q̃q; rebus que per fideicõmiſſuz relinquũtur: eadẽ permiſſa[b] retentio eſt:poſt[c] quod ſenatuſconſultuz ipſe heres onera hereditaria ſubſtinebat[d] Ille autez qui ex fideicommiſſo recipiebat partem hereditatis legatarij ptiarij loco erat.i.ei[e] legatarij cui ps bonoꝝ legabatur: que ſpecies legati partitio vocabatur: quia cum herede legatarius partiebatur hereditatem vnde que ſolebant[f] ſtipulationes inter heredem et

a ¶ Ex lege.i. ꝺicere ſicut p legẽ fal. õ falcã ſpãlia legata.vt .§.ti.i.§.cũ autem. ꝛ.§. ita et generale fideicom. ꝺefalcat p pegaſianuz ſe.cõ. vt hic.Er nõ triplicẽ eẽ quartã. vna oꝝ iure nature õbita vt q̃ ꝺebeꝰ filijs ꝛ filiabꝰ ziſeriozib⁹ ꝛ ſupioꝝ bꝰ ꝛ gbuſdã trãuerſalibꝰ.vt.C.õ iof.teſta.cũ q̃rit.ꝛ.l.penti bus.q̃ ẽ aucta i auc. ꝺe triẽ.ꝛ ſe.§.i.ꝛ hoc oꝝ ꝺebitũ bonoꝝ ſb̃ ſidiũ.vt.C.õ iof.ꝺo. ſi totas.Alia q̃ õbeꝰ iure iſtõis: vt ex ſingularibus legat̃ ꝛ fideicõ. vt.§.tl.i.Alia q̃ oꝝ tebellianica. vt.ſ.e.§.ſz qꝛ lz fuerit p pegaſianũ iuncta: vt h̃. Jtẽ ẽ q̃rta q̃ꝺã: vt q̃ õbeꝰ ex cõſtõe diui pij filio arrogato.vt.§.õ ꝺopti.§.cũ aũt. Jtẽ ẽ ꝛ alia vt i auc.q. mona.efficiun.le.§.ſigs igiꝛ.col.vi.

b ¶ Permiſſa ẽ.i.p ſenatuſcõſultũ trebellianũ.ſ.vt ab herede.nõ a legatario ꝙuato aly ꝺare vl̃ reſtituẽ. vt ꝺicem⁹.ſ. tl.i.§.i.c ¶ p⁹ qõ ſenatuſcõ.ſ.pegaſianũ. ꝺ ¶ Sbſtineba.ſ.oia. ¶ Partez .ſ.ꝺodrantem.

e ¶ Solebãt.ſ. iure vetuſtiſſimo ſz placentium.naz legatarij nõ ſuſtinebat one ra.ꝛ iõ hec ſtipłatio interponebaꝰ.ſz cũ hodie legata fideicommiſſis ſint adequata vt.§.de lega.§.i.ꝛ in fideicommiſſo diuidantur onera inter heredem ꝛ fideicommiſſarium: vt.ſ.proxi.§. ergo.ꝛ.§.ſed qꝛ ſtipulationes patet ꝙ hec lagata vniuerſalia ſeu particularia ſine ſtipulatione ꝺebent tranſire cum onere.ꝛ facit ad bũc.§. .ff.de legatis.y.ſi qs ſuum.§.fi.ꝛ.l.ſe.

f Interponi. puta quando legabat dodrans.

g Loe sit. sed hac stipulatione ñ interposita oia onera erant heredis rogati occasione quarte quam retinebat infra e. §. at si plus.

h Ergo. quia tunc demũ locũ habebat se. cõ. pegasianum quãdo vel totum vel vltra dodrantẽ heres rogatus ẽ restituẽ. §. ꝛc.

i Parte. ſ. e. §. restituta. contra. Sol. vt ibi. Accursius.

k Uniuersa onera nisi stipulationem supradictam interposuissz. vt. ſ. eo. §. postq̃ ꝛ hic subiecit.

l Si vero. restitueret. scilicet spõte. nam poterat quartam retinere per pegasianũ. vt ſ. eo. §. post. Accursius.

m Interponebãt facit. ff. ỏ pecu. si credito. ꝛ. ff. man. heredẽ. §. fi.

n Sed si dãnosaz. licet causam non assignet: quia variesunt hominum volũtates. vt. ff. ad trebel. quia poterat.

o Quo casu. i. cũ p trebel. restituat tota. vel dic per pegasianum. f. in casu p posito vbi coactus adit si vero non coactus sed sponte sec⁹ vt. ſ. eo. §. si ỏ totã

p Utroqz. scilicet trebel. quia nil retinebat. ꝛ pegasiano quia cogebatur: et ita quo ad sententiam concurrunt: quo ad verba. n. non cõcurrunt: cuz alio casu vnũ. ꝛ alio aliud loquebatur.

q Sz qz. dixi interponi stipulationes ex se. cõ. pegasia. ꝛc.

r Casibus. ſ. ꝓpter solennitatem verboꝝ vt dicũt quidã. vel tunc quando is cui restituta erat ñ erat soluendo. vnde inutilis erat stipulatio. vel verius hos captiosos modos nescimus qui sint.

s Simplicitas. nota simplicitatẽ amicam legib⁹. ꝛ facit infra. de legit. ag. suc. §. nos vero. et. ff. de dolo. l. i. in ꝓncipio.

t Suggestis. hic nota q̃ in sententia sunt allegationes repetẽde.

v Quod postea. qz ꝓ⁹ fuit trebel.

x Quartam. scilicet de bonis hereditatis detracto ñ alieno ere. vt. C. eo. sed fine scriptura.

y Liceat. etiam contra volũtatem defũcti iure isto. ſ. institutionuz. vt. C. ad. l. falc. si vt allegaſ. hodie fortẽ ſ secundum quosdam: vt in auten. de here. ꝛ fal. §. ſi vero exꝓesse.

z Solutum. propter factum non iuris ignorantiam: vt. C. ad. l. falci. erroz.

a Actiones. scilicet creditoꝝ non legatoꝝ secũdum. B. vt. ff. eodem. l. i. in fine. ꝛ. l. apud. i. Rn. sed ꝛ legatarys respondet cum eis fideicommissaria portio non sufficiat. sic tamen vt totius hereditatis quarta sibi reseruetur: vt. ff. ad trebel. l. i. §. ſi is qui secundum Jo. Sed arg. contra. C. ad trebel. l. ij. sed illa secundum ſuprad. partiariũ legatariuz interponif: eedez interponebãtur inter eum q ex fideicõmisso recepit hereditatez: ꝛ heredez: .i. vt lucrum ꝛ damnuz hereditarium ꝓ ro rata parte inter eos ꝛmune⁹ sit. Ergo⁶ si quidẽ non plusq̃ dodrantez hereditatis scripto⁹ heres rogatus sit restituere: tunc ex trebelliano senatusconsulto restituebatur hereditas: ꝛ in vtrũq̃ actiones hereditarie ꝓ rata parte¹ dabãtur: in heredem quidez iure ciuili: i eũ vero qui recipiebat hereditatez ex senatusconsulto trebelliano tanq̃ in heredez: at si plusq̃ dodrantem vl etiaz totam hereditatez restituere rogatus sit: locus erat pegasiano senatusconsulto: vt et heres quisemel adierit hereditatem si modo sua voluntate adierit: siue retinuerit quartã partem siue retinere noluerit: ipse vniuersa⁸ onera hereditaria sustinebat sed quarta quidẽ retenta quasi partis ꝛ ꝓ parte stipulationes interponebantur tanq̃ inter partiariuz legatarium ꝛ heredem. Si⁴ vero totã hereditatem restituerit: empte ꝛ vendite hereditatis stipulationes interponebañ⁵

Sed⁷ si recuset scripto⁹ heres adire hereditatem. ob id qõ dicat eam suspectam eẽ quasi damnosam: cauet pegasiano senatusconsulto: vt desideráte eo cui restituere rogatus est: iussu ꝓtoris adeat ꝛ restituat hereditatẽ: pinde q̃ ei et in eum qui recepit hereditatez actiones dãtur: ac si iuris ẽ ex trebelliano senatusconsulto: quo⁹ casu nullis stipulationibus est opus: quia simul et huic q restituit securitas datur: et actiones hereditarie ei ꝛ in euz trãsferuntur qui recipit hereditatez vtroq̃ ꝓ senatusconsulto i hac ꝛcurrẽte specie. Sz⁹ qz stipulatiões ex senatusconsulto pegasiano descẽdẽtes: et ipsi antiquitati displicuerunt: ꝛ quibusdã casibus⁸ captiosas eas homo excelsi ingenij Papinianus appellat ꝛ nobis in legibus magis simplicitas⁹ q̃ difficultas placet: ideo omnib⁹ modis suggestis⁸: tam similitudinib⁹ q̃ differẽtijs vtriusq̃ senatusconsulto placuit: exploso senatuscon. pegasiano: qõ¹⁰ postea supuenit oẽz auctoritatem trebelliano senatuscon. prestare vt ex fideicõ. hereditates restituantur siue habeat heres ex volũtate testatoris quartã⁸ siue plus siue minus: siue nihil penitus vt tunc quando vel nihil vl minus quarta apud eum remaneat liceat⁸ ei vel quartam vl qõ deest ex nostra auctoritate retinere: vel repetere solutum³: quasi ex trebelliano senatusconsulto ꝓ rata portione actionibus⁸ tam in heredẽ q̃ in fideicõmissariũ

b ¶ Si vero restituerit. q̄ restitutio fit re ꝛ v̄bo. re vt si patiat res hereditarias a fideico. possideri vel totas vl aliquas eaꝝ hac mēte vt restituat hereditas. v̄bo aūt sic. restituo hr̄ditatē tibi ly cor poraliter rez possessione non tradā: ꝛ ex tunc res fiunt fideicō missary ivtro qz casu. vt. ff. ad tre. fcā. Sz nūquid etiam ante fcāz restitutionē ē fideicōmissarius dominus. vt. C. cōia ō le. l. fi. §. sed qr. ℟. non. quia añ restitutionē oia facit heres ꝛ etiam manumittit ſuum hereditariū: qō non faceret si alio eēt dñs. vt. ff. ad trebellianum. marcellus. §. res ꝛ. l. si heres institutus. §. si heres. nec obstat dicta. l. cōmunia. de le. q̄ dic̄ dari rei vēdi. fideicōmissa. generali. nā est intelligendum ex quo hereditas est isti tuta. vel specialiter in rebus alienatis: vt ante restitutā hereditatem detur fideicōmissario vtilis rei vēdi.

c ¶ Competūt. quia p omnia ē vt heres. vt. ff. quod cum eo si filius. §. finali.

d ¶ Fuerat. vt. §. eod. §. sed si recusset. Accur.

e ¶ Apud heredem. cui etiam cauebit fideicom. de prestādo eum indēnem futurum occasione hereditatis. vt. ff. ad trebel. cum hereditas. ꝛ etiam p futuris habet exceptionē. vt. ff. ad trebel. l. i. §. q̄ q̄. Sz hec cautio de qua hic dr̄ qualiter fit. ℟n. per officiū iudicis postulante eo cui ē restituēda hereditas vel quota pars. nō aūt sic si singulare fideicommiss. sit relictus: vt. ff. ad trebel. l. nā q̄. §. nō oēs. vel etiā postulante p̄curatore eius cui fit mādatū nec sufficit cauere de rato vt. ff. ad trebel. quidam. §. i.

f ¶ Nihil dixim⁹. vt supꝛ. e. §. ly qz postulationes. ꝛ pxi. §. Et nota qō iuris ē in toto quo ad totū idē ē in parte quo ad partē. vt. ff. de acquirē. hereditate. si seru⁹. ꝛ. ff. de vsufr. q scit. in prin. ꝛ arg. ō. ff. de euicti. ex mille.

g ¶ Sigs quarta. vt etiā min⁹ quarta. ly tñ agit ad supplemētū vel retinebit. vt ff. e. l. i. §. si hr̄s ex p̄cepto. in fine

b ¶ Remanet. facit. C. de he. isti. q̄tiēs.

i ¶ Actōes. s. credito rū ñ legator: qō dic vt. ō. e. §. ly qz. i fine.

k ¶ Institut⁹ vt restituat retēta certa re.

l ¶ Preterea. licz. i. q̄uis. m ¶ Rogare. in codicillis.

n ¶ Restituat. iō pōt ab his fideico. relinquere. qm̄ sua spōte relinq̄re legitimam hereditatē vf. nō instituēdo aliū. vt. ff. ō iu. co. l. officiūt. §. i

o ¶ Valeāt. ly quo iure hoc ē vex. antiq̄ non. vt. ff. de le i. l. i. Itē nouo nō. vt. C. cō. ō le. l. i. dic & anti quiozi iure locū hr̄e qō hic dr̄. vl dic q̄ dcā. l. ō. l. i. fm nouā iura legē ly q egparata sūt legata fideicō. vt. ō. de le. §. sed non vsq;.

p ¶ Eū restituat. ꝛ. n. q̄tū oneraꝛ ꝛ honorari pōt vt. j. ti. i. §. B

competētibus. ¶ Sip vero totaz hereditatem restituerit spōte oēs hereditarie actiones fideicōmissario: ꝛ aduersus euz competūt. ¶ Sz ēt id qō p̄cipuū pegasiani senatusc̄ōsultus fuerat vt qñ recusabat heres scriptus sibi datā hereditatē adire necessitas ei imponeretur totā hereditatez volēti fideicōmissario restituere: ꝛ omnes ad eū ꝛ cōtra euz transire actiones ꝛ hoc trāspositum ad senatusc̄ōsultū trebellianū vt ex hoc solo necessitas hēr̄di imponatur: si ipo nolente adire: fideicōmissarius ō̄siderat restitui sibi hereditatem: nullo nec damno nec ꝺmodo apō hereditatē remanēte. ¶ Nihil aūt interest vtrū aliquis ex asse heres institutus: aut totā hereditatē aut p̄ parte restituere rogat: an ex pte heres institut⁹ aut totā eam partē aut partē partis restituere rogatur. ¶ Naz ꝛ hoc casu eadez obseruari p̄cipimus que i totius hereditatis restitutione diximus. ¶ Si quis⁸ vna aliqua re deducta siue p̄cepta: q̄ quartā ꝺtinet veluti fundo vel alia re rogatus sit restituere hereditatem: simili modo ex trebelliano senatusc̄on. restitutio fiat perinde ac si quarta pte retēta rogatus esset reliquaz hereditatez restituere. ¶ Sed illud interest q̄ altero cāu. i. cū deducta siue p̄cepta aliq̄ re siue pecunia restituit hereditas in solidū: ex eo senatusc̄ō. actiones trāsferūt ꝛ res q̄ remanet[b] apō heredē sine vllo onere hereditario apud eū manet: q̄si ex legato ei acquisita. altero vero cāu. i. cū q̄rta parte retēta: rogat heres restituere hereditatē: et restituit sciduntꝛ actones[k]: ꝛ p̄o dodrāte qdez trāsferūtur ad fideicōmissariū: p q̄drāte remanēt apō heredē q̄ntiā lz vna re aliqua deducta aut p̄cepta: restituere aligs hereditatez rogatus est: i qua maxima pars hereditatis ꝺtinetur: eque in solidū trāsferūtur actiones ꝛ secū dcliberare debz is cui restituit hereditas: an expediat sibi restitui.

¶ Eadē. s. interueniūt: et si duab⁹ plibusue ōductis p̄ceptisue reb⁹: restituere hereditatē rogatus sit. Sed si certa sūma deducta p̄ceptaue: q̄ quartam vel maximaz partez etiam hereditatis continet: rogatus sit aliquis hereditatez restituere: idem iuris ē. ¶ Que aūt dixim⁹ de eo qui ex asse institutus[k] est eadez trāsferimus ꝛ ad euz qui ex parte heres scriptus est.

¶ Preterea[l] intestatus q̄ moriturus pōt rogare[m] euz: ad quē bona sua vl legitimo iure vel onerario pertinere intelligit: vt hereditatez suā totaz partemue eius: aut rez aliquam veluti fundum hominem pecuniam alicui restituat[n]: cum alioquin legata nisi ex testamento non valeant[o]. ¶ Eum[p] quoq; cui aliquid restituit pōt rogare vt

solū. Sz nūquid quartā retinebit. respōdeo. j. titulo. l. .§. hoc solū. Accursius flozentinus.

g Sed qz nomen. nota nomē ꝺ sequēs rei. vt. §. de dona. est z aliō. r

f Detraxit: hec iura sūt. §. eo. i prici.

t Ex facto. i. ex questione de facto. Accur.

t Consōnez. vt. C. de fideicōmiss. l. fi.

v Legitimis. nō testes quinqz in codicillis necessarios esse. vt. C. de codicillis. l. fi. §. fi. z ō fideicō. l. fi. ibi. Sed fine .v. tē. Accursius.

x Jurauerit. nam in oi casu erat olim iurandū. z i oi capitulo: vt. C. ō iuramēto calūnie. l. i. i prin. hodie sufficit semel iurare: vt in auc. de his q igre. ad appel. §. finali. Accursius.

y Habere. sz nunqd hodie corrigitur hoc cū nulli oferatur iuito. vt. C. de iureiu. l. fi. z. l. generaliter. §. finautē. Rn. nō. qz hec est posterioꝛ Justiniani ostitutio. vt. C. ō fideicom. l. fi. z ita ē iste spālis casus i quo qs cōpellit iurare.

z Coartari. nō pp ɔtumaciā nō iurandū eū ꝺdēnari. vt. C. de iuramento calū. l. ij. §. finali.

a Eadē. s. vt cōpellat iurare vl̄ soluē.

b Qō si. ꝺixi qñ cōtumax fuit nō iurādo. nūc qñ iurauit z p sacramētū fuit cōfessus vel ēt anteq̄ iuret. sz pr⁹ negauerat relictū vt i fine huⁱ⁹ ti. ꝺicem⁹ stati.

c Subtilitatē. q̄ est vt exquo ē voluntas nō solēnis nō valeat ea q̄ fcā sūt. vt. C. de fideicō. l. si veritas. z. C. ō testis. ñ ꝺubiū. §. illud.

d Soluē cogēdus. sz quō coartat ex nō solēni voluntate. sic g̈ soluūtur iutiliter relicta. fiē z vtiliter. qō eē nō ꝺz. C. de fideicō. l. si vitas. q̄ ē ɔtra. Solutio qdā ꝺicūt q̄ vbi solēniter testari voluit z nō fecit: hēt locū lex ōria al̄ si noluit testari solēniter. hēbat locū qō hic ꝺicit: vt ar. ff. de codicil. l. i. sed hec falsa ē qz z hic ō testatoze loquit qui soleniter facit: vt ibi si testatoꝛ fidei heredis. Aliꝝ vt. B. ꝺicebāt eē ꝺistinguēdū: an ꝺicat hꝝ nō est vex tibi legatū eē i quo casu cogit⁹ probare eē vex z solēne. vt i ɔtrario. eo saluo vt si ꝺeferat sacramētū iuret vt. §. prio. §. an ꝺicat ñ pt petere qz ē mi nus solēne in q̄ casu cogeretur vt hic. sz hoc ñ valet: qz ſm̄ expediret ne gare qō eē ñ ꝺz vt. ff. ō tri. illō. §. penul. ꝺicē sz Jo. an ab initio ꝺfiteat reli ctū. z tūc nō tenet ex nō solēni volūtate: vt i. l. illa ɔtraria. aut negauit: sz postea fuit p sacramētuz vl̄ p ꝓbationes cōuictus: vl̄ ꝺela to iuramento ꝺfiteat relictū tunc iurare cōpellit vt ita ratione sui mēdacij teneat. vt h z ar. i anten. de triē. z semiſ. §. studiū. z. §. ad h

e De reb⁹ singulis. de fideic. gnālib⁹. §. ti. i. ꝺixi: nūc ō spālibus ꝺicit. Ac.

f Otest. singulares nō solū gnāliter. vt. §. ti. i.

g Uel legatarium. s. rogare vt aliquid alicui restituat.

b Non possit antiquo iure i specto: sz nouo iure al̄r ē nā pt a q̄libz g ɔmodū q̄cunqz mō hz legari z ti

i Alteri⁹ refert tñ an leget rē extraneā: an hēdis p casu ꝺistinguit an sciuerit alienā l̄ credidit suā. ſ. nō. vt. §. ō le. §. q̄ aūt. z. ff. ō le. ij. l. vnū ex familia. §. si rem. k Ipsius. s. legatarij. Accursius.

l Inutiliter. facit. ff. ō le. i. plane. ij. §. fi. z. l. vidē dū. z. ff. ō le. iij. l. i. §. sciēdū. z. l. iij. §. iul. z. l. legata-

rursum aliꝝ totā: aut partē ul̄ etiaz aliquid aliud restituat.

Et⁵ qz prima fideicōmissoꝛum cunabula a fide heredū pendent: z tā nomē q̄ substā tiam acceperunt: ideo diuus angustus ad necessitatem iuris ea detraxit[k]. Nuper z nos eundez principem superare ꝓtēdētes: ex⁶ facto qō Tribunianus vir excellentissimus: z questoꝛ sacri palatij suggessit: ostitutionem[l] fecim⁹: p quaz ꝺisposuim⁹ si testatoꝛ fidei heꝛdis sui ɔmisit vt vel hereditatem vel speciale fideicōmissuz restituat: z neq̄ ex scriptura: neq̄ ex .v. testium numero qui in fideicommissis legitimis[u] esse noscitur: possit res manifestari: sz vl̄ pauciores q̄ q̄nq̄ vel nemo penitus testis iteruenerit: tunc siue pater heredis: siue alius quicūq̄ sit qui fidem heredis eligit: z ab eo restitui aliquid voluerit: si heres perfidia tentus ad implere fidem recusat negādo rez ita esse subsecutaz: si fideicōmissarius iusiuranduz ei detulerit: cū prius ipe de calūnia iurauerit[x]: necesse eū habere[y] vl̄ iusiuranduz subire: q̄ nihil tale a testatoze audiuit: vel recusātez ad fideicōmissi vl̄ quiuersitatis vl̄ specialis solutionem coartari[z]: ne ꝺepeat ultima uolūtas testatoꝛis fideiheꝛdis cōmissa

Eadē[a] obseruari censuimus: z si a legatario ul̄ fideicōmissario aliquid similiter relictum sit. Quod[b] si is a quo relictum ꝺicitur posit̄ negauerat confiteatur qdez aliquid a se relictum esse: sed ad legis sūbtilitate[c] ꝺecurrat: ɔio soluere[d] cogendus est.

De singulis rebus per fideicommissum relictis.

Otest[e] aūt quis etiā singulares res p fideicōmissuz relinquere: veluti fundum hominem vestem argētū pecuniaz numeratam: vel etiā ipsum heredem rogare vt alicui restituat vel[g] legatarium q̄uis a legatario legari non[h] possit.

Potest auteꝫ nō solū ꝓprias res testatoꝛ p fideicōmissum relinquere: sz heꝛdis aut legatarij aut fideicōmissarij aut cuiuslibet alterius[l].

Itaq̄ z legatari⁹ z fideicōmissarius non soluz ꝺe ea re rogari potest: vt eam alicui restituat q̄ ei relicta sit sz ēt ō alia: siue ipius[k] siue aliena sit. Hoc solū obtinēdū ē: ne plus q̄ sz q̄ rogetur alicui restituē q̄ ipe ex testō cepit. Nā qō ampli⁹ est inutiliter[l]

rius. S; otra. i dicta. l. plane. ff. fcul. ſz ibi ſtetit p legatariū quo min⁹ meliozē acceperit vl̄ meliozē videt eſſe quē elegerit. licet deteriozē elegerit: vt ar. j. de act. ff. ꝓterea. Itē ar. ff. ō le. ij. impator. ff. ibi. Eni ỹo cē. S; hoc qō hic oꝛ. intellige qñ in ꝯtitate legat alicui. z in ꝯtitate oneratur. ibi aūt qñ ꝯtitas datur z in ſpecie grauat quo caſu tñ videtur eſtimaſſe ſpē ſuā legatarius accipiēdo ꝯtitatē vt ex eadem lege colligit. Itē cōtra. ff. ad. l. fal. ſz z ſi nō fuus i prici. ſz z ibi eodem mō. R. qꝛ ꝯtitas erat legata. z on⁹erat poſitū in faciēdo. Sed cū ꝯtitas legatur z i ꝯtitate grauatur ſicut hic loquitur. nunqd quartam iuſt. fal. poteſt onerat⁹ retinere ſiue ſit legatarius ſiue fideicōmiſ. q ſit grauatus. quidam dicunt qꝛ ſic. vt. ff. ad. l. fal. penales. ff. fina. Nos ō. vt i eo. ti. lex fal. ſi cer. ff. nūqꝛ. z ō vul. ſub. coberedi. ff. cum filie.

relinquitur. ¶ Cum⁹ autez aliena res p fideicōmiſſū relinquitur neceſſe eſt ei qui rogatus eſt aut ipſā redimere z prēſtare: aut eſtimationem ei⁹ ſoluere. ¶ Libertas ôqꝛ ſeruo p fideicommiſſum dari poteſt: vt heres eum roget manumittere: vel legatari⁹ vel fideicōmiſſari⁹. Nec interest vtrum de ſuo ꝓprio ſuo teſtatoꝛ roget: an de eo qui ipſius heredis aut legatarij vl̄ēt extrāei ſit. ¶ Itaqꝛ z alienus ſeruus redimi z manumitti debet. q ſi dñs eum non⁹ vendat: ſi⁹ modo nihil⁹ ex iudicio eius qui reliquit libertatē recipit⁹: nō ſtatim extinguitur fideicōmiſſaria libertas ſed differtur⁹: qꝛ poſſit tēpoze ꝓcedente vbi cūqꝛ occaſio ſerui redimēdi fuerit ꝓſtari libtas. ¶ Qui aūt ex fideicōmiſſi cauſa manumittitur: non teſtatoꝛis fit libertus: etiā ſi teſtatoꝛis ſeruus ſit: ſz eius qui manumittit: at is q directo teſtamēto liber eſſe iubetur: ipius teſtatoꝛis libertus fit: q etiā oꝛcinus⁶ appellatur: nec ali⁹ vllus ex directo teſtamento libertatem habere pōt: ꝗ qui vtroqꝛ tēpoze teſtatoꝛis fuerit: z quo faceret teſtamētū z quo mozeretur. ¶ Directa aūt libertas tunc dari videtur: cum non ab alio ſeruum manumitti rogat: z velut ex⁹ ſuo teſtamēto⁶ libertatem ei competere⁷ vult. ¶ Uerba⁵ aūt fideicōmiſſoꝛum hec maxime in vſu habēbūtur: peto rogo uolo mādo: fidei tue cōmitto que peride ſingula firma ſunt atqꝛ ſi oia in vnuz cōgeſta eſſent. ¶ De⁸ codicillis.

Ante⁹ auguſti tēpora cōſtat codicillozū ius in vſu non fuiſſe ſz ꝓnus Lucius lētulus ex cui⁹ ꝓſona etiā fideicōmiſſa eſſe ceperunt codicillos introduxit: nā cū decederet in aphrica ſcripſit codicillos te-

m ¶ Lū aūt libertas extranei. ſz etiā crediderit ſuā: vt. ff. de fideicōmiſſa. liberta. Paulus reſpondit. y. z. l. alieno in ꝓn. ſed i peculiario legato diſtinguitur ſciuerit vel ignozauerit rem alienam vt. ff. de le. ff. qō autem. z. ff. nō ſolum. Accurſius.

n ¶ Non vendat. vl̄ etiā ſi vendat vltra iuſtū ꝓciū vendere vult. nā tunc perinde eſt ac ſi non vendat. vt. ff. de le. iij. nō dubiū. ff. ſi.

o ¶ Sed modo. interpoſitio eſt.

p ¶ Nihil. ſi ení aliquid etiā modicum relinquitur alicui vt vendat: z ille legatū accepit compellitur vēdere vt hic. z. C. de fideicō. heres deberi. z. l. ſi rē dōatam. z. C. ad. l. fal. ſi ea cui⁹ ſeruum.

q ¶ Recepit. ſ. dominus iſtius.

r ¶ Differt. quod differt non aufertur. ſic. ff. de iudi. cū furioſus. ar. ō. C. de inoffi. teſ. ſācim⁹. ff. ſi. et ff. ō vſufr. ſi vſufr. Itē nō qꝛ iſpicit qō euenire ꝓt

ſic. ff. ō iuriſdi. oī. iudi. ſi idem. ff. ſi. z. ff. de adimen. le. l. ſeruo. Accurſius flozentinus.

s ¶ Manumittit. i. hēdis vl̄ legatary vl̄ fideicōmiſſary.

t ¶ Oꝛcinus ſic dictus ab oꝛco. i. manumiſſus ab eo qꝛ tendit ad oꝛcum. i. infernū vl̄ ab oꝛco qō eſt rectuz. vnde oꝛcin⁹. i. directe manumiſſus: vl̄ ab oꝛce. i. capio. nā z ideo archioꝛ⁹ qz multa capiūt manumiſſi in teſtamēto in q̄ multa fiunt. Accur.

v ¶ Ex ſuo. nō expectata manumiſſiōe ab alio faciendo.

x ¶ Teſtō. vl̄ēt codicillis teſtō cōfirmatis. vt. ff. de ma. teſt. libertas.

y ¶ Competere. que competit hereditate adita etiā ab vno ex pluribus heredib⁹. vt. ff. ō me. teſ. l. teſtamētū. ff. teſtm.

z ¶ Uerba. maxime ideo hoc dicit quia quibuſcunqꝛ verbis relinqui poſſunt. vt. ff. de le. in ꝓn. ſiue directis ſiue ꝓcarys vt. C. cō. ō le. omne verbū. z facit. ff. ad treb. l. ſceuola.

a ¶ De codicillis. qz teſtā z eozum accidentia dicta ſūt nūc de codicillis. i. ō parua vl̄ō minima ſcripta volūtate. nā iō codicilli dōr. qz i breuioꝛi chartula vel codice ꝯ teſtm fiebāt: z ſolū i eis q̄da fideicōmiſſa relinquebātur: z tales fūt ad teſtm: qualis eſt ſcapha ad nauē: ſed nūquid ſm hoc poſſūt fieri ſine ſcriptura. quidam dicunt qꝛ nō: ſed tamē dico etiā ſine ſcriptura hodie fieri poſſe licet forte olim in ſcriptis tantū fierent. vt. C. ō bo. li. i. finali. in principio.

b ¶ Ante. confirmatos. hic nō qꝛ ꝗtuoꝛ mēſis codicilli cōficiuntur. aut. n. in futuꝛ confirmantur: veluti teſtamento ꝓius facto in quo dictum ē: quicquid direro in codicillis valere volo z poſtea codicilli facti ſūt: aut in ꝓteritum velūti codicilli ꝓius facti teſtamēto facto poſtea confirmati ſunt. Et hi duo caſus ſunt. C. eo. ſiue in initio. Tertio fiunt cum teſtamento veluti cum teſtatoꝛ qui teſtamentum implere nequierit: addiderit vt vim codicillozum haberet. vt. C. e. l. fi. §. illud plane ibi vt ille zē. Quarto ſine teſtamēto. ſ. ab inteſtato: vt. ff. eo. ꝓficiūt. z. j. eo. §. nō tñ. z. C. eo. non iccirco. hic aūt fuerunt ꝓfirmati vel ante vel poſt.

c ¶ Augusto. cui aliquid relinquebatur.

d ¶ Eius. s. augusti.

e ¶ Nõ ꝺbebat. qꝛ legata nõ debebant nisi ex testamẽto iure antiquo vt diximꝰ. s̃. ti. ij. §. preterea.

f ¶ Non possit. ꝓpter impotentiã facti: vt qꝛ nõ habꝫ tot testes q testamẽto ꝯficiendo sufficiebant secus si ꝓpter ĩpotentiam iuris. vt. ff. eo. l. diuus. §. codicillos que est contra. ⁊ probatur hec solutio. ff. eo. conficiuntur. §. codicilli. Accursius.

g ¶ Nõ tantum. confirmantur. s. expressum. vel etiã. si quoquo iudicio retineatur prima volũtas vt. ff. eo. ante testamenti tabulas. ſm Jo. sed hodie ꝯ. naꝫ siue ante siue post fiant semper videnť confirmari vt hic dicitur statim. ⁊. ff. eo. siquis cum. §. fina. ⁊ l. ab intestato.

h ¶ Codicillis neqꝫ dari. directo sed per fideicõmissum. siue ab eo quez prius fecerat heredem siue a legatarijs: bene potest reliqui. vt. ff. e. l. ij. §. finali. ⁊. C. e. hereditatem. ⁊. j. ꝓximo. §.

i ¶ Confundantur. idest ne iste due voluntates sic misceãtur vt vna ab altera discerni non possit. nam si idez significarent quare diuersa nomina darẽtur. vt. C. eodem. si idem.

k ¶ Scribi. scilicet vt de iure valeant.

l ¶ Directo. relinquitur. sed qua actione hec hereditas vel etiam alia in codicillis petentur. Rn. quidam petitione ex. l. vt. ff. de cõdi. ex. l. l. i. vel dic vtili acti. i. ex testamento. cum ad instar testamẽti codicilli sunt inuẽti vt. ff. eodem. l. ij. §. i.

m ¶ Instituto. scilicet intestato.

n ¶ Adijcere. ⁊ cui conditioni adiecte necesse parere nõ habet: sed in eius conditionis defectum de ademptione hereditatis cogitasse videtur. vt. ff. de condi. insti. l. penultima in fine. sed forte in uanum cogitauit vt ibi dixi. Accursius florentinus.

stamẽto ꝯfirmatos qbus ab Augusto[c] petijt ꝑ fideicõmissum vt faceret aliquid: ⁊ cuꝫ diuus augustus voluntatez ei[9d] implesset deinceps reliqui eius auctoritatez secuti: fideicommissa prestabant: ⁊ filia lentuli legataq̃ iure nõ[e] debebat soluit. ¶ Dicitur autem augustus conuocasse sapiẽtes viros: iter quos Trebatium quoqꝫ cuius tunc auctoritas maxima erat: ⁊ quesisse an posset recipi hoc: nec absonans a iuris ratione codicillorum vsus est: ⁊ Trebatium suasisse augusto ꝙ diceret vtilissimum ⁊ necessariuꝫ hoc ciuibus esse ꝓpter magnas ⁊ longas peregrinationes que apud veteres fuissent: vbi siqs testamentum facere non[f] posset: tamẽ codicillos posset. ¶ Post que tempora cum labeo codicillos fecisset: iam nemini dubium erat qn codicilli iure optimo admitterentur. ¶ Non[g] tantum autem testamẽto facto potest quis codicillos facere: sed intestatus quis decedens fideicõmittere codicillis potest. ¶ Sed cum ãte testamẽtũ codicilli facti erãt Papinianus ait: non aliter uires hr̃e q̃ꝫ si speciali postea voluntate firmentur ¶ Sꝫ diui fratres Seuerus ⁊ Antoninus rescripserũt ex his codicillis qui testamẽtuꝫ precedunt posse fideicõmissum peti: si appareat eum qui testamẽtum fecit a voluntate quam in codicillis expresserat nõ recessisse. Codicillis[h] autem hereditas neque dari neqꝫ adimi potest: ne confũdatur[i] ius testamentorum et codicillorum ⁊ ideo nec exheredatio scribi[k] potest. ¶ Directo[l] autez hereditas codillis neqꝫ dari neqꝫ adimi põt: nam per fideicommissum hereditas codicillis iure relinquitur: nec conditionem heredi instituto[m] codicillis adijcere[n]: neqꝫ substituere directo[o] potest. ¶ Codicillos[p] ãt et plures quis facere potest: et[q] nullam solennitatem ordinationis desiderant.

Explicit liber secundus.

o ¶ Directo. si tamen substituerit. videtur rogasse per fideicommis. vt restituat: vt. ff. ad trebel. l. sceuola.

p ¶ Codicillos. plures potest: vt etiã omnes valeant nisi contrariam contineant voluntatem. vt. C. eodem. l. cum proponas. aliud in testamentis: vt supra. qbus modis testamenta infirmantur. §. posteriore. ⁊ facit. ff. eodem diuus. §. i. Accursius floren.

q ¶ Et nullam scilicet de illis quatuor que ĩ testamento desiderantur: vt vij. testium vl̃ sigillorũ vel ꝙ sua manu scribantur: vel ꝙ subscribantur testes. vt. s̃. de testamẽtis. §. i. sed quedam solennitates: ⁊ hic desiderantur. vt sint qnqꝫ testes vt diximus supra titulo. ij. §. finali

r ¶ De hr̃ditatibus. que ab intestato deferuntur. hec rubrica est generalis ad omnes sequentes titulos vsqꝫ ad tituluꝫ de bono. pos. vbi mixtiꝫ tractabit de testamento ⁊ ab intestato: sed textus huius tituli loquitur tantum de suis heredibus. ⁊ sic alias: vt. ff. si certum petat̃ ⁊ de rebus credito. vbi tractat de mutuo in specie tantum. Accursius.

Explicit liber secundus.

Incipit liber tertius.

s Intestatus fecit. vl' qz nõ vult. vl' qz nõ põt vt pupillus furiosus. lz hi ĩproprie intestati dicũt eẽ qz ⁊ si vellent testari nõ possũt. vt. ff. de suis ⁊ legit. l. i. ĩ prin. Accursius.

t ¶ Et facit. qz caruit solẽnitas ste teiũ vl' nõ habuit testamenti factionẽ ⁊ fecit. Accur.

v ¶ Ruptũ. arrogatione vel agnatione posthumi vt. s̃. q bus mõis testamẽ. infir. i. R. ⁊ nota ꝙ nõ ẽ ꝑ oĩa idẽ qñ rũpitur ac si nulluz factũ esset cũ primo casu .s. qñ rũpit legatum. vt ex codicillis ñ valeat. vt. C. d̃ codicil. l. i. scd̃o sic vt. s̃. de fideicõmis. here. §. ꝑterea. ⁊. ff. de iure codicilloꝝ siquis eũ. in fine. i. R. n. ⁊. l. ab intestato. ⁊. s̃. ti. i. §. non tm̃. Accursius.

x ¶ Irritumue. vt ꝑ capi. diminu. testatoris: vt. s̃. qbus modis testa. infir. §. nõ tñ. ⁊ facit. ff. de ver. sig. intestatus. ¶ Extitit. sũt ⁊ alij duo modi: vt per querelã vel ꝑ cõtratabulas testõ reciso. vt. C. de colla. vt liberis.

y ¶ Supra. diximꝰ sup̃ de here. quali. ⁊ dif. §. sui.

z ¶ Fuerũt. Itẽ aliud ẽ necesse vt nemo eos ꝑcedat vt ibidẽ dr̃ vt. s̃. d̃ here. quali. ⁊ dif. §. sui.

a ¶ Filio nato. alid̃ si ex filia vt. s̃. d̃ pa. po. §. filiꝰ.

b ¶ Prognatus. i. procul a me natus: quia in quarto gradu est mihi qui vocat̃ abnepos. vt. j. de gradibus. §. iiij. vel dic compositum poni pro simplici idest natũ vel natam. ⁊ sic pone pro nepote predicto. vel dic melius loquit̃ de omnibus descẽdẽtibꝰ vlterioribus: ⁊ ideo dicit prognatus qz vsqz in infinitũ succedũt vt in auc̃. de here. ⁊ fal. ab intestato. §. i. ⁊ sic ꝓprie ponit̃ prognatus. i. ꝓcul natus.

c ¶ Nec interest. naturales. i. legitimi. Accur.

d ¶ Adoptiui. quo ad hoc vt sui dicantur nisi emãcipati fuerĩt: tũc enĩ interest cũ nãles emãcipati iure ꝑtorio succedũt. adoptiui nõ. vt. ff. e. l. i. §. suos. ⁊. j. eo. §. minus. e ¶ Quibus. s. suis heredibꝰ. Accursius.

f ¶ Curijs. erat enim curia siue corpus ĩ qualibet ciuitate: que curia indigebat officialibus vt negocia expedirentur vt in auc̃. de defen. ciui. §. nulla ĩ fi. col. iij. vnde quicũqz vellet naturalẽ suũ filiũ dare illi curie: vel ipsemet filius post mortẽ pr̃is se offerre non extãtibus legitimis vel pater testamento illud dicat: legitimus fiebat: vt ĩ auc̃. quibus modis na. effi. sui. §. qd̃ vo ⁊. §. siqs igitur. sic̃ fit remissio peccatoꝝ his qui vadũt vltra mare.

g ¶ Secundũ diualium. i. pricipũ. i. theodosij ⁊ leonis. vt. C. d̃ na. li. siqs. ⁊. l. qm̃.

h ¶ Necnõ eos. s. necesse ẽ ɔnumerari ĩter suos.

i ¶ Cõstõnes. C. d̃ natu. i. cũ quis. ⁊. l. nup

k ¶ Sustulerit. i. habuerit. Accur.

l ¶ Instrumẽta. ĩ qbus cõtineat̃ matrimoniũ inter Ticiuz ⁊ Bertã esse ɔ̃ctum ⁊ dotẽ datã esse. que istrum̃ta dotalia vl' nuptialia dñr ⁊ sine his duobꝰ. s. scriptura ⁊ dote dixit. P. ñ valere matrimoniũ qz lex plerũqz d̃ his dicit tali casu: vt hic ⁊. s̃. de nup. §. fi. nõ al'. vt. ff. de re. iu. nup. nos dicimꝰ valere matrimoniũ. vt. C. de nup. si vicinꝰ. ⁊ ĩ auc̃. de nup. §. nuptias. col. iiij. sed non fieri liberos legitimos: vt in auc̃. de trien. ⁊ se. §. fi. col. iij. Ac.

m ¶ Prestiterũt. s. primi. nã ⁊ ob hoc retinẽt quidã prius ɔcubinas: vt experiant̃ an ex eis possint filios habere. vt postea accipiãt eas ĩ vxores vl' repellãt. ꝙ. s. vt repellãt̃ ĩ vxore ꝓhibitum ẽ. vt ĩ auc̃. qbꝰ mo. na. ef. le. §. qm̃. collatione. vij.

n ¶ Censuimꝰ. q. d. nõ solũ si nascãt̃ postea ⁊ viuãt cũ primis siue nõ nascãt̃ aliqui: siue ẽt si nascũt̃ ⁊ moriant̃. vt. C. de na. li. nuper. ⁊ nõ ꝙ si etiã legitimos hñt ex vxore quõdã tñ hec valent: ⁊ siue ex libera siue ex liberta siue ſua quã postea manumisserit ⁊ ĩ vxorẽ duxerit hec seruãtur vt ĩ auc̃. d̃ icest. nup. §. finali. ⁊ ĩ auc̃. de triẽ. ⁊ se. §. fi. ⁊ ĩ auc̃. d̃ filijs añ do. instr̃a nat̃ ꝑ totũ titulũ. Accur.

o ¶ Ita desierit. sz nũquid filius ꝑcedit nepotẽ ex alte-

Incipit liber tertiꝰ. De hereditatibus que ab intestato deferuntur Rubrica.

Intestatus[s] decedit q aut oĩo testamẽtũ ñ fecit[t]: aut ñ iure fecit aut id quod fecerat ruptuz[u] irrituz ue[x] factũ est: aut si ex eo nemo heres institutus ẽ. ¶ Intestatorum autẽ hereditates ex lege duodecim tabularũ primum ad suos heredes ꝑtinent. ¶ Sui autez heredes existimãtur vt supra[y] diximꝰ qui in ptãte moriẽtis fuerit[z]: veluti filiꝰ filiaue. nepos neptisue ex filio pronepos ꝓneptisue ex nepote ex filio[a] nato: ꝓgnatus[b] ꝓgnataue nec interest[c] vtrũ nãles sint liberi: an adoptiui[d]. ¶ Quibus[e] cõnumerari necesse ẽ ẽt eos qui ex legitimis matrimonijs nõ sũt ꝓgeniti: curijs[f] tñ ciuitatuz dati ſm[g] diualiuz constitutionum que sup̃ his posite sunt tenorẽ hereduz suoꝝ iura nãciscũtur: necnõ[h] eos quos nostre amplexe sũt cõstitutiones[i]: ꝑ quas iussimus vt si quis mulierẽ in suo ɔtubernio copulauerit: non ab initio affectione maritali: eã tñ copulauerit cũ qua poterat habere cõiugium ⁊ ex ea liberos sustulerit[k]: postea vero affectione procedẽte etiã nuptialia iura et instrumẽta[l] cũ ea fecerit: ⁊ filios vl' filias habuerit: non soluz eos liberos q post dotez editi sũt iustos dicimꝰ ⁊ ĩ potestate esse patris: sz etiã añriores qui et his q postea nati sũt occasionez legitimi nominis ꝑstiterunt[m]: quod obtinere censuimus[n]: ⁊ si non progeniti fuerunt post dotale istrumentũ confectum liberi: vel ẽt nati ab hac luce fuerũt subtracti ¶ Ita[o] demuz tñ nepos neptisue: ꝓnepos ꝓneptisue suorũ heredum numero sũt si ꝑcedens ꝑsona desierit ĩ potestate parẽtis esse sine mor-

ro filio vno gradu. vt .j. de gra. cog. §. p̄ gradu. t. §. y. et tñ nō excludit: vt .j. eo. §. cū filius. Rn. nō vī p̄cedē cuz sui patris locū obtineat: vt i dicto. §. eo.

p ¶ Emācipatione. vī capitis diminutiōe maxima vel media. nō aūt captiuitate. vt. §. q. mōis ius pa. po. solui. §. si ab hostibus. t. .ff. e. l. i. §. si filius.

q ¶ Nam si id. p tp̄s cōtra. j. eo. §. cū aūt querit. in p̄incipio. Sol. vt .j. ti. i. §. proximo. Accursius.

r ¶ Quis. veluti au⁹ Accursius.

s ¶ Eius. s. ani.

t ¶ Ex eo. s. suo.

v ¶ Psonis. tamē oēs liberi apellent licet post trinepotē imp̄zprie vt .ff. de gradib⁹. l. iurisc̄ōsul tus. §. parētes. t. .ff. ō ver. sig. l. liberoz.

x ¶ Posthumi heredes. cū hēant p̄ natis quotiēs ō eozu cōmodis querit vt .ff. de sta. ho. qui in vtero. t nota q⁹ posthum⁹ dī p̄prie qui post bumationē patris nascit: t dī ēt i p̄zprie ille q facto testō nascit: vt. ff. de iiust. rup. test. l. iij. §. i.

y ¶ Igrantes t iuiti t statiz ls iuī p̄tozio abstinē possint. vt ō ō here. qua. t diffe. §. sui. t. ff. figs o. cā. test. l. i. §. qui sunt.

z ¶ Heredes. s. sui. alias etiā ñ nisi p cura. ſm quosdā vt. C. ō cura. furi. l. f. §. tali itaq. a ¶ Acquiri pōt. sic. ff. ō actioni. t obliga. si a furioso. t. ff. si certū pe. l. si a furioso.

b ¶ Quasi hec iō q̄ in cozpalib⁹ dī p̄prie ɔtinuatio: sed dñiuz ē icozpale ſ reprobo. q̄ t possessio ē res icozpalis t tñ vna cū alia ɔtinuat. vt. ff. ō acq. pos. pō. §. p̄terea. t. §. in dot. t. §. si iussu. t. §. ſz t legata. t. §. pe. dic ꝫ ip̄zo p̄prie fieri ɔtinuationē. q̄ iter diuersa nō eadē fieri dz. ſz p̄ t filius vnū fictiōe iuris sūt. vt. C. ō ipub. t alys sub. l. finali. §. fi. c ¶ In pupillis. al' si ē bf̄ditas extranei t ñ p̄ris: tutozis auctozitas t pupilli act⁹ necessari⁹ ē: nisi sit ifās: q̄ casu sufficit tutoz. vt. C. ō iure ōli. potuit t. l. si ifāti. §. parēte. t. ff. ō tu. t cu. da. ab his. l. ipuberi.

c ¶ Interdū. fic. ff. de suis. t le. l. i. §. interdum.

d ¶ Suus. ff. de test. lex. coz. in fi. ō. so. ibi ille qui fuit captus nō fuit reuersus: sed hic fic.

e ¶ Postliminy. q̄ fingit eū semp in ciuitate fuisse: vt ō. quibus mōis ius pa. po. sol. §. si ab hostibus.

f ¶ Post mortē. nō quedā delicta trāsire ō heredes ēt te id acciderit: siue alia ratione veluti emancipatione[p].

¶ Nam[q] si id p tp̄s q̄ qs[r] moritur filī[s] in ptāte eius[t] esset nepos ex[v] eo suus heres esse non potest: idq̄ icertis deinceps liberoz̄ psonis[u] dictuz esse intelligimus. ¶ Postbumi[x] quoq̄ qui si viuo parente nati essent in ptāte ei[y] futuri forent: sui heredes sunt Sui aūt heredes fiunt etiaz ignozātes[z]: t licet furiosi sint heredes[a] sui possunt existere: q̄z quibus ex causis ignorantib⁹ acquiritur nobis ex his causis t furiosis acquiri[b] pōt: t statim morte parentis q̄s[c] continuatur dominium: t ideo nec tutozis auctozitate opus est in[d] pupillis: cū ēt ignozantib⁹ acq̄ritur suis heredibus hereditas: nec curatozis assensu acquiritur furioso: ſz ipso iure. ¶ Interdū[e] aūt licet in potestate parētis mortis tempore suus[f] heres non fuit: tñ suus heres parēti efficitur: veluti si ab hostibus q̄s reuersus fuerit post mortē p̄ris: iuius aūt postliminij[g] hoc facit. ¶ Per contrarium aūt hoc euenit: vt ls q̄s in familia defūcti sit mortis tpe: tñ suus heres non fiat veluti si post[h] mortē pater iudicatus fuerit perduellionis[b] reus ac p hoc memoria[i] eius damnata[k] fuerit: suum .n. heredez habere nō potest: cū fiscus ei succedat. ſz pōt[l] dici ipso iure esse suuz heredem: ſz desinere[m]. ¶ Cum[n] filius filiaue t ex altero filio nepos neptis ve existant pariter ad hereditatē aui vocātur: nec qui gradu p̄ximior est vlteriorem excludit Equuz[o]. n. esse videt nepotes neptesq̄ in patris sui locuz succedere: pari rōe et si nepos neptisq̄ ex filio sit: et ex nepote p̄nepos p̄neptis ue sit uocant[p]. ¶ Et q̄ pla-

lit. nō ɔtest. vt lese maiestat⁹ i duob⁹ casib⁹ q̄ñ quis ɔtra p̄cipē vī rempu. fuit molit⁹. al' ñ. vt. ff. ad. l. iul. ma. l. fi. t his duobus casib⁹ hic tñ loquit. Itē de residuis t peculat⁹ t repetūdaz. vt. ff. ad. l. iul. repetēda. l. fi. Itē apostatat⁹. vt. C. ō apost. l. y. t. l. apostataz. i fine. quedā etiā nō transeūt lite nō cōtest. vt oia alia publica. vt. ff. ō act. ex iudicio uz. alia ɔtestata lite trāseūt: al' ñ vt oia p̄uata delicta. vt. C. ō delic. defun. l. i. t. j. de perpe. t tempo. acti. §. non autem.

b ¶ Perduellionis. ideo dicit perduellionis q̄z p duelluz fiebat certamē. si aliquis criminis hui⁹ dicebat reus q̄ aligd i ip̄z p̄rīcipē vī rēpublicā fuit molit⁹ ſm .p. t pōt dici ſ t defendi. q̄z et ſm iura romana vī posse fieri debē pugna. t sē aliqua. ar. vt. ff. ad. l. agl. qua ac. §. figs i colluc. vt. ff. ō re. iu. cōmoō. vt. ff. ō his qui no. infam. atletas. et C. de athletis l. i. et. ff. de excusati. tu. l. athletbe in p̄inci. C. que res pig. ob. pos. spēz. t. ff. ō dona. donatiōes. i fi. his enī legibus bētur mētio ō tali pugna q̄ nō fieret nisi ō iure eēt. vī dic pduellīois. i. hostis criminis. nā pduelles hostes dīr. vt. ff. ō ver. sig. quos nos.

¶ Memoria. nā ipse cū sit mortuus non pōt dānari nisi a deo. vt. ff. q̄ snie siue ap. re. l. penul.

k ¶ Dānata. hoc. s. mō. p̄nūcio ɔtra ip̄eriū Luciuz feciſſe: t iō bona i fiscū iferri. nā p ꝫ memoria dānatur t ifamia q̄dā ō fūct⁹ afficit. vt. §. q manu. non possūt. §. i. t ex tpe omissi delicti alienatōes ab eo facte non valebūt. vt. C. ad. l. iul. ma. l. penul. i fi. t .ff. ō do. l. donatiōes. §. fi. l ¶ Potest dici. s. veri⁹.

m ¶ Desinere. s. lata sīa. nā nō facit ipso iure desinere heredē suū esse tale delictū. n ¶ Cum filius filio. sec⁹ si ex filia. vt. j. e. §. itē vetustas. t. j. §. diui.

o ¶ Equū. vt i auc. q. mōis effi. sui. §. §. colla. ix.

p ¶ Uocant. idē ē t si p bo. possessi. vocent. vt. ff. de

Stab.l.i.§.vocatur.sed ō.ff.de Stab.l.iij.§.i.fo.nō ē otra.qz ibi p̄cedit filius qz patris loco ē adoptatus ad nepotē.vt.ō.§.ita demum.

q In stirpes.j.e.ti.§.Bet addēdū i fi.ō.fol.vt ibi.

r Ex altero.sic.j.eo.§.fi.sic.ff.de ioffi.tes.papi.§. Pinde si ex duobus.sic z.C.ō suis z legiti.l. nepotes.

s Jtez filyus. premoztuis.

t Ex altero.s. nepote.

v Cū aūt. eo diligenter notato qui sūt sui heredes nunc nota quo tempoze querendus est quis suus heres sit.

x Certuz est. supza eodem. §.ita de muz. contra. so. vt ibi dixi.

y Sine testamento. quod contingit. vij. modis: vt.ō.e. in p̄incipio diximus.

z Accidit. scilicet vt videatur quis sine testamento ōcessisse.

a Moztuo.s. exheredato.

b Nō potuit. moztе p̄ueniens. vt.ō.eo.§. ita demum.

e Solus.s. suus heres.

d Certum est .s. nepotē suuz heredē eē cum nullus p̄cedat eū. vt.ō.e.§.i.

e Mōtuo. antecz adeaē ex testamēto hereditas. vnde constat nō trāsmitti ad filiuz de inoffi. querelam. imo ēt ea adita nō trāsmittebat olim sed hodie.cōtra. vt .C.de inoffi.test.sācim⁹.al.l.figs filiū.§.finali.

f Testamēto.s.ab herede qui non vult adire.

cuit nepotes neptes ve: item p̄onepotes ꝓneptesue i parentis sui locū succedere cōueniens esse visuz est non in capita: sed in stirpes⁹ hereditatem diuidi vt filius partez dimidiam hereditatis habeat: z ex altero filio duo pluresue nepotes alteram dimidiam. Jtez⁹ si ex duobus filijs nepotes neptesue existāt: ex altero vn⁹ forte aut duo: ex altero tres aut quatuor: ad vnum aut ad duos dimidia ps ptineat: ad tres vel ad quatuor altera dimidia. Cum aūt querit an gs heres suus existere pōt: eo tempoze querenduz est quo certuz est aliquē sine testamēto decessisse: qō accidit z testamēto destituto. Pac ratione si filius exheredatus fuerit: et extraneus heres institutus est: et filio moztuo postea certuz fuerit heredē institutum ex testamento non fieri heredez; aut ga noluit esse heres: aut qz nō potuit nepos auo suo heres existere: qz quo tpe certū est intestatum decessisse patrē familas: solus inuenitur nepos: z hoc certū est: z ex post moztem aui natus sit: tn auo viuo cōceptus moztuo patre ei⁹: posteaq; deserto aui testamēto suus heres efficitur. Planē si z cōceptus z nat⁹ fuerit post moztez aui moztuo patre suo desertoq; aui postea testamento: suus heres auo non existet: qz nullo iure cognationis patrē sui patris tenigit. Dz nec ille est inter liberos aui quē filius emancipatus adoptauerat. Dis aūt cum non sint sui quātuz ad hereditatē liberi: neq; bonoz possessionē petē pñt q̄si ꝓximi cognati. hec de suis heredibus. Emancipati autez liberi iure ciuili nihil iuris habent: neq; enim sui heredes sunt quia in potestate desierūt parentis eē: neq; vllo alio iure per legē duodecim tabularum vocātur: sed p̄tor naturali equitate motus dat eis bonoz possessionez vnde liberi: pinde ac si in potestate parentis tempoze moztis fuissent siue soli sint siue cuz suis heredibus cōcurrant. Jtaq; duobus liberis extātibus: emancipato vno et eo qui tempore moztis in potestate parentis sui fuerit: sane is qdez qui in pt̄ate parētis fuerit solus iure ciuili heres ē: z solus suus heres sz cū emancipato beneficio p̄toris in ptez admittit euenit vt suus heres p̄o pte heres fiat. Ab his qui emancipati a parēte i adoptionē se dederunt nō admittūtur ad bona naturalis patris q̄ liberi: si mō cū is moreret i adoptiua familia sint.

g Tetigit.nec.n. fuit ꝓximus cognatus et.f. auo viuo. q viuo nōdū aial erat: vt.ff. vnde cog.l.i.§. figs prim⁹. Sed nunquid hodie p auten. succedit. vt i auc. de here. que ab intes. §.i. colla.ix. p. dixit q sic. quia naturalis causa tm̄ spectatur. Jo.otra. qz nec de iure p̄torio: quo casu naturalis ispiciatur admittebat vt sequitur vt.j.eo. §. emancipati. z.ff. de suis z le.l. ticius z.l.penul.

b Dis aūt. ocepti z nati post moztē aui.

i Cognati. i. tanq; agnati. nā agnati sē ꝓximos q̄ cognati nūqd g tertio ozdie inter cognatos vocāt. Rn. mar. q sic vt.ff.e.l.i.i fi. Jo.ō. qz ibi ō ocepti ꝓximi nati postea loḡ: secus si postea scipiūt z nascūt: vt Bz.ff.ō iusto ru. testō: figo filio. §. non fuisse.

k Emancipati. qz bona rō. vt.ō.ō be. q̄li. z differ. §. sui. z.ō.e. §.i. ibi Sin autē zc.

l Nullo iure. s. neqz vt patroni neqz vt agnati q̄s vocat lex. xy. tabulaz. vt j ti.i.i pri. z.j.ō suc.li. i pri. aliō ecōtra. vt .j.ti.i.§. finali.

m Soli sint. s. emancipati. n heredib⁹. s. cū alys q remāserūt i pt̄ate.

o Dimidia vt.ff.ō ver. sig. nomē filiaz. §. portionis.

p At bi. s. vocātur emancipati sz ñ oēs z hoc segf. At bi zc.

q Adoptionē. i. arrogationē zc.

r Nō admittūt.ff. ō ꝑta.l.iij.§. figs filio ō. So. ibi ñ valuit adoptio. fz Jo. sz hic valuit vl distingue an dek extraneo vt Bz an dek i adoptiōe nepos ex filio emancipato p̄ri eiusdē vt ibi. ar. ō. adop. §. sz hodie. Jtē. C. ō adoptio. l. penul. § sz figdē q ē ō. So. ibi illā itellige. vt. j. e. §. admonendi.

s Cum is. s. pater naturalis.

t Uiuo eo.s.pfe nāli. Ab ipso.s.patre naturali.

v Fuissent vt.s.de exhere.li.§.emācipatos.

x Etraneoꝝ.si autem mortē patris adoptiui fcī essent iuris sui.durat agnationis ius inter eos.i.inter adoptiuum ⁊ nālem filiū adoptātis nō emācipatū. vt sibi succedat:vt.ff. de gra. co.filiū naturalē.et .ff.vñ cog.l.i.§. cognationes.⁊ de adoptio.l.antepenulti. mar.Itē ⁊ ipsi adoptiuo pfi succedunt vt.i.§.sed ea.

y Adoptiui.pᵒ emācipationē nō priᵒ.vt .s.e.§.nec interest.

z Eius.i.nālis pfis

a Ad agnatos. naz si nō emācipat. certū ē qꝫ fily nō succedūt nāli patri:⁊ ita agnati succedūt. vt s.pr.⁊.ff.vñ lib.i.i. si āt emāciparet succederēt fily vt.s.pri. ⁊ b mō i eiᵒ ptāte eēnt ad quē boa nāl pfis ptinēt:qō ē absurdū ⁊ ō regulā iuris vt hic.⁊.ff.de here. ist.l. illa institutio.

b Minus §.iure qz nāles emācipati iure ptorio vocātur:sz adoptiui emācipati nō.vt.s.pri.§.§ rē.

c Nāles.i.legitimi

d Emancipati. ab adoptiuo patre.

d Adiuuāt.nisi sint de suis. qz auus adoptauit nepotē i filiū ⁊ postea emācipauit vt.ff.ad tertu.l.y.§. adoptiui.Accursius.

e Ratio.i.emancipatio qꝫ iure ciuili ē: vt.ff.ō regu.iu.actᵒ

f Nō pōt. sic.s. de le. agna. tu.§. fi. sic .ff.ō reg.iu.nihil tā.

g Emancipati. ab adoptiuo pfe ⁊ post mortē nālem. vt.s. .§.post mortē.

h Esse.nō qꝫ si emācipetur filiᵘˢ vel filia vel deiceps ñ sūt sui hēdes: ñ tñ desinūt eē fily vt filie.

i Eadē. que obseruant in ho.pos. vnde liberi.⁊ i ōtabulas bono. possessio.fuant.

k Institutis.bis eni in istitutis nō datur hec bo.pos.nā si pteritus rūpat testm: ⁊ huic.s.istituto via aperit.⁊ hoc est qō dr:nisi preteritᵘˢ nam viuoʳ eo emancipati ab adoptiuo patre pinde admittūtur ad bona naturalis pris ac si emācipati ab ipoᵘ patre essent: nec unqꝫ in odoptiua familia fuissent: ⁊ oueniēter quod ad adoptiuū patrē ptinet extraneoꝝˣ loco esse incipiunt. Post mortem vero naturalis pris emācipati ab adoptiuo patre et quatuz ad hunc adoptiuū patrē ptinet eque extraneoꝝ loco fiunt:⁊ quātum ad naturalis patris bona ptinet nibilomagis liberoꝝ graduz nanciscātur:qō ideo placuit sic:qa iniquum erat in potestate patris esse adoptiuiʸ ad qs bona nuturalis patris ptineant vtruz ad liberos eius³ an ad agnatos³. Minusᵇ ergo iuris habent adoptiui filij qꝫ naturales:nancꝫ naturalesᶜ emancipati beneficio pretoris gradum liberorū retinēt: lz iure ciuili perdant:adoptiui vero emācipatiᵈ ⁊ iure ciuili deperdunt gradum liberoꝝm:⁊ a pretore non adiuuātur:ᵈ ⁊ recte: naturalia.n. iura ciuilis ratioᶜ pimere nō pōt:nec qz desinūt sui heredes esse:pñt desinere filij filieve aut nepotes neptesue esse. Adoptiui vero emācipatiᵍ extraneoꝝ loco incipiunt esseᵇ:qz ius nomeꝫ filij filieue qō per adoptionez ꝺsecuti sunt: alia ciuili ratione.i.emācipatione depdunt.

Eadezᵏ hec obseruātur:⁊ in ea bonoꝝ possessione:quā cōtra tabulas testamenti parētis liberis pteritis.i.nec heredibus institutisᵏ:neque vt oportetˡ exheredatisᵐ ptor pollicetur:nam eos quidez q in ptāteⁿ parētis mortis tempore fuerit ⁊ emācipatos vocat ptor ad eandez bonoꝝm possessionē: eos vero qui in adoptiua familia fuerint per hoc tēpus quo nālis parens moreretur repellitᵒ. Itez adoptiuos liberos emācipatos ab adoptiuo pre:sic ab intestato:ita lōge minus cōtra tabulas testi ad bona eiᵖ nō admittit: qz desinūt in numero liberoꝝ esse. Admonēdiᵖ tñ sumᵖ eos q i adoptiua familia sūt: quiue post mortem nālis parētis ab adoptiuo patre emācipati fuerit intestato parēte nāli mortuo lz ea pte edicti qua liberi ad bonoꝝq possessionē uocantur nō admittāt:alia tñ pte vocari.i. qua cognati defuncti vocāt ex qua pte ita admittūtur:si necꝫ sui heredes liberi: necꝫ emancipatiʳ obstent necꝫ agnatus qdez vllus interueniat:āte.n. ptor liberos vocat tā suos hēdes qꝫ emācipatos deide legitiosˢ hēdes: deide proximos[t] cognatos. Sz ea oia[u] quidez antigtati placuerūt:aliqm[x] aūt

cōmittat edictū.vt.ff.ō ōtab.l.iy.§.siquis ex liberis.si aūt pteritus nolit vti postꝫ semel agnouit institutus hēt ōtabulas iure suo ɓm ta.qō ē mirabile:nec expectat preteritū.vt.ff. de ōta.l. si post .§.fi.⁊ de le.i.nōnūquā.

l Oportet.s. masculi nolatim:femine iter ceteros vt.s. de exhe. li.§.i.

m Exhereditis.Lū § matri pteritio p exheredatiōe habeatur:vt.s.ō exhere.li.§.vl. cessat ibi ōtab. bo.pos.vt.ff.ō ōtabu. illud.§. ad testa.

n In potestate. emācipatis omittēdᵇ editum. nō aᵗ. hz mar. vt.ff.ō ōtab. l.iy.§.figs ex li.sz Jo.ō.nā nullū dicē possūt.⁊ ōtab.suo iure hñt.vt.ff. de le.i.i.si duo. ⁊.C.de li.p.maximū.Accur.

o Repellit.s. ptor rpellit ni si sint istituti ⁊ eis omittat edictū.vt.ff.de cō tratabul. non putauit .§. in adoptiōe.⁊.§. vt āt.Itē.ō.ff. ōtab.l.iy.§.figs filio.fol. vt .s.e.§.at hi.

p Admonēdi lz hos.y. q sequūt nō admiserim. de iure ciuili. vt.s.eo. .§. at hi tñ. rē.

q Ad bono. possessio. s. vn de liberi.

r Emācipati. qui sūt sui per ptorē.vt.s.eo. .§. emācipati.

s Legitimos.i.agnatos.vt.J.titulo.i.i.Rn.

t Proximos. sic.ff.si ta.te.l.i.sic.ff.quis oz.i bono.pos. fuer.l.i.

v Sz oia.q.s.e.§.at hi dicta sūt.⁊.s. primo.§.

x Aliquā.q.o.qdā cozrexim³. qdā retinuimus.

emēdationē a nr̄a cōstitutione[y] acceperunt quam super his personis ꝯposuimus que a patribus suis naturalibus[z] in adoptionem alijs dantur. ¶ Inuenimus etenim non nullos[a] casus in q̄bus filij et nālium parentū successionē ꝓpter adoptionē amittebāt ⁊ adoptione facile per emācipationez soluta ad neutrius[b] pr̄is successionē vocabātur[c]. ¶ Hoc solito more corrigētes: cōstitutionē[d] scripsimus ꝑ quā diffinimus quando parens nālis filium suum adoptādum alij dederit integra oīa iura ita seruari. atq̄ si in patris naturalis potestate permansisset[e]: nec penit⁹ adoptio fuerit subsecuta nisi in hoc tantūmō[f] casu vt possit ab[g] itestato ad patris adoptiui venire successionem. ¶ Testamēto aūt ab[h] eo facto neq̄ iure[i] ciuili neq̄ pretorio[k] ex hereditate eius aliquid ꝑsequi pōt: neq̄ contra tabulas bonorum possessione agnita: neq̄ iofficiosi[l] q̄rela instituta: cū nec necessitas patri adoptiuo imponat̄ vl̄ eum heredez instituere: vel exheredatū eū facere vtpote nullo naturali vinculo copulatū: neq̄ si ex sabiniano senatuscō[m]. ex trib⁹ marib⁹ fuerit adoptat⁹. Nā ⁊ in huiusmodi casu neq̄ quarta ei seruat̄: nec vlla actio ad[n] ei⁹ persecutionem ei competit: ¶ In nostra[o] aūt cōstitutione exceptus est is quem parens[p] nālis adoptanduz suscepit: vtroq̄.n. iure tā naturali q̄ legitimo in hac persona ꝯcurrente: pristina iura i tali adoptiōe seruauimus[q] quēadmodū[r] si paterfa. sese dederit ad arroganduz que specialiter ⁊ sigillatiz ex prefate cōstitutionis tenore possunt colligi. ¶ Item[s] vetustas ex masculis progenitos plus diligēs solos[t] nepotes vel neptes qui ex virili sexu descēdunt: ad suorum vocabat successionez: ⁊ iuri agnatorū eos añponebat[u]. ¶ Nepotes[x] aūt qui ex filiab⁹ nati sunt: ⁊ ꝓnepotes ex neptib⁹ cognatorum loco numerās post agnatorum lineam eos vocabat: tam in aui q̄ ꝓaui mr̄ni[v] q̄ i auie ul̄ ꝓauie siue pr̄ne siue mr̄ne[z] successionē ¶ Diui[a] autez principes nō passi sunt talez cōtra nostraz iniuriam sine ꝯpetēti emēdatione relinquere. ¶ Sed cū nepotis vel ꝓnepotis nomē cōmune est vtrisq̄: qui tam ex masculis q̄ ex feminis descēdūt: ideo eundem gradum ⁊ ordinem successionis eis donauerunt[b]. ¶ Sz vt

y ¶ Constitutione. vt. C. de adoptioni. l. penultima
z ¶ Naturalibus. ⁊ legitimis. Accursius.
a ¶ Nonnullos. i. aliquos. Accursius.
b ¶ Ad neutrius. vt. s̄. eo. §. at hi. Accursius.
c ¶ Uocabantur. hoc idem videtur etiam contingere hodie in casu quem habemus. ĩ. e. §. nostra aūt. C. d̄ adoptio. l. penultima. §. sed hoc. sed dic q̄ auus adoptans tenetur ei relinquere quartam vt filio arrogato: vt. ĩ. eodē. §. nostra. ibi. quemadmodum. ⁊c̄. Accursius florentinus.
d ¶ Constitutionem. scilicet predictam. Accursius.
e ¶ Permansisset. nūquid ergo non permāsit. R̄n. immo ꝑmansit. vt s̄. de adoptio. §. sed hodie. sed hoc dicit referendo se ad factū. q. d. ac si de iure ⁊ de facto in eius familia ꝑmāsisset.
f ¶ Tātūmodo. nūqd eū in ius vocabit sine venia. Item nunquid alimenta tali filio dare tenet̄. R̄n. nō. per hanc litteraz. ⁊. s̄. de adoptio. §. sed hodie. P. dixit ꝯ.
g ¶ Ab intestato. s. simul cum alijs naturalibus. vt. C. de suis ⁊ legiti. si te. nō tamen succedat alijs ꝯsanguineis sui pr̄is adoptiui. vt. C. de adoptio. l. penul. §. siquidem. in fine.
h ¶ Ab eo. s. adoptiuo patre.
i ¶ Iure ciuili. quia non est in potestate sua.
k ¶ Neq̄ pretorio. quia non est emancipatus ab eo. vt. s̄. d̄ exhereda. li. in prin. §. emācipatos. ⁊. §. fina.
l ¶ Inofficiosi. s̄. de inofficio. testa. contra. §. tam autē. Sol. illa intelligitur secundum distinctionem huius. §. vt ibi dicitur.
m ¶ Consulto. quod non habemus: sed dicebat q̄ tres iuuenes arrogati d̄ ferebant vt vnum eligerent: quo casu magna erat hec solennitas. vnde ex cōstitutione diui pij quartam ei dabat arrogator quod hodie non est. immo idem hoc casu vt alias vt h̄. ⁊. C. d̄ adop. l. penul. §. qd̄ aūt.
n ¶ Ad ei⁹. s. quarte.
o ¶ Nr̄a ꝯstōe. vt. C. d̄ adop. l. pen. §. si vero pater.
p ¶ Parens. hoc in infinitum accipe vt. ff. de gra. l. iure. consul. §. parentes. Ac.
q ¶ Seruauimus. vt siue loco filij habeat siue nepotis: adoptetur ac si vere naturalis esset. scilicet filio precedente nepotem. vt. C. de adopti. l. penultima. §. quod autem i filio.
r ¶ Quēadmo. q. d. sic transit: vt in hoc casu qui sequitur.
s ¶ Item vetustas: correximus ius antiquum circa liberos p̄mi gradus nāles siue adoptiuos: nūc circa vlt̄iores.
t ¶ Solos. i hoc male. Accursius.
v ¶ Anteponebat. i hoc bene.
x ¶ Nepotes vocabat, scilicz vetustas non ciuilis iur̄. auctoritas: vt supra. sz pretorij. vt ifra. ti. i. §. sed quia.
y ¶ Materni. scilicet moriente masculo de cuius bonis agitur. vt infra. §. proximo.
z ¶ Materne. scilicet moriente femina. vt infra. proximo. §.
a ¶ Diui aūt principes. vt. C. de suis ⁊ le. si defunctus. et C. de colla. l. illam. Accursius.
b ¶ Donauerūt. s. principes: sed nō idē ꝯmodū. vt seq̄t.

c Suffragyf.i.l.xy.tabularum.Accur.

d Muniuntur.nō duas rōnes vicere vnā. vt.s.ō ado pti.§.sed hodie in fine.§.

e Dixim⁹.f.nllō mō nisi tertio ordie succedēt. vt.s.p ri.§. f Paulo.nota paz ō tertia pte totⁱ rei dici.sic i auc.de exhi.z itro. reis.§.sancimus.

g Exīstiauerūt.f. principes.

h Mortua sit. nō duos casus. si enim mortf femina nepotes vel neptes ex masculis vel feminis in nihilū olim nisi post agnatos hodie cum diminutione succedūt tertie partis.si mortf masculus nepotes ex filia trīm vocētur cū diminutōe tertie ptis vt hic dicitur.

i Xy.tabulaz. qō de diminutione hac tertie oꝛ corrigit p sequētē.§.fm mar. sed nos fm.B. dicimus sequētez.§.loq in quadā alia parte ō debebat agnatis scilicet quarta. non autem de hac tertia. sed per auten. dicimus de hac tertia correctum. scilicet vt equaliter hodie veniant.vt in anten.de trien.z se.§. negz illo.

k Vocat.scilicet u pra eodem.§.cum filius.

l Sed constitutionem.quam non habemus.vt sequitur

m Constitutio ne. vt.C. de suis et le.l. finali.

n Trāsuersali linea.sic in principio auten.de non eli.§. cum igitur.circa finem. Accurſius.

o Descenduꝛt.scilicet nepotibus vel pronepotib⁹ ex filia

p Et tempoꝛa. vt aliquid amplius sit eis q non solum nature sed etiam veteris iuris suffragijs[c] muniūtur[d]: portionē nepotum vl neptum vl deinceps: de qb⁹ supra diximus[e] paulo[f] minuēdā eē existimauerūt[g] vt minus tertia parte acciperent q̄ mater eoꝛum vel auia fuerat acceptura vel pater vl auus paternus siue maternus quado femina mortua[h] sit de cuius hereditate agit bisq; licet soli sint qui descēdunt ex femineo sexu adeūtib⁹ agnatos minime vocabant. ¶ Et quēadmodū lex duodecim tabularum[i] filio mortuo nepotes vel neptes vl pronepotes vel pneptes in locum patris sui ad successionem aui sui vocabat: ita z principalis dispositio in locū matris sue vel auie: eos cum iaz designata partis tertie diminutione vocat[k]. ¶ Sed[l] nos cū adhuc dubitatio manebat iter agnatos z memoratos nepotes: quartaz partez substantie defuncti agnatis sibi vendicātibus: ex cuiusdaz constitutionis auctoritate memoratam quidē cōstitutionem a nostro codice segreganimus: neque inseri eaz ex theodosiano codice in eo cōcessimus. ¶ Nostra aūt cōstitutione[m] promulgata toti iuri eius derogatū est: z sancimus talibus nepotib⁹ ex filia: vl pronepotibus ex nepte: z deinceps superstitibus: agnatos nullaz ptē mortui successionis sibi vēdicare ne hi qui ex trāsuersali[n] linea veniūt potiores bis habeāt qui recto iure descendunt[o].

¶ Quā cōstitutiōez nraz obtinere fm sui vigoꝛez tp̄ tēpora z nūc sācimus: ita tamen[q] vt quēadmodum inter filios z nepotes ex filio ātiquitas statuit[r]: nō i capita sed in stirpes diuidi hereditatē. ¶ Similiter nos iter filios z nepotes ex filia fieri distributionē iubemus: veluti iter oēs nepotes vl neptes: vl iter pronepotes z proneptes z alias deinceps psonas vt vtraq; pgenies matrisue vl patris auie vel aui portionem sine vlla diminutione[s] osequat: vt si forte vnus vel duo ex vna parte: ex altera tres aut q̄tuoꝛ extēt: vnus aut duo dimidiam: alteri tres aut q̄tuoꝛ aliā dimidiaz hereditatis habeāt.

De legitima agnatoꝛū successione Rubrica.

Si nemo[u] suus[x] heres vel eoꝛū quos inter heredes pretoꝛ[y] vel cōstitutiones[z] vocāt extat[a]: z qui successionem[b] q̄quo modo[c] amplectitur: tūc ex lege duodecim tabularum ad agnatum[d] proximum[e] pertinet hereditas. ¶ Sunt aūt agnati[f]: vt primo quoque li-

q Ita tamen. hoc quod sequitur est referendus supza ad.§.diui.non ad proximum. Accurſius florentinus legum doctoꝛ famosissimus.

r Statuit. vt supza eodem.§.cum filius.

s Diminutione. scilicet quarte que debebatur agnatis: non tertie que debebatur patruis: vt supza proximo.§.dixim⁹ Accurſius florentinus.

t Similiter. habeant. immo i capita vt def diuidi. vt infra titulo .i. .§.hoc etiā addendum.in fine.§.sed ibi de collateralibus hic de descēdētibus loquitur.

De legitima agnatoꝛū successiōe. Rubrica.

v Si nemo. tiā vnus vt.ff.de te.tu. si nemo.

x Suꝰ supza ti.i.§.i.

y Pretoꝛ. supza ti.i.§. emācipati.

z Constituti ones. supza.ti. .i.§.quibus cō numerari z.§. diui.

a Extat. dico z amplectatur nam hec duo necessaria sūt

b Successiōnē defuncti.

c Quoq; modo.scilicet ciuili vel pretoꝛio iure.

d Agnatum. capite non minuturn.vt.ff.e. capitis.

e Proximū. idest qui proximioꝛ est defuncto.f.e.§.si plures.z.§. primo.

f Agnati.sic.ff.ō legit.tu.l.sūt autē.

in futuris casibus tantum valeant.vt.C.de suis z legitimis.l.vltima.Accurſius.

g ¶ Libro. vt supra de leg. ag. tu. §. sunt.

b ¶ Cognatiõe. cognatio ẽ genꝰ: agnatio spẽs. vnde q̃squis est agnatus est cognatus. ſz nõ conuertitur.

i ¶ Itaq; consanguinei. quasi ex eodem sanguine nati: ceteri agnati nõ oñr ꝺsanguinei: vt. ff. de suis & legit. l. y. in pri.

k ¶ Item inuicez. ſ. filius fratris patruo.

l ¶ Et etiaz cõsobrini. impro. prie vt. j. õ gra. cog. §. quarto.

m ¶ Hi cõsanguinitatis. scilicz ad suos fratres priꝰ natos ad fliquos vo agnatos agnatõis tñ ius acquirit. vt. s. pri. diximus. & est verũ hoc si viuente. eo. idest de cuius hereditate agitur concepti fuerant. vt. ff. de suis & le. he. Licius. t. ff. vnde cog. l. i. §. fiquis proximior.

n ¶ Non tamẽ. quãuis agnati vocẽtur ad hereditatẽ. Non tamen tẽ.

o ¶ Dat lex. scilicet. xy. tabularum.

p ¶ Sz bis. & oĩbus bis. vt. j. eo. §. si plures

q ¶ Certum. qõ ẽ etiaz. ſ. testamento qõ euanuit: qõ dic vt j. §. primo.

r ¶ Quoq; q. d. nõ solũ iure naturali constituitur agnatio: ſz etiam ciuili vt p adoptionem. ſ. quãlibet iure isto vt. ff. de adoptio. l. i. et supra. de adoptio: in principio. sed hodie p eam tñ ex qua trãsiit i ptãte arrogatoris. vt. §. e. ti. i. §. mſa aũt. sed tñ ſz ñ fiat agnatus. ſ. hodie qz non trãsiit in ptãtez extranei arrogantis: succedit tamen ab intestato patri tñ non alys patris agnatis. vt. C. de adoptio. l. penultima. §. fiquidẽ

f ¶ Naturales. & legitimos: nõ tñ emancipatos. vt. ff. ꝺ gra. cog. l. si filium. t ¶ Item si quis nõ soluz pr̃ de quo dictum est. v ¶ Suos heredes esse. i. agnoscit alys

bꝰ tradidimus cognati per virilis sexus personas cognationeᵇ coniuncti quasi a patre cognati. ¶ Itaqꝫ ex eodez patre nati frẽs agnati sibi inuicem sunt: qui & consanguinei vocãtur nec regritur an etiã eandez matrẽ habuerint: ¶ Itẽᵏ patruꝰ frẽs filio: et inuicem is illi agnatus est eodez numero sũt fratres patrueles. i. qui ex duobꝰ fratribus procreati sunt: qui ẽtˡ consobrini vocantur: qua ratione etiaz ad plures gradus agnationis peruenire poterimus. ¶ Hiᵐ etiã q̃ post mortem patris nascũtur iura cõsãguinitatis nãciscũtur: nõⁿ tamen omnibus simul agnatis datᵒ lex hereditatem: sed hisᵖ qui tunc proximiori gradu sunt: cũ certuzᵍ esse ceperit aliquem intestatũ decessisse. ¶ ʳPer adoptionẽ quoqꝫ agnationis ius cõsistit: veluti inter filios nãlesˢ & eos q̃s pater eorum adoptauit: nec dubiũ est quin imprope consãguinei appellantᵗ. ¶ Itezᵘ si quis ex ceteris agnatis tuis: veluti frater aut patruus aut denicz is qui lõgiore gradu est adoptauerit aliquem: agnatus iter suosᵘ heredes esse non dubitaᵛ. ¶ Certuzˣ inter masculos quidez agnationis iure hereditas etiam si lõgissimoʸ gradu sit vltro citroqꝫ capiatur. ¶ Quod ad feminasᶻ vero attinet: ita placebatᵃ vt ipse ꝺsãguinitatisᵇ iure tãtum capiant hereditatem. i. si sorores sint vlterius nõ capiãt: masculi aũt ad earuzᶜ hereditates etiã si lõgissimo gradu sint admittãtur: qua de causa fratris tui aut patrui tui filie vel amitte tue hẽditas ad te ptinebat. tuaᵈ vero ad illas nõ pertinebat: quod ideo ita ꝺstitutum erat quia ꝺmodius videbatur ita iura cõstitui vt plerunqꝫᵉ hereditates ad masculosᶠ ꝺfluerẽt. ¶ Sedᵍ quia sane iniquuz erat i vniuersũ eas q̃si extraneas repelli: ptor eas ad bonorum possessionẽ admittit: ea pte qua proximitatisᵇ nomine bonoꝝ possessiõem pollicetur ex qua parte ita scilz admittunt. ¶ Si neqꝫ agnatus vllus nec proximior cognatus interueniat. Et hoc quidemʰ lex duodeciz tabularuz nullo modo introduxit: sed simplicitatezⁱ legibus amicam amplexa: simili modo oẽs agnatos siue masculos: siue feminas cuiusq; cũqꝫ gradus ad similitudinẽ suorum inuicem ad successiones vocabat. ¶ Media aũt iuris prudẽtia: que erat gdẽ lege duodecim tabularum iunioꝝᵐ: imperiali autem dispositione anterioꝝⁿ subtilitate quadam excogitata prefatam° differentiam iducebat: et penitus easᵖ a successione agnatarum repellebat:

k Certũ. i. certe. vt aliter. lex quidẽ. xy. tab. ꝺferebat hereditatẽ agnatis primis: sed media iurisprudẽtia cũ distinctione. & ideo hic dicit Letez p sed. Accur.

y ¶ Logissimo. i. decimo gdu vt. j. õ successi. cog. §. finali.

z ¶ Feias. agnatas.

a ¶ Ita placebat. Nõ caute dic placebat & ñ placz vt. j. §. nos vo tñ erat p mediã iurisprudẽtiã ñ plegẽ. xy tabularꝫ: neqꝫ p ptorẽ. vt. j. e. §. t ꝺ gdez t. §. media.

b ¶ Cõsãguinitatis. i. agnationis. Accur.

c ¶ Eaz. ſ. feiaz.

d ¶ Tua. ſ. hẽditas.

e ¶ ᵖPlerũqꝫ. ꝺ pp cõsãguineas sorores ꝺ qbus mõ dixit.

f ¶ Ad masculos. sic §. ti. i. §. itẽ vetustas

g ¶ Sz qz eas. ſ. agnatas feias. Accur.

h ¶ ᵖProximitatis. i. cognationis.

i ¶ Interueniat. nec aliqs suoꝝ vt. §. ti. i. §. admonẽdi. i fi. §.

k ¶ Quidẽ. q̃ sũt. ſ. i §. ceteꝝ. t. §. ſz qz dicta sũt. Accur.

l ¶ Sz simplicitatẽ. remota ꝺsa agnatorũ. vt iter masculos & feias. sic. §. ꝺ fideico. he. §. ſz qz.

m ¶ Iunioꝝ. & sic nõ qꝫ lex. xy. tabularꝫ ẽ vetustior q̃ media iurisprudentia & q̃ ius prioriũ.

n ¶ Anterioꝝ. i. cõstõne anterioꝝ. j. scripta q̃ ẽ. C. ꝺ legitimis he. l. lege. xy. tabularꝫ. o ¶ ᵖPrefatã. ſ. legem ocãm §. eo. §. ceteꝝ. p ¶ Eas agnatas feias nisi sorores.

q ¶ Omni. nam ordo cognatorum non erat adhuc. vel dic etiam deficientibus agnatis ipsi tñ non vocabant
r ¶ Ciuilis. i. medie iuris prudentie quod scilicet ciuile dicitur. vt. ff. de origine iuris. l. ij. §. hec disputatio. Accursius florentinus.
s ¶ His bonoꝝ. i. mulieribus agnatis vltra sorores.
t ¶ Appellatur. sic dicta quia per eam cognati vocantur. Accursius florẽtin⁹
v ¶ Nos vero. hic Justinianus logꝝr
x ¶ Cause. i. expulsioni agnatorum.
y ¶ Quare. etenim bene dico forte prouidendum agnatis feminis: quare et enim ꝛc.
z ¶ Titulis. idest nominibus. Accursius
a ¶ Cõstitutis. idest ordinatis. Accurs.
b ¶ Dabatur. idest concedebatur. Accursius florentinus
c ¶ Aditus. certe nõ erat ratio iusta vel sufficiens. licet aliqua sit vt. §. eo. §. ceterũ in fine. Accur.
d ¶ Nostra constitutione. vt. C. de leg. he. l. lege duodecim tabularum. Accur.
e ¶ Simili modo. idest hinc inde. vel dic ita fere vt maref
f ¶ Cõsanguitatis. i. licet nõ sint sorores que germane vocãtur q̃si ex eodẽ germine nate.
g ¶ Hoc ẽt estimauimus. vt. C. de leg. here. l. lege duodeciz tabularꝝ. §. i. ꝛ. §. in his
h ¶ Tantũmodo. i. non vltrior proximior tamẽ sit vt ipe sorores vel fratres vterini vel vterine sequitur. vt. C. de legiti. heredi. l. fi. §. sed neq;
i ¶ In legitimam. scilicet agnatorum. omniq; alia successione incognita: donec pretores paulatiz asperitatez iuris ciuilis[r] corrigẽtes: siue qđ deest adimplẽtes humano proposito aliuz ordinez suis edictis addiderũt: ꝛ cognationis linea proximitatis noie introducta per bonoꝝ possessionẽ eas adiuuabant ꝛ pollicebãtur bis bonoꝝ[s] possessionẽ q̃ vnde cognati appellaꝝ[t]. Nos[u] vero legẽ duodecim tabularuz sequẽtes et eius vestigia in hac parte obseruãtes: laudamus quidem pretores sue humanitatis: non tamen eos in plenũ huic cause[x] mederi inuenimus. q̃re[y] etenim vno eodẽq; gradu nãli cõcurrente: ꝛ agnationis titulis[z] tã in masculis q̃ in feminis equalance constitutis[a]: masculis qdez dabatur[b] ad successionez venire omniũ agnatorũ ex agnatis autẽ mulieribus nullis penitus nisi soli sorori ad agnatorum successionez patebat aditus[c]. ideo nos in plenuz oia reducentes: ꝛ ad ius duodecim tabularũ eandez dispositionez exequãtes nostra[d] constitutione sancimus omnes legitimas psonas. i. per virilẽ sexuz descẽdentes siue masculini gñis siue feminini sint: simili[e] modo ad iura successionis legitime ab intestato vocari secũduz sui gradus prerogatiuaz: nec ideo excludendas quia consanguinitatis[f] iura sic̃ germane nõ habẽt. ¶ Hoc etiã[g] addẽdũ nre constitutioni existimauimus vt trãsferatur vnus tãtũmodo[h] gradus a iure cognationis in legitimã[i] successionẽ: vt non solum fratris filius ꝛ filia sm quod iam diffiniuimus ad successionez patrui sui vocentur: sz etiã germane[k] cõsanguinee: vl sororis vterine[l] filius et filia soli: ꝛ non deinceps[m] psone vna cum bis ad iura auunculi sui perueniãt: ꝛ mortuo eo qui patruus quidem est: sui fratris filij succedãt: auunculus autez sororis sue soboli simili modo ab vtroq; latere succedant: tanq̃ si oẽs ex masculis descendentes legitimo iure veniant: scilicet vbi frater ꝛ sorores supstites[n] non sunt. ¶ His eteni personis pcedentib⁹: successionẽ admittẽtibus ceteri gradus remanẽt penit⁹ semoti videlz hereditate nõ i stirpes sz i capita[o] diuidenda. ¶ Si plures[p] sint gradus agnatorum: aperte lex. xij. tabularũ proximũ vocat. ¶ Itaq; verbi gratia: si sint defuncti fratres ꝛ alterius fratris fili⁹ aut patruus: frater potior habet[q]
¶ Et q̃uis singlari numero vsa lex duodecim tabularuz proximum vocet tamen dubiũ non est quin si plures sint eiusdẽ gradus omnes admittantur: nam ꝛ proprie proximus ex pluribus gradib⁹ intelligitur: ꝛ tamen non dubium est. gn licet vnus sit gradus agnatorum: ptineat ad

k ¶ Germane. idest nate ex eodẽ patre ꝛ matre cuz defuncto.
l ¶ Uterine. idest nate ex eadem matre tantum.
m ¶ Deinceps. idest vlteriores siue in gradu remotiores.
n ¶ Superstites. hoc corrigitur per auctenticã cessante. quia et cum his admittuntur. Item et in alio quod subiicitur hic. §. corrigitur. q̃ i stirpes fit diuisio hodie sz p⁹ hos filios fratrum fit diuisio in capita. vt in auten. de heredi. que ab intesta. de. §. reliquum. colla. ix. ꝛ in auten. vt fratruz filij. §. i. colla. ix. vl dic quod dicit in auten. i stirpes diuidi veruz est quãdo cum aliis. scilicet patruis vocantur nepotes. alias in capita vt hic.
o ¶ In capita. supra titulo. i. in fine. cõtra. So. ibi de descẽdẽtibus loquit: b de collateralibus. Accursius florentinus.
p ¶ Si plures sint. sic in auten. de heredi. que ab intestato. §. si vero neq; fratres. colla. ix. et. ff. de suis et legitimis hereditibus. l. ij. hereditas.
q ¶ Habetur. hoc corrigitur. vt supra dixi per auten. cessante.

r ¶ Proximus. sic. ff. ti. i. §. cum autez queritur. sic ff. eodem. §. non tamen.

s ¶ Tunc enim. s. cum nō adiē hēditas ex testō.

t ¶ Tempore. id est post mortem. Accursius.

v ¶ Placebat. s. ex lege duodeciz tabularū. Accur.

x ¶ In eo genere. s. iure successionis. &c.

y ¶ Non esse. i. successoriū edictū inter agnatos locū nō hz scilicet de psona in psonam sz inter cognatos sic vt. j. sequitur. z. ff. de suc. edic. l. i. §. quibus. sed de ordine in ordinē: seu de capite i caput sic vt ō liberi i agnatos de agnatis in cognatos. z post in virum z vxorez: vt sequitur. vt. ff. si ta. testa. nul. ex. l. i. i. Rn.

z ¶ Nihilomagis. id est nō iō magis. Accur.

a ¶ Sz nos. logtur Justinian⁹

b ¶ Protulim⁹. s. in greco.

c ¶ Cū satis. ratio prima.

d ¶ Apertū est. s. suc. edictum de persona in personam.

e ¶ Maxime. rō secunda.

f ¶ Gradu agnatorum.

g ¶ Ad legitimaz. est enim filius agnatus patri primus vt. ff. de suis z le. filiꝰ. qō ius nō tollitur per capi. dimi. sic neq; inter fratres vt hic. et .C. de le. tu. l. iij. qō nō erat rectum. vt. ff. de re. iuris. l. eos hēditas. ¶ Proximus[h] aūt siquidē nullo testamēto facto quiscz decesserit: per quē tempus requiritur quo motuus est is de cuiꝰ hēditate queritꝝ. ¶ Quod si facto testamēto quiscz decesserit per quē tempus requiritur quo certum esse ceperit nullus ex testamēto heredem extituruz.

¶ Tunc eniⁿ proprie quiscz intestatus decessisse intelligitur: cꝫ quidez aliquādo lōgo tempore[i] declaratur in q̄ spatio temporis sepe accidit vt proximiore mortuo ,primus esse incipiat qui moriēte testatore non erat ,primꝰ.

¶ Placebat[u] aūt in eo[k] gñe percipiendaruz hereditatuz successioné nō esse[l]. i. vt cuis ,primus qui secūdum ea que diximus vocatur ad hereditatem aūt spreuerit hereditatem: aut ante cz adeat decesserit: nihilomagis[z] legitimo iure sequentes admittunt[ꝫ] qō iterū pretores iperfecto iure corrigentes: nō in totuz sine auunculo relinquebant: sz ex cognatorū ordine eos vocabant vtpote agnatiōis iure eis recluso. ¶ Sz[a] nos nihil perfectissimo iure deesse cupientes nostra cōstitutione sancimus: quam de iure patronat⁹ humanitate suggerēte ,ptulimus[b] successioné in agnatorū hereditatibus non esse eis denegādaz: cū satis[c] absurdū erat quod cognatis a pretore apertuz[d] est: hoc agnatis esse reclusū: maxime[e] cum in onere gdez tutelarum et primo gradu[f] deficiente sequens succedit z quod i onere obtinebat nō erat in lucro pmissuz. ¶ Ad legitimam[g] aūt successioné[b] nihilominus vocatur etiā pater[i] qui cōtracta fiducia filium vel filiam nepotem vel neptem ac deinceps emancipat: qō ex nostra cōstitutiōe[k] omnino inducitur vt emāciationes liberorū semper videant quasi ctracta fiducia[l] fieri: cum apud veteres non aliter hoc obtinebat: nisi specialiter cōtracta fiducia pater manumisisset[m].

De senatusco ulpiano Tertu.

¶ Ex[n] duodeciz tabularum ita stricto iure vtebatur: z proponebat masculorum[o] pgeniem: z eos qui per femininī sexus necessitudinē[p] sibi iunguntur adeo expellebat vt necz quidez inter matrem z filiuz[q] filiamue vltro citrocz hereditatis capiende ius daret: nisi qō pretores ex proximitate cognatorum eas psonas ad successioné bonorum possessiōe: vnde cognati, ac comodata vocabant. ¶ Sz[r] he iuris ā gustie[s] postea[s] emēdate sunt: z primus quidem diuus Claudius matri ad solatium liberorum amissorū[t] legitimaz eorum[u] detulit hereditatem: postea autem senatuscōsulto Tertuliano qō diui adriani temporibus factum est: plenissime de stricti successione matri non etiam auie[x] deferēda cautum est:

equum est z ff. de le. pa. tut. in fine. z. j. de contrahenda emptione. l. si post emptionem.

h ¶ Successionem. i. suc. edictum.

i ¶ Parens. secus econtra. vt. ff. eo. titulo. i. §. emancipati.

k ¶ Constitutione. vt. C. de emancipa. li. i. finali.

l ¶ Fiducia. sic dicēdo ius succedēdi in bonis tuis mihi reseruo. vel etiam sic, emancipo te cōtracta fiducia. Accur.

m ¶ Manumisisset. i. emancipasset sic .ff. qñ ac. de pe. est an. l. i. §. alienatio.

De senatusconsulto tertuliano. Rubrica.

n ¶ Ex. proponebat. improprie, naz cognatos nullo mō vocabat vt segt.

o ¶ Masculoruz. vt supra titulo. i. i principio.

p ¶ Necessitudinez. id est cognationem. nā dicūtur cognati necessary. vt. ff. de iusticia z iur. l. fina.

q ¶ Filium. qui ad inuicem sunt cognati. vt. j. de suc. cog. §. vulgo.

r ¶ Angustie. nota ius dici angustioſuz vel iniquū. vt. j. ō suc. li. in principio. z. ff. cꝫ gſqz iu. l. iij. in principio.

s ¶ Postea. s. post legem duodecim tabularum. z per diuū Claudiū z per senatusconsultum Tertul. vt segt. Accur.

t ¶ Amissoz. s. i acie principis: vt ar. §. ō excusa. tu. i principio vbi oc cꝫ gñaliter statuit. vt. C. ō iofficioso testa. l. ex liberi. prima verioz est.

v ¶ Eorum. s. filioz.

x ¶ Auie. etiā hodie auia succedit sicut mater vt i aūc. ō he. re. que. ab intest. §. consequens.

y Habēs.i.tres hīs filios.nō aūt i ptāte.vt.ſ.de adoptio.ſ.femine.quos tres hīe videt: et ſi tres geminos peperit ſm Jo.vt.ff.ō vbo.ſig.lege.ter enixa. Accur.

z Filioz qō dic vt.ſ.ō he.ab inteſta.ſ.i.t.y.t.ſ. emācipati.t.ſ.diui.Accurſius.

a Parentis.ſ.matris:t ita nota de iure romanoz vxoreꝫ alicui⁹ eē in poteſtate parentis nō mariti: niſi quo ad ōbitū carnis:aliud de iure lōgobardoz: vt hic t.C.de cōdi. inſer.ſi vxorē.t in lōbardia qualiter mulieri alienare pmiſſū ſit.l.i.

b Juſſu.ſ.iure antiquo cū quelibz hereditas pſi q filiū q̄ritur.vt.ff.de acquirenda hrēditate. qui in aliena.ſz hodie in ſola pfecticia nō adueticia ſcilicet extenditur iuſſus. vt.C. de bo.que li.l.fi.ſ.ſiue ecōtrario.

c Preferūtur.liberi etiā adoptiui:ita demū ſi ipſi ſuccedere velint.vt.ff.eo.l. .y.ſ.liberi. et.ſ. ita demum. Accur.

o Defūcti.ſ.filij de cuius hrēditate nūc agitur.

e Suoz. quod dic vt.ſ.ō here.que ab inteſta.ſ.i.t.y. t.ſ. emācipati.t.ſ.diui.

f Primi gradus. vt filij.

g Ulterioris.vt nepotes t ſimiles.

b Et filie.ua ſi.d. nō ſolū nepos ex filio maſculo excludit matrē defuncti: ſed t nepotes ex filia.

i Prepōſit.i.pfert.

k Defuncte.ſ. filie

l Pater.non adoptiuus: vt.ff.e.l.y.ſ ſed neq; auus.

vt mater ingenua triū liberorum ius hīs[k] libertina quattuoz ad bona filiozum[l] filiaꝫ ve admittat inteſtatoꝝ mortuozuz:lz in ptāte parētis[a] ē vt ſcilicet cū alieno iuri ſubiecta eſt iuſſu[b] eius adeat hereditatem cui⁹ iuri ſubiecta eſt. Preferunt[c] aūt matri liberi defuncti[d] qui ſui ſūt qui que ve ſuozum[e] loco ſūt: ſiue primi gradus[f] ſiue vlteriozis[g]:ſz t filie[h] ſue mortue filius vel filia preponitur[i] ex conſtitutionib⁹ matri defūcte[k].i.auie ſue. Pater[l] vo vtriuſq̄[m] non etiam auus et auus mīi anteponitur: ſcilicet cū iter eos ſolos[n] de hereditate agit. Frater aūt cōſanguineus tam filij q̄ filie excludebat[o] matrē: ſoror aūte cōſanguinea pariter cū matre admittebāt[p]. Sz[q] ſi fuerant frater t ſoror conſanguinei:t mater liberis onerata:frater quidē matrē excludebat. Cōmunis aūt erat hereditas ex equis partibus fratribus t ſozoribus.ſz nos ꝺſtitiōe quā i codice[r] nr̄o noie ꝺcorato poſuim⁹ mīis ſbueniēdū eē exiſtimauimus reſpiciētes ad nām t puerperiuz t periculum t ſepe mortem ex hoc caſu matrib⁹ illatam. Jdeoq; impiū eſſe credimus caſuz fortuitū[s] in ei⁹ admitti detrimētū. Si.n. ingenua ter: vel libera q̄ter nō peperit: imerito defraudatur a ſucceſſione ſuozū liberoꝝ. Quid.n.peccauit[t] ſi nō plures ſz paucos peperit:t dedimus ius legitimuz plenū mīibus:ſiue ingenuis ſiue libertinis:t ſi non ter cniꝛe fuerit vl q̄ter:ſed cuz tm̄ vl eaz qui que ve morte interēpti[u] ſūt: vt et ſic vocēt in liberoꝝ ſuozū legitimam ſucceſſionē. Sed[x] cū antea ꝺſtitutiōes iura legitima ſucceſſionis pſcrutātes:partim matrē adiuuabāt:partiz eā pgrauabant:t nō ſoluz in iudiciuz eam vocabāt:ſz in quibuſdā caſibus tertiaz ei ptez abſtrahētes:certis legitimis dabāt perſonis[y]. In aliis aūt ⁊trarium faciebāt[z]: nob aūt viſuz[a] eſt: recta t ſimplici via matrē omnib⁹ pſonis[b] legitimis anteponi:t ſine vlla diminutione[c] filiozuz ſuorum ſucceſſionem excipere accepta fratris t ſozoris pſona:ſiue cōſanguinei ſint:ſiue ſola cognationis iura habentes vt quēadmodū[d] eaz[e] toto alij ordini legitimo pposuimus: ita oēs fres et ſozores ſiue legitimi ſint ſiue non ad capiēdas hereditates ſimulf

mum.ſ.i.pater matrīnō aūt auus pfertur matri qñ ſoli ſūt.ſic fallit i auc.de qualita.do.ſ.is conſequens. Item in auten.quibus modis na.effici.ſui .ſ.diſcretis. Item.ff.qui po.in pi.ba.l. Claudius. ſic.ff.ō iniuſ.ru. teſtō.l. penultia.o

d Excludebat ſz male: hodie vt j.e.ſz cū.

p Admittebāt.t bñ.vt.j. eo.ſ.ſed. Ac.

q Sed.liberi. tribus vel quatuoz vt.ō.eo. .ſ.poſtea aūt.

r Codce.ſcilicet quē nō habemus. ſed in primo.C.remā fir q ē.C.de iurē.l.y. Accur.

f Fortuitū.ſ. habere. vl nō hīe tot filios cum ex diuina gratia hoc deſcendat. Accur

t Peccauit. nam ſi peccatū eſt magis fuiſſet matri. vt.C de legit. here. .l.duodecim tabularuz. in fine.i. Rn.

v Interemptī.t.cui ſuccedere vult.

x Sz cū ātea cōſtitōes.quas nō habem⁹ ſm Joannem.

y Perſonis. patruo. t filio tnepoti patrui vt.C.e.l.fi.i. R

z Fiebant.i. nil dabant niſi ꝺictis.

a Uiſū ē. vt .C.e.l.fi.

b Perſois.ēt pſi ꝺfucti. niſi i vſufr. t toto quando habebat ꝺfuctū i ptāte alī beſſē tm̄: ſz t hī caſu:hodie ēt i totū hz.vt.C.e.l.fi.t ō leg.he.l.ō emācipat Jure vo auc.ꝺſcēdētib⁹ ꝺferē eq̄lr pīnis et mīnis vt i auc.ō he.ab inteſtato.ſ.ꝺſeqns.t.ſ.B gdē.c

m Utriuſq.ſ.filij t filie.hoc eſt maritus huius muliēris volentis ſuccedere filio ſuo mortuo. Accur.

n Soloe.ſ.aūt t mīez defūcti. ſi aūt ſit au⁹ t pī t mater defuncti pfertur auus matri t etiā pri.vt.ff.e. eg ſ um.ſ.i.t nota q̄ hic fallit regula. ſi vinco vincentem q̄. vt.ff.de diuer.t temp.pre.l.de acceſſionibus. nam auus patri t defuncti preferetur.vt.ff.eo.l. equiſſi-

o Quēadmodū.quaſi di. q i vno honorat in alio guetur.ſic.ff.ō iureiurā. eū q.in pzin.

e Eā.ſ. mīez. f Simul.ſ.cum matre.

g Sorores. hoc casu ẽ hodie idẽ qõ i sequenti. §. vt in auc. de nuptys. §. penul. z. §. qm̃. col. iiij.

b Si vero mre legitima. quia sint ex vtroq; parente. i Cognatiõis. q; sũt tm̃ ex matre sorores

k Prosperim̃. i successione. Accursius.

l Consulere. .s. in tutore petendo. Accur.

m Scituris. scilicet matribus negligẽtibus: alias non pdunt. vt. C. q. per. tuto. l. cuj a mr̃ib' z matorib'. alias similiter ñ perdũt. vt. C. si aduersus delic. .ij. Accursius.

n Impubes. aliud si puberes moriãtur vt. C. e. matres

• Quesitus. nisi hec mater sit illustris: sic ecõtra talis filius illustri matri nõ succedit vt. C. ad orfici. si qua illustris Accursius.

De senatusconsulto Orfitiano. Rica.

p Per cõtrariuz. i. eõrio. nã supra. titulo. i. tractatũ ẽ qualiter mater filio succedit: nunc dicit ecõtra. Unde vsus. Succedit matri filio orficianũ. Inuidiã portãs ecõtra Tertulianuz.

q Liberi. stricte ponit p filys tm̃. vt. j. e. §. i. al' õ vt. ff. õ vbor significatione. liberor. Accursius.

r Matrũ. igenuaz vel libertaz: vt. ff. e. l. i. i. Rn. imo z ancillaz dũmodo sit sibi facta moza i fideicõmissaria libertate. vt. C. e. l. fi. Accur.

f Legitima. non qz lex duodecim tabulaz dare tur: immo õnegabat. vt. §. titulo. i. pricipio. §z senatusconsul. dat qõ vicẽ legis obtinet: vt. j. de exce. §. hoc exempli.

t Et preferuntur. scilicet filij.

v Consanguineis. i. cognatis.

x Cõsõnibus. quas non habemus.

y Nepotes: Idem in alijs descẽdentibus ex bac linea dicam. Sz qd si nepos iste fuit conceptus post mortẽ auie. Respon. vt. §. de here. que ab intestato. §. cum ante diximus.

§ Sciendũ. diminutione. s. minima. naz p alias omnes ius etiã cognationis tollitur. vt. §. de capitis diminuti one. §. qõ aũt. a Regulam teno: cuius est hic. z. ff. õ capi. diminutiõe tutelas. i. Rñso.

q Sed ille sole. ff. vnde li. l. finali. i fi. otra. Solutio. hic dicit sole: vt excludat eas tm̃ que ex senatusc̃ol. deferuntur nõ ptozias successiones. vt ibi.

c Duodecim. fic. ff. eodem .l. i. §. capitis. fic. ff. de suis z legi. l. capitis.

o Deferũt. quare magis lege duodecim tabulaz data hereditas pditur p capitis diminutionẽ minimã c̃ senatusconsul. delata. Rn. quia illa agnatis defert que agnatio per capitis diminutionez minimã tollit: ac senatusconsul. filio g matri ẽ cognatus: z cognatio non tollit per capitis diminutionem minimã. vt §. de legi. ag. tu. §. fi.

e Nouissime. vulgo. q; non habẽt certum patrem. vt. §. õ nup. §. ñ aduersus. multo magis in nãli tm̃. vt. C. eo. l. penul.

f Hereditatem. s. vna cũ legitimis ni si erat mater illustris. tũc eni cũ legitimis ab intestato non veniunt: secus in naturalib' ex licita consuetudine procreatis. vt. C. eo. l. penultima.

§ Admitti. Nũquid hodie succedit vulgo quesitus videt q; non. vt i auc. qb' mõis na. efficiunt sui. §. vltimo. §z tm̃ distigue. aut ẽ ex tali coitu q possit dãnari: vt icesti. adulterij nepbary: z similiq̃ casu nõ succedit cũ ob hoc ipsum dãnãdus est: vt i dicta auc. z. ff. soluto matrimonio: si ab hostibus. aut non. z tunc succedit matri vt hic ñ pri cũ sit icertus. nã z si bẽt certũ prez nãlez. nõ tm̃ succedit ei nisi i duob' vncys ab itestato nõ extãrib' legitimis: alias in nibilum. vt in auc. quib' modis na. effi. sui. §. discretis.

b Sz si ex plurib'. Iste. §. ẽ cõis ad oẽs titulos q̃s i ẽ tertio libro habuimus: nõ tm̃ ad hũc titulũ: z õ iure accrescẽdi inter legitimos tm̃ tractat: vt ẽ z. ff. e. l. i. §. ñ ne

vocemus ita tamẽ vt siquidẽ sole sorores agnate vel cognate: z mr̃ defuncti vel defũcte supstite: dimidiã qdẽ mater: alteram vero dimidiam partez omnes sorores habeant. Sib' vero mre supstite: z fratre vl fratribus solis vel etiam cũ sororibus sive legitima sive sola cognationis iura habẽtibus: intestatus quis vel intestata moriatur: in capita distribuatur ei' hereditas. Sz quẽadmodũ nos matrib' ꝓsperimus ita eas oportet sue soboli cõsulere: scituris eis q; si tutores liberis non petierint vel in locum remoti vel excusati intra ãnuz petere neglexerit ab eorum impuberuz morientiuz successione merito repellentur. §z autẽ vulgo q̃situs sit filius filiaue: potest tamen ad bona ei' mr̃ ex Tertuliano senatusconsulto admitti.

De senatusconsulto Orfitiano.

Per cõtrarium autẽ fit vt liberi ad bona matrũ intestataruz admittantur ex senatusconsulto orficiano qõ orficio z Ruffo consulibus effectũ est: quod latum est diui Marci temporibus z data est taz filio q̃z filie legitime hereditas etiã si alieno iuri subiecti sunt: et preferuntur cõsãguineis et agnatis defuncte matris.

Sed cum ex hoc senatusconsulto nepotes ad auie successionem legitimo iure non vocabantur: postea hoc constitutionibus principalibus emẽdatuz est: vt ad similitudinem filiozũ filiarũq; nepotes nepteſq; vocẽt. Sciendum aũt ẽ huiusmõi successiones que a Tertuliano z Orfitiano senatusconsulto deferuntur: capitis diminutione non perimi: ꝓpter illaz regulaz qua dicitur noue hereditates legitime capitis diminutione nõ pereũt. §z ille sole q̃ ex lege .xij. tabularuz deferuntur. Nouissime sciendum est etiam illos liberos q vulgo q̃siti sũt ad mr̃is hr̃ditatẽ ex ẽ senatusconsulto admitti. §z sib' ex plib' legitimis hr̃dibus gdã omiserit

mo.t.C.ō ca.tollē.§,is ita.idē etiā ē in his q ō iure pto rio succedūt.vt.ff.de bonoꝝ possessione.l.iij. ī fine.t.l. quarta.t quinta.

i ¶ Alia cā.vt si ōfecerit oditio sub q̄ istituti erāt.vt.ē. qb⁹ mōis test.ifirmēt.§.posterioze.k ¶ Adierit.fic.ff. ō lega.y.cū pf.§.li bert.ibi.cetez put.

l ¶ Accrescit.sed p qua pte.rūdeo:p vt erant istituti. vt.C. ō caducis tollēdis. .§.is ita.t.ē.de vul gari substōne.§.i. Itē nūqd ē necesse itez adire.R n.non. nīsi qñ ex alteri⁹ per sona puta serui fiat mihi augmētū vt.ff. ō acgrēda hereditā te.si solos.ī fi.i.R. t i fine.l.

m ¶ Et licet.anteq̄ accresceret eis vel dic anteq̄ isti q repudiauerūt.ñ āt an teq̄ suā ptez adirēt imo adiuerāt vt se gtur.aliaſ ñ trāsmit terēt olim vl hodie: vt.C.ō cadu.tollen dis.§.i nouissimo.ni fi i psonis liberoꝝ. vt.C. de bis q ante aper.ta.l.i. Accur.

n ¶ Pertinet.ſ.aug mentū.ē.ocūz.Ac.

De successione bonoꝝ. Rubrica.

o ¶ Post suos.vt ē. ō be.ab ire.§.i

p ¶ Pretoꝝ vt.ē. de be.ab itestā.§.emā cipati.q ¶ Cōstōes vt ē.ō be.ab itest.§. nec ñ.t.§.diui. Ac.

r ¶ Agnati.vt.ē. de legitīa agnatoꝝ suc cessione.ī pncipio.

f ¶ Et bi qs.ſ.q sunt ō numero legitioꝝ.

t ¶ Cōsulta.vt.ē.p rūnis duob⁹ titulis.

v ¶ Cōstō.vt.ē.ō le gitīa agnatoꝝ suc.§. ō etiā.x ¶ Proximos.ſ.quos nemo cognat⁹ antecedit vel precedit siue vnus sit siue plures:t inspicitur quis proximior sit eo tempore quo bonoꝝ possessio defer tur.vt.ff.eodem.l.i.§.proxi.t.§.gradatim.

y ¶ Cognatio.nunquid ergo inter seruos datur hec bo no.possessio. Respondeo etiam si fiat postea liber non datur.vt.ff.eodem.l.i.§.pertinet.t.l.is qui.sed nūquid hereditatē: vl morte vl aliaꝝ causa impediti fuerint q̄ mi nus adeant: reliquis qui adi erintk accrescitl illoꝝ portio etm lz aī decesserit q̄s adierit ad heredes tī eoꝝ ptinet⁹:

De successione cognatoꝝ

POst⁰ suos heredes eosq̄s ās inter suos heredes ptoꝝp t ostitutiones⁹ vocant t post legi timos quoꝝm numero sunt agnatir:t bi⁰ quos in locum agnatoꝝ tam supradicta senatuscōsulta⁴ q̄s nra erexit cōstitutio⁵: primos⁶ cogna tos pretoꝝ vocat: qua parte naturalis cognatio⁷ spectatur. Nam⁸ agnati capite di minuti:qui queue ex his pro geniti sunt:ex lege duodeciz tabularuz iter legitimos nō⁹ habētur:lz a pretoꝝ tertio¹⁰ ordine vocanꝝ exceptis¹¹ so lis tantūmodo fratre t sozo re emancipatis:non etiā libe ris eoꝝ quos¹² lex anastasia na¹³ cū fratribus integri¹⁴ iu ris ostitutis: vocat q̄dē ad le gitimā frīs hereditatē siue so rozis nō equis tī ptib⁹:lz cū aliqua diminutione¹⁵ quā fa cile est ex ipsius constitutio nis verbis colligere:alijs ve ro agnatis iferioris gradus licz capitis diminutione pas si non sunt:tamē anteponit¹⁶ eos t pcul dubio cognatis¹⁷

¶ Eos¹⁸ etiaz qui per femini ni sexus psonas ex trāsuer so gradu cognatione iungū tur:tertio gradu¹⁹ proximita tis nomine pretoꝝ ad succes siones vocat. ¶ Liberi²⁰ q̄s q̄ qui in adoptiua familia sunt ad nāliuz parētū hereditatez hoc eodem gradu²¹ vocātur.

¶ Vulgo q̄sitos hīe nullos agnatos manifestum est:cuz agnatio a patre sit cognatio a matre est:bi⁰ autez habere nullum patrez intelliguntur: eadē rōe nec inter se quidem pnt videri cōsāguinei esse:q cōsanguinitatis ius spes est agnatiōis:tātū ergo cognati sunt²² sibi sicut t matri cogna ti sūt. ¶ Itaq̄³ omnib⁹ istis ex ea parte cōpetit bonoꝝ possessio: q̄ proximitatis noīe cognati vocantur. ¶ Hoc²⁴ loco t illud necessario admo nendi sumus:agnatiōis q̄dē iure admitti aliq̄m ad heredi tatez:t si decimo gradu sit si ue de lege duodecim tabula rū queramus:siue de edicto quo pretoꝝ de legitimis²⁵ he redibus datuꝝ se bonoꝝ possessionē pollicet. ¶ Pro proximitatis²⁶ vero nomine bis solis pretoꝝ²⁷ promittit bono adoptiuis q̄ nō vī ibi nālis cā. R n.fic.q̄ qb⁹ agna scit t cognascitur: vt.ff.eo.l.i.§.cogn.

z ¶ Nam.qui queue.breue dz eē. Accursius.

a ¶ Nō bēnt. vt.ē.ti.i.§.scienduz.b ¶ Tertio or dine.nam sūt quatuor ordines succedēdi: vt. ff. ſi table teſti nul le extabūt.l.i.

c ¶ Exceptis nā istī iter legiti mos numerāt

d ¶ Quos.ſ.fra tres emācipatos t sozores:

e ¶ Anastasia na.quā ñ habe mus.ſ ō ea hā bet mētio.C.ō leg.tu.te.l.iij. t ō legiti.he.l. finali.§.i.Ac.

f ¶ Integri.i.ñ emācipati.Ac.

g ¶ Diminutio ne.iij. pſ forte.

h ¶ Anteponit eos.ſ.frēs emā cipatos.

i ¶ Cognatſ.ſ. anteponit.t fic vocāt cū frīb⁹ t agnatis:t co gnatꝝ vlteriozi b⁹ pferūt. Ac.

k ¶ Eos ēt non soluz agnatos capite minu tos. vt.ē tē.

l ¶ Gradu.ſ.co gnationis.

m ¶ Liberi.vt .ē.de here.ab intestato.§.ad monendi.

n ¶ Eodez gra du.ſ.tertio. pu ta cognatiōis.

o ¶ Dicāt.ſpe cieſ ē.nā cogna tio genꝰ ē. cōsāguinitas ē illa q̄ iter frēs tm ē vt.ff.ō suis zle gi.l.y.i.R.t.ē ō legitīa agna toꝝ succesſiōe.§.l. p

¶ Sūt sibi.fic.ff.e.ſi spuri⁹.

q ¶ Itaq̄ oib⁹.iter se t cū mſe.vt.ff.vñ co.hac pte

r ¶ Hoc loco.iste.§.cōis ē ad totū istū titulū t illū. ē.ō legi.agna. suc.fic.ē.ti.i.§.fi.

s ¶ Legitimis.ſ. agnatis. t ¶ Proximitatꝭ.i. cognationis. v ¶ Pretoꝝ.caute tacet hic de iure ci uili.nā cognati de iure ciuili nō vocantur. Accur.

k ¶ Ad sextū. immo videt q vsq; ad quintum. tñ vocēt tā agnati q̄ cognati. vt. ff. de vetera. mi. fuc. l. y. §. finali. sed Rn. illa etiā in castrēsibus loquitur: hec in alys. vt dic q ibi ita erat de fcō. s. q dā i gnto gradu. z ita factū narrat.

y ¶ Ex septimo subaudi q sūt

z ¶ Nateue. Sz nūqd sūt alyi septimo gradu. Rn. multi z alyi esse possūt: vt colligit. j. titulo. i. §. vi. Itē z quare magis hi vocāt q̄ alyi septimo gradu. Rn. qz bi respiciunt inferius lineam trāsuersalē. alyi oēs supius. vt. ar. iff. vñ li. l. scripto. in fine. Sz nunqd cozzigitur hodie distinctio huius §. p auc. de he. ab intestato. §. i. vbi nulla inter agnatos z cognatos ofia fit p. dixit oēs in infinitum succedere z sic cozzigi qōhic dicit. nos oēs vsq ad x. gradū vocam: nō aūt trahim agnatos ad cognatos: cū extēdē successionē debeamus. i. velim vt. j. de bo. po. §. adhuc. ar. 3ō C. 3ō pac. l. lege z in auc. de nu. §. deinceps.

De gradib cognationū. Ria

a Oc loco. necessarium. Quid ad nos 3ō bis. Rn. pp bfditates q p gradus defe

rum possessionē: qui vsq; ad sextum gradum cognatiōis sūt: z ex gradu septimo a sobrino sobrinaq; nato nataue

De gradibus cognationuz.

Hoc loco necessarium ē exponere quē admodum gradus cognationis numerent: q̄re in primis admonēdi sumus cognationez aliam supra numerari: aliā infra: aliā ex trāsuerso: que etiā a latere dicitur. ¶ Superior cognatio ē parentuz: inferior liberoruz. ex trāsuerso fratrū sororū ve z eorum qui que ve ex his generant: z conuenienter patrui amite: auunculi: matertere. z superior qdem z inferior cognatio a primo gradu icipit; at ea que ex trāsuerso numerat a secūdo icipit. ¶ Primo gradu ē supra pater mater: infra filius filia. ¶ Secūdo gradu supra auus auia. infra nepos neptis: ex trāsuerso frater z soror. ¶ Tertio gradu supra pauus prouia: infra pnepos pneptis z ex trāsuerso fratris sororis q̄ filius filia: z conuenienter patruus et amita: auunculus z matertera. Patruus ē frater patris: qui grece macrus appellatur. Auunculus frater matris qui grece.

dicitur: z pmiscue seior dicitur. Amita est patris soror

matertera ē mris sororz vtraq; euia vel apud quosdā eius appellatur. ¶ Quarto gradu supra: abauus abauia. infra abnepos abneptis: ex trāsuerso fratris sororisq; nepos neptis ve: z cōuenienter patruus magni amita magna. i. aui frater z soror. item auunculus magnus et matertera magna. i. auie frater z soror: sobrinus cōsobrina: .i. qui que ve ex sororib aut fratribus pcreātur. ¶ Sed qdaz recte consobrinos eos ppie dici putant qui ex duabus sororibus pgenerantur q̄si consororinos. Eos vero qui ex duobus fratribus pro generātur ppie fratres patrueles vocari. ¶ Si autem ex duobus fratribus filie nascūtur: sorores patrueles appellantur: at eos qui ex fratre z sorore pgenerāt: amitinos ppe dici putāt. Amitetue filij sobrinū te appellātu illos amitinos. ¶ Quinto supra attau attauia: infra atnepos atneptis: ex transuerso fratris sororisq; pneпos proneptis: et conuenienter propatruus proamita. i. proaui frater z soror: z pauūculus promatertera. i. proauie frater et soror. ¶ Item fratris patruelis: vel sororis patruelis sobrini z consobrine amitini vel amitine filius

Solutio ibi i directa linea tm logt: hic in indirecta. Acc e ¶ A secundo. quare nō a p. Rn. cū ego patri meo sim in vno gradu. z ipe pater fratri meo i alio. sum ergo in duobus gradib ego cū fratre facto assensu ad pfem q̄ si p quēdā graduz, vt. ff. e. l. iurisco. §. gradus. sed nullus ex transuerso p ximo: fratre inuenit: ergo non pt inueniri primus gradus a latere. vt hic z. ff. e. l. i. i pricipio.

f ¶ Primo pater et mater si pater ē mihi i primo z ego sibi i alio pmo. ergo sumus in duob. Rn. nō sequitur. nā sum ei in primo ita q̄ in eodem z inter me z ipz vnū tm gradum facim ad similitudinem fenestre. nā due columne ex lateribus vnā faciūt fenestrā tertia etiaz adiecta fiet alia fenestra et ita i gradu persona adiecta etiam vna deinceps facit gradū. vt. j. e. §. bacten

g ¶ Filiq̄ q̄z mris sint oēs sūt pris i p̄iter se aūt i scō. vt. ff. e. l. iurisco. §. trāseam.

b ¶ Ex trāsuerso. nō de hoc gradu icipit cū nemo ex hoc ordine p gradu inueniatur. vt. ff. e. l. i. i pn.

i ¶ Tertio. ex trāsuerso nō caute q̄ et illi q sē ex trāsuerso diuidūt i supiorē z inferiorē lineā: z sic repies in sequentib gradibus: z q̄nqz i parētibus vt. j. e. §. iiij.

k ¶ patruꝰ. soror. vñ vsus. Sūt patrui patris frēs amitez sorores. Frater auunculus ē: soror ē matertera matris. Ac.

l ¶ Quarto. abnepos. 3ō inferi respicit

m ¶ patruꝰ. hoc refertur ad superiorē

lineā trāsuersalē. n ¶ Itē auūculus. 3ō aūt ostat q̄ q est mei pris patruꝰ mihi erit magnus patruꝰ q̄ mee matris auūculus ē. mihi erit magnꝰ auūculus. Sz qd si erat patruus matris mee vel auunculus mei pris. rndet Jo.

c ¶ Admonēdi. sic. ff. e. l. i.

d ¶ Transuerso. hec supflua vī. vt. ff. e. stigmata 3ō.

oēz illū mihi eē patruū vl auūculū magnū q ē meo patri vel matri simpler. vt.ff.e .l.iurisco. §. patru⁹. ꝛ.C. de succes.e.l.i.§z Rogeri⁹ otra. Accursius.

o ¶ Filia. isti nti regūt supiozes gtōs ab illo vsiculo. Jtē fris cē. ꝛ sūt isti oēs i gnto gradu linee collateral respectu defcēdētiū

p ¶ Propioz osobrin⁹. qsi oi. q fili⁹ dr̄ propioz osobrin⁹ ꝛ q filia dr̄ propioz osobrina. Accur.

q ¶ Hi fūt. subaudi i gnto gdu linee collateraliū ex pte ascēdētiū .s. filij patrui mei magni ꝛ similiū de qb⁹ dr̄ hic ꝛ. ff.e. .l.i.i fi.ꝛ.l.ij. Accur.

r ¶ Hactenus gnāta gradū. hoc ē verū si vna ab vna: ñ si plēs ab vna. vt.ff.e.iurisco. ful. §. trāseam⁹. et hoc ē vez ex oi ordine graduū sm nos: §z §z canones ex latere trāsuerso aliud est. nā quē nos dicim⁹ in secūdo ipi dicūt i primo: ꝛ quem nos i quarto ipsi i sedo ꝛ sic de singulis: vt i decre. xxxv. q. v. c. y. §z fuit eoz osideratio bōa ꝓpter matrimonia. nr̄a et iam bona ꝓpter hēditates q p gradus defertur. vt. j. ō bono. pos. §. quos aūt. ꝛ. ff. e. l. iurisco. i pncipio

f ¶ Adyciat. hic pōt colligi diffō gūs vt dicat. Gradus ē numeratio singl'ar p̄sonaz collatiōe vel affinitate sibi oiunctarū quoto gradu vna psona distat ab altera optime indicās. dictus q si lapideus gradus. vt. ff. e. iurisco. §. gradus.

t ¶ Quoto. s. octauo vel decimo. v ¶ Appellatiōe ꝓpter duas rationes: et quia vltra trinepotē vel tritauum vocabula non inueniunt specialia: sed supiozes ꝛ iferiozes vocantur. vt. ff. e. l. finali. §. parētes. ꝛ quia sūt plura negocia q vocabula. vt. ff. de pscrip. v. l. iij. §z vsq ad quē nūabim⁹. Rīdeo vsz ad. vij. cognatoz. ꝛ vsq ad decimū agnatoz: vt .ff.e.l. nō facile. ꝛ. §. ti. i. §. finali. nisi rōe ōmōstrādi vel filia⁹: ꝓpioz⁹ sobrinus sobrina. hi⁹ sunt patrui magni et amite magne: auunculi magni: matertere magne filius filia. ¶ Sexto gradu supra tritauus tritauia: infra trinepos trineptis: ex transuerso frīs sozoriscq abnepos abneptisq: ꝛ conuenienter abpatruus abamita .i. abaui frater ꝛ sozor: abauūculus abmatertera. i. abauie frater ꝛ sozor. Jtez sobrini sobrineq .i. qui que ve ex fratribus ꝛ sozoribus patruelibus vel osobrinis vl amitinis ꝓgenerant filius filia. Jtez ꝓpatrui proamite ꝓauunculi promatertere sobrini sobrineq eorum qui que ve ex fratrib⁹ vel sororibus patruelib⁹ vl osobrinis vl amitinis ꝓgenerātur filij filia. ¶ Hactenus oſtēdisse sufficiat quēadmodum gradus cognatiōis numerētur. ¶ Nanq ex his palaz ē intelligere quēadmodū q̄q vlteriozes gradus numerare debeam⁹. ¶ Quippe sem per generata q̄q psona gradū adijciat⁸ ut longe facilius sit respondere quoto⁹ gradu quisq sit: q ꝓpria cognationis appellatiōe⁹ quēq denotare. ¶ Agnatiōis quoq gradus eodem⁹ modo numerātur: sed⁹ cum magis veritas oculata fide q̄ p aures ais hominuz infigit: ideo necessariū duxim⁹ post narratiōnē graduuz ēt eos p̄senti libro inscribi: q̄tenus possint ꝛ aurib⁹ ꝛ oculoruz inspectiōe adolescētes pfectissimā graduum doctrinam adipisci⁵.

De seruili cognatione.

¶ Illud³ certum est ad fuiles cognatiōes illam ptez edicti⁹ qua primitatis⁶ noīe bonoꝝ possessio pmittit nō pertinere⁷: nā nec vlla antiqua lege talis cognatio oputabat⁸: sed nr̄a ostitutione quā p iure patronat⁹ fecimus: quod ius vsq ad nr̄a tpa⁹ satis obscurū atq nube plenuz ꝛ vndiq ofusū fuerat: ꝛ hūmanitate suggerente oceſſimus: vt si quis in seruili ostitut⁹ osortio: liberū vel liberos habuerit: siue ex libera: siue ex seruili oditionis muliere: vel otra: si fua mulier ex libero vl seruo habuerit liberos cuiuscūq sexus: ꝛ ad libertatē his pueni entibus⁹: ꝛ bi qui ex fuili vētre nati sunt: libertatē meruerūt: vl dum mulieres libere erāt ipi in fuitute¹ eos habuerūt: ꝛ postea ad libtatem puenerunt⁸ vt bi oōs ad successionē prīs vel mr̄is veniant² patronat⁹ iure i hac pte lem⁹ vteri⁹ numerare nō vtilitatis. §z ōcretiste ħ aliter dicant. ꝛ ¶ Modo. s. adiecta persona.

y ¶ Sed cum per aures. vnde Oratius in arte poetica. Segnius irritant animos demissa per aures. q̄ q̄ sūt oculis subiecta fidelib⁹. ꝛ ¶ Adipisci. vñ quidā hēnt hic arborem.

De fuili cognatione. Rubrica

a ¶ Illud. als ¶ hec Rubrica. ō fuili cognatiōe: al nō.

b ¶ Edicti. sunt enim quatuor partes successiōis ab itestato. vt. ff. qs oz. in bo. pos. ser. .l.i. §. ptinet.

c ¶ Proximitatis. i. cognationis vt sequitur vt. ff. vñ cog. l. .i. §. ptinet.

d ¶ Pertinere. §z nec aliam aliquā: vt vel ipe succedat vel ei succedat. vt. C. cō. ō suc. fuus. nisi i trib⁹ casib⁹. vt. C. ad sil. .l. penl. ꝛ. C. de suis ꝛ le. apud hostes. ꝛ. C. ad orfi. l. fi. Ac.

e ¶ Oputabat ¶ hec vñ malorū: cū magis iure prętorio qō nālem cāz itue batur oberet oputari. vt. §. de he. ab itest. §. emancipati. q̄ ciuili. sed dic q etiaz ad alia vt ad tutelas ꝛ similia: ni si quo ad nup. vt. §. ō nup. §. illō. ꝛ. ff. ō ritu nup. l. adopti-

f ¶ Adyciat. hic pōt colligi diffō gūs vt dicat. Gradus ē numeratio singl'ar p̄sonaz collatiōe vel affinitate sibi oiunctarū quoto gradu vna psona distat ab altera optime indicās. dictus q si lapideus gradus. vt. ff. e. iurisco. §. gradus.

t ¶ Quoto. s. octauo vel decimo. v ¶ Appellatiōe ꝓpter duas rationes: et quia vltra trinepotē vel tritauum vocabula non inueniunt specialia: sed supiozes ꝛ iferiozes vocantur. vt. ff. e. l. finali. §. parētes. ꝛ quia sūt plura negocia q̄ vocabula. vt. ff. de pscrip. v. l. iij. §z vsq ad quē nūabim⁹. Rīdeo vsz ad. vij. cognatoz. ꝛ vsq ad decimū agnatoz: vt .ff.e.l. nō facile. ꝛ. §. ti. i. §. finali. nisi rōe ōmōstrādi vel

uū. §. fuit. §z nūqd dōs ex sui psōa succedit cognatis fui. ℞. ñ. vt ħ dr̄. f ¶ Tpa. logtur Justinianus

g ¶ Peruenietib⁹. s. pentib⁹. h ¶ Jpi. s. parētes.

i ¶ In fuitute. i. donec fui erāt. k ¶ Venerūt. s. parētes. a ¶ Veniāt. aliō si liber fcūs fu⁹ itez manumittat. vt. ff. vñ co. l. is q. §. ꝛ §. ō ca. di. §. q aūt qz ē ibi q̄ sibi iputet. §z nūqd ēt iste hodie succe-

dēt nāli cā ispecta. vt. C. ō suis ꝛ le. he. auc. i succes-
sione. ℞. nō. ℌ; Jo. q: ptoz nāle cāz ituebat: ꝛ tū nō
vocabat eū vt dcm ē. Jtē ō. C. de suis ꝛ le. ex tība.
So. hic nouuz ius. vl ibi logt qñ nec ō facto erat
matrimonū. vl ibi q̄ ad honozes logt. hic quo ad
successionē.

b ¶ Alteri⁹. i. pa-
rētes liberis ꝛ
ecōtra exclu-
so patrono: ꝛ
bz hz
oēs. Jtē liber-
tū vnuz alteri
eidē frī suo: et
ita ff liberti p̄-
ferr pōno: ꝛ bz
hz quosdā vt b.
Sz Jo. ō. pfert
n. pronū frī. vt
. ff. ō bo. li. l. li-
bto. ꝛ. ff. de su.
ꝛ le. here. l. ite-
stato. ꝛ. j. ti. i. §
fin autem.

c ¶ Ex illa. l. su-
pdicta greca.

d ¶ Repetiū. ℞
. §. cōis ē ad oēs
t. ō. b libro ter-
tio positos. et
idē i seqnt. pr.
. §. sic ꝛ al. ō. de
suc. cog §. vl. ꝛ
ad ozti. §. fi.

e ¶ Tradidim⁹
a p̄ncipio terty
libri.

f ¶ Enumerau
mus. vt curie
datos ꝛ eman-
cipatos. vt. ō.
be. ab itest. §. i.
ꝛ §. emācipati

g ¶ Fuerit. hoc
subdiuidit.

h ¶ Ex feieo. q
tñ cū dim nuti
one tertie ptis
succedit huius
. l. tpe. ō. be.
ab itest. §. diui
bodie sine di-
minutiōe: vt i
auc. ō trīe. ꝛ se.
§. necnō.

¶ Amoti. cessā
tib⁹ suis. fallit
adhuc hec re-
gula. Qui p̄oz
ē i gradu ꝛc. vt. j. e. §. toties. ℞

sopito Nos. n. liberos nō so-
lum in suoz parētum succes-
siones: sz etiā alteruz in alte-
rius⁵ successionē mutuaz vo
cauimus ex⁶ illa lege specia-
liter eos vocātes siue soli in-
ueniant q̄ in seruitute nati: ꝛ
postea manumissi sunt: siue
vna cū alijs q̄ post libertatē
parentū ꝺcepti sunt: siue ex
eodē patre: siue ex eadē ma
tre: siue ex alijs nuptijs ad si
militudinē eoz qui ex iustis
nuptijs ꝓcreati sunt. ¶ Re-
petitis⁷ itaq̄ omnibus q̄ iam
tradidimus⁸ apparet nō sēp
eos q̄ parez gradū cognatio
nis obtinent pariter vocari:
eoq̄ ampli⁹ nec eū quidez q̄
p̄mioz sit cognatus: semp
potiorē esse. Cum. n. p̄ma cā
sit suoz heredū: ꝛ eorū quos
inter suos heredes enumera
uimus⁹ apparet ꝓnepotē vl
abneptem defuncti potiorem
eē q̄z fratrē aut patrem ma-
trēq̄ defuncti. Cum aliogn
pater qdez ꝛ mater vt supra
q̄z tradidimus: p̄mum gra-
dum cognationis obtineāt:
frater vero fm: ꝓnepos aūt
tertio gradu sit cognationis:
et abnepos quarto. ¶ Nec
interest an in potestate mori-
ētis fuerit¹⁰: an nō. q vl emā-
cipatus. vel ex emancipato:
aut ex¹¹ femineo sexu ꝓpaga
tus ē. ¶ Amotis¹² q̄z suis he
redibus: ꝛ quos iter suos vo
cari heredes diximus: agna-
tus q: integrū¹³ ius hēt agna

Exceptis. Jtē pp q̄sdā cognatos q vocant vt agnati vt
. ō. de le. ag. suc. §. hoc ēt. Jtē ꝑpter p̄fez q filiū emācipa
uit. vt. ō. de le. ag. suc. §. fi. m ¶ Nepos. q ēi gdu ag-
natōis. n ¶ Pronepos. bī sexto gdu ag. o ¶ Auū
culo. q sūt i ctio g̃du cognatōis. p ¶ Preferr. i suc. eius
q tales bz agnatos.

q ¶ Toties. nō regu
lā bonā. vt. ꝛ. C. cō. ō
suc. l. auunculo. ꝛ. C.
vñ li. l. i. Et ad eius
euidētiā nōtres esse
ozdines suc. l. i ferio-
res: ꝛ supiozes ꝛ ex
latē venientes: vt in
auc. de he. ab ite. in
p̄i. Primo ōscēden
tes i infinitū vocant
vt. ō. be. ab ite. §.
i. ꝛ i auc. ō be. ab in
te. §. i. bis cessantib⁹
vocāt ascēdētes: p̄
p̄ ꝛ mꝛ fo au⁹ ꝛ auia
ꝛ sic deiceps. sic tñ vt
frēs ex vtroq̄ parē
te defūcto nūctim
cū bis supiozib⁹ vo-
cāt. bz q̄dā dicāt cuz
p̄fe ꝛ mꝛe tm̄ eos vo
cari ꝛ alios iferiozes
p frēs excludi ꝛ pro
nobis ē auc. ō be. ab
ite. §. si vo. cū descē-
tib⁹. ꝛ. ff. ō suis ꝛ le.
. l. y. §. hēditas. supi
ozib⁹ cessātib⁹. p̄ ff
ex vtroq̄ pente ꝛ so-
roꝛ eoz filij fo ex
altero tm̄ ꝛ eoz filij
ctio hec fgla obtinz
vt q̄ poꝛe i gdu ꝛc.
vt bī ꝛ i auc. ō be. ab
ite. §. relīq. ꝛ. §. si vo.
nz ff. ꝛ i auc. vt ffuz
filij. §. i. r ¶ Tradi-
dim⁹. vt. ō. pr. §. ꝛ bī
e. §. f ¶ Excepti. ex
cipit ab eo q̄. ō. di
xerat. Qui integrum

t ¶ Preferūt. vt ō.
de suc. cog. i. ℞. n.

v ¶ De suc. liber. pas
siue accipe. i. qualī
succedat eis: nō acti
ue. i. qualiter ipi suc
cedāt alijs.

x Unc. q: hucusq̄ ō bōis īge-
nuoz dixi. nūc ꝛc.

y ¶ Oliz. f. l. xy. ta. ꝛ bē p̄imū ius: quattuoz. n. sūt vt hic
ꝛ. j. §. i. ꝛ §. postea. ꝛ §. sz nra. ꝛ ¶ Impune. i. sūt timo-
re resti rūpēdi. a ¶ Ita ōmū. ꝛ ñ alī. b ¶ hrdē. nāle vl
adoptiuū. vt. j. inuit. ¶ Nihil. i. nullū fz Jo. c ¶ Et nāli
b⁹. ad oīaz adoptioz. o ¶ Querela. i. ñ potat pōn⁹ aqri

e ¶ Postea. fm ius. f ¶ Juris. dic vt §. ad tertul. i prin. g ¶ Libert⁹. nullū filiū hās legitimū ⁊ nālem. vt. j. e. §. pdesse. h ¶ Dimidie. nisi i castris sint bona q̄sita. vt ff. de bo. li. l. iij. §. patron⁹. i ¶ Dimidie bonoꝝ. i. vnde legitimi. vt. j. de bo. pos. §. cūq;. k ¶ Prodesse. solebant hoc iure p̄torio. naz de primo nō erat dubiū. vt §. ibi. §. Itaq; itestato ⁊c.

l ¶ Patronū. s. i totū
m ¶ Nāles. ⁊ legitimi
n ¶ Dati. si instituti erāt vt segr: aliꝰ nec cōtra tab. daf eis. vt. ff. de ītab. l. nō putauit. §. i adoptiōe.
n ¶ Repellebāt. qz p̄ mortuis hēnt. vt. ff. ō ītiūg. li. l. i. §. sz si patronis. nec a iure ciuili recedunt: vt i auc. de he. ⁊ fal. §. exheredatos.
o ¶ Postea. ctiū ius.
p ¶ Cautū. s. l. papi. ⁊ malis. vt alr. vt. C. de cadu. tol. in prin.
q ¶ Debebatur ex. l. papi.
r ¶ Sz nr̄a. q̄rtū ius.
s ¶ Cōpōsuim⁹. ⁊ huius vt credo hēt mētio i multis locis: vt §. ti. i. ō ser. cog. j p̄. ⁊. §. ō le. ag. suc. §. fi.
t ¶ Sic. n. interpoito ē
v ¶ Locū. ⁊ iß nō corrigit lex papia. ⁊ nota q̄ pdest paupertas filio liberti. sic ⁊ alr. C. ō epi. ⁊ cle. fig. §. sin autem.
x ¶ Fecerint. s. isti liberti minores cētenarij.
y ¶ Reseruauit. s. nostra ōstō. s. vt i totuz succedat: vt §. eo. in principio.
z ¶ Possessores. i. filios emāciparos. vt §. de he. ab intes. §. emancipati.
a ¶ Pōant. s. liberti
b ¶ Dedurim⁹. q tñ bñdes istituti si se abstinuerint vl mictiz hereditati i integrū restituti fuerit: debiť patrono ius succedēdi. vt. ff. de bo.

Qua de causa postea[c] p̄torij edicto hec iuris[f] iniqtas emēdata est. Siue. n. faciebat testamētuz libertus[g]: iubebaf ita testari vt patrono partez dimidiam bonorum suorum relinqueret: etsi aut nihil aut minus ptis dimidie[h] relinqueret: dabatur patrono contra tabu. testamēti partis dimidie[i] bonorum possessio si vero intestatus moriebaf: suo herede relicto filio adoptiuo dabatur eque patrono ctra hunc suuz heredem partis dimidie bonorum possessio.

¶ Prodesse[k] autē liberto solebant ad excludendum patronū[l] naturales[m] liberi: nō solum quos in potestate mortis tpe habebat: sz etiā emancipati ⁊ in adoptionem dati[n]: si modo ex aliqua pte scripti heredes erāt: aut p̄teriti ctra tabulas. bo. pos. ex edicto petierant: nam exheredati nullo modo repellebant[n] patronum. ¶ Postea[o] vero lege papia adaucta fūt iura p̄ronoꝝ qui locupletiores liberros habebāt: cautum[p] ē. n. ut ex bonis eius qui sexterciox. c. milium patrimonium reliquerat: ⁊ pauciores q̄ tres liberos habebat: siue is testaméto facto siue itestat⁹ mortuus erat. virilis pars patrono debebaf[q]. ¶ Itaq; cum vnū qdē filiū filiā ve heredē reliq̄rat libertus pinde pars dimidia ōbebaf patrono: ac si is sine vllo filio filia ve intestatus decessisset: cum duos duas ve heredes reliquerat: tertia ps debebaf patrono: si tres reliquerat repellebatur patronus. ¶ Sz nr̄a[r] ostitutio quā p̄ omni natiōe greca lingua cōpendioso tractatu habito ꝓposuimus[s] ita huiusmōi cās diffiniuit: vt si qdem libert⁹ ul liberta minores cētenarijs sint. i. minus cētū aureis habeāt ſbam. ¶ Sic[t]. n. legis papie sūmā iterp̄tati sumus vt si p̄ mille sextercijs vnus aureus ꝓputeť: nullū locuz[u] habeat patron⁹ i eoꝝ successiōe si tñ testm̄ fecerit[x].

¶ Sin aūt intestati decesserint nullo liberoꝝ relicto: tūc patronus ius qō erat ex lege xij. tabu. integrū reseruauit[y].

¶ Cū vero maiores cētenarij sint: si heredes vel bonoꝝ possessores[z] liberos habeāt[a] siue vnū siue plres cuiuscūq; sexus vel gradus ad eos sue cessiones parentum deduximus[b]: patronis ōibus[c] mōis vna cū sua p̄genie semotis.

¶ Si aūt sine libis ōdecesserit: sigdē itestati ad oēm hereditatez patronos patronasq; vocauimus[d]. ¶ Si vero testamētū quidē fecerint[e]: patronos aūt aut patronas p̄terierit: cuz nullos libos haberēt: vel habētes eos exheredauerit vel mr̄ siue auus[f] maternus[g] eos p̄terierit: ita q̄ nō possint argui iofficiosa eoꝝ testamēta tūc ex nostra ostitutione[h] p bonoꝝ possessiones ctrata. nō dimidiā vt antea[k]: sz tertiā ptē bonoꝝ liberti ꝓsequāť[k]: vel qō deest eis ex ostitutione[l] nr̄a reple/

li. ⁊ fi er. §. fi filius. e ¶ Ōibus. hz nūqd ecōtra moriēte filio q ē libert⁹ ꝓponit pr̄ patrono. R. sic. vt §. ti. i. ō serui. cog. i fi. i. R. o ¶ Vocauim⁹. ēt ante frēs. liberti. qō dic vt. §. t. i. i fi. i. R.
e ¶ Fecerit. ēt ad extraneos. f ¶ Auus. quox p̄teritio p exheredatiōe hēt vt §. ō exhe. li. §. mr̄
g ¶ Matern⁹. nō possūt qz iusta cā ignoratu dimis interfuit q̄ fūt. xiij. vt in auc. vt cū ō ap. co. §. cās. quo casu nullo iure agūt. vt i autē. ō īmēb. oo. §. fina. Sz qd si filium emāciparū pater p̄tereat sine cā vñ otra tab. bēt. ñ aūt q̄relā. vl admitti patron⁹. Sz R. hic large accipi ō iof. vt ēt otineat p̄ ōtra. fic. C. fa. her. l. filij.
h ¶ Tūc ostōe. s. greca.
i ¶ Antea. sicut erat de iure. p̄torio. vt §. e. q̄ō cā. vt. ff. de bo. li. l. iij. §. fi.
k ¶ Cōsequant. s. q̄cūq; titulo relicti.
l ¶ Cōstōe. s. cōditiōe ex. l. greca. vt. ff. de cō. ex le. l. i.
m ¶ Repleatur p̄terea ius succedēdi ē ⁊ aliō ius patronat⁹. s. vt nō vocet ab eo i ius sine venia. vt. C. de iiur. vo. l. ij. Itē vt alat eū: vt ō li. ag. si qs a libis. §. solēt. Itē vt turpē actionē vel excep. ō eū nō ꝓponat vt. ff. ō excep. doli. apō celsū. §. aduersus. et

ff. de obsequijs. l. honori. ꝛ. l. parẽs: Itẽ vt possit eũ i ꝑuitutẽ reuocare. vt i auc. vt liberti de ce. §. i. colla. vi. Itẽ vt vbi eũ iuenerit faciat ei reuerentiã vt. ff. ỗ iur. vo. gnãl'. ꝛ hec iura multis mõis ꝓ duntur. primo ỗ cetero. §. illỗ

Itẽ si cõpulit li bruz iurare ne accipiat vro rẽ vl' libertam ne nubat. vt. ff de iure pa. qui cõtra. l. ꝛ. l. adigere. Itẽ si denegat ei alimẽta. vt. ff. de bo. li. si patronus.

Itẽ ꝓp ẽtie ꝓtis ꝓcessionem vt ff. ỗ bo. lib. l. ẽt. §. toti ens. Itẽ si alter uter eoꝝ relegat' fuerit vel deportatus. vt. ff. ỗ iure pa. si ue. Itẽ si natalibus restitutus ẽ libt'. vt. ff. de bõis lib. l. ẽt. §. i. Itẽ si mercedem ꝓfuturis operis ab iuito liberto extorsit vt ff. ỗ ag. li. figs. §. figf. Itẽ si libt' ꝓñi motẽ ñ vidicauerit vt. ff. ỗ iu. pa. l. pe. Itẽ si eũ capite accusauerit. vt. ff. ỗ bo. li. q cũ maior. i. ℞. Itẽ si nõ suis nũmis emptus ẽ: vl'a pr̃icipe factionez liberã testi ipe trauerit. vt. ff. de bo. li. l. etiaz §. y.

atur[m]: si qñ minus tertia ꝑte bonorum suoꝝ libertus vel liberta eis reliquerint: ita sine onere[n]: vt nec liberis[o] liberti liberteve ex ea ꝑte legata vl' fideicõmissa ꝑstẽt[p]. sz ad coheredes[q] eoꝝ ꝺ bonus redũdaret. ¶ Multis[r] autẽ alijs casibus a nobis i ꝑfata ꝺstitutione ꝺgregatis quos necessarios cẽ ad huiusmodi dispositionẽ iuris ꝓsperim[o] vt tã patroni patronecq[s]: q̃ liberi[t] eoꝝ nec non q ex trãsuerso latere veniũt vsq; ad[u] qntuz gradũ ad successionẽ libertoꝝ libtarũ ve vocẽt[x]. sic vt ex ea ꝺstitutione intelligedũ ẽ vt si eiusdẽ patroni vl' patrone vl' duoꝝ duaꝝq; ꝑlium ve liberi sint q ꝓximior ẽ ad liberti vl' liberte vocẽtur successionẽ: ꝛ i capita[y] nõ in stirpes diuidat' successio. ¶ Eodez modo ꝛ in his q ex trãsuerso latere veniunt[z] seruãdo: pene[a]. n. ꝺsonantia iura ingenuitatis ꝛ libtinitatis i successionibus fecimus

¶ Sz hec[b] de his libertinis hodie dicẽda fũt: q in ciuitatẽ romanã puenerunt[c]: cũ nec sint alij liberti: simℓ ꝛ dediticijs ꝛ latinis sublatis: cũ lati-

noꝝ legitime successiões nulle penitus erãt: q̃ licet vt liberi vitã suaz pagebãt: attñ ipso vltimo spiritu simul aiaz atq; libertatẽ amittebant[ꝺ] et q̃si seruoꝝ ita bona eoꝝ iure q̃dãmodo peculij ex lege iunia nozbana manumissores detinebãt. ¶ Postea verod senatusco. Largiano cautũ fuerat: vt liberi manumissoris nõ nominatiz exheredati fact': extraneis heꝛdib[ꝰ] eoꝝ[e] in bonis latinozuz ꝓponerentur: q bus[f] eriã supuenit diui Traiani edictũ: q eundẽ hominez si inuito vel ignorante patrono ad ciuitatez[g] romanaz venire ex beneficio pr̃incipis festinauit faciebat qdẽ viuuz ciuez romanũ: latinuz vero moziẽtem. ¶ Sz[b] nr̃a ꝺstitutione ꝓpter huiusmõi ꝺditionum vices ꝛ alias ꝺfficultates cũ ipsis latinis: ẽt legez iuniaz ꝛ senatusco. Largianũ ꝛ edictũ diui Traiani in ꝑpetuum ꝺleri cẽsuimus vt oẽs liberti ciuitate romana fruantur: et mirabili modo q busdam adiectionibus[i] ipsas vias que in latinitatez ducebant ad ciuitatẽ romanam capiẽdaz tñspositimus

[p] ¶ Multis casibus. qui sequuntur statim.
[f] ¶ Patroneq;. vt. ff. ỗ bo. li. l. patrono.
[t] ¶ Liberi. vt. ff. de bo. li. si pater exhe. ꝛ. l. si ex patrono. §. Julian'. v ¶ Ad qntuz graꝺ. nũqd filius trinepoꝝ ipsius patroni vl' ẽt ipe trinepos admittit. vl' q̃ non. q̃

hic dicit: vsq; ad qntũ gradũ. siqs tñ velit ꝺdicere illud ꝓ se inducere. q̃ oẽs ascẽdentes sui ꝓis loco succedunt. vt §. de her. ab intes. §. cũ fili' ꝛ i auc. de here. ab intes. §. primo

[x] ¶ Uocẽt. ꝓ nostrã ostõem. sz oliz ꝓ bo. posse. tãq; ex fãilia vocarẽt vt. ĩ. ỗ bo. pos. §. v. y ¶ Capita. cuz eodẽ q̃du plures iuenirent. al'. patru' nepotem ex frẽ excludit vt. ff. ỗ bo. li. si libertas. §. si libertus.

[y] ¶ Ueniũt. s. ipis patronis. Accur.

[a] ¶ Pene. ꝓpter tria dicit pene: ꝛ q̃ bucusq; ad quintuz graduz succedũt vt hic dr̃. alias vsq; ad. x. vl'. vi. vt. §. ỗ sac. cog. §. fi. Itẽ q̃ hic i capita succedũt. vt hic dr̃ alias non ita vt. §. ỗ here. ab intes. §. q̃ placuit. Item q̃ vnus patroni filius excludit nepotes ex altero: q̃ nõ ẽ ita in ingenuis: sz Dar. ꝺdixerit. vt. ff. ỗ bo. li. si libert' ꝓterito. §. si libertus. ꝛ ỗ lectu. l. tutela. §. si duo.

[b] ¶ Sed hec. quodammodo. non enim est vere peculium cum sint liberi. vt. C. de inoffi. testa. l. finali. in fine. Accur

[c] ¶ Peruenerunt. idest qui facti sunt plene liberi.
[ꝺ] ¶ Postea vero. nominatim quid hoc sit: dic vt §. de exhere. li. §. i.
[e] ¶ Eozum. idest manumissozum.
[f] ¶ Quib'. i. latinis. g ¶ Ad ciuitatẽ. s. vt ciuis roman' efficeret ipetrãdo ius aureoꝝ ãnuloꝝ vl' natales q̃ inuito ꝑono nõ ẽ faciẽdũ. vt. ff. ỗ na. re. l. y. i fi. ꝛ. l. pe. i fi.
[h] ¶ Sz nr̃a ostõne. ỗ. C. lat. lib. tol. per totũ. Accur.
[i] ¶ Adiectionibus. scilicet. x. vel. xi. casibus. C. de lat. li. tol. per totum.

[k] ¶ Onere. sic i auc. de here. ꝛ fal. §. fin autem.
[l] ¶ Liberis. q bus ꝺãt alia legata ẽt rupto test. p. ỗta. vt. ff. ỗ li. p. ỗta. l. i. p ¶ Prestẽt. sz cũ filij sint quare nõ excludũt patronũm. vt §. e. §. cũ vo matrozes. ℞. hi filij erãt igrati. vt. §. e. §. si vo. vl' dic q̃ hi liberi erãt nepotes q ꝛ liberi dñr. vt. ff. ỗ v. sig. liberoꝝ. ꝛ eos ꝑcedit eoꝝ pr̃. ꝛ eis talia legata deberẽt. vt. ff. ỗ lega. ꝑstan. l. i. §. gnãliter.
[m] ¶ Coheredes. sz nũqd insolidũ tenebũt cohere-

des. ℞. ñ. vt. ff. ỗ. le. iij. l. fi. §. fi. ꝛ ỗ vul. sb. ꝛ si ỗta.

De assignatione libertorum. Rubrica.

k In sūma. senatū. cui⁹ vba sūt hec. ꝛ. ff. e. l. i.
l ¶ Pertineāt. nulla fcā. s. assignatione.
m ¶ Eius. s. patroni. n ¶ Filio. s. posthumo. vt. ff. e. l. fi.
o ¶ Dat. liberos. nā ī vno nō ē necesse. p ¶ Unde. i. an.
q ¶ Euanescat. ff. e. l. vtrūq; ꝯ. So. ſm pla. ibi valz assignatio fcā emancipato vt ibi lz emācipatione h̄ ꝑdat. si antea fcā fuerit assignatio vt h̄. argum̄tū. ff. d̄ arbi. nō distiguem⁹. §. ꝯpromisso. vl̄ dic ſz azo. ꝙ ī. l. ꝯtraria nō dicit fieri assignationē ī emācipatū ſz an soli fieri ī ꝑtāte possit. ſz nec ī dcā. l. de arbi. dic̄ solui cōpromissū ſz dicit nō cōpelli sniaz dicere.
r ¶ Uerbis. etiā nutu. ff. e. l. i. §. assignare. ꝛ pure vl̄ sub ꝯditione. vt. ff. e. assignare

¶ De bonorum possessione. Rubrica.

s Ius bonorum pos. q̄ ē ius ꝑsequēdi retinēdiq; ꝑimonij ꝙ cuiuscūq; cuz is moritur. fuerit vt. ff. e. l. iij. §. bonorū.
t ¶ Emendādi. i. supplēdi: qꝛ min⁹ bñ dicēdo ad plenū dixerat ius ciuile nō cognoscēs emancipatos: vt. s̄. d̄ he. ab ītest. §. emācipati. sic. ff. ad. l. ro. de acti. l. vl. §. i. et fi. vel dic emendādi ꝓprie vt ī agnat̄ feis vbi ius ꝑtoriū cōtra ius ciuile īduxit. vt. s̄. de le. agna. suc. §. ſz qꝛ. ꝛ ī posthumo. vt. j. §. ꝓximo. Accur.
v ¶ Emēdauit. expone vt supra.
x ¶ Posthum⁹. quis sit dic vt. s̄. de. le. §. posthum⁹. Accur.
y ¶ Non poterat. vt s̄. d̄ le. §. posthumo. ꝯtra. Sol. vt ibi.
z ¶ Honorario. ff. e. nō e. §. vbicūq; contra. ſz hic spāliter ex illa regula excipit ꝑ ip̄m ꝑtorem. Et quo ad hoc derogat̄ illi regule gnāli. qꝛ nō ē dubiū qn generi ꝑ spēz deroget̄. vt. ff. d̄ pe. l. sanctio legum. a ¶ Possessor serui. ¶ Sed is. s. posthumus. b ¶ Cōstitutione. s. greca vt. s̄. de le. §. posthum⁹.

De assignatione libertorum.

In summa[k] quod ad bona libertorū attinet admonēdi sum⁹ cēsuisse senatum: ꝛ q̄ꝫ vis ad oēs patroni liberos qui eiusdē gradus sūt eq̄liter bona libertorū ꝑtineāt[l]: tñ licere parenti vni ex liberis assignare libertū: vt post mortez eius[m] solus is patronus habeatur: cui ꝑius is assignat⁹ ē: ꝛ ceteri liberi q ipsi quoq; ad eadez bona nulla assignatione īterueniente pariter admitterēt̄ nihil iuris in his bonis hēant. ¶ Sz ita demū ꝑstinum ius recipiūt: si is cui assignat⁹ ē decesserit nullis liberis relictis. ¶ Nec tm̄ libertū ſz ēt libertā et nō tm̄ filio[n] nepotive: ſz etiam filie neptive assignare permittit̄. ¶ Datur[o] aūt hec assignādi facultas ei q duos plures ve liberos in ꝑtāte hēbit vt eis quos in potestate hēt assignare eis libertū libtaz ve liceat: vñ[p] q̄rebatur si eum cui assignauerit postea emancipauerit: an euanescat[q] assignatio: ſz placuit euanescere: quod etiam Juliano ꝛ alijs plerisq; visuz ē. nec īterest an testamēto qs assignet: an sine testamēto: ſz etiā qbuscūq; verbis[r] patronis h̄ ꝑmittit̄ facere ex ipso senatuscō. qd̄ Claudiani temporib⁹ factū ē: sub illo Rufo ꝛ Ostorio scapula ꝯsulibus.

De bonorum possessione.

Ius[s] bonorum possessionis ītroductum ē a pretore emendand.[t] gratia veteris iuris: nec solū intestatorum hereditatibus ius eo modo ꝑtor emēdauit[u]: sic supra dictum est: ſz ī eorū q̄q; q testamēto facto decesserit nā si alien⁹ her̄s posthumus[x] fuerit institut⁹: q̄uis hereditatez iure ciuili adire nō poterat[y]: cū institutio nō valebat honorario[z] tamē iure bonorum possessor[a] efficiebatur videlicet cū a ꝑtore adiuuabatur: ſz hic a nostra cōstitutione[b] hodie recte heres instituitur: q̄si ꝛ iure ciuili nō īcognitus[c]. Aliquando[d] tamen neque emendandi: neque impugnandi[e] veteris iuris[f] sed magis confirmandi gratia pretor pollicetur bo. possessionem[g]: nam illis quoque qui recte testam̄to facto her̄des instituti sunt dat ſm tab. bonorum possessionez. ¶ Item ab intestato suos heredes ꝛ agnatos ad bonorum pos. vocat. ſz ꝛ remota[h] quoq; bonorum pos. ad eos ꝑtinet hereditas iure ciuili. ¶ Quos[i] āt solus vocat ꝑtor ad hereditatem: heredes quidē ipso iure nō fiunt: naz pretor heredez facere nō potest: ꝑ legē autē tm̄ vel similē iuris constitutionē heredes fiunt: veluti ꝑ[k] senatusconsultū ꝛ ꝯstitutiones ꝑncipales. ¶ Sz cū eis ꝑtor dat bo. pos. loco her̄dū ꝯstituūt̄[l] et vocātur bo: possessores. ¶ Adhuc autez et alios q̄ꝫ plures[m] gradus pretor fecit in bonorū possessionibus dandis dum id agebat ne qs[n] sine successore mori-

c ¶ Incognit⁹. sed cognitus. nā ꝯstitutiōes sunt de iure ciuili. vt. s̄. d̄ ius. ꝛ iu. §. ius aūt ciuile. Accur.
d ¶ Aliquando neq; emēdādi vt. s̄. e. i. Rn. ꝛ dic emēdandi. i. supplendi.
e ¶ Impugnādi. vt. s̄. proxi. Rn. dic. idest corrigendi. R.
f ¶ Juris. scilicet ciuilis.
g ¶ Possessionez. nota tres vias pretoris
h ¶ Et remota. quare ergo fecit pretor. R. vt successoribus vias ampliaret. sic. ff. de le. ij. cū fili⁹. §. varijs. ar. contra. ff. nau. cau. sta. idem. §. sed an sit. ꝛ §. ſz si gratis.
i ¶ Quos ad hereditatez. i. ad successionem. vt emancipatos ab intestato ꝛ cognatos Accursius flotinus leguz doctor famosissi.
k ¶ Per senatuscōsul. Tertulianū ꝛ Orficianū.
l ¶ Cōstituūt̄. vt. C. d̄ iuris ꝛ legi. he. l. finali.
m ¶ Quāplēs q̄ꝫ lex. xij. tab. vel q̄ꝫ dixerat.
n ¶ Nequis. sic. ff. d̄ īterroga. act. ꝛ qꝛ.

a ¶ Nã angustissimis.nã sui hẽdes agnati tñ succedebãt ẽ iure ciuili ius itegz hñtes. qz nõ sẽ emãcipati:ẽ alys eni nõ dr: vt.ff.de he.ab itesta.§.i. et ẽ le.ag.suc.i pri. p. ¶ Sũt ꝓteritis.siue emãcipatis siue nõ. vt.C.de li.ꝓte.maximũ.circa prin.

1 ¶ Tabulas.sz qre daf suis ꝛtratab.cũ ipso iure nullum sit testm vt s.ẽ ex here. li.i prin. R.duas hz vias: vnã ẽ iure ciuili p quã põt dicẽ nullũ. aliã ẽ iure ꝓtoris p quã nõ põt dici nullũ:sz ãnullãdũ:cũ nec fieri nec oesinẽ possit hre ẽ iure ꝓtoris. vt.C. de li.pre.l. fi.ꝛ.s. e.§.qs ãt. Itez qre ẽtab.dr ex testõ.cũ magis ꝺtra testm dici ẽberet cũ rũpit testm.vt.C. ẽ col.bo. vt liberis. R. ideo sic dr:qz sine testamẽto ꝺtrẽ no põt. Itẽ qua re hoc ꝓmisit cũ fm ta.digni ꝺ sit. R.qz do nec ista ꝺtit illa dari nõ põt vt.ff. de ẽtab.l. illõ.§.fi.ꝛ de secundis ta.l.i.§. egssimũ.i. Rn. Itẽ nũgd hẽ parẽti daf ẽta.filij emancipati .R.sic:ad istar patroni. vt.ff. si a pa.qs furt. ma.l.i.ꝛar.ff.ẽ bo.dã.l.fi. sic. .ff.si ta.test.nulle exta.l.i.

atur:nam° ãgustissimis finibus ostitutũ plegẽ.xij.tabul. ius ꝓcipiẽdarũ hereditatum ꝓtoꝛ ex bono et equo dilataꝛuit. ¶ Sunt aũt° bo. possessiones ex testamẽto qdez here. ꝓma q ꝓteritis liberis datur: vocat qz ꝺtra tabulas[q]. Secũda quã oibus iure scriptis heredib° ꝓtoꝛ polliceꝛ: ideoqz vocaf ẽm tabulas[r] testameti. ¶ Et cũ de testamẽtis ꝓus locut°ẽ:ad itestatos trãsituz fecit°: ꝛ primo[t] loco suis heredib°:ꝛ bis q ex edicto ꝓtoris inter suos heredes ꝺnumerãtur°: ꝺat bonoꝝ posꝛ. que vocatur vnde[x] liberi. Secũdo[v] legitimis heredibus. Tercio[5] decẽ psonis quas extraneo manumissoꝛi ꝓferebat. ¶ Sunt aũt decẽ psone he:pater:mater:auus auia:taz paterni qz materni: itẽ filius: filia:nepos:neptis: tam ex filio:qz ex filia:frater sozoꝛ:siue ostã guinei vl vterini. Quarto[a] cognatis ꝓximis. Quinto tãqz qui ex familia[b] sunt. Sexto[c] patrono patronecqz liberisqz eoꝝ ꝛ parẽtib°. Septimo[d] uiro ꝛ vxori. Octauo cognatis manumissoꝛis. Sz[e] eas qdem ꝓtoria itroduxit iurisdictio:a nobis tñ nihil icurioszf ꝓter-

missum ẽ: sz nñis ostitutionibus[g] oia corrigẽtes cõtrataqdẽ ꝛ fmta.bonoꝝ possessiones admisim°: vtpote necessarias[h] ostitutas:necnon ab itestato vnde liberi et vñ legitimi bonoꝝz possessionem.

¶ Que aũt in ꝓtoris edicto loco quito[i] posita fuerat.i. vnde decẽ persone eaz pio ꝓpositoꝛ ꝛ ꝺpendioso sermone superuacuaz ostẽdimus. Cum.n.ꝓfata bonoꝝ pos.ꝛ. psonas ꝓponebat extraneo manumissoꝛi[k]:nra cõstitutio[l] quã de emacipatione liberoꝝ fecimus oibus parẽtib° eisdẽqz manumissoꝛibus[m] cõtracta fiducia[n] manumissionez° facere dedit[p] vt ipa manumissio[q] coꝛ ẽ in se habeat ꝓuilegiuz:ꝛ superuacua fiat supradicta[r] bonoꝝ possessio

¶ Sublata igit ꝓdicta gnta bonoꝝ possessione: in gradu eius sꝛtã ante bonoꝝ possessionez iduximus:ꝛ quintã fecimus quã ꝓtoꝛ ꝓximis cognatis polliceꝛ. ¶ Cũqz[s] ãtea fuerat septimo loco bonoꝝ possessio tanqz ex familia:ꝛ octauo vnde liberi: patroni patronecqz et parentes eoꝝm vtranque per constitutionem nostram quam de iure patronatus fecimus.pe

nũqd filio i bonis mris ꝺaf hec bo.pos.ꝛ.nõ.vt.C.ẽ fusis ꝛ le.be.l.fi.Itẽ nũqd i alys vteriozib°ꝛ ex linea descẽdẽtib° ꝺicta ꝺuãf.s. vltra filios. R.sic.cũ oẽs iferiozes ꝺcaf liberi vt.ff.ẽ v.fi liboz.y ¶ Scõo legitis.i.agnatis:ꝛ eis q eoꝝ loco sũt.vt.s. de le.ag.suc.§.i.et.§. hec ẽt.ꝛ.ff. vñ le.i.y.§.fi. aũt.ꝛ.l.iij.Accursi°.

2 ¶ Tertio extraneo.i.ei q emebat filiũ a ꝑe ꝛ postea eũ manumittebat. nazsic faciebat olim emãcipatio: vt.s.gb° mo. ius pa.po.sol.§. ꝓterea. vl meli°. vt.j.e. .§.que autem.

a ¶ Quarto cognatis. q iure ciuili ñ vocaf vt.ff. vñ cog.l.i.i. R. ꝛ s.de suc.ag.i. Rn.

b ¶ Ex filia q ꝺabaf ꝓcono libro mozicẽte itestato seqns ꝺabatur eidẽ libro mozẽte cũ testõ fz qsdaz. vl dic qꝺ he filie.i. agnati trãsuersalib° ꝓni ꝺaf vsz ad gnti gdũ.vt.ff.ẽ v.fi. ꝓnũciatio.§. filie. ꝛ.j.e.§.qcũqz ꝛ.s.ẽ suc.li.§.intr. sequẽs ꝓno ꝛ ẽscẽdẽtib° ꝛ ascẽdẽtib° vsz ad.v. gdũ.ꝓma.n.ñ valet cũ hic tractet tm de his q ab itestato de ferũt.c ¶ Sexto patrono.qre ꝑ agnati ꝓni vocanf qz ipsi ꝓni. R. ẽ ordinem edicti ꝺuat nõ qliter succedi ẽ fcõ ẽbeat: ꝛ hic error in alys casibus inuenif.

c ¶ Septio ẽficiẽte gentela:ẽt fisco excluso vt.C. vnde vir. ꝛ vx.l.i. e ¶ Sz eas. .s.ẽdeas.x.bo.pos.

f ¶ Incuriosum.i. sine cura. g ¶ Cõstitib°.q remaserit greco. b ¶ Necessarias.i. vtiles.ff.ẽ of.ꝑ.i.i pri.i ¶ Quito.s.omerat bo.pos.ex testõ ꝛ ab itestato.k ¶ Manumissoꝛi exꝑe vt.s.§.iij. vl dic qꝺ exne°mãmissoꝛ ẽ ipe pr qñ ñ ex ẽcta fiducia emãcipatiz:sz si qras qre fibypi pferf. R. sane itelligas vt pr auũ emãcipãtẽ nepotẽ ꝑcedat vl si ipe pr emãcipauit:iueniũf tñ nouẽ psoe q eũ pcedũt.

l ¶ Cõstõ.C.ẽ emã.li.i.fi.m ¶ Manumissoꝛib°.i. emãcipatoꝛib°.n ¶ Fiducia.i.saluo iur succedẽdi.o ¶ Manumissionẽ.i.emãcipatiõz.p ¶ Dedit.i.ꝺcessit.q ¶ Manumissio.i.emãcipatio.r ¶ Supꝺcã possessio vñ.x.psone.s ¶ Cũqz ostõez.i.ẽ q hẽm°mẽtõz.s.ẽ suc.li.§.sz nra

posuim⁹. vt. ſ. de ſuc. li. ſ. mḱtis. t tā cognatis q̄ agnatꝰ patroni.

Sufficiat eis. ſ. q̄ nō tribuit ius vt carboniana: ⁊ ſi vēter mittat i poſ. ⁊ alia q̄ daſ gr̄a aḡſcēde liñ q̄ daſ ſine cauſe cognitōe. vt. ff. ō car. e. l. iy. ſ. cauſe. ⁊ ō ven. i poſ. mittē. l. vbicūqꝫ. ſ. iterdū. ⁊ ō iof. te. pa. ſ. i. at alie mōis fieri bo. poſ. extra ordinē. qz vaga vt ḃ. Itē cū cāe cognitōe. vt. ff. ō bo. poſ. l. iy. ſ. ſi cā. ⁊ qs ordo i bo. poſ. f. l. y. ſ. ordies ⁊ ſ. i bonoꝝ.

Alliam altiori: hic trahe q̄ digniores altiori loco ſedere debēt: ⁊ ē altior qz primior dño ē. tirōes vo poſteriori: vt. C. ō tirōe. l. fi. ⁊. ff. ō a. plu. ar. l. i. ſ. pe. ⁊ C. ō of. re. p. l. potiores

x Decima. bene dico ſexto poni. ⁊ ḃ dico ſublata decima.

y Enumeratas. ſ. e. ſ. cunqꝫ.

z Septima. itroduxerunt. vt. ff. vt ex. l. ⁊ ſe. cō. l. i. i. ℞n.

a Vt deſ. ſ. bonoꝝ poſ. ⁊ nō duo eē neceſſaria vt hec bo. poſ. operat. ſ. vt: l. caueat vt bo. poſ. deſ. ⁊ q̄ de iure ciuili nō poſſit ſuccedē: alias cōpetit vñ legitimi vt. ff. vñ le. l. iy. ⁊. ff. vt ex. l. ⁊ ſe. ō. l. i. ſ. fi

b Lege. ponūt qui dā exēplū ex teſtō: vt. C. vt ō ioff. te. l. iy. ſ. ſed cum eaz ex eo q̄ filiꝰ natꝰi puer pio iſtitutꝰ p̄ſumit ab itestato ponunt exēplū i agnatꝰ feis: ⁊ i qbuſdam cognatis q efficiūt agnatꝰ ſiles. vt. ſ. de le. ag. ſuc. ſ. ḃ ēt. vtrūqꝫ re probo. qz nulla lex exp̄ſſe dat ſdictꝫ bonoꝝ poſſeſſionē. ſed eos ſuccedē dicit. g nō daſ hec ſeptima ſz vñ legitimi. vt. ff. vnde le. pone g exēplū ex teſtō i poſtbumo aliēo iſtituto. vt ſ. eo. ſ. i. Itē tā a te ſtamēto q̄ ab iteſtato. pone exēplū i eo q ōceſſit apō hoſtes i cuiꝰ bonis daſ bo. po. ex. l. noua co. vt. ff. de bo. poſ. l. iy. ſ. ſed ⁊ eius.

c Senatuſcon. ozfi. ⁊ tertul. vt. ff. vñ le. l. y. i pzi. ſ. fi. nam eis daſ bo. po. ibi ⁊ nō ſuccedebāt ō iure ciuili: vt. ſ. ad tert. i p̄n. ozg daſi hec: vt. ff. vñ le. l. iy. o

Cōſtōe. ponūt exēplū. ſ. ō le. ag. ſuc. ſ. ḃ ēt. Itē. C. ō emā. l. fi. ſz ḃ reprobo cū lege ñ caueat eis dari bo. poſ. vñ bñt vñ. le. vt. ff. vñ legi. l. iy. p̄t tñ dici q̄ ibi ſubaudiaſ maxime vt meliꝰ dic ſi aliq̄ noua oſtō fieret ō nouo q̄ daret bo. poſ. ex ea daref hec. vij.

e Et extraordinariū nō duobꝰ

nitus euacuauimus. cum. n. ad ſimilitudinem ſucceſſionis ingenuorum libertinorum ſucceſſiones poſuimusᵍ quas vſq̄ ad quintuz gradū tātūmodo coartauimus: vt ſit aliqua inter ingenuos ⁊ libertos differentia: ſufficiatᵏ eis tam otratab. bonoꝝ poſſeſſio q̄ vnde legitimi et vñ cognati ex quibꝰ poſſunt ſua iura vendicare: omni ſcrupoſitate ⁊ iextricabili errore iſtarum duarū bonoꝝ poſſeſſionuz reſoluto.

Aliāˡ vero bonorum poſſeſſiones: que vnde vir ⁊ vxor appellatur: et nono loco inter veteres bonoruz poſſeſſiones poſita fuerat: ⁊ i ſuo vigore ſeruauimus: ⁊ altiori loco. i. ſexto eā poſuimus.

Decimaᵏ vero bonorum poſſeſſione q̄ erat vnde cognati manumiſſoris: propter cauſas enumeratasᵛ merito ſublata: vt ſex bonoꝝ trīmodo poſſeſſiones ordinarie pmaneant: ſuo vigore polletes. Septimaᶻ eaſ ſecuta q̄ optima ratione pretores itroduxerunt.

Noviſſime. n. pmittit edicto his ēt bonorum poſſeſſio: qbus vt deſᵃ legeᵇ vl ſenatuſcōᶜ. vel ōſtitutioneᵈ oprehēſū ē: quā neq̄ bonoꝝ poſſeſſionibus que ab inteſtato veniūt neq̄ bis q ex teſtameto ſunt: pretor ſtabili iure onumera-

uit: ſz quaſi vltimum ⁊ extraordinariumᵉ auxilium pretores exigit accōmodauit. ſ. his q ex legibus ſenatuſue oſultis oſtitutionibꝰ p̄ncipuz ex nouo iure vel ex teſtamento vl ab iteſtato veniūt.

Cūᶠ igitur pleſ ſpēs ſucceſſionū p̄tor introduxiſſet eaſq̄ per ordinē diſpoſuiſſetᵍ: ⁊ in vna quaq̄ ſpecie ſucceſſionis ſepe pleſ extent diſpari gradu pſone ne actiones creditorū differāturʰ: ſz haberēt quos ꝺuenirent ⁊ ne facile i bonorum poſſeſſionē defūcti imitantur ⁊ eo modo ſibi oſulerent ideo petende bonorum poſſeſſionis certū tp̄s p̄finiuit.

Liberisⁱ itaq̄ ⁊ parētibus tā naturalibus q̄ adoptiuis i petēda bonoꝝ poſſeſſione annikſpaciū: ceteris āt agnatis vl cognatis cētū dierum dedit: ⁊ ſi intra hoc tēpus bonoꝝ aliquis poſſeſſionē ñ petierit: eiuſdē gradus pſonis accreſcitˡ: vel ſi nullus ſit ꝺinceps ceteris bonorum poſſeſſionē perinde exᵐ ſucceſſorio edicto pollicetⁿ: ac ſi is q precedebat ex eo ñ eēt° numero.

Sīgs itaq̄ delatā ſibi bonoꝝ poſſeſſionē repudiauēitᵖ: ñ q̄ſq̄ tp̄s bonoꝝ poſſeſſiōi p̄finitū exceſſēit expectaſ: ſz ſtati ceteri ex eodē edco admittūtᵍ. i petēda ārʳ bonoꝝ poſſeſſiōe

p̄tor. o

Eſſet. excluſus. tñ tāq̄ filiꝰ admitti p̄t vt agnatus ⁊ excluſus vt agnatꝰ admittaſ vt cognatus vt ſibi ſuccedere videaſ. vt. ff. de ſuc. edi. l. i. ſ. ſz videdū. p

Repudiauerit. j. ſuū tp̄s.

q Admittūt. vt. C. e. l. fi.

r In petēda. vtiles. i gbꝰ tria ocurrere oz. ſ. q̄ in dicis copia ſit. item actoris. itē rei. vt. ff. de diuer.

ꝛ tē. p̄scri. l. i. ꝛ. ff. gs oz. i bo. pos. ſ. l. y. i pri. ꝛ. §. dies

f Principes. C. g admit. ad bo. pos. l. pe. ꝛ fi.

r Pro petēda. erat. n. aī edictalis q̄ edicto mor-
tui ptoris ꝑpetebat. hāc ñ erat neceſſe peti. vt. ff.
de bo. pos. l. y. §. ſed ſi nemo. aī decre. q̄ a ptore

uiuo decernit
ꝛ hoc oliz ſolē-
niter. hodie ſuf-
ficit q̄cūq; mō
dicat ſe velle
agnoſcere: q̄ ꝛ
iudicialis dici
pōt qz i iudi. p̄-
ſentia agnoſci
tur vt hic. ꝛ. C.
g admit. ad bo.
pos. l. pe. ꝛ fi.
Itē nunqd ho-
die bo. pos. lo-
cū hz. R. ſic. nā
ꝛ eas ꝓponere
gs pōt ꝛ ōta. ne
ceſſaria ēr ē fi
lio emācipato
ꝛ ꝓterito. Itē
vñ vir ꝛ vxor
neceſſaria vr.
ꝛ vt olim alie
nō erāt neceſſa
rie. ſic nec ho-
die. eis tñ vti
poſſum⁹. cū no
u⁹ modus ſuc-
cedēdi ſit iuen
tus. vt. §. ō be-
ab ite. p totū.

v Iudicium. coram quoq; iudice.

¶ De acqſitiōe p arrogatiōē. Rubrica.

x Sᵗ ꝛ alte
rius. ſuc-
ceſſio. vt. ff. p
ſocio. l. actione
. §. ſocietas.

y Qō olim. ſ. arrogātis ꝛ ar-
rogati. Accur.

z Oēs res et
ēt filij. vt. §. de
ado. §. illud.

a Antea qui-
dē. i. iure vet.

b Per. ca. di. ſ. minimā. nā dādo ſe i arrogatiō-
nē minimā ca. di. patiē. vt. §. de ca di. §. minima.

c Operaz. hoc itellige ō operis q̄ a libertis de-
bēt ꝛ nō trāſeūt ad heredē extraneū vt ſūt obſeq-
ales: q̄ in faciēdo oſiſtunt. ſ. aſſurgere ꝛ filia. vt. C.
de operis li. l. liberti. Itē i fabrilibus icertis. vt. ff.
de opis li. ſi opaz iudicio. aliō ſi oduxerit iſte arro

dies vtiles ſinguli conſiderā
tur: ſed bone anteriores prin
cipes⁸ ꝛ huic cauſe prouide-
runt: ne quis ꝓr petēda bo-
norum poſſeſſione curet: ſed
quocūq; modo ſi admittēdi
eam ad iudicium intra ſtatu
ta tempora oſtenderit: plenū
habeat earum beneficium.

De acqſitiōe p arrogatiōēz

Sᵗ ꝛ alterius gene
ris p vniuerſitatem
ſucceſſio: q̄ neque le
ge. xii. tabularuz neq; prēto-
ris edicto: ſed eo iure qō cō-
ſenſu receptū ē. introducta ē

Ecce. n. cuz pr̄ famili. ſeſe
in arrogationē dat: omnes
res eius corporales ꝛ incor-
porales q̄cunq; ei debite ſūt
arrogatori antea quidē ple-
no iure acquirebantur: excep-
tis his q̄ per capitis dimi-
nutionez pereūt: quales ſūt
operaruz. ſ. que patrōis de-
bentur: obſequiales obliga-
tiōes ꝛd ius agnatiōis. Uſus
eteniz ꝛ vſufructus lz bis an
tea ꝺnumerabant: attamen
capitis diminutione minima
eos tolli ꝑhibuit noſtra cōſti
tutio. Nunc aūt nos eā-
dez acquiſitionē que per ar
rogationem fiebat coartaui-
mus ad ſimilitudinē nāliuz
parētuz: nihil eteni aliud niſi
tātūmodo vſufructus tā nā-
libus parētib⁹ q̄z adoptiuis
p filioſſamili. acgritur. in bis

gat⁹ opas alicui⁹. nā iſti arrogatori q̄runt.

d Et ius agnationis. i. ius ſuccedēdi qō quis p arroga
tionē oſequit. ꝛ b hodie ē vt. j. e. §. moztuo. itē ius petē
de bo. poſ. perit: ſi añ eā petitā a d arrogādū ſe dederit
aliud ſi iā petiuit: vt. ff. vnde li. l. fi. ꝛ de ōtab. l. iij. §. ſi

rebus q̄ extrinſecus filijs ob
ueniunt dominio ei⁹ integro
ſeruato. Moztuo aūt fi-
lio arrogato in adoptiua fa-
milia ēt diuiuz ei⁹ ad arroga-
torē ptranſit: niſi ſupſint alie
perſone que ex cōſtitutione
noſtra patrē in his que acqri
nō pnt antecedūt. Sed
ex diuerſo p eo q̄ his debuit
qui ſe i adoptionē dedit: ipo
gdē iure arrogatori nō teneē
ſz noie filij ꝺueniet ꝛ ſi nolue
rit eum defēdere pnittit cre
ditoribus p cōpetentes nr̄os
magiſtratus bona q̄ cuz vſu
fruct. futura fuiſſēt ſi alieno
ſe iuri nō ſubiecciſſēt poſſide-
re: ꝛ legitimo mō ea diſponē.

De eo cui libertatis cauſa bona adiūciuntur.

Accidit nouus ca
ſus ſucceſſiōis ex cō
ſtitutione diui Marci. Nā
ſi ibi qui libertatē acceperūt
a domino in teſtamēto ex q̄
non aditur hereditas ve-
lint bona ſibi adiici: libertatū
oſeruādarum cauſa audiūt:
ꝛ ita diui Marci r̄ſcripto ad
Pompiliuz Ruffuz otinet.
verba reſcripti ita ſe habent

Si virgineos valenti qui
teſtamēto ſuo libertatē qui-
buſdaz aſcripſit: nemine ſuc
ceſſore ab inteſtato exiſtente
in ea cauſa bona eius eſſe ce
perunt vt venire debeant:
is cui de ea re notio eſt adit⁹:

e Cōſtitutio. C. de
vſufr. l. cozzuptionē

f Nūc aūt aduer-
ſat ei qō. §. dixerat
q̄ oēs res acqrebā-
tur arrogāti.

g Que extriſecus
deſit i. aduēticys.

h Naturalīū. vbi
i. aduēticijs tm̄ vſu
fru. q̄rit. vt. C. ō bo.
q̄ li. cū ꝑ oporteat.

i Moztuo. alie ꝑſo
ne vt ōſcēdētes ex fi
lio arrogato: vt. C.
coīa ō ſuc. l. fi. vbi ē
oſtō ō q̄ fit mētio
Itē ſi B arrogat⁹ eēt
ipubes ꝛ ipubes de-
cedēt: admitterēē ēt
aly ex ſtipłatiōe. vt
. ff. ō ado. l. ñ aīr. ꝛ. l.
his ꝺbis. ꝛ b āt. ꝛ. §.
ō ado. §. cū āt. Sed
qd i pr̄e nāli a q̄ b ar
rogat⁹ erat emāci-
pat⁹. ꝓ. eū ꝑfert ar
rogāti: ſz hodie frēs
vtriqz ꝺiuncti vocāt
cū arrogāte vt i auē.
de here. ab inteſta. §.
oſequens. colla. ir.

k Nō poſſūt. vt in
aduenticys. pfecti-
cia. n. ſibi ñ auferūt

l Sz. ꝺueniet. ō fa
cto: nā nō teneret ō
iure: ſz ō his q̄ ꝛrit
poſtq̄z fuit arrogat⁹
teneē ō pecuīo. vt
. ff. ō pecu. i arroga-
toz. ꝛ ſi tūc ñ ōfen-
dat pr̄i bōis ipi⁹ pr̄if
fit miſſio. vt. ff. qb⁹
ex ca. i poſ. eaī fulci
ni. §. ſi qs. ¶ De eo
cui libertas cā bona
adiūciūt. Rūca

Ecce nouus.
ꝛ eſt hic quartus ſuccedēdi modus: vt ſupra. per quas
perſo. nob ac. §. fi. n Cōſtōe. cui⁹ vba hec ſt. j. e. §. ſi
ỽgineo ꝛc. o Accepūt. ōſtiatiōe. p Jn teſtō. ideſt
ꝓulegiū ꝺat cuilz petēti bona hac ōtēplatiōe vt. C. ō te
ſta. ina. l. fi. q Adit. ſ. ab hr̄de. r Hr̄ditas. quō q̄
valz q̄ i eo ſtrictū ē: vt. C. ō fideic. l. eā quā. R. b ſpāle ē.

f Si ỽgineo, venire, i. vēdi. Accur.

t ¶ Idonee. fideiuſſoribus vel pignoribus vel fide habita vt. ff. de fideicōmiſ. li. i. iiij. §. aditi. Accurſius flozentinus.

v ¶ Creditoribus. vt omnibus vel vni nomine omnium. vt. C de fideicom. li. i. iij. §. creditoribus.

x ¶ Adita. nota mirabile: q̄ ex hac pacti one ſerui fiunt liberi vt Ozcini. Qui ſunt ozcini z vnde oi cantur. vide ſupza de fin. re. per. fi. te. §. fi. z hic. z. ff. ō fideicō. li. i.. iij. §. hi etiam.

y ¶ Liberti. ſubaudi hoc tibi cōcedimus ſed operas neq; Oz cinis neq; ab eo manumiſſis imponat: vt. ff. de ope. li. i. ſigſ hac. l.

z ¶ Nam huic. ſubaudi cōcedimus.

a ¶ Lōſentiāt. alias in ſeruitute remanent. z quē volūt habere patronuz. habebūt dominum. C. ō manu. teſ. l. fi. §. iij

b ¶ Accōmodauim⁹ .ff. de fideicō. li. i. iij §. hi qui. Accurſius

c ¶ Attendūt. vt p̄curatozes noſtri.

d ¶ Preferendam: hoc quando competunt libertates. Ac.

e ¶ Logenda. i. accipienda per fiſcum. Accurſius flozentinus leguz doctoz famoſiſſimus.

f ¶ Adita. olim prius fiſcus admittebatur bonis nō aditis: ab alio z ēt aditis. dummodo eſſēt bona ſoluendo. alias aditio ab alio facta valebit. vt. ff. de fideicommiſ. li. i. iiij hodie indiſtincte admittuntur. vt. C. de

rationem deſiderij tui habebit vt libertatum tam earuz que directo q̄ eaꝝ que p ſpeciem fideicōmiſſi relicte ſunt tuendarum gratia adijciantur: tibi ſi idonee creditoribus caueris de ſolido quod cuiq; debeꝫ ſoluēdo: et bi quidem quibus directa libertas data eſt perinde liberi erūt: ac ſi hereditas adita eſſet: bi autē quos heres manumittere rogatus eſt a te libertatez conſequunt ita vt ſi non alia conditione: vel tibi bona adijci q̄ vt etiam q directo libertatez acceperūt tui liberti fiāt. Nā huic etiam voluntatis tue ſi bi de quoꝝ ſtatu agit̄ oſtiant auctozitatē noſtraz accōmodauimus. Et ne huius reſcriptionis nr̄e emolumentū alia rōe irritum fiat: ſi fiſcus bona agnoſcere voluerit: et bi qui rebus noſtris attēdūt ſciant commodo pecuniario p̄ferendā eſſe libertatis cauſam et ita bona cogenda vt libertas bis ſalua ſit: qui eam adipiſci potuerunt: ac ſi hereditas ex teſtō adita eēt. hoc reſcripto ſubuētum eſt et libertatibus z defūctis: ne bona eoꝝ a creditoribus poſſideantur z veneant: certe ſi fuerint hac de cauſa bona adita: ceſſat bonoꝝ vendi tio: extitit enim defuncti defenſor et quidem idoneus: qui de ſolido creditoribus cauet. In primis hoc reſcriptū totiens locum habet quotiens teſtamento libertates date ſūt. Quid ergo ſi ꝑs intestatus decedens codicillis libertates dederit: neque adita ſit ab inteſtato hereditas: an fauoꝝ oſtitutionis debebit locum habere: certe ſi inteſtatus decedit z codicillis dederit libertatem cōpetere eum nemini dubium eſt: tunc .n. cōſtitutioni locū eſſe ꝓbaōdunt: cū nemo ſucceſſoꝝ ab inteſtato exiſtat. Ergo q̄diu icertū ſit vtrū exiſtat an nō: ceſſabit oſtō: ſi vero certum eſſe ceperit: neminē exiſtere: tunc erit oſtitutioni locus. Si is qui i integrū reſtitui pōt: abſtinuit ſe ab hereditate: q̄uis poteſt in integrū reſtitui: poteſt admitti oſtitutio: et bonoꝝ aditio fieri.

Quid ḡ ſi poſt additionem libertatuz oſeruandaruz cā factam in integrum ſit reſtitutus utiq; non erit dicēdum reuocari libertates q̄ ſemel ꝓpetierunt. Hec oſtitutio libertatum tuendarum cā introducta eſt: ergo ſi libertates nulle ſūt date: ceſſat hec conſtitutio. Quid ergo ſi vnus dederit libertates vel mortis cauſa: z ne de hꝫ queratur vtrum in fraudez creditoruz an non factū ſit iccirco velint ſibi adijci bona: an audiendi ſint: z magis eſt vt audiri debeant z ſi deficiant verba oſtitutionis. Sed cū multas diuiſiones eiuſmōi oſtitutioni deeſſe ꝑſpexīmus lata eſt a nobis pleniſſima cōſtitutio in qua multe ſpecies collate ſunt: quibus ius huiuſmodi ſucceſſionis pleniſſimum eſt effectuz: quas ex ipſa lectione conſtitutiōis poteſt quis agnoſcere.

teſt. ma. l. finali. §. penultimo.

g ¶ Veneant: ideſt vendantur. ¶ Caz. ſcilicet libertatē.

b ¶ Succeſſoz. nunquid ex teſtamento. vel ab inteſtato erit iſte heres. R. neutrum dici poteſt. dic ergo hunc anomalum ſucceſſorem eſſe. ſicut illum qui ſuccedit heredi non implenti defuncti voluntatem vt in auten. de here. z fal. §. in omnibus. colla. i. et iura ſepulchroꝝ habet vt bo. po. vt. ff. de fideicommiſ. li. i. iiij. §. finali

i ¶ Neminem. heredem exiſtere ab inteſtato. Accurſius flozentinus legum doctoz famoſiſſimus.

k ¶ Si is fieri. z. R. ſic. vt. ff. de fideicōmiſ. li. i. iiij. §. primo.

l ¶ Sed cuz diuiſiones. ideſt caſus.

m ¶ Conſtitutio. C. de teſta. ma. l. finali. Accurſius flozentinus leguz doctoz famoſiſſimus.

n ¶ Species. ideſt caſus. Accurſius flozentinus legū doctoz famoſiſſimus.

De successionibus sublatis que fiebant p bonoꝝ vēditiones z ex senatusco multo claudiano.

o Rant z alie due. emptio. i. vēditio vt sequit ff. de act. emp. veteres. v Ambages. nā ꝓponebat creditor actionē. z si cadebat a syllaba cadebat a cā. si vo nō cadebat bona debitor absētis vt ꝓsētis vēdebat sua auctoritate qō bodie nō ē vt hic. z. C. de fo. mun. z ipe. .i. z. y.

q Ordinaria .i. solēnia.

r Expirauerūt. i. recesserūt

s Bona. s. oia vt. ff. gbus. ex ca. in pos. ea. l. .i. sed bodie ꝑ mēsura debiti declarati. vt in auc. ō exbi. z intro. §. si vero.

t Libris. vt .ff. qb' ex cau. in pos. ea. per totum.

v Erat bacca ta. i. capta vel ōcepta vt. n. vino capiē vl' bacco ita z amore. Itē furore amoris nil vehemētius iuenit. vt in auc. gbus mo. na. ef. le §. illud. colla. vi.

x Substātiā. si cōiungebat se alieno suo z ꝓtra oīi nūciationē: vt. C. ad se. có. Claudia. l. i.

y De obligationib', dcm ē. s. de ꝓsonis li. ꝓmo de rebus in scō z tertio vsq; huc: nūc de actionibus dz dicere. vt. s. ō iure na. §. fi. sed qz obligatio mater ē actionis. vt. ff. ō ꝓcu. licet. §. ea obligatio iō ꝑmittit ō his obligationib'. z iō dic h. nūc. tē.

z Nunc trāseam'. obligatio. videt q; nulla obligatio hic diffiniat. nam ciuilis sola nō bz effectū exigēdi vt patet i obligatione litteraꝝ ante biēniuz. vt. j. de lit. obli. Itē pz i oi obligatōe ciuili z nāli sit. nā si pactū fieret de nō petēdo tollit nālis z remanet ciuil. vt. ff. ō solu. Stichū aut ꝑ amphilū. §. nālis. z tn nō bz effectū istū. vt. j. ō excep. §. ꝓterea. Itē nec nāl. qz nec p eā fit exactio. lz impediat repetitio. vt. ff. ō do. l. h iure. §. fi. Sz dic q; simil' vtra qz hic diffinit. Itē si bona ē diffō. & quertit cū suo diffinito. vbicūq; & ē iuris vinculū ē obligatio: z eō vbi nō ē tale iur' vinculū nō ē obligatio. & nec fideiusso' adhiberi pōt: vt. ff. de ꝓbo. obli. l. i. §. i. in fine. qō ē falsū qz nāli obligationi accedit. vt. j. de fideiusso. i ꝓn. Sz dicas q; hic ē ōceptio. nā si dicas nō ē obligatio. s. ciuil' z nālis: ꝓa ē. si dicas obligatio. s. nulla ēt nālis falsa ē: z sic vis ē i dictōe obligatio: vbicūq; z. n. dico q; nāli obligatōe qs tenet' intelligo ō iuregē. qz ꝓuenit solis boib' z oib'.

a Jur' vinculū. i. ius vinciēs. z sic ē res incorpal'. vt. s. de re cor. z incor. i fi. vt eni boues funib' visual' ligant' sic boies ꝓbis ligāt' z intellectual'. vt. ff. ō ꝓ. si. l. rei. §. i.

b Necessitate. tūc. n. ꝑ de ōbitō ē cū nccē, bz soluē: vt. ff. ō ꝓ. si. l. ōbitor. z ita bz nulla ē obligatō cui oppōat exceptio ꝑ put diffinit. ff. ō re. iu. l. nō videtur cepisse. quod vez ē si opponat exceptio. iō qz ōsyst eē vinculū nāle vl' ciuile nā qdā exceptōes ꝓponūt ēt qñ vtrūq; vinculū adest. vt in mace. z vell. Sūt. n. effectualis obligationis due radices vna nālis. s. q; ꝓsensu nascit' q; iter oēs fieri pōt ēt iter duos: z hec nālis df. vt. ff. ō pac. l. i. §. adeo. hec radix ꝺrio ꝓsēsu tollit. vt. ff. ō so. l. Stichū. §. nāl. qz iln tas nāle z c. vt. ff. ō re. iu. l. nil. bz hec nāl' vi nō bz exigēdi. ipedit tn soluti ꝓpetitōz: vt. ff ō fideiusso. l. fideiusso. huic qñz accedit ciuil' et radix q; illi nāli facile dat vl' formā vl' vestē vt possit parē actioz. hec ciuil' tollit ꝺrio

De successionib' sublatis q̄ fiebāt p bonoꝝ vēditiones et ex senatusco. Claudiano

Rant' aūt ꝑter dictaz successionē oliz z alie per vniuersitatez successiones: q̄lis fuerat bonoꝝ emptio: que de bonis debitoris vēdendis per multas ambages' fuerat introducta: z tunc locuz habebat: quando iudicia ordinaria' in vsu fuerant: sed cū extraordinarijs iudicijs posteritas vsa est: ideo cuz ipsis ordinarijs iudicis etiā bonoꝝ venditiones expirauerunt' z tāmodo creditoribus datur officio iudicis bona' possidē: z put vtile eis visuz ē ea disponere: qō ex latioribus vi-

De' obligationibus.

Nunc' trāseamus ad obligationes. Obligatio est iuris' vinculum quo necessitate' astrigimur alicui' soluēde rei' secūdū' nr̄e ciuitatis iura oīuz āt obligatiōuz sūma' diuisio' i duo gnā ōducit'. nancꝫ aut ciuiles sūt aut ꝓtorie. ciuiles ciuili actu nālī vt p acceptilationē. vt. j. q. mo. tol. ob. §. i. al. §. itē p acceptilationē. Itē p sniaz remanēte nāli bz nō ē ipo iur' sz p exceptionē vt. ff. ō odi. ide. l. Jul. sniam. ē ō iure ciuili cū oia iudicia sint ō iure ciuili vt dixim'. s. ō iure na. §. ius āt. i glo. vt sint z c. p. l. ff. ō ozi. iur. .l. y. §. hec disputatio. z hec ciuil' nō adheret huis cū nīl sint i spectu iure ciuili. vt. ff. ō re iu. l. Fui. z. l. qō attinet Itē filio ō pñez vl' eō ñ nascit'. vt. ff. ō odi. ide. l. ff a ffe. cū iter eos ñ possit eē iudiciū. vt. ff. ō iud. lis iure ciuili. itē ipedīte rōe pñe ptāt'. vtś. ō pa. po. §. ius āt. c Rei vl' et sci. qz vbū rei gnāle ē. vt. ff. si cer. pe. l. i. i fi. z. ff. de ꝓ. si. l. rei. o Scōz. istud secundum pōt referri ad totā diffōez. q. d. obligatio sic diffinit bz iura rōana. i. bz. l. z sic ciuil' z nāl' ꝺ sit' diffinit. Uel dic q; refert' tm ad pzicipiū. s. iur' vinculū. Et qō dic q; astrigimur. s. qñz vt qñ ē ciuilis z nālis: quandoqz nō. vt quando est nālis sola vel ciuilis sola. vel dic q; ponitur remotiue hec dictio secūdum. q. d. illa obligatio ē iur' vinculū q; ē bz ius ñ ō ius. ff. ō ꝓ. ob. gnāl' r. l. veluti. z bz refert' ad pzimū. Ul' dic q; refert' tm ad illā dictionē soluēde. nā bz ius si faciēde solutōes: vt res eq; bōa soluat'. vt. ff. si cer. pe. .l. cū qd. z. ff. ꝺmo. l. iy. §. si res. Itē ogruo loco z tpe. vt .ff. ō so. si solutur'. Itē ō euictōe ꝑmitti. al' ñ vl' soluē vt. ff. ō ꝓ. ob. l. Jul. §. q fū. z. ff. ō odi. ca. da. l. fi. z ō euic. .l. y. Itē p opetētes actōes z iudices fiat solutio al' ñ valet sniа nec soluō fieri dz vt. C. si a nō opet. iu. l. fi.

e Oiuz sūma. i. ꝓma. vl' sūma. i. bzeuis. sic. s. ō iu. pso. i pzi. ē. n. qñz mai' ō vt. j. e. i fi. f Diuisio. diuisio ē inuābil' matie bzeuis opositio. z diuisio ad mīta facē vt dixim' i ꝓmio. §. pe. Accursius.

g Legib⁹. vt.l.aquil. vt.ĵ.ad.l.aquil.i pzin. Jtē ō pau-
pie p.l.xĵ.ta. vt.ff.siqua pau fe.di.l.i.i. ℞. Jtē furti nec
manifesti. vt.ĵ.ō noxa.li.§.sūt aūt.secus aūt ē de furto
nō manifesto.qz illa obligatio ē p̄tozia. vt.ĵ.de ppe. et
temp.ac.§.furti quoqz. Accursius.

b Lōpzobate. vt sūt obligationes iurisgē. iuēte. vt.ś.de iu-
na.§.ius āt. q̄ a iure
ciuili sūt pzobate:
vt.ff.de iusti.z iu.l.
ius aūt ciuile.

sunt que aut legibus[s] consti-
tute aut certo iure ciuili com
probate[b] sunt. Pzetozie[i] sūt
quas pzetoz ex sua iurisdicti
one constituit que etiam ho-
norarie[k] vocāt: ¶ Sequēs[l]
diuisio in quattuoz spēs diui
ditur. aut enim ex[m] cōtractu
sunt: aut quasi[n] ex contractu
aut ex maleficio[o]: vel quasi
ex[p] maleficio pzius est vt
de his que ex[q] contractu sūt
dispiciam⁹: barū eque[r] quat
tuoz sunt species: aut enim re
cōtrabunt[s] aut verbis[t] aut
litteris[u] aut cōsensu[x]: de qb⁹
singulis dispiciamus.

i Pzetozie ostitu
te vt obligatō ex fur
to manifesto. vt.ĵ.ō
ppe.z tē.ac.§.i. Jtez
ex rapina z vbicūqz
p̄toz aliquā obliga-
tionē iducit: vt patz
p mistos ti. vt.ff. de
iusti.z iu.l.ius aūt ci
uile.§.pzetozium.

k Honozarie.qz p̄
tozes honozes ge-
rebāt:qō dic vt.ś.ō
iu.na.§. pzoziū.

l Sequēs diuisio.
.s.obligationum.

m Ex ɔtractu. vt.ĵ.
vsqz ad ti.ō ob.que
ex quasi ɔtractu.

n Quasi ɔtractu. vt.ĵ.ō ob.ex quasi ɔtrac.sequētes.s.
p quas pso.nobis acqrit:z quot mōis tol.obligatio: hi
duo tituli vsqz ad quartū libzū sūt cōes

o Ex maleficio. vt.ĵ.ō ob.ex malefi. vsqz ad ti. de ob.
ex quasi maleft.

p Aut ex quasi male. vt.ĵ.ō ob.ex q̄si male.z subaudi.
aut ex varys figuris cāz: vt.ff.ō act.z ob.l.i. in pzincipio

q Ex ɔtractu. ppzie ponit quo ad illos ɔtract⁹ vbi hic
inde nascit obli. ip̄zopzie q̄ ad alios. vt.ff.ō v. fig.l. la-
beo.fic.ff.si cer.pe.l.cer.ɔditio.i pzi.z ō of. pcō.z le.l.y.

r Eque. vt.ś. ſ Cōtrabūt. vt.ĵ.ti. pzi.

t Verbis. vt.ĵ.ti.y. vsqz ad ti.ō lit.ob.

v Litis. vt.ĵ.ō lfaz obli.x Cōsēsu. vt.ĵ.ō ob.ex con
trac.cū sequētib⁹ ti. Sz que est dīa iter actionē z obli.
z cōtractū. nīdeo ɔtract⁹ ē vbor̄ oceptio vl cōsensus vt
pz.ff.de v.ob.l.stipulationū.§.stipulatio.z ē facti. vt.ff.
ō cur.fur.l.ofillo.i fi. Obligatio ē qz ide nascit actio: vt
ar.ff.si cer.pe.l.y.circa fi. Actio ē qō postea inde surgit
z sic nullū ē altez. vt.ff.de pcu.lz.§.ea.z.ĵ.ti.y.i pzin.et
b c d o sūt iura vt i diffinitionib⁹ patet.

Quibus mōis re cōtrahit obligatio. Rubrica.

y Re cōtrahit. Jn pzimis nō vestiri pactū id qō ē nu
dū. vy. mōis. Re vt hic. vbis. vt.ĵ.ti.i. Litteris vt
.ĵ.ō lfaz obli.ɔsensu. vt.ĵ.ō obli.ex ɔsēsu. coberētia cō-
tract⁹: vt si iuxta ɔtractū apponat aliqō pactū añ vel
post. vt.C.de pactis. petēs. z.ff.ō pac. iurisgē.§. gnimo
Jtem iteruētu rei vt i ɔtractib⁹ inominatis ex quibus
nascit actio oemū re secuta. vt.C.de re.p. ex placito. Sz
qd differt ea que vestit re ab ea que iteruētu rei vestit
℞n. pzima bēt vestimētū z robur statiz cū nascit: nam
tacite agit: vt reddat mutuū vl ɔmodatū. vt.ff.si
cer.pet.cū qd. Sz i alia dudū forte postea. qñ res
tradit. vt.C.ō pac. petēs. z.C.ō re.p mu. er placito
z adde duos modos vt no. dicto.§. gnimo. s.qñ ve
stit legis auxilio qō est q̄tiens nudū pactū actionē
parit. vt i do-
natiōe. vt.ff.ō
pac.l.legitima
Jtē rei pncipio
vt i pollicitati-
one fcā reipu.
vt.ff.ō polli.l.
.i. Jtē auctozi-
tate legis: vt
C.de do. siquis
argētum. Jtez
iureiurā. vt.ff.
de ope.li. vt iu
reiurandi.

Hꝛbitur obligatio.

Et ɔtrabitur obliga
tio: veluti ex mutui
datione. Mutuū[a] autē obli
gatio in his rebus ɔsistit: que
pondere[a]: numero: mensura
ve ɔstant: veluti vino: oleo:
frumento: pecunia numera
ta: ere: argento: auro: q̄s res
aut numerando[b]: aut metiē-
do[c]: aut[d] appēdēdo i tꝫ dam⁹
vt accipiētiū fiāt z q̄ntꝫ[e] no-
bis non eedē res: sz alie eiusdē nāe z q̄litatis[f] reddāt: un-
de[g] et mutuū appellatum sit qz ita a me tibi daī ut ex meo
tuum fiat[b]: z ex eo cōtractu
nascit actio q̄ vocaī ɔditio[i].

3 Mutui. No
ta q̄ quatuoz
opz esse i mu-
tuo. natura vt
ad hoc sit iuen
ta vt mēsuret
vl metiat. sic ē
in pecunia. vt
.ff.ō ɔtrahēda
emp.l.i. Jtē cō
suetudo vt ad
numez vel ad
pōdus sue nature aptet. Jtē act⁹. s. vt det ſm nām.
vez nō in sacculo sed in pecunia.

a Pōdere. vt.ff.si cer pet.l.y.§. itē mutuū. ɔtra.
So. ibi large accipit nomē pecūie. vt.ff.ō le.i. taī.

b Aut numerando. vt pecuniam.

c Aut metiēdo. vt vinū oleū frumētū. Sz qd si li
bzū ad pōdus dedero. ℞n. nō ē mutuū. qz ɔsidera-
tur ɔsuetudo z aptitudo z natura rei taī. sic. ff.e.l.
.y.§.i. Jtē qd si pecuniā i sacculo vt spēz. ℞. si ē mu
tuū. qz act⁹ i mutuo sit exigit vt.ff.ō le.i. plane.§.y

d Aut appēdēdo. vt ere z argēto z auro.

e Et q̄ntꝫ. incidēter. n. q̄ntꝫ eadē qz nō idiget ea
vt.ar.ff.si cer.pe.l.q pecuniā. sz cū accepit ei⁹ dz eē
ppositi vt aliud reddat. vt.ff.si cer.pe.l.y.i pzinci.

f Qualitatis. i. bonitatis: q̄ tacite semp p̄sumit
agi. vt.ff.si certū pe.l.cum quid.§.y.

g Unde. quia fit accipientis.

h Tuū fiat. cōponit eni ex integro z corrupto vt
hic.z.ff.si cer.pe.l.y.§. appellata. Et nō. q̄ tz deser
uire noi. qz noia debēt ee ɔsona reb⁹: vt.ś.de do.
.§.ē z aliud. Et nota recōciliari mutuū trib⁹ mōis
vt nota. ff.si cer.pe.l.y.§.iy.

i Cōditio. s. certi spālis q̄ ō mutuo daī. q̄ appellaī
a quibusdā si cer.pe. vt.ff.de tribu.l.i. Sz dic q̄ cō
ditio certi ex mutuo spālis dicaī. Est z alia gnālis
q̄ datur ex omni cā z ex oi ɔtractu ex quo certū pe
tit: vt.ff.e.l.certi ɔditio.i pzin. Sz nūqd ad inter-
esse daī certi ɔditio. Quidā dicūt q̄ nō: vt.ff. figs
i ius vo. nō ie.l.fi. Nos dicim⁹ q̄ sic: z q̄ dicta lex
ō icer. ɔditio, dic. i. certi ɔdi. q̄ daī ad itereſſe qō ē

icertū. ꝛ ē rō: qꝛ ꝫ ꝓma facie ſit icertū: certificatur tñ ꝑ iudicē: vt. j. de act. §. curare. ſecꝰ ſi ad factuꝫ: qꝛ i ſnia nō certificat ꝯtꝛas. vt. ff. ō v. ob. vbi aũt §. q id qō. ꝛ. ff. ō re iu. figs ab alio. §. fi.

k ¶ Is quoqꝫ. p errozē: aliud ſi ex certa ſcia. vt. ff. ō odi. inde. l. i

debitū. ꝛ. ff. de re iu. ſi ꝑ errozē. ꝛ. C. de iur. ꝛ fac. ig. cū quis.

l ¶ Ab eo. ſ. qui ſoluit. Accur.

m ¶ Actio. i. cō dictio idebiti q̄ dat ꝓpter idebita ſoluta ſi facta ſint accipiẽtis. vt. ff. e. l. in debiti. §. i. alias nulla ꝺditio dat: niſi dominiū ſit trāſlatū vt. ff. de vſufr. quēadmodum ca. l. fi. ꝛ. j. de act. §. ſic itaqꝫ. ꝛ. §. appellem. Itē ad augmēta nālia: vt. ff. e. l. indebiti. nō ad ciuilia. vt. C. e. l. i. ꝛ i quātū locupletioz ē accipiēs ſi bona fide ꝑcepit: vt. ff. e. ſi nō ſortē. §. libertus. alias ſi ſciēs acceperit i totū. vt. ff. e. l. i ſūma. §. ſi fuū. ꝛ qñqꝫ furti. vt. ff. ō odi. fur. l. qñ. qō dic vt ibi. n ¶ perinde ei. cui ſolutū ē.

o ¶ Si apparet. ſi ideſt qꝛ. Sed videt hic dici q̄ ꝑ appareat idebitū. ꝛ ſic ꝓbet ante ꝙ actio ꝓponat. ꝛ ita ante li. cōteſ. qō ē falſū: niſi i caſu. vt. C. de teſti. in auē. ſꝫ ꝛ figs. Sꝫ reſpōdeo ꝺ vbū pōt: qō hic ē intelligitur cū effectu. ſ. vt cōdemnet reus. &c.

p ¶ Accepiſſet. vnde tenet niſi in caſibus vt ſi ſoluitur ex cā q̄ificatione creſcit. vt. C. e. ea q̄. Itez ex cā pietatis. vt. ff. e. cū his. §. ſi mulier. Itē trāſac. vt. ff. e. i ſūma. Itē rei iudicate: vt. C. e. l. i. Itē ſciētie: vt. ff. e. l. i. ꝛ hic dicitur. Itē iure: vt. j. ō act. §. ſi poſtulāte. ꝛ alias vt no. j. de ob. ex quaſi contrac. §. finali. q ¶ Unde pupillus. ſꝫ ſi pupillo ſoluēris idebitū de errore credēs ſe tenerī: non poteris ꝺctra pupillū agere ꝺditione idebiti ex mutuo. Sed iſta obligatio nō videt ex ꝺditione ꝺſcēdere: qꝛ ſoluit pupillo ꝑ errozē. r ¶ Mutui. qꝛ neuſ: niſi ſit factus locupletior. ſ ¶ Datiõe. ſꝫ q̄liꝫ tenet ex mutuo. Diſtigue aut ē iſtans minor. vij. ānis. ꝛ tūc nullo mō tenet. vt. ff. e. l. q̄ pupill⁹ ꝛ. ff. ō act. ꝛ ob. l. pupill⁹. aut maior iſāte: ꝛ tūc ſi tutozi ꝓmittat nullo iure ꝺbet: vt. ff. ō auct. tu. pupill⁹. ſi alij ꝓmittat ꝛ ſine tutoze nāliter tñ tenet: vt. ff. de noua. l. i. ſi cū tutore ēt ciuilit ꝛ nālit obligat. ſꝫ reſtituit: vt. ff. ō auc. tu. l. i pubes ꝛ. C. ſi tu. vl cu. inf. ꝑ totū. ꝛ i adulto habēte curatorē idē qō i pupillo: vt. C. ō i ite. reſti. minoꝝ. l. ſi curatorē. aliter ſi curatorē nō hz ciuilit ꝛ nālit tenet: ſꝫ reſtituit. ꝛ hec oia ſūt vera niſi

¶ Isk quoqꝫ q non debitum accepit abl eo qui ꝑ errozem ſoluit re obligat: ꝺcturque agēti contra euz ꝓpter repetitionem condictícia actionm. nā perinden ei ꝛ ab eo poteſt cōdici ſio apparet eum ꝺare oportere ac ſi mutuuz acceꝑiſſetp vndeq pupillus ſi ei ſine tutozis auctozitate indebitum ꝑ errozem ꝺatum eſt: non tenebitur indebiti cōdictione magiſcꝫ mutuir ꝺatione. ¶ Sed hec ſpecies obligationis nō videt ex ꝺctractus cōſiſtere: cum isu qui ſoluendi alio ꝺat: magis ꝙluit

fact⁹ ſit locupletioz: vl qꝛ ſit ſalua pecunia vl alia rē ꝙ. ſa: vt. ff. ō ſol. i pupillo. tūc eni tenet ꝛ ciuilit ꝛ nālit ꝛ cū effectu: vt. ff. e. l. nālit. §. fi. ꝛ. l. ſe. ꝛ. ff. cōmo. l. iij. bis ergo eiſdē modis ō idebito tenet. vt hic oſ. Et no. ſimilitudi nē iter mutuū ꝛ ꝺbitū qō valz ad multa. vt. ff. e. idebito

negociuz diſtrahere cꝫ ꝺtra bere. ¶ Itemx is cui res aliꝙ vtenda ꝺatur. i. cōmodatur re obligatur: ꝛ tenetur cōmodati actione. ¶ Sed is ab eo qui mutuuz accepit: lōge diſtat: nam nō ita res ꝺatur: vt eius fiaty ꝛ ob id de ea reꝰ ipa reſtituēda tenetur⁸. ꝛ isb quidem qui mutuuz accepit: ſi quolibz fortuito caſu amiſerit qō accepit: ueluti incēdio: ruina: naufragiod amiſerit: aut latronū: hoſtiū ve icurſu nihilominus obligate remanet ¶ At is qꝛtēdū accepit. Sane gdez exactāf diligētiā

.§. i. ꝛ. j. vbi recōciliatur idebitū eiſdez modis qb⁹ mutuuz.

t ¶ Ex cōtractu. nec eſt: imo ex qſi ꝺtractu. vt. infra. de obli. ex qſi ꝺtractu. §. itē is. Aliquid tñ tacite gerit ꝓpter qō ē poſitꝰ ꝓ caſus iter obligatōes re ꝛ ex ꝺctu. vt. ff. e. ſi i area. i. ℞. ꝛ. ff. ōmo. ſi is q. §. vl.

v ¶ Itē ius cui. q. d. nō ſolū i duob⁹ ſupioꝝb⁹ caſib⁹. ſ. qñ ali quis accipit mutuū vl qñ accipit idebitū obligat re. ſed ēt in hoc caſu. ſi vo cōmodauero tibi rem aliquam re obligaris vt poſſiz ō te agere cōmodati acti. ſꝫ

ꝺria ē inter illū q mutuū accipit ꝛ illū cui cōmodata eſt res. qꝛ ſi cōmodauero tibi equū meū ego nō do tibi eū vt tu⁹ fiat. ꝛ iō teneris mihi ō eadē re reſtituēda: ſecus i mutuo: qꝛ ſi mutuaui tibi ñ tenerī mihi reddē eādē rē. ſꝫ aliā rē eiuſdē nature et eque bonā. Alia ē ꝺria. qꝛ q mutuū accepit ſi caſu fortuito amiſerit ꝙ accepit mutuo veluti icēdio ruina naufragio aut icurſu latronū nihilo magis poſſū agere ō eū ex mutuo. ſꝫ cōmodatari⁹ diligēter oz cuſtodire rē ſibi cōmodatā: nec ſufficit ſi adhibeat talē diligētiā i cuſtodiēdo q̄lez i ſuis reb⁹ ſolet adhibē: ſi ali⁹ bō diligēti⁹ poterit cuſtodire. ſi vo ꝓp maioꝝ caſus cōmodatari⁹ nō tenet: ſi tñ ꝓp culpā ſuā caſus iſte nō euenit aliogn ſi tibi cōmodauero ciphū meū vt haberes i domo tua ꝛ tu forſan tecū i peregrinatiõe aut tuleris ꝛ icurſu latronū amiſerī vl naufragio teneris mihi ō eo reſtituēdo vl ad ei⁹ extimatiõē.

x ¶ Itē is. nāqꝫ ꝓma ꝺria iter mutuū ꝛ cōmodatū.

y ¶ Fiat. qō ē i mutuo. ꝛ ¶ Re. qō nō ē i mutuo. &c.

a ¶ Tenet ēt nō deteriozē. al nō videt reddita. vnde tenet ad itereſſe. vt. ff. cōmo. l. iij. §. ſi res. b ¶ Et is quidē ſcōa ꝺria. c ¶ Mutuū accepit. hic nō mutuū nāle tñ. ſ. qñ fit nuātio ſine ſtipulatõe de ſoluēdo. ciuile tñ. qñ ſtipulatio iteruēit. ō ſoluēdo ſine nuātõe. ciuile ꝛ nāle qñ nuātio ꝛ ſtipulatio iteruenit. ff. ſi cer. pe. l. y. Itē ō fit mutuū rōe rei: vt i fure. vt. ff. e. l. y. §. mutui. ꝛ. §. appellata. ꝛ rōe ꝑſone. vt. ff. e. ſi cer. pe. l. ſi furioſi. ꝛ rōe diſſenſus vt. ff. ſi cer. pe. l. q̄uis vſucapiõe ad inſtar ānone. aliene pecunie ꝺte i dotē. vt. ff. ō iu. do. l. ꝓculus.

o ¶ Naufragio. hic no. fortuitos caſus meh⁹ q̄ i alia lege. ſic enumerantur aliq caſus. C. ō pig. acti. q̄ fortuit⁹.

e ¶ Exactam. alias eractiſſimā: ꝛ ſic ponit poſitiuus ꝓ ſuplatiuo. ꝛ diſtingue qꝛ iterdū ſolus dolus venit i cō-

k

modato. vt si omodo vxori mee vt opta vēlat ad me. vt .ff.e.si vt certo. §. nūc videdū. z .§. iterdū. quādoqz dolus z culpa ei⁹ lenis: vt si omodo tibi cipū vt cōmunes amici iuitēr ad cenā. vt.ff.e.i reb⁹. §. hoc ita. iterdū lenissima. z hoc gnāl⁹ vt hic. iterdū casus vt si culpa pceditcasū vt hic segt vt.ff.e.i reb⁹. §. alioquin. f ¶ Ei. s. commodatario.

g ¶ Casus. s. alius.

b ¶ Mercede. sic. j. locati. §. i. sic. j. man. §. fi. b ¶ Cōmodatū. cōmodatū. n. ē si dedi tibi rē meaz vt vtaris nec inde accepi mercedē. si vero merces interueniat erit locatio z cōductio. gratuituz. n. oz eē omodatū iō tenetis ad exactissimaz diligētiā. sic. j. loca. §. i. sic. j. māda. §. fi.

b ¶ Preterea. si vero deposui penes te meā mihi obligaris z possū agere cōtra te acti. ōpositi ad rē mihi restituēdā z teneris ex solo dolo si dolū omiser. sz si ne gligenter custodieris ñ teneris. z iō si rē tibi ōpositā p negligētiā tuā amiser furto oz sibi iputari q custodiēdā rē suā amico suo tradidit negligēti.

i ¶ Deponit. i. custodieda oat. vt.ff.e.ō posiri. l. i. k ¶ Dolo. Nota ī deposito solū dolū venire. hic. z.ff.ō posi. l. i. §. illud. Itē lata culpa q̄ p dolo accipit. vt.ff.e.qō nerua. Qñqz leuissima vt si ꝑ fuerit pactū. vt.ff.e.l.i. §. sepe. Itē si fuit i culpa qz portauit rez depositā p locū piculosum. vt.ff.e.l. in reb⁹. §. i. z. l. si vt certo. §. iterdū. Itē moza fcā i restitutōe. vt.ff. depositi. i asia. §. fi. z hoc sit⁹ teneē de casu. l ¶ Culpe. s. lenis.

m ¶ Imputari. sic infra p socio. §. fi. z.ff. de minoribꝫ. l. cū mādato. §. fi. n ¶ Debz. hic nō aliud eē dolū vt qñ ē machinatio studiosa. vt.ff.ō dolo. l. i. §. y. Aliō latam culpā. vt nō itelligere qō oēs itelligūt. vt.ff.ō v.si. l. late. Aliud leuē: vt desidie z negligētie vt hic. Aliud lenissimā: vt si quocūq; mō potuit ꝓuidere z nō ꝓuidit. vnde furtū fieri nō pōt sine leuissima culpa: vt.ff.p socio. l. cū duobus. vel icēdiū nasci: licz ñ noceat iculpabilib⁹ vt.ff.de offō pfecti vigilum. l. iy. §. i. z.ff.ō pericu. z cōmodo rei vēdite. l. si vēdita. z §. pr. §. alium casū fortuitū q. s. ꝓuideri nō pōt. vt §. prio. §. z. C. de pig. ac. l. que fortuitis. o ¶ Creditor. creditorē accipe ex oi cā: vt in custodiende rei ꝑstare iubet nec sufficit eis tantā diligētiā adhibuisse: quātaz in suis rebus adhibere solitus est. Si modo alius diligentioꝛ poterit eaz rem custodire: sz ꝓpter maiorē vim: maiores ve casus⁸ nō teneē: si modo nō ipsius culpa is casus interuenit: alioquiz si id qō tibi omodatū est domi: peregre tecuz ferre malueris: z vl̄ incursu hostiuz ꝓdonū ve vl̄ naufragio amiseris dubium non est quin de restituenda re ea tenearis. ¶ Cōmodata autez res tūc ꝓprie intelligitur: si nulla mercede accepta vel ꝓstituta res tibi vtenda data ē. alioquin mercede interuenīte locatus tibi vsus rei videtur: gratuitū. n. debet esse omodatuz b. ¶ Preterea b z is apud quē res aliqua depoñit⁹: re obligatur ex actione depositi: qz z ipe ō ea re quā accepit restituēda teneē. Bz is ex eo solo tenetur: si qd dolo k omiserit: culpe l aūt noīe .i. desidie atqz negligētie nō teneē: Itaqz securius ē q paruz diligēter custodita rē furto amisit: qz qui negligēti rē amico custodiēdaz edidit nō ei sz sue facilitati imputari m debet n. Creditoꝛ o quoqz qui pignus accepit p re obligat: qz z ipe de ea re quā accepit restituenda: teneē actione pignoraticia q. Bz quia pignus vtriusqz cā datur: et debitoris q magis pecunia ei credet: z creditoris q magis ei ī tuto sit creditus placuit sufficere qō ad eaz rez custodiendā exactā r diligētiā adhibere: quā si ꝓstiterit s z si aliq̄ fortuito t cāu rē amiserit secuz u eē: nec ipediri creditū petere

De verborū obligatione.

Q Erbis x obligatio ōbit ex iterrogatiōe z respōsiōe cū qd dari y fieri ve z nob stipulamur a: ex qua b due proficiscūt actiones: taz conditio c certi si ex auc. de fideiussoꝛi. §. fi. z.ff.ō v.si. l. si cui.

p ¶ Accepit. nō caute ponit: accepit: aliter nō dicit re obligari: sed pign⁹ creditoꝛi etiā nuda cōuentione teneē vt.ff. de pigno. actiōe. l. i. z hypotecharia sibi nasciē ad pign⁹ illud persequēdū. vt. j. de actio. §. itē seruiana.

q ¶ Pignoraticia. q̄ nasciē demum soluta pecunia. vel al satisfcō. vt.ff. ō pignoraticia acti. si rē. §. ois sic in actōe tutele. que ōmō finita tutela nasciē. vt.ff. de tutel et ra. di. stra. si tutoꝛ. §. fi. z. l. sequēti. licet quidaz ēt dicūt ꝓius eā nasci: sed nō intētari. vt no. dicto. §. ois.

r ¶ Exactā. ꝓprie ponit ꝓ supplatiuo vt §. e. §. at is. nō. n. teneē ō leuissima vt.ff. de pignoraticia actione. l. si quenerit. §. vēit. z. l. seqnti

s ¶ Prestiterit. s. exactam diligentiam.

t ¶ Fortuito. Sed quis probat hūc casum. Bz. creditoꝛ ꝓ bat se amisisse. vt. C. de pignoraticia actione. l. si creditoꝛ. Item debitoꝛ ꝓbabit oblo vl̄ culpam creditoꝛis omisisse. vt.ff.ō ꝓbationib⁹. quotiens. §. q dolo. z. l. q excep. l z Bulgar⁹ aliter distinxerit vt no. d. l. si creditoꝛ. v ¶ Securū. repete placuit.

De verborum obligatione, Rca.

y Erbis ex iterrogatōe. s. ꝓcedēte z rnsione sequēte: vt hic. z. C. de vsuris. l. i. al nō valeret.

z ¶ Dari. s. certū qō apparet qd quale vel ētū sit obligatiōe. vt.ff.e. stipulationū. z. l. se. Accur.

a ¶ Fieriue. vel ēt nō fieri: vt.ff.e. vbi aūt. §. q id qō z. j. e. §. fi. b ¶ Stipulamur. Est aūt stipulatio vbozum cōceptio qua aliquid dare vel facere ꝓmittim⁹ zc. vt.ff.e. l. v. §. stipulatio.

c ¶ Ex qua. s. ob. ver.

d ¶ Cōditio. s. certi generalis. de qua dic vt. §. titulo. i. diximus circa ꝓincipium. Itez z triticaria locum habet vbi petimus certū vl̄ certū nisi petaē pecunia numerata. vt.ff. de tritica. l. i.

e ¶ Ex stipulatu. Si aũt icertũ qd mihi debeat nõ stipulatiõe, sz ex alio ꝯctu agit ꝯditiõe icerti. nam dico ꝙ ẽ ꝓpriũ nomẽ actiõis. vt. ff. d ꝯditionibus inde. l. sed ⁊ si me. §. i. vbi de hoc no. Accursius.

f ¶ Si icerta. nisi i casu. vt C. d rei vxo. actio. i pricipio. Sz qd si ꝓmitto aliqd in genere. R. nõ valet quod agit. nã dando muscã liberarer. oz eni ꝙ ali q̃ certitudo sit ibi: vt hõ vel equus q̃ certis finibus ꝯtineatur. al' nõ valet vt. ff. eodẽ. l. ita stipulat'. i prin cipio. ⁊. ff. d iur dotiũ cũ p'. §. genera socero

g ¶ Que. s. stipulatio.

h ¶ Utit. alludit vocabulo: sic s̃. de testis i pri. ⁊. ff. d acq. pos. l. i. i pri. nã noia ꝯsonãtia debẽt eẽ reb': vt. s̃. d do. §. ẽ ⁊ aliud.

i ¶ Firmũ. naz ⁊ bacculũ vel stipẽ palee dabat vn' alteri ꝓ iuestitura. vt hodie fit i marchia. sz i lõbardia bibũt. alibi ꝑ mãtellũ iuestiũt. sic. ff. d pac. l. i. §. i. k ¶ In hac re. idest stipulatiõe ꝯhẽda.

l ¶ Faciã. q̃ oia dici debebãt i stipulatiõe vl' aliqua de his sic. s̃. de sing. reb' ꝑ fideicõmissa. relic. §. fi. Sz hodie vl' vnũ ex his vl' ẽt aliud dũmodo aptuz sufficit: vt. j. e. §. sz hec. q ꝯtinuari dz cũ isto. §. vel oliz ꝑ idẽ fiebat rñsũ. hodie etiã per aliud.

m ¶ Ligua. vt assyria: latina: greca. vl' alia. vt. ff. e. l. §. i. fi. n ¶ Stipulãtiũ ꝓpe ⁊ iprope dr. sic i auc. de equalitate dotiũ. §. i. col. vij. ⁊ sic iproprie ẽt ꝓmittẽs dr stipulari vt hic. ⁊. ff. de ꝯdi. ide. l. si nõ sortẽ. §. si decẽ. o ¶ Sed hec. q̃ diximꝰ. s̃. e. §. in hac.

p ¶ Cõstõ. vt. C. d ꝯhen. ⁊ cõmit. stipulatõe. l. oẽs.

q ¶ Sẽsũ. s. vbis exp̃ssũ ab vtroqz ⁊ i ꝯtinẽti vt. ff. e. l. i. i prici. ⁊. §. q pñs. ⁊. §. siqs iter. lz vba iutilia fuerit iserta. vt. ff. e. q̃ extrisecus. al' si diceres vba exp̃ssa nõ exigi: nõ differret ab his ꝯctib' q cõsensu ꝯtrahunt: vt. j. d obligatiõib' ex ꝯsẽsu. p̊ Rnso.

r ¶ Quibuscũqz. habilib' tñ ad h: qd. n. si dicã. a. ⁊ veliz rep̃sentare ꝓmitt': tu dicas. b. ⁊ vl'is rep̃ntare ꝓmitto: nõ valet. vt. ff. d ꝯstituta pec. q aũt. §. fi. ⁊. l. se. ⁊. ff. de mu. ⁊ ho. vt gradatiz. §. ⁊ si lege.

s ¶ Oĩs. ꝯfestim. idest statiz. vt. ff. e. l. eũ q ita. §. fi. ⁊ hoc nisi rõe loci sit i diẽ. vt. j. e. §. loca. vl' rõe rei q̃ adhuc nõ ẽ in rez nã: vt. j. de excep. §. antepenul. ⁊. ff. e. iterdũ. i pricipio. ⁊. ff. d ꝯditiõib' ⁊ demõstrationib' l. i. §. finali. Sz ad qd fit ꝓmissio cũ nõ icontinenti soluitur. Rndeo. nõ ẽ sic praue itelligẽdũ vbũ ꝯfestiz: vt veniat statiz cũ sacco parat'. vt. ff. d solu. qd dicim'. sz aliqd spaciũ. puta. x dieruz dãdũ ẽ. vt. j. de iutili. stipu. §. penultimo. ⁊ fi. ⁊. ff. de ꝯsti. pecunia. ꝓmissor. sic etiã fere vbiqz ꝯsuetudo iterpretat: vt. j. x. dies fiãt p̃cepta a ptãtib' q̃ ẽ bõa legũ iterpres vt. ff. d le. ⁊ se. ꝯsul. l. si d iterp̃tatiõe.

t ¶ In diẽ. s. fit stipulatio. Sz nũqd stipulatio ẽ act' ciuil'. Respõdeo. sic vt. j. d ac. §. d ꝯstituta. g̃ ñ dz recipe diẽ nec ẽt ꝯditionẽ. vt. ff. de re iu. act'. Sz dic ꝙ h act' ibi ñ ꝯputat. sic i nouatiõe vt dr. ff. d nouationib'. l. nouatio ⁊ illa regl'a Act': hz locũ i suis nuãtis casibus.

v ¶ Primis. supflue hoc dr. ff. e. eũ q calẽdis. in prin.

x ¶ In diẽ. aliud si ad diẽ. nã tunc vsqz ad diẽ tenet ⁊ nõ p'. vt. ff. d actionib' ⁊ obligatiõib'. l. obligationũ fere. §. i. Et dic ꝙ idẽ ẽ dicẽ ex die q d i diẽ: vt dicta. l. i prin. ⁊ hic.

y ¶ Prius. nam cessit. sed non venit dies: quod dic. vt. ff. d verbo. sig. cedere. z ¶ Potest. sic. ff. si cer. pe. certi ꝯditio. i pri. ⁊ si petit repellit ꝑ exceptionẽ. vt. j. d exceptionib'. §. p̃terea. a ¶ Nec eo cuidẽ ip̃o. nisi ab initio sic dicat: hodie dare spõdes q̊ casu pura ẽ. vt. ff. e. liber homo. §. decẽ. Sz si ẽ pura g̃ peti nõ põt ante decẽ dies. ita eni determinat vbũ ꝯfestim. s̃. eo. §. oẽs. ⁊ i dicta le. ff. e. liber hõ. dr ꝙ eadẽ die. g̃ male. sz ibi exp̃ssa ẽ dies. b ¶ Est. s. vt soluat. c ¶ Tribui dz. hic nõ q̃stionẽ d facto. Judex statuit terminũ ꝑemptoriũ ꝑtib' ad audiendã sniam: puta i diẽ Jouis: vna ꝑtiũ nõ veniẽte eadẽ die q̃ro qñ debeat ea snia ferri. an die statuta vl' sequẽti. Et vr ꝙ nõ die statuta: qr vt i ꝯtractib' tota illa dies vr sua vt hic ⁊ ꝓ h̊ ẽ. ff. de ferijs. l. more romano. ꝑ quã legẽ ẽt si media nocte venisset sat' sufficẽt. vñ pz ꝙ ea die ferri non debuit. Item alia ratione quia post perẽptorium debet eã ꝑtem absentem citare iudex vt. ff. d iudicijs. l. p' edictũ. ⁊ iter vnã citationẽ ⁊ aliã debz esse spatiuz decem dierum olim. vt. ff. de iudi. l. per interualla. hodie trigita diez. vt i auc. de litig. §. oẽz. col. viij. ⁊ secundum consuetudinez bonoñ. vnius diei. Unde patet ꝙ in die peremptorij non debet fieri. Sed in

certa sit stipulatio q̃ ex[e] stipulatu si incerta[f] sit que[g] hoc noĩe inde vtitur[h] qd stipulũ apud veteres firmum[i] appellabatur: forte a stipite descẽdẽs. ¶ In hac[k] re oli verba tradita fuerunt: spondes spõdeo ꝓmittis ꝓmitto: fidei ꝓmittis fideipromitto: fideiubes fideiubeo. dabis dabo facies faciaz[l]. ¶ Utruz aũt latina aut greca vel qualibz alia lingua[m] stipulatio cõcipiatur nihil interest. s. si vterqz stipulantiũ[n] intellectũ huius lingue habeat: nec necesse ẽ eadez lingua vtrũqz vti: sed sufficit ꝯgruẽter ad interrogata respõdere: qn etiã duo greci latina lingua obligationẽ ꝯtrahere pñt. ¶ Sz hec[o] solennia verba oliz quidem in vsu fuerunt: postea autez Leoniana ꝯstitutio[p] lata est que solẽnitate verboꝝ sublata: sensuz[q] ⁊ cõsonãtez intellectuz ab vtraqz ꝑte solũ desiderat: licet qbuscunqz[r] verbis exp̃ssuz ẽ. ¶ Oĩs[s] stipl'atio: aut pure aut i diẽ: aut sub ꝯditione fit. pure veluti qnqz aureos dare spõdes: idqz cõfestiz peti põt. In diẽ[t] cũ adiecto die quo pecunia soluat stipulatio fit. ueluti. x. aureos p̃mis[u] calendis martij dare spõdes. Id aũt qd in diem[x] stipulamur: statiz qdez debetur: sz peti p̃usqz[y] dies venerit nõ potest[z]. at nec[a] eo qdez ip̃o die i quẽ stipulatio fc̃a ẽ[b] peti põt: sz totus is dies arbitrio soluẽtis tribui[c] dz. neqz .n. certũ ẽ eo die i quẽ ꝓmis-

k ij

ita lege post edictū exponit. oz. i. pōt. Itē vī ecōtra q̄ i die peremptoꝛy debeat iudicari. vt. C. quādo appel. non ē necesse. l. cū nō eo die. Itē si sit ita ꝓpe sero vt certuꝫ sit eā ptē amplius nō posse venire: oz iudicare. j. diē pemptoꝛy. vt. ff. ō v. obli. l. cū stipulat⁷ sū mihi vl̄ pculo. z. l. liber homo. i fi. z hec ē vioꝛ opinio. sed tñ post vesp̄as statim vl̄ i ipis vesp̄is oz ferri: vt in auten. ō iudi. §. sedebūt. col. vi. ſz nec i nocte debet ferri sntia. z ita paulo post excessuꝫ vesp̄aꝝ oz iudicare. z ita quidā electi ad quoddā ofliū ō fcō iudicauerunt.

suꝫ ē datū[d] eē ñ ꝑus[e] q̄ is ꝑ terierit. C Aut si ista stipulaueris decē aureos annuos: quoad[g] viuaꝫ dare spondes z pure facta[h] obligatio intelligit̄: z ꝓpetuatur[i] qz ad tps nō potest deberi: ſz heres petendo pacti exceptione submouebit̄. C Sub[k] odītione stipulatio fit cū in aliquez casum differt̄[l] obligatio: vt si aliquid fām fuerit vel nō fuerit: omittatur stipulatio: veluti si Ticius cōsul fuerit factus quinq̄ aureos dare spōdes. Si quis ita stipulatur si in capitoliuꝫ nō ascēdero[m]: dare spondes[n]: pinde erit ac si stipulat⁹ esset cū moꝛietur[o] sibi dari. Exp odītionali stipulatione tñ spes ē debituꝫ iri: eamq̄ ipaꝫ spem in heredez trāsmittimus[q]: si ꝓiusq̄ odītio exīstat moꝛs nobis oti gerit[r]. C Locaſ etiam inseri stipulationi solēt: veluti Cartagini dare spondes: que stipulatio ſz pure fieri videat̄: tamē re ipsa bēt tps[s] iniectuꝫ quo ꝓmissoꝛ vtat̄ ad pecuniā Carthagine dādā: z ideo si quis Rome ita stipuletur: hodie Carthagine dare spōdes: inutilis erit stipulatio: cū impossibilis sit repꝛomissio[u]. C Conditiones que ad pꝛesens vel ad ꝓteritū tps referunt̄: aut statiz infirmāt obligationē aut omnino nō differūt: veluti si Ticius cōsul[x] fuerit: vel si meus ius viuit dare spōdes: Nam si ea ita nō sūt nihil valet stipulatio: sin aūt ita se habent: statiz valent: q̄. n. per reruꝫ naturā[y] sūt certa nō moꝛātur[z] obligationē:

k C Sub odītione. casū. i. i aliquā foꝛtunā opiataꝫ vt possit se hꝛe ad eē z ñ eē qō ō futuris tm̄ ē vt. j. e. §. odītiones. l C Differt nā ante euētū odītionis obligatio cessat. vt. ff. si cer. pe. l. nō ois. z sic ea pēdēte nō ē debitoꝛ. sic nec heres sub odītiōe ist: tuꝛ vt. ff. fa. her. si marit⁹. ar. ꝯ. C. ō stitu. pe. l. y. i eo qō diē odītionale debitū posse ostitui qō nō possz nisi eēt debitū vt. ff. ō stituta pecunia. l. i. Sz dic q̄ sufficit debitū spe. Itē nec illō interiz debeb. vt. ff. ō cōstituta pec. id qō. Itē ar. ostra. ff. exg. ca. i posſea. l. i possessiōe. z. ff. ō v. fi. l. credītoꝛes. ſz rōe spei creditoꝛis dñr vt. j. e. §. ex odītionali.

d C Datū. i. nō ē hoc vez incōmutabilit.

e C Priusq̄. vt. ff. e. qcquid. §. fi. z ō pig. act. si necessarias. §. si ānua.

f C At si ita annos. aliud si dixerit. singulis annis. aliud si dixerit: hoc anno. naz ꝑ casū i initio cuiuſcūq̄ āni. fo i fine cōmittit̄ stipulatio qz fic ē i legato. fic relicto: vt. C. qñ dies le. ce. l. i. z. ff. qñ dies lega. ce. l. nec semel. Uñ vsus. Annua si debes tūc respicies caput āni. Anno si ōbes i fine tenebeꝛis āni. vt dices. j. de iuti. sti. §. q hoc āno. z. ff. e. l. qui hoc āno. ſz nūqd ē vna stipulatio vl̄ plures. R. vna ē vt. ff. e. si Sticbus. §. i. licet legata fic relicta sint plura. vt. ff. ō do. cā moꝛtis. l. senat⁹. §. fi. Sz q̄ ē rō. R. qz semel i stipulatione inspicitur odītio stipulantis: vt si sit filius acgrat patri: z vna ē actio. vt. ff. e. si filius. ſz i legat⁹ pluries cōsideraſ. ſ. singulis ānis: cū singulis ānis cedat dies legati z plures sint actiōes. vt. ff. ō an. lega. l. cū i ānos z qñ di. le. ce. l. cū i ānos. Sz. M. dicebat hāc eē oriaz qz i stipulatione vna vbo. sceptio: ſz ētū ad rei veritatē plures sūt sicut legata: z facit ꝓ eo. ff. eo. plurib⁹. §. i. ſz ibi certe p alia vba fuit facta. ſ. p hec ānua bina trina die. Uel dic q̄ ibi quorūdā sntia recitaſ. nec ob. q̄ vna ē conceptio. Naz z i legato vna ē conceptio. g C Quoad viuam. i. donec viuā. h C Facta. ſ. rōe pmi āni. sed rōne sequētium est in diem quo ad qd: qz añ annuz non debeb: z odītionaſ quo ad aliud. nā alias nō debeb nisi viuā. ar. ff. e. l. ſ iure. z. l. i illa. vl̄ dic q̄ ē pure abnegatiua. i. nō odītionalis. i C Perpetuaſ. i. donec viuat sic. ff. ꝑ socio. l. i. ſz quosdā. imo dic p oia secula etiā post moꝛtē. nā tpe nō tollit̄ obligatio ipo. ſ. iure: vt sequitur vt. ff. ō act. z obl. l. obligationū. §. placz. z. ff. ō serui. seruitutes. sed p exceptionē vt sequit̄ de be. pe. tē. vt. ff. ō acti. z ob. l. obligationū. §. placet. ff. ō fui. l. fuitutes.

g C Quoad viuam. i. donec viuā. h C Facta. ſ. rōe pmi āni. sed rōne sequētium est in diem quo ad qd: qz añ annuz non debeb: z odītionaſ quo ad aliud. nā alias nō debeb nisi viuā. ar. ff. e. l. ſ iure. z. l. i illa. vl̄ dic q̄ ē pure abnegatiua. i. nō odītionalis. i C Perpetuaſ. i. donec viuat sic. ff. ꝑ socio. l. i. ſz quosdā. imo dic p oia secula etiā post moꝛtē. nā tpe nō tollit̄ obligatio ipo. ſ. iure: vt sequitur vt. ff. ō act. z obl. l. obligationū. §. placz. z. ff. ō serui. seruitutes. sed p exceptionē vt sequit̄ de be. pe. tē. vt. ff. ō acti. z ob. l. obligationū. §. placet. ff. ō fui. l. fuitutes.

m C Ascēdero. §. posuit i affirmatiua odītione nūc i negatiua tm̄.

n C Spōdes. ſ. .v. aureos vel aliquid aliud. o C Moꝛiet. sites sūt iste due stipulatiōes i ꝑ: quia moꝛtuo stipulāte i vtroq̄ casu omittit̄ vt hꝛdes agāt. nā pōt obligatio ad heredem fic incipe. vt. C. vt ac. ab hꝛde. l. z cōtra here. l. y. Disites i ꝑ qz ꝓma odītionaſ. ſa i diē i quem diē certū ē euēire. vt. ff. ō odi. ide. nā si. ſz nesciam⁹ qñ. vt. ff. ō odi. z ō mō. l. i. z i auc. ō nup. §. deiceps. col. iiy. p C Ex odītioali spes ñ ātcessit vl̄ venit dies: ſz i pura statiz cedit z venit. ff. ō v. si. cedē. ſz i illa q̄ i diē statiz cedit dies legati ſz ñ vēit. §. e. §. i diē. q C Trāsmittim⁹ sic. C. ō bis q añ aptio ta. l. i.

p C Nam. §. nec futura moꝛat̄ obligationē. nā etiā

r C Cōtigēit. ſz q̄re legatari⁹ odītioaſ legati spēm ad hꝛdē nō trāsmittit. C. ō. caducis tol. §. fin āt. R. i stipulatōe iteruenit. scūz stipulātē volēt sibi ꝓspicere. z sic hꝛdi. vt. ff. ō ꝓbationib⁹. l. si pactū. qō factū nō ē i legatario: cui⁹ fām nō iteruenit. z eodez mō rūdeo i hꝛditate odītionali. ſ C Loca iseri. nō solū odītio vl̄ dies. t C Tps. qō bon⁹ iudex arbitrabit̄. qō dic. vt. ff. e. otinu⁹. §. cū ita.

s C Nam. §. nec futura moꝛat̄ obligationē. nā etiā

t C Sub odītione. casū. i. i aliquā foꝛtunā opiataꝫ vt possit se hꝛe ad eē z ñ eē qō ō futuris tm̄ ē vt. j. e. §. odītiones. l C Differt nā ante euētū odītionis obligatio cessat. vt. ff. si cer. pe. l. nō ois. z sic ea pēdēte nō ē debitoꝛ. sic nec heres sub odītiōe ist: tuꝛ vt. ff. fa. her. si marit⁹. ar. ꝯ. C. ō stitu. pe. l. y. i eo qō diē odītionale debitū posse ostitui qō nō possz nisi eēt debitū vt. ff. ō stituta pecunia. l. i. Sz dic q̄ sufficit debitū spe. Itē nec illō interiz debeb. vt. ff. ō cōstituta pec. id qō. Itē ar. ostra. ff. exg. ca. i posſea. l. i possessiōe. z. ff. ō v. fi. l. credītoꝛes. ſz rōe spei creditoꝛis dñr vt. j. e. §. ex odītionali.

u C Repꝛomissio. rōe. n. ipossibilitaſ stipłatio vitiat vt. j. ō iuri. stip. §. si ipos. nisi vterq̄ bꝛet ibi ꝑcuratoꝛe z egisset q̄s cū suo vt eadē die fieret solutio: vt. ff. e. l. fi. §. si inter eos. x C Cōsul fuerit. fic. ff. si certū petat itaq̄. z. l. cū ad pñs tps.

y C Nam. §. nec futura moꝛat̄ obligationē. nā etiā

illa p rez nãz certa sũt. vt.ff.de iudi.ſz z ſi ſtituaſ .ſ.fi.ſ. Sz oic q̃ aliꝫ ẽ certũ p rez nãz. i. p nãle cur sũ nãe p quẽ ſola p̃tita ita z p̃ntia sũt certa. z ita ẽ accipit. z ẽt illa futura certa sũt q̃ ñ bñt ie ad vtrũ libz vt ſi moziar. nã z ẽ nõ mozãt obligatiõz. vt.ff. õ odi. inde. nã z

licz apõ nos icerta[a] ſint. Nõ[b] ſolũ res in ſtipulatuz deduci pñt: ſz ẽt fca: vt ſi ſtipulemur aliq̃d fieri vl nõ fieri: z hui⁹ modi ſtipulationib⁹ optimuz erit penã subijcere[c]: ne q̃ti tas[d] ſtipulationis in icerto ſit ac ncẽe ſit actori p̃obare[e] q̃ ei⁹ iterſit. ¶ Itaq; ſi gs vt fi at aliq̃d ſtipulet: ita adijci pe na dz: ſi ita factũ nõ erit: tũc pene noie decẽ aureos dare ſpõdes. Sz[f] ſi q̃daz fieri q̃dã non[g] fieri: vna eadẽq; ocepti one ſtipuletur: clauſula[h] erit huiuſmõi adijcieda: ſi aduer ſus[i] ea fẽm erit: ſiue q̃ fẽm ñ fuerit[k] tũc pene noie decẽ aureos dare ſpondes.

De duob⁹ reis[l] ſtipulandi et promittendi.

QT[m] ſtipulãdi: et pro mittẽdi duo plures ve rei fieri pñt: ſtipulãdi ita ſi poſt oiuz iterrogatiõez p̃miſ ſoz reſpõdeat põdeo[n]: vtpu ta vt cũ duob⁹ ſepatiz ſtipu lantibus ita p̃miſſoz reſpon deat[o] vtriq; veſtrũ dare ſpõ deo. ¶ Naz ſi p̃us Ticio ſpo põderit: deide alio iterrogã te ſpõdeat: alia atq; alia erit obligatio: nec credant duo[a] rei ſtipulãdi eẽ. ¶ Duo plẽs ue rei p̃mittẽdi ita fiũt: meui .x. aureos dare ſpõdes z Bei eoſdẽ .x. aureos dare ſpõdes ſi reſpõdeãt ſingli ſepati: ſpõ deo[b] ¶ Ex huiuſmõi[c] obli gationib⁹ z ſtipulationib⁹ i ſo lidũ ſingulis õbẽt: z p̃mittẽ tes ſinguli i ſolidũ tenẽt. In utraq; tñ obligatiõe una reſ vertit z vl alter õbitũ[e] acci piẽdo: vl alter[f] ſoluẽdo oiuz p̃mit obligationẽ[g] z oẽs libe rat[b]. ¶ Ex[i] duob⁹ reis p̃mit tẽdi: ali⁹ pure: ali⁹ i diez vel ſub odditiõe obligari põt: nec ipedimẽto erit dies aut odi tio q̃ munus[k] ab eo q̃ pure ob ligatus eſt petatur.

De ſtipulatiõe huiuſ.

ERuus[l] ex perſona dominiius ſtipulan di habet: ſed hereditas in

teri. vt. ff. e. l. reos. .ſ.fi. z .ſ. cũ in tab.

o ¶ Reſpõdeat. ex i terrogallo puta ſi di uerſert ad alio ſact⁹ extraneos. vt. ff. eo. l. duos .ſ. fi. a⁹ ſi nõ ẽ extrane⁹ act⁹ otra diceret dcã. l. ei q̃ mõ dixerat ibi. Nã ſi p⁹. z q̃ dz. ff. e. l. iij

a ¶ Duo rei. ſ. vt vna ſit obligatio z vniuſ rei. ſz ſint creditoꝛes duo z diuerſaꝛ rez vt. j. e. .ſ. ex huius.

b ¶ Spõdeo. ẽ acto vt fiãt duo rei i ſo lidũ. vt. ff. e. reos. .ſ. fina. c ¶ Ex huiuſ mõi obligatiõib⁹. ẽ referẽ ad reos p̃mit tẽdi. z q̃ ſeq̃t: ſolí de z ſtip. vt p̃bat. j. ſtatim.

d ¶ In utraq; .i. vtri uſq; obligatiõe. naz vna ẽ quo ad vnum effectũ: vt. ff. e. l. iij. i fine. ſz ples ſũt qz ples tenẽt vt hic. e ¶ Debitũ. alter. ſ. reoꝛ ſtipulãdi.

f ¶ Alẽ reoꝛ p̃mittẽ di. g ¶ Obligatõz il le q̃ accipit. h ¶ Li bat. ille q̃ ſoluit ſiñ

lectio ſeu iplicatio vboꝛ. ff. õ arbi. l. ſi duo. vl' dic q̃ qui libz iſtoꝛ referẽ ad vtrũq; z dictũ z poſſũt fieri i ſtipu latiõe duo rei z i q̃lz gnẽ obligãdi. vt. ff. e. l. eandem.

i ¶ Et duob⁹ p̃t. Sz nõne ẽ ẽ iparitas. q̃ eẽ nõ dz. vt. ff. e. l. eadẽ. .ſ. ſz ſi gs. R. .ſ. M. q̃ ibi regulariẽ dꝛ fallit ẽ z vt. ff. eo. l. ſi ex duob⁹. .ſ. fi. Alij vt. p. dñt q̃ ẽ ẽ ipa ritas: cũ aduenĩẽte odditõe. vel dic ambo eq̃l' teneãt: ſz adhuc medio tpe remanet ipariras quare dic q̃ in q̃ti tate õbita vl re q̃ õbẽt ñ pt eẽ ipitas vt ibi ſz i alijs pt vt ẽ z. ff. e. ſi ex duob⁹. .ſ. fi. z. ff. e. ex duob⁹. k ¶ Din⁹. ſz aduenĩẽte odditõe ſocũ poterit ꝺueire mãdati ez q̃ſ dã vl' vi⁹ neg. geſ. vt. C. e. l. i. pz g oſtituí poſſe pure duꝺ os reos debẽdi z quẽlz i ſolidũ ꝺueniri. C. e. l. i. hodie cõ tra: ẽt ſi ẽ actũ ẽ expreſſũ niſi altero abſẽte vl' iope exi ſtẽte. vt i auc. õ duob⁹ reis. .ſ. i. niſi renũciatũ fuerit ulli oſtõi. vt. C. õ pac. l. pe. z. ff. õ mino. l. ſi iuder.

l

m QT ſtipulãdi. ẽ dꝛ re⁹ ſtip. ille q̃ rẽ aliquã vt pecuniã ſtipulat: a re nõ a reatu dict⁹ z eõ

De ſtipulatione ſeruoꝛum.

SEru⁹ oñi. q dñs caput ẽ ſui vt. j. õ noxali. .ſ. oĩs. ex ſua. n. p̃ſona nil p̃t. vt. ff. õ regul' iuris. l. ſui. z. l. q̃ attinet niſi ex q̃ manumittit. tũc. n. icipit hẽ caput. vt

.ff.de rap.dimi.bodie.n ¶ In plerisq; ꝫ ꝑterea dicit qz bn̄ditati furtū fieri nō pōt nisi i trib⁹ casib⁹. vt.ff. de fur.bn̄ditarie.z.l.se.itē ꝑ vsūfr.q suo bn̄ditario ꝑmitti nō pōt vt bn̄ditati q̄rat. vt.ff.e.vsufr.o ¶ Defūcto. nō bn̄dis: vt hic z ℔.de be.isti.§.suus.z.ff.de ac.re.oo. bef. Et q̄ fit rō q̄re ꝓsonā ōfūcti vt nō bn̄dis: dic vt dicto.§.suus.

p ¶ bn̄ditarius. sic ff.ō iniuf.l.i.§.q̄ref autē.q ¶ Siue sibi nisi i casib⁹ vt cū factū ē i stipulatione: q̄ casu nō acgrit. vt .J.pri.§.z cū opas a liberto stipuletur vt.ff.eo.l.añpe.§. si suus me⁹. z in alys casibus q̄s no.ff.e.l. i.z.l.se.Sz mō filꝰ pōt stipulari fri suo i eadē ptāte existēti vl̄ su⁹ ꝓuo: dico q̄ fic qz su⁹ ꝓseruo suo stipl̄ari pōt vt ℞ igif frater fri.ar.C.ō di uer.Res.l.i. Itē qz vox filij vox pr̄is intelligif z vox serui vox dn̄i itelligif. vt .J.de iuti.sti.ei q.§. post mortē.r ¶ Impsonalr.nulli⁹ fcā mētione.i.vl̄ ꝑ ꝓzio noie: vl̄ appellatiuo. vl̄ fcā mētione ō noie appellatiuo sz nō ꝓpzio.vt.℔.de exhe.li.§.i.f ¶ Acgrere. vt ex cā ꝓfectitia z aduēticia isto iure.qō dic vt.℔.ꝑ quas ꝓsonas nobis acgrit.§.i.t ¶ Sz cū fcm̄.sz si stipl̄at⁹ ser vus sibi scribi libz: z fit fcm̄ none acgrit dn̄o? R̄n. sic. z qō hic dr̄.sz cū fcm̄ tc̄.i.a suo faciēdū z nō ab alio: vl̄ ēt a dn̄o.v ¶ Oimodo.fic.ff.ō vsu.z ba.plenū.§.sz si vsu fruc.r ¶ Lōtinebif.fic.ff.de odi.z de.qui heredis.

y ¶ Jre.hec v̄ba expone.vt ℔.ō fui.i pr̄i.z.ff.de fui. rusticoꝝ pdiozꝝ.l.i.z nō qz ꝑ v̄ba logt⁹: aliud si ꝑ nomē puta iter: tūc dn̄o acgrit.vt.ff.e.si cōis.z ¶ Etiā dn̄s. subau. ꝓberi nō dz: q̄si dicat deberet ꝓberi. Sz ℑ.℔. ꝑ q̄s ꝓsonas nob acgrit.§.nō solū.z ℔.de bis q fūt sui vel alie.iur.§.i.sz nō ē ℑ.q̄z hic acgrit dn̄o ꝑmodū.nam ad sui dn̄i vtilitatē ibit suus.a ¶ Seruꝰ cōis.stipl̄ādo im ꝓsonalr.vl̄ sibi vl̄ dn̄is suis sub noie appellatiuo: aliud si ꝓpria noia exꝑessit.nā tūc acq.ꝑ virili nō ꝑ portiōe dn̄i.Sz qd si ꝓpria nomē z appellatiuū. R̄. si ꝑponat ꝑ ꝓzio ꝑ virili.si appellatiuū ꝑponat ꝑ dn̄o.vt.ff.ō stip. suo.l.si suus cōis.z.ff.ō sta.li.l.ita.§.i.

b ¶ Noiatim ꝓpzio noie.vt.℔.de exhereda.libe.§.i.vl̄ appellatiuo.dūmodo intelligat de quo dn̄o dicat.vt.C. de libe.ꝓte.l.y.z.iy.z.ff.si cer.peta.l.certū.c ¶ Stipulatus.hoc diſiūctiz.i.diuisiz exaudi.Sz qd si vnūs iussit suo.z ipe alteri stipl̄at⁹ ē noiatiz. Distīgue ex cui⁹ re vt si ex re iubētis sibi q̄rat al̄ noiato.vt.C.ꝑ q̄s ꝑsōas nob acgrit.l.fi.§.fi.z.ff.e.ꝑide.z l.se.lz antig aliter distinguāt o ¶ Qō suus vni⁹.nā cū sua sit ampli⁹ q̄ri nō pōt vt ℔.de le.§.sz si rē.z.j.de act.§.sic itaq;.restat ergo vt soll alteri q̄rat. Aliō si ex re vni⁹ stipl̄at: tūc oīb⁹ q̄rit: sz cōi diuidūdo iudicio reddet cū agit cōi diuidūdo ꝑ isto suo pōt ēt deducere q̄ socij su⁹ lucratus erat ex stipulatiōe fcā ex reb⁹ suis reddit illi ex cui⁹ re q̄rit vt.ff.e.si ex re.§.i.

¶ De diuisōe stipulationū.

f ¶ Stipulationū. alie sunt iudiciales⁵: alie ꝓtorie⁵: alie conuentionales⁵ alie coēs⁵ tā ꝓtorie⁵ q̄s iudiciales. ¶ Judiciales⁵ sūt quantaxat q̄ a mero dn̄o ei⁹. ¶ Seruus cōis stipulando vnicuiq; dominorum ꝑ portione dominij acgrit ni si iussu vnius eoꝝ aut nominatiz⁵: cui eorum stipulatus⁵ est: tūc.n. soli ei acgrit: q̄d si seruus cōmunis stipulet⁵ si alteri ex dn̄is acquiri non pōt solidū alteri acgritur: veluti si res quam dari stipulatus est vnius dn̄i sit.

De diuisōe stipulationū.

S Tipulationum⁵ alie sunt iudiciales⁵: alie ꝓtorie⁵: alie conuentionales⁵ alie coēs⁵ tā ꝓtorie⁵ q̄s iudiciales. ¶ Judiciales⁵ sūt quantaxat q̄ a mero

g ¶ Judiciales q̄s iudex cog̃scit de aliqua cā ēt pēdēte cā ꝑncipali icidēti.z facit iterponere cautionē.z dn̄r iudicialis a iudicio.

h ¶ Prętorie sūt q̄s nō aditur iudex aliq̄ de cā sz ꝓncipaliter vt talis cautio interponat veluti dāni ifecti: z cautio legatoꝝ ꝑ bādoꝝ.z talis ē differētia iter ea q̄ dicta sūt

i ¶ Cōuētionales.q̄ ex cōuētione ꝑtium fiunt z ō bis certū ē z planū. k ¶ Cōes sūt veluti rē publicā saluā foze. Sz quare dicunt adtiōes. R̄.qz ꝓncipaliter pōt adiri iudex vt interponat cautio cum pupillus hz tutorē q nō sat fidedit rēpublicā saluā foze.sic dicet ꝓtoria pōt vo adire iudex si ꝓncipaliter vt cautio de illa interponat sine aliqua causa veluti cū pupillus ñ hz tutorē pōt petere cozā iudice.z iudex q dat tutorē ex officio suo facit interpōi cautionē rēpublicā saluā foze z ita dr̄ iudicialr. Itē qdā dn̄t illā cautiōz rē ratā hr̄i eē cōez.qz q̄z iterpōit a ꝓcuratore actoꝝ: q̄z a ꝓcuratore rei vt.ff.ō ꝓcu.l.pōpo.§.sz z is g. Uel alia rōe dr̄ cōis veluti cū ꝓcurator io noie suēit iudex ex offō suo dz facē vt cautio rē ratā hr̄i iterpōat: z tē est iudicialr. Pretoria ē q̄ qs ꝑmisit mihi q̄ ꝑmittēt rē ratā hr̄i.mō volo q̄ ꝑmittat.z sic ꝓncipalr ad istā stipl̄atiōnē vado ad ꝓtorē vt ipa iterponat. Hec ē cōis z alia cā q̄s supior.nā hec suētiōal⁹ si fiat extra iudiciū ex suētōe: vt.ff.rē ratā hr̄i.l.iterdū. itē iudicialr q̄ iterpōit a ꝓcuratore cū dubiū fuerit: an bēat mādatū. vt.C.ō ꝓcu.l.i.z.C.ō satisd.l.i.al̄ ñ posset re⁹ expīri q̄ nō admitteret. vt.j.ō satisda.§.pe.Ally dicūt eē cōe q̄ a ꝓcuratore rei q̄z interpōit ñ solū actoꝝ. vt.ff.ō ꝓcu.ñ solū.§.si stat⁹.z .§.rursus.z.§.fi.z.l.pō.z.l.si ō fūct⁹.l ¶ Prętorie sz cū ℞ ponit ꝓtorie vt spēs opposita iudiciali.q̄re ff.ō ꝓtoria stipl̄atōe.l.i.i pr̄i.pōit vt gen⁹.s.ꝓtorie? R̄.ibi alr accipit iudicialr.s.a iudicio. ℞ a iudice vt .ff.mā.l.Luci⁹.m ¶ Judiciales.s.stipulationes.

u De dolo. vt si ago pignoraticia: caues ne fuiu-
tes dolo pdideris vl' ius rei i aliquo leseris. vt. ff.
de pignora. ac. creditor. Itē si rei vē. agā p re quā
suscepisti iā lite cōtestata: caues ō dolo ne aliena
uer is vl' manumiser fuū. vt. ff. ō re. vē. si p'. sic z. ff
mā. si pcur. e.
.§. pe. z. l. se.

o De pſequēdo. vt si metu mihi abstulisti seruū quē postea odieris: caues ō eo pſequēdo vl' ei' pcio restituendo vt. ff. qō metus cā. si cū. ex .§. qō si hō. Itē qui redhibet z nō hz fuū quē reddere debet qz aufugit: oz cauere emptor ō pſequēdo ser uū: z si hꝛe poterit restituat vēditori. vt. ff. de edilicio edicto. l. redhibē. .§. si. sic z. ff. de coditio. cā dānator. si pecuniā. §. penul. p

iudicis officio pficiscuntur: veluti de dolo[n] cautio: vl' de pſequendo[o] seruo q in fuga ē de restituēdo vel' pcio. Prętorie[q] sunt q̄ a mero[r] ptoris officio pficiscūtur: veluti dā nī infecti vel legatorū[s]: prętorias autē stipulationes sic exaudiri oportet vt i his etiā obtineant edilicie[u]: nā et he a iurisdictione ptoris veniūt[x].

¶ Conuentionales[y] aūt sūt q̄ ex conuentione vtriusq; ptis ocipiunt: hoc ē neq; iussu iudicis: neq; iussu ptoris: sz ex conuentione obtrahētiū: quaz totidē genera sunt: qō pene dixeriz rerū obtrahendaruz[a].

¶ Cōmunes[b] stipulationes

Ue p vel. q ¶ Prętorie stipulationes. r ¶ Al mero. i puro. sic q nō iudicis offō. s. tali q̄u ē supiori casu. t ¶ Dāni. vt. ff. de dāno infecto. l. ptor ait. §. ei g. ff z alio ſspectu ptoria illa q̄ ab initio exigit siue sit ptoria iuentione siue ciuili: siue q̄ucuz mō iducta ex eo. l. q. ptoꝛ ea approbat vt. ff. ō v. fi. l. lege. z hoc sēsu oprehēdit ptorias z iudiciales z cōes z oēs pter cōuentionales. z ita accipit. ff. de prętori. stip. l. i. sic ē ō adoptio. ff. ō adopti. l. y. t ¶ Uel legatoꝛ. vt. ff. vt leg. z fideicō. no. ca. l. i. i. R. v ¶ Edilicie. stipulatiōes edilicie vt si aial tibi vēdo: ō vitijs ei' cauere debeo. vt. ff. de edil. edic. l. itaq. z. l. si vēdit. x ¶ Uenūt. cū ediles erāt ex ptoꝛib'. vt. §. ō iure nāli. §. pponebāt Sz q̄ erit itelligibil' ofia iter ptorias z iudiciales b ti. accipit prętoria z iudicialis. Rn. qz ptoria a prętore mortuo iducta ē: sz iudicial' a iure ꝛsultis aliꝗs. Itē i prętoria iuenies iudicē ob' ipsū pticipat' adiri. sz in iudiciali p ſequēntiā vt pz ex ōdictis exēplis. Itē iudiciales vage sūt p totū corp' iuris. sz prętorie sz ipse sint vage oprehēse tñ sūt sīl' vno titulo. vt. ff. ō prętoria stipulatiōe. l. i. Itē potes notar' q̄rtā ofiaz vt notar'. ff. ō v. ob. l. v. §. y Sz oñs Jo. addidit aliā ofiam dicēs qz ptorie sūt q̄ p solū ordinē iponūt z iudiciales q̄ p quēlz aliū iudicē. y ¶ Cōuentionales pene. cō dicit pene qz in qbusdā valet ali' otract' vt vēditio i libero hoie z filiꝰ. vt. ff. ō otrahē. emp. l. z liber. z. j. ō ōbē. ēp. §. fi. i qbusdā nō valz stipulatio vt. j. ti. i. i. R. i fi. §. i

z ¶ Quaz. i. conuentionalis. a ¶ Cōtrahēdaz. s. eē gnā. i. q̄t possum[z] dicē eē gnā otractuū tot sūt gnā stipulationuz .i. vbicūq; pōt otrahi ibi pōt stipulatio iteruenire. nam stipulatio ē cōtract'. vt. ff. ō v. fig. i. labeo.

b ¶ Cōes. abnegatiue lege. i. nō ptozie tm̄. vl' iudiciales tm̄ vl' conventionales tm̄. sz ptiz ex vno ptim ex altero nām accipiūt. nā si nō caueriť tutoꝛ pupillo hoc ipsū peti pōt z q̄ ad hoc hz nāz prętoꝛie si petitur tutoꝛ. z p ſequēs pōt statur satisdatioꝰ. z in hoc hz nāz iudicialis. vt .§. de satisda. tu. §. i. Sz de hoc dic plenius. ff. ō v. ob. l. v. §. prętorie vbi ē hic titulus ō vbo ad verbū. Itē si petat hic satisdatio ab altero tutoꝛ vl' curatoꝛ ex ꝛsequētia petit z nō precise. vñ z in hēt nām iudicialis. vt. ff. de admi. tu. l. .iij. i. R. z. §. ō satisda. tu. vl' cu. §. i. z. §. y. Uel dic cōes aliomō. vt. j. e. §. Sz fm

sunt velut rez saluā foze pupillo: naz z prętoꝛ iubet rem saluaz foze pupillo caueri: z interdum iudex[d] si aliter res expediri nō[c] potest: vel de rato[f] stipulatio exigitur.

De inutilib⁹ stipulationib⁹.

Omnis[g] res q̄ dominio nr̄o subijcitur in stipulationē deduci pōt siue mobilis[h] sit: siue soli.

¶ At sigs rem que in rer' natura[i] nō est: aut esse non pōt: vari stipulatus fuerit: veluti Stichum qui mortuus sit[k] quem viuere credebat aut Pocentaurum[l] qui nō esse possit: inutilis[m] erit stipulatio. ¶ Idem[n] iuris est si rem

hoc ois prętoria pōt esse cōis. c ¶ Et prętoꝛ. s. mortuus cui' vba nō hēm' sz sniaz vt. s ō satisda. tu. i pri. §. i.

d ¶ Judex. i. viu'. e ¶ Nō pt. qz spōte ñ vl' satisdare. ex pcepto mortui ptoꝛ vñ iuit' opellit a iudice viuo.

f ¶ De rato. hec ē cois z alia cā q̄ supioꝛ. nā hec ē conuentional' q̄ñz vt si fiat ex iudicio ex conuētoꝛ. vt. ff. rē ratā hr̄i interdū. Itē iudicial' q̄ñ iterpōit a pcuratoꝛe actoꝛ cū duplū ē an sit pcurator vt. C. ō pcu. l. i. z ō satisda. l. i. al'ñ pt res expediri cū ñ admittat. vt. j. ō satisda. §. pe. aly oñt eā cōez. s. de rato. qz z a pcuratoꝛe rei pstat q̄ñz nō solū actoꝛ vt. ff. ō pcu. l. nō solū. §. si stat'. z. §. si casus. z. §. vl. z. l. pō. §. y. z. l. si ē fūct'. §. vl.

¶ De inutilib⁹ stipulatoꝛib⁹

g Omnis res subycit. i. subyci pōt. Sūt. n. q̄dam res q̄ nō pñt eē i nr̄o dñio: vl' qz nec fr̄i nec fuerť. s. in rer' nā. vt. j. pr. §. vl' si sr̄ē impossibile ō nā. vt i sole z lūa z sīl' b'. vt. j. e. §. sz si impossibil' vl' ō fcō. vt aureū mōtez. vt. ff ō sta. li. cū hēs. §. i. vl' ō boiuz dispōne. vt res sacre z religiose z scē z publice z i vsu publico exñtes z alie siles vt lib' hō ex sui nā. vt. j. pr. §. z. §. ō re. di. i. R. z. §. nulli' z. ff. de v. ob. iter stipulatē. §. sacrā. h ¶ Mobil'. cui' appellatōe z p se mouētia vt eq otinēť. vt. ff. ō v. fi. l. mouētiū. i ¶ Rez nā. i. apud alios boies. sic ō. de v. ob. §. oditōes. k ¶ Credebat. marie sbau. nā idē fi sciret moꝛtuū nisi moza ōbitoꝛ preceſſiſſz moꝛtē. vt. ff. ō osti. pe. .l. pmissoꝛ. z. ff. ō v. ob. iter sti. §. fi Stichū. q̄ ē otra.

l ¶ Pocentauꝛ. aial forte natū ex equa z thauro qō nūq; fuit visū. Jvñ Ozati'. Humano capiti tc.

m ¶ Inutilis. i. viciosa. qz otra ius est.

n ¶ Idē iuris. vt sit inutilis.

o ¶ Sacrā. lz nō valeat stipl'atio: vt ℞. valet tñ vēditio iter ignozātes: vt actio deꝯ vt. j. ō otrahē. emp. §. fi. t. ff. ō otrahē. ēp. l. z liberi. z. l. ſ: celſus. Sz q̄ ē rō. ℞. qz i vēditōe ñ ē neceſſe trāſferri oñiuz. i ſtipulatiōe ſic. vt. ff. ō otrahē. ēp. z vēdi. l. ſi ita. z. §. fi. z ē ſiſtis rō q̄re gs p̄t rem alienā vēdē. vt. ff. ō otrahē. emp. l. rē ſed nō obligare. vt. C. q̄ res pig. obli. poſ. l. q liberos. qz i pignoze oz ius oſtitui creditozi qō ſibi deꝯ hypotechariā actōz: i vēditōe ſola traditio cū obligatōe eui ctiōis ſufficit. vt. ff. de pig. l. z q̄ nōdū. §. qō oꝯ. z ō ac. emp. l. exempto.

sacram[c] aut religioſam[p]: quā humani iuris eſſe credebat: vel rez publicā q̄ vſibus[q] populi ꝑpetuo expoſita ſit ut fozū[r] vel theatrū[s]: vel libertum hominē quem ſeruum eē credebat[t] ut cuius omerciū[u] non habuerit: vel rē ſuaz[x] dare quis ſtipuletur: nec in pendenti erit ſtipulatio obid q̄ publica res in ꝑuatuz ōduci poteſt: z ex libero ſeruus fieri poteſt: z omerciū adipiſci ſtipulatoz pōt: z res ſua ſtipulatozis deſinē eſſe pōt: ſz ꝑtinus[y] inutilis ē. ¶ Itē cōtra[z] licet in initio vtiliter res in ſtipulatum deducta ſit: ſi poſtea in[a] earum cauſam de quibus ſupradictum eſt: ſine facto[b] promiſſoris deuene, qz nemo alienū fcm̄ ꝑmittē pōt. vt hic. z. ff. ō ver. obli. ſtipulatio iſta. i pz̄. niſi pena ꝑmittat. vt. j. e. §. verſa vice. z niſi i. v. caſibus i q̄bus ꝑiumit lex itereſſe ꝑmitti. niſi fiat vt i cautōe iudicio ſiſti vt. ff. de v. ob. quotiēs gs. Itē i ſtipl'atiōe iſta hꝛe licere. vt. ff. ō v. obli. ſtipulatio iſta. i. ℞. Itē in ſtipl'atōe ō rato. vt. ff. rē ra. ha. l. i ſtipl'atōe Itē i ſtipl'atōi[b] edilicys vt ſanū eē: ſeruuz vēditū vl non furē: z ſimilia. vt. ff. de euic. l. ſi ita gs. Itē in ſtipulatōe rem pu. ſal. ſo. nā cū ſit ꝓtozia exigi tur fideiuſoz. vt. ff. ō ꝓto. ſti. ꝓtozie. ſtipulat ergo pupillus his ꝟbis a fide iuſſoze. ꝑmitt rē meā ſaluam foze ꝑ tutozez vl curatozē. nā z his verbis ab eis ſtipulat. vt ff. rē pu. ſal. ſo. rit: extinguitur[c] ſtipulatio.

¶ At nec ſtatim ab initio talis ſtipulatio valebit: Lucium Ticiuz cū ſeruus erit de re ſpondes: z ſimiliā[d]: q̄ natura. n. ſui dominio nr̄o excepta ſunt: in obligationē[e] deduci nullo mō poſſunt. ¶ Si q̄s[f] aliuz daturum facturum ve quid ꝑmiſit: non obligabit[g]: veluti ſi ſpōdeat Ticiū q̄nq̄ aureos daturū q̄ ſi effectum[b] ſe vt Ticius daret ſpondere obligat. ¶ Si q̄s[i] alij c̄ē ei cuius iuri ſubiect[k] ſit ſtipuletur: nihil[k] agit. ¶ Plane ſolutio etiaz in extraneaz perſonam conferri poteſt: veluti ſi quis ita ſtipuletur: mihi aut Seio dare ſpondes vt obligatio q̄dez ſtipulatozi

p ¶ Religioſam. hec ꝟba expone vt. §. ō re. diui. §. nullius. et. §. religioſū.

q ¶ Uſibus. al' ſi nō ē in vſu pōt alienari. vt. ff. ō otrahē. emp. ſz celſus. i. ℞. z. l. pacta. §. fi. z ſic. ff. ō via publi. l. viam.

r ¶ Foz. ſ. vbi reddi tur ius. vt. ff. ō iuſti. z iu. l. pe. vel rez ve neūtiū. ſz foz[a] ē burſa

ſ ¶ Theatrū. expone vt. §. ō re. di. §. vniuerſitatis.

t ¶ Credebat. idē ſi ſciebat. vt. j. pri. §. z. ff. ō v. obli. inter ſti. §. ſacrā. ibi caſū. n. rē. v ¶ Cōmerciū. gnāle nomē ē ad oēs otract[a]. vñ oꝯ aligs hꝛe cōmerciū rei q̄ñ ꝑ emp. vl alio mō pōt eā hꝛe q̄re iude[a] nō h: omerciū xp̄i ani mācipy: vt. C. ne xp̄iani mā. iu. rē. vñ ſi iude[a] iudeo ꝑmittit tale mācipiū nō valet. vl xp̄ianus iudeo. vt ℞. ſi aūt xp̄iano ꝑmittat iudeus valet. vt. ff. ō v̄boꝝ ob. multū intereſt. z de le. i. apud iuli. §. fi.

x ¶ Suā. nā cū ſua ſit plus ſua fieri nō pōt. vt. §. de le. §. ſz ſi rē. z. j. ō ac. §. ſic itaq̄. niſi rōe poſſeſſionis apō aliū oſtitute. vt. ff. ō otrahē. emp. l. ſi i ēp. §. iij. vl niſi ſub cōditiōe dū tñ aduenīēte conditiōe ſtipulatozis res eſſe deſierit. vt. ff. ō v. obli. l. ſi rem meam.

y ¶ Protin[a]. i. ſtatiz. qz pura ſtipulatio ſuſpēdi nō pt vt. ff. ō ſti. ſer. l. vſufr. ſec[a] i alys actib[a] viuoꝝ. vt. ff. cōmu. pze. l. fi. i fi. z ¶ Itē otra. i. ecōtrario. naz. §. dixit q̄ñ ab initio res erat ſacra vl ſimil. ſz poſtea deſyt. nūc ecōtra q̄ñ pz̄ ñ ſacra ſz poſtea fit. a ¶ In eaz. i. ſacra vl religioſa vl ſiſtis. vt. §. pri. §. b ¶ Facto. q̄ ē cuz erat res aliena. alias ſi ſua. ſēp ſuo facto fcm̄ vr: etiā ſi alienauerit poſt tps ſtipulatiōis idē z ſi erat aliena dūmō poſt mortē. vt. ff. ō v. ob. l. ſi ſuū. §. i. z. §. y.

c ¶ Extinguit. ar. otra. §. de le. §. quod ſi uiuo.

e ¶ Sīla. pura rē ſacrā cū erat ꝓpbana. z ſic de ſingulis. ſ. ſacra vl religioſa. vr. §. pri. §. Accurſius.

e ¶ Obligationē. ſ. iſtam boc eſt ſtipulationem.

f ¶ Siqs aliū ꝓſtus extraneū. g ¶ Obligabit. z ē rō

.l. i. z. l. cū pupillus. ¶ Preterea nōn e gs ſp ꝑmittit ꝑ ſe z ſuos hꝛdes ea fcā q̄ ꝑ aliū pñt explicari. vt. C. ō otrahē. ſtip. l. fi. lz otra ſit ſi nō pōt ꝑ aliū fieri vt. ff. e. cēteſimis. §. id qō. z. C. de cadu. tol. l. i. §. ne aūt. ℞. nō ē ali[a] heres c̄ reſtator. imo idē ꝑſumit vt i auc̄. de iureiu. a mo. ꝑ. §. i. col. vi. b ¶ Effectu rū. tē. n. ſuū fcz manifeſte ꝑmittit. idē ſi dixit ſe curatuz vt fiat. vt. ff. ſi cer. pe. l. fi. §. fi. i ¶ Sigs alij iuri. i. dño vt fu[a] oño cui acgrit. vt ſ ꝑ q̄s ꝓſo. no. ac. §. itē q̄ fui. Itē reuerētia pēa vt fili[a] pri. vt ſ ꝑ q̄s ꝓſo. nob acq. §. i. itē obediēcia vt mōach[a] mōaſterio. cui q̄rit z ſe z alia vt i auc̄. ō mo. §. illō. col. i. Idē dicas ō ſuo fructuario. Idē ō vſurario. Idē ō ſuo bōa fide poſ. z libo bōa fiō poſ. q ex duab[a] cauſis querūt vt. §. ꝑ q̄s no. ac. §. ō his. z. §. idē placet

k ¶ Nihil agit. z ē rō qz iuēte ſūt rē. vt. j. e. §. alteri. z. ff. ō v. ob. ſtipl'atio iſta. §. alij. fallit tñ i caſib[a] xvi. In primis vt ſi ſtipulāt itereſt qz ſit tutoz ei[a] cui ſtipulat rēpu. ſal. ſo. ſo q̄. pcura. ſti. oñs. Tertio ſi ſtipulet ctedi tozi. vt. j. e. §. z ſigs. z. ff. ō v. ob. ſtipl'atio iſta. §. ſi ſtipuler. z. §. ſigs iſula. Quarto fallit i oib[a] ꝓtozys ſtipl'atōib[a]. vt. ff. ō ꝓto. ſti. i oib[a]. vt ē dāni i fecti. vt. ff. ō dā. i fec. damni. §. fi. Itē iudicatū ſolui z ſiſtes. vt. ff. ō ꝓcura. i cāe. §. fi. Itē fallit i ꝓcuratoze ꝓtris. vt. ff. ō v. ob. ſi ꝓcuratozi. z. ff. ō ꝓcu. l. ꝓcura. Itē fallit i actoze municipū ex cui[a] pacto q̄rit municipib[a]. Idē i curatoze furioſi z ſiſtiuz ꝓſonaꝝ z tutoꝝib[a]. vt. ff. de cōſti.

pec.l.eū q.§.si actori. Itē fallit i instītore nam sibi actio ex pacto istituti q̄rit. vt.ff.ō isti.l.i.i fi.z.l.y. Itē fallit i iudice vl notario vl siqi pſōa publica ex q̄z pactis i stipulationib⁹ alteri q̄ritur. vt.ff. rēpu. sal. fo.l.y.z.iy.z.iiy.i. R. z i auc. de execu. z his q cū .§.i.col.viy. z i auc. de he. ab i testa. §. ex his col.ix. itē fallit in creditore ex cui⁹ pacto q̄rit actio debitori: vt.ff.ō pig. ac. .l.si cū vēderet .i. R. Itē fallit si au⁹ paciscat dotē reddi nepti quā ēt i ptā te nō bz. vt.ff. so.ma. Laius. Itē fallit i pcuratore vēdent vt.ff.ō act. ēp. iuli.§.si pcurator. Itē fallit i deponēte si pacisc̄at aly rē restitui. Itē fallit i cōmodāte faciēte sibe pactū vt.ff.ōposi. publia z.C.ad exhi.si res. Itē fallit i donāte sibe pactū faciēte i euē tū alicui⁹ ꝺditiōis. vt.C.de do.q̄ sub modo. q̄riens Item fallit si pſ stipuleť filio vl aly poſito sub fua ptāte p⁹ morte suā ſ. pſis. nā z filio q̄rit bz heres ñ sit. vt.ff.ō v.ob.l.qōcūqz.§.sigs ita. si vo pure z ñ p⁹ morte ipsi stipulāti q̄rit. vt.ff.ō vbo. obli.l.ꝺnis suo. his eni casib⁹ ex pacto vl stipl'atiōe alterius alii q̄rit. nō al. vt R. z.C.p quas pſo.no.acq.l.i.cuz eni sūt spales nō sūt trabēdi ad ꝺsequētiā. vt.ff.ō le. z se.cō.l.qō vo. Sz. A. ꝺcebat hos casus facere regulā. z sigs casus eēt ō illō spāle ē: z qō hic regulariter dř. z.j.e.§. alteri. z.C.p q̄s pſo.no. acq.l.i. ꝺcebat iure directo nō valē: sz vtil' acgri pōt: z sic ſm eū semp ex pacto alteri⁹ q̄rit. qō falsū ē: cū paz interesset directo vel vtil' q̄rere. vt.ff. de ne. gef. actio. l ¶ Acgrat. ſ. tm. m ¶ Seio. nō tū bꝛdi eius. vt.ff.ō v.ob. cū qs. Itē hoc itellige statu ei⁹ adiecti nō mutato. al' ꝺra. vt.ff.ō solu. cū qs. Itē hoc itellige añ lit. ꝺte. a stipulāte. al' ō. vt.ff.ō solu. sigs stipl'at⁹ fuerit. z.§.i. Itē bz solui posſit adiecto nō tū agē pōt adiect⁹. vt.ff.ō ꝺsti. pe. sz. z si filie i fi. z.l.si vo. n ¶ Inuito eo. q stipulat. o ¶ Posſit. ſ. stipulator. p ¶ Lōtingat. nisi i casu. vt.ff. de eo qō certo loco. l.iy. §. idē iul. sz ibi fcā fuit so. alibi q̄ fieri ꝺbuit: vñ venit interesse. vt. j.ō act. §. loco. i q̄ nō potuit dño ꝺiudicare accipiēdo sortē adiect⁹. vt.ff.ō reg. iuris. nō ꝺz. bz z ipe dñs posset. vt ff.ō eo q̄ certo loco. l. certū. i fine. z.l.fi. in fi.

q ¶ Ille. ſ. stipulator. r ¶ Mādati. nūgd adiectus mādati sp tenet: A. ꝺcit q̄ sic. vt R. z.ff.ō v.ob. iul. §. fi. nā sp tacitū mādatū z si nō exp̄ssū iteruenire ꝺcebat z i absētia z sine nūcio vl epla: qō ē otra.ff.ō pcu.l.i.§. .i. q̄re ꝺcem⁹ q̄ mādati agit̄ si interceſſit mādatū. vt qz pñte adiecto fuit stipulat⁹. vt hic. z.ff.ō v.ob. iul. §. fi. z .ff. māda. q fidē. al⁹ agit neg. gef. cū non siti. pcurator. vt.ff.ō solu. l. vo. pcura. §. iterdū. z. j.ō obli. q ex quasi ōctu in pn.

s ¶ Qō sigs. valebit p pte ꝺmidia vt sb yci t. vt.ff. de eo qō certo loco. l.iy. §. si qs z colligę q̄ ñ vicia⁹ vtile p inutile. sic .ff.ō v.ob. l.i. §. sz z si mihi. arg. otra. ff. ō arbi. l. pui. al⁹ pedius. §.i. so. z ꝺcit vt ibi

t ¶ Nō plus. vt.ff.ō v.ob. si mihi. Sz cōtra ō otrahē. ép. l. fū di sed ꝺc vt ibi.

v ¶ Ei vo. q acgrisic. ff. de v.ob. l. ꝺnis fuū. z.C. de otrahē. z omittē. sti. l.y. z. ff ō pac. l. here. §. nos.

x ¶ Fily. cū vna pſona censeat př z filia vt.C. de ipu. z ali. sub. l. fi. sic z i puo z ꝺno ē eadē vox. vt .j.e. §. p⁹ morte. y ¶ Acgri. vt pfectitio peculio z aduētitio quo ad vsūfr. vt. §. p q̄s pſonas no. acq. §. i.

z ¶ Preterea iutilis. iterdū i totū iterdū p pte.

a ¶ Respōdeat. ſ. congrue. Diligēter ñ attēde q̄ vbicūqz ē diuersitas si icōtinēti placet diuersitas stipulatori valet stipulatio. vt.ff.ō v.ob. l.i. §. cū adycit. si aūt nō placeat: aut ei q̄litate aut i q̄titate. aut i specie diuersitas i pmo casu nullo mō valet. vt hic. ibi Aut si ille z.ff. e. l.i. §. cū adycit. z. §. sigs simplicit. Si vo i q̄titate i eo q̄ ꝺsonat valet siue ōtrahat siue adyciat. vt.ff.ō v.ob. .l.i. §. si stipulāte. q̄ ē otra. i alio nō. vt hic. ibi. Ueluti rē. Si aūt i specie aut pmittit vna spēs p altera: z tūc nō valet. vt. j.e. §. si de alia. aut alia adiecta z ita copulatiue: z tūc valet i alia nō i adiecta. vt.ff.ō v.ob. l.i. §. sz si. Si aūt plures stipulēt. tūc aut copulatiue fuit fcā i ter rogatio. z valet i eo qō respōsū ē. aut disiūctiue: vt illā aut illā pmittis. quo casu valet siue ad vtrūqz siue simpliciter respondeat z in vtraqz. si vo i vna nō valet eti am in ea licet in sūmis nō vitietur alternatiua. si respō deatur ad vnam tantum. vt.ff.ō v.ob. l.i. §. siquis. z. l. inter stipulantem. §. si stipu.

b ¶ Exp̄sserit. que eni i pfationibus ꝺcunt in contractibus repetita credūt. vt.ff. de v.ob. l. ticia. §. idez. R.

b ¶ Itē iutilis. q̄tū ad ciuile vicūtū. sz nāle otrahit: vt .ff. de cōdi. inde. si id qō z.l. frater a fratre. §.i. vñ fide iusso⁹ accedit. vt. j. de fideiusso. i pri. z hec vera sūt ni si in castrē. pe. vl quasi. naz tūc est loco pfissa. vt.ff. ad mace. l.y. z ff. de col. bo. l.i. §. nec castrense: tunc enim

ꝛ cū pfę obligaf ꝛ agit cū effectu. vt. ff. ō iu. l. iis nulla.

c ¶ Sz puus obligari ex omni cā. vt. ff. ō iudi. tā ex cōtra ctib⁹. ꝛ ꝓueniri ꝑ solidū durāte pa. po. auctozitate tñ pfis iterueniēte ad qđ ꝑ opellik offō iudicis. vt. C. de bo. q̄ lib. l. nō solum. §. i. ꝛ postea nisi i sex casibus q̄ sunt. ff. q̄ cū eo. l. y. Excipe duos casus vt i mutua pecunia ex qua non tenef cū effectu pp exceptionē macedoniani neq; pf. vt. C. ne filiꝰ ꝑ pfe. l. i. Itē i voto vel deo vl rei pu. fcō vt. ff. ō pollicitis. rē. §. voto. nam ꝛ al. s. ex ꝓtractu vl q̄si ꝓueiat vt a plato loci illi⁹: hic tñ nō cōuenit. vt. C. ō epis. ꝛ cle. l. nulli. ꝛ i auc. ō ec. ti. §. figs. col. ix.

d ¶ Stipulef. vt. C. de pac. cō. l. pactum do. cōtra. sol. marie ibi positū abūdat sic. C. de testa. manu. l. finali. §. i.

e ¶ Furiosus. negociū. s. obligatoziū. idē i pdigo cui bōis iterdictum ē. ff. e. is cui. q̄ furioso filiꝰ ē vt. ff. ō cu. furio. l. i. i. ℞. ꝛ. ff. ō reg. iur. l. furiosi. idē i mēte capto. vt. ō. de cura. §. i. f. ¶ ꝓ sil⁹.

g ¶ Pupillus. s. pubertati ꝓximꝰ vt se quif ꝛ ē rō q̄ intellectū hz. vt. ff. de reg. iur. l. i negoziꝝ.

h Obligef. s. aly. i ¶ Auctozitate. sic ō. ō auc. tu. i pri. sic. ff. ō pac. l. ꝯtra iuf. ciuilis. k ¶ Infāti. i. vsq; ad septimū ānū. vt. C. de iure delī. l. si ifāti. i. ℞n.

l ¶ Prozimꝝ. i. vsq; ad decē ānos ꝛ dimidiū. ꝛ sic ꝓximꝰ respicit. ff. s. cū dico pubertati ꝓximū ad. x. ānos ꝛ dimidiū. s. i. rellige. nā sic i masculꝝ fieri dimidiatio. in fēis i. ix. ꝛ dimidio. vt. ō. g. ma. ñ pof. §. fi. ꝛ ō. q̄mo. tu. fi. i. ℞.

m ¶ Multū. nā distat aliq̄tulū vt i hēditate quam trāsmittit infās. vt. C. de iu. delī. si ifāti. §. i. sec⁹ i furioso. vt. C. ō cur. fu. l. fi. §. fin aūt. ꝛ hoc bñ Az. Sz certe sic posſz diꝛisse. q: vnꝰ puus alter magnꝰ. alter ꝛ dimuū tps: alter hz iteruallū dilucida. Dic g̃ distat i stipulādo i hoc qz infans sine intellectu iterdū stipulaf. sed furiosus nunq̄ vt. ff. rēpu. sal. fo. l. fuū pupilli. Itē dicit ñ multū ꝓpter ꝓximū ifātie q intellectū hz i ō cozigit statim q̄ hic dī ibi. Sz in ꝓximis.

n ¶ Benignioz. q̄. s. dictū sit.

o ¶ Proximi. vt alios sibi obligēt: alys vo nō obligent sine tutoze. vt. ō. ꝓri. §. Accursius.

p ¶ Impubes. aliud si pubes. nam obligatur ac si esset sui iuf. vt. ff. e. l. fi. §. i. nisi i quib⁹ cāib⁹ vt. ō. e. §. itē inutil. dixim⁹. q ¶ Pfe. sz q̄ ē rō ō hoc ad pupillus cū tutoze auctoze obligef. Nōdū gdz q̄ ob hoc ipsū daf tutoz. sz pa. po. ē. ad cozrigēdū. ꝛ est ꝓ eis. C. ō bo. q̄. li. l. fi. §. fin aūt. Uel dic q̄ tutoz hz obligatum si male auctozaf. pfez nō. vt. C. de bo. quę li. cū oporteꝛ. §. sub hac. tñ vsiculo si nō aūt hypoteca.

r ¶ Si ipossibil⁹ obligatiōibus q̄buscūq; vt h ꝛ. ff. ō ac. ꝛ ob. ñ solū. secus ē i vltimis volūtatib⁹ qz tūc ꝓ nō appositā habef. vt. ō. ō de. insti. §. pe.

s ¶ Cui nā. non ita si vbozꝝ plexio sit. vt. ff de cōdi. insti. si Titi⁹. Jo. ꝯtra tūc. n. q̄ñ nē di cēf ipossibil⁹ sz nō possz existē vt. ff. ō v obli. si Titi⁹. fz Az: ꝛ facit ad hanc. §. ff. ō reg. iur. l. i possibil⁹. §. i.

t ¶ Pure. i. sine ꝺditōe ēt si diēf eēt appositā vt. ff. e. l. i illa stipulatiōe. §. fi.

v ¶ Statim. cū spacio cū q̄ sol

ui possit. vt. j. e. §. fi. ꝛ. ff. e. eū q̄ calēdis. ꝛ ō hoc dixi ō. ō ver. ob. §. ois stipulatio.

x ¶ Itē vbozꝝ sic ꝓ ꝺditionē ipossibilē ita ꝙ absentiam fit inutilis stipulatio.

y ¶ Absētes. ita itellige absentē vt audire nō possit. vñ si ē in turri vl a remotis ꝛ clamet valz stipulatio si se audiāt. ar. ff. ad fil. l. i. §. ea. alias accipit mīris mōis. vt. ff. ō v. ſ. l. absētē. ꝛ nō. j auc. ō fide iuf. §. i. Sz ō ē. ff. ō do. iter. vi. ꝛ vx. l. ea q̄. Sz ibi interceſſerat stipulatio añ absētiā cui⁹ vba ēt iter absentes nūc repetūtur. Itē ō. ff. ō pac. labeo. i pzin. sz aliō i pacto q̄lz alio: nō sine huiusmōi solēnitate fieri pōt: sz stipulatio nō. vt. ff. de pac. l. i. in fi. ꝛ. j. de ac. §. de ꝺstituta. Itē ō. ff. de spō. l. y. ꝛ. l. v. sed pōt dici ibi speciale vt valeat iter absētes. vl dic q̄ ꝙ stipulatione fieri possūt spōsalia. ꝛ tūc iter pñtes vt dic. Itē ꝺsensu. s. solo possūt fieri sponsalia ꝛ tunc etiā inter absētes. vt dicta. l. iiy.

z ¶ Prestabat antiquitas. Accursius.

a ¶ Post tps. p' iō dicit: qz qñ ſueniūt p' tps otra
ct' talia opponūt. b ¶ Tales. quales ſubijcit ſta
tiz. Et nō ꝛc. c ¶ Et nō. ecce allegatões. d ¶ Lóſtō
. C. ō ꝺbē. ꝛ omit. ſtip. optimā. e ¶ Diſpoſuim'. lo
qꝫ Juſtinian' auctoz illius oſtōnis. f ¶ Scriptu
ras. ſz qd ſi vn'
p' erat inſtrm
i quo cōtineat
otrabētes eſſe
pītes rome ta
li die. alter q
boñ. Dicūt qu
dā: neutri cre
dit. aliꝫ q bon'
iudex oz aiad
uertere cui po
ti' credēdū ſit
vt ſi ſtipulator
ipſo tpe tene
bat ſcholas bo
no. ſtabit illi i
ſtrō quo otine
tur ipm fuiſſe
boñ.

§ ¶ Preſto. i.
preſentes.

b ¶ Oimodo.
nō ſtandū ſcri
pture niſi ꝺ p
bet: ſic. C. ō p
ba. cū ꝑcīb'. et
j. e. §. ſi ſcriptū
ꝛ. j ti. i §. fi. ꝛ ꝺ
qñ forma hēt
publicam: al'ſi
p̄uatā ſi p ſcri
bēte nō valet ſi
otra ſcribētem
valet ſi ē cū cā
vt i auc. ō iure i

post[a] tēpus tales[b] allegati
ones opponētib' ꝛ nō[c] preſē
tes eſſe vel ſe vel aduerſari
os ſuos otendentibus. Ideo
noſtra oſtitutio[d] ꝓpter cele
ritatem dirimēdaruꝫ litiuꝫ in
troducta eſt: quā ad ceſarien
ſes aduocatos ſcripſim' per
quā diſpoſuimus[e] tales ſcri
pturas[f] que p̄ſto[g] eſſe ꝓtes
iudicāt: omnimodo[h] eſſe cre
dendas: niſi ipſe q talibus vti
tur improbis[i] allegationib':
manifeſtiſſimis[k] ꝓbationib'
vel per ſcripturā[l]: vl' per te
ſtes idoneos[m] approbauerit
in ipſo t to die quo' officie
bat iſtrumētū ſeſe ul' aduer
ſariuꝫ ſuū in alijs locis eſſe.
¶ Poſt' mortē ſuaꝫ dari ſi
bi nemo ſtipulari poterat nō
magis q̄ poſt eius mortem a
quo ſtipulabat. ¶ At nec is
qui in alicuiu' ꝓtāte eſt: poſt
mortez eius[q] ſtipulari pote
rat: quia p̄is vl' dñi voce lo
qui videtur[r]. ¶ Bz[s] ꝛ ſiquis
ita ſtipuleꝫ: p̄idie[t] q̄ moriar
vel p̄idie q̄ morieris dare
ſpondes inutilis erit[u] ſtipula
tio. ſz cū iam vt dictuꝫ ē ex
ſenſu otrabentiū ſtiplatio
nes valent: placuit[v] etiā no
bis in hūc iuris articuluꝫ ne
ceſſariā inducere emēdatio
nez: vt ſiue poſt mortez ſiue
p̄die q̄ moriatur ſtipulator ſi
ue p̄miſſoꝛ ſtipulatio ꝺcepta
ē: ſtipulatio valeat[x]. ¶ Itē[a]
ſiquis ita ſtipulat[b] erat ſi na
uis ex aſia venerit: hodie da
re ſpondes: iutilis erat ſtipu
latio: qz ꝓpoſſet[c] cōcepta ē
ſz cū leo iclyte recoꝛdatiōis
in dotib' eandez ſtipulationē
que ꝓpoſtera nuncupatur:
nō ee reijciēdā exiſtimauit[d]:
nobis placuit[e] et huic perfe
ctum robur accommodare:
vt non ſolum in dotibus: ſed
edē. q̄dā p̄ſone ſūt: Sz dictis trib' mōis petūt edi vl' ō
mōſtrari. Itē quō hoc ē q̄ hic ꝓbat reus cōtra iuris oꝛ
dinē. vt. C. de edē. l. qui accuſare. ℟. hoc ꝓter p̄ſumptio
nē q̄ ē otra eū ꝓ ſcripturā. vt. ff. de pac. iuregetiū. q̄ō
fere. Itē nūqd duo teſtes hec ꝓbāt eſ. ſ. alter ō hētiū ab
fuiſſe ſufficiūt. ℟. n.
ſic. vt. ff. ō teſt. l. vbi
Sz nōne ſtim vicē
duoꝝ tenet. vt. C. de
fi. inſtrō. i exercēdis
q̄re vl' q̄ i dubio ꝓ
inſtrō ſtare ē. Sz cer
te non directe otra-
dicit inſtrō: ſz ꝓ obli
quū. ſ. ſe fuiſſe i ſcri
ptura quadā fcā ro
me: vel vt teſtis vl'
vt otrabēs ſi vo cō
tra eū directe oꝛ plu
res q̄ duo exigūtur
vt vicant ſcripturā
vt. ff. ō teſti. l. ij. C.
ō otrabē. ꝛ omit. ſti.
l. optimā. ibi. Alius
nūerus ꝛc. vl' dicas
ēt hic exigi tres. ſed
nunqd ſi aliq teſtes
dicāt ꝓ inſtrō vel in
eo ſcripti vl' non tot
vl' ꝓbes erūt neceſſa
ry ō inſtrm. ℟n. ſic
qꝛ inſtrm ꝓ ſe vicez
duoꝝ tenet vt ocm
ē. Itē ꝓter ipm ſunt
ꝓbatões vt ponis
vt. ff. de pig. otrabit
Itez q̄ dicit: eo die
idē dicas ſi alio ta
li qō ꝰ ee ñ potuit
vt ar. ſ. ō v. ob. §. loca. o ¶ Quo. vl' ēt alio dūmodo ſit
tm remot' loc' i q̄ oꝛ fuiſſe tpe q̄ oꝛ iſtz ee fcm qō ñ po
tuit ee. ff. ō v. ob. l. vl. §. fi. ꝛ ſ. ō v. ob. §. loca. ¶ Eſſe. i.
fuiſſe. ſic. ſ. ō is q fūt ſui vl' alie. iur. §. i ptāte. p ¶ p'
mortē. ſ. iuſ vetuſtiſſimo. qō hodie cōzigit vt i fi. bui'. §
q ¶ Ei'. ſ. p̄is vl' dñi. r ¶ Videl. vñ ſic ſi ipſe pf vl' oñs
ſic ſtiplādo erat ſtiplatio iutil. ita ꝛ fuo talia vba dice
te vl' filio. vt. ℞ ſ. e. §. ei q. ꝛ fac. C. ō ipu. ꝛ ali. ſ ſti. l. fi.
ſ ¶ Sz. cuz iā. ſ. nūc cozrigit. t ¶ p̄idie. i. die p̄cedēti
mortē. vt. ff. ō fer. p̄die. v ¶ Erit. ſ. ollz. x ¶ Dcm. ſ. ō
v. ob. §. ſ ℞. y ¶ placuit. vt. C. ō ꝺbē. ꝛ omit. ſti. l. ſcru
puloſā. z ¶ Valeat. ſ. ſtati efficax ātē erit p' mortēvñ ab
hēde ꝛ ō hēde icipiēt actões hodie qō oli nō erat. vt. C.
vt actiōi ab he. ꝛ ō. l. i. a ¶ Itē ſi qs venerit p' ℞ vbū ve
nerit ē pūctū ꝛ ſBau. q̄ñcūqz vl' vſz ad ānū. ſi āt cēt p' illā
dictoz hodie ñ eēt ſtiplatio iutil. ēt iure veri. ſz vtil' ꝛ odi
tioāl. vt. ſ. ō v. ob. §. ſ ꝰ oditōe. b ¶ Prepoſtē. p. n. oꝛ
vēire nauis ꝰ nāz oditioāl' ſtiplatōis vl' oditōis q̄ dari
hodie. c ¶ Exiſtiauit. ſ. cū ita ſtipulabat mulier ſi ſiñ li
bis ōceſſerit. pmitt' mihi dotē reddē vt ō ea poſſiz teſta
ri cū pri' reſtari. ꝓpōebat: ꝛ ea mortua dotē. reddi. vt
. C. ō iuſ do. l. ſi mulier vl' oic ꝰ Jo. cū ſtiplat marit' ſic
ſi dabis mihi. ꝛ. pmitt' te mihi nupturā. p. n. nubē ꝛ po
ſtea dare ōbebat. o ¶ placuit vt. C. ō teſta. l. ꝓpoſteri

e ¶ Jn oīb⁹.s.obligatiōib⁹.f ¶ Cōceptio.exactio vl cō-
ceptio tñ fit post oditionē existētē.vt.C. de testa. ppo-
steri.i fi.z facad hūc.§.s.q nō fit curādus ozdo scriptu-
re.ff.de pecul.le.l.qdā.z.§.de le.§.añ.z.ff. ō solu.ñ eni.
g ¶ Jta aūt erat.vt.ff.ō bo.auc.iu. pos.l. bereditariū.
b ¶ Mozte scriptū.
nūqd idē sit si testes
dicūt aliquē pmisis-
se vt ēt tūc itelligaf
iterrogatio pceſſisse
vī q sic: vt.C. de fi.
ſtru. i exercēdis. ſz
tñ otradico.vt.C.de
vſur.l.i.z ē rō ꝫ Jo.
q testes ñ sic i iure
ſtructi sūt vt instfa
q a iure peritis fi ūt
¶ Perinde. nisi ō
pbet. vt.ff.de pac.
iuregētiū.§.q fere
k ¶ Spopōderit.alꝫ
respondeat.
l ¶ Cōtrabi. imo vī
non valere cū sit di-
uersitas i rñdendo
vt.§.e.§.pterea. ſz
distigue vt ibi dixi-
mus.
m ¶ Ex plurib⁹.rñde
re si volum⁹ in oīb⁹
teneri.alꝫ tenemur
tñ i bis i qb⁹ rñde-
m⁹ vt hic. Jtē z suf-
ficit simplex rñsio
vt diximus cū eqpa
ref ei qñ ad oē respō
det.sic.ff.de v. ob.l.
ticia.§.idē rñdit.z s
e.§.pterea.n ¶ Alteri.sic.ff.de v.ob.stipulatis ista.§.
alteri.o ¶ Supdictū ē. vt.§.e.§.figs aly.hoc tñ fallit i
mltis casibus: vt ibi dixim⁹. Et nō q hic trib⁹ mōis alte
ri stipl'amur.nā iterdū directā acqrim⁹ actionē subau.
alteri stipulādo vt fili⁹ pfi.huus dño:z ecōtra vt §.e.§.
figs alteri.z.§.ei q.qñz vtilē vt tutoz pupillo z i sīlibus
rōe officij z huus public⁹.vt.ff.de osti. pe.l.eū q.§.pe.z
.ff.rēpu.sal.foze.l.iiy.iterdū nullā:z tūc necessaria ē pe
na: vt hic ōf. Jtē nō q ꝫ vltio casu vba stipulatōis z soz
tis z pene pñt fozmari trib⁹ mōis.aut.n.sic dicc. pmitt
mihi q dabis illi z eodē mō penā. aut sic. pmitt illi q
dabis ei z eodē mō penā.z in bis duobus casibus nō va
let neqz sozti neqz pene pmissio.ſz aliō qñ debēt vtil
vl directa acqri vt i primis duob⁹ casib⁹.vt de osti. pe.
l.eū.§.si actozi.z.§.iul.z hic. Aut sic. pmitt mihi q da
bis illi aut penā mihi tñ stipuloz:qz tūc hz locū qō ꝫ
of.aut quarto mō dico. pmittis q dabis mihi recipieti
noie ei⁹:q casu valet vtrūqz z ego illi cedā cui⁹ noie sti
pular⁹ sū.vt.ff.māda.si pcu.§.fi.
p ¶ Etiā ei.s.stipulāti cui⁹ tñ nō interest dari ei cui fuit
stipular⁹.nec mirz.qz ibi fuit stipulatus penā vt mō di-
ximus.z facit.ff.de ar.l.cū pena. Sz otra.ff.ō arbi.l.ad
uersus.§.ſz si eū.ſz ibi nō directo contra arbitriū itur.z
etiā in[c] omnib⁹ valeat huius-
mōi cōceptio[f] stipulationis.
¶ Jta[g] aūt stipulatio cōce-
pta veluti si Ticius dicat:cū
moziar dare spondes: vel cū
mozieris:z apud veteres vti
lis erat:z nunc valet. Jtem
post mozte[h] alteri⁹ recte sti-
pulamur. ¶ Si scriptum in
instrumēto fuit ꝓmisisse ali-
quē:pinde[i] habet atqz si iter-
rogatiōe pcedēte respōsum
sit. ¶ Quoties plres res vna
stipulatiōe oprehēdūt: sigdē
ꝓmissoz simplicit rñdeat:da-
re spōdeo: ꝓpter oēs tenet si
vo vnā ex bis:vl q̄sdā daturꝫ
se spopōderit[k] obligatio
ibis ꝓgb⁹ spopōderit ōbit[l].
¶ Ex pluribus[m] n. stipulati-
onibus vna vel q̄daz vident
esse perfecte.singulas.n.res
stipulari z ad singulas respō
dere debemus. ¶ Alteri[n] sti-
pulari vt supradictū[o] est ne
mo pōt.inuente enīz sūt hui⁹
mōi stipulationes vel obliga
tiones ad hoc vt vnusquisqꝫ
acquirat sibi:qō sua interest.
Ceteruz si vt alij detur nihil
interest stipulatozis. ¶ Pla-
ne si quis velit hoc facere:pe
nam stipulari oueniet:ut nisi
ita factū sit vt oprehensuz eē
cōmittat pene stipulatio ēt[p]
ei cuius nihil interest:penaz[q]
n.cū stipulaf qs non illud in
spicitur ꝙ iterfit ei⁹:sed que[r]
sit quātitas in oditione stipu-
lationis:ergo si qs ita stipula
tur: Ticio[s] dari nihil agit: ſz
si adiecerit penam nisi dede-
rit:tot aureos dare spōdes[t]:
tunc committitur stipulatio.
¶ Sed z si[v] quis stipuletur
alij cuz eius[u] interest et pla-
cuit stipulationem valere:
nam z si is q pupilli tutelam
ideo inspicitur an iterfit ēt i pena cū aq ea q frequē
ter accidūt iura se referūt. vt.ff.ō le.l.nam ad ea.
Jtē otra.ff.figs i ius vo.l.ij.§.fi. Sz ibi i pena pro
ria.b aūt i cōuētionali dicit. vt ibi nō ñ omittit qz ñ
ōbuit vēire qz aduersarij ñ itererat z ita p obliquū
illa rō redditur
q ¶ Penam sti
plaf.nō q cau
te pōit stiplaf.
nam secus est
cū pacisciſ tm
cū pena ex nu-
do pacto ēt i cō
tinēti appositō
sicut vsura nō
possit peti. vt
.ff.ō ser. expō.
.l.seru⁹.z.C.de
vſur.l.iij.
r ¶ Que sit.i. q
sit q̄titas z que
sit oditio inspi
citur. conditio
vtrum sit im-
possibilis vl p
babilis vel nō
vt.§.eo.§.si im
possibilis. z. j.
eo.§. q turpi.
Quātitas vero
que sit inspicif
vt q̄tuncunqz
sit petaf certi
conditione si ē
certa.alꝫ si sti-
pulatio ē icer-
ta actiōe ex sti
pulatu vt hic z
s de v.ob.i pzi. Jsta.n.noīa qs z q substantie sūt
significatiua nō q̄titaf.s.certe vl tarate vl taxā-
de.z hoc ꝫ Azo. Sz otra ē. vt.j. ō actio.§.oēs. Sol
ue vt ibi. Jtē ō.ff.de euic.l.si dictū ſz ibi sic agebat
Jtē otra.C.de spol.l.mulier.§.pe. Sed illud fauo
re matrimony ne i infinitū pena excedat. vt.C.de
iuti.sti.l.y. Aly vt.D. dicūt vsqz ad duplū. z i hoc
osideratur q̄titas vt duplū nō excedat ꝑm euz. vt
.C.de sē.que pro eo q interest.l.i. Aly vt Jo. di-
stinguūt inter eum qui scienter ꝓmittit vltra du
plū se non teneri vt ille teneaf. alias nō. vt.ff.figs
cau. sed z siquis.§.fi. aly dicunt vsqz ad quadru
pluz semper extendi z non plus. vt.j. de act.§.oēs
prima verto ē est.
s ¶ Ticio dari. vt promittis ticio vel mihi q da
bis ticio
t ¶ Spondes.s.mihi:alꝫ nō valz ꝫ vt mō diximꝰ.
¶ Jn cōditione.i.i penali stipulatiōe q ē conditi-
onalis.s.si nō pareret ꝓmissoz ꝓcipali ꝓmissiōi.
v ¶ Sed z si stipulatio.s. pene eo non dāte.nō aūt
illa iutilis.efficit vtilis sed pene metu z illi statur
vt z alꝫ.C.de arbi.l.i.
u ¶ Eius.s.stipulantis.

x ¶ Cessit sic.ſ.ō ſatisda.tu.ꝛ cu.§.y.aĺ.iy.

y ¶ Obligatio.nā vtilis actio pupillo dar.ff.ō ma. que.l.i.§.pe. Itē ipi stipulāti difcta acgrie vt ħ of

z ¶ Uires.itereſt.n.mea ꝓcuratozi meo ſolui q̄ in rē meā expendit.vt.j.mā.§.tua gſa ꝛ mādantis.

a ¶ Et ſi.data. ab iſto q nunc ſtipulaĕ.

b ¶ Qō.i. quia

c ¶ Stipulatio nō vt ꝓcuratoꝛi vł creditozi actio ꝑetat ſz q stipulaꝰ eſt aget actiōe ex ſtipulatu ad intereſſe ẽptī ſua itereſt creditoꝛi vł ꝓcuratoꝛi fuiſſe ſolutū vt.C.de iuri.ſti pu.l.fi.ꝛ.ff. de v̄.ob.l.liber homo.§.fi.ꝛ.C. ō do.cū res.vt ꝛz nos aget certi odit.ad intereſſe.qō ꝓbaui mꝰ vt.ſ. de v̄. obli.in ꝓin.

d ¶ Uerſa vicē ad ſupiozez.§. alteri.

e ¶ Penā.ſed ꝛ tūc ad penam tīj teneť ꝛ facit.ſ.eodē.§.figs aliū. Accurſius.

f ¶ Itē nemo.futurā. vt partū ancille vł fetū animaliū ſuoꝝ q̄ ſua futura ſūt. vt.ſ.de re.di.§.item ea. Itē multomagis ſi ſtipuleť rem q̄ nunc ẽ ſua vt.ſ.e.§.i.§ ¶ Quo ſua ſit.hoc ideo i eo caſu quo ſua futura nō eſt valet ſtipulatio. vt.ff.ō v̄.ob.l.ſi rem meā.h ¶ Stipulaꝰ ẽ.l.dari.ꝛ ē rō: q̄ q̄ ſuū ẽ amplius ſuū fieri nō pōt. vt.j.de actio.§. fic ita q̄ reſtitui tī pñt ſtipłari.vt.ff.ō v̄.ob.nemo.i.R. ꝛ.ff.vſufr.queadmodū ca.l.i.§.ſz q̄ dixim³.

i ¶ Si ō alia.crediderj.hoc ē vez q̄ certum ẽ eos diſſẽſiſſe.vt.ff.ō v̄bo.obli.ꝺtinu³.§.i.alias ät ſi ꝑt ſz vtriuſq̄ itellectū valere: valet ſz itellectū ꝓmiſſozis.vt.ff.ō v̄.ob.q ex ꝑſ ꝓb⁹.ꝛ.l.ſti.iſta.§. euz q.nec obſtat q̄ dr minoꝛē ꝑſtari debē vt.ff.ō le.i. apō Julia.§.ſcio.q̄ minoꝛ ẽ ẽp dare vult ꝓmiſſoꝛ vt.j.ō ac.§.ꝑterea. Si aūt ſz vni³ itellectū tm̄ valere pōt ſm ei³ intellectū valet.vt bodie dare mihi bononie.x.ꝓmittis.ſi ení de hac bononia i q̄ ſum³ itelligať valet.aĺ nō. vt.ff.de v̄.ob.l. quoties i ſtipulatōib⁹.ꝛ de reb⁹ oub.l.quotiēs.y.

k ¶ Promiſſū.ſiue dicā ꝓmittis homicidiū.facere ſiue dicam ꝓmitto.x.q̄ ꝓmittis facere homicidiū.vt.ff.de v̄.ob.gnāliter.

l ¶ Non valet. huuiſmodi.n.conditiones turpes ipoſſibiles ꝑſumunť a iure.vt.ff.ō ꝺdi.iſti.l.ſi filius. vnde non valet ſtipulatio: vt.ſ.e.§. ſi impoſſibilis circa q̄ tī dic ꝙ aut ipſz quod ꝓmittiť ẽ turpe vt facẽ homicidiū:ꝛ tūc nō valeret etiā pena appoſita.vt.ff.ō v̄.ob.l.generaliter ꝛ.l.veluti.ꝛ.l.ſi plagy.idē dico ꝛ ſi ſb cōditione turpi vt hic.aut ſi honeſtū ꝓmittať ſz tī turpiter vt dare.x. ſed ꝓmetum vel ꝓ doluꝫ.ꝛtūc valet ꝓmiſſio facta ſed excepti one elidiť.vt.C.de iuti.ſti.ꝺolo.in fi. niſi in caſu vbi ipſo iure nō valet ꝓmiſſio facta ꝓ metū.vt.ff. q̄ metus cā.l.ſi mulier.§.q̄ ſi dos. ſm Joan.

m ¶ Cū quis agere. hoc in cōtractibus: vt hic.ꝛ.ō v̄.ob.§. ex cōditionali.aliud in relictis.vt.C.ō cadu. tol.§. ſin autem aliquis. ꝛ.ff. de mateſ.l.ſi ita ſcriptum fu.i fi.ꝛ facit ad būc §.ō peri.ꝛ ɔ.rei vē. l.quod ſi pendente. ꝓmo reſponſo.

n ¶ Qui hoc anno.i. qui ſtipulatus ẽ his verbis. ꝓmittis hoc anno vel hoc mēſe

o ¶ Preteritis.i. elapſis: ſed ſecus eſt in relictis fauoze vltime volūtatis.nā in caput anni ꝑſtatio fit.vt.C.qñ di.le.ce.l.i.vł oiſtingue.aut ꝓmittit per hec v̄ba hoc anno vel quolibet anno.ꝛ tunc i fine anni fit ſolutio.vt hic ꝛ.ff.de verbo.obli.qui hoc āno.ꝛ.l.euz qui certarum aut ānuū: ꝛ tūc in capite anni fit ſolutio: ſiue legatum ſit: ſiue in contractu fiat ꝓmiſſio ſm Jo. ꝛ B.vt.ff.de cōdi.ꝛ demon.l.ſi in annos.ꝛ.ff. quādo di. le.ce.nec ſemel.vnde vſus.Annua ſi debes tunc inſpicies caput āni.Anno ſi debes in fine teneberis anni.de hoc dixi.ſ.de v̄bo.ob.in ꝓin. Sed quid ſi vſus ad fozū rem ꝓmiſeris.vł q̄ ſtatim icepto fozo poſſit agi.vt.ff. ad trebell.l.qui filius.§.ſabinus.

p ¶ Si fundū poſſit cū ɔmodo ꝓmiſſozis.vt.ff. ō v̄.ſi. l.nepos ꝓculo.nec tī nimiū expectaſ:ſz pri³ nō poſſet ſoluere.vt.ff.de v̄.obli.continuus.§.illud. Item ꝛ ſi in cōtinēti pōt.non tī ideo ſtatim exigiť.vt.ff. de ſolutio. q̄ dicim³.quoddam ergo tempus mediū exigimus.l. .x.diez ſz quoſdā.vt.ff.de oſti.pe.l.ꝓmiſſoꝛ.vel dic arbitrio iudicis.cū oli.l.nō ſit ōtermiatū.vt.ſ.ō iure deli.l.i.fi.q iuder ſtatuet tp̄s quoddā nec nimiū nec modicū.vt.ff.ō ſolu.l.ratū ꝛ rē ra.ba.l.quo ení.§.i.ꝛ.ff.de offi.iudi.i.R. Itē nūq idē ẽptī tatib⁹ q̄ ō i ſpēb⁹ hic dr. Rñdeo ñ imo tpe tāto ẽptū iudicať dať expectať vt.ff. ō iudi.l.ſi ōbitoꝛi.ſ.iij mēſiū.vt.C.ō. vſu rei iudi.l.ij.ſz q̄ſdā.vł veriꝰ dicvt nō.ſ.ō v̄.ob.§.ois.i glo.ibi.Stati.

q PRo eo ꝓmittit. ſ. principaꝝ ꝑ ſtipulationē ⁊ idem ſi quocūq; alio mō gs obligeſ. vt. j. e. §. i. ⁊. ff. e. l. i. Nūqd acceſſorie obligatiōi accedē fideiuſſor ꝑt? B. ſic. vt. ff. e. grece. §. fi. ⁊ ō ꝓpig. act. ſi rē. §. i. r ℂ Hoies. i. fideiuſſores. ſ ℂ Solēt. ſ. creditores.

r ℂ Cautū. ⁊ ē cautū ſine dubio vt. j. ō replica. §. fi. v ℂ In oībus. i. in oi ſpecie obligationū oūmodo nō ſit ō legē. vt. ff. e. l. cū lex. Sz otra. C ne fideiuſſo. do. den. l. i. Sol. illud ſpāle ē Jtē i pūctīb⁹ ⁊ futuꝝ ne gocys pōt accedē fidēiuſſor. vt. ff. ō iu. l. ñ quēadmōz. j. e. §. fidēiuſ. ⁊ ℂ Loſeſu ſi ue ēt ex maleficio vel q̄ſi vt. ff. e. l. grece. §. ſz ſi ex delicto.

y ℂ Nec. i. nō. Ac.

z ℂ Liuilis. ſ. tm̄ vt ꝑ eo q̄ fuit ꝓfeſſus ſpe future nuātōis vt. j. ti. ꝓri. bz tm̄ eādē exceptionē quā rē. C. ō nō nu. pe. l. pe. i fi. ⁊. l. tā mādatozi. ⁊ ſic nō ciuili tm̄ obligationi accedē fideiuſſorē: vt h̄ ⁊. o. l. oſ. ⁊. ff. e. l. fideiuſſor. §. ij.

a ℂ Nālis. ſ. vt ꝑ fuo vt ſubjē. ⁊. ff. e. l. fideiuſſor. §. fideiuſſor. Accipi g̃ c̄ꝫ tū ad oationē fideiuſſoris nō itereſt. ſed q̄ ad alia multū itereſt. ſ. iter ciuilē ⁊ nālē obligationē. vt. ff. ō oſti. pe. l. i. §. ōbitū. ⁊. l. qō marit⁹. §. ſigs aūt.

b ℂ Cui. ſ. obligationi. c ℂ Adeo. ideſt in tantum.

d ℂ Ꝓ o fuo. q fu⁹ ō iure nāli teneī tm̄ nō ciuili. vt. ff. ō odi. ide. ſi id q̄. ⁊. §. de libtinis. §. i. ⁊ §. de iuti. ſti. §. itez iutilis: ⁊ huic nāli accedit hic fideiuſſor. Aūt ipe fuus fideiubere ñ pōt. vt. ff. e. l. fu⁹. iſcio. ⁊. l. ſe.

e ℂ Obligeſ. fideiuſſor qui ꝑ eo intercedit.

f ℂ Dño. nō idē ecōtra vt dño ſuū poſſit fideiuſſorē dare. ⁊ ē rō. q̄ talis fideiuſſor obligādo ſe fuo ꝑ cōſequēs dño obligat. Jtē ꝑ eodē. ſ. dño obligat q̄ ē nō pōt: vt idē ꝑ eodē ⁊ apō eūdē poſſit obligari. vt. ff. e. ſigs ꝑ eo. §. i. ⁊. l. nerati⁹ ⁊. ff. ad vell. tuto. g ℂ Relingt. ſiue h̄ dictū ſit ſiue nō ⁊ idē i oi obliga. ex otractu vl̄ q̄ſi in reo pricipali: vt hic ⁊. ff. de act. ⁊ obli. l. ex otractibus. Sz qd ſi ad penā furti obligat ē vl̄ i alia act. vl̄ obligatōe que nō trāſit ad hēdes. R. nō puto teneri ex hoc caſu hēdez q̄ſi nāz mutet h̄ caſu ſtipulatio: vt. ar. ff. ſigs cau. l. ſi eū. §. q iniuriaz. ⁊. j. ō act. §. fuerat aūt. ⁊ facē ad būc. §. ff. e. l. iij. §. fi. b ℂ Fideiuſſor ⁊ ꝑcedē. puta fideiubeo i id qō ſibi credes vl̄ credidiſti vl̄ credis. nam his trib⁹ tpi b⁹ pōt accipi vt hic. ⁊. ff. ō vſufr. e. re. q̄ vſu. cō. l. cū. §. fi.

i ℂ Si plures. teneñt. idē etiā i plurib⁹ mādatib⁹ vt iudari ſtipularis: vel hominem nō poteris otinuo agere: niſi tm̄ ſpaciū ꝓterierit q̄ traditio fieri poſſit. De fideiuſſoribꝰ

P Roq eo qui ꝓmittit ſolent alij obligari q fideiuſſores appellā tur quos homines r accipere ſolent s duz curant vt diligẽtius ſibi cautū ſit. Jn t omnibus autē obligationib⁹ aſſumi poſſunt. i. ſiue re: ſiue verbis: ſiue litteris: ſiue conſenſu u otracte fuerit. ℂ Aſt nec v illud qdē intereſt vtrū ciuilis w an naturalis x ſit obligatio cui⁹ adijciat fideiuſſor adeo y qdez: vt ꝓz ſeruo quoq; obligetur z ſiue extranee ſit q fideiuſſorē a fuo accipiat: ſiue ipſe dominus a ſit in id qō ſibi naturaliter debetur. ℂ Fideiuſſor nō tātuz ipſe obligatur: ſed etiā heredē reliquit b obligatuz. ℂ Fideiuſſor c et precedere obligationez ⁊ ſeq poteſt. ℂ Si plures d ſint fideiuſſores quotquot erunt numero: ſinguli in ſoliduz tenentur. ℂ Jtaq; liberum eſt crediozi a quo velit ſolidum petere: ſz ex epiſtola e diui hadriani cōpellit creditoz a ſingulis qui mō ſoluēdo ſūt litiſcōteſtate tpe ptes f petere. Jdeoq; ſi quis ex fideiuſſoribus eo tpe ſoluendo nō ſit: h̄ ceteros onerat g. ℂ Sz ſi ab vno fideiuſſore creditoz totum ꝓſecutus fuerit: hui⁹ ſolius detrimentum erit: ſi is h ꝓ o quo fideiuſſit ſoluēdo nō ſit: ⁊ ſibi iputari oz cū potuerit iuuari ex epiſtola diui hadriani ⁊ ōſiderare vt ꝑ pte i ſe deī actio. Fideiuſſores i

bētib⁹. vt. ff. q̄ iuſſu. l. fi. ſz vī iure nouo qō ꝑ pte ſua tm̄ q̄lz teneat ipo iure vt iā non ſit neceſſaria epla de q̄ ſubjcit hic niſi erpſſe ſolidū ꝓmittat. ⁊ ſic vī cozrigi qō h oī: vt i auc. ō duo. re. §. i. colla. vij. vt veri⁹ vt puto ocā auc. logē i pūctīb⁹ reis debēdi i q̄bus ēt iure veteri videt fuiſſe cautū vt ꝑ partib⁹ teneant. vt. ff. ō duob⁹ reis. l. reoꝝ at ſec⁹ fit i fideiuſſorib⁹ quoꝝ q̄lz teneī ſolidū: vt ipe reus ꝑ q̄ intercedit. ⁊ ita bēbit locuz epla bodie vt olim.

k ℂ Ex epla. ſz vbi ē hec epla? R. nō hēm⁹ eā ſcriptā: multocies tm̄ ō ea mētioz fac lex vt h̄ ⁊. C. de oſti. pe. l. fi. ⁊. ff. e. l. Liter fideiuſ. ⁊. l. ſe.

l ℂ Partes. dic tm̄ epla fallit i .v. caſib⁹ vt i fideiuſſorib⁹ tutoꝝ q̄ nō iplorāt bñficiū. ſz tutozes iplo. ēt vt. ff. reꝑu. ſal.

fo. l. fi. ⁊. ff. ō tu. ⁊ ra. di. l. i. §. nūc tractem⁹. Jtē fallit i fideiuſſore fideiuſſoꝝ. vt. ff. e. ſi ꝓtes. §. fi. Jtē fallit q̄ ceſſi fideiuſſores ſoluēdo nō ſūt tpe litis oteſ. vt. j. ſubjcit ſtatiz. Jtē fallit q̄ eiuſdē ſūme ſūt fideiuſſores: ſz nō ꝑ eodē debitoze. vt. ff. e. ſi ā ticio. Jtē z q̄ inficiat: vt. ff. e. ſi dubiteſ. §. ita. Sz nūqd hec exceptio epte ē pemptozia vl̄ dilatozia vī pemptozia: q̄ ꝓſus pimit id i q̄ opponit. Jtē ecōtra vī dilatozia. q̄ añ litē otes. opponi oz: vt h̄ ēre vī dilatozia: vt. C. ō ꝓba. l. excep. Sz dico eā q̄ſi anomalā cū nec pemptoziā ꝓſus imiteī que vſq; ad ſniam opponit nec dilatozias: q̄ tm̄ differūt. vt. j. de excep. §. hec excep. ⁊. C. ſen. reſcin. nō po. l. pemptozias. Sz qd ſi ſoluit: nūqd ꝓtit q̄ſi ſit fauozabil⁹ exceptio. vī q̄ ſic: vt i vell. vt. ff. ō cōdi. ide. l. q. excep. ⁊. ff. eodē. l. ſi otēdat. Sed otra dico: q̄ nō iuenio q̄ ſit ſic fauozabil⁹: ⁊ q̄ ſuū recipit vt. ff. ō odi. ide. repetitio. m ℂ Onerat. ar. ō. ff. ad. l. rō. de iac. l. ij. §. ſigs. n ℂ Si is. ſ. reus.

o ℂ Diui hadriani. fac. ff. e. l. vt fideiuſſor. p ℂ Fideiuſſoreſ obligāt. ſz nūqd iid ipz i q̄ re⁹ teneī ſal tē remanet obligat⁹ q̄ſi plus fideiuſſit? qdā oīt q̄ ſic. ꝑ qb⁹ ē h̄ gnāle vtile ꝑ iutile nō vitiat vt. ff. e. ſi a reo. §. i. ⁊. C. ō do. ſigs. ar. §. ſz i his oīb⁹. nos ō. ſ. in nihilū teneāt. ⁊ ē ꝑ nob. ff. e. grece. §. illud.

q ¶ Nec plus.ꝫ hanc regulā ē.ſ.de re.di.§.ſi tñ rē alienā.Itē.ff.de ꝺben.emp.ſi i emptiōe.i pri.Itē ff.ꝺ ſolu.q res.§.mihi.x.§.ſtipulatur.t.§.mihi.rome.ſz his oib⁹ da gnālē ſolutōez: vt ſic expōas hāc lrāz.nō plus eē pōt i accessiōe tē.i.i accessoria obligatiōe ſm Jo. Itē ꝫ.ff.ꝺ iudi. nō quēadmodū. So.ibi nō eſt plus qz licz fideiubeat aī reū nō tā p⁹ius teneat. Itē ꝫ.ſ. e.ac.ne. ſz ibi nō eſt plus eo mō q̄ oī plus. oī.n.plus quatuoz mōis q̄rū nullus ē ibi.j.ꝺ ac.§.plus aūt.

obligari nō poſſunt vt plus debeāt dare q̄ debet is p q̄ obligant: nā eoꝝ obligatio accessio ē p⁹incipalis obligationis: nec⁹ plus in accessiōe eſſe poteſt q̄ in p⁹incipali re. ¶ Aut ex diuerſo vt min⁹ debeant obligari poſſūt. Itaq̄ ſi reus.x. aureos p̄miſerit: fideiuſſor in quinq̄ recte obligatur: extra⁸ vero obligari ñ poteſt. Itez ſi ille pure p̄miſerit: fideiuſſor ſub ꝺditione p̄mittere poteſt: ecōtra⁸ vero non poteſt. non ſoluz aūt in quātitate ſed etiā in tēpore minus aut plus intelligit⁹. ¶ Plus⁵ eſt.n.ſtatiz aliquid ꝺare: minus eſt poſt tempus ꝺare. ¶ Sīgd autē⁶ fideiuſſor ꝓ reo ſoluerit: eius recuperādi cā hēt cū eo mandati⁸ iudiciuz⁸. ¶ Grece⁸ fideiuſſor plerūq̄ ita accipit ſine etiā verbo Sz t ſi dixerit ꝓ eo erūt: ac ſi dixerit:

r ¶ Cōtra.i.ſi reus q̄nq̄ p̄miſit.fideiuſſor.x

ſ ¶ Cōtra.ſi reus ſub ꝺditiōe p̄mittat. fideiuſſor pure.

t ¶ Plus ꝺare. facit ad hoc.ff. ꝺ v.ſi.is cui.§. ſi.t.j. de ac.§. plus aūt.t.ff.ꝺ ſo.l.i ſoliduz t .ff.ſo.ma.ſi cō ſtāte.§.quotiēs

v ¶ Sīgd āt fideiuſſor ſoluerit: ſiue p⁹iudicē ſiue ñ. vt.ff.mā.idē.ꝫ §.fideiuſſores. ſz fallit i caſib⁹ quatuoz t añq̄ ſoluit agit mā. vt ſi hoc dictū ſit: vt ad tps teneat. Itē ſi fuerit ꝺēnatus. Itē ſi cepit bona ſua diſſipare reus. Itē ſi diu ſterit fideiuſſor i obligatiōe. vt.C.mā.ſi p ea.t.ff. mā.l.lucius. al⁹ non agat anteq̄ ſoluat. ſz ſoluē ꝺz vt.ff.ꝺ ꝺdi.inde.l.idebitā. Sz etiā i caſibus nullo mō agit vt ſi p̄mitto. aut donādi aīo aut i rē ſuam fideiuſſit. vt.ff.mā.ſi remunerandi.§.ſi paſſus.l.ſi pñte. Itē ſi ꝺ actū ſit vt nō agā. vt.ff.mā.ſi remūerādi.§.ſi marcellus. Item ſi mādatū nō ſit obligatoriū. vt.ff.mā.§.illꝺ. Itē t ſi fideiuſſor nō oppoſuit exce. quā ꝺbuit opponē. vt.ff.mā.ſi fideiuſſor

v ¶ Mādati. ideſt actione.

x ¶ Judiciū ſi iterceſſit mādatū ēt eo pñte fideiuſſiſſz vt.ff.mā.q fide.t.l.ex mādato.y ¶ Grece fac .ff.e.grece.i.p̄n.t.j.qꝺ⁹ mo.tol.ob.§.ſz t grece.t ſ.ꝺ v.ob.ſz vtz.z ¶ In ſtipulatiōib⁹ fcm.q.ꝺ. ita ꝺicē ſcriptura ac ſi ve ita fuiſſz fcm̄ qꝺ forte fuit vl⁹ nō fuit actū: certe p̄ſumit⁹ p ſcriptura vt ſic videatur actū t ē hec ſcriptura p̄uata. ꝺicit.n.ſi qs ſe tē. t ex cā. vñ i cōtinēti p⁹iudicat. niſi ꝺ pbet. vt.ff. de nō nu.pe.gnāliter.t facit ad hūc.§.ff.ꝺ v.ob.§.ſciendū.t.C.de ꝺben.ſti.l.y.t.ſ.ti.i.§.ſi ſcriptū.i ſcriptura aūt publica oſtat t ei ſtādū multomagis ni ſi cōtra pbet. vt.C.ꝺ pba.cū pcib⁹.t i auc.ꝺ fideiſtru.§.ſi vo mō.i pri.§.col.vi. Itē nō hic p̄ſumi oia ſolēniter acta qꝺ pbāt ſdicte.l.a

ſ ¶ Soleniter.i. interrogatione fcāz fuiſſe quā neceſſe ē p⁹cedē. vt.ſ.ꝺ v.ob.in p⁹in.t.C.de ꝺtraben.t cōmit.ſtip.l.i.

b ¶ Acta.ſz ꝺ.ff.ꝺ publi.q̄cunq̄z.§.fi.So.ibi ſūt extriſece ſolēnitates ꝺ tutore t iudice q ꝺbēt adeſſe cuz pupillus vendit. At hic actus p̄miſſionis nullus ē ſine actu interrogationis. vnde et quo dixi: fideiubeo vel p̄mitto itelligit⁹ interrogatio fcā ē q̄ſi ps p̄miſſionis. t ſic nō extriſeca ſolēnitas cū ſit ps ſtipulatōis

De litterarū obligatione. Rica.

c ¶ Olim ſcriptura .i. ſolēnitate q̄ꝺā ſcripta. q̄ per quedam noia ſpālia fiebat vt ſubijcit.

d ¶ Plane. licet dcā ꝺba i vſu eē ꝺſierit plane tē.

e ¶ Sigs. homo p⁹iuatus. idē eſt t ſi fiat p aliū ꝺmodo p publicā p⁹ſonā. aliō ſi p p⁹iuatā: vt.C.de pba. inſtrumēta. ar. tñ ꝺ.ff.de pig.l.ſi fideiuſſor. §.i. ſz ibi i ſcribētis p⁹iudicium credit. f ¶ Debere. ſ. ex cauſa mutui t ſine ſtipulatiōe. hec eni ꝺba nō ſūt apta ad ſtipulationē. vt.ſ.ꝺ v. ob.§.i. Si āt ſine cā nō p⁹iudicat. vt.ff.ꝺ pba.cū ꝺ idebito i fi. Quid ſi ſtipulatio iteruēit. R.t tūc ꝺz locū effectui⁹ti. nā exce. i fcm̄ pōt opponē. vt.C.e.l.cū vltra t ſi ſpe future nuātiōis: al⁹ ſi tāq̄ iā eēt ꝺbitū cū nō eēt ſciēter ofiteat. vl⁹ ꝺonare: al⁹.i.ſi ñ vult ꝺonare. ſz qz credit ſe ei ꝺbē nō valet ſtipulatio: qz obijcit exceptio. vt.ff.ꝺ re iu.l.cui⁹.t.ff.ꝺ exce.ꝺo.l.y.§.y. t nō cauteꝫ q⁹ pⁿba pñs tpis fit obligatio. vt p hec ſcribo me ꝺbēvl⁹ ofiteor me ꝺbē vt ꝫ oī t ſic ē ꝺ opi.nāz q̄ ꝺicim⁹ obligatōz ifis ꝺbē fieri pⁿba futuri tpis tñ. C.ꝺ poſtu.l. ſub ſpecie vt ſcribo me ꝺatuz tibi. x. ex cā mutui ad iſtar ſtipⁿatiōis q̄ p⁹ba futuri tpis tñ fit vt.ff.ꝺ v.ob.ſtipⁿlationū.§. ſtipⁿlatio. ſz certe nec ꝫ ꝺico q⁹ p hec ꝺba naſcaī nē t vt nē: ſz q̄ſi ēt p⁹us nata ſit. ſi ofiteor p⁹ba pñs vl⁹ p⁹iterit tpis t fac. C.ꝺ epi.audi.l.ſi pñs.t.C.e.i ꝺctib⁹. i p̄n. vel apti⁹: ñ facit hec ꝺba vt obligat⁹ p⁹ſuar. ſz bēaz exceptiōz. vl⁹ veri⁹ ſz apponā ꝺba pñs vl⁹ p⁹iteri tpis tñ ſp⁹ telligūt futura. qd.n. pdeſt ꝺcē: ofiteor me x. accepiſſe vl⁹ ꝺbē. x. ex cā mutui t ꝫ ſcribā ntñ itelligat t iō reddā. Itē qd ſi ꝺcā recepi ab illo. x. ex cā mutui t ꝫ ſcribā. R.nt qdā ñ teneri pp ſdictā rōez qz p⁹ba futuri tpis ꝺz fieri, Sz certe ſaī puto q⁹ p⁹ſumar obligat⁹ ſīc t cū ſcribo me ꝺbē. vt ꝫ. nec.n. ꝺbis imo reb⁹ legē ponim⁹ vt.C.cōia ꝺ.l.l.y. vl⁹ ꝺic q⁹ ibi itelligit futuz vt ꝺixi

g ¶ Scripserit.i.scriptura cõfessus fuerit ibi:
h ¶ Numeratũ.alias eni si numeratũ eet nõ litteris sed re obligatus eet.vt.s.gbus mo.re.ꝺbi.obli.i.℟.
i ¶ Multũ.hoc exponit.j.pr.k ¶ Exceptionẽ.s.nõ nu. pe.q̃ põt ꝓponi siue petat actor siue nõ.vt ar.C.e.l.si q̃s ⁊ i scriptis ℟ quosdã vt i auc.de tem.non nu.pe.sup dote.℣.i. vel forte illud spãle i dotẽ.primũ tñ ꝺm Jo.verius est.
l ¶ Cõstitutũ.a multis Imperatoribus q fecerẽt leges tales .C.eo.ꝓ totũ. vsq ad legẽ gnãliter.nã postea Justiniani sũt.
m ¶ Bodie.sic loqr q̃si supdicta loquãtur ante tpa iustiniani:⁊ nũc subjcit ꝙ bodie fit idẽ.Ut ꝺic bodie.i. postq̃ cucurrerit hoc tẽp⁹.s. quinquenniũ. olim bodie biennium. vt .j.pr.⁊ ꝺm hoc non debet esse.⁊ in tex.
in vsu ¶ Planed siquis[e] deberet se scripserit[s] qꝺ sibi numeratus[z] nõ est: de pecunia minime numerata: post multũ[l] tẽporis exceptionẽ[k] opponere nõ potest: hoc .n. sepissime ꝓstituz[l] est: ⁊ sic fit vt ⁊ bodie[m] dum querimõ[n] potest scriptura[c]: obligẽ[p]: sz ex ea nascit[q] ꝺditio[q] cessante.s. verbozũ obligationẽ[r]. ¶ Multum[f] .n. tempus in hac exceptione antea quidẽ ex principalibus ꝓstitutionibus[r] vsq̃ ad quinquenniũ ꝓcedebat: sz ne[u] creditores diutius possit
suis[x] pecunijs forsitã defraudari:ꝓ ꝓstitutionẽ[y] nr̃az tps coartatus est: vt vltra[z] biennij metas huiusmõi exceptio minime extendatur[ɑ].
De obligatione ex cõsensu.
Onsensu[a] fiunt obligationes in emptionibus[b]: venditionibus[b]: locationibus[c]: ꝺuctionibus: societatibus[d] mãdatis[e]
¶ Ideo aũt istis modis obligatio ꝺicitur ex consensu ꝺtrahi quia neque scriptura[f] neq̃ ꝓsentia omnimodo opus est ac nec ꝺari quicq̃ necesse ẽ:
n ¶ Non potest.scilicet ꝺum querimoniam ꝓponere non potest ꝺe exceptione non nu. pe.qz cucurrit tempus.i.obligabitur per scripturam ad ꝺandumpecuniam non numeratam.Accursius.
o ¶ Scriptura.i.p scripturã.sed certe videtur neminez scriptura vel litteris obligari sed intellectu qui ex litteris ꝓcipitur ⁊ verbis. vt.ff. ꝺe act.⁊ ob.l. non figura quod quidam concedunt. sed certe vtrunq̃ facit ad obligationem ⁊ ipa figura ℟az ⁊ consensus quem exprimũt.⁊ ꝙ ꝺicta.l.oꝛ nõ figura scilicet sola. Item nũqd ⁊ ꝓbriam scripturam obligatio ciuilis nata potent tolli si creditoz sic scribit. Cõfiteoz me non numerasse vel te ofessũ nõ fuisse: vel illũ soluisse. ℟.sic.vt.ff.ꝺ re iur.l.nihil tam naturale ẽ.
p ¶ Obligẽ.s.ciuiliter ⁊ nãliter post bienniũ quasi biennium pariat naturalẽ obli.nam ante erat ciuilis tñ non naturalis.cum nihil numeratũ fuerat. Item si ciuilis nõ esset frustra ꝺicereꝫ hr̃e locũ exceptio. ꝺicim⁹ ergo ꝙ sola ciuilis sit ante bienniũ.sed post biennium naturalis aꝺijcitur. vel qꝺ ẽ verius nõ aꝺjcitur sed prima ciuilis icipit hr̃e vim naturalis ⁊ ciuilis.nã ⁊ stipulatio est ꝺe iure ciuili.hẽt tñ effectũ nãlis obligationis ciuilis.nã ciuilis ꝑ se nõ valet ad exigendum vt ꝺixim⁹ .s.ꝺe obliga.ℊ.i. Jtẽ sic ẽ in re iudicata.adhuc tñ ꝺicit quidam vt Jac.⁊ bug.ꝙ si vult post bienniũ excep.opponere ⁊ ꝓbare sibi nõ nu.pec.ꝙ admittit:sed ante bienniũ ꝓbat creditoz: vt.C.e.l.si ex cauti.qꝺ certe ẽ equuz ⁊ ita bienniũ hoc solũ operet ꝙ ꝓbationis cõmertatur onus.⁊ etiã ꝑ bis facit qꝺ alias ꝺicit ꝙ non fiant illicite exactiones.vt.ff.ꝺe offi.pre.l.illicitas. Sed certe aliter ꝺ iure videt.s.vt nullo mõ admittatur ẽt ꝓbãs. nam sacramentũ nõ potest ꝺeferre quod est spes ꝓbationis: vt.C.e.l.i cõtractibus.ℊ.illo.⁊.C. ꝺe iure ꝺeli.l. finali.ℊ.licentia.sed certe satis credo primũ vez ⁊ equum. nec obstat qꝺ ꝺ iuramẽto ꝺixi:qz ex tpe illius legis in cõtractibus nõ habet iuramentum viz ꝓbatiõis si nõ vult aduersarius: vt.C.ꝺe iure iurã.l.gnãliter.ℊ.sin autem. Accursius.
q ¶ Ꝺitio.s. ex illa.l.C.ꝺe fi nu.pe.l.in contractibus
r ¶ Obligatiõe .i.stipulatõe q ꝓbis fit.nã tũc ti. iste cessat: ⁊ hẽt locũ.ℊ. ꝺe ꝓbo.ob.qñ accepit. vel habz locũ exceptio in factuz.vt.C. e.ti.cum vltra qñ nõ accepit.
s ¶ Multũ. qz post mltũ tps exceptionẽ ꝑponere nõ põt vt.ℊ.mõ ꝺixit. Quid sit multũ exponit hic ⁊ nota multuz
pro quinquẽnio poni sz ꝺiu.ꝑ decẽnio ponit.vt.ff. qui.⁊ a q.si cũ fideicõ.ℊ.aristo.
t ¶ Cõstõib⁹.q̃s nõ hẽm⁹.v ¶ Sz ne creditores.ñ solũ isti:sz vi.x ¶ Suis pecunijs sub au.etiã nam occasione huiusmodi si darem⁹ lõgũ tps etiã veri debitores iterdũ talia opponerẽt:⁊ ita occasione liciti cõmitterẽt illicitũ qꝺ ẽẽ ñ ꝺz .imo etiã licitũ coartat vt vitet illicitũ.vt ℟.⁊ auc.ꝺ ecclesiastic titulis.ℊ.imo alia.i prin.colla.v.
y ¶ Per ostõez.vt.C.ꝺ nõ nu.pe.l.i ꝺctibus.
z ¶ Ultra biẽny.sic.C.ꝺ oi agro.ꝺ ser.l.q agros.
ɑ ¶ Extẽdãt.⁊ hoc i cã mutui.si vo ex alia cã ofiteatur i scripꝰ veluti emptiõis vl sili:i cõtinẽti piudicat sibi nec põt otra ꝓbari nisi ꝑ aliã scripturã vt.C.ꝺ nõ numerata pecunia.l.gnãliter. Jtẽ hic i ꝺbitoze ofitẽte:sed in creditoze ofitẽte sibi solutũ.xxx.ꝺies statuũf.nisi i casibus vbi i cõtinẽti ꝑiudicat.vt.C.ꝺ nõ nu.pec.i ꝺctib⁹.ℊ. sup.certis.⁊ .ℊ.sed ⁊ qñ.

De obligatõe ex ofessu. Rica.

a ¶ Onfessu.sic.ff.ꝺe act.⁊ obli.i.cõsensu.
b ¶ In emptionib⁹.vt.ff.ꝺe ꝺben.emp.l.i.ℊ. fi.⁊.j.ti.i.in prin.
c ¶ Locationibus.vt.j.ti.y.in prin.
ꝺ ¶ Societatib⁹.vt.j.ꝑ socio in pri. Sed otra.ff. ꝑ socio.l.iiy.i.℟.sz certe ibi nõ negat gn cõsensu otrahat societas.vnde nõ est cõtra.
e ¶ Mãdatis.sz nõne ẽt i stipulatiõe ofessus ꝺz interuenire.vt.ℊ.ꝺ v.ob.ℊ.sz hic.z.ff.ꝺ pac.l.i.ℊ. pe. ℟.bi exꝑssis vbis ꝺz eẽ cõsensus.vt.ff.ꝺ v. obli. .i.ℊ.i.b aũt aio sine vbis ⁊ iter absẽtes.vt.j.pr. ibi iter pntes tñ vt ℊ.ꝺ iuti.stip.ℊ.itẽ vboz.
f ¶ Scriptura.hic caute nota ꝺfiam quã facit iter hunc ti.⁊ sup iozes:nam ꝙ ꝺicit neq̃ scriptura.in

hoc discrepat ab obligatione lr̃az: vt.s̃.ti.i. Itē eo q̃ dicit.neq; pñtia dicit ꝓpter v̄boz obligationē q̃ iter pñtes fit. vt.s̃.de inu.sti.§. itē iutilis. Item q̃ dicit nō ē necesse quid dari. ideo dicit vt discrepet ab alia q̃ fit re.vt.s̃.gb̄ mo.re s̃.ob.p totū.

g ¶ Per epl̄az. vt.ff.de rei vē. l.q̃dā mulier.

b ¶ Itē i his fu it superioz dcta ad tria gnā ob ligationū. Bāt fit dcta ad sti pulationē vel v̄boz obligati onem.

i ¶ Cōtractib⁹ q̃ fiūt dcēsu.

k ¶ Oportet.q. .d.bincinde s̃ bitur obliga tio ēt i his q̃ nō sūt ocā.nā vēi unt vsure post mozā. vt.ff. de ac. emp. iul.§. ex vēdito. Idē ē t i oib⁹ bōe fi dei iudicijs. Iz nō ex s̃ctū. sed q̃si nascāt vt.j: de ac.§.i bōe fi dei.

l ¶ Alius stipu letur.q.d.nccē ē q̄ oia dicant in stipulatiōe. nā al̄ nihil vēit i talē obligatio nē.vt.ff.ō neg. gest.l.si pupilli. i fi.t.l.qz rantūdē.

m ¶ Optio t vēditio otrahit.hic nō trib⁹ mōis pfici emptiones. vno mō.s.ex quo ñ pñt di scedere otrahētes vt.C.ō actio.t obli.l.fīc initio. Iz quē modū ēt additionalē emptio pfecta. Sc̄do mō q̃ ē pura: t tūc incipit periculū rei ad emptorē ptinēr. vt.ff.ō peri.t cmo.re.vē.l.necessario i p̄n. t ita ꝺbitur hic siue pficiē. Tertio mō q̃n res tradi tur plus pfici adhuc siue ipleri. vt.ff.ō ac.ēp.figs rē alienā.n ¶ Simul.i.statim. ¶ Atq;.i.postea.

o ¶ Nuātū.nec aligd datū loco p̄cy vt.s̃.ti.i.i p̄n.

p ¶ Arre.vt.ff.e.q̄ō sepe.i p̄n.q ¶ Emptiōis ōcte nō aūt ō subā ōctus.r ¶ Sine scriptura.i.sine so lēnitate scripture.s ¶ Vēditiōib⁹.s.q̃ fūt sine scri ptura.t ¶ Cōficiūt.pz hic q̄ alia ē emptio siue vē ditio i scriptis: alia sine scriptis. In scripꝭ oꝝ q̃n b agūt otrahētes vt nō al̄ valeat ōctus nisi fiat scri ptura fz q̃sdā: q̄ nō videm⁹ i vsu. Alij oñt vt ꝑla. q̄ sufficit q̄ otrahētes vl̄ aliqs eoz dicat i p̄rinci. otract⁹ q̄ ide scriptura fiat lz nō dicat q̄ al̄ ñ va

vt substantiā capiat obliga tio: sz sufficit eos q negocia gerunt osentire: vñ inter ab sētes quoq; talia negocia cō trahunt: veluti per⁸ epistolā vel p nunciū. ¶ Itez[b] in his otractibus[i] alter alteri obli gatur in id q̄ō alterum alteri ex bono et equo p̄stare oz[k] cum alioquim in verboꝝ obligationibus alius[l] stipu letur: alius p̄mittat.

De emptione t venditione.

Emptio[m] t venditio otrahit simul[n] atq; ꝺe p̄cio conuenerit q̄ uis nonduz p̄ciū numera tuz[o] sit: ac nec q̃dez arra data fuerit: naz q̄ō arre[p] nomine datur argumētuz est em ptionis[q] t vēditionis otracte sz hoc q̃dem de emptionibus t vēditiōibus q̃ sine scriptu ra[r] osistunt obtinere oz: nam nihil a nobis i huiusmōi ēpti onib⁹ t vēditionibus[s] inoua

leat nisi fiat. t h̄ approbo .vt.C.de fide istru.l. ōct⁹.ibi. Illos tñ q̃s i scripꝭ fieri uenit tē. Si aūt simpliciter fi at otrac⁹: sz postea ad pbationē fiat scriptura valz q̄ō actū ē t ēt valuisset sine ea.vt.ff.de pig.ꝺbit. Et eodē mō dico ēt itelligēdū vbicūq; oꝝ lege otractū aliquē scripꝭ fieri vl̄ distra ctū vt.C.ō testi.l.te stiū.t auc.de testi. .§.t lz.col.vij. Sz cū fiat i scripꝭ huiusmodi vēditio.t sine scriptura ñ valeret q̄re nō oꝝ obligatio lr̃az? R̄. qz ali ō bēt nomē.s.emptio t ve rū ē hoc nomē.at in mutuo ñ ē vez mutuatum eē.tūc.n.re eēt obligatio otracta vt s̃.de lit.ob.§. plane.

v ¶ Cōstituim⁹. p̄te riti tpis ē.t dic vt.C de fide istru.ōctus.

x ¶ Fuerit.s.hec in strā.t subau. nō al̄ valeāt nisi tē.

y ¶ A contrahēte.s. vtroq;.s.emptoze t vēditoze:t tal̄ sub scriptio fit al̄ vbi cō tract⁹ fit ali⁹ i scripꝭ vt i auc.de fi. istru. .§.figs igit.t.§.figs mutui.t.§.se.

z ¶ Nisi.instra que vulgo rōnes dicunē ꝺm Jo.

a ¶ Cōpletiones.i. nōdū ꝺplemētum.

b ¶ Acceperint.s.ab eodē tabelliōe t a ptib⁹ vt subycit.

c ¶ Et fuerit.s.q̃ petaī p̄ itereſſe t p iuramēto i litem

d ¶ Absoluta.vt qz leta fuerit ptib⁹ t laudauerit. vl̄ dic absoluta.i.scripta.e ¶ Pena.sz quō sine pena cū stati i arris eū puniat. R̄. sine pena itereſſe.t iureiurā. i litē. nā hec pena eēt q̃tū ad solueē. Iz nō q̃tū ad accipiētez vt.ff.si qs ius di.nō ob.l.i.§.fi.nō aūt ab arris.al̄r libe raī vt subycit. Ita tñ tē. Itē iste tal̄ ñ facit.ō.l.C.de ac. t ob.sicut cū hec lex sibi p̄mittat. Et nō q̃ hui⁹.l.p̄mis sio ē cū aliq̄ pena.arg.otra. i auc.ostitu. q̃ō dig.§. illō. col.vi. Sz si ñ ē scriptū t tñ res ē tradita.an valeat trās latio. Quidā oñt q̄ nō. vt.C.ō suffrag.l.vnica. Alij ō.vt .C.figs alteri vl̄ sibi.l.multū itereſt.t.l.dolo. Distigue aut p errozē aut sciēter.f ¶ Lōpellit.sz q̃ actiōe. R̄. cō dit.ex.l.ista.t ex.l.illa.C.de fide istru.otract⁹: vl̄ eēt p offm̄ iudi.vt ar.C.de rescin.vē.l.y. Itē p ac.exēpto.si tñ fiebat vēditio sine scripꝭ.nā si fieret i scripꝭ nisi esset nōdū opletū.nō agereī actōe exēpto cū nō esset adhuc vēditio vt hic oꝝ.sz p odi.ex.l.vl̄ offō iudicis.vt dictū ē Sed nūqd vltra hāc duplicationē arraz tenet vendi-

tor ad itereſſe ſi non tradat. vt ff. de act. emp. l. i. z. l. ex empto. ſ. idē ait. Ⓓ. z Azo. dicūt q̄ nō. qz ſibi preiudicat accipiēdo arras. ſic z alias ſibi ꝓiudicat qs ſe eligēdo. vt. ff. de tribu. act. q̄ i heredē. ſ. eligere. Itē qz hoc videntur agere contrahentes inter ſe vt amiſſione et duplicatōe arraꝝ debeant eſſe contēti. ergo ꝓ expreſſo ē habendum. vt. ff. ſi cer. pe. cū qd. Item facit. ff. de. l. y. cū filius. ſ. cū varijs. B. z Johā. otra. dicunt eni adhuc poſſe agi ad hoc vt tradat. vt ad itereſſe ita vt arre intereſſe computentur. z facit ꝓ eis. ff. ō teſta. mili. l. iij. z. ff. de ioffi. teſ. mſ z. C. ō pac. do. l. ſi. facit meli⁹. ff. ōac ēp. z ven. predia. in fi. Sed qd ſi dederit ꝓ arris z ꝓ pagamento. Rn. pactū ſeruādum. i. nō pōt ab eo diſcedere. vt. ff. de pac. in traditionib⁹ z duo opari vnū. vt arre debeāt duplicari vēditore penitente. Item vt emptio remaneat firma et agatur ad intereſſe Item emptore penitente: eadem duo operantur.

¶ Preciuz aūt ꝺſtitui oportet: nam nulla ēptio ſine p̄cio eſſe[b] pōt: ſz[i] z certuz eſſe p̄cium[k] debet: alioquin ſi iter aliquos ita ꝺuenerit: vt quanti Ticius rez eſtimauerit tāti ſit empta: inter veteres ſatis abundeq̄ hoc[l] dubitabaſ ſiue oſtet vēditio ſiue ñ. ¶ Sz noſtra deciſio[m] ita h̄ ꝺſtituit: vt quotiens ſic ꝺpoſita ſit vēditio: quanti ille eſtimauerit[n]: ſub hac cōditione ſtaret ꝺtractus: vt ſi qdez ille q̄ nominatus[o] eſt: p̄cium diffiniuerit[p]: tunc oīmodo ſm ei⁹ eſtimationē z p̄cium ſoluatur[q] z res tradatur[r]: et venditio ad[ſ] effectuz ꝓducatur ēpto/re quidē ex empto[t] actione: vēditore ex vēdito agente.

¶ Sin aūt ille q̄ nominatus eſt: vel noluerit: vel non potuerit p̄ciuz diffinire: tūc p[u] nihilo eſſe vēditionē q̄i nullo precio ſtatuto[x]: qō ius cuz in venditionibus nobis placuit nō ē abſurduz z in[y] locationibus z i ꝺductionib⁹ trahere

¶ Itē[a] p̄ciū i numerata pecunia oſiſtere ꝺbēt: nā z in ceteris rebus an preciū eſſe poſſet valde querebaſ: ueluti an homo aut fūdus: aut toga alterius rei ē poſſit: p̄cium: Sabinus caſſius etiā in alia re putant[b] p̄cium poſſe ꝺſiſtere: unde illud ē qō uulgo dicebaſ: ꝓmutatione rez ēptionē z uenditionē ꝺtrahi: eamq̄ ſpeciez emptionis et uenditionis ueruſtiſſimā eſſe

Jtem emptoze penitente: eadem duo operantur.

g ¶ Expreſſum. i. nihil dictū fuit a ꝑtibus qd ſup arris fiat alio penitēte. h ¶ Eſſe ꝑt. vt. ff. e. l. y. z. C. e. l. vltia.

i ¶ Sed certū. nō duo. z q̄ p̄cium ꝺz eſſe. z q̄ certuz.

k ¶ Preciū. repetit de p̄cio quod debet intervenire: vt addat duo. ſ. q̄ ſit certum. item in pecunia numerata.

l ¶ Hoc. i. de hoc. m ¶ Deciſio. vt. C. ō ōnē. emp. l. fi.

n ¶ Eſtimauerit. nota q̄ caute ponit de tertia perſona nā ſecus ſi in ꝺtrahētis arbitrio. vt dicem⁹. ī. e. ſ. ēptio.

o ¶ Nominatus eſt. Quid ſi innominatum contulimus vt vendo ꝓ quanto eſtimabitur. Rn. ñ valet inſtar locationis ſic facte. vt. ff. loca ſic merces. i ꝑtin. niſi i vno caſu qui ē. ff. de pig. l. ſi fundum. ſ. fi.

p ¶ Diffinierit. etiam inīq. qz a ꝑſona certa non reddiſ vt. ff. de v. ob. ſigs arbitratu. z hoc verum eſt qñ id qō ē de ſubſtantia ōctus apponit: ſecus ſi oferatur qō eſt de accidente ꝺtractus. naz tūc ad arbitriū boni viri recurriſ. ff. e. hec venditio. z. ff. ꝓſocio ſi ꝺtra. z. l. ſi societatē. ff. locati. l. ſi i. l. i ꝑti. q̄ oēs huic ſūt ꝺtrarie. z hoc ꝟz Jo. ſz ſm Azo. hoc redigit ad arbitriū boni viri. z ſic nō cōtradicūt dicte. ll. nec ob. dicta lex. vt. ff. de v̄bo. obli. l. ſiquis arbitratu. quia ibi non fuerat arbitratus: quo caſu ocedo non recurri ad boni viri arbitriū. Sz qñ ꝺ ūnique diffiniri. Rn. forte vltra dimidiaz iuſti p̄recy vt ar. C. de reſcin. vēditione. l. ſi volūtate. z. l. y. vl vt puto iudicis officio expeditur, et ſi minoz ſit deceptio dūmodo nō minima. vt. ff. de in inte. reſti. l. ſcio. nam nō tantum ſibi cōmittit i alienis q̄tū ipſe oñs licuerit. vt. ff. ſo. ma. l. et. ſ. i. z. l. ſi oſtāte. ſ. ſi maritus.

q ¶ Perſoluaſ. ita q̄ fiat accipiētis. vt. ff. de act. emp. ex empto. ſ. i. et vſure poſt moꝛā vt. ff. de ac. emp. l. Jul. ſ. ex vēdito.

r ¶ Tradaſ caute dicit tradaſ z nō dicit det. nam nō tenef facē accipiēſ: ſz de euictione ſe obligauit vt ff. de actio. ēp. ex ēpto. i pri. Sz nūqd p̄ciſe tenef ad rem tradēdā. Ⓓ. dicit q̄ ſic z facit p eo qō h̄ ꝺ oio tradaſ. C. vt h̄ z. ff. de rei ven. q restituere. z ſ. de dona. ſ. alie. ſz B. otra. dicit eni euz liberari ꝑſtādo itereſſe z facit p eo. ff. de ac. ēp. l. i. i. Rn. z. l. ex empto. ſ. idē ait. z. C. de ac. emp. l. iij.

Sed forte hic poſſet diſtingui. an venditoz habeat rez z tunc ſententia. Ⓓ. teneat per ſuas leges an non habeat rem. z tunc aut dolo vel culpa deſit eam habere in fraudem. puta emptoris: et tūc ſententia. B. teneat. aut ſine dolo z culpa. z tō nō tenef venditoz. vt. j. e. ſ. cū aūt. eēt eni valde mirum quod ait. B. vt ſi compellatur eſtimationez ꝓ re recipere. vt. ff. ſi cer. pe. l. y. ſ. y. z. C. de fi decom. li. l. fi. Item ſic improbe pacta rumpere. cum prētoz dicat pacta ſeruabo. vt. ff. de pac. iuſ. gen. ſ. prētoz ait.

s ¶ Ad effectum. ſcilicet iam dicto modo. ſ. per traditionem rei z p̄recy. vt. j. q mo. tol. ob. ſ. finali.

t ¶ Ex empto. nō q̄ ex ēpto ēptoz. ex vendito vēditoz agit. vt hic. z. ff. ō act. emp. l. ex empto. p̄ime Rn. z. l. Jul. ſ. ex vendito.

v ¶ Pro nihilo. vt nec ad boni viri arbitrium recurratur vt modo diximus. ſed legatuz non. ideo eſt pro nihilo ſic relictum. vt. C. communia de le. ſi duobus. ſ. ſiquis. ſed ibi fauoze vltime volūtatis ne pereat.

x ¶ Statuto. ſiñ q̄ eē ñ pōt vēditio. vt i p̄i. huj⁹. ſ.

y ¶ Et in locationibus. vt. ff. loca. ſi merces. i p̄i.

a ¶ Itē p̄ciū. dixit precium debere certuz eſſe nūc dicit q̄ in numerata pecunia.

b ¶ Putant, ſed male, vt. j. dicam.

c ¶ Poeta homero. nō ar. q̄ auctoritates auctorū ꝛ philosophoꝝ sūt i causis allegande. sic. ff. de sol. si pater. ꝛ. ff. de iudi. ꝓponebat. ꝛ. ff. de sta. ho. l. septio. sed iterdū redarguūt. vt. hic. ꝛ. ff. de rei viui. in tantum. §. fi. ꝛ. l sed diui.

d ¶ Rebus. puta equis.

e ¶ bis ꝥbis. .f. grecis. q̄ legi non possunt.

f ¶ Diuerse scholē. singlar numeri ē h. sic .j. mā. §. is q ex equit.

g ¶ Expediri. i. cognosci.

h ¶ Speciē cōtract⁹. s. inoiati nā nō hz nomē suū. vt. ff. de re pmu. l. i. §. itē ēptor. Sz quare dr innominat⁹: cū ita curiale nomen hēat. R. qz illi ꝺctus sūt noiati qui statiz vt fiūt pariūt ac. vt. ff. de pac. iu regē. i pri. siue fiāt ꝺsensu. vt vēditio. vtꝫ. e. i pri. siue re. vt mutuū. vt ꝫ. g. mo. re. ꝫ. ob. in pri. Ar pmutatio necer pacto pit ac. nec re sz perit ex vtroq; z. s. postea dubū re iteruenīēte ex pacto p̄. vt subtiliter colligit. C. ō re. pmu. ex placito. ꝛ ex hoc cō tractu oritur actio p̄scriptis ꝥbis. vt. j. de acti. § actionum. ꝛ ddi. ob causaz. vt. ff. ō p̄scrip. ver. l. naturalis. §. i.

i ¶ Digestis. vt. ff. eo. l. i. §. i.

k ¶ Latius. i. melius ꝛ apertius in. ff. dicitur q̄ hic

l ¶ Diximus. ꝫ. eo. in pri.

m ¶ Statim. sed certe imo non statim. sed ir. fūt necessaria. primo q̄ venditio fiat non in scriptis aliās. i. si fiat i scriptis veditio non transit ad emptorem periculū. nisi nondum esset completuz vt hic. ꝛ. C. de fi. illstru. ꝺtractus. ꝛ. C. de pi. ꝛ cōmo. rei vē. cū iter. Itē q̄ fiat pure. alias ñ peat emptori. Iz secus si facta sit deterior. vt ff. de pi. ꝛ commo. rei ven. q̄ si pendente. Item q̄ sit facta venditio in specie. nam si in genere: vt puta vendo hominem nō perit emptori ante traditionē. vt. ff. de peri. ꝛ cōmo. rei. vē. l. eū. ꝛ. l. q̄ si neq;. Itē q̄ sit certa species qz si sub i certitudine eēt tradita. licet sit spēs argumētoq; vtebatur greco poetā homero: q aliquā partez exercitus achiuoꝝ vinuz sibi oparasse ait: ꝓmutatis q̄busdam rebus[d] his[e] verbis.

Diuerse[f] scole auctores ꝺtra sētiebāt: aliudq; esse existimabāt permutationē reruz: aliud ēptionē ꝛ venditionez aliogn non posse rē expediri[g] ꝓmutatis rebus q̄ videaī res uenisse: ꝛ que p̄cij noie data esse. nam vtrāq; videri venisse: ꝛ vtrāq; p̄cij noie dataz esse rationez nō patī: sed ꝓculi sētentia dicētis ꝓmutationē ꝓpriā esse speciē[h] ꝺtract⁹ a vēditione separatā merito p̄ualuit: cū ꝛ ipse alijs homericis versibus adiuuabatur: et validioribus rationib⁹ argumētabatur: q̄ et anteriores diui p̄incipes admiserunt ꝛ in nostris digestis[i] latius[k] sīgnificatur. ¶ Cum aūt emptio ꝛ venditio ꝺtracta sit: qō effici diximus[l] sīl atq; ō p̄tio ꝺuenerit cuz sine scriptura res agitur: periculum rei vendite statim[m] ad emptorē pertinet: taz ꝛsi adhuc ea res ēptori tradita ñ sit. ¶ Itaq;[n] si homo moztuus sit: vel aliq̄ pte corporis lesus fuerit: aut edes tote vl aliq̄ ex pte incēdio ꝺsūpte fuerit: aut fūdus ui fluminis totus vel aliqua ex pte ablatus sit: siue etiam inundatione aque: aut arboribus turbine deiectis longe minoz aut deterioz esse cepit ēptoris dāmū ē cui necesse ē hz rez nō fuerit nactus p̄ciuz soluere: quicquid enim sine dolo et culpa venditoris acciderit in eo venditor securus est. ¶ Sed et si post emptionem fundo aliquid p̄alluuionez accesserit: ad ēptoris ꝺmodū ptinet: nam ꝛ cō nō tñ spectabit semper periculū ad emptorē: puta vēdo Stichuz aut pamphilū. primus eni moritur piculo venditoris: vt. ff. de contraben. emp. si in emp. §. pe. Item q̄ alio mō peat q̄ publicatione rei. nam tunc nō perit emptori. vt. ff. loc. si fundus. Item q̄ nullum pactū fit inſertum q̄ periculū venditorē respiciat. nam tunc nō periret emptori. vt. ff. e. si venditione. ꝛ. j. ꝓxi. §. q̄ si fu. ꝛē. siue specialiter esset de casu fortuito dictū ꝺm. B. siue gnāliter hz. ff. vt dicimus. ff. sigs cau. sed et siquis. §. quesitū. Itē q̄ venditor nō fuerit i culpa vel dolo q̄re res peat vt. j. ꝓx. §. Itē q̄ nō sit i mora. naz tūc q ultimaz fecit moram sibi perit. vt. ff. de picu. ꝛ commo. rei vē. illud. ꝛ B ē. vez hoc casu siue res pitura erat penes emptorē siue ſ hz ioānē. vt. ff. ō le. i. l. cū res. §. fi. licet ff. distigueret. ar. l. ff. de rei vē. l. item si ꝥberatū. §. fi. Itē q̄ nō sit res que degustationem desideret. vt vinum et zinziber ꝛ similia: naz tunc distinguiē an vendatur in specie: ꝛ tunc post degustationem est periculum emptoris an in genere: et tunc sunt duo necessaria: vt fit ēptoris periculo. scilicet degustatio ꝛ mensura siue pondus secundum Jo. ꝛ B. ꝛ. P. vt. ff. de peri. ꝛ cōmo. rei vē. l. i. i pri. ꝛ. §. i. Sz Azo dicit q̄ i vino sit speciale q̄ statim facta venditione ēt ante degustationē fit emptoris periculum si fit i specie venditio vt. ff. e. l. q̄ sepe. §. in his. Sz nūqd distinguitur periculz peremptionis a deterioratione vino vēdito in mēsura. vt in venditione conditionali diximus modo per. l. ff. de peri. ꝛ commo. rei ven. q̄ si pendente. vt sic effusionis ad venditorez. acoris ꝛ mucoris ad emptorem Bul. ait q̄ sic. quia hoc sub quadam conditione fit. scilicet si mensuretur. Sz certe ipsemet mutauit consilium postea ꝛ merito quia aliud est in alia conditione que non fit in potestate venditoris. aliud i hac que in sua potestate est: cum possit denūciare emptori vt gustet ꝛ accipiat. at pōt effūdere vt. ff. de peri. ꝛ commo. rei ven. l. i. §. fi. ꝛ sic indistincte periculz ante mensuram est venditoris.

n ¶ Itaq; nunc ponit exempla:

o ¶ Periculum. facit.ff.de peri.ꝛ cõmo. rei ven.l.id qõ ꝛ de reg.iũ.l.secundum naturam.ꝛ.ſ.de le.pa.tu.§.fi.

p ¶ Uenyt.ideſt venditus eſt.

q ¶ Neq; culpa. etiam talis qualis in cõmodato gratia vtriuſq; partis cõtracto uenit. vt.ff.de peri.ꝛ cõmo. rei ven.l.cuſtodiam. et .ff. cõmo. ſi vt certo. §. interdum.

r ¶ Animaduertendum. i. diſtinguẽdũ.

ſ ¶ Suſceperit. qõ pactuꝫ valet. vt ℞.ꝛ .ff.e.q; ſepe.§.ſi res ꝛ.ff.ſ pi ꝛ cõmo. rei ven.l.i.§.i.

t ¶ Is caſus. ẽt leniſſima culpa contigẽs ſm Jo. nõ vo foꝛtuito. lꝫ. ℳ. otra vt. C. õ pig. actio. que foꝛtuitis.

v ¶ Lõditõez. ſ. furtiua q̃. ſ. ſoli dño vaba tur. vt hic. ꝛ .ff. de cõ di. fur. l. i.

x ¶ Exhibere. ſ. cedẽ do act. iſtas. ꝛ ℞ qñ nõ fuit in culpa. aꝫ non liberaꝫ cedendo. vt.ff.ꝑ ſocio. l. õ illo. i prin. q̃ ẽ otra.

y ¶ Ẽt dãni. puta ſi fuerit res vẽdita vẽ ditori ſubtracta: vꝫ in ea datum ſit dam nũ. vt in prin. huius. §. nã hec actio dãni iniurie dño daꝺ vt .ff. ad. l. aquil. Item mela. §. legis.

z ¶ Placuerit. ſed vi detur q; in alterius contrahentis arbitriũ conferatur qõ eſſe non poteſt. vt .C. e. l. in ementis: alias in vendentis ꝛ.ff.e.l.q; ſepe.§.i.q̃ ſũt otrarie. ſz dic reꝛ ipſam hic conferri arbitrio emptoꝛis: aliud ſi omerciũ. vt ſit tibi empta ſi uis vel pretium ꝓ q̃to voles. vt dictis legibus contrarys. Item opponiť. hec venditio que hic fit non vi detur conditionalis. vt.ff.e.l. tertia. que ẽ contra. ſz certe ibi fuit emptus pure. ſed reſolutio debebat ſub conditione fieri. at hic ſub cõditione facta fuit: vnde non poteſt impleri niſi impleta conditione. vt.ff.eodẽ. hec venditio. in principio.

t ¶ Aureis tot. puta. x.

a ¶ Loca ſacra. que ſunt iſta habes ſupra de re. di. §. flumina. ꝛ §. nullius. ꝛ §. religioſum.

modũ eius eſſe debet cuius piculum[o] eſt. ¶ Quod ſi fugerit homo q; veniſſ[p] aut ſurrept[q] fuerit: ita vt neq; dolus neq; culpa vẽditoꝛis interuenerit: animaduertẽdũ[r] erit an cuſtodiam eius vſque ad traditionez eius venditoꝛ ſuſcepit[ſ]: ſane. n. ſi ſuſceperit ad ipſius piculũ is[t] caſus ptinet: ſi non ſuſceperit ſecurus eſt. ¶ Jdẽ ꝛ in ceteris animalibus ceteriſq; rebus intelligimus: vtiq; tñ vẽdicationẽ rei ꝛ oditionẽ[u] exhibere[x] debebit emptoꝛi: q; ſane q; nondum emptoꝛi tradidit adhuc ipſe dominus ẽ. Jdez etiaz ẽ de furti ꝛ de[y] dãni iniurie actione. ¶ Emptio taz ſub oditione q̃ pure oꝛabi poteſt. ſub oditiõe: veluti ſi Sticus intra certũ diez tibi placuerit[z]: erit emptus aureis[a] tot. ¶ Loca ſacra[a] vel religioſa: item publica veluti foꝛuꝫ baſilicaz: fruſtra q; ſciẽs emet: que tñ ſi ꝓ ꝓbanis vel ꝓuatis[b] deceptus a vẽditore q; ſemerit: habebit actionẽ ex empto: q;[c] nõ habere ei liceat vt oſequaꝫ q; ſua intereſt eum deceptũ non eſſe

b ¶ Pꝛiuatis. redde ſingula ſingulis. nam pꝛiuata contraria eſt publice. ꝛ ꝓbana ſacre ꝛ religioſe. ꝛ facit. ff. e. l. ꝛ liberi. l. q;. ꝛ liberti.

c ¶ Quod nõ. ideſt quia emerit ignozans. vt. ff. de contraben. emp. l. liberi hois.

Jdem iuris eſt. ſi hominẽ liberum pro ſeruo emerit.

De locatione ꝛ oductione.

Locatio[d] ꝛ cõductio ꝓpria[e] ẽ emptioni: ꝛ vẽditioni: iſidem q; iuris regulis oſiſtunt: naz vt emptio ꝛ vẽditio ita oꝛabiť ſi de[f] precio conuenerit: ſic ꝛ locatio ꝛ oductio ita oꝛabi intelligiť: ſi[g] merces cõſtituta ſit: ꝛ opetit locatoꝛi quidez[h] locati actio. cõductoꝛi vero oducti actio. ¶ Et q̃ ſupra diximus[i] ſi alieno arbitrio[k] pciuz ꝓmiſſuz fuerit eadez et de oductione et locatione dicta eſſe intelligimus: ſi alieno arbitrio merces ꝓmiſſa fuerit. ¶ Qua[l] de cã ſi[m] fuloni pollienda curãda ve aut ſarcinatoꝛi[n] ſarcienda veſtimẽta q; dederit: nulla ſtatiz mercede oſtituta: ſed poſtea[o] tãtũ daturus quãtum inter eos conuenerit: nõ ꝓprie locatio ꝛ oductio oꝛabi intelligitur: ſz eo noie[p] actio preſcriptis verbis[q] daꝺ. ¶ Preterea ſicut vulgo[r] querebaꝺ: an pmutatis rebus emptio ꝛ uenditio oꝛabiť ita queri ſolebat de oductiõe ꝛ locatio

De locatione ꝛ oductione. Pricis.

o Locatio. .ff.e.l.y.

e ¶ Proxia. q̃ ad tractatũ et quo ad fniam

f ¶ Si de pcio. vt. ſ. ti. i. §. precium autem.

g ¶ Si merces .ſ. certa ꝛ in pecunia numerata. vt. ff. õpoſi. .l.i.§. ſigs fuit ꝛ .ff. de pſc. ꝛ. nãlis. §. autem cũ do. vñ priari colon q ꝓ tẽ dño reddit fructuũ imꝓpꝓrie oꝺ oductoꝛ imo ſocius magis. vt. ff. e. l. ñ merces. §. uis maioꝛ.

h ¶ Quidẽ locati. ſicut venditoꝛi ex vẽdito. ita emptoꝛi ex ẽpto actio opetit. vt. ſ. ti. .i.§. ſz ꝛ certuz pciũ. in fi.

i ¶ Supoxim vt. ſ. ti. i. §. itẽ precium.

k ¶ Arbitrio. ff e. ſimerceſ. i. ℞

l ¶ Qua õ ca q; otri certe debẽ pciũ infuenire

m ¶ Si fulloni ẽ aũt fullo qui lauat ſiue tingit ſiue pollit.

n ¶ Sarciatoꝛi. ſarciatoꝛ ẽ q; ſcã veſtimenta reſarcit vt dicem. j. mã. i fi. §. o ¶ Poſtea. nõ poſtea. nã ꝑius re nõ ſecuta. i. nõdũ tradita ad reaptãdum: actio nõ daꝛet. vt. C. õ reꝛ pmu. ex placito.

p ¶ Nomine quaſi ex nouo contractu innoiato. vt .ff. de preſcri. ver. l. i.

q ¶ Uerb. j. mã. §. fi. ſ. §z diſtigne an certa merces ſteruenerit: ꝛ tũc agiť locati. vt ſ. e. i pri. aut ſicerta: ꝛ tũc ꝑſcri. v. agit vt ℞ aut nlla: ꝛ tũc ẽ mãdatũ vt. ff. de ꝑſcri. v. ſi tibi polliẽda. ꝛ in cõtrario.

r ¶ Vulgo querebatur. vt. ſ. ti. i. §. item precium.

s ¶ Boues ꝯmodarent. impꝛopꝛie ponit vt ſeqꝫ.
t ¶ Bos perijt. ſua culpa: alias non tenetur cum vtriuſqꝫ gꝛa cõtractũ ſit vt hic ⁊ ff. de pſcri. ver. ſi gratuitã. §. ſi margaritas. ⁊. ff. ꝯmo. ſi vt certo. § nũc videũ. v ¶ Nõ fuit. bona rõ. vt. ſ. qui. mo. re. contra ob. §. cõmodati.

x ¶ Pꝛeſcripꝯ verbis. que cõperit ex ꝺtractibus trib⁹ innominatis: do vt des: facio vt facias: do vt facias. vt. ff. de pſcr. v. nãlis. §. y. ⁊. iij. ⁊. iiij. ad ꝺtur ex pactis incõtinẽti appoſitꝭ. vt. C. de re. pmu. rebus. alias ꝺat qñ dubiũ eſt ꝺ nomine cõtractus. vt. ff. ꝺ pſcrip. v. l. i. §. fi. ⁊. l. y. iij. ⁊. iiij.

y ¶ Adeo autẽ. hiſdẽ regulis ⁊ qſtionibus cõfiſtunt: mꝛta g habent iter ſe cõmunia.

z ¶ Aliquã. als non eſt in litte ra aliquã.

a ¶ Uenditio. ſ. ex vna parte.

b ¶ Et ꝺuctio. ſ. ex alia.

c ¶ Utꝛ ẽptioꝛ qꝺ videbaꝯ cũ talis ꝺatio alienatio ſit vt i auc. de nõ ali. §. alienationis colla. y. qꝺ locatio non facit vt. ff. e. l. nõ ſolet. d ¶ Et vẽditio. qꝺ videbatur cũ mercedem ſoluere teneretur.

e ¶ Perpetuo. aliter accipiꝫ. vt. ff. p ſocio. l. i.

f ¶ Pẽſio. i pecunia. ¶ Redditus. in ſpecie.

g ¶ Alienauerit. cũ multi ſint modi alienandi. vt .ff. de pu. l. iij. ⁊. iiij. v. ⁊. vi.

h ¶ Auferre liceat. iterdũ aũt ꝺatur ad certũ tẽpus: interdum in tertiam pſonam vel generatiõnẽ: cũ omnia pacta ſuper hoc contractu habita valeant. vt. j. pri. §. ſed eccleſia ꝺat in ẽphi. vſqꝫ ad tertiã gnãtionẽ tm̃. vt i auc. de nõ ali. col. y. §. emphi. vel vt puto etiam in ꝑpetuum ꝺabit vt quilibet pꝛiuatus vt hic ⁊ in auc. de aliena. ⁊ emphi. §. licentiam colla. ix.

i ¶ Zenoniana. vt. C. de iure emphi. l. i.

k ¶ Emphitheoſeos. emphi. grece latine ꝺ melioratio: hoc ideo quia olim tm̃ ſterilia ꝺabãtur: vt meliozarentur. ſed hodie no tm̃ ſterilia ꝺantur: ſz ne ſi forte reꝫ aliquã vtendã: ſiue fruendã tibi aliquis ꝺederit ⁊ inuicez a te vtẽdaꝫ ſiue fruendã aliã rẽ accepit: ⁊ placuit non eſſe locationẽ et ꝺuctionẽ ſed ꝓpꝛiuꝫ genus eſſe ꝺtract⁹: veluti ſi cũ vnũ qꝺ bouez haberet: ⁊ vicinus eius vnum: ⁊ placuerit inter eos vt per denos dies inuicẽ boues[g] cõmodarent ut opus faceret: ⁊ apud alteruꝫ bos[r] periit: neq; locati neq; cõducti neq; ꝯmodati ꝺpetit actio quia non fuit[u] commodatuꝫ gratuituꝫ: verũ pꝛeſcriptis[x] verbis agẽdum ẽ. ¶ Adeo[y] aũt aliquã[z] familiaritatẽ inter ſe videnꝫ habere emptio ⁊ venditio[a]. ¶ Item locatio ⁊ cõductio[b] ut in qꝺbuſdã cãis queri ſoleat: vtrũ[c] emptio ⁊ vẽditio ꝺbat: an locatio ⁊ vẽditio[d] vt ecce de ꝑdiis q̃ perpetuo[e] qꝺbuſdã fruẽda tradũ tur. i. ut ꝯdiu pẽſio[f] ſiue red ditus pſtetur: ꝓ his domino: neq; ipi cõductoꝛi: neq; heredi eius cuiꝰ ꝺuctoꝛ heres ve eius id pꝛediuꝫ vendiderit aut donauerit: aut dotis nomine dederit alio ve q̃cunq; modo alienauerit[g] auferre[h] liceat: ſz talis ꝺtractus quia inter veteres dubitabatur: a qbuſdã locatio: ⁊ a quibuſdã uẽditio exiſtimabaꝯ: lex zenoniana[i] lata ẽ q̃ ẽphitheoſeos[k] ꝺtractus ꝓpꝛia[l] ſtatuit naturaꝫ: neq; ad venditionem[m]: neq; ad locationeꝫ[n] inclinantez: ſz ſuis pactionib⁹ fulciẽdaꝫ: ⁊ ſiquideꝫ aliqꝺ pactum fuerit[o] ita obtinere: ac ſi naturalis[o] ẽet ꝺtractus: ſi naũt nihil de periculo rei fuerit pactuꝫ: tunc ſiquideꝫ totius rei ĩteritus acceſſit ad dominũ[p] ſuper hoc redundare periculum ſin aũt particularis[q] ad emphitheoticariũ huiuſmõi damnuꝫ venire quo iure vtiꝫ

l ¶ Pꝛopꝛiã. agit ergo conditione ex. l. ad omnia obſeruanda que cõueniunt. ſed nungd emphi. põt aliꝰ dare i emphi. ℞. ſic vt in hoc. §. ⁊ in auc. de ñ alie. aut pmu. §: alienationis. col. y. itẽ nũgd illꝰ vtile dominiũ qꝺ ſolum hꝫ tꝛãſferꝛe i eũ? ℞. ſic cũ rei ven. vtilis ſibi ꝺetur. vt. ff. ſi ag. vec. l. i. ⁊. iij. Sz qualiter aget pꝛim⁹ emphi. ꝺ ſm̃. vt euz expellat. ℞n. rei vẽdi. q̃ licet de iure ſibi nõ ꝺpetat: exceptio tm̃ opponi non põt qz replicaret. ⁊ ſic nõ ꝺñs ꝺñm vincit. vt. C. de tranſac. vbi. ſed ꝺ facto tm̃ agit ⁊ vincit: vt. ff. de exce. rei iu. figorem. vel veriꝰ agat pſcrip. ver. vel dic. ex. l. zenõis ad mercedẽ. Accurſius.

n ¶ Ad locationem. imo differt in. vy. nã hic i ſpecie pſtatur penſio. ſed ibi i pecunia tm̃. vt hic ſcripſimus. Itẽ hic poſſidet nãliter ſic fructuariꝰ. vt. ff. de acq. poſ. nãliter. ſed ꝺuctoꝛ non: vt. C. cõi de vſuca. l. i. Itẽ hic hꝫ ꝺñiuꝫ vtile ſz ꝺuctoꝛ nõ. vt ff. e. l. nõ ſolet. Itẽ hic ꝺtractus fit i immobilib⁹ tm̃. ille ẽt i mobilib⁹. vt in auc. de alie. ⁊ emp. §. licentiã. col. ix. Itẽ hic agit ꝺ di. ex. l. ibi ex ꝺucto. Itẽ ẽ hic ꝺctus iuris ciuilis. ille nãlis. vt ꝺ. Itẽ hic i ſcriptura. ille ẽt ſine ea. vt. C. de iure emphi. l. i. ⁊. §. de obliga. ex ꝺlenſu. ⁊ §. e. in pꝛin.

m ¶ Ad vẽditionem qz hic penſio pſtatur ibi res libere tranſit. Itẽ ob hoc res reuocaꝫ. ſed ab emptoꝛe nõ p venditoꝛẽ. vt. C. ꝺ rei ven. l. in ciuile. Itẽ hic vtile tranſit dominiũ. ibi directum. vt. ſ. de redi. §. per traditionem.

o ¶ Naturalis. i. iuregẽ. qꝺ naturali rõe eſt inductum vt. ſ. de iure nãli. §. qꝺ vo. hic enim ẽ de iure ciuili. ⁊ vt alias. j. de actio. §. de conſtituta.

p ¶ Ad dominũ. vt penſionem non habeat.

q ¶ Particularis. i. medietatis vel minus hꝫ. ff. ⁊ Jo. ar. ff. de vſufr. ẽt. ⁊ de ver. ſig. nomen filiaꝝ. §. pozriõis ⁊. ff. de dam. infec. inter quos. §. damni. ⁊ de ꝺben. emdomũ. Nos ꝺicim⁹ ſi aliquid etiã parum remanſit dñum emphiteote eſſe. ar. huius. §. ⁊. C. ec. l. i.

r Utimur. fūt ꝛ duo alia naturalia siue tacita pacta in hoc ꝛractu: vt ō reyciēdo emphiteotā si nō soluerit pē sionē p triēniū. vt. C. e. l. y. §. i. ꝛ i aut. ō nō alie. §. scire. col. y. i ēphiteota aūt eccleſie siue colono priuati dic vt ibi nota. ſ. p bienniū. Jtez ꝛ si velit emphiteota vēdere: ꝙ dño primo de nūciare dz. vt. C. e. l. fi. §. i.

s Jtē queritur suo .ſ. artificis. Accur.

t Forme. ſ. demōſtrate. Sed qd si certa nō ē mā demonſtrata. R. nō iteresſ vt. ff. de cōtraben. em. ꝛuenit ꝛ. l. sabinus. vel facias punctū i dictiōe suo.

v Conductor legē .l. pacta. vt. ff. depoſiti. l. i. §. si ꝛuenerit.

x Equo. vt vsuras poſt morā. vt. C. e. pēsens. Jtē eē. naz cōductor agit vt dominus ꝛ hoſtia sibi reparentur. vt. ff. e. ex conducto.

y Qui ꝑ vsu diligentiſſimus .i. diligēs: ſic exponit vt .ff. e. si merces. §. q columnam. nam cū vtriuſqz gratia fiat locatio nō venit exactiſſima. vt. ff. cōmo. si vt certo. §. nē videndum. Alij prō prie ponūt ꝛ dicunt ſpeciale in his rebꝰ gne facile poſſunt frangi. Accurſius.

a Amiſerit. vl dānum datum sit. qō prēuideri non poterat. vt. ff. eo. ſed de damno.

b Conductore. p prietatis. ſecus in vſufru. vt. C. de vſu fruc. si domina. vel dic vt ibi. ꝛ de iure do. si ſocrus in fine.

c Succedit. vt. C. e. viam. ſed an moriēte ſcholare vel recedente ſubſtituere poteſt. R. ſic de iure ꝺductionis ſed ratio ſocietatis prouidet que prēualet vbi certa pſona eligitur. vt. j. ti. i. §. ſoluitur.

d De ſocietate. ē aūt ſocietas: vt ait Marcus Tulliꝰ duoꝝ pluriūue conuentio honeſte contracta ad vberiorem queſtum ꝛ cōmodiorē vſū.

e Ocietatem. totorum ideſt omnium ꝛ expreſſe. vt

murᵉ. Jtez queritᶠ si cū artifice Ticiꝰ ꝺuenerit ut is ex auro suo certi pōderis certe ꝙ formeᵍ annulos ei faceret ꝛ acciperet verbi gra. x. aureos utruz ēptio ꝛ vēditio: an locatio ꝛ ꝺuctio ꝺtrahi videatur. Caſſius ait materie qdez ēptionē ꝛ venditionem ꝺtrahi: ope aūt locationez et ꝺuctionē. Sz placuit tñ ēptionez ꝛ uenditionē ꝺhi: ꝙ si Ticius suuz auruz dederit mercede ꝑ opa cōſtituta: ꝺubiuz nō eſt quin locatio ꝛ cōductio sit. Cōductorʰ aūt oīa ſm legē ꝺuctionis facere debet ꝛ si qd i lege ꝑtermiſſuz fuerit: id ex equoᵏ ꝛ bono prēſtare dz. Qui ꝑ vſuˡ aut veſtimētoꝝ aut argenti aut iumēti mercedez aut dedit aut ꝑmiſit: ab eo cuſtodia talis ꝺeſiderat qlez diligētiſſimus paterfa. ſuis rebꝰ adhibet. quaz si pſtiterit: et aliq̄ cāu fortuito eā rez amiſeritᵃ de reſtituenda ea nō tenebit. Mortuo ꝺuctoreᵇ intra tēpora ꝺuctionis: heres eiꝰ eo dē iure i ꝺuctiōe ſucceditᶜ.

De ſocietate Rubrica.

Ocietatezˣ coire ſolemus aut totorum bonoꝝ: quam greci ſpecialiter

.ff. eodez. l. i. §. i. ꝛ. l. y. §. i. nam hoc nomen. ſcilicet totus tantum totitatem ad vnam rem ſignat.

f Emendi. Jtē alys duobus modis. ſcilicet oīuz bonorum ſimpliciter. vt. ff. e. l. coiri. ꝛ. l. nec adycit Jtē vnius rei. vt. ff. e. l. v. ꝛ. l. ſocietas

appellant: aut vnius alicuiꝰ negociationis: veluti mancipioꝝ vēdendoꝝ emēdoꝝqꝫ: aut olei aut vini aut frumēti emendiᶠ vendēdiqꝫ. Et ꝙdez si nihil de pribus lucri et dāni noiatiz ꝺuenerit: equaleſᵍ. ſ. ptes ꝛ i lucro ꝛ i dāno ſpectāt. Qō si exp̄ſſeᵇ fuerit ptes he fuari debēt. nec .n. vnq̄ dubiū fuit gn valeat ꝺuentioᵏ: si duo inter ſe pacti sint: ut ad unuz qdē due ptes ꝛ lucri ꝛ dāni ptineant ad alium ptineat tertiaᵏ. De illa! ſane ꝺuētione q̄ſituz eſt: si Ticius ꝛ Seius iter ſe pacti ſunt ut ad Ticium lucri due ptes ptineāt: dāni tertia: ad Seium due ptes dāni: lucri tercia an rata debeat habere. i ꝺuētio. Quitus mutius otra naturā ſocietatis talem pactionē eē exiſtimauit: ꝛ ob id nō eſſe ratam habendam.

Seruiusᵐ ſulpicius cuiˢ ſētentia ꝓualuit cōtra ſentit: qz ſepe quozūdā ita ꝓciosa ē opa in ſocietate: vt eos iuſtū ſit ꝺditione meloꝛi in ſocitatē admitti: naz ꝛ ita coire poſſe ſocietatē nō dubitatur: vt alter pecuniā ꝓferat: alter non ꝓferat: ꝛ tamē lucrū iter eos cōe sit qz ſepe opera alicuiꝰ ꝑ pecunia valz. Et adeoⁿ

g Equales. ſic .ff. de here. inſti. l. quotiens. §. heredes. et ſupza de here. inſti. §. ita ōmū ꝛ. ff. e. l. si non fuerit. et dic equale fuiſſe capitale.

h Expreſſe. etiam in ſolo lucro. vt. j. eo. §. illud.

i Conuētio. .ſ. talis vt ſequitur.

k Tertia. ſcilicet pars lucri ꝛ damni.

l De illa. ad Ticiuz computatio hic expedita fiat. vt si lucrum in vna re. in alia vero damnum contigerit: vt si de ducto oi dampno lucrum ſupereſt: vnus in duaſ partes alius in tertiam partem admittatur eius lucri. si vero tantum damnum ſupereſt is qui in duas partes dāni ferre debet in rebus q̄ ſuperſunt tantuz vnus quātum alter acciat quantum faciat ꝛtia ps damni. vt. ff. e. mutius.

m Seruius. hic seruius ſibimet, contradicē vt vt. ff. e. l. mutius. ſed non eſt verum. nam ibi dicit de facto hoc eſſe non poſſe. ſ. vt damnum ꝛ lucrū sit in eadē ſocietate. cum damnum lucro ꝛ ecōtra lucrum damno ꝺeducto intelligatur vt ibi oſ. ꝛ j. e. §. adeo. Accurſius flozētinus.

n Et adeo. hec pacta inequalia tunc demum locum habent qñ alter plus contulit opere vel in-

dustrie q̃ alter. vt. ff. e. si nõ fuerit. §. si vero placuerit: sz Azo. cũ societas sit fraternitatis ius. vt. ff. e. si verũ. Jo. ɔtra. ꝛ subaudit i. l. illa si nõ fuerit. maxime. alij idẽ qđ Jo. sz tali rõe. qꝛ iure ɔuẽtõis: valẽt: nõ societatis. vt. ff. de po. l. i. §. si ɔuenerit.

ɔtra Quinti mutij sniaz obtinuit: vt illud quoqꝫ cõstiterit posse cõuenire: vt quis lucri ptez[o] ferat: de dãno nõ teneatur qđ[p] ꝛ ipsũ Seruius cõuenienter[q] sibi estimauit: qđ tñ ita intelligi oportet: ut si in aliqua re lucrũ in aliq̃ dãnũ illatuz sit: ɔpensatione facta soluz qđ supest intelligat̃ lucri esse. ¶ Illud[r] expedituz ẽ: si in vna cã ps fuerit exp̃ssa: veluti in solo lucro vel in solo dãno: ĩ altera vero omissa: in eo quoqꝫ in q̃ p̃termissũ est eãdez ptẽ ꝑuari. ¶ Manet[r] aũt societas eo usqꝫ donec in eodẽ ɔsensu pseuerauerit. At cũ aliqs renũciauerit societati soluit̃ societas. ¶ Sz plane siqs callide[s] ĩ h̃ renũciauerit societati vt obueniẽs aliqđ lucrũ solus habeat: veluti si totoꝝ[t] bonorũ soci⁹ cũ ab aliq̃ heres eẽt relictus ĩ h̃ renũciauerit societati: ut her̃ditatẽ solus lucrifaceret: cogit̃ h̃ lucruz ɔmunicare. Si qđ[u] v̄o aliud lucrifaciat qđ ñ captauerit[x]: ad ip̃m soluz ptinet. Ei vero cui renũciatuz est: qcquid oĩo post renũciatã societatẽ acqritur soli cõceditur[y]. ¶ Soluitur[z] adhuc societas etiã morte socij: qꝛ qui societatẽ cõtrahit certam personam sibi eligit Sz ꝛ si[a] ɔsensu pluriuz societas ɔtracta sit: morte vnius soluit̃: ꝛ si plures supsint: nisi ĩ coeũda societate alit̃ ɔuenerint[b]. ¶ Itez[c] si alicui⁹ rei cõtracta sit societas: ꝛ finis negocio ĩpositus est: finit̃ societas. ¶ Publicatiõe[d] quoqꝫ distrahi societatẽ manifestũ ẽ. s. si vniuersa bona socij publicent̃: naz cũ in ei⁹ locuz alter[c] succedit: p̃[f] mortuo habet̃[g]. ¶ Item[h] siqs ex socijs mole debiti p̃grauat⁹ bonis suis cesserit: ꝛ ideo ꝓpter bona publica aut p̃uata đbita[i] substantia ei⁹ veneat[k]: soluitur societas: sed[l] hoc casu si adhuc ɔsẽtiant in societatem noua videt̃ icipere societas. ¶ Socius[m] socio vtrum eo noĩe tm̃ teneatur: ꝓ socij actione si qđ dolo cõmiserit: sicut is qui đponi apud se passus[n] est an etiam culpe idest desidie atque etiam negligentie noĩe q̃situz ẽ: p̃ualuit tñ etiã

o ¶ Partez. nõ totũ: al' esset leonina vt dr̃ ĩ fabula auiani. ꝛ. ff. e. si nõ fuerit. §. fi. ꝛ. l. si vnus. §. ꝛ si precium in fine.

p ¶ Quod ꝛ ip̃z. s. dictũ ẽ h̃ ꝓxi. casu.

q ¶ Cõuenienter. i. ɔueniens cẽ sue snie quã dixit. s̃. eo. §. đ illa.

r ¶ Illud seruari nota eãdẽ rõez ɔ̃rioꝝ. sic. ff. de le. iij. l. fi. §. fi. ff. fa. her̃. si filia. §. itez. Papi. ar. ɔ̃. ff. de li. ꝛ posthu. ɔmodissime. ꝛ ff. loc. l. ea. i. R̃ ꝛ de neg. ge. siqs negocia.

z ¶ Manet. si renunciauerit p̃nti socio non absẽti. vt. ff. e. sz ꝛ socius. §. si absẽti. Accur.

s ¶ Callide. i. ꝛ si ĩtẽpestiue renunciet. Itẽ ꝛ si expediat nõ renũciari vt. ff. e. actione. §. labeo ꝛ. l. sz ꝛ si socius. §. fi.

t ¶ Totoruz. i. oĩum hoc exp̃sso. vt. ff. e. l. iij. §. i. al'. ɔ̃. vt. ff. eo. nec adiecit.

v ¶ Siquid v̄o. al' siquidem. sic. ff. ex qui. ca. in pos. e. l. fulcini⁹. §. ꝙ si aduersus. sic. ff. e. act. §. dixim⁹:

x ¶ Captauerit. i. nõ p̃cogitauerit.

y ¶ Cõcedit̃. nõ hic. v. casus soluẽde societatis hic ꝛ sequẽtib⁹ q̃tuor. §. sũt ꝛ alia duo. vt interemptione reꝝ nãlium vl' ciuilium. vt. ff. e. verum. §. pe. Item cum ab alio stipulor animo nouandi vel iudicium cum aliquo dicto animo nouandi. vt. ff. e. actione. i. R̃.

z ¶ Soluitur. morte idem est in tutela: secus ĩ deposito ꝛ mandato. vt. ff. de his qui no. ĩfa. furti. §. illđ.

a ¶ Etsi. idest q̃uis.

b ¶ Cõuenerit. scilicet vt duret inter superstites. etiã vno moriente: non autem ad heredem transit etiaz ex pacto. vt. ff. e. l. adeo. ꝛ. l. nemo. nisi in societate vectigalium. vt. ff. eodem. l. verum. §. in heredem. ꝛ. l. adeo. i. R̃. ꝛ nisi denuo consentiant. vt. ff. eodem. l. plane.

c ¶ Item si alicuius rei. vt duo tabnarij đ vendendo vinum in foro.

d ¶ Publicatione. que publicatio fit propter delicta: vt. ff. de bo. dã. l. i. i. R̃.

e ¶ Alter scilicet fiscus.

f ¶ Pro mortuo. sic. ff. e. actione. §. publicatione.

g ¶ Habetur. Sed qđ si hic socius cui⁹ bona publicata sũt ratione operis socius erat non rerum quod esse potest. vt supra eo. §. nam et ita. R̃n. idem: cum libertatem vel vitã vel ciuitatem amittat. vt. ff. de bo. dã. l. i. et. j. proxi. §. innuitur. in fine.

h ¶ Item siquis cesserit. quod facere potest ne in carcerem detrudatur. vt. j. de actio. §. fi. ꝛ. C. de cessi. bo. l. i.

i ¶ Debita. quia fisco vel priuatis debebat. vt. ff. eodem actione. §. i.

k ¶ Ueneat. idest vendatur.

l ¶ Sed hoc casu. q. d. non sicut superiori proxi. quando bona fuerunt publicata. nam viuens ꝛ in ciuitate existens sibi postea acquirere potest. vt. ff. de cessi. bo. l. v.

m ¶ Socius. actione que est directa ab vtraqꝫ parte. vt infra de pe. te. li. §. ex quibus. et finita societate nascitur. vt. C. eodem tandiu. nisi in casu. vt. ff. eodem actione. §. nonunq̃.

n ¶ Passus qui de solo dolo tenetur ꝛ lata culpa que dolum repꝛesentat. vt. ff. depositi. l. ꝙ nerua. ꝛ. ff. siquis te. li. esse. ius. l. i. §. non autem.

o ¶ Teneri. nisi alter tantam culpã p̃stiterit q̃tã ꝛ iste.

z afferret par dānū quo casu opensatur culpa. Item do lus cū dolo. vt. ff. de ꝓpē. si ambo. z ō dolo. l. si duo.

p Solet. añ ꝛctam societatē. Et ibꝰ discrepat a depositario q vt i pñti tenetur sic. ff. ōpo. l. ꝙ nerua. sic est i eo cū quo hēo rē cōem sine societate. vt. ff. fa. her. l. heredes. §. nō tm̄.

q Qui parum. sic §. qui. mo. re cōtra. ob. §. ꝓterea.

r De mādato. obligationū alie re cōtrahunt: alie ꝟbis alie lr̄is: alie ꝙsēsu vt. §. de ob. Itē eaꝝ q̄ ex ꝙsensu. alie pervēdi. alie p loca. et ꝙducti. alie p societatē: alie p mādatū vt. §. de ob. ex ꝙsensu. i ꝓin. ō tribꝰ ꝓximis dixit. nūc de q̄rta. s. mandato.

s Mandatū. mādatū est offm̄ gratuito ab eo q̄ suscepit exhibēdū: nisi. n. fiat gratꝝ incipit esse locatio: si non erat facturus alias ent̄ tale fcm̄ ideoq; locari ꝙsueuit. vt. j. e. §. fi. z fit ꝟbū rogo volo mādo supplīco z sīlia. vt. ff. e. l. i. §. fi.

t Quinꝝ imo vt ꝙ sex vt segtur. sed dic quinq;. s. obligatozys: vltimū. n. nō ē obligatoziū. vltimū. n. ē q̄ tm̄ tua gra nō ē obligatozium. vt. ff. e. ti. l. ij. §. fi. Itē ꝛ Jo. ē quod dā aliud. vi. obligatoziū: vt cū sua gra et tua z aliena aliqs tibi mandat: vt emas fundū ꝓ me z te. z Ticio. Itē vltimū pōt dici. z sic septē mōis z erē plifica. vt. ff. e. si ꝓcur. §. si tutozes. vbi tutoz mādat cōtutozi suo: vt seruū necessarium emat pupillo. z sic gra mādantis z mādatarij z pupilli contrahitur mandatuz

v Obligatio. nisi dolus z calliditas intercedant. vt. ff. de reg. iu. consilij.

x Mandantis. gereres. z tunc quia suscepit mandatum non quia gessit tenetur. vt. ff. e. si remunerādi. §. i.

y Tua gratia. sub vsuris in hoc ē vtilitas mutuantis ꝓpter vsurarum lucrum. Sed contra. ff. de vsu. cum quidam. §. si pupillo. in fi. sed ibi debet subaudiri tantum. vel dic. non sunt ꝓpter lucrum inducte. s. ꝓinciꝑaliter vt ibi. secundario tamē sic. vt hic dicitur.

z Ei. puta ꝓcuratozi mandantis.

culpe noie teneriᵒ euz: culpa autē nō ad exactissimaz diligentiā dirigenda est. Sufficit. n. talez diligentiā cōmunibus rebꝰ adhibere sociū qualez in suis rebus adhibere soletᵇ. Nam quiᵍ paruz diligentē sociū sibi assumit: de se queri debet: ꝙ est sibi: iputari debet.

De mandatoʳ Rubrica.

Andatuz[s] ꝛtrahitur gnq̄ mōis: siue sua tm̄ gratia aliqs tibi mādet: siue sua z tua: siue aliena tantū: siue sua et aliena: siue tua z aliena. At si tua tm̄ gratia mādatuz sit supuacuū ē mādatū: z ob id nulla ex eo obligatioᵘ: nec mandati inter vos nascitur actio

Mandātisᶜ tm̄ gratia interuenit mādatuz: veluti si qs tibi mandet vt negocia eius gereres: vel ut fundum ei emeres: vel ut ꝓ eo spōderes. Tuaʸ gratia et mandantis: veluti si mandet tibi ut pecuniaz sub vsuris crederes ei qui in rez ipsius³ mutuaretur: aut si volente te agere cū eo ex fideiussoria cau-

3 Ipsius. s. mādantis. z i hoc ē vtilitas mādantis

a Mandet. s. fideiussoz. z hoc casu ageᵗ contra fideiussozē mandantē actione mandati. nō ex stipulatione ꝓima. si nouandi animo hoc mandatū interceſſit. vt. ff. e. si mādato meo. in fi. l. si aūt nō i-

nouādi animo agitur ex ꝓima causa. vt. ff. de ꝓcu. l. licet. § ea ob. in fi.

b Sua z aliena. mandet. ibꝰ agi pōt duabꝰ actionibꝰ: mādati. scilicet cōtra mandantē z neg. gesꝰ. ctra Ticiuz: que datur mandanti vt. C. de neg. gesꝰ. si mandatum.

c Crederes. si mandauit.

d Tua tantū gratia. hic aūt addunt doctores. vi. modos q̄ dic vt. §. eo. in principio. in glosa: immo videtur ꝛc. in fi.

e Exꝙsilio. nō bona regulam quē de cōsilio nō teneri. fallit tm̄ in casibus quibus legibus dicuntur. ff. ō dolo. ꝙ si cuz scires. z. ff. de ꝓsen. l. ij. sed certe ibi fuit fraudulentum consilium. vt. ff. ō re. iu. l. consiliꝝ

Item fallit. vt. ff. ad. l. acq. l. liber homo. i. ℞. z. j. de iniu. §. non solum. z idem. ff. de iniu. l. non solū in ꝓin. z. §. ꝓculus. z. ff. ꝙ vi aut claz semper. §. i. z. ff. de fur. siquis vxoꝛi. §. cum Ticio. z. ff. ō ser. coz. l. i. i. ℞. n. z. §. persuadere. sed hoc i maleficijs. ideo non datur mandatum. tenetur tamen vel de dolo vel alijs actionibus. Item alias facturus nō erat in predictis casibus. alias obtinet hec regula vt hic et. ff. e. si remunerandi. §. plane. sed certe nec bis casibꝰ vr teneri. vt. j. ꝓxoꝛi. §. Sz dic non teneᵗ illi cui tale consiliū ꝓstat vt ibi. ß illi i cuius lesionē ꝓsulit vt ꝟ dicimᵘ. vñ dici ꝑt ꝙ nec bis casibꝰ fallit dcā regla cū dicat ñ teneri illi. s. cui ꝓsiliū ꝓstitū ē nisi i casu illiᵒ. l. ff. ō dolo q̄ si cū scires z illiᵒ legis. ff. ō ꝓsenet. l. ij. f

Mādati. s. actōe.

g ¶ Libez. ſ. ſuſcepto ꝺfilio. ſed ſuſcepto mãdato neceſſe eſt ꝺſumari ſm Jo. niſi congruo tpe renũcietur. vt. ſ. e. §. mãdatum. z. ff. e. mãdauero. §. fi. z. ff. ꝺmo. l. icõmodatũ. §. ſicut.

b ¶ Jtaqꝫ ocioſã non aliter hoc eſſe videt ꝓ opi. pla. g dixit duo .ſ. vbi conſulo certe pſõe mutuari teneoꝛ, ita demũ ſi alt facturus non eras. vbi aũt nõ eſt deſignata aliqua pſona nõ teneoꝛ: ẽt ſi alt facturus nõ eras. §ꝫ Jo. i vtroqꝫ caſu ꝺicit ꝺtra. nam ꝓ indiſtincte teneoꝛ ſiue alias eras mutuaturus ſiue nõ. ſo aũt cũ diſtinctione. nõ alt. z facꝫ ꝓ eo. ff. e. ſi re munerandi. §. plane. §. eo. §. tua z aliena. in fi. z. ff. ꝺe neg. geſ. l. iij. i fi. z. l. iiij. nec ob. qõ hic ꝺſ. qꝛ z ſi alt ẽt factur⁹ eras teneꝫ g mãdauit. vt dictũ ẽ. vñ põt ſubaudiri maxime.

expediat ei cui mãdabat: cũ liberuꝫ⁸ cuiqꝫ ſit apud ſe explorare: an expediat ꝺfiliuꝫ

¶ Jtaqꝫ⁵ ſi ociоſaꝫ pecuniã domi te habẽtez hortatus fuerit aliquis vt rez emeres aliquaꝫ vel eaꝫ crederes: cũquis nõ expediat eam tibi emiſſe: vel credidiſſe: nõ tñ tibi mandati teneꝫ. ¶ Et adeo ꝟ ita ſunt ut queſitũ ſit: an mãdati teneaꝫ g mãdauit tibi ut pecuniã Ticio fenerares: ſꝫ obtinuit Sabini ſñia obligatoꝛi um eẽ in ꝟ cãu mãdatũ qꝛ nõ aliter Ticio crediditſſes cũ ſi tibi mãdatuꝫ eẽt. ¶ Jllud[a] q cũ mãdatũ non eſt obligatoꝛi um: qõ ꝺtra bonos moꝛes[b] ẽ veluti ſi Tici⁹ de furto aut ꝺ dãno faciendo aut de iniuria facienda mãdet tibi. lꝫ. n. penã iſti⁹ facti noie ꝓſtiteris[c] ñ tñ vllã hẽs aduerſus Ticiũ[d] actionẽ. ¶ Jſ[e] g exegẽ mandatũ non ꝺz excedere fines mãdati[f]: vt ecce ſi quis uſq ad cẽtũ aureos mãdauerit tibi ut fundũ emeres: ul vt ꝓ Ticio ſpõderes: neq pluris emere debes: neq in amplioꝛez pecuniã fideiubere: alioquin nõ habebis cũ⁹ eo mandati actionez: adeo qdem vt Sabino et Caſſio placuerit ẽt ſi uſq ad centũ aureos cũ eo agere uolueris: inutiliter te acturũ: ſꝫ diuerſe ſcole auctoꝛes recte uſq ad cẽtũ aureos te acturuꝫ exiſtimant: q ſnia ſane benignioꝛ ẽ. ¶ Qõ ſi minoꝛis emeris: hẽbis .ſ. cũ eo mãdati actionẽ: qñ g mãdat vt ſibi centũ aureoꝝ fundus emereť[b]: is vtiq mãdaſ ſe intelligiť: ut minoꝛi ſi poſſit ꝓcio emeretur. ¶ Recte[i] q cũ mãdatuꝫ ꝺtractuꝫ: ſi duꝫ adhuc integra res ſit reuocatuꝫ fuerit: euaneſcit[k]. Jteꝫ[l] ſi adhuc itegro mãdato moꝛ alterutrius interueniat. i. vl ei⁹ g mandauerit: vel illius g mandatuꝫ ſuſceperit: ſolui mãdatuꝫ: ſed utilitatis cã receptũ eſt utſi eo mortuo q tibi mandauerat: tu ignorans euꝫ deceſſiſſe: executus fueris mandatũ: poſſe te agere mandati actione: alioquin[m] iuſta cauſa z ꝓbabilis[n] ignoranꝫa tibi damnum afferꝛ

vt. ff. e. diligẽter: qñꝫ ñ z tunc bona fide facere ꝺz. vt. ff. e. l. iij. z ꝓbatur ẽt hec diſtinctio. vt. ff. e. ſiquis ꝓ eo.

f ¶ Mãdati. actionẽ. ſꝫ nec certe. neg. geſ. hꝫ. B. z Jo. z ẽ ꝓ eis. C. de nego. geſ. l. vltima. z. ff. ꝛe neg. geſ q aliena. §. libertis. z de peculio. ſi creditoꝛ. §. i. ſed. ¶ Dabat vtilẽ neg geſ. actionẽ. z reſpõdebat illi .l. ff. de neg. geſ. gaſpãlis ibi fuit, phibitio. ſed certe miroꝛ de hac opi. cũ videatur lex expedita q etiam vtilem ꝺegat expꝛeſſe. vt. ff. e. ſi ꝓ te z. ff. de edẽ. l. i. §. cauſa.

g ¶ Cũ eo. actionez ꝓ pcio ꝺato. vt. ff. õ i rẽ ver. ſi fundum.

b ¶ Emerek. eſt aũt illa ratio, qꝛ maioꝛi ſũme minoꝛ ineſt: vt. ff. de v. oblig. inter ſtipulantem. §. y. z. l. inſti. §. y. ff. õ arbi. diem. §. ſi ꝓtes

i ¶ Recte. Naꝫ ſi nõ recte nõ ẽ ncce reuocari. vt. ſ. e. §. illõ

k ¶ Euaneſcit. ſpeciale ẽ in mãdato: vt ſic facile reuocetur ꝓ volũtatẽ vni⁹ ꝓtis tñ i alijs. n. ☞ctib⁹ ñ ſic. vt. C. õ act. z ob. ſic. q ẽ ꝺtraria huic: z rõ qꝛ hic nõ ſtati itereſt. z iõ nõ ſtatiz hic ide naſcit obligatio q ex itereſſe ꝺat. vt. ff. e. ſi procuratorẽ. §. mãdati acti. z fa. ad hũc. §. ff. de iuriſd. o. iu. z qꝛ. z. ff de mino. ſi minoꝛ. § ſceuola z. C. ꝺe repu. be. l. fina. z. ff. õ

a ¶ Jllud quoqꝫ obligatoriũ ẽt ſi iuramẽtuꝫ itercederet, vt i auc. ſenicaſ. ñ ſolũ. §. i. col. i. z facad hũc. §. ff e. ſi remũerãdi. §. rei turpis. z. l. ſi mãdauero. §. qui edẽ. z. ff. õ arbi. l. ſi cũ ꝺies. §. in ꝺpromiſſo. z. §. õ iuri. ſtipu. §. ꝙ turpi. z. ff. ꝺe ꝟbo. ob. l. generaliter. z. l. ſe. z. ff. õ cõditio. inſtitu. conditiones.

b ¶ Moꝛes. hic queritur qd ſi mãdaui tibi aut illi nomine meo iniuriã inferres. an teneoꝛ. ℞. vtiq ar. ff. ꝺe ꝺamno infec. l. dãni. §. ſi mandato.

c ¶ Pꝛeſtiteris. ſ. ei cui ꝺmiſſum ẽ maleficiũ vt penã ꝺupli. z ita licet iterfit mandatary. tamen non agit qꝛ nec intereſſe fingitur. vt. ff. ꝺe conditio. inſti. filius. z melius. ff. de reg. iu. l. ꝙ qs culpa. in fi.

d ¶ Ticium. i. mandantem.

e ¶ Js qui mãdatum. ſ. certe fozme. nã qñqꝫ habz certam fozmam: z tunc habet locum qõ hic ꝺicit

m ¶ Alioqn. i. ſi nõ poſſet agẽ. n ¶ Pꝛobabil. q ẽ in fcõ alieno. vt ꝟ z. ff. e. idẽqꝫ. §. p. al nõ ẽ ꝓbabil. vt. ff. ad vell. cũcũ. C. õ reſci, vẽ. gſqs z. ff. õ edi. edic. l. i. §. cauſa.

n ¶ Jtẽ ſi adhuc itegro. Sꝫ vſqꝫ quo ꝺ itegꝫ. ℞. n. ſi mãdata fuit ẽptio ꝺonec arras ꝺederit vel alias ſe emptoꝛi obligauerit. z idẽ in ſimilibus. z vt breuius accipias ſi iam ceperit intereſſe mandatary non eſt res integra. alias ſic. ar. ff. eodem ſi procuratorem. §. mandati. ſi ꝟo nõ ẽ res itegra nõ finiť mãdatuꝫ niſi i iudicio. vt. ff. õ iudi. tã ex ꝺtractib⁹. §. fi. §ꝫ qd ꝓ deſt ſi nõ finiť mãdatũ re nõ itegra? ℞. qꝛ ꝓ hr̃de⁹ cepta negocia õbẽt ꝺſumari. vt. ff. ꝓ ſocio. l. fi. lꝫ noua ichoare neceſſe nõ ſit. vt. ff. ꝺe neg geſ. nã z fuus. §. ſi vino. z. ff. ꝓ ſocio, hr̃s ſocy. qõ nõ ẽ re itegra cũ ceptũ nõ ſit.

o ¶ Afferret. qđ eē nō dz. p ¶ Et huic. s. ꝓximo casui.
q ¶ Liberto. primo dispensatori ⁊ seruo.
r ¶ Liberari eos. facit. ff. si cer. pet. ei⁹ qui. ⁊. C. de solu. si cū seruis. s ¶ Liberari. nisi in casibus. vt. j. qui. moto. ob. i prin. dicem⁹. t ¶ Mādatū. primū pōt fieri.

ret⁰. ¶ Et huic[p] simile ē qđ placuit: si debitores manumisso dispēsatore Ticij per ignorātiaz libto[q] soluerīt liberari[r] eos: cū alioqn stricta iuris rōe nō possēt libari[s] qꝛ alij soluissēt q̄ cui soluere debuerīt. ¶ Mādatuz[t] nō suscipere cuilibet liberū ē: susceptū aūt ꝯsumāduz est: aut q̄ꝑmuz renūciāduz est: vt ꝑ semetipsuz aut ꝑ aliuz eādez rē mādator exequat. ¶ Nā nisi ita renūcietur vt integra cā mādatori reseruet eandē rez explicandi: nihilominus mādati actio locū hēt: nisi iusta[u] cā itercesserit aut nō renūciandi: aut intēpestiue renūciādi. Mandatuz ēt et in diez deferri pōt: ⁊ sub ꝯditione. ¶ In sūma[x] sciēdū ē mādatuz nisi gratuituz sit: in aliam formaz negocij[y] cadere: naz mercede[z] ꝯstituta icipit locatio ⁊ ꝯductio esse. ⁊ vt generaliter diximus: qbus casibus sine mercede suscepto officio mādati siue depositi ꝯtrahit negociū: his casibus mercede iterueniente[a] locatio ⁊ ꝯductio intelligit ꝯtrahi: ⁊ ideo si fulloni[b] pollienda curanda ve qs dederit vestimēta: aut sarcinatori sarcienda: nulla mercede constituta neq̄ ꝓmissa: mādati competit actio[c]. **De obligatiōib⁹ q̄ ex q̄si ꝯtractu nascuntur.**

Post[d] genera cōtractuuz enumerata dispiciam⁹ de ipis obligationibus: que qdem non ꝓprie nasci ex cōtractu itelligūt: sz tn̄ quia nō ex[e] maleficio substātiam capiūt: quasi ex cōtractu nasci videntur. ¶ Igitur[f] cuz quis negocia absentis gesserit: vltro: citroq̄[g] inter eos nascūtur actiones que appellant negocioruz gestoruz. sz domino qdē rei geste aduersus eū q gessit directa cōpetit actio: negocioꝝ[h] aūt gestori cōtraria quas ex nullo contractu proprie nasci manifestum est. ¶ Quippe ita nascūtur iste actiones: si sine mandato[i] quisque alienis negocijs gerendis se obtulerit: ex qua causa hi quoꝝ negocia gesta fuerīt ēt ignorātes: obligātur idq̄ vtilitatis[k] cā r̄ceptū

nisi sit tal ꝑsona q̄ nō ꝯsueuerat locare opas suas vel res talis q̄ nō ꝯsueuerat locari. tūc. n. nō locati: sz p̄scrip. ver. agitur. vt. ff. đ prescrip. v̄. si tibi. ⁊. l. nālis. §. at cum do. b ¶ Fulloni fullo ē q lauat ⁊ ꝯtingit pānos: ⁊ ēt pollit eleuādo supflua. sz sarcinator ecōtra qui sarcit: addit vbi ē scissū vestimētū. vel pānū ⁊ ꝯsuit vñ ⁊ dr̄. iste hz sarta tecta: qꝛ cū eēnt fracta sūt repata ex quibusdā adiūctionibus. vt. ff. de vsufruc. hactenus. Accur.

c ¶ Actio. imo videtur p̄scriptis verbis cōpetere. vt supra lo. §. i. So. vt ibi.

¶ De obligationibus que ex quasi cōtractu nascuntur: Rubrica.

d Post genera. idest maneries vel diuersitates cōtractuuz. vt s̄: de obliga. §. fi. vsqz huc.

e ¶ Ex maleficio. subaudi: vel quasi vt sit bona argumētatio. sic infra de obliga. que ex male. i pricipio.

f ¶ Igitur. qꝛ de his ob. que ex quasi contractu sunt dicere debemus incipiamus de hac q̄ ex sola prouenit amicicia. vt. j. e. §.

g ¶ Ultro citroqz. idest hinc inde possibile eas nasci. nam ex vna parte tantum quandoqz agitur: vt si alterius non intersit: sed sua tantum.

h ¶ Negociorum gestorum. licet etiam vnum negocium sit gestum. ff. de neg. ges. l. iij. §. negocia. sic infra ui. bo. rap. in princi. et. ff. vi. bo. rap. l. ij. §. quod ait pretor.

i ¶ Mandato. s. eius cuius negocia gesserit: ⁊ sic soluit. C. đ neg. ges. si mādatū. q̄ ē ꝯtra. k ¶ Utilitas. s. vt repetat qđ ipēdit. nisi denūciatio inhibeat. vt. C. e. l. fi. vl p̄rna affectio. vt. C. e. si p̄rno. ⁊

v ¶ Iusta cā. puta casus fortuitus. nam de dolo tenet ⁊ lata culpa ⁊ leui ⁊ leuissima s̄m. B. ⁊ Jo. vt C. e. l. i re mādata. ⁊ l. a ꝓcuratore. Alij dicunt de leuissima mandatarium non teneri: sz đ dolo tm̄ qñ gr̄a tm̄ mādātis fit vl đ leui cl̄pa qñ vtriusqz gr̄a instar alioꝝ ꝯtractuuz. vt. ff. de reg. iu. cōtractus. Sed primum videt verius: cum hic ꝯtract⁹ multum discrepet ab alijs cōtractibus.

x ¶ In sūma. i. breuiter āmō hūc ti. expediam⁹.

y ¶ Negocij. i. ꝯct⁹.

z ¶ Mercede. s. vt mercede. vt qꝛ alias non erat pariturus mādato. si aūt al paritur⁹ erat ⁊ ꝯstituatur aliqđ salariuz gr̄a remunerandi: ñ iō min⁹ erat mādatū. vt. ff. e. si remunerandi. i. R̄n. ⁊ ad hui⁹ rei euidentiaz distiguet: qꝛ aut est incertū re ⁊ genere puta si dicā tibi: bñ retribuā tibi h̄ seruitiū vel recognoscā. ⁊ tūc nō pōt peti. qcq̄. C. e. salariuz ⁊. ff. e. q mutuā. §. salariuz. aut certū gnē. lz icertū specie. vt dabo tibi equū vl par vestimētoꝝ. ⁊ tūc pōt dici q̄ valeat ꝯuētio salarij cū nō sit ꝓrsus icertū. vt. ff. e. si ꝓ fideiussore. secus i his q̄ pondere nūero ꝯsistunt. vt. ff. de le. i. l. si hoiez. si aūt certum oio: tūc aut stipulatione ꝓmittit ⁊ tūc certi ꝯditio petit. si aūt sine stipulatōe ⁊ icōtinēti ante mādatū vel post. petit actio ex eo ꝯtractu. s. ꝯtraria mādati iformata. si aūt ex iteruallo. s. postq̄ cōtrahentes ad alia diuertissēt negocia: petitur officio iudicis. vt. C. e. l. i. ⁊. ff. e. salarium. ⁊. C. de pac. petens. ⁊. ff. de duobus reis. l. duos. in fine.

a ¶ Interueniēte mercede. s. in pecunia nūerata vt diximus. s̄. locati. in prin. Itē hec regula gnālis est vera

.l.qō i vxorem .ꝛ.ff.e.is q vel obsequiū qō ē si libertus patroni negocia gerat. vt.C.e.l. offō. bis enim casibus nil repetit alioquin qñq; repetitur inquantum locupletior est: vt dicem⁹ .j.ℌ.pri.

l ¶ Deserer negocia.qō i mītis nocēt.vt.ff.e.l.i.

m ¶ Nullā. cuz neminez sit verisimile suam pecuniam iactare vel effūdere. vt.ff. de pboba. cum de indebito .ℌ.i.

n ¶ Sicut autē obligatū.ſ.isoliduz dūmodo sit vtiliter ceptū negocium Iz diuersus exitus sit secutus vt.ff.e sed an vltro .ℌ.i. in casibus tamen nō tenetur insolidū: vt si pupillus est cui⁹ negocia sūt gesta Itē si aio ꝺꝛe dādi gessit. vt ff.e.si pupilli.i. .Ꝛ.ꝛ.ℌ. figs negocia mea. Itē ꝛ si ad noua negocia gerenda accessit vt.ff.e. siquis negocia Itē si pacto bonā actū ē. vt.C. e. negociū. itē ꝛ si fuit in culpa gerēs. vt.ff.e.l.si ue hereditaria Itē si fuit i mora. vt.ff. de le. .i.cū res.ℌ.fi.

o ¶ Ad exactissimā. nō gestoꝛē interdū de dolo solo ꝛ lata culpa teneri vt si ad ꝺ̄serta negocia accessit vt.ff.ꝺ̄ neg. gest.l.iij.ℌ.interdū. qñz de dolo lata culpa ꝛ leui ꝛ ꝺ̄ regulariter. vt.C.e.tutoꝛi.ꝛ.ff. eo.l.si pupilli.ℌ.fi. qñq; de leuissima: vt qñ alius diligētius volebat administrare: vt ꝺ̄ oꝛ.ꝛ.ff.e.si pupilli.ℌ. videam⁹. qñq; de casu vt i his casibus vbi agitur inquantū dominus locupletior ē vt mō ꝺixim⁹ i.e.ℌ.

p ¶ Tutoꝛes.ſ.quōdā. nā quā diu ē tutoꝛ nō ozit ob ligatio. vt.ff.ꝺ̄ tu.ꝛ ra.dis.si tutoꝛ.ℌ.si.ꝛ.l.ſz nō dā tur. Ażo.q ¶ Ex maleficio subaudi. vel quasi. vt bona sit illatio. t ¶ Actionē.ſ.directā. teneꝛ eniz alys actionib⁹ tutoꝛ: vt diximus supra ꝺ̄ attil. tu. .ℌ.fi.ꝛ ita habes hoc.ℌ.actionē tutele directā ꝛ cōtrariam eē ex quasi ɔtractu. Quid ꝺ̄ actōe ꝓ tutele. Ꝛ. idē cū ad istar actiōis tutele sit iducta vt.ff.de eo q ꝓ tu.neg.gest.l.i.ℌ.ꝓ tutoꝛe.ſ. ¶ Cōtrariā. quā finita tutela demū itendit: vt mō ꝺixim⁹ de directa. vt.ff. de ꝺ̄hē. act.tu.l.i.ℌ.finito. t ¶ Obligatus. vnde abfutuꝛ ē qō pinde ē ac si iā abesset. vt.ff. de neg. gest.l.y.i fine ꝛ .l.si qs mādato.i fi.

v ¶ Item si inter. societate. tūc eni ageret ꝓ socio.ſ. si eēt societas. videtur tñ q; hic.ℌ.fibi ipsi cōtradicat. nam nunc dicit q; nō est societas: ꝛ postea dicit. socius ei⁹ē. Sed dic q; nō est societas vera: sed quedam incidens. nam vera cōtrahitur consensu: vt.ℌ. de obli. ex consensu. i pīn. hec aūt ꝓter spē. vt i ℌ.ℌ. oſ

x ¶ Ei⁹. ſ. osoꝛs ei⁹. i. ꝓpoſe. n. pōit vt mō ꝺixim⁹. Accur.

y ¶ Ex maleficio. ſ ℌ audi vl q̄si vt sit bona illatio. vt.ℌ.e.in ꝑn. ꝛ fac ad hūc. ℌ. .ff. fa. ber. hēdes. .ℌ.fi tñ. i fi.ℌ.ꝛ. ff. communi ꝺi.l.y. in fi.i. Ꝛ.ꝛ.ff. ꝓ socio. vt si ꝓ socio.ꝛ.l.act. .ℌ.si post distractū.

z ¶ Idem iuris. nō ꝓ oīa qz superioꝛ.ℌ.i. cōi.ꝺi. ꝓ rebus singlarib⁹ opetit. ℌ ät ad vniuersitatē vt ℌ ꝓx.ꝛ.ff. ꝓ socio.l. ꝓ socio arbitꝛ. Itē supi us plies itedi pt hic ät semel tñ vt.ff. fa. ber.l.si filia.ℌ.fāilie ꝛ.C.fa.ber.l.i. Alc.

a ¶ Ex his cāis. q̄s supioꝛi.ℌ.ꝺixim⁹. b ¶ ꝺ̄hs. obligat vl maleficio. ſ ℌ audi vl q̄si. c ¶ Intelligit. ſ. actōe ex testō. vt.ℌ.ꝺ̄ lega.ℌ. nīa. Rei vēdicatoꝛ. aūt q̄ ꝺat vt i eo .ℌ.oſ nūqd ē ex q̄si ɔctu. Ꝛ. nō puto. qz ñ ē obligatio. vñ ñ oz ꝺici ex ɔctu vl q̄si. vt.ℌ.ꝺ̄ act.ℌ.i. Ide.ſ. q; i rei vē. ꝺ̄ hypothecaria ꝺico q̄ silr legatarys ꝺat. vt.C.cōia de le. .l.i.ꝛ i ꝺcā.l.ℌ.ꝺ̄ le.ℌ.i. Sz vñ nascit ℌ q̄si ɔc. vl vñ nascit obligatio ex testō. Ꝛ. adeūdo hꝺitatē hꝛs q̄si ꝺ̄hē hereditatē vī. vt.ff.q ex cau.i pos. ea. apō iul. ℌ.fi.ꝛ.l.se. Itē qd ꝺ̄ peti. here. Ꝛ.ꝛ ℌ ē ex q̄si ɔctu cū is nō ꝛerit q pos sidet ꝓ hꝺe vl ꝓ possessoꝛe. nec ēt deligt vl q̄si. vñ sequit ex argumētis q̄ fiunt i hoc ti. q; sit ex q̄si ɔctu. Itē qd de actione finiū regū. Ꝛ.n. idē qz ꝛ illa hz similitudines mītas cū act. fa. her. ꝛ cōi ꝺi. ꝛ cū petitōe hꝺitatꝭ. vt. j. ℌ ac. ℌ. qdā. ꝛ. ff. ℌ pe. he. fine bone fidei. ℌ. petitio he.

a ¶ Ex ōctu. qz nullus ex hēditaria accepit vel solus fecē ipensas. e ¶ Itē is cui nā eoipso qz soluit aliqd negocy ꝺbere vī. vt.ff.de ꝺdi.ide.si i area. Lū ergo sit ex quasi ōctu:ad qd ponit hec ꝺdi.indebiti iter actionē siue obligationē ex ōtractu.ſ.qui.mo.re.con. obli.ſ.i. q est huic ōtra.ℜ. vt.

f ibi in fi.ſ.ꝺiximus ¶ Dixim⁹. vt.vt ſ g.mo.re ō. ob.ſ.is quoqz.

g ¶ Sed tñ.ſ. benignitate inſpecta q̄ p̄eualet.vt.C.ō iudi.placuit.nā nemo debz locupletari cū alterius iactura. vt .ff.de ꝺdi. inde.l. nā natura.

h ¶ Cōditiōe.ſ. idebiti:z ita tranfit dominiū i accipientez al⁹.n.ꝺditio nō dareť niſi ōtra furē.vt.ff. vſufr. quēadmodū ca.l.fi.Sed ōtra.ff. de aeq.re.do.ſi p⁹ curato⁹. So.multū ītereſt.an erro⁹ ſit i obligatōe:an i re. p̄ caſu tranſit dñium vt hic dī.z ꝺdi.ozif. ſo vo nec trāſit dominium:nec ozitur actio.vñ agēs exceꝛepellit.vt.ff. manda.ſuū Ticy.

i ¶ Ex gbuſdam iſte .ſ.nō facit ad hunc ti.ſed ponē hic gra vberiozis doctrine ad p̄mā mām de indebito.k ¶ Quod p errozē licet ponat vnuz caſum tñ in quo ſolutū p errozē idebitū nō pōt repeti.tamen z alij ſer ſūt:vt ſi ſcienter ſoluit idebitū.nam nō hz locū repetitio.vt.ff.de ꝺdi.ide.l.i. Itē pp ſniaz ſolutū ēt indebitū nō repetiť.vt.C.de ꝺdi.indebi.l.i. Itē pp trāſactionē.vt.ff.de ꝺdi.inde.i ſū.ſ.z quidē.z.C.e.l.y. Itez ſi iurauit quis ſibi ꝺeberi ēt idebitū ꝺeferente aduerſario:z fuerit ſolutū nō repetiť.vt.ff.de iureiurā.nam poſtea.ſ.i. Itē qñ ſoluit i cā q̄ p inficiationē creſcit:vt .ff.e.l.z elegāter ſ.fi.z.C.e.ea q̄.z hic dī. Itē cā pietaſ ſolutū idebitū nō repetiť.vt.ff.de ꝺdi.ideb.cū bis.ſ. ſi mulier. Itē ſi ē ab alio debitū lz ſit idebitū ab eo q ꝺedit.vt.C.de peti.here.l.de here.

¶ Ex lege aglia.vt ſoluendo dānū ab alio datum quaſi ego dediſſez.videoz.n.ofiteri me damnū dediſſe qō ab alio datū ē.nā ſi a nullo datū ē nō impediar repetere ſicut nec mihi p̄iudicat ofeſſio mea ſi a nullo datū eēt damnū.vt.ff.ad.l.aquil.ide neratius.ſ.fi.z.l.ſequē. et .ff.de iterro.ac.q ſeruū.ſ.i.z.ſ.fi.z fi. Sz nūqd hec ſūt vā:ſiue in iure.ſiue in facto erret is q ſoluit. ℜ.cū lege illa.C.e.ti.l.ea.que nō diſtiguit.nec ego diſtinguaz z ē arg.ff.vt i poſ.le.l.i.Sz qdā dixerūt.vt ſi erranit i iure nō repetat:ſi i fō repetat:p̄ime tñ ſnie ſto.vt.ff.e.ſz z ſi me putē.Sz otra būc.ſ.ē.ff. ō cō di.inde.z eleganter.ſ.fi.So.illa erat penal⁹a p̄n. hec aūt ex ificiatiōe.vt ꝑ oꝛ z.j.de act.ſ. ſi furtū. Itē ex legato. qz z ipm p inficiationez creſcit.vt.j.de actio. ſ. item mixta.

m ¶ In his legat⁹.i. idebite ſolutis q̄tū ad ſoluētē:debitū tñ q̄tū ad aliū vt z mō ꝺixim⁹ i.l. agl. z ꝑ ſm q̄ſdā.ſed.ℬ.ō. ꝺiē enī ō ꝺebito a q̄lz:z ſic ꝺirecta a ſupioꝛi p̄.caſu.z ē ſpeciale in ꝑ legato ō q̄ hic dī.al⁹ aūt.i.i alio legato diſtinguo aut ſoluit ſciēter idebitū legatū q̄cūqz mō z tūc nō repetitur.vt.ff.de cō di.inde fideco. Si aūt p errozē iuris idē ē vt ſi repetať ſi ē ꝺebitū nāliter:ſz ciuiliter indebitū.vt.C.ad.l.fal.l.erroꝛ.niſi ſit minoꝛ q repetit vtroqz caſu p reſtitutionē i integꝝ. vt.C. ſi aduer. ſolu.l.y. ſi vero p errozē facti repetiť.vt.C.ō ꝺditio.ide.fideico.n ¶ Cuicūqz.al⁹ cuiqz vr p becꝛba dānas eſto hꝛs.illū ere alieno libare vt ſ.ō le.ſ.ſz z tale.o ¶ Cōſtō.vt.C.cōia ō le.l.y. p ¶ Oīb⁹.i. oīb⁹ gnīb⁹ legatoꝛ:q̄z q̄tuoz erāt gnā vt ſ.ō le.ſ.i q ¶ Legatarys.vt eis ſolutū idebitū non repetať r ¶ Religiōis.vt mōaſterys.ſ ¶ Pietatis.vt hoſpitalia.z ſi'lia q̄ noianě in auc.ō nō ali.ſ. nō igit. col.y. ¶ Per q̄s p̄ſonas nobis acqrit obligatio

t ¶ Expoſitis.q̄.ſ.obligatōes.Sz qd ꝺifferť ꝺ ti.a ſupioꝛi.ſ.p q̄s p.n o.acq. ℜ.ille ꝺicit ō reb⁹ acqrēdis.hic aūt ō obli.vt ibi ꝺixim⁹. Itē qd ꝺifferť iſte ab illo.ſ.ō ſtip.ſer.cū ibi ō ob.ꝺicať. ℜn. ille ſpāliter ē i obligationib⁹ q̄ſtis q ſtipulatione hic aūt i oi gnē obligationū loquiť acqrendo p ſi liū vl p ſuū p̄terq̄ ſi ſint ex caſtrēſi peculio:vl q̄ſi gbus caſib⁹ nihil ad p̄p̄rietatē nec ad vſū fruꝛ.p̄ri acquiriť.vt.C.de bo.q̄ libe.cū oporteť.ſ.y.

v Ut tamen. alias ē vt tantuz z hic similiter sub auditur tamen.

x Acquiritur. nisi ab alio possideat suus. q possessori nec dominiū. nec possessionez querit. si nō ex re eius comparauit. vel ex opera sua. nec domino si ex re bōe fidei possessoris. vel opera acquisiuit quia cum non possit det. vt. ff. de acqui. re. oo. si seruus. i. R. z. l. liber hō. §. fi.

y Scōm imaginez. q. o. fiat p diuisio imaginarie z itellectualiter. nā visibiliter fieri ñ pt cū sint i corpozalia que non diuidūtur vt. ff. de acqui. re. oo. seruus. §. incorpales. z. §. de re. coz. z icoz. i. R. z. §. de vsufr. i pzi.

z Constitutio vt. C. de bo. q̄ li. l. fi. §. vbi ār.

a Actionez. pzopzietas tamen silꝫ ipsius actionis. vt hic dicitur. z obtinet hoc hodie in omnibus aduenticijs sed olim tantum. v. actiones filiofa. competebāt rōne pzopzietatis. vt iniuriarum. q̄ vi aut clam. de positi. commodati. z actiones in factum. vt. ff. de acti. z ob. filiusfa. z. l. i factum. bas tamen pater exercebat vel suus procurator nō filius. vt. ff. de iur. sed si vnius. §. ait ptoz. z. §. filio. z. l. pater. in fi. nisi pater abesset. vt. ff. de iudi. si longi. §. i. q̄ō et i mutuo erat. vt. ff. si cer. pe. cū filius. Sed hodie ex oi causa aduenticia acgritur ipsi filio pzopzietas: vt hic dicit. b Diuisionē. quā diuisioz longū eēt hic dicē. sed oꝝ plene p ordinē i dcā. l. C. ō bo. q̄ lib. l. fi.

c Itē p liberos. nō q̄ liber homo q̄nz bona fide possidetur. vt q̄n possessor credit eum suum esse z suū. q̄nqz mala fide. vt q̄n credo eū suū eē: z scio meū nō ee. vt. ff. de acq. pos. l. i. §. fz z eū. q̄nz nullo mō. possideā lz detineat. vt q̄n scit liber eē. vt. ff. de ac. pos. qui vniuersas. §. i. z. ff. ō pba. figs liber

d Per eum quoqz. vsufruc. in quibusdā libris ē in littera vsufruc. vel vsum. z fz hoc videtur q̄ p eum seruum in quo habet vsum ex duabus causis acgrat. Sz otra. ff. de vsu. z ha. p seruū. i pzi. So. qm quidā illud corrigi. Uel dic ꝑm Jo. q̄ illō vbū. Ex duabus. referat ad solū vsufru. alterū vo. si ex re ad vsuariū. z sic erit in littera confusio. sicut. C. de colla. illaz. z. §. qui. da. tu. pos. §. sigs. Sed i alys libris non est. Uel vsum. z tunc planum est et nullum est contrarium.

e Cōmunem. pzo dominica. nisi cum pzopzia nomina eozum stipulationi inseruit. vbi pzo virilib⁹ portionibus acquirit. vt. ff. de sti. ser. si cōis seruus.

f Stipulatus. scilicet alteri simpliciter. vel sibi domino non iubenti. vt statim sequitur. alias nullum esset dubium. vt. §. de stip. ser. §. penul.

g Supradictum ē supza de stip. seruo. §. preterea.

b Quibus modis tollitur obligatio. ergo nō renascitur de cetero. vt. ff. ō solutio. qui res. §. ream. et de noxa. l. si alienos. et. C. de remis. pign. cuz ex cā. z. C. de se. passi. si debitoz. vbi magis sciatur solutio ei⁹ q̄ debetur q̄ tollat vt. ff. de nox. l. elec. §. fi. sed ibi equitatis ratione nec sublata dicitur.

i Tollitur. alias tollitur. alias soluit.

k Obligatio. siue re siue vbis. siue litteris. siue consensu. nam de his supza dictum est a ti. de obli. vsqz huc. Sed nūquid est idē in his que ex maleficio sunt vel quasi. R. n. hic. Itez hec sūt vera siue ciuilis z nālis fuerit obligatio simul siue naturalis tantuz. vt hic. z. ff. ad l. falci. si pupillus. i pzi. Sed nunquid ciuilis tantum tollitur solutione eius q̄ debetur. videt q̄ nō. vt. ff. de solu. qui hominem. §. fi. z hoc quidam dicunt. Sed contra dico. si enim sciens me debere ciuiliter tantum soluam. sicut econtra si nudo pacto tibi. x. debeam z soluam ex causa mee fidei ipē de qua re non liberoz. vt. ff. de condi. inde. l. fideicōmis. Quod aūt i dicta. l. qui hominē oꝝ. ideo quia aliud operabatur solutio q̄ crederet soluēs. s. repetitionē cū errabat credens se teneri naturaliter. nō ergo mirum si nō facit q̄ credebat soluens. s. liberationem. Item est contra ad hoc. i. R. n. in auten. vt bi qui ob. per res. §. si non tacuit. colla. ij. So. illud speciale est. Item contra. ff. de solu. l. si rem meam. Item contra. ff. de verbo. obliga. iuꝛ. §. qui fundum. Item contra. ff. commo. l. iij. §. fi reddita. Sed his legibus licet fuerit facta solutio ñ tñ fuit facta sicut debuit fieri, vnde pro non facta quantum ad hoc habetur. Item contra ad id quod subijcit q̄ demum sciente creditore soluitur aliud pro alio. ff. de le. i. nō amplius. §. fi. z. l. si domus. §. ij. z. iij. ff. de au. z ar. le. l. i. §. fi. z. C. de dona. l. figs. ar. ff. ō so. q̄ bo. minē. z. ff. de v. ob. iter stip. §. pe. z. l. si seruus. in quibus legibus dicitur q̄ liberatur quis soluendo aliud ꝑ alio Sed hec specialia sunt: hoc autem regulare.

l ¶ Cõsentiẽte. interdũ tñ etiã aliud ꝓ alio solui creditori etiã inuito vt dixim⁹ i auc. de fideiuſ. §. pe. z quoſdã ex his notauim⁹. s. primo.

m ¶ Solutio fiat. pz hic ꝙ bñficiũ ofertur in inuitũ: Sz otra. ff. de reg. iu. l. inuito. So. illa regula i priuilegijs loquit. hic aũt i alijs

Uel dic ꝙ nõ põt dirẽcto. põt tñ ꝑ mediũ. prima verioꝛ ẽ. Sz nũqd ecõtra ꝓt fieri alij solutio iuito creditoꝛe. R. nõ vt. ff. de noua. l. ſi ſtichum. §. fi. niſi creditoꝛi creditoꝛis ſoluatur. vt. ff. de neg. geſ. ſi liberto. vl ꝓcuratõi creditoꝛis vl ei cui extiterit hꝛs creditoꝛ: vel futuro creditoꝛi vel ſiſcꝰ pſõis: que numerãtur. ff. de ſo. ſolutuz z. ff. de pigno. ac. ſolutũ. §. ſolutam.

n ¶ Itẽ ſi reus. iteruenerũt. vt ſũt fideiuſſoꝛes. mandatoꝛes z ſponſoꝛes: vt. ff. de ercep. l. oẽs. z. C. de nõ nu. pecu. l. iij.

o ¶ Ipſe liberatur. ſ. fideiuſſoꝛ: z ſiquidẽ ſoluat noie ſuo liberaꝫ ipo iure: reũ aũt liberat ꝑ exceptionẽ. vt. ff. mã. ſiquis. z. l. Pap. z. ff. de peti. here. l. ſigs poſ. Si vo noie rei libat ipo iure reũ. vt. ff. de neg. geſ. ſoluẽdo. z. ff. de noua. l. ſtichũ. i fi. Sed ſi hoc vez ẽ ꝙ liberaꝫ reus ſoluẽte fideiuſſoꝛe quõ cederet acti. creditoꝛ fideiuſſoꝛi: qõ facere oz. vt. ff. de ſolu. Modeſtinus. z. ff. õ fideiu. l. ſi fideiuſſoꝛib⁹. q. ſũt otra hãc. l. R. illud põt fieri ante ſolutionẽ. ſ. ceſſio. vl ẽt poſtea hoc acto pri⁹. qz vꝛ ieſſe. vt ꝓbatur hec ſolutio. ff. de fideiuſ. cũ his. Itẽ nota hic vnam ſolutionem parere plures liberationes. z facit. ſ. de duob⁹ reis. §. ex pluribus z. ff. de arbi. ſi duo. p ¶ Itẽ ꝑ acceptilationẽ. imaginariã. i. fictã. hic. ff. de reg. iu. l. imaginaria. vl oꝛ imaginaria. i. ꝑ momẽtũ ouratura. ſic in auc. quõ oporꝛ. e. §. i. z i pſal. In imagine pertrãſibit homo zc.

q ¶ Ut patiaꝫ. z etiã reſpõdet ei vt ſequit. j. e. §. non eſt aũt. in fi. §. nã ſola patientia non ꝓdeſt.

r ¶ Sed ẽt grece. nõ ſolum latinis. ſed etiaz grecis verbis: dũ tñ aptis ad hoc vt ſequitur. z facit ſ. de verbo. obli. l. i. §. fi.

ſ ¶ Quo genere. dixim⁹ vt. ſ. e. §. ibi. Qõ. n. ex vboꝛ zc.

t ¶ Cetere. ſ. que ſũt de iure gẽ. cũ acceptil. q ẽ ciuil⁹ act⁹ vt. ff. de reg. iu. actus. nõ poſſit iura gẽ. tollẽ. vt. ſ. õ le. ag. tu. § fi. q ſi vetuſtioza z firmioza vt. ſ. õ re. di. §. ſin gulos. Sed nũqd alias obligationes iuris ciuilis tollet acceptilatio: vt lſap z empbi. z ſi⁹ vt dixim⁹ ſ. de iure na. gen. z ci. §. ius aũt. R. nõ. cũ ſolã obligationẽ vbis inducta tollat. vt hic oꝛ. Sed certe lz nõ poſſint tolli iure acceptilatões. ſ. obligatio iurisgẽ. z alie ciuiles z ñ põt iuꝛ pacti ẽt acceptilatõe

ditoꝛe aliud ꝓ alio ſoluerit: nec tñ itereſt qs ſoluat: vtrũ ipſe qui debet: an alius ꝓ eo: liberatur. n. z alio ſoluẽte: ſiue ſciẽte ſiue ignoꝛãte debitoꝛe vel inuito eo ſolutio fiat. ¶ Item ſi reus ſoluit ẽt hi qui ꝓ eo interuenerũt liberant. ¶ Jdez ecõtrario otingit: ſi fideiuſſoꝛ ſoluerit: non. n. ipſe ſolus liberatur: lz ẽt reus. ¶ Jtez ꝓ acceptilatione tollitur obligatio. Eſt aũt acceptilatio imaginaria ſolutio: qõ. n. ex verboꝛuz obligatione Ticio debetur: id ſi velit Ticius remittere: poterit ſic fieri vt patiatur q hec verba debitoꝛem dicere: Quod ego ꝓmiſi tibi habes ne acceptũ: z Ticius reſpõdeat: habeo. ¶ Sz ẽt etiã grece acceptilatio põt fieri: dummodo ſic fiat vt latinis verbis ſoleat exigi grecũ quoꝛ genere vt ita diximus tñ be ſoluuntur obligationes que ex verbis oſiſtũt: non etiã cetere. Cõſentaneũ. n. viſuz ẽ verbis factã obligationem aliis poſſe verbis diſſolui. Sed et id qõ ex alia cã debeꝛ: põt in ſtipulationẽ deduci: z per acceptilationem diſſolui.

¶ Sicut aũt qõ debetur ꝓ pte recte ſoluit: ita in pte debiti acceptilatio fieri poteſt.

¶ Eſt aũt ꝓdita ſtipulatio q vulgo agliana appellatur ꝓ quã otingit ſtipulationẽ ut oiuz reꝛ obligatio i ſtipulatũ õducaꝫ: z ea ꝑ acceptilationẽ tollaꝫ. Stipulatio. n. agliana nouat oẽs obligatiões z a Hallo aquilio ita oꝓſita ẽ quicqd te mihi ex q̃cũq cã

facit vt. l. fi. ff. de reg. iu. nihil ẽ tã. z. C. qñ li. ab emp. diſ. l. y. z. ff. de pac. ab emp.

x ¶ Sed z id quod ex alia. ſ. q̃ verbis.

y ¶ Diſſolui. ſ. ipm debitũ. z nõ mirabile ꝓbatioz nã cũ nõ pateꝛet otractus alius tolli ſuo contrario actu. ſ. ꝑ acceptilationẽ decipiꝫ z õducit i quẽdam non prozſus contrarium actum vt in ſtipulatione qõ ẽ obligatoꝛiuz: z ſic fit nouatio indiſtincte iure iſto vt. j. e. §. preterea. z. ff. de act. z obli. obligationum fere. §. fi. z ipſa ſtipulatio patiꝫ ſe tolli per accep. vt hic dicitur.

z ¶ Sicut autem ſoluitur. ſcilicet volente creditoꝛe. Sz nũquid eo inuito debita ꝑ ſoluiꝫ? R. aut confiteꝫ de toto debito z tũc nõ põt ſoluere niſi totũ. vt. ff. õ vſuris tutoꝛ. §. Luci⁹. q ẽ huic õ. niſi voleti creditoꝛi: vt h oꝛ. aut diffiteꝫ. z tũc ꝑ ſe ꝓfeſſata tñ recipieꝫ ab inuito. vt. ff. ſi certũ pe. qdã eſti mauerũt. z hoc ẽt caſu pẽt itelligi qõ hic oꝛ.

a ¶ Eſt aũt ꝓdita. i. oꝓſita ẽ his verbis q̃ ſequũt q̃cqd te zc. z nõ ꝙ nõ põt ſic legi qn aliq̃ vba ſint ꝺ ſupflua. Itẽ nũqd vnum ſolũ ex his duobus. ſ. dare vel facere. ſufficit. ſ. dare cũ ſolum qõ erat dãdum in hac ſtipulatione deducẽ. vt. j. ibi. Tantã pecuniam zc. Rn. ſic. ar. §. de vbo. ob. i. §. ſed hec ſolennia. z. C. de dona. l. fi.

v ¶ Cõſentaneũ facit ad hoc. j. eo. §. fi. z. ff. de reg. iu. nihil ẽ tã. z. C. qñ li. ab

d ¶ Dare. vbi dꝫ dominiū trāſferre vt.ſ. de act.§ ſic itaqꝫ z §. ō ỽ. ob. l. vbi aūt nō appet. §. fi.

e ¶ Actio. in ꝑſona. ac petitio i rē: ꝑſecutio vtrūqꝫ otinet. vt. ff. de ac. z ob. ac. i ꝑſonā.

f ¶ Petitio. in rem. e ¶ Ue. ꝓ vel. ¶ Res. i. eſtimatio.

g ¶ Stipulatus nūc mutat ꝑſonas. de ſcōa enim. trāſit ad tertiā. z nō ꝙ ēt realis actio deducit i ſtipulatōe facta rei eſtimatione et ita ipa pecunia ſiue rei eſtimatio deducitur i ſtipulationē z i acceptil. nam ipſa res nō pōt cū nemo rē ſuam ponit ſtipulari ſibi dari vt. §. ō iuſti. ſti. §. .y. Sed quō petam eſtimationē. cū nō debeatur. Rn. imo quaſi debita ē: liberatur .n. exceptione quaſi rei venditi. ſi ꝑſtat eſtimationē. vt. ff. de rei vē. eius rei z. l. ſeq. ſi aūt ipſa rē i acceptilationē deducā: valet iure pacti ſm. B. vt dixim⁹. §. e. §. ꝙ genere.

dare[b] facere dꝫ vel oportebit: ſpſens i dié ve aut ſub cōditione quarūcūqꝫ rez mihi tecū actio[c] ē queqꝫ abſte petitio[d] vel aduerſus te ꝑſecutio ē uel erit q̄ tu mecū hres tenes: poſſides: poſſideres ve[e] doloue malo feciſti q̄ minus poſſideas: quāticūqꝫ earuꝫ rez res[f] erit: tātā pecuniaz dari ſtipulatus[g] ē. Aulus Augerius ſpopōdit Numerius Negidius. ¶ Itē ex diuerſo Numeri⁹ negidius interrogauit Auluz augerium q̄qd tibi hodierno die[e] per aglianaz ſtipulationē ſpopōdi: id ne omne hēs i acceptū: reſpōdit Aulus augerius habeo: acceptūqꝫ tuli. ¶ Preterea[h] nouatione[i] tollit obligatio: ueluti ſi id qō tibi Sei⁹ ōbebat a ticio dari ſtipulat⁹ ſis: nā interuentu noue[k] ꝑſone: noua naſcit obligatio: et ꝓma tollitur trāſlata i poſteriorē: adeo vt iterdū lꝫ poſterior ſtipulatio inutilis ſit: tū ꝓma nouationis iure tollitur velutiſi id qō tu Ticio debeſ a pupillo[l] ſine tutoris auctoritate ſtipulatus fuerit: q̄ caſu res amittit: naz z ꝑ debitor liberatur: z poſterior obligatio nulla[m] eſt: non[n] idez iuris eſt: ſi a ſeruo quis fuerit ſtipulatus: nam tūc ꝓ perinde obligatus manet: ac ſi poſtea null⁹ ſtipulatus[o] fuiſſet lꝫ ſi eadez perſona ſit a qua poſtea ſtipuleris: ita demum nouatio[p] fit: ſiquid in poſteriori ſtipulatione noui ſit forte ſi conditio aut dies aut fideiuſſor adijciatur aut detrahatur. ¶ Quod[q] autem diximus: nec ēt tūc q̄n dolo creditoris minor fuit obligat⁹. vt. ff. de fideiuſ. ſi Titius. §. fi. vnde huic doloſo nō ſuccurrit. quia fruſtra. z eſt. ff. de mino. l. auxiliū. in fi. z. l. ſi ex cā. §. nūc videndū. z ad velleianū. ſi decipiēdi. Qō etiaz in muliere diſtinguit. nam reſtituit in primū debitorē. actio ea ſubducta ꝑ velleia vt. C. ad vel. ſi mulier niſi fuerit dolo inducta. vt. ff. ad velle. quidaz z dicta. l. ſi Ticius. in fi: At ſecus eſſet. vbi nulla eſſet ſecunda obligatio. vt in ſeruo ſubycitur qui nō poteſt etiam naturaliter teneri fideiubēdo vel intercedendo quoquo modo. vt. ff. ō fideiuſ. ſeruus inſcio. z. l. ſe. Idem etiam in infante dicam qui ſecundo ſe obligauerit. naz cū nulla ſit. non tollit prima. cum non habeat in quem tranſeat. Quidaz tamē dixerunt naturaliter ſeruum teneri etiam fideiubendo quod falſum eſt. nā nec aliter tenetur niſi naturaliter cui⁹ occaſiōe tenetur do minus de peculio. at hic non tenetur. vt. ff. de pecu. l. iij. §. ſi filius. z facit ad hunc. §. ff. de fideiuſ. ſi Ticius. §. huic.

h ¶ Preterea. non ſolum ſolutione vel acceptilatione. vt dictum eſt ſupra.

i ¶ Nouatione. ſi fiat per ſtipulationem. vt ſubycit ſiue per iudiciū vt ſi alius nomine meo iudiciū ſuſcipiat animo nouādi. vt. ff. de ſolu. l. ſolutionez z. ff. de in rem ỽ. ſi ꝓ patre. z. ff. ō ỽ. obli. ſcire debemus in fi. i. Rn. k ¶ Noue ꝑſone. etiā ſi hoc nō agit: vt fiat nouatio iure iſto. hodie ỽ vt. j. e. lꝫ cū.

l ¶ A pupillo. q naturaliter tenetur. vt. ff. ō noua. l. i. in fi. ſi eſt maior infante. alias nec naturaliter vt. ff. de ac. z ob. l. pupillus.

m ¶ Nulla ē. Sed nūqd reſtituit creditor in priorē debitorē? Quidā dicūt ꝙ fic. vt. C. de repu. l. i. in .ſ. i. z. ff. de fideiuſ. l. ſi Tici⁹. §. huic. q̄ ē cōtra z qō ß dr res admittaſ. ſ. iure cōi. ſed nō ꝑ reſtitutionē vt dictū ē. aly. vt ꝑl. dicūt hāc in ipubere q̄ſi ſtulte accepit hic creditor tā puulū. illā ipubere loq. vel verius refert an minor iuuet: vt non teneat ꝑ beneficiū reſtitutionis. z tūc ēt reſtituit creditor in veterē creditorē vt ibi. An vero nō reſtituatur qz nō eſt neceſſe cū tm naturaliter ſit obligat⁹ vt. ff. de noua. l. i. i fi. z tūc nec creditor reſtituit vt

n ¶ Non idem. Sed que eſt ratio diuerſitatis iter hūc. §. z ſuperius rāſum? Rn. quia ibi ſaltem naturalis obligatio fuit. hic nulla in ſeruo. vt ibi diximus. Item hic qz pupillus potuit obligari nāl⁹ z ciuil⁹ cū auctoritate tutoꝝ z ꝑ eū. ſ. creditorē ſtetit q̄re ſibi ꝑputet. vñ ꝓior actio tollit: z poſterior non manet: ſeruus aūt nullius auctoritate pōt obligari ciuiliter. iōqꝫ nō ꝑputaſ. ſ. creditori. vñ ēt actio ꝓior durat. o ¶ Nullus ſtipulatus .i. interrogat⁹. ſtipuor. n. i. interrogo ſ; ꝓiſci. ſic accipitur. ff. de odi. ide. ſi nō ſortem. §. ſi. z. Accur.

p ¶ Nouatio fit. nō hic tria iura circa nouationē antiqſſima. vbi etiā ſi nihil noui iterueniret. fiebat tm nouatio vt. ff. ō ac. z ob. obligationū fere. §. fi. Item noua vbi nouatio ꝑſuptiue fiebat q̄tiēs noui qd iteruēiret: z ſp itelligebaſ ß agi vt hic z. ff. ō noua. l. y. Itē tertia qñ ß exꝑſſū dicēt. vt. C. de noua. l. fi. vel dic tm z veri⁹ duo eē. primo fiebat ſi ß agebaſ exꝑſſe vl tacite vt. ff. e. l. iij. z nouo iure ſi id exꝑmaſ. vt. j. §. ꝓri. z ibi cā. l. obligationū fere. nouū iteruenieba. ſ. ſtipulatio penal⁹ z facit ad hoc. §. g. mo. teſ. ifir. §. i. z. ff. de re iudi. l. iij. §. ſi ex conuētione. z. §. ſed ſi pignora.

q ¶ Quod autem. facit. ff. de noua. quotiens.

r ¶ Nouationem.expresse vel tacite.Accur.

s ¶ Sz cũ hoc introducebãt.z alij i alijs. vt qz forte aliqd nouũ i obligatõe erat adiectũ vt.ſ.e.§.ſz ſi eadẽ

t ¶ Conſtitutió.vt.C.de noua.l.fi.

v ¶ Accedere.fit tñ exactio tñ ſemel õ eodẽ. vt.ff.õ re. iu. bona fides.

x ¶ Hoc amplꝰ que oſeſu.ſ.ſolo.Sz que ſũt he. Ff.n. numeranť.ſ.de ob.ex cõſenſu.Itẽ i gbuſdaz ex maleficio: vt nudo oſenſu ẽt tollã tur ipo iure,vt iniuriaz Itẽ furti z ſiles . vt .ff.õ pac.ſi tibi.x.§. q̃dã actio.al'nõ ipo iure tollũť .

y ¶ Cõſenſu.ſ.pacto õ nõ petẽdo.ſed p̃ excep. vt.ff.de pac.l.ſi vnꝰ.§.pactus.

z ¶ Precio ſoluto. Sz nũqd ſi ptẽ pcij ſoluet. Ff.nõ eſt res integra.z iõ nõ reſcidiť nudo oſenſu.ſed ita demũ ſi hic inde facta ſit retro traditio . vt.C. qñ liceat ab emp. dif.l.i. z.ff. de pac.l.ab emp.z ẽ ratio vtrobiqz, qz nil eſt tam conueniens naturali egtati q̃ eodẽ genere qõqz diſſolui quo ligatũ ẽ vt.ff.de iu.nihil

a ¶ Idẽ ẽ.vt.ſ.e.§.z nõ.i fi.buiꝰ ti.xij.eẽ mõs p quos tollitur obligatio tã ciuilis q̃ nãlis ipſo iure vt nulle remaneãt reliquie p ſolutionẽ.vt ſ.e.in pri.Itẽ p̃ acceptilationẽ vt ſ.e.Itẽ p̃ nouationẽ volũtariã.vt.ſ.e. §.p̃terea.z.ſ.pri.§.Itẽ p̃ nouationem neceſſariã: vt p̃ ſniam z cõteſtationẽ litis.vt ſi aliꝰ meo noie ſubeat p me iudiciũ.vt.ff.de noua.l.õlegare.§.i.z.l.aliã. Itẽ p̃ opẽſationẽ.vt.j.de actio.§.pe.z.§.i bone fidei.Itez per delegationẽ.vt.ff.de noua.l.õlegare.i. Ff.Itẽ p̃ ofuſionẽ debiti.vt.ff.õ fideiu.l.ſi õbitoz creditoꝛi.Itẽ p̃ obligationẽ oſignationẽ z depoſitionẽ.vt.C.de ſolu.l. obſignationẽ.z ẽt ipo iure.vt.ff. depoſiti.l.i.§.ſi pecuniam in fi.§.Item per interitum ſpeciei.vt.ff.õ verbo.obliga.l.ſi ex legati . Item maleficio ſuo moza nõ precedẽte vt per conſtitutionem.Siquis in tantam,vel p̃ edictum diui Marci.vt.C. vnde vi.l.ſiquis in tantam.z.ff. q̃ metus cauſa.l.extat.z.ff.ad.l.iul. de vi.pri.l. penul. Item conſenſu nudo quandoqz.vt in hoc.§.Item nu

mus ſi conditio adiſciatur nouationemr fieri: ſic intelligi oportet vt ita dicamus factã nouationez ſi conditio extiterit aliogn ſi defecerit durat pri oz obligatio. ¶ Sz[s] cuz hoc quidez inter veteres conſtabat tunc fieri nouationem cum nouãdi animo in ſecundaz obligationem itum fuerat.p hoc autẽ dubium erat quãdo nouandi aio videreť hoc fieri:z quaſdam de hoc p̃ſumptiones alij in alijs caſibus introducebant ideo nr̃a ꝓceſſit oſtitutiot q̃ apertiſſime diffiniuit: tũc ſoluz nouationem prioris obligationis fieri quotiẽs hocipſum inter otrahentes expreſſuz fuerit: q̃ propter nouationez p̃oris obligationis oueneruũt: alioquin manere z p̃ſtinã obligationez:z ſecũdam ei accedereu: vt maneat ex vtraqz cauſa obligatio fm noſtre oſtitutionis diffinitionẽ: quã licet ex ipſius lectione aptius cognoſcere. ¶ Hoc[x] amplius be obligationes que oſenſuy

otrahunť :cõtraria voluntate diſſoluunť .nam ſi Ticius z Seius inter ſe oſeſerũt vt fundũ tuſculanum emptum Seius haberet cẽtuz aureorum: demuz re nõduz ſecuta .i.neq̃ p̃cioz ſoluto:neq̃ fundo tradito placuerit iter eos vt diſcedereť ab ea emptione z venditione inuicez libertãtur.idema ẽ i oductione et locatione z in oibus otractibus qui ex oſenſu deſcẽdũt: ſicut iam dictum eſt.

Explicit liber tertius. Incipit quartus. De[b] obligationibus que ex delicto naſcũtur

Um[c] ſit expoſitũ ſuperiozi libzo de obligationibꝰ ex cõtractu z ex q̃id cõtractu:ſequiť vt õ obligationibꝰ ex maleficio et q̃i ex[c] maleficio diſpiciamꝰ: ſz[f] illegdez vt ſuo loco tradidimus in quatuoz gña diuiduntur[g], heb vero vnius generis ſũt. nã oẽs ex ſe naſcunť .i.ex ipo maleficio: veluti ex furto rapina aut dãno aut iniuria[i].

b ¶ De obligationibus. Rubrica. Hic cõtinua vt in p̃in. huiꝰ tituli.continetur.

c Um ſit expoſitum. ex contractu. vt ſ. de oliga. ex contractu. vſqz ad titu.de ob.ex q̃ſi otra.

d ¶ Ex quaſi cõtractu. vt.ſ.de ob.ex quaſi cõ tractu.

e ¶ Ex maleficio. caue tibi quia licet hic p̃mittat dicere de his oibus.non tamen dicit in hoc ti.de his que ſũt ex q̃ſi maleficio.ſed dic vt.j.de ob.ex quaſi maleficio nec etiam de omnibus que ex maleficio.ſed de ſolo furto agitur in hoc titulo:ſicut z alias Ff.ica eſt generalioz q̃ ſit tex.vt.ff.ſi certum pe.z de condi. inde.z.C. de re.cre.z iureiu.nã nõ dicit ibi de rebꝰ creditis:ſed in ſequẽtibus ti.poſt illum .

f ¶ Sed ille.ſ.que ſunt ex contractu.non autez repetit eas que ſunt ex quaſi contractu.

g ¶ Diuiduntur.ſ.re.verbis,litteris:z cõſenſu. vt ſupza de obli.§.finali.

b ¶ De.ſ.q̃ ſũt ex maleficio vel quaſi.

i ¶ Iniuria.ſed nõne fit iniuria verbis vt ſupra?[c] ff.de iniu.l.i.§.iniuria. Item litteris infamatozijs,vt.ff.de iniu.l.lex cornelia.§.ſiquis libzum.

do pacto: vt in maleficijs.Sed z in alijs modis tollitur.non vtraqz.ſcilicet ciuilis z naturalis.vt per ſententiam.vt.ff.de condi.inde.l.iul.ſed interduz ciuilis tantum:z remanet naturalis vt per ſententiam.item remanet ciuilis z tollitur naturalis.vt per pactum et chirogꝛphi reditionem z iuſ iurãdũ.vt.ff.õ ſolu.l.ſtichum .§.naturaliter ipſa etiam ciuilis ſic eliditur vt non habeat vigozem :j. de excepti.§.pre. Item ſũt z alij modi gbus tollitur obligatio p̃ excep. quos habemus.j.de excep.per totũ

ꝛ.j. de iniurī. §. i. sed certe ꝛ tūc ex maleficio fit et ſic re fit: quia maleficiū fit verbis vel litteris: ꝛ ſic habet locum quod hic dicitur. Accur.

k ¶ Furtum eni est contractio rē. ꝛ facit extra de ele. c. oudum. hoc exigit in furto. ꝛ ſine eo non fit furtū: ſz voluntas vl alia verba vel ſcriptura interueniat vt. ff. eo. ſiquis vxori. §. neq; verbo. ꝛ. l. inficiendo. i pri. et .l. i. §. ſola. Qñz tñ ſine ꝛtractatione vt i charta raſa. vt. ff. e. qui. ta. §. fi. ꝛ. l. ſiquis vx. §. ſi qs aſinū. ſz certe ibi ꝛtractio interceſſit cum gnāliter ꝛtractationē accipiam: ſz nō fuerit ibi amotio.

l ¶ Rei. ſubaudi mobilis. naz de imobili nō pōt fieri furtū vt. §. de vſuc. §. q; aūt. niſi i caſu. vt in creta. ſed certe iaz illa ē mobilis vt. ff. e. l. ſi crete. Itez ſubaudi coꝛpozalis. nam de incoꝛpozalib' nō fit furtū cū nec cō tractatio i his eē poſſit. vt. ff. de acq. re. do. l. ſeruus. §. icoꝛpozalis. Item ſubaudi aliene qz rei mee nō facio furtū in eo qō est meū ſed ſecus i cōi vt. ff. e. ſi ſocī

¶ Furtūk. n. est cōtractatio reil fraudulosam: vel n ipſius rei: vl ēt vſus eius poſſeſſionis ve qō lege nāli prohibituz ē admittere. ¶ Furtuzr .n. vel a furuo. i. nigro dictū est: eo q; claz ꝛ obſcure fit et plerūq; nocte: ul a fraude vl a ferēdo. i. auferendo: vel a greco ꝓnomine q fures appellāt furiſo: ꝛ greci dixerunt. ¶ Furtoz autem duo sūt gña: manifeſtuz: ꝛ nō manifeſtuz. naz ꝺceptū et oblatum ſpēs potius actionis sūt furto coherentes q; gña furtoꝛuz: ſicut inferi appareb it. ¶ Manifeſtus fur ē quē greci appellāt: nec ſolum is qui in ipo furto ꝺephēditur: ſz etiā is qui in eo loco ꝺephenditur q furtū fit: veluti q in domo furtū fecit: ꝛ nōduz egreſſus ianuaz ꝺephenſus fuerit. et q in olineto oliuarū: aut in uineto vuaruz furtum fecit q; diu in eo olineto aut vineto ꝺephenſus fuerit: imo x vlterius furtū manifeſtuz ē extēdendū: q; diu eā rē fur tenēs viſus vl ꝺephenſus fuerit ſiue in publico ſiue i ꝑuato: vl a dño vl ab alio añ q; eo peruenerit q ꝺeferre vl ꝺepone

cuniam. vt. ff. eo. qui ſaccum. ſed certe licet non principaliter: ſecundario tamen voluit ſaccum ſurripere. alius caſus est. vt. ff. ꝺe condi. ob cām. l. pe. Item ſubaudi ad diffinitionem que fit inuito dño. nam eo volente ñ potest committi furtum. vt. j. e. §. placuit.

n ¶ Vel ipſius. id est ꝓpzietatis ipi rei

o ¶ Usus vt hēs exē plū. j. e. ti. §. Furtū aūt fit. Sz qualr q; ꝺruplicat hic. Rn. vſus eſtimatio tñ q; ꝺruplicabit vt nō plus extendat pena q; ꝺelictum. vt. C. ꝺ pen. l. ſancim. ꝛ fac .C. e. l. vulgar. ꝛ. l. ſi quis fur. i. R. §. i. et .§. y. ꝛ. l. verū ē. aly ꝺicūt ēt ipſā ꝓpzietatē ꝺebē eſtimari quia nō pōt ſeparī vſus a ꝓpzietate vt .ff. e. l. qui iumenta ꝛ. l. ſi vēdidero. §. cū autem.

p ¶ Poſſeſſiōis. ꝛ b ꝺico ipſā poſſeſſionē ꝺuplicari. cū aliō fit p̄ciū rei. aliō poſſeſſionis. vt. ff. vti poſ. ſi duo. §. fi. ꝛ ſubau. q; b fecerit aio lucrādi: alias non ē furtū. vt. ff. e. l. i. §. i.

q ¶ Lege nāli. i. diuina. vñ illō. Nō facies furtū rē. Irē illō Qō tibi nō vis fieri. aly ne feceris.

r ¶ Furtū. q;. i. qz.

s ¶ Auferendo. ga fur aufert.

t ¶ Spēs. ſ. caſus.

v ¶ Apparebit. vt. j e. §. ceptū. ꝛ. §. oblatum.

x ¶ Immo vlterius p hoc videtur ifringi regula p liberam ꝑſonam nihil acqri. vt. C. p quas p.

Idez ꝛ ſi ē nullius vt hereditarie nō fit furtū vt. ff. .e. l. hereditarie: ꝛ ideo dixi ſubaudiri aliene.

m ¶ Fraudulosa. hoc ideo ꝺicit. qz ſi credat ſibi licere nō facit furtum. j. ti. i. §. qz tñ. Item ſi credat dñm permiſſurum non facit furtum. vt. j. e. §. placuit. in duobus tamen caſibus videtur furtum fieri etiam ſine fraude furandi: vt in eo qui ſaccum pecunie ſurripuit. nam etiam ſacci nomine furti tenetur: licet faccum non ꝓpoſuerit furari, ſed pe

no. acq. l. i. qō falſū ē: qz magis ꝺe ꝺelicto ſuo. ꝓpzio q; alterius facto b euenit vt. ff. ꝺe vſur. figs ſolutioni. §. fi. ꝛ. ff. quod vi aut clam. l. ꝓhibere. ꝛ sūt hec vera niſi in caſu. ſ. cū ſe occultauit ille cui fiebat. nā lz fur vſus fuerit. tñ est fur non manifeſtus. vt. ff. ꝺe fur. l. ſi quis i ſerui. §. ceterum.

a ¶ Ꝺeponē. itm ſz. b. vt ſi vltra mōtes ꝓferre ōſtinaſſet. tñ ſi apphendat añ: erit fur manifestus.

b ¶ Nec manifeſtuz. ſ. qz contrariozum eadem est diſci

plina vt.ſ. de his qui fui vel alī. iuris fūt. §.i. ꝛ facit ad hunc. §. ff. e.l.y. ꝛ.iy. ꝛ.iiy. v. ꝛ. vi. vy. ꝛ. ix.

c Secundum veterē. imo fit. vt. ff. de ſeruis fugt. l. i. §. hec aūt. ſz illud ē ſpāle in perſona ſerui.

d Ex ꝺſequentia. hec non eſt ſemp bona cōſequentia vt ſublata ſolēnita te. ideo id tollatur. qō cum ſolennitate fiat. vt. ſ. de v. ob. §. ſed hoc. et. C. de fozmul. ꝛ impe. ſub .l. i. ꝛ .y.

e Pena manifeſti. q eſt de iure ꝓtorio. vt. j. de perpe. ꝛ temp. ac. §. i.

f Ex fui. hoc tamē caſu fuꝰ ꝓ noxa dari poterit. vt j. de noxa. ac. in pzin.

g Manifeſti. ſ. q oſtēdit ex. l. xy. tab. .vt. j. de noxa. §. fūt aūt. Sed quare minoꝛ pena iure. l. xy. ta. imponit cū ꝓ pzoꝛē. R. quia maius delictū ē vt. j. ti. ꝓxi. in pzi. Preterea tpe legis. xy. ta. pauperiozes erāt boies vnde minozes pene iponebantur. vt .j. ō iniur. §. pena.

h Dupli. niſi in caſu. vt. C. de fuis fu. .l. mācipia.

i Furtum. inuito domino. ꝛ quando cūq; volente. vt. j. e. §. vnde illud.

k Itaq; geſtandi .i. ducendi.

l Perduriſſet. idē ē ꝛ ſi aly cōmodauit ſpecies. n. furti eſt de alieno largiri. vt .ff. e. ſi pignoze. §. i.

m Placuit. itelligāt ꝛ eſt ratio: q; voluntas diſtiguit maleficia. vt. ff. e. q in iurie. i fi. i. R. ꝛ facit .C. ad. l. coz. de ſi. i. i. ꝛ. ff. ſi cer. pe. l. q; re.

n Permiſſurū. qd ſi hoc credidit. ſcilicet dominū permiſſurū. ſed ſtulte credebat. R. n. furti nō tenet cū non fiat .ſ. furtū abſq; affectu. vt hic ſubiicit. ꝛ. ſ. de vſuc. §. itē ſi is. ſed actione ex eo ꝓtractu. vt commodati vel ſimili

tio rei furtiue hodie ſm veterem obſeruationē non fit: merito ex ꝺſequētia et pzefate actiōes abvſu cōi receſſerunt: cū manifeſtiſſimuz ſit q; omnes q ſcientes rez furtiuam ſuſceperit ꝛ celauerit furti nec manifeſti obnoxij ſūt. Pena manifeſti furi quadruppli eſt eam rei ſui quādiu apud eum eſt ſer ui eq; ex liberi pſona: nec nā manifeſti duplī eſt. Furtū aūt fit non ſoluz cū qs intercipiēdi cā rem alienaz amouet: ſz generaliter cū qs alienam rem inuito domino cōtractat. Itaq; ſiue creditoꝛ pignoze: ſiue is apud quē res depoſita ē ea re vtatur: ſiue is qui rez vtendaz accepit: in alium vſuz eā tranſferat cū cuius gra ci data ē furtuz ꝺmittit: veluti ſi qs argētuz vtendū accepit: q; ſi amicos ad cenaz inuitaturus: et id pegre ſecuz tulerit: aut ſi qs equuz geſtādi cā ꝺmodatuz ſibi longius aliquo duxerit: qō veteres ſcripſerunt ō eo q in aciez equū pduxiſſet.

Placuit tñ eos q rebus cōmodatis aliter vterentur q vtendas acceperit ita furtuz ꝺmittere ſi ſe intelligant id inuito dño facere: euz q; ſi intellexiſſent nō pmiſſurū: ac ſi pmiſſurū credāt extra crimē videri optima ſane diſtinctione: q; furtuz ſine affectu furādi nō ꝺmittitur: ſz ſi credat aliq; inuito domino rem ꝺmodatuz ſibi ꝛtractare: domino aūt volente id fiat: dicitur furtū nō fieri. Unde illud queſituz ē. cū Titi ſeruū meuij ſollicitauerit: ut quasdā res dño furripiat: et ad eū pferat: ꝛ ſeruus id ad Meuiuz ptulerit: Meuius aūt cum vult ipſuz Titiuz i ipſo delicto ꝓhendere: p̄mittit ſuo quasdaz res ad eū pferre: vtrum furti aut ſerui cozrupti iudicio teneaf Titius: an neutro: Et cū nobis ſup hac dubitatione ſuggeſtuz eſt: ꝛ antiquoꝝ prudētiū ſuper hac altercationes ꝓſpexim⁹: gbuſdā neq; furti neq; ſerui cozrupti actionem pstā tibus: gbuſdam furti tñmodo: nos huiuſmodi callidita tibus obuiam euntes: p nāz deciſionem ſancimus nō ſolum furti actiones: ſz etiam ſerui cozrupti ꝺtra euz dari: lz n. idem ſeruus deterioꝛ a ſollicitatoꝛe minime fact⁹ eſt ꝛ ideo nō ꝺcurrant regule q ſerui cozrupti actionē iducerent: tamē cōſiliuz cozrupto ris ad pniciem pbitis fui introductum eſt: vt ſit ei penalis actio ꝓpoſita: tanq; ſi re ipſa fuiſſet ſeruus cozrupt⁹: et ne ex huiuſmōi impunitate ꝛ in alium ſuum qui facile poſſet cozrumpi tale facinus a quibuſdaz perpetret.

Interdum etiā liberoꝝ pſōn. ar. ſ. ff. ō penis. l. cogitatōis. ſz certe hec cogitatio iā ꝺuenerat ad aliq̄ actū. vñ nō erat nuda vt. C. e. l. iul. ō ſic. l. gſq;. c

dene tenet. vt. ff. e. l. qō ſi re tibi ꝺmodata. ſz ſecuſ ſi ſtulte opinoꝛ te pmiſſuꝝ rem tuā accipe. vt. ff. ō fur. l. qui vas. §. vetare.

o Furādi. niſi i duob⁹ caſib⁹ vt dixi. ſ. e. §. i.

p Furtū. vt furti actio naſcat. furtum tñ fit ſm ām̄ſdā ſed certe imo nec furtū fit. vt. ff. e. l. inter oēs. §. pe.

q Unde. ptulerit. ſ. dño.

r Dño. i. meuio ſ renūciauerit. vt. C. de fur. l. ſigs pſua ſerit. Accur.

s Ad eum. ſ. Ticium.

t Deciſionē: vt. C. ō ſ. coz. l. ſigs pſuaſerit

v Actionem ſpāle ē qō hic dr. al'ē fit furtū volēti. vt ſ pzi. §. ꝛ. ff. de do. itervi. ꝛ vx. .l. ſ eo. i fi. q ē ō. Sz vr q; nec hoc caſu debeat eē ſpāle. vt .C. ō ſ. fu. l. gcūq;. §. fi. ſz ibi iꝯcipit malitia a dño. ſ aūt ab ipo cozrūpēte.

x Lz. i. q̄uis.

y Regule. qs reglas hēnus .ff. ō ſ. coz. l. i. i pzi. ꝛ p totū ti.

z Pernicie. i. ōſtructionē.

a Impunitate. ſic. j. ti. i. §. ſz ne dū talia.

b Quibuſdā Itē ꝛ vni⁹ pēa fit met⁹ mīoꝝ. vt. C. ad. l. iul. repe. l. i. et nō būc. §. puniꝛe affectū: ꝛ ſi nō ſequaf effect⁹ ſic. C. ō epiſ. ꝛ cle. l. ſigs nō dicā. ꝛ. C. ō his q ad ec. ꝛfu. l.

c Interdū. furtū ſi rōe

dñy sed maleficy ter ſz crimina ſr agit. nã cũ ſit libex cozp⁹ nõ recipit estimationem. vt infra de obli. que ex q̃ſi deli. ,ſ. ab hoc. cria ter aũt exordinẽ agek. vt. ff. e. l. fi. t de priuis. delic. l. fi. mater vero ñ agit: ſz pr non agit ꝺcitione furtiua. cũ ipſa ad poſſeſſionẽ vl ꝓprietatez ꝺpetat: quozuz neutrũ in filio hẽm⁹. vt. ff. e. l. eũ g. ſ. ſi filius. z. l. mſi pri. z. l. liberozum z. ff. ꝺ acq. poſſ. l. cũ hꝺeſ. ſ. fi. z. ff. ꝺ rei ven. l. i. ſ. per hãc.

t ideo ex hoc maleficio nõ ciuili

Aliq̃n ſubtraxerit. ſz hec res non efficit furtiua. vt. ff. ꝺ vſuc. ſegt. ſ. ſi rẽ. z. ff. ꝓ ẽp. ſi rẽ. vñ ꝺicq̃ſz ẽ reſ furtiuaz fit furtũ: z naſcit actõ furti vt fere i toto ꝟ ti. z. ff. e. z. C. e. Interdũ nullũ eoz ẽt ſi rem ea vtar. Interdũ furtũ fit z res furtiua ſz actio furti ñ naſcit vt. ſ. e. ſ. bi g. Interdũ furtum fit z actio naſcit. ſz nõ fit res furtiua: vt hic dicitur.

Inkãũ. teneꝫ. z nõ manifeſt: ſz ẽt ꝺepẽdeaſ. vt. ff. e. l. is cui.

Ali⁹ fac ad ꝟ. ff. ad. l. agl. ſi ꝟu⁹ ſuũ. ſ. ſigs ꝺ manumiſſis et. ff. eo. l. furti. ſ. pe. z. l. qui ſeruo.

Sz ſigd. p la ſciuiã. i. ſtrictitia

In fcũm. i. vtil. l. agl. ſi cozpoza leſa ſint: aliogn ſubſidiaria. vt. ſ. ad. l. agl. ſ. fi. z. ſ. penulti.

hominũ furtuz fit: ueluti ſigs liberozũ noſtroz qui in poteſtate nr̃a ſunt ſurreptus fuerit. Aliquãdo ⁴ etiã ſue rei furtuz gſcz ꝺmittit: veluti ſi ꝺbitoz rez quam creditori pignoris cã ꝺederit ſubtraxerit. Interduz ⁵ furti teneꝫ g z ipſe furtuz non fecit: q̃liſ eſt is cuius ope et cõſilio factuz eſt: in quo numero ẽ qui tibi nũmos excuſſit vt alius eos raperet aut tibi obſtiterit vt alius ⁶ rez tuam exciperet: vel oues vel boues tuos fugauerit vt alius eas exciperet. z ꝟ veteres ſcripſerũt de eo q pãno rubro fugauit armẽtũ: ſed ⁷ ſiquid eozũ per laſciuiaz z nõ data opera vt furtuz admitteretur factuz eſt: in factũ ⁸ actio ꝺari ꝺebz. At vbi ⁹ ope Meuij Ticius fecit furtũ: ambo furti tenẽtur. Ope ¹⁰ z conſilio eius quoq̃ furtuz admitti videꝫ g ſcalas feneſtris ſupponit: forte aut ipſas feneſtras vel oſtiuz effregit: vt alius furtũ faceret: qui ve ferramenta ad effringendum: aut ſcalas vt feneſtris ſupponeretur ꝺmodauerit: ſciẽs cuius rei gr̃a ꝺmodauerit. Certe ¹ qui nullaz opez ad furtuz faciendum adhibuerit: ſz tantũ oſtium ꝺederit atq̃ hortatus ẽ ad furtuz faciẽdum nõ teneꝫ furti. Hi qui ᵐ in parẽtuz vel ꝺnoruz ptãte ſunt: ſi rẽ eis ſurripiãt: furtuz quidẽ faciunt: ſz z res in furtiuam

ſtũ. vt. ff. e. ſigs fũ. ſ. i. Itẽ ꝺ oſſiliũ qõ aly ꝺaꝫ bonum vl malũ. vt. ff. e. in furti. ſ. pe. i fi. Itẽ oſſiliũ ꝺ qõ capit a multꝫ. vt. C. ꝺ le. z oſſti. l. hũanũ. l. Certe. cũ al eẽt factur⁹ furtũ ẽt ſiñ oſſilio hui⁹ al teneꝫ vl ꝟ. ff. ꝺ fur. g fuo z ꝺ ꝟ. ſi. l. ſepe. aliꝺ vl i actõe fui corrupti vbi teneꝫ ẽt ſi al eẽt factur⁹: nec enim ꝺpz laudãdo augeri maliciã. vt. j. ad le. agl. ſ. ceteꝝ z. j. ꝺ ac. ſ. i q̃druplũ. z. ff. de fuo cor. l. i. ſ. pſuadẽ. Sz q̃ ẽ rõ. r̃n. qz hic agit ex ꝺelicto ſecuto ꝓ⁹ pſuaſionẽ ñ ãt ex ipa pſuaſiõe z iõ ꝺiſtinguitur: an erat al factur⁹ vl ñ ſz i alyſ caſib⁹ ex ipa pſuaſiõe agit: gcqd poſtea ſeq̃t. vt. ſ. e. ſ. vñ illꝺ. ꝺumo nõ ex iteruallo nimio ſeq̃t. vt. ff. ꝺ ꝟ. cor. l. i ꝟ. z. l. neraci⁹. Itẽ ẽ ꝺ. j. ꝺ iiu. ſ. ñ ſolũ. ſz ibi ñ erat al factur⁹ z fecit.

Furti aũt. cui⁹ iꝺ tereſt ẽt modice. vt. j. ti. i. ſ. fi. z. ff. vi. bo. ra. l. y. ſ. z gnãr Itẽ oz ꝙ iterſit ex iuſta cã z ꝓbabili cã nã ſi ẽmale fiꝺi poſſ. vl hui⁹ rei fur. furti nõ ager. vt. ff. e. l. ita qz circa pri. z. l. eũ q emit. ſ. hi ãt. ſz ſi bonũ initiũ hũit vt qz ſibi ꝺmodarꝫ vl locaui hz actõz furti. z ꝟ ẽ caſus i q̃ fur furtũ agẽ põt. vt. ff. eo. g vas. ſ. fi ego tibi.

ꝺari oſſiliũ ſolo facto al ꝺ oſſiliũ hois itentio vel ꝓpo

ꝺ ſ. ſi ſeruꝫ. ſ. ſi ſeruꝫ. ſ. ſi ſeruꝫ.

t ¶ Possit: imo videt q̄ semper dominus debeat furem conuenire vt. ff. loc. ⁊ condu. l. cum i plures. §. vestimenta. sed ibi de actionib⁹ in rem vel condi. furtiua dicit hic autem de ac. furti.

v ¶ Idem in partē. vt furti actio cōpetat domino: ⁊ facit ad hunc. §. ff. de condi. sine cau. in. l. si fullo. §. i.

x ¶ Sed nostra. i decisionibus. vt. C. de fur. ⁊ ser. cor. l. fi. §. tales itaq3.

y ¶ Ad alteram vnde actio furti hoc casu non est ambulatoria.

z ¶ Ipsi. scilicet cōmodatori.

a ¶ Habere actionē. ⁊ penam exactaz domino restituere nō cogitur: q2 vbi periculum ibi ⁊ commodum. vt. C. de fur. l. fi. §. sed cum.

b ¶ Preuenit. agendo contra euz actione commodati.

c ¶ Ab eo. scilicet cōmodatario.

d ¶ Suppositum. scilicet furem.

e ¶ Ei qui. scilicet cōmodatario. Accursius florentinus legum doctor famosissimus.

f ¶ Cum manifestissimuz. vnde dico q̄ eligendo vnam repellitur ab altera si sciens a prin. fuit.

g ¶ Sed is dolo. s̄. qui. mo. re. contra. ob. §. preterea. ⁊. C. de po. l. i. ⁊. l. pe. ⁊. l. fi. ⁊ idem quod hic habemus. ff. eodez eum qui. §. is autē.

h ¶ In summa. idest

soluere possint[r]. naz si soluendo nō sunt: tūc q2 ab eis suuz dn̄s ɔsequi nō possit: ip̄i dn̄o furti cōpetit actio quia hoc cāu ip̄ius interest rez saluā ei esse. Idem[u] ē ⁊ si in p̄te soluēdo fuerit fullo aut sarcinator ¶ Que de fullone ⁊ sarcinatore diximus: eadē ⁊ ad eum cui ɔmodata ē res trāsferenda veteres existimabāt. Nā vt ille fullo mercedē accipiēdo custodiā p̄stat: ita is q̄que q ɔmodatuz vtendi cā accepit: similiter necesse hēt custodiaz p̄stare. Sz[x] nostra prouidētia ēt hoc in nostris decisionibus emendauit: vt in volūtate dn̄i sit siue cōmodati actionē aduersus eū qui rem ɔmodatam accepit mouere d̄siderat: siue furti aduersuz eū q rē surripuit et alterutra eaꝝ electa dn̄o non posse ex pn̄ia ad[y] alteram venire actionē: sz siqdez furem elegerit: illuz q rē vtendaz accepit penitus liberari. Sin aūt cōmodator veniat aduersus euz q rez vtendaz accepit: ipsi qdē nullo mō cōpetere posse aduersus furez furti actionem ¶ Eū aūt q pro re ɔmodata ɔuenit̄ posse aduersus furē furti hr̄e actionē[a]: ita tn̄ si dominus sciens rē eē surreptaz aduersus eū cui res ɔmodata fuerit p̄uenit[b]. ¶ Sin aūt nescius ⁊ dubitās rē nō esse surreptaz: ap̄d eum ɔmodati actionē instituit: postea autē re ɔp̄ta voluit remittere quidez ɔmodati actionē: ad furti aūt actionez p̄uenire tunc qdez licētia ei ɔceditur: ⁊ aduersus furez: venire obstaculo nullo ei opponēdo: quoniam incertus ɔstitutus mouit aduersus euz q rem vtendaz accepit ɔmodati actionē: nisi dn̄o ab[c] eo satisfactuz ē: tunc eteniz oīo furē a domino qd̄ furti actione liberari: suppositu3[d] aūt esse ei[e] qui pro re sibi ɔmodata dn̄o satisfecit: cū manifestissimum[f] est ēt si ab initio dn̄s actionem instituit ɔmodati: ignarus rez esse surreptā postea aūt h̄ ei cognito aduersus furē transierit: oīo liberari eum qui rem cōmodatam acceperit: quencūq3 cause exitum dominus aduersus furem habuit: eadem diffinitione obtinente: siue i parte siue in solidum soluendo sit is qui rez commodataz acceperit. ¶ Sed[g] is apud quem res deposita est custodiam non prestat: sed tantuz in eum obnoxius est si quid ipse dolo malo fecerit qua d̄ causa si res ei surrepta fuerit: quia restituende eius rei nomine depositi nō tenetur: nec ob id eius interest rez saluam esse: furti agere non potest: sed furti actio domino competit. ¶ In summa[h] sciendu3 est quesitum esse: an impubes rem alienam amouendo furtum faciat: Et placuit q2 furtū ex affectu furādi ɔsistit: itaq3 demū obligari eo crimine impuberem si p̄xim⁹ [i]pubertati sit: et ob id intelligat se d̄linquere. Furti[a] actio siue dupli sine quadrupli: tantum ad pene persecutionem pertinet: nā ipsi⁹ rei persecutionem extrinsecus habet dominus: quam aut vendicando aut condicēdo[b] potest auferre: sed rei vē

vt breuit̄ hūc titu. expediamus.

i ¶ Proximus a. x. anno ⁊ dimidio scilicet. vt supra diximus de inuti. stipu. §. furiosus. fac̄ ad hūc. §. ff. eodem. l. impu. et. ff. ad silla. l. excipiuntur. et. ff. de re. iu. l. pupil.

a ¶ Furti. vendicando. idest dominium petendo si extet

b ¶ Condicendo. idest in personam agendo conditione furtiua si consumpti sunt: ⁊ facit ad hunc. §. ff. de condi. fur. l. si pro fure. §. furti. et. l. in condi. et infra de act. §. sic itaq3. et. C. de fur. l. ancille.

¶ De vi bonoꝝ raptoꝝ. viso de furto: sequitur de rapina. Et ꝺsequẽter ponit hic ti. vt poteꝭ videre supᵖ ti. primo. in principio.

c ¶ Qui res alienas. large accipe. vt ẽt si sint cões idem sit quo ad socy partẽ. vt. ff. de fur. l. si socius.

d ¶ Furti. s. nõ manifesti etiã si deprehendatur secundum ꝓ. quod falsũ est. immo si deprehẽdat manifestus est: ⁊ in quadrupluꝫ põt ꝺueniri. vt. ff. de furtis si vẽdiderõ. §. cũ raptor. al'si nõ deprehẽdatur non manifesti tenetur: q̃ actione si fuerit actum tollitur vi bonoꝝ rap. nisi in id quod excedit. vt. ff. e. l. i. Item i casu nec manifesti nec ñ manifesti tenet: vt sigs ex domo i qua nemo erat rapuerit. sed tantum hac ratione vi bo. ra. tenetur secundum. ꝓ. vt. ff. de fur. l. sigs ꝺ domo. alias ex domo. sz hoc ẽ falsum. q̃ ibi erat actuꝫ furti non manifesti: ⁊ ideo ampliꝰ cesset hec actio. ⁊ ideo datur hic actio vi. bo. ra. quia excedit. ⁊ in id quod excedit vt dicta. l. ff. eodem. l. i. ⁊ facit de actio. ⁊ obli. l q̃ seruũ. §. finali.

e ¶ Qui rapit. q. ꝺ. nullus: vt hic. ⁊. ff. q̃ me. cau. l. si cum excep. §. qui vim.

f ¶ Annũ. s. vtile. vt. C. e. l. fi. ⁊. l. res ⁊. C. ꝺ nõ. l. pe.

g ¶ Quadrupli. nisi in casu quo agit ad ꝺuplum tã tũz. vt. C. ꝺe paganis. l. paga. ⁊. l. xpianus que est huic ꝺtra. sed illud est speciale.

h ¶ Utilis. i. efficax ⁊ directa vl' ꝺic q̃ directa ꝺperit quando plures res rapte sũt: sed vtilis quando vnum tantum bonum raptum est ideſt vna res rapta est. ⁊ facit ad hoc quod pluralis oratio. s. raptoꝝ. trahat ꝺicãꝺo aut ꝺicẽꝺo[b] põt auferre. sz rei nẽdicatio aduersus qꝺ possessorẽ siue fur ipse possideat siue alius qlibz Cõditio aũt aduersus furem ipsuꝫ heredẽ vel eius lz non possideat competit.

De ui bonoꝝ raptoꝝ.

¶ Qui[c] res alienas rapit tenetur qdẽ etiã furti[d]. quis. n. magis alienaꝫ rez inuito dño ꝺtractat q̃ q̃ rapit. ¶ Ideo q̃ recte dictũ ẽ euz ipꝛobuz furez esse: sz tñ ꝓpriaꝫ actionẽ eius delicti noie põtoꝝ introduxit: que appellatur ui bonoꝝ raptoꝝuz: ⁊ est intra annum[f] quadrupli[g]: post ãnũ simpli: q̃ actio vtilis[h] ẽ ẽt sigs vnaz rẽ lz minimã rapuerit. Quadruplũ aũt nõ totũ pena ẽ sz extra[i] penã rei pſecutio ẽ: sicut in actione furti manifesti diximus[k]: sz in q̃druplo inest rei pſecutio: vt pena tripli sit siue cõprehendat raptor[l] in ipso delicto siue nõ. ¶ Ridiculuz[m]. n. est le quiozis ꝺitionis esse euz q̃ qui rapit q̃ qui[n] clam rem alienam amouet.

¶ Quia[o] tñ ita cõpetit hec actio si ꝺolo malo qs rapuerit: nã q̃ aliquo erroꝛe iductꝰ rez suaz esse existimet: et imꝑudens furis eo animo rapuerit q̃si ꝺomino liceat etiã per uim rẽ suã auferre a possessoꝛibus: absoluiᵖ ꝺbet. cui scilicet ꝺueniẽs ẽ nec furti teneri eũ q̃ eodẽ hoc animo rapuit. Sedᑫ ne dũ talia exco gitẽtur: iueniaturʳ via ꝑ quã raptores impune suã exerceãt auariciã: melius diualibᵒ cõstitutiõibus ˢ ꝓ hac parte ꝑspectũ ẽ: vt nemini liceat vi rapere: vel rẽ mobilẽ vel se mouẽtẽ: licet suã eãdem rem existimet. Sed sigs ꝺtra statuta principũ fecerit: rei qdẽ sue ꝺminio cadere: sin aũt aliena res sit: post restitutionem eiᵛ etiã estimationẽ eiusdem rei ꝑstare ꝺbet q̃ nõ solum i mobilibus rebᵒ: q̃ rapi possũt ꝺstitutiones obtinere cẽsuerũt: sed etiã i uasionibᵒ que circa res soliʸ fiunt: vt ex hac causa ab omni rapia oẽs se abstineãt. Sane[u] i hac actione nõ vtiq̃ expectat rẽi bonis actoꝛis[x] esse: nã siue i bonis sit siue non: si tñ ex bonis[y] ad singularem. vt ꝺ condi. ⁊ ꝺem. l. falsa. §. vlt. ⁊. ff. de neg. gest. l. iij. §. negocy. ⁊. ff. de peti. be. l. regulariter. ⁊. l. licet.

i ¶ Extra pe. repete non manifesti.

k ¶ Diximus. vt supra ti. i. in fi.

l ¶ Raptoꝛ compꝛehendatur. Sed quomodo põt raptoꝛ non deprehẽdi cũ ꝺicatur eripere q̃a si de manu auferre vt. ff. nequis eũ qui in ius. l. iij. §. i. Rn. ꝺistingue animum auferẽtis. vt si erat animus ei palam ⁊ quasi per vim auferẽꝺi. licet ibi neminem inueniat tamẽ est raptoꝛ sed fur ẽ qui habet animum vt faciat clam: licet interdum ꝺeprehẽꝺatur ex qua ꝺeprehensione efficiatur manifestus. vt ar. s. ti. i. §. furtũ aũt a furno.

m ¶ Ridiculum. bene ꝺixi siue non ridiculum enim erat ⁊c.

n ¶ Qui clam. i. furtiue manifestus. nã raptoꝛ tenet in quadruplum hic fur nõ manifestus i ꝺuplũ tñ vel triplũ cũ re. sed qui palã furat. certum est in plus teneri q̃ raptoꝛem cũ in q̃ntuplũ cum re teneatur.

o ¶ Quia tñ. istõ qz vr̃ supfluum. vl' ꝓpone qz ꝓ sz. aliꝫ ita tñ ⁊ tũc est planioꝛ.

p ¶ Absoluꝛ ꝺz. s. ab actõe vi bo. rap. iudicis sniã: vt qꝺ ꝺicũt: vl' ipso iure ꝺm Alz. vt. ff. de pub. et vecti. l. omissa. §. fi.

q ¶ Sz nedũ. ꝓ tñ ꝺm q̃sdã. vl' pone ꝓprie. ⁊ ¶ Inueniat. sic. s. ti. i. §. vñ illõ. s. ¶ Cõstõnibᵒ. vt. C. vñ vi q̃s in tantã ⁊ i alys sequẽtibᵒ vsqz i fi. ti. sz hic ꝑsequit tñ tenoꝛe illius: sigs in tantã. ⁊ i alys sequẽtibᵒ vsqz i fi. ti. sup qua materia lõgũ erit hic ꝺicẽ cũ. xxi. q̃stiões ibi notẽt sp ꝓdicta. l. t ¶ Soli. ꝓprie q̃z tñ ipꝛoprie. vt. C. ꝺ ac. ẽp. i. §. sz rei mobil' ꝺ occupatio. lz ẽt q̃q̃z immobilia ꝺicant occupari. vt. C. ꝺe rei ven. l. ꝺomum.

v ¶ Sane actõe. s. vi. bo. ra. ⁊ ¶ In bonis. i. i ꝺminio: vt. ff. ꝺe acq. re ꝺo. l. rem in bo. ⁊. l. statuas ⁊. ff. ꝺe ver. sig. l. bonoꝝ appellatio. vl' si ẽt bõa fide possꝺeãt idẽ ẽ.

y ¶ Si ex bonis. nisi aliquod ius habeat vt statim per exẽpla. pꝛobat.

z ¶ Hec actio. vz vi. bono. ra: a ¶ Depositi. i. pmissa custodia a ꝺpositario. vt s. ti. i. §. pe. vl et omisit culpaz vt segtur. vel etiã si ꝑcium acceperit depositionis: non tñ quasi mercede teneꝝ eidẽ. vt. ff. e. l. y. §. dicet aliquis alioquin esset locatio. vt. s. man. §. finali.

b ¶ Hanc actionez. facit. ff. vi bo. ra. l. y. §. z generaliter.

c ¶ Dominiuz. i. oñi estimationez. vt. ff. qꝺ me. ca. l. si mulieris. §. qꝺ possessione. z. ff. vti. pos. l. penul.

¶ De lege aql. post maleficium rapine sequitur de damno: qꝺ p. l. aql. punitur.

d ¶ Omni iniurie actio. i. actio a quilie legis q̃ petit ꝓ oño dato. i. destructione alicuius rei facta: nam sic dicitur damnuz diminutio patrimonij. vt. ff. de damno infecto. l. iy. si aũt rez alterius surriperes lz videaris damnum iferre tñ nõ infers tale quod ꝓ hunc titulum tenearis. sed acti. fur. vt. ff. e. l. si seruus seruum. §. fi oliuam. z. §. idem. z in silua. Accursius.

e ¶ Primo capite. habebat enim hec tria capita siue capitula: z de primo capi. dicit hic. secũduz autem nõ est in vsu. de tertio dicitur infra eodem. §. caput secundum Az. §. cate. z ff. e. l. y. Accur.

f ¶ Iniuria. idest nõ iure infra e. §. iiurie

g ¶ Occiderit. nota occiderit. naz si alio modo lesit ex tertio capite agitur. vt. j. eo. §. capite tertio.

h ¶ In eo anno. scilicet preterito.

i ¶ Plurimi. habita estimatiõe nõ affectione singuloz sed cõi estimatione. vt. ff. e. si seruũ meũ. k legis. vl qi oño vt fructuario vl aly q̃ hz ius i re vt. ff. e. sit: loeuz hec actio[3] hẽbit: q̃re siue locata siue cõmodata: siue etiã pignorata: siue deposita sit apud Ticiuz res: sicut interest eius eaz rez per vim nõ auferri: velut si i depositaꝰ re culpaz quoq; promisit: siue bona fide possideat: siue vsumfructũ qs habeat in ea uel quid aliud iuris ut interest eiꝰ nõ rapit' dicẽdũ est ei competere hãc actionẽᵇ ñ ut dominiũᶜ accipiat sz illõ solũ qꝺ ex bonis eius qui rapinã passus est id ẽqꝺ ex substãtia eiꝰ ablatũ eẽ ꝓponat. Et gñaliter dicẽdũ ẽ ex quibꝰ causis furti actio ꝺpetit i re clã fca: ex ijsdẽ cãis oẽs hñe hãc actionem

De lege aquilia.

Omniꝰ iniurie actio constituit' per legem aq̃liã cuiꝰ ꝓmoᶜ capite cautũ ẽ ut siqs alienũ boiez alienãue q̃drupedẽ q̃ pecudũ numero sit iuriaᶠ occiderit[2]: q̃sti ea res i eoᵇ ãno plimiꝰ fuerit tãtũ dominoᵏ dare dãneꝝ

¶ Qꝺ autẽ nõ ꝑcise de quadrupede: sed de ea tãtũ q̃ pecudũ nũero est cauet: eo ptinet ut neq; de feris bestiis neque de canibꝰ cautũ esse itelligamꝰ sed de bis tñ q̃ gregatiz ꝓprie pasci dicũt: q̃les sũt equi: muli: asini: oues: boues capre. De suibꝰ quoq; idẽ placuit: nã z sues pecudũ appellatione cõtinẽtur: qz z bi gregatim pascũt: sic deniq; Homerᵐ i odissea ait. Sicut diuꝰ Elius martianus in suis ostitutionibꝰ refert grecũ

Iniuriaᶰ aũt occidere intelligit' q̃ nullo iure occidit. ¶ Itaq; q̃ latronez[n] insidiatoꝛez occiderit: nõ tenetur vtiq; si aliter periculũ effugere non põt: ac ne is q̃ dez hac lege tenetur: q̃ casu occidit: si modo culpa eiꝰ nulla iueniatur: nã alioquinᵒ nõ minusᵖ ex dolo q̃ ex culpa q̃ hac lege teneꝝ ¶ Itaq; si quis duz iaculis ludit vel exercitatur trãseunte seruũ tuum traiecerit distinguitur[q]. Naz si id a milite qui in campo eo: ubi solitus ẽ exercitari admissum est nulla[r] culpa intelligitur eius. si alius tale quod admisit culpe reusˢ ¶ Idez iuris ẽ de milite si in alio loco q̃ qui ad exercitandũ militibus destinatus est id admisit. ¶ Itᵉ si putatoꝛ ex arboꝛe deiecto ramo seruuz tuuz trãseuntem occiderit si prope viaz publicã aut vicinalẽ id factum est: neq; ꝑclamauitᵘ vt casus euitari possit culpe reus ẽ sz si ꝑclamauit: neq; ille curauit precauere extra culpã est putatoꝛ. ¶ Eque extra culpaz eẽ intelligitur si seoꝛsũ a via forte vl in medio fũdo cedebat lz ñ ꝑclamauit: qz i eo loco nihil extranei ius fuerit ꝓsandi. ¶ Preterea si medicus q̃ seruuz tuum secuit: dereliqt curationez: z ob id mortuus

[3] Domino. vt. ff. e. ti. l. itẽ mela. §. trem mela. §. fi. z. l. sequenti.

l ¶ Quod aũt pascuntur. facit. ff. de le. iy. l. legatis seruis. §. pecoribus.

m ¶ Iniuria facit. ff. eo. sed z si quecũq; §. iniuriã.

n ¶ Latronem. scilicet diurnum: vt tamen clamet z se defendat sed furem etiam si se non defendat: vt hic subiecit. z. ff. e. l. iiy.

o ¶ Alioquí. si culpa interueniat.

p ¶ Nõ minus: idest non plus ex dolo q̃ ex culpa: cuz etiaz leuissima culpa in hanc actionem veniat: vt. ff. e. l. in lege. vel ꝓprie lege z conuerte litteram: nõ minus zc. idest non minus ex culpa q̃ ex dolo. sic z alias. ff de pac. l. iurisgen. §. pactoz̃ z. C. ꝺ secũ. nu. l. cum aptissime. z. ff. de pig. paul'. §. damꝰ z est figura hyperbaton secũdum Jo.

q ¶ Distinguitur. vtrum cõmiserit dolo vel culpa vel non.

r ¶ Nulla culpa. nisi data opera factum est. vt. ff. e. l. idẽ si obstitrix i fi. z. l. nam.

s ¶ Reus. quia hoc non ẽ ei ꝺputatum: ar. in auẽ. vt bi g ob. pe. res mi. §. finꝺo tacuit. col. vi. z. ff. e. l. idez iu. in fi.

t ¶ Itẽ putatoꝛ. i. q̃ putat vitez i arboꝛibꝰ positas vt i gbusdã terris sũt vl ẽt ipas arboꝛes nãz arboꝛes putãt. u ¶ Proclamauit.

nisi forte dolo vt.ff.e.l.si putator.

a Impitia facit.ff.ō.re.iu.l. ꝑitia ꝛ.ff.loca.l.siqs fūdus .§.celsus. ꝛ.§.si quis fūdū vl oomū.§.celsus. ꝛ §.segtur.ꝛ.ff. ō suspec.tuto.l.tutoꝛ quoqꝫ.§. finali.Accur.

b Infirmitatē nō dz eni ifirmitatē suā i alteri⁹ lesionē ꝫuertere vt.ff.e.idez iu.

c Ueherek.puta i rheda vl vebicto: vel ēt ipo equo

d Quāti.eo anno materialiter ẏba ponūt ꝛ habes ea supza.e.ti.in ꝓin.

e Cōstat i here dē. nisi ex dāno locupletioꝛ fact⁹ ē.vt.ff.e.idenerati⁹.§. banc actionem.

f Estimaretur oppōit de eo q bodie ꝓtimi fuerit q̄ oliz: ꝛ occisus ē ab aliq̄ nā vl i ꝑ casu esse penalis hec actō: ꝫ videtur trāsire ōbere in hoc cāu ad heredes: sz ñ segt sz repiat i hoc cāu q ñ sūt pēalis tñ ē apta nata vt trāsire dēat: vt i ꝑ exēplo: atiqs ñ videt. vl nō ridet actu. aliē tñ aptꝰ ē ridere vl videre nālr: vt ar.ff.ō aq̄ quo. ꝛ.esti.l.i.§. q̄tidiana vt.ff. de

fuerit: tuus culpe reus erit

g Imperitia quoqꝫ culpe ānumerat veluti si medicus seruuz tuū occiderit q male euz secuerit: aut ꝓpā ei medicamētuz dederit.

h Impetu quoqꝫ mulaꝛ quas mulio ꝓp iperitiam retinere nō potuit: si seruus tuus oppꝛessus fuerit: culpe reus ē mulio: sz si ꝓp infirmitatez eas retinere nō potuerit cū alius firmior eas retinē potuisset eque culpe teneꝫ.

i Eadezqꝫ pla cuerūt de eo q̄qꝫ qui cū equo veherek ipetuz cuꝫ: aut ꝓp ifirmitatez: aut pp iperitiam suam retinere non potuerit

k Dis āt verbis legis quāti id in eo anno plurimi ye fuerint: illa sententia exprimit vt si quis boiez tuuz q bodie claudus: aut mācus: aut luscus erit: occiderit: q eo āno integer: aut ꝓciosus fuerit: ñ tñ teneatur quāti bodie erit: sz quāti eo anno plurimi fuerit: qua ratione creditus ē penalē esse huius legis actionē qz nō soluz tanti q̄qꝫ obligat quātū vāni ōderit: sz aliquā do longe pluris: ideoqꝫ ꝓstat in heredē eā actionē nō trāsire: q̄ trāsitura fuisset: si ultra damnuz nunqꝫ lis estimaretur.

l Illud nō ex verbis legis sz ex interꝓtatione placuit: nō soluz pempti coꝛporis estimationez habendā eē ꝑm ea q̄ ꝓdiximus: sz eo amplius q̄quid ꝓterea pempto eo coꝛpore damni vobis illatuz fuerit: veluti si seruuz tuum heredez ab aliquo institutum: antea q̄s occiderit q̄ is iussu tuo hereditatez adierit

naz hereditatis quoqꝫ amisse rationez esse habendā cōstat.

m Jtez si ex pari mularum vnaz: vel ex quadrigis equoꝛum vnuz quis occiderit: vel ex comedis vnus seruus occisus fuerit: non soluz occisi fit estimatio: sz eo amplius id quoqꝫ ꝓputat: quāti depꝛeciati sunt qui superstant.

n Liberū autez est ei cuius seruus occisus fuerit ex iudicio ꝓuato legis aquilie: dānuz ꝓsequi ꝛ capitalis criminis cū reū facere.

o Caput ꝑm legis aquilie in vsu non est. Capite tercio de oi cetero dāno cauet.

p Jtaqꝫ si quis seruuz meum vel eaz q̄drupedē q̄ pecuduz numero est vulneraverit: siue eam quadrupedez que pecudum numero non est veluti canez aut feraz bestiam vulneraverit: hoc capite tertio actio cōstituit i ceteris quoqꝫ omnib⁹ aialib⁹.

q Jtē in oibus rebus q̄ aia carēt: dānuz ꝓ iniuriaz datū hac ꝑte vendicat.

r Si gd.n. vstū aut ruptū: aut fractuz fuerit: actio ex hō capite ꝓstituit: q̄q̄ poterit sola rupti appellatio in oēs istas cās sufficere.

s Ruptū.n. itelligit: qđ quoq̄ mō coꝛruptū ē vñ nō solum fracta: aut vsta: sz ēt scissa ꝛ collisa ꝛ effusa ꝛ q̄quo mō perēpta atqꝫ deterioza facta ꝓ uerbo cōtinent. Deniqꝫ respōsum est si qs in alienum vinum aut oleum id miscuerit: quo naturalis bonitas vini aut olei coꝛrūperetur: ex hac parte legis aquilie eū teneri.

t Illud palā ē: sicut ex ꝓmo capite

m iiii

flu.l.i.§.itē iterdū.

o Illud.ea que oꝛimus per totum hūc titulum.

e Nam hereditat in lege enim aquilia dānuz ꝓsequimur ꝛ amisisse oicimur: q̄ aut cōseq potuim⁹ aut erogare cogimur: vt. ff.e.l. ꝓinō ꝛ.l.si seruū occi.ꝛ.l. si seruū meū

f Jtē vel ex comedis q̄ cātabāt ꝓ comedia: ꝛ vn⁹ fili alteꝛo cātare nesciebat

g Qui supsūt facit ar.ō.ff.ō.ac. emp. si sterilis.§.cū p vēditoꝛē. ꝛ ō peri. ꝛ ꝓmo. rei ven.l.fi.

b Liber damnū.ſ. q̄ti fuerit in ūno reꝛo vt.ō.e.in ꝓin.

i Capitalis criminis. ſ.legis coꝛ.ō fic. vt. ff.e.l.inde neraci⁹.§.sz si dolo ꝛ.§.sz ꝛ si.nā ꝛ ꝑ seruo occiso ea lege agit: vt ꝑ liberto: vt.ff.ad.l coꝛ. de sic.in.l.i.§.i. donec tñ agit vna ñ poterit agi reliq̄ vt .ff.ō publi.iudi.l.q̄rta. ꝛ.ff.vi bo.rap.l.i. §.i.sz pacto vno age t de reliquo: vt. C.q̄ ciuil⁹ actio ꝑ.cti.l.i.ꝛ ff.ui.bo.rap.l.y.§.i.

k Capite dāno qđ scilicet non cōtinue tur in ꝓmo capite: vt supza.e.i ꝓncipio

a Rupti quod vbū est legis tertij capiū

b Sufficere. sed ñ est nonum: vt spāliē quibusdam enumeraꝫ generaliter subꝛiciatur vbū in quo singula cōplectāt vt.ff.e. si seruus seruum.§.inquit lex.

c Illud culpa ēt leuissima: vt.ff.e.in.l.

aquilia.l.leuissima:aꝛnon vt.ꝫ.eodem iniuria.

d Ex hoc scilicet tertio quod est loco secundi.

e Damno.idest damno dato in ceteris rebus.

f Ex. sed quare minus spacium in tertio capite q̃ in primo apponitur. ℞.qz in primo grauius deligit:z ideo grauius punitur: vt .ff.de offi. pre.l. diuus.z melius facit lex precedẽs.

g Ar nec vbũ adycit.i.nõ est positũ i hoc tertio capite.

h Romanã.ergo ẽ plebiscitũ quod est verũ.vt.ff.e.l.i.z ꝫ. de iu. na.§. plebiscitum.

i Prima pte. que enim in prefatione dicuntur in tractibus repetita credũtur. vt.ff.de v̄.obli. .l.ticia.§.idez respõder.z.l.qõ sic.z.ff.õre.du.l.fi.z.C.famiher.l.quotiens.z.ff de odi.isti.l.cũ fu⁹. z.ff.de ac.ep.l.si vẽditor bois.et.ff. de otrahẽ.emp.qui fũdũ z.de le.iy.l.in repetendis.z de cõdi: z pe.l.lauia.alias qz z.l.libertis. z.ff. de le.y.l.latinus.z.ff.õ fun.instru.le.l.iy. z .l.seie.§.caio.z.ff.õ pac. do. cum pater sed ar.contraria sũt ff.õ an.le.l.seio.alias.ff.de adi.le.l.seia. et.ff.de fideiuss .l.fi.§.i.z.ff.de here.isti.l.fabinus. secundum Jo.

k Ceterum placuit.quia qui occasionẽ dãni. dat dãnuz dedisse videtur. vt .ff.e.l.qui occidit.§. in hac quoqz actione:

l Actio datur.scilicet.l.aquil.z nihilominus in factũ vt.ff.e.l.itez si obstitrix.§.siquis hominem.

m Sed siquis.non difficulter.immo facile.vt.ff.eodẽ qua act.in fi.

n Aquilia.i.directa actiõe legis aglie.

o In factum actione.idest subsidiaria.que in damnis datur.que lege aquilia non comprehenduntur: vel nõ tenentur.vt.ff.eo.si fuũ.z.§.fi.z videt hec esse ꝓtoria vt.ff.de prescrip.ver.l. actionum.

p Siquis misericordia.sed si non ductus misericordia datur furti.vt.ff.de dolo.z eleganter.§.idem labeo

q Compeditum.est enim dolo proximum.vt.ff.depo

ita demũ gsque teneꝛ:si dolo aut culpa eiꝰ homo aut q̃drupes occisus occisaue fuerit fuerit ita exd hoc capite õ dolo aut culpa z de cetero damnoe quenqz teneri. Ex hoc tamẽ capite nõ quãti i eo anno:ſz quãti i diebꝰ.xxxf. pximis res fuerit obligat is qui damnũ õderit:atꝰ nec plurimi qdẽ verbũ adiicit: ſz Sabino recte placuit: peridebabẽdã estimatiõem ac si etiam hac parte plurimi verbũ adiectũ fuisset.nã plebẽ romanãb q̃ Aglio tribuno interrogãte bãc legẽ tulit otẽtam fuisse: qõ primai pte eo verbo vsa ẽ: C Ceterũk placuit ita demũ directam ex hac lege actionẽ eẽ:siqs precipue corpore suo damnũ dederit ideo qz in eũ q alio modo damnũ dederit: vtiles actiones dari solẽt: veluti siquis hominem alienũ:aut pecus ita icluserit vt fame necaꝛet:aut iumentũ ita vehementer egerit: vt rũpereꝛ:aut pecus itãtũ exagitauerit vt precipitaꝛet aut siqs alieno suo psuaserit: vt arboꝛẽ ascẽderet: vel i puteũ

si.si hominem.i. ℞n.

r Ut fugeret.hic nota:quandoqz damnuz datur a corpore in corpus:z tunc locũ hz actio legis aglie directa:quandoqz a non corpore in corpus: vt patet per multa exempla supra proxi.§. quandoqz econtrario de corpore in non corpus: vt si annuluz excussi.vt i aquã caderet. vt.ff. eodez. si seruꝰ seruum.§.siqs de manu.z in his duobus casibus habet locuz vtilis actio legis aquilie: z nihilominus in factum secũdum Jo.vt.ff. e.quẽadmodũ .§. magistratus alias municipales.cũ vtroqz casu vtranqz reperiaz dari.ſz Jo. vt.ff. vi.bo.rap.l.iy. .§.si publicam. quandoqz a nõ corpore in nõ corpus:z tunc subsidiaria in factum competit. vt.ff.eo. si seruũ.§.finali. de qua actione in factuz quot hz naturas dic vt hic diximus ifra de. inter. .§.finali.

f De iniurys post alia priuata delicta.z de iniurys ponit quod priuatuz est delictum.i. competit:sed in non publicum nec enim cuilibet iuriato tantum.vt.j.e.§.in summa.

t Eneraliter. facit.ff.eode.l.i. Accursius florentinus legum doctoꝛ famosissimus.

v Iniusticia.iniquitatem cõmittit iudex quando contra equitatem pronunciat: iniusticiam quando contra strictum ius.iniquitatem z iniusticiam quando contra vtrunqz pronunciauit. Accursius florentinus legum doctoꝛ famosissimus.

x Accepisse dicitur.scilicet ille contra quem est iudicatum.

y Iniuria hoc prosequitur .put hoc ti.accipit.

a ¶ Lōuicium. quasi conuocium: cum in vnū plures voces ꝓferuntur vt.ff.eodem apud labeonē .§.conuicium.

b ¶ Quasi ōbitorio. cū si esset vt ℞ r.ff.e.l.si iuurie.

c ¶ Qui intelligebat. ex affectu. n. fit iiuria. vt.ff.e.l.iij. Sed qd si erat vere debitor. adhuc videtur idē cum nihil adeo onꝛ ē cꝫ familiaritatem pompāqꝫ ostendi. quid enī tā onꝛ tāqꝫ inhumanuꝫ cꝫ publicationem pompāqꝫ rerū famī. r paupertatem detegi r vilitatē si est: vt.C.quando r quibus debeꝯ quarta pars ex bo. de.l. y. §.i. sed dico contra si iure eum ꝓuocauī. vel ne tūm debitorem apellauī. cum esset. vt ar.ff.e eum qui.ī prīn

d ¶ Fieret. nisi ñocens erat. nā peccata nocentium nota esse expedit. vt. ff. e.eū qui. in pri.

e ¶ Matrēfa. matrēfamilias dicimus que ē note auctozitatis et bonestē vite in domo sua. vt.ff. de li. exbi.l.iij.§.fi.r .ff.de bis q sūt sui vel alieni iuris.l.nā ciuiuꝫ:

f ¶ Pretextatuꝫ. prextatus. e nus est vestis q̄ nobiliozes ciues romani ſolebant vti. vnde si alius cꝫ cui ꝓmissū erat deferebat i alicuius persone certe. ignominiam. iniuriarum tenebaꝝ illi quem insectabatur.

g ¶ Affectatus. affectari. ē frequenter sequi sic plerunqꝫ. sed attētare est blādo sermone pudicitiam alicuius impetere. vt.ff.e.itē apud labeonē.§.aliō

h ¶ Luius. idest alicuius.

i ¶ Plurimis mōis. q notāt. ff.e.p totū. r.C.p totū

k ¶ Patit. in potestate hꝫ si ille q iniuriā fecit scit eos esse i ptāte. lꝫ ignozet in cui⁹ ptāte alioquin nō sicut marito si mulierem viduam credat. vt.ff.e.l. euꝫ q nocentem. §. finali. l ¶ Per vxorem. vel sponsā vt .ff.e. item apud. §. sponsum quoqꝫ.

m ¶ Itaqꝫ. sꝫ etiā ꝑsis. lꝫ i potestate patris eius nō esset vt.ff.e.l.i.§.itē.n ¶ Cui⁹. s. feie. eius ptāte est: iniuriaꝫ agere pōt. ¶ Seruis⁰ aūt ipis qdē nulla iniuria fieri itelligitur: sꝫ dño p eos fieri videt. Nō tñ ijsdem modis qbus etiam p⁹ liberos r vxores: sꝫ ita cuꝫ qd atrocius⁹ omissum fuerit r⁷ qō apte ad cōtumeliaꝫ domini respicit⁸: veluti si qs alienuꝫ seruū atrociter verberauerit: r in hūc casuꝫ⁸ actio ꝓponitur: At si quis suo cōiuiciuꝫ fecerit: vel pugno euꝫ pcusserit: nulla i euꝫ actio domino opetit. ¶ Sꝫ si cōi seruo iniuria facta sit equum ē nō ꝓ ea pte qua⁹ dñs quisqꝫ est estimationeꝫ iniurie fieri: sꝫ ex dominoꝝ persona: qa ipis fit iniuria. ¶ Qō si vsufruct⁹ in seruo Ticij est: ꝓpetas Meuij ē: magis⁹ meuio⁵ iniuria fieri intelligitur. sed si libero homini q tibi bona fide seruit: iiuria facta sit: nulla tibi actio dabit: sꝫ suo nomine is experiri poterit: ni si in otumeliā tuam pulsat⁹ fit: tūc. n. opetit et⁹ tibi iiuriarū actio. ¶ Jdē q ē r in suo alieno bona fide tibi deſuiēte: vt toties admittat iiuriaꝫ actio qties i tuā otumeliaꝫ⁵

n ¶ Seruis. nulla iniuria cꝫtum ad hoc vt agant. s. ispecto iure ciuili: sꝫ si ispecto iure naturali. vt .ff.e.eum qui. §.i.et .ff.ō bis q sūt sui vl ali. iur. l.iij. r ō. ō bis q sūt sui vl ali. iu. §. fi. q̄ sunt otraria.

p ¶ Per liberos. i. filios. q ¶ Atrocius. cꝫ equum sit.

r ¶ Et qō apte. repete: r cū idem omissū fuerit. Et qō rē. Si aūt nō i oñi otumeliā: sed sui tñ: tū adhuc nō debet multa relinquī a ꝓtore vt.ff.eo. itē apud labeonē. §. figs sic fecē

s ¶ Domini respicit. his duobus casibus dño datur actio: hoc ē siue ad ei⁹ otumeliam fiat iniuria: siue seruus atrociter verberet. r tunc dominus aget pp iniuriā suo factā. nō tñ serui noie: q̄si seruo cōpetat actio. sꝫ i prīmo casu suo noie ꝓ iniuria. s. sibi omissa

t ¶ In hūc casū. nō solū in superiozi casu quando ad otumeliam domini facta est iniuria. Accursius.

v ¶ Dominus. imo p pte oñi. vt.ff.e.l. sꝫ nō esse ō. so. nō cōtradicit si recte itelligaꝫ. nā glibet agit rōne oimidie: vt si duo sūt: vn⁹ nobilis: alius ignobilis: si seru⁹ esset tot⁹ nobilis ageret iiuſ. i. xx. nūc ergo aget i. x. ignobil⁹ aūt ageret i. x. si eēt tot⁹ suus su⁹: nūc q agit i qnqꝫ: r ita glz p pte sua r rō dignitat⁹ hēt. vl ibi erāt pares p oia oñi.

x ¶ Sed ex dñoꝝ. q. d. nō ex serui ꝑsona.

y ¶ Magis. cꝫ Ticio. Accursius Florentinus.

z ¶ Meuio. nisi ad contumeliaꝫ vsufr. facta sit. vt.ff.e. .Litem. §. si vsufruc. r. §. item si liberum.

a ¶ Et tibi. non solum ei.

b ¶ In contumeliaꝫ. nec minus ipse iniuriaꝫ aget. ideo in fructuario distingui oportet. vt.ff.e.itē. §. itē si libe

a Membrum. puta manum vel pedem
b Quidem ruptum. i. detruncatum.
c Talio. i. similitudo supplicy: vt mẽbrũ p membro.
d Dag. Bẽ rõ ñ ad primũ: sz ad illõ qõ erat pẽa talionis. g Estimauerit. per sacrũ taxatione iudicis.
e Sz pẽa. honoraria. facit supra õ iurãli gen. §. ppoebat
f Estimatio. ppoſta actõne iuriarũ p torta q̃ ãno cõtinuo tollitur. vt. C. e. l. si ñ cõuicy nisi i casu vbi ãno vtili dat. vt. ff. q̃ met⁹ causa. l. si cũ excep. §. post annũ.
g Actoze. i. castaldo
h Nomine q̃ meſonauta dicit. ff. nau. cau. ſta. l. i. §. y.
i Uel ꝑpedito. i. i eo seruo q̃ nullã aliã affert vtilitatem: sz tm̃ ligatus stat.
k Sed t lex cozne. lia. iõ sic dicta. quia Cozneli⁹ filia ꝓfectus prius eã fec. vt. ff. õ. accu. l. bos accusare. in fi. l. Accur.
l Introduxit. f. dicta. l. coz. i q̃ actiõe odemnatio fit estiatione iudicis iureiu. i litẽ. vt. ff. e. i ostitutionib⁹. Sz nũqd bis casib⁹ q̃ tres sẽ ex. l. coz. ẽ perpetua hec actio. dñt qdã vt. Q̃ sic cũ omnis actio ex. l. odescendẽs sit ꝑpetua: vt infra de ꝑpe. t tem. ac. in prin. sed Jo. contra. dicit enim semper eam anno continuo tolli vt. C. eodem. l. fi non conuicy. Et nota q̃ bis trib⁹ casib⁹ ẽ ciuilis: alias est vbiq̃ pretoria: cum a pretoze sit inducta. vt. ff. eodem. l. pretoz. Accursius florentinus legum doctoz famosissimus.
p Pulsatum. sine doloze.
q Uerberatum. s. cum dolore. vt. ff. eodem. l. coz. §. i.
r Domum facit. ff. de bis qui deie. vel effu. l. i. §. babitare. Accursius.
s Atroz. ideo atroz iniuria ab alio separatur que fit minoz vt p hoc magis puniatur vt. ff. e. §. pena autẽ. t facit. ff. eodez. l. pretoz edicit. §. atrocẽ, t. §. pe. t. l. vulne

iniuria ei facta est. Pena aũt iniuriaꝝ ex lege duodecim tabularuꝫ introducta ẽ: ꝓpte mẽbruꝫ eꝝdem ruptum talio erat: pp os vero fractũ nũmarie pene erant ostitute quasi in magna veterũ pauꝑtate: sz postea ꝓtores permittebãt ipsis q̃ iniuriaꝝ passi sunt eã estimare: vt iudex vl tãti odẽnet quãti iniuriã passus estimauerit vel minozis ꝓut ei visum fuerit. Sed pena iniurie que ex lege. xij tab. introducta est: in desuetudinem abiit quaꝝ aũt ꝓtores introduxerunt q̃ ẽt honoraria appellatur i iudicijs frequẽtatur. Nam ẽm graduꝫ dignitatis viteq̃ honestatez crescit aut minuitur estimatio iniurie: q̃ gradus odẽnationis et in seruili ꝑsona non imerito ꝯuatur: vt aliud i seruo actoze aliud i medij act⁹ boie: aliud i vilissimo vl cõpedito ius estimationis cõstituat. Sz t lex cornelia q̃ de iniurijs logt: t iniuriarũ actionez introduxit: q̃ cõpetit ob eaz rem q̃ se pulsatuz ꝙ gs verberatuz ve vl domuz suaz ui introitã esse dicat: Domum aũt accipimus siue in ꝓpria domo gs habitet siue oducta: vel gratis siue bospitio recept⁹ sit. Atroz in

iuria estimatur vel ex facto velut si gs ab alio vulneratus sit: vl fustib⁹ cesus: ul ex locc: velut si cui i theatro vl in foro: vel in ꝺspectu ꝓtoris iniuria facta sit vel ex ꝑsona velut si magistratus iniuriã passus fuerit: vel si senatori ab humilꝭ persona iuria facta sit: aut pareti patrono q̃ fiat a liberis vl a libertis: aliter. n. senatoris t parẽtis patroniq̃: aliter extranei t humilis ꝑsone iniuria estimatur
Nonnũq̃ t locus vulneris atrocez iniuriam facit: velut si i oculo gs ꝑcussus fuerit. Parui aũt refert vtrũ patrisfamilias an filiofa. talis iniuria facta sit: nam t hec atroz iniuria estimabitur.
In sũma sciendum est de omni iniuria eum qui passus est posse criminaliter agere vel ciuiliter Et si gdez ciuiliter agatur: existimatione facta ẽm q̃ iaz dictuz est pena reo iponitur. Sin aũt criminaliter officio iudicis: extraordinaria pena reo irrogatur. Hoc videlicet obſuãdo quod zenoniana constitutio introduxit: vt viri illustres: quiq̃ super eos sunt: et ꝑ curatores possint actionẽ iuriaꝝ criminaliter vl ꝑseq̃ ul suscipe ẽm ei⁹ rei tenoꝛẽ qui

rto. t. l. sequen.
t Ex facto. magis q̃ ex precio rei. vt. ff. õ icen. rui. na u. l. pedius. §. i.
u Humili. q̃ sit ꝑsona humil: dic vt. C. õ icel. nũ. l. humilẽ. x Liberi. gb⁹ aduersus parẽtes t ꝓnos agẽ pmittitur: ſi sit atroz iniuria fcã eis a parentibus t patronis: vt. ff. e. l. pretoz edi. §. preterea. puta.
y Nonunq̃. i. aliquando. t sic due negatiões faciunt vnã affirmatione. vt. ff. oe. ver. sig. l. duobus ac.
z Filiofa. nisi ga facta iuria filio due actões nascũtur: t vtriusq̃ exercitiuz ꝑmittit ꝓ vt. ff. e. fi. vn⁹. §. filio fami. t. l. pater. sz fcã iuria ꝓ nõ iõ fili⁹ aget.
a Agere. t sic tollit vnũ iudiciũ p aliud: cuz tñ vtrũq̃ sit ꝓductũ ad vindictã vt. ff. e. pretoz. §. i. t. l. qõ senatus. secus si alter esset de re familiari vt. C. q̃ ciuil actõ cri. pre. l. i. t iõ si de iuria atroci actũ ẽ iniuf. nihilomin⁹ põt agi. l. aglia ad dãnũ t ecouerso. nec. n. i actione iuriaꝝ agf ad dãnũ vt ad dãnũ: sed vt ad otumeliam. vt ff. e. l. itẽ labeo. §. ſi gs vberate
Quod dcm
ẽ. vt s. e. §. pena. in fi.
b Pena. peculiaria actozi dãda. c Extraozdinaria. s. cap: q̃ vl sta t si iudici sedeat. vel pecuniaria iferẽda fisco: nõ actozi. vt. ff. e. l. fi.
d Cõstitutio. vt. C. e. l. fi.
e Illustres. hi sũt q̃ tm̃ noie illustres sũt t nõdignitate. Illi ãr sũt s. eos q̃ dignitatẽ t administratiõne bñt. s. q̃s nemo ẽ nisi ipator. qõ dic vt notaui i auc. vt ab illustri t q̃ s eos fi. col. v. f
Actione.

.i. accusatione: z ē spāle. aī ꝺ vt. ff. ꝺ pcu. l. licet. §. ad actiones. z. ff. de publi. iudi. l. penū. §. ad crimē.

Apparet. dic ergo hic casum eius legis si vis.

h Ut cui. i. aliqui.

Mala. i. maxilla.

k Percutere. ſed videtur ꝙ ex tali ꝺ illo nō teneat: vt. §. de obli. que ex de. nasc. §. ope. in fi. §. ſed dic vt ibi dixim⁹. Item ar. §. §. man. §. tua tm̄ ibi. Nemo qz ex cōſilio

l Diſſimulatione. vt ſi riſi vt luſi vel comedi cum eo poſtea. Itē tollit nudo pacto ipſo iure. vt. ff. de pac. ſi tibi. §. quedā actiones. Sz nūqd ē nata et ſtatim facta iniuria antra demum ſi dicat. ad aiuz revoco. qꝺ vltimū dixit Bul. veri⁹ eē ſz certe imo ē nata ſtati iniuria nec. n. ex revocatione ad aiuz vl ꝛbis tali b⁹ naſcit hec actio: ſz ex ꝺtumelia: vt. ff. ꝺ pac. ēſi vn⁹. §. pact⁹. Itē quō abſoluet hic niſi eſſet nata certe nl ꝺ mō vt. ff. ꝺ iiu. rup. teſ. l. nā z ſi. §. p⁹ de fecrū. vt. ff. ꝺ ver. ob. l. decē.

m Nō revocauerit. i. aboleuerit. nō enī oz dicere. ad aiuz revoco ſz ſuffic ſi remaneat irat⁹ z ei nō cōciliet. Sz qꝺ ſi i vltima volūtate i penitētia remittit q̄ſi coact⁹ m̄ morte z poſtea cōualeſcit nunqd renaſcit. videt ꝙ ſic. vt ar. §. ꝺ dona. §. mortis causa. Itē qz coact⁹ remiſit. vnde ꝓtor ratū nō bēt. vt ff. ꝙ me. cā. l. i. ſz ꝺdico qz fuit ſemel exticta vnde i ꝑpetuū reſuſcitari nō poteſt: vt. ff. de ſol. qui res. §. areā. Itē p̄ſumo ꝙ ꝑpetuo voluerit remittere ſiue qualuerit ſiue nō: nā alias nō potuit bene penitere. p̄ſumā ergo eū ñ fuiſſe imemorē diuie ſaltis. vt. C. ad. l. iul. repe. l. fi. Itē ē ꝺ ad id qꝺ hic dicit nuda volūtate tolli bāc actionē. ff. ꝺ neg. geſ. l. pōp. ibi. Nā qūo zē. ſz certe ab initio tollit nuda volūtate z ſimplicitate vel vni⁹ tm̄. ſed ſi ſemel ad animū reuocauerit nō remittit ꝑ nudā volūtatē: ſed ꝑ volūtatē nudā verbis vel pacto expreſſā. ſic et ipſo iure: vt dictū eſt p. l. ff. de. pac. ſi tibi. §. qdā

n De obligationibus: qz de obligatōibus ex maleficio dixim⁹ ſegt ꝺ his q̄ ex quaſi maleficio ſūt

S Iuder. ſiue ſit paterfamilias iudex ſiue filiuſſa. ſz quādo eſt filiuſſamilias: pater de peculio tenetur īgtum. fuit ī peculio cū filiuſſaml. item ſuaz fecit: vt ita ſint duo ſpālia: z quia datur de peculio licet ſit quaſi maleficium qꝺ nō eſt alias: vt. ff. de ꝛo qui deiec. vel effu. l. i. §. ſi filius. Itē qz iſpicitur tēpus quo fecit litē ſuā i ꝺēnādo. lz alias rei iudicate tēpus ſpectetur: vt. ff. de. pecu. l. queſitū. z ꝓbatur p̄. ff. ꝺ. iu. l. ſi filiuſſamilias. vl ꝺic ꝙ filius cōueniur: vt nota. in dicta. l. ſi filiuſſamilias.

p Litē ſuam. i. controuerſiā vel litigiū vt. i. id teneatur ipſe i quo leſit aliquē z ꝑ quādo per ignorātiā vel ī pitiā: vt. j. ſegt nā ſi dolo tūc non bz locū hic titulus: ſed ex maleficio teneꝫ z fit infamis: vt. C. ꝺ pena iudi. l. fi. §. nunqd hec oīa in arbitro le cū bñt. dic Jo. ꝙ ſic vt. C. de. pac. l. ſiquis ſcribēdo. aly cōtra cū poſſit pēa peti tātū z nec ſnia valeat vt. C. ꝺ. arb. l. i. z. l. y. z maxime ſecūdum noua iura q̄ loquūt cum eſt iuratū ab arbitro vel a partib⁹ ſecūdū que nihil eis erit ꝑter ſacrm̄. vt i auc. de iudi. §. qz vo. coll. vi. ſed certe ſnia prima vera ē nec ob. hec auc. quia nihil erit ei. i. arbitro ꝑter ſacrm̄ z cetera. ſ. ut poſſit cogere partes ſuo ſtare iudicio vel eis. i. partibus. nā vocabit alteram partem per iuramē tum ſed z contra arbitrum aget: vt dictuz eſt: z ꝑ actionē in factum. vt. j. e. §. fi.

q Fecerit. i. male iudicauerit.

r Ex cōtractu. vel quaſi.

s Ideo videtur. vt ſi dubitault circa legē Puſiā caninā puri⁹ punitur ſi āt i. l. illa Gallus a quilius mitius puniatur: z hoc quando non fuit data pecunia iudici vel ꝓmiſſa. alias graues pene ſequerētur: vt. C. ꝺ. pena iudi. qui male. iudi. auc. nouo iure. z facit ad hoc. ff. de vari. z extraor. cog. l. fi. alias. i. Accurſius flozentinus legum doctor famoſiſſimus.

t Item is. habitabat. boſpes plane nō tenetur: ſed is qui boſpitium dederit. vt. ff. qui deie. vel effu. l. i. §. penultimo. Accurſius flozentinus legum doctor famoſiſſimus.

u Id depoſitum. licet ipſe nō depoſuerit.

x Si ceciderit. non enim ſpectatur vt noceat.

y Pena. p̄eſtanda.

z Decem aureoꝝ. vel ſolidoꝝ. vt. ff. de his qui deie. vl effu. l. ſi vo. §. prētor. z. §. fi. z tūc dicas actionē i factū foze ānuā. vt. ff. ꝺ pop. ac. l. fi. a De eo ē. actio

perpetua que heredi datur: sed in heredem non datur vt .ff. de his qui deie. vel effu. l. si vero §. hec aũt actio.

b Quinquaginta. z ideo certa pena statuit: qz non põt estimatio liberi coꝛporis fieri. vt. ff. ad. l. rbo. de iac. l. y §. y. z opetit hec actio intra annũ: z nec heredi nec heredem datur cũ sit penalis z popularis que prius datur ei cui⁹ magis interest. vt. ff. de his q deie. vel effu. si vero §. que autem.

c Actio datur. perpetua sibi. sz aly puta brũi ꝓ eo si moꝛtu⁹ est ãnalis datur vt. ff. de his q deie. vt effu. l. si vo ꝓtes §. hec aũt actio.

d Factus ẽ. qz difficillimũ ẽ estimare futuras operas.

e Si filiussa. seꝛsum .i. separatus a patre.

f Nullã eẽ de peculio. vt. ff. de his q deie. vt ef. l. i. z. l. si filiꝰ.

g Suã fecerit. i. si ne patre habuerit alias pater de peculio tenet. vt. ff. ỗ iudi. si filiꝰ. fm Jo. vt dic idẽ. s. vt teneat ipse filius siue bitet vel nõ habitet cũ pꝛe: sz ẽt fm az. pf hic tenet. de peculio vt dictũ ẽ p. l. ff. de his q deie. vel ef. l. i. §. si filius. filio vero condemnato. et ibi pater tenetur de peculio cum videatur quasi trahi cũ filio per sententiam. vt .ff. de nox. actioni. l. ẽt si odẽnatus. z. ff. de pecu. l. iy. §. idẽ scribit. h Jtẽ exercitoꝛ. qd fit dicvt. j. qõ cũ e. §. y.

i Ex maleficio. i. actione i factũ in duplũ. vt. ff. nau. ca. sta. l. fi. z. ff. fur aduer. nau. cau. sta. l. fi. Jtẽ est z alia in factũ actio que est ex eo cõtractu de recepto. vt. ff. nau. cau. sta. l. i. in pn. k Ex contractu. vel quasi

l Aliquatenꝰ cui pe reꝰ. facit. ff. ad. l. aquil. si fuus seruus. §. pculus. z. ff. fur aduer. nau. cau. sta. l. i. §. pe.

m Aũtem casibus. s. supzadictis omnibus.

n Que heredi. patiẽti iuriã. sz in casu de suspenso nõ datur heredi. vt diximus. s. eodem. §. ob hominem. et nota hic differentiam inter actionem ex maleficio z quasi. nã vbi ex maleficio sl'pꝛes sũt glibet insolidũ cõuenit. sz secus i hac actione ex quasi maleficio. vt. C. de condi. fur. l. i. z. ff. nau. cau. sta. l. i. z. l. fi. §. si plures. Jtẽ i actiõe ex maleficio vn⁹ soluẽdo nõ liberat aliũ. sed i hac sic. vt. ff. nau. cau. sta. l. iz. §. possum⁹. Jtẽ furi nõ cedunt actiões ex maleficio. vt. nau. cau. sta. l. i. §. sed in actõe ex quasi maleficio ꝓcedunt vt dicto. §. possumus datur ẽt hec actio nõ ꝓcessa. vt. ff. de his q deie. vt effu. l. si vero plures. §. cũ aũt. Jtẽ generali⁹ datur heredi

Ob hominẽ vero liberuz occisuz quinq̃ginta aureoꝝ pena ostituit: si vero viuat nocitũq; ei esse dicet quãtũ ob eaz reꝛ equũ iudici videt actio dat. Judex. n. oputare debz mercedes medicis ꝓstitas: ceteraq; impedia: q̃ in curatione facta sunt ꝓterea operarũ qbus caruit aut cariturus est: ob id q̃ iutilis ẽ factus. Si filiusfamilias seoꝛsuz a patre bitauerit: z quid ex cenaculo eius deiectuz effusum ve fuerit: siue quid positum: suspensum ve habuerit: cuius casus periculosus est: Juliano placuit in patrẽ nullaz esse actionẽ: sed cuz ipso filio agendũ eẽ qõ z filiofamilias iudice ob seruanduz est q litez suã bus actoꝝ. vt hic q̃ ille que sũt ex maleficio vt j. de perpe. z temp. act. §. sed heredibus.

o Aduersus heredem. vt. ff. de iudi. l. Jul. ait. et .ff. nau. cau. sta. l. fi. §. pe.

p De actionibꝰ. ideo ponit i plurali. quia plures actiones sũt. vt. j. e. p totũ. sed cũ sint plures quare i singulari nũero diffinit. vt. j. e. §. i. ℞. licet sit numerus singlaꝛ: tñ ponit vt genꝰ: vt in alys diffinionibus contingit z sub se otinet oes actiones. Jtẽ quare non dixit de agendo. ℞. qz illõ ẽ facti. Ꝑ iuris

q Supereſt. sz qd sup est. ℞. fozma. vt supza. ỗ iure natu. §. fi. vt dic q. s. tractatũ ẽ ỗ obligationiꝰ quaꝝ filie sũt actiões vt. ff. de pcur. l. licet. §. ea obligatio. z. s. de ỗ. obli. in pzin.

De actionibus.

Supereſt vt ỗ actionibꝰ loq̃mur: actioꝝ

ideo de filia post matrẽ ponit quasi ozdine succesſozio r Actio. autem nihil. nõ q̃ actio q̃az pro actu ꝓnit. vt i auc. de nõ ali. §. si minꝰ in fi. et .C. de sacrosã. ec. auc. hoc ius pozrectũ. sic z de dona. iter vi. z vxo. l. iy. §. sciẽdũ. circa mediũ. qñz ꝓ accusatiõe criminali. vt. C. qñ ciuilis actio cri. pze. l. i. qñz ꝓ iure agẽdi vl' ꝓsequẽdi vt hic. z. ff. eo. l. nihil. Jtẽ nota q illõ qõ ỗ actione hic dꝛ voluit pla. dicere de cã. s. q cã sit actio: vt sicut apud dialeticos dꝛ argumẽtũ: qõ ex ꝓpositione affirmatiõe z conclusione ỗsistit. nõ tñ ỗclusio. sic apud legistas actio causa agendi dicitur. vt si dicam conuenio te ad. x. quia vendidi tibi equũ pzo. x. sit idem ac si dicerem: ago contra te actione ex ven. sed az. dicit q verum est aliud esse causaz: z aliud actionem. nam obligatio ẽ cã z mater actiõis. vt. ff. ỗ pcu. l. licet. §. ea obligatio. sicut ergo aliud ẽ obligatio. z aliud est actio. sic aliud ẽ causa. z aliud actio. Jtẽ qz vẽdidi ẽ factũ: sed actio. ẽ ius vt. ff. de cur. fu. l. cõsilio. §. i. z fi. z hic. Jtẽ põt esse q vendidi. z nõ opetit mihi actio qz mihi solutũ ẽ: vl' qz remi fi. vnde hec verba. quia vẽdidi nõ sũt actio. Jtem nota certa actionũ sẽa iure iducta: vt exẽpto z similes: nec ỗ iductũ vt cã sit actio. figs ꝑ hoc velit dicere non põt: cũ lex ñ dicat. vt. ff. ỗ supel. le. l.

labeo in fine.l. Itē si causa esset actio. frustra dice ret lex mutari actionis nomen cū agit de dolo patroni. vel parentis. vel similium psonaruꝫ: de quorum dolo non agitur per actionem de dolo: sed p actionem in factum. nam ad quid mutaretur nomē: cū tñ cā maneret eadē cuꝫ esset ius i sola causa. Concludo ergo z dico

autem nihil aliud[s] est q̄ ius persequendi[u] in iudicio[v] qđ

sibi debeat[w]. Omniū autem actionū: qb⁹ iter[a] aliqs apd

quem capere possumus. vt.ff. de his que in frau. cre. l. ait prętor. §. si debitorem. licet quidam exponant. l. illam ibi q̄ captus fuit auctoritate iudicis.

q̄ aliud est cā: z aliud est actio. Item licet dixeriꝫ q̄ nomina sunt actionum ex empto z similes cāe tibi qz non sunt actiones: sed actionum nomina sicut hec dictio homo nō est homo sed significat hominem.

f ¶ Aliud est. patet ergo qđ olim aliud erat: erat enim conceptio v̄boꝝ formata a magistratib⁹ vt.ff. de orig. iur. l. y. §. deinde ex his. z. §. oium. vn de formula vulgaris dicebatur. vt.ff. đ fur. l. si seruus nauē. sed hodie hec solennitas est sublata. vt .C. de formu. z impe. l. i. z. iy. z ēt circa iterdicta est sublata huiusmodi solēnitas. vt. j. de interdic. §. fi. Sed que erat olim differentia inter actionem z interdicta. nam z iterdicta erāt v̄boꝝ conceptiones. vt. j. de iterdic. i prin. ℞. vt dicem⁹ ibi. at hodie nulla est differentia iter interdicta z actiones cū interdictū nihil aliud sit q̄ actio ptoria. vt. j. đ interdictis. §. fi. r ¶ Quā ius. f. ciuile. vbi actio ē ciuil. vl ptoriū vbi actio ptoria ē. nā ciuiles actiones z ptorias dico hic diffiniri. Itē nō q̄ actio ē ius quo psequimur sed obligatio ē ius ꝓpter qđ psequimur. Et si q̄ratur qd sit istud ius. vel naturale vl ciuile vel ptoriū: vel gētiū. ℞. qz ciuile vl ptoriū vt mō dixim⁹. nec facias magnā viz ibi. qz cū mltas hēat significatiōes hec dictio ius. vt.ff. de iusti. z iure. l. penulti. z fina. hoc est etiā vnum de significatis eius. vt dicatur ius agendi vel persequendi. sed p eo ad cuius differentiam ponitur in diffinitione ius: cum singula mēbra posita in diffinitione habeant suum ministerium. ℞. fm. ☞. q̄ ad differentiam rerum corporaliuꝫ hic ponitur. vt det intelligere q̄ actio sit res incorporalis qđ verum est. vt. §. de rebus corpo. z incorpo. §. i. vel melius dicas ad differentiam officy iudicis q̄ nō est actio. vt.ff. de mino. q̄ si minor. §. fi. lꝫ ☞. dicat q̄ officiū iudicis ē actio. z ē p eo qđ dicit lex in actione iniur. fieri estimationem iudicis officio. vt. §. de iniur. §. pena aūt. z. §. in sum. §; certe actio iniuriarum est accusatio cui inheret officium iudicis: non tamen illud officium est actio: sed in facto potius hoc ꝯsistit. ius. n. petendi per actionem mihi competit: qđ per officium iudicis mitigatur. Sed quid petam? ℞. n. quod estimauero. nam habeo estimare. licet iudex possit refrenare. est tamen quoddam aliud officium quod vicem sustinet z obtinet actoris vt dicemus. j. e. §. preterea. in fi. §.

v ¶ Persequendi. hoc dicitur ad differentiam exceptionum que dantur reis per quas defendunt̄. sicut enim actiones sunt arma actoruꝫ. ita exceptiones sunt arma reoꝝm. vt.ff. de excep. l. y. in princi. §. illud.

x ¶ In iudicio. hoc dicit ad differentiaꝫ eoruꝫ que fiūt etiam licite z extra iudicium: non tamen sunt actiones vt si nocturnum vel diurnum furem vel militem deserentem militiaꝫ quis capiat. vt.ff. ad. l. aquil. l. iiy. z. C. quando licet vnicuiq; sine iu. se. vin. l. i. z. y. Item z ꝓpter debitoreꝫ fugitiuū

w ¶ Debetur. hoc duobus modis exponitur. scilicet ad differentiam realis actionis secundum Azonem. et ita stricte accipitur hec diffinitio pro personali actione tā tum: sicut accipitur. ff. eodem. l. actio. in personam. aliās largius vt etiaꝫ realem contineat: non tamen officium iudicis. vt.ff. eodem. l. actionum genera. quando qz largissime: vt etiam iudicis officium contineat. illō scilicet quod est loco actionis. vt per quod restitutio minoꝝm petitur. vt.ff. eodem. l. actionis verbo. vel ponuntur hec verba ad differentiaꝫ criminaliuꝫ actionum per quas non ꝓsequor mihi debitum: sed ad vi dictam. et secundum hoc realem actionem dicas diffiniri hic. licet enim non sit obligatus qui realiter tenetur. vt infra eodem. §. i. ibi autem cum eo qui nullam cē verum est personaliter: grosse tamen potest dici q̄ sit realiter obligatus z facit pro hoc vt etiaꝫ realis hic diffiniatur. quia verbum debere z ad actionem in rez z ad actionem ad personam refertur. vt.ff. de verbo. significa. l. pecunie. §. finali. Item facit quod est in diffinitione verbum persequendi: quod est commune tā ad realem q̄ ad personalem actionem. vt.ff. eodem. l. actio in personam. Item facit infra eodē. §. i. in principio. vbi actio realis species est actionis sicut personalis: z ita large accipias hoc verbum debetur: sed in stricta significatione verbi huius debere tantum alienū z nō meū mihi debet vñ psonalis obligatio tñ diffiniri videtur. vt infra eodē. §. fic itaqz. et supra de le. §. sed si rem. sed certe quandoqz ago etiam ad id quod non mihi debetur. vt. C. de pac. l. si pacto quo penam. nam ibi non ago ad id quod est debitum. sed ad id quod ex nudo pacto conuenit. sed certe illud naturaliter erat debitum quod nudo pacto loquebatur. vt.ff. de fideiuss. l. fideiussor. vel non agitur ibi ad id quod nudo pacto debetur: sed ad id quod vere debetur: sed pretextu eius consequitur etiaꝫ quod nudo pacto debetur. vt.ff. de verborum significationib⁹. si cui. Item oppono de popularibus actionibus. naꝫ i eis non dicitur debituꝫ z tamen petitur. vt.ff. de popu. ac. l. p. sed nō obstat q̄ saltem post li. conte. debetur. vel dic q̄ et sibi debitum ꝓsequitur. nam cum toti populo sit debitum. ergo z sibi. Item oppono in actione iniuriaruꝫ quia non dicitur esse in bonis. vt.ff. de iniur. l. iniuriarum. Item non ad debitum sed ad vindictam competit. vt.ff. de collatio. bono. l. y. §. emancipatus. et tamē est actio. ℞. n. non est in bonis: vt transeat ad heredes vt.ff. ad. l. fal. l. penalis. Item licet detur ad vindictam tamen potest deberi mihi ꝓpter id qđ est in estimatione vindicte. vel in alteram vindictam. Item op-

pono de pe.here. Item de actiõe de peculio. nam ī his agit ēt anteq̃ sit penes possessorē vt ante q̃ sit ī pecul. vt.ff.de pe.here.l.iuy.ꝛ.i.signi.ꝛ.ff.de pecu.l. quesitum in prin.ꝛ.ff.de lib.le.i.siquis reū.§.idē.sed dic esse sub audiēdū hic. vel debet. vel dic q̃ qñ fuit actio proposita fuit efficax. tantum pro eo qō tūc erat penes possessorem vel in peculio ꝛ postea cum agebatur: eaten' ꝛ actionis efficacia crescebat cum vniuersalis vel in aliquo vniuerso fuit petitio. vt.ff. de iudi.l. solemus. Item opponitur de actionibus q̃s intendūt aliq̃ p alys: vt procurator ꝛ tutor ꝛ platus ꝛ similes. nam agunt ꝛ tamen non sibi debitum petunt. sed dic quasi domini sunt. vt.ff.pro emp.l.qui fundum. §.si tutor vel dic sibi .i. ei cui actio competit debetur: que intenditur vel subauditur q̃ sibi debetur vel ei cuius nomine agitur. huius alternatiue secunda pars est vera.

a ¶ Iuer aliquos. videtur innuere q̃ alie actiones sūt q̃ corā alijs iudicibus pponunt. sed non est verum.

b ¶ Judices. ordinarios vel delegatos.

c ¶ Arbitros. s. cōpromissarios. nā ꝛ apud eos actiones ponēde sunt. vt hic ꝛ.ff.de arbi.l.i. est etiam libellus offerēdus. vt.C.de arbi.l.cū ante.§.licet. circa fi. sed cōtra pla.C.de epis.ꝛ cle.auc. generaliter. ad quod R. q̃ ibi non de libelli oblatione loquitur. sed de remissione cautionis que ꝛ sensu partium fieri non potest vt.ff.de feryis.l.i.i. Rn.

d ¶ De quacunq; generaliter accipe verbum rei. vt.ff. ficer.pe.l.i.i fi. nam pro corporalibus ꝛ incor. cōperunt actiões. vt.j.e.§.prox.ꝛ.§.y.ꝛ.ff.si fui vē.l.y.in prin.

e ¶ Sūma. i. prima quo ad tractatū. vel sūma. i. breuis breuior. n. esse nō pōt q̃ bimēbris. sicut ista est sed opponitur. j.e.§.quedam. R. quia ꝛ ille sunt reales quando ad res agitur. Item in persona quando ad personales prestatiões agitur. immo etiam si simul agatur: nō tamen egreditur banc actionem: alias diuisionem cū sint in rem ꝛ in personam: nisi enim sic exponerentur: iam multe inuenirentur breuiores. vt infra eodem.§. alie.ꝛ.§.actionum.ꝛ alie quedā diuisiones que breuiores inuenirentur.

f ¶ Aut in rem sunt. ideo in rem dicuntur quia rem cōcomitantur. ff.de pub.l.imperatores.ꝛ in personā quia non recedūt a psona obligati vel heredis ei' cui' eadē est persona. vt.ff.e.l.actionum genera.§.i.ꝛ.y.ꝛ in auc. de iureiurā.a mo.pze.in princi.col.quinta.

g ¶ Aut. hoc respicit aliud. aut quod est. j.e. aut cū eo.ꝛc̄

h ¶ per quas. s. personales actiones.

i ¶ Dare. cum datio est in obligatione. vt.ff. de verbo. obli.l. vbi autem non.§.finali.

k ¶ Aut facere oporter. cum factum sit in obligatione. vt si promisisti scribere librum quod petitur ac. ex stipulatu. vt supra de verbo. obli. in principio:

l ¶ Modis. ideſt ex quasi contractu. et ex quasi maleficio. nec enim de his supra dixerat quod reprobatur quia ex quo dixit de his que sunt ex cōtractu. vel ex maleficio. per cōsequens de his que sunt ex quasi cōtractu. ꝛ ex quasi delicto. vt supra de ob. que ex quasi contrac. in princi. ꝛ supra ti.i. in princi. vel dic omnia ista supra esse cōprehensa: sed sunt supradicta intelligenda. vbi precise agebatur ad dandum vel faciendum hic autem quando non precise: sed subalternatione. vt hoc aut illud. sed et hoc reprobatur quia non supra dixit q̃ precise quid fieret. dic ꝑ hic ō odi. fur. loqui que est personalis. non tamen ex contrac. vel ex q̃si vel ex maleficio. vel quasi. sed ex varys figuris causarum oritur. vt.ff.de ac. ꝛ ob.l.i. in pri. Item de interdictis omnibus potest dici q̃ omnia sunt per personalia. vt.ff.de inter.l.i.§.finali. nō tamen iure ordinario sed extraordinario sunt inducta. vnde non cōtinentur sub hac diuisione ex contrac. vel quasi. vl ex maleficio vel quasi ex delicto. tamen propter delictum quandoq; dantur vt in interdicto vnde vi potest videri. quandoq; non vt in interdicto q̃ vi aut clam. quando q; contra eum qui non fecit opus: sed factum habet datur. vt.ff.q̃ vi aut clam. l.iy.§. et clam. et .l.competit. et vt breuiter dicam ille tertius articulus qui dicitur. ff.eodem.l.i. in principio. Ex varys figuris. cē. est q̃ hic dicitur. Et in alys. quibusdam cē. Accursius florentinus legum doctor famosissimus.

m ¶ Jure. nota hic q̃ ille qui rem meam tenet nō est mihi ideo obligatus. sed ratione possessionis eum possum conuenire. vt.C.de alie.iu. mu. cau: fac.l.i. sed oppono. teneris mihi ad rem restituēdam. ergo es obligatus. Rn. non est verum: quia tenetur duobus modis accipitur. nam si dicas teneris: idez quia ex natura actionis sis mihi obligatus falsum est: si vero dicas teneris quia per officium iudicis debet tibi necessitas imponi. vt restituas: verum est. vt.ff.de rei ven. qui restituere. ꝛ si hoc modo accipiatur: teneris. ergo es obligatus. non sequitur. Accursius florentinus legū doctor famosissimus.

n ¶ Possideat. nota in actione in rez ex parte actoris alterum duorum debere interuenire. scilicet dominium. vt.ff.de rei vendicatione in rem. ꝛ hic vel quasi dominium. vt in emphitheota superficiario ꝛ in bone fidei emptore ꝛ similibus. vt.j.e. §.alie.et.ff. si ager. vec. vel empti.l.i. ꝛ.§. finali

rt.l.y.z.l.iy.z. ff. de superficiebus. l.i. in fine. l. Rn.z.§.q dit. Item ex parte rei similiter duorum alterum scilicet possessio vel quasi. vt quia dolo defierat possidere. vt hic.z.ff. de iter.ac qui seruum.§.iniurie z de noxa. electio.§.i.

o Dicat. hoc non est necesse probare vel dicere. sed ex voluntate dicitur vt.C. de eden. qui accusare z de rei ven.l.fi. .z. infra de interdi.§. commodum.

alicui de aliqua re ꝯtrouersi ann: q̃ casu ꝑdite actiones in rē sunt: veluti si rē corporalē possideat[n] qs: quā Tici[o] suā esse affirmet: possessor autez dominum eius se esse dicat[o] nam si Ticius suam esse intēdat: in rē[p] actio ē.

vel proijciendi aliquid: vel imittendi tigna i vicini edes.

p Rem corporalem. bene rem dicit corporalem quia incorporalia ñ vendicantur. vt.ff. ō rei vēdi.l. vēdicatio

q Eque. scilicet dat actio in rez.

Contra[r] quoq; de vsufructu et de seruitutibus prediorum rusticorum. Itez p̄diorum vrbanorum inuicem quoq; prodite[r] sunt actiones vt si quis intendat ius nō ee aduersario vtendi: fruendi: eūdi: agēdi: aquā ve ducēdi. Itē altius[s] tollendi ꝓspiciēdive: vl̄ ꝓijciēdi: imittēdiue Iste[a] ꝙq; actiones in rē sūt: sz negatiue: qō[b] genus actionis i ꝯtrouersijs rez corporaliū ꝑditū nō ē: nā in bis[c] is agit q ñ possidet. ei vo q possidet[d] ñ ē actio ꝑdita: p quam

Agat. s. actione confessoria q̄ sic vocetur legitur. ff. si serui vē. l.y. in principio.

r Agat. Eque. licet vsi actio in rez.

s Altius tollendi. vt si erat in quasi possessione seruituris domus mee ne mihi liceret altius tollere. me nolente edificare debeo agere negatoria: z ita hic interserit exemplum negatorie. vt.ff. si serui. ven. z si forte. §.i. in hac enim negatoria seruitute verbis affirmatiuis: z confessoria negatiuis proponitur. vt.ff. si ser. ven. l. loci. alia vero exempla que ponuntur bene ponuntur in cōfessoria vl q̄z illuc. Et contra zē. vel pone boc exemplum i cōfessoria: vt si talem mihi debeas seruitutē vt altius teneas edificatū. vt.ff. de ser. vr. pre. si arborez. §. interdum. l. eum debere.

t Altius. Eque. Generis. scilicet vt sit in rem.

u Altius tollendi. vt si erat in quasi possessione seruituris domus mee ne mihi liceret altius tollere. me nolente edificare debeo agere negatoria: z ita hic interserit exemplum negatorie. vt.ff. si serui. ven. z si forte. §.i. in hac enim negatoria seruitute verbis affirmatiuis: z confessoria negatiuis proponitur. vt.ff. si ser. ven. l. loci. alia vero exempla que ponuntur bene ponuntur in cōfessoria vl q̄z illuc. Et contra zē. vel pone boc exemplum i cōfessoria: vt si talem mihi debeas seruitutē vt altius teneas edificatū. vt.ff. de ser. vr. pre. si arborez. §. interdum. l. eum debere.

v Altius tollendi. exemplum confessorie. in bis enim exemplis omnibus repetitur. vel dic non repeti. non ad boc exemplum sed ad alia sic. Sed querit bic quare nomina talia dātur talib[9] actoib[9] R. pla. q̄ negatoria negatiuis verbis ꝓponitur. confessoria vo affirmatiuis. hec opio reprobatur in seruitute altius tollēdi. ibi enim confessoria ne

gatiuis negatiua affirmatiuis verbis proponūtur. dic ergo potius inspiciendā esse naturā. q̄ verba vt cōfessoria ideo dicat: q̄ ad hoc vt cōfiteat se debere dare, negatoria autez q̄ negatur. Itez q̄re iste dicantur i rē R. quia ad similitudinē rei ven. dātur: sicut enim illa ratione dominy vl quasi dat. sic z iste. vt ecce ratione dominy datur confessoria. scilicet domino fundi cui seruit[u] debetur vt.ff. si ser. ven. l.y. §. boc autē. z ratione quasi dominy vt fructuario creditori z supficiario. Itē publiciana datur ei cui seruitus est constituta non a domino fundi. vt.ff. de rei vi. l.y. §. idem iur. z de superfi. l.i. §. fi. z si vsufruc. pe. l.i. z de publi. l. si ego. y. z. iy. R. Item sicut ratione possessionis vel q̄si dat rei ven. sic z hec confessoria ratione vere possessionis aduersus eum qui possidet agrum qui seruitutem debet vt.ff. si vsufruc. pe. l. vti. §. vtz. uel q̄si possidet. vt.ff. si vsufruc. pe. l. fi. boc idem in negatoria. nam ipsa ratione dominy datur domino fundi qui negat seruitutem debere: vtilis autem quasi domino: quia ius habet in fundo qui negat seruitutem deberi. vt.ff. si ser. ven. l. .y. econtra ratione possessionis intenditur contra eum qui possidet rem ratione vsufruc. vt.ff. de acqui. pos. naturaliter vel quasi possidet vt si re vtatur propter illam seruitutē quam sibi dicit debitā. in quibus non est vera possessio etiam naturalis ar.ff. de ser. vr. pre. l. si edes. §. libertas. z. §. fe. z ratione boz z similiū dicunt i rē. Itē nota q̄ō dicit pla. q̄ negatoria ita demū datur si fuerit fuit[u] cōstituta. z postea amissa. sz falsū ē. potest enim et si nulla fuit. vt.ff. si ser. vē. loci. §. competit. z. l. fistulas.

w Altius tollendi. exemplum confessorie. in bis enim exemplis omnibus repetitur. vel dic non repeti. non ad boc exemplum sed ad alia sic. Sed querit bic quare nomina talia dātur talib[9] actoib[9] R. pla. q̄ negatoria negatiuis verbis ꝓponitur. confessoria vo affirmatiuis. hec opio reprobatur in seruitute altius tollēdi. ibi enim confessoria ne

a Iste q̄q̄z. ō quib[9]. s. pri. §. dixit. nā ad proxima ē facienda relatio. vt.ff. de. le. i. si seru[s] piuriū. §. fi. z ō testa. heredes. §. sed si notaui. nā alie non sunt negatiue sed affirmatiue: sz i eo quod dic in rem sūt pōt ad vtrunq; referri.

b Qō gen[9] actionis. s. negatoriaz z affirmatiuaz. et nota q̄ nomē actionis large hic ponitur. alias vero ꝓ personalibus tantum. vt diximus. §. e. §. i.

c Bis. s. in causis rerum corporalium.

d Possidet. scilicet insolidum. si enim duo asserant se possidere. z vterq; vincit. poterit alter vēdicare. vt.ff. vti pos. l. si duo. in fi. i. R.

c ¶ Neget rem actoris. hec vba restringunt precedentia. s. Ei vo cē. nā hoc ppetuo vex ē q̄ aī nō datur actio possidēti p quā negat rē actoris esse. sed pōt poni casus vt possessor hēat actionē p quā dicat se dn̄m esse. vt. ff. de rei ven. l. offm. c. ff. vsufruc. quēadmodū ca. si vsufr. noie. ꝺstat enī commodatariū nō possidere. z cōmodātem possidere. vt. ff. cōmo. l. rei. idē i ꝺductore z locatore. vt. ff. ō vsufr. l. nō solū. §. i. Alij dicunt legē illā officiū. loquī q̄n alius nō possidēs agit vt sic rōe detētatōis talis agatur. Sūt z alij vt bul. et Jo. q dīt q̄ eoipo q̄ agit possessor rei ven. renūciet cause pos. cū hoc sit ipossibile z possidere z vēdicare posse. prima verior est.

neget rē actoris eē. ¶ Sane vno casu q possidet nihilominus is actoris ptē obtinet sicut in latioribus digestorum libris opportuno apparebit. Sz iste qdez actiones q̄rum mentionē habuim⁹ z si que sunt similes ex legitimis z ciuilibus causis descendunt.

¶ Alie autē sunt quas prētor ex sua iurisdictione comparatas habet tam in rem q̄ in personas: quas z ipsas ne cessarias est exemplis ostēdere. ¶ Ecce plerunq; ita pmittit ptor in rem agere: vt vel actor diceret se q̄si vsucepisse: qō non vsuceperat vel ex diuerso si possessor diceret se aduersarium suum nō vsucepisse qō vsuceperit ¶ Nanq; sicut ex iusta cā res aliq̄ tradita fuerit: veluti ex cā ēptionis: aut donationis: aut dotis: aut legatorum necdū ei rei dn̄s effectus: si ceret. nō solū ciuilem quā exposuimus.

f ¶ Uno casu. in duplicibus iudicijs. vt. ff. de iudi. l. i tribus. z. j. eo. §. q̄dam. z. ff. vti pos. si duo. §. i. z. j. de interdic. §. tertia. z. ff. fam. ber. l. i. vel dic q̄ dicit de q̄libet exceptione ꝓponēda. nec enī hic dicit q̄ sit actor. sed caute dicit q̄ partes siue onera actoris sustinet: ſm Joan. vt. ff. de excep. l. i.

g ¶ Appebit. vt. ff. de iudi. l. i trib⁹. ſm pmū. vt. ff. de excep. l. i. §z ſm. b ¶ Sed iste. latenter accedit ad §z diuisionē. s. alie sūt ciuiles. z alie ptorie: z de oibus exempla ponit. Sed q̄ritur de duabus. s. de actione in rem q̄ datur extra eum qui dolo desyt possidere. videtur. n. ptoria. vt. ff. de noxa. ac. l. electio. §. i. Sz z ciuilis videt inspecta psona actoris q̄ de iure ciuili admittit ad agendū. vt. ff. de rei ven. in rē. sed dic eam ciuilē ispecta potius psona actoris q̄ dignior ē. vt. ff. de excep. do. pure. §. fi. z hec cōsideratio semp hētur. nā here. petitio dicitur ptoria q̄n bonoꝝ possessori daī vel fideicōmissaria. licz extra possidētem ꝓ herede vl ꝓ possessore detur z econtra si deī heredi de iure ciuili dicaī ciuilis. vt. ff. de peti. here. l. i. semp. n. iudicamus actionē sit ciuilis vl ptoria ispecta psona actoris. Scō q̄ritur de actiōe cōmodati. Sed dic eam ciuilē. vt. ff. cmo. l. i cōmodato. §. sic. z qō dicitur. e. ti. l. ptor ait z. vl appzobādo vl ofirmādo dicit nō iuēniendo. sic z de pe. here. dī. ff. si pars he. pe. l. i. in prin. sed tñ ipsa ciuilis ē: cū sit ex se ofsul z centūuiralis dicatur. vt. ff. de here. pe. item ve. §. cū aūt. z C. de here. pe. l. fi. i prin. oēs enim actiones q̄ oriūtur ex his gnq; ptibus iuris. s. lege se. cōsul. plebisci. pzi. pla. z respōsis pru. ciuiles sūt. q̄ vero a magistratibus vel pretorū edicto descēdūt ptorie sunt. vt §. de iure. na. §. cōstat. vsq; ad. §. ex nō scripto. z. ff. de iusti. z iure. l. ius aūt. z j. de perpe. z temp. ac. in prin. alie autem preter duas §. dictas incerte sūt vtrū sint ptorie vel ciuiles.

i ¶ Quaz mētionē. s. expzessā. vt de qbusdā dcīs est.

k ¶ Et sique sunt similes. vt subycit vt que sūt ex otractu vel quasi. vel ex delic. vel quasi: vel ex varys figur

l ¶ Legitimis. i. ex. l. xy. tab.

m ¶ Ciuilibus. z dic ciuilibus. i. ex auctozitate iurisprudētiū: z eoz. §. n. nā totū ē ius ciuile. vt. ff. ō iusti. z iure. ius aūt ciuile. z de orig. iu. l. y. §. nouissime.

n ¶ Alie. tā i rē tm̄ q̄ in psonā tm̄. nec enī alia qua ptoria inuenitur que sit mixta. s. in rez z in psonam: lz ciuilis talis inueniaī. vt. j. e. §. q̄dam cōtra. ff. de pos. hīe. pe. l. iy. z pnō hic ō realibus dicit vsq; ad §. i psonā. z postea ō psonalibus dicet.

o ¶ Ipsas. s. ptorias. quasi oi

p ¶ Necessarium. ideſt vile: quod eniz medicamēta morbis hoc exhibētiura negocys vt in auē. hec constitutio. Jnno. cum. i pzi. colla. viy. nec enīz ne cessitas in principe imponi potest. vt. ff. de le. et sena. con. princeps. Item quia p exempla apertius intelligetur. vt hic. z. C. de transac. vt respōsum z. ff. de col. bo. pzetoz. §. iulianus.

q ¶ Ecce. hoc est primum exemplum. quod exponitur statim ibi. Nāq; cē.

r ¶ Plerūq;. qz hoc semper dicere non poterit. s. otra dn̄m nisi in casibus vt statim dicemus.

s ¶ Diceret. agendo publiciana.

t ¶ Uel ex diuerso. hoc exponitur. j. §. rursus.

v ¶ Possessor. ideſt dominus quondam. ad quem redyt nunc possessio. vel dic possessor quondam. nunc petitor.

a ¶ Ex iusta causa. ideſt ex aliquo contractu qui descendit ex iusta causa. ideſt ex affectione vtriusq; partis. vt. ff. eodem. l. in omnibus. quam affectionem iustum est seruari. vt supza de re. diui. §. per traditionem. et hoc dummodo causa vel titulus fuerit aptus dominium transferre licet non transferat: quia traditio non plus transfert q̄ sit apud eum qui tradit. vt. ff. de acqui. re. do. l. traditio. et nominatur huiusmodi tractatus vt. ff. de pu. l. i. in principio. et. l. y. iy. et. iiy. v. vi. z. vij. si vero contractus non est habilis transferre dominium non competit publi. vt. ff. eodem. quacunq;. §. i. z finali.

b ¶ Tradita. a non domino.

c ¶ Effectus. per vsuca. nam per traditionem dns effectus non fuit. si autem altero istorum modorum factus dominus fuerit publiciana ei non datur. sed directa rei vendicatio. vt. ff. de pu. l. i. §. pa. z. §. i. Accursius florentinus.

o ¶ Casu. imo ꝛ si quocunq; modo. nam si per furtum vel rapinam vel aliā vim amiserit: non tamē habet in rem actionem directam sed banc: licet habeat ꝛ alias actiões: vt furti vel vi bo. rap. ꝛ siles vt. §. de ob. ex ōtic. §. fi ꝛ bōefi. ꝛ §. vi. bo. ra. §. fi.

e ¶ Nullam. de alys autē realibus ostat sed ō hac rei vēdi. dubitatur.

f ¶ Directam. Sed nūq; i publiciana ꝓpetit rōne vtilis dominy: qdā ont ꝙ sic dicentes vtile dñium hz cui publiciana ꝓpetit: ꝛ dicūt hāc esse cām publici ane: sicut directū dñium est cā directe actionis in rē. vt. ff. de rei ven. in rem. Alij dicunt ꝙ nec vtile dñium habeat cum ille q vtile dñium hz ēt cōtra dñm agat. vt. ff. si ager vec. vel emphi. pe. l. i. §. et. iij. qō nō est in publiciana. vt. ff. ō publi. l. pe. ꝛ fi.

g ¶ Vendicet dñium. hoc videtur falsum. naꝫ aut habeo dominium: ꝛ tunc nō vēdico qō habeo. si nō habeo: nec tunc vēdico. vt. ff. de rei ven. l. in rez. i. ℞n. Item dñium est ius ꝛ res icorporalis: quō ergo vendicatur. sed dic dominiū in rem rōne dñy.

h ¶ Casu. s. isto supradicto. ¶ Actionē. qō erat ꝛz ius ciuile. i ¶ Actio. s. publiciana: vt statiꝫ subiicit. alias nisi ꝓtor actionis nomē diceret i fcm daret sicut ex ciuili obligatione noua daf ex. l. additio: si nō caueatur de noie actionis. vt. ff. nau. cau. sta. l. idem. §. i. ꝛ. ff. de condi. ex. le. l. i.

k ¶ Dicit. ꝛ sic videtur ꝙ prętor permittit mentiri quod pla. concessit: ꝛ idem in sequētibus casibus tribus. ꝛ facit. C. de bo. ma. l. i. vñ sic libellū forma bis: peto talē rē quā possides. ꝛ quā emi vel alia ſi iusta cā habui: qz dico me vsucepisse. nā ly hec vba me vsucepisse directā rei vē. magis videāt iducē: tamen ex adiunctis publicianam signant. Alij dixerunt ita esse formandum. peto rem talem quaꝫ dico meam. sed quia forte non possem ꝓbare meam. ꝓpono publicianam. Alij dicunt vtranq; alternatiue ꝓponi. scilicet rei ven. ꝛ publi. hoc modo. peto rem talem iure directi dominy vel qsi. et hāc approbat osuetudo. Sed certe due prime nō placēt. qz quō diceret rē suam se vsucepisse. cum hoc non sit verū. sic enim peieraret i sacro caſ. C. ō sacramen. calū. l. y. Sz illi respōdent: quia hoc facit. l. ꝓmittēte. vnde non piurat. ar. ff. qui. satisda. cog. l. fi. Sed nec victima placet. qz vnā debet eligere ꝛ nō pluribus agere actiōib⁹. vt. ff. de reg. iu. l. nemo. §. quotiēs. dic ergo quarto esse formā dum in hunc modū libellū: peto rem talem mihi restitui iure quasi dominy. vnde ac si vsucepisse. Verbum enim qsi ponit. §. e. §. alio bic repete: ꝛ similitudinarie ponat nō affirmatiue id est dicere si cut vēdicarē quo ad effectū re vere vsucapta. ita nunc qsi vsucupata. ꝛ idē i sequētib⁹ casib⁹. Ex p̄dictis patet ꝙ quaꝫ sūt necessaria vt detur publiciana. s. traditio vl qsi qō dico ꝓ res corporales q̄ traditi nō possūt. vt. ff. de acq. re. do. l. fuus. §. icorporales. ꝛ. ff. e. l. i ꝛ. l. publici. §. i. Secundo ꝙ ex titulo apto ad mutationem dñy vt hic dicit. vel ex venditione vel similib⁹. Itē ꝙ a nō dño accepit. nā al dominiū eēt trāslatum. vt. ff. e. l. i. §. i. Itē quarto ꝙ bona fide accepit: vnde credidit se dñm factū eē tūc. vt. ff. ō acq. rer. domi. l. euz qui a furioso. §. prętor. Quinto ꝙ credat se dñm hodie nō esse cū ꝓponit eaz. al eēt sibi ꝛius. sed tm duo ex his quinq; sūt difficilia agenti. s. ꝓbatio traditionis ꝛ tituli. reliqua ꝛsistunt in intellectu agentis: cū sit de sua ꝛscientia q̄ ꝓ testes ꝓbari non posset. Sed quid si dubitat vtrū actor hodie fuerit dñs vel nō. ℞. salua fide ꝓponat qō sibi melius videf. vel rei vē. vel publi. sed qñ pēnitus est in dubio ꝓponat publicianā: ꝛ ei ea obtinebit nisi aduersarius ꝓbet actorem hui⁹ dñm fuisse. qō si ꝓbet dabitur huic rei vē. qui agit eni actione publi. ꝛ succubuit nō repellit a rei vē. directa. idē ecōtra. vt. ff. ō euic. minoz. §. q seruus hz qdā dixerūt ꝛ vtroq; casu qz ius suū vndecūq; ꝛ qualecūq; i primo iudicio dedixisse. vf. vt. ff. de excep. rei iudi. si mater. §. eadem. Sz expone vndecūq; ꝛ qualecūq; i. siue de iure ciuili siue de iure gentiū dūmodo directū. vt. ff. ō rei vē. i rē. i prī. At illi dicebāt: siue directū siue vtile: ꝛ ita pz ꝙ cū sint ꝛrie rei ven. directa ꝛ publiciana vno libello ꝓponi nō ꝓnt. vt. C. si ser. ex li. l. i. hz ex osuetudie ꝛriū fuaf. nam vtraq; filis ꝓponit. licet sup vna ꝓbatiōes tm iducat ne sibi ꝛtrarius sit. qō certe ē cōtra directā. l. C. ꝛ regulā illā. ff. ō re. iu. nemo. §. qtiēs. ꝛ Bꝫ ex pte actoris. ex pte aūt rei spectam⁹ an possideat vel dolo desierit possidē: vt i rei ven. diximꝰ: nā cōtra oēm possidētez daf ptercā ꝛtra dñm. vt. ff. de publi. l. pe. ꝛ. l. fi. sed etiā cōtra dñm daf in ser casib⁹. Primus ē si a nō dño emi: q postea vo dño succedit: ꝛ ad eū possessio fdierit. nā hz sit fcūs dñs tenef tamen publiciana. vt. ff. de excep. rei vē. si a Ticio. Scōs ē si rem a nō dño emi: ꝛ postea verꝰ dñs voluerit a me vēdicare: sed ego fui absolutꝰ. ꝛ postea res ad illū redut. agam pub. ꝛ si excipiat ō dñio ego replicabo qz qñ hz ego agēte fui absolutꝰ. vt. ff. de excep. rei iudi. figo rem. Tertius ē si egi noxaliter ō bo. fi. pos. seruit. ꝛ ipse dedit eū mihi ꝓ noxa. siue. n. ō me possidentez verꝰ dñs agat siue eo possidēte ego agā publi. obtineo vt. ff. de noxa. gnāliter. ꝛ. l. ꝓcedenti in fi. Quartus ē si ego fui missus i possessionē vicine domꝰ quā aliquis bona fide possidebat possessore nō cauēte: ꝛ tūc verus dominus iueniat possidere vi forte. vnde iterdictum vi. ꝛ publi. habeo. vt. ff. de dā. ifec. dāni. §. nō solum. Quintus ēt adycit. vt si rē nō possideā ꝛ eā nō dolo hz culpa desij possidere. ꝛ sic litis estimatione suū tm ius vendicā. p̄stiti. vt. ff. de rei vē. q restituē. hz si postea re ad dñz reddat agā pub. ō eū vt. ff. de rei vē. si culpa vel expone. l. illā vt habeat vtilē actionē quā actor directā haberet qsi nomē emisse videāt. Sextꝰ adycitur si me man-

dante rē meā vendidisti: sed me ꝓhibente tradidisti em ptori hac actiōe vel exceptione defēdit ꝓterea ēt otra me dñz hac actione agit. vt. ff. de publi. ſigs ꝓhibuit.

l ¶ Ad publicio. ſic ab Aglio aquilia fuit iducta. vt. ſ. ad l. aql. ſ. ex hoc tamen capite.

m ¶ Rursus ex diuerſo. vere eſt ideꝛ ecōtra. nā ſ. affirmādo ꝛ ſe vſucepiſſe dicit hic negando ꝛ ad uerſariū non vſucepiſſe dicet:

n ¶ Rei publice. ſ. ciuitatis Romane vt. ff. de vbo. ſig. eū q. idem ex gnāli clauſula poſita ex q. ca. ma. l. i. in fi. Idē i ceteris ciuitatibꝫ dicēdū ē. vt. ff. ex q. cau: ma. l. i. ſed ꝛ ſi ꝓ ptoꝛe. ſ. pe. Idē etiam ſi cauſa muni cipy alicuius. vt. ff. de in inte. reſti. ma. l. legatis.

o ¶ Abeſſet. al' abſēs eſſet. qz abfuit reipu. cauſa reꝛ preſentis duobꝫ mōis potuit vſucape. ſ. p ſe: ꝛ qz rē illā detulit ſecū ſiue domi dimiſit: ꝛ alio poſſedit. ꝛ vt oꝛ ō eo q ad nundinas ꝓfectus eſt. vt. ff. de acq. poſ. clam. ſ. q ad nundinas. Item per alium. ſ. per filiū vel ſeruū vt ſtatim in captiuo dicemus.

p ¶ Uel in hoſtiū. qui ſint hoſtes oꝛ. ff. de cap. hoſtes. et de v. ſig. hoſtes. ſ. quibus populus ro. bellum idixit ſeu qui populo ro. bellum indixerunt. Si ergo ab alio quis capiatur. nūquid hoc locum habebit quod hic dicitur Credo q ſic: ſicut qñ abeſt cā alicuius ciuitatis vel municipy. vt ſ. dictū ē. Jn hoc aūt differunt: quia non fiūt ſerui talium hoſtiū. vt. ff. de cap. hoſtes. ꝛ ſic poterit facere teſtamentum: quod alias non poſſet cum eſſet ſeruus. imo ꝛ eius obſeſ ñ poteſt. vt. ff. de teſ. l. eius qui. et. l. obſides.

q ¶ Poteſtate. i. ſeruitute: al' accipitur ꝓ iuriſdictione: vt cū dicim⁹: ptās hz ptātem i hoies ō diſtrictu. i. iuriſdictōe. Jtē ponit ꝓ obedientia in q. poteſtate eſt monachus ſub abbate: ꝛ clerici ſub ꝓlatis. Jtez ponitur ꝓ dilectione ſiue poteſtate ꝛ hec patria poteſtas dicitur. vt. ff. de verbo. ſig. poteſtatis. Sz quomō iſte ab hoſtibus captus poterit vſucapere cū ipſe ab alio poſſideatur. vt ſ. de iure ꝓ. ſ. ſerui. ergo ipſe poſſidere nō pōt. vt. ff. ad. l. iul. de adul. ſi eueniet. ꝛ. ff. de acq. re. do. homo liber. ſ. qcquid. ergo nec vſucapere. vt. ff. de vſuca. ſine poſſeſſione. Rn. vſucapitur per filium vel per ſeruum in re peculiari. vt. ff. ex qui. ca. ma. item ait ptoꝛ. ſ. hoc autem. ꝛ. l. deniq. ꝛ. l. ait ptoꝛ. ſ. hi plane. ꝛ. ff. de vſuca. iuſto. ſ. fi. Sed nec videtur q ꝓ ſeruz poſſit captiuus vſucapere. vt. ff. de vſuca. nec ſeruus. Sed dic q illa loquitur in cauſa non peculiari: quod verum eſt vel loquitur ipſa veritate inſpecta. hic autem iure poſtliminy iſpecto: qō ꝓualet veritati vt. ſ. qui. mo. ius. pa. po. ſol. ſ. fi ab hoſtibus.

r ¶ Jn ciuitate. quaſi di. qui nō abeſt. Quid ergo ſi vterq; abeſt. ꝛ alter alterius rem vſucapit. Rn. ꝛ tunc habet locum hec reſtitutio. vt. ff. quibus ex cau. l. fi. videtur autem deſinere abeſſe cum domū redyt. vel redire potuit finito negocio ꝓ quo erat abſens. Item cōtra ſi ꝓſens rem abſentis vſucepit. vt. ff. qui. ex ca. ma. l. i. ſ. eadem verba. ꝛ tunc ſiue opleta eſt tota vſucapio in ꝓſentia. ideſt. ſ. modicuz tps ſiue in abſentia ſiue poſtea paz idem ē. vt. ff. eo. ab

publiciana appellat': qm̄ ꝓmum a ¶ Publicio[l] ꝓtoꝛe in edicto ꝓpoſita eſt ¶ Ruꝛſus[m] ex diuerſo cuz rei publice[n] cā abeſſet[o]: vel[p] in hoſtiū ptāte[q] eſſet rem eius q in ciuitate[r] eſſet vſuceperit: pmittitur vomino ſi poſſeſſoꝛ rei publice cā abeſſe ōſtet: tūc intra annuz[s] reſciſſa[t] vſucapione eum petere. i. ita petere: vt dicat poſſeſſoꝛē vſu[u] ñ cepiſſe: et ob id ſuā eſſe rē: qō gñs actionis[x] qbuſdā[y] ꝛ alijs ſili egtate mot⁹ ptoꝛ accōmodat: ſic ex latioꝛi digeſtoꝛ. ſeu pandectaꝛ volumine intelligere lz ¶ Jtē ſi qſi fraudē

hoſtibus. ſ. ſed qō. ꝛ tūc dicit deſinere abeſſe niſi iuſta cauſa impeditus fuerit i redeundo. ſtatuunt. n. ei xx. miliaria diurna. vt. ff. ex q. cau. ma. ſicut. ſ. tādiu. ſed ꝓ q ꝓ de neceſſaria abſētia tūc intelligitur. al' contra. vt. ff. e. l. item. hi. ꝛ. l. ſe. Sed vbum deſſerit. hic poſitum ſtricti⁹ ponitur. i. quod poſſit oueniri.

s ¶ Annū. ſ. vtile q conſtabat ex. cccixv. diebus. vt. ff. de ſta. li. cū heres. ſ. ſi ſtichus. in quib⁹ actoꝛ habuit facultatē agendi nec ipediret p ſe nec p reuz nec p iudicē. nā hec tria neceſſaria ſūt: vt utili⁹ dies aut ānus currat. vt. ff. de diuer. ꝛ tē. ꝓſcrip. l. i. bo die vero i oīb⁹ reſtitutiōib⁹. quadriēniū otinuum ꝓputaſ. vt. C. de tem. in ite. reſti. l. fi. Et itē nota q hic liber cozzigit per. C. i hoc āno vtili generaliter ſm quoſdā. Sed dico otra. qz illa tm̄ in reſtitutionib⁹ dicit vnde in alys remanet vtilis annus.

t ¶ Reſciſſa. p i ite. reſti. petitam a iudice viuo. vt ſubducaſ tps vſucapiōis q̄ fuit abſēs vt. C. ō reſtimino. l. iy. ſic ꝛ minoꝛes petūr: vt. ff. de excep. l. exceptiōes. q̄ ꝓſone i fi. l. ꝛ hoc ipz. ſ. q poſtulare pūt a moꝛtuo ptoꝛe ocedit eis. ff. e. l. i. p totū. reſtituit ergo eos ptoꝛ viuus. vt ſic agant antiqua actione ac ſi res nō eſſet vſucapta vl' actio ꝓſcripta. ꝛ ideo actio ad quā reſtituit oꝛ reſciſſoꝛia nō q fit nome ꝓprium actionis ſed que erat ꝓmo realis ſiue ꝓſonalis directa nūc oꝛ vtilis. vt. ff. ex q. cau. ma. l. fi. ꝛ de cap. l. ab hoſtib⁹. aly dicūt q ſtatiz eo reuerſo hz reſciſſoꝛia: ꝛ dicūt ee ꝓpriū nomē actiōis. et ſic dicūt q maioꝛes iur. actiōis. ſz minoꝛes offō iudicis reſtituūt. Dñt tñ q hec reſciſſoꝛia actio effi caciā nō hz añq̄ iſuffleꝛ i eū ptoꝛ ſpm̄ vite dādo reſtitutionē: qō ſatis recidit in ꝓmā opinionē. nam ſemp verum eſt. hoc qō a ꝓtoꝛis moꝛtui edicto hoc fit ꝛ auctoꝛitate ptoꝛis viui.

v ¶ Uſu nō cepiſſe. ꝛ ſic vſ ocedere mētiri qō ¶ Placitet. ſz dic q nō mētit: ſz dicit ſibi reſtituēdum ac ſi vſucaptū nō eēt. vt. ſ. pri. diximus.

x ¶ Actionis. ſ. reſciſſoꝛie. ſupzadicte.

y ¶ Quibuſdā. vt ſi rem abſētis vſucapiat pñs. Jtē ſi abſens fuit ꝓbabili cā vt ſtudioꝛ. Jtē in vinculis poſitus. vt. ff. e. l. i. ꝛ. l. ſed ꝛ ſi ptoꝛem. in fi. et. l. ſe. ꝛ de illis legibus. j. facit mētionē cū dicit de volumine digeſtoꝛ. ¶ Jtem ſiquis. ſ. debitoꝛ.

z ¶ Jn fraudem. nota q vteraz tā debitoꝛ q̄ receptoꝛ oꝛ q fraude ꝓticipet qñ titulus nō eſt lucra-

riu⁹ si aũt ẽ lucratiu⁹ puta donatõis. vt si dedit ꝛ ꝺ
itellige ad hoc vt creditor possit reuocare alienationẽ tũc sufficit fraudẽ debitoris tm̃ iteruenire: vt. C. ꝺ reuoca. his que i frau. cre. l. p. t. ff. q̃ i frau. cre. ꝓ aũt. §. hoc aũt edictuꝫ. ꝛ. §. siki modo. Et de hac fraude nota bona distinctionez: qz aut adhibetur a debitore alienante inter viuos aut i vltima voluntate: vel a liberto i fraudez patroni. sic̃r inter viuos vel i vltima volũtate. si i vltima volũtate: tũc aut p legata: aut per libertates: ꝛ si p libertates aut directas aut fideic. Si debitor i fraudẽ alienet inter viuos vno casu presumitur fraus. s. q̃ oia alienauit. vt. ff. eo. oẽs §. lucius. Si autẽ nõ oia nõ presumit. sepe. n. de facultatib⁹ suis amplius q̃ in his est sperant homines. vt. §. qui. ma. nõ pos. §. in fraudẽ. debet ergo pbare eã creditor. ꝛ hec distinctio per ora seruat etiam in patrono. vt. ff. de pba. patronũ. ꝛ. l. quoties. §. qui dolo. in vltima voluntate si legatũ vel fideicõ. in fra. cre. reliquit solũ euẽtũ inspicim⁹: ꝫ fraus nõ iteruenerit: vt i donatione cã mor. vt. C. de iu. deli. l. fi. §. fi vo creditor. cũ legata nõ debent nisi deducto ere alieno. vt. ff. e. q̃ ãt. §. p. ꝛ ad treb. l. i. §. is qui quadraginta. idẽ in patrono p oia: si ꝛ bertus i fraudẽ legauit vl̃ fideicõ. reliqt. vel donauit cã mor. nã solũ euẽtũ ispicim⁹ vt. ff. sigd ꝺ frau. pau. l. i. i pri. ꝛ. §. i. i libertatib⁹ aũt in fraudem relictis distingue directas a fideicõmissarijs. i primo casu ꝺ filiũ ꝛ euẽtũ ispicim⁹. vt. ff. ꝺ his q̃ in frau. cre. l. fi. ꝛ. i. i.

creditoꝛuꝫ rem suaꝫ alicui tradiderit: bonis eius a creditoribus possessis ex sñia presidis pmittitur ipsis creditoribus recissa traditione eã rem petere. i. dicere eaꝫ rem traditaꝫ nõ esse: ꝛ ob id in bonis ꝺ debitoris mãsisse. Item fuiana ꝛ q̃i fuiana q̃ ẽt hypothecaria nocat ex ip⁹ ptoris iurisdic. sbam capiũt. Fuiana ãt expit̃ gs ꝺ reb⁹ colom⁹: q̃ am nõ restituto ei precio vt. ff. e. ait ꝓtoꝛ. §. fl. ꝛ. l. sequẽ. ꝛ. l. si debitoꝛ. ꝛ. l. ex his. Jn eum autem q̃ in fraudẽ alienauit actio non datur: cũ nudus sit. nisi ita fraudulenter disperfit vt res apparere non possit: quo casu etiã i carcerẽ detrudet. vt. ff. e. l. fi. §. finali. Est ꝛ fuiana q̃ dat soli pono ad reuocãda ea que liber tus in fraudem patroni alienauit iter viuos vl̃ vltima volũtate quo min⁹ patron⁹ hẽat tertiam vt. ff. figs i frau. patro. l. i. i pn. ꝛ. §. i. ꝛ ꝺ suc. liber. §. sz nra ostitutio. Et ẽ caluisiana. ꝛ ipsa tã patrono ꝑ creditoꝛi competit. vt. ff. q̃ i frau. pro. l. i fauiana. Quidã tñ dicũt otra i eo q̃ ꝺ fauiana dcm̃ est. ar. ff. ꝺ vsu. videam⁹. §. i. i fauiana. Sed certe ita dicit ibi i fra p quã. ꝛ sic referẽ ad primum tm̃. s. pauliana. ꝛ iste due imitant nãz supioris i fcm̃ pauliana. Sz qro q̃re sint ꝺ be poñte iter reales ptonas cũ ipe psonales sũt q̃ ꝺ bat p id q̃ dicit lra. Jn fauiana q̃z vt. ff. ꝺ vsuf. l. videam⁹. §. i fauiana. nã prie dixerat ꝺ psonalib⁹: vnde cõtinuat eã cũ psonalib⁹ ꝛ pbat. ff. figs i frau. patro. l. i. §. hec act. Sz R. q̃ silitudine hz cũ supioꝛib⁹ duob⁹ casib⁹. i eo q̃ sicut ibi pmittit aligd dicere q̃ nõ sit vl̃ eẽt faciẽdũ aligd ac si nõ pceſſisset q̃ nõ pceſſerũt: sic ꝛ hic. Jte sic ibi fit reuocatio ita ꝛ hic. ꝑ hz hec ita dici debẽt be reales sicut supioꝛes: q̃ gdã pceſſerũt. Sz R. n. hic nõ petit q̃ meũ fuerit vt i supioꝛi casu: nec q̃si meum vt i publi. vt. §. e. §. alie. Nec ob. j. §. pri. q̃ hypothecaria ẽ i rẽ. nec tm̃ meũ petit: vel q̃si: q̃ ibi q̃ peto peto q̃si meũ. i. possessionẽ p hypothecariã actionẽ vl̃ seruianã: hic aũt neq; possessio. neq; dñiuꝫ ẽ meũ nec fuit imo i accipiẽte trãsiuit. ꝫ i fraudẽ fit alienatũ. vt. ff. ꝺ otrahẽ. emp. si scies. i fi. ꝛ ꝺicte tres actões reuocatorie dñr. Sz vñ ozik hec actio. ꝫ. ex q̃si maleficio q̃ nõ lus fuit i vẽdẽte ꝛ emẽte. si tm̃ i vẽdente tm̃ tũc põt dici ex q̃si ꝺctu: si agit ꝺ illã possidẽtẽ. Sz nũqd hz retẽtoꝛ vt ab eo ñ inuocet si vl̃ soluẽ q̃ sibi creditori reuocaf voleti debeꝛ: quidã negãt. vt. ar. ff. rep. amo. si cũ dos. §. fi. ꝛ. l. se. Sz ꝺico istar posteriozis creditoꝛis si vl̃ soluere poꝛt q̃ sibi debeꝛ põt hꝛe retẽtionez. vt. ff. de euic. l. euicr⁹. q̃ ꝺic. vt. ff. ꝺe his que in frau. cre. ait ptoꝛ. §. illud.

a Creditoꝛ. large accipe p oĩ eo cui aligd debetur. vt. ff. ꝺe v. fi. l. creditoꝛ. ꝛ. l. creditores. ꝛ. l. ficui ꝛ iuẽ. ꝺe fideiussoꝛibus. §. penul.

b Rẽ suã. s. cozpozalẽ ex eo q̃ ꝺic tradiderit ideꝫ tm̃ ẽ i cozpozalibus vt pz p multa exẽpla. vt. ff. q̃ in frau. cre. l. i. y. ꝛ. iy. vsq; ad. l. qui autem.

c Possessis. i. possideri iussis. nec. n. re ipsa a creditoribus fuerãt possessa bona debitoris: cũ ipse alienauerit. vel ꝺic possessis q̃ remãserãt: ꝛ nõ sufficiebãt. vt. ff. e. l. ait ptoꝛ. o Presidis. puta qz fuit ꝺdẽnatus: ꝛ non satisfecit ꝺdẽnationi ifra tẽpus. vnde missus fuit actor in bonoꝛ possessionẽ.

d Permittit. s. j. annũ vtile. vt. ff. ꝺe his q̃ i frau. cre. l. i. i. R. ꝛ de eo tm̃ q̃ ꝑuenit ad eũ. vl̃ q̃ ꝺolo fecit quo min⁹ ꝑueniret ꝓpterea ꝺat. vt. ff. e. ait ptoꝛ. §. hec actio. s Petere. Sed qua actiõe. R. pauliana q̃ ꝺat creditori ad reuocãda cozpozalia ꝫ i fcm̃ ad reuocãda iura. vt. ff. ꝺ vsuf. l. videam⁹. §. in fauiana. ꝛ. ff. e. l. hac in factum. Uel veri⁹ ꝺic ꝙ nlla ꝺf. pauliana. nisi adiectiue: qz a paulo fuit iducta. ꝫ i factum pauliana ꝺf q̃ ad reuocãda cozpozalia ꝛ icozpozalia ꝓpetit ꝛ ꝺatur contra accipientem ꝛ beredẽ eius in ẽtum ad eos ꝑueniat: etiam nõ restituto ei precio vt. ff. e. ait ptoꝛ. §. fl. ꝛ. l. sequẽ. ꝛ. l. si debitoꝛ. ꝛ. l. ex his. Jn eum autem q̃ in fraudẽ alienauit actio non datur: cũ nudus sit. nisi ita fraudulenter disperfit vt res apparere non possit: quo casu etiã i carcerẽ detrudet. vt. ff. e. l. fi. §. finali. Est ꝛ fuiana q̃ dat soli pono ad reuocãda ea que liber tus in fraudem patroni alienauit iter viuos vl̃ vltima volũtate quo min⁹ patron⁹ hẽat tertiam vt. ff. figs i frau. patro. l. i. i pn. ꝛ. §. i. ꝛ ꝺe suc. liber. §. sz nra ostitutio. Et ẽ caluisiana. ꝛ ipsa tã patrono ꝑ creditoꝛi competit. vt. ff. q̃ i frau. pro. l. i fauiana. Quidã tñ dicũt otra i eo q̃ ꝺe fauiana dcm̃ est. ar. ff. ꝺ vsu. videam⁹. §. i. i fauiana. Sed certe ita dicit ibi i fra p quã. ꝛ sic referẽ ad primum tm̃. s. pauliana. ꝛ iste due imitant nãz supioris i fcm̃ pauliana. Sz qro q̃re sint ꝺ be poñte iter reales ptonas cũ ipe psonales sũt q̃ ꝺ bat p id q̃ dicit lra. Jn fauiana q̃z vt. ff. ꝺe vsuf. l. videam⁹. §. i fauiana. nã prie dixerat ꝺe psonalib⁹: vnde cõtinuat eã cũ psonalib⁹ ꝛ pbat. ff. figs i frau. patro. l. i. §. hec act. Sz R. q̃ silitudine hz cũ supioꝛib⁹ duob⁹ casib⁹. i eo q̃ sicut ibi pmittit aligd dicere q̃ nõ sit vl̃ eẽt faciẽdũ aligd ac si nõ pceſſisset q̃ nõ pceſſerũt: sic ꝛ hic. Jte sic ibi fit reuocatio ita ꝛ hic. ꝑ hz hec ita dici debẽt be reales sicut supioꝛes: q̃ gdã pceſſerũt. Sz R. n. hic nõ petit q̃ meũ fuerit vt i supioꝛi casu: nec q̃si meum vt i publi. vt. §. e. §. alie. Nec ob. j. §. pri. q̃ hypothecaria ẽ i rẽ. nec tm̃ meũ petit: vel q̃si: q̃ ibi q̃ peto peto q̃si meũ. i. possessionẽ p hypothecariã actionẽ vl̃ seruianã: hic aũt neq; possessio. neq; dñiuꝫ ẽ meũ nec fuit imo i accipiẽte trãsiuit. ꝫ i fraudẽ fit alienatũ. vt. ff. ꝺe otrahẽ. emp. si scies. i fi. ꝛ ꝺicte tres actões reuocatorie dñr. Sz vñ ozik hec actio. ꝫ. ex q̃si maleficio q̃ nõ lus fuit i vẽdẽte ꝛ emẽte. si tm̃ i vẽdente tm̃ tũc põt dici ex q̃si ꝺctu: si agit ꝺ illã possidẽtẽ. Sz nũqd hz retẽtoꝛ vt ab eo ñ inuocet si vl̃ soluẽ q̃ sibi creditori reuocaf voleti debeꝛ: quidã negãt. vt. ar. ff. rep. amo. si cũ dos. §. fi. ꝛ. l. se. Sz ꝺico istar posteriozis creditoꝛis si vl̃ soluere poꝛt q̃ sibi debeꝛ põt hꝛe retẽtionez. vt. ff. de euic. l. euicr⁹. q̃ ꝺic. vt. ff. ꝺe his que in frau. cre. ait ptoꝛ. §. illud.

g Manusse. videtur ergo q̃ permittat mẽtiri. quod non est verum. sed ita petit ac si manusissent in bonis debitoris. vt. §. e. §. alie. ꝛ. §. rursus.

h Item seruiana. q. ꝺ. non solum publiciana ꝛ rescissoria reales sunt ꝛ pretorie de quibus ꝺictum est. sed etiam due iste capiunt vim ex pretoris iurisdictione ideſt pretorie sunt. vt hic. ꝛ. ff. ꝺe pac. si tibi. §. ꝺe pignore.

i Quis. scili cet dominus fundi siue sit partiarius. siue nummis colat. Item etiam pro deteriori ratione domus. vt. ff. qui. cau. pi. ta. l. y. ꝫ ex locato sit ac. vt. ff. locat. l. q fũdũ. k Coloni. subaudi vel iquilini. naz ꝛ eius res sunt tacite obligate. vt. ff. qui cau. pigno tab. contra. l. secunda. ꝛ est colonus in villa. inquilinus in

ciuitate. vt. ff. de acq. pos. l. res pignoris. Differentia ē inter has duas tacitas obligationes. nā i rusticis ita de mū si dñs sciat iducta ꝛ illata: in vrbano siue sciat siue nō. Et est ratio quia sancta rusticitas oia palā hēt. sed inquilinus multa etiā clā apportat q̄ locator ignorat. vt C. lo. certi iuris. itē cū i vtroq; si eo alio sint inducta vt ibi sint ppetuo nō ad tē pus. vt. ff. de pig. de bitor. ꝛ. ff. qui. cau. pig. ta. cōtra. in prēdys. §. i.

l ¶ Pignoris. scilicet taciti.

m ¶ Fūdi. vel dom⁹ vt s. dictū est.

n ¶ Quasi. hec dictō ponit ad ostiaz superioris: vtraq; tñ seruiana dicitur a seruādo forte dicta. cū oē ius aut in acquirendo aut in seruando aut in amittēdo consistat. vt. ff. ō le. ꝛ se. cō. l. fi. Sed que est ostia inter seruianā actionē ꝛ saluianum interdictū. cuius illud ad idē cōpetere videat. vt. j. de interdic. §. interdictū. ℞. quia i seruiana oportet q̄ creditor ꝓbet debitorē fuisse oñm tempore obligationis vt. ff. de pig. ꝛ que nōdū sunt. §. i. sed in saluiano sufficit q̄ ꝓbet eū possedisse. vt colligit. ff. ō salui. interdic. l. i. i pri. ꝛ pximus. j. de interdic. §. interdictum.

o ¶ Nihil interest. nisi in sono vocis. vt. ff. de pig. l. res hypothece. §. itē pignus. imo ꝛ etiā q̄tū ad actionē videtur interesse. nā prescriptio habenti pignus non currit cū possideat: secus in hypothecaria: cui currit inscriptio interdū. x. interdū. xx. interdū. xxx. interdū. xl. an. vt. C. si aduer. cre. l. i. ꝛ. y. ꝛ. C. de prescri. xxx. vel. xl. an. cū not ssimi. ꝛ de an. excep. l. i. §. i.

p ¶ De qua re. mobili vel imobili si tradat creditori vt non corporalis vel incorporalis excepta vrbana seruitute que non pōt obligari. ne ruinis ciuitas deformetur. vt. ff. de pig. si is qui. §. fi. ꝛ. l. sequen.

q ¶ Appellatione. scilicet hypothecaria. vt hac actione peti possit a quolibet possessore.

r ¶ Maxime. hoc abundat. vt. C. ō test. ma. l. fi. §. i. duo enī oportet itervenire vt fit pign⁹ ꝛ q̄ tradat creditori vt hic ꝛ q̄ mobilis sit: cum pignus a pugno dicat. vt. ff. de ver. signi. plebs. §. pignus. Si autem mobilis est ꝛ nō tradatur. Item si imobilis est tradatur vel non hypotheca est. patet ergo q̄ quatuor sunt prętorie actiones in rem. scilicet publi. ꝛ rescissoria ꝛ seruiana: ꝛ quasi seruiana. Item alie due reales prejudiciales. vt. j. e. §. prejudiciales. Est ꝛ alia que datur superficiario. q̄n qs ad non modicū tempus condurit. vt. ff. de super fi. l. i. in fi. i. ℞. ꝛ. §. q̄ ait ꝛ. l. fi. ꝛ. ff. de rei vendica. superficiario. ꝛ

pignoris iure ꝓ mercedibus fundi[m] ei tenetur. ¶ Quasi[n] seruiana aūt qua creditores pignora hypothecasue perse quūt. ¶ Inter pignus aūt ꝛ hypothecā quantū ad actionem hypothecariam obtinet nihil[o] interest. Nam de qua[p] re inter creditorem ꝛ debitorē cōuenerit: vt sit ꝓ debito obligata vtraq; hac appellatione obtinetur: sz in alijs ostia ē nam pignoris appellatione[q] eaz ꝓprie res obtineri dicim[r] que simul etiaz traditur creditori maxime[r] si mobilis sit: at eaz q̄ sine traditione nuda cōuentione tenetur: ꝓprie etiaz hypothece appellatiōe

.l. ꝓtorie. Est ꝛ octauo actio in rem. vt que datur metū passo. nam illa prętoria in rem. vt. ff. q̄ metus. cā. metū. §. volēti. Sūt ꝛ alie scilicet bonorum possessio. hereditatis petitio. Item ꝛ fidecom. hereditā. petitio. bo. possessio ꝑma dat ei cui succedit per prętorē: se cūda ei cui per trebel. hereditas restituta ē. vt. ff. de bono. possessio. hereditā. petitio. l. i. ꝛ. y. ꝛ. ff. de fideicomis. hereditā. petitio. l. i. ꝛ. y. ꝛ. y. et sic decem sunt prętorie in rē.

obtineri dicimus. ¶ In persona quoq; actiones ex sua iurisdictione ꝓpositas hz ꝓtor veluti de pecunia[a] ostituta: cui[r] similis videbat recepticia: sz ex nostra ostitutione[u] cū etsi quid plenius habebat hoc in actione pecunie ostitute trāssusum est: et ea[x] quasi supuacua visa est cū sua auctoritate nris legib⁹ recedere. ¶ Item[y] ꝓtor ꝓposuit actionē ō peculio suoz filiozūq; familias: ꝛ ex q̄ q̄rit: an actor iurauerit: et alias[z] q̄plures ¶ De pecunia[a] aūt ostituta. cū omnibus[b] agitur quicūq; ꝑ se vel ꝑ alio soluturum se ostituerit[c]: nulla[d] scilz stipula

In ꝑsonaz. quasi dicat. dictū est de realibus ꝓtorijs sequitur de ꝑsonalibus: scilicet ꝓtorijs. sz de quibusdam ꝑsonalibus supra iterposuerit in. §. itē sigs

s ¶ De pecunia vt. ff. de consti. pec. l. i. in prin.

t ¶ Cui similis. s. quo ad q̄daz. quia vtraq; dabat vbi quis constituebat se soluturum pro se vel alio sed ꝛ dissimilis videbatur. quia actio constituta ꝑ bis tantum rebus in constitutione deductis competebat: i quibus mutuū consistit: scilicet que pōdere numero ꝛ mensura continentur. Sz recepticia quando alie res in constitutione deducebātur sz hodie ꝑ oib⁹ petit actio ō ostituta cū oēs res apellatōe pecūie otineāt vt. C. ō ostit. pe. l. y. §. pe.

v ¶ Constitutione. vt. C. de constitu. pe. l. y.

x ¶ Ea. scilicet recepticia.

y ¶ Item prętor. hec capitula exponuntur. j. i pr. §. ꝛ ideo hic non dicas.

z ¶ Et alias. de quibus dixi. j. §. penales. Accur

a ¶ De pecunia. in hac actione q̄ sic vocatur. Ac.

b ¶ Cū oibus. s. aptis alias obligari ꝑ se vbi ꝑ se interuenit ostō. vel ꝑ alijs vbi pro alijs interuenit ostitutio. Sic ergo furiosus cui nec ꝑ se nec pro alijs obligetur: nec constituere se debere pōt. Idē in prodigo ꝛ similibus. Item mulieres cum alias pro se tantum obligentur: ꝛ be ostituent ꝑ se tm̄ ꝛ nō pro alijs. vt. ff. de consti. pe. l. i. §. i. ꝛ. y. Accur.

c ¶ Constituerit. vtputa per hec verba cōstituo me soluturū: q̄ ego vel ille dz ꝛ sic ia. vt. ff. ō ostit. pe. q aūt i fi. ꝛ. l. se. ꝛ hoc ita si sit debitum q̄ ꝑcedat siue ciuile siue nāle sit. siue naturale tm̄ siue ꝓtorū. secus si ciuile tm̄. vt. ff. de cōstitu. ꝓ ecu. l. i. §. i. ꝛ. §. penul. ꝛ fi. ꝛ. l. iy. §. i. Accur.

o ¶ Nulla. ergo ex nudo pacto oritur actio: q̄ō est

otra ius cõe positũ. vt.ff.de pac.iuregẽ.§. sed cum nulla.z.§.qnimo.z.§.marcellus.z.§.idẽ ℞n.z.C. de pac.l.legẽ.z est hoc iõ forte spãle.qz sicut vnũ p eo qui ꝓstituit iducĩ vt nõ teneat nisi elapsis.x.diebus.vt.ff.de ꝓsti.pe.ꝓmissor.cũ al' statim teneẽ vt.ff. de v.ob.

eũ qui k'is.§. quoties.z de v. sig.cedere diẽ. sic z aliud otra eũ vt ex nudo pacto teneaẽ vt.ff.de iureiu. eus qui. in pri. Sunt z alĩ adhuc sex casus

tione interposita: nam aliogn si stipulanti ꝓmiserit: iure[c] ciuili tenetur. ¶ Actiones[f] autẽ de peculio ideo aduersus patrem[g] dominum ve[h] comparauit ꝓtor qz lz ex otractu filiorum seruoꝝ ve ipso[i] iure

i gbus ex nudo pacto oritur actio. vt ecce ĩ donationẽ bodie. lz olim fuerit necessaria stipulatio. vt .C. de donatio. siquis argẽtũ.§. fin aũt. Item si mulier dotẽ sine stip'latione dare marito ꝓuenit. vt. C ō dot. p.l. exac. z de rei vxo. ac.l.i.§.i. Idẽ figs ob honorẽ decretũ vel decernẽdũ palam pollicit[a] fuerit. i. sine iterrogatiõe. vt.ff.ō pol.l.i.§.i.z.l.pactũ Itẽ i nauticio fenore. vt.ff.de nau.feno.periculi. i fi. Itẽ i accessione frumẽti vel vini vl' ordei. vt. C. de vsur. fru. Itẽ i vsuris ciuitati ꝓmissis. vt.ff. de vsur.l.ẽt. al' aũt ꝓpter sui frigiditatẽ nudũ pactũ actionẽ parere non põt. Accursius.

e ¶ Jure ciuili vel actione ex stipulatu. vbi icertũ est ex stip'latione vel ꝺditione certi: que ex stipulatõe oriẽ vbi ẽ certũ. vt. s. de v. ob. in pri. que stipulatio ẽ a iure ciuili inducta: vt hic. cũ de iuregẽ. ipsa nõ fuerit licet aly otractus fuerit de iuregẽ. vt. s. de iure natu. gen. z ciui. §. ius aũt. nõ aũt dicitur iõ de iure ciuili q nõ bẽat i se naturale vinculũ. imo habet quia sine consensu nõ valet: qui consensus ẽ de iure naturali. vt.ff.de pac.l.i.§. penul.

f ¶ Actiones de peculio. volunt quidaz dicere hec esse ꝓpria noia actionũ. s. de peculio: z de i rẽ verso. z qõ iussu. Itẽ exercitoria tributaria: z institutoria: ex eo q leges plerũqz appellãt eas actiões vt hic sed verius est. vt adiectiue ponaẽ. fic. n. dicitur mãdati actio de peculio. vt.ff. de peculio. l. iij. §. cui cõgruit.

g ¶ Patrẽ. s. respectu filij.

h ¶ Dominũue. s. respectu fui. sũt .n. correlatiua.

i ¶ Ipso iure. s. ciuili qõ non vult vt alter ex alterius psona obligeẽ: z sic pater nõ debet teneri pro filio inspecto iure ciuili. sic: ispecto seruo nõ ꝺbet teneri dõe. qz seruus ꝓ nullo ẽ. ispecto iure ciuili vt.ff. de re iu. quod attinet. sz tñ pretor equitatem desiderat vt quia peculiũ quasi patrimoniũ est filij vel serui vt subiecit qz q parsimonia queritur vt.ff. de pecu. peculiũ. vere tñ nõ est patrimoniuz filij peculiũ. vt.C. de ioff. testamẽto. l. fi. i fine. itẽ nec fui. vt.ff. de ꝺbo. obli. liber homo. Jdeo autẽ qz q̃si primoniũ ẽ: patrẽ ꝓ filio dõz ꝓ fuo teneri dicit. diligẽter tñ distingue vtrum ꝺbant filius vel seruus: vel q̃si otrabant. Itẽ vtrum delinquat vl' quasi si otrabat quilibet illoz dominus vl' pater actione ex eo otractu teneẽ i peculiũ cuius condẽnatione deducitur ex ipso peculio quicquid seruꝰ

naturaliter domino debuit: vt quia dominus fuo mutuauit vel alias secuz contrarit. Jtez deducitur quod debetur bis qui sunt in potestate domini vel tutela vl' cura: cum videatur dominus preuenisse. v.ff. de pecu. sed si damnum. §. i. z. y. obligatur enim seruus domino naturaliter. vt s ō fideiuss. §. i. z sunt hec cõmunia in seruo et filio excepta causa mutui ex qua nec filius nec pater tenetur: secus in seruo vt. j. ti. i. §. illud: z. C. ad macedo. l. penul. Item que dicta sũt quando contra-

nõ teneãt: equũ tñ ẽ peculio tenus: quod veluti patrimonium est filiorum filiarumqz itẽ fuoꝝ ordinarioꝝ eos. Itẽ[k] si qs postulãte[l] aduersario iurauerit[m] deberi[a] sibi pecuniã quã peteret: necꝫ ei soluat:

bit hic filius vel seruꝰ eadẽ z qñ quasi otrabit: vt si alterius negotia gessit. vt.ff. de nego. gest. s. fili. ꝓter hãc actionẽ teneẽ de peculio adhuc pater vel dõs: qñqz tenẽt de in rem verso. qñ. s. filius in rem patris vel seruꝰ in rem dñi conuertitur: z est in solidum vsqz ad ẽtitatem versã. vt. j. ti. i. §. in rem. Azo. sed de peculio agitur ẽtenus peculiũ durat. vt. j. e. §. si ꝓterea. z. j. ti. i. §. i rẽ aũt. Itẽ ẽ actio q iussu que est in solidũ qñ filius vl' seruus iubẽte dño vel pfe otraxit. videt. n. otrahi cũ ipso pfe vel dño. vt.ff. q iussu. l. i. §. fi. Itẽ si alie tres. s. exercitoria que datur otra dñm nauis q ꝓposuit magistrũ nauis seruũ suum: z eius rei gratia ẽctum fuit. Et ideo dr exercitoria. qz exercitor dr dõs nauis. Item institoria q̃ hz locuz qñ aliquis seruũ suũ taberne vel stationi ꝓposuit. Itẽ tributoria q̃ agit ita q dõs vocat i tributuz vt. j. ti. i. §. introducit. z. §. institutoria. z. §. i. Jn delictũ aũt z quasi delictis idẽ olim seruabat in filio z fuo. vt ꝓ noxa. dari posset. vt. j. de nox. in fi. ti. sed bodie ꝓ seruis tñ agitur noxaliter. vt ibi dicitur. z ꝓ delictis vt. j. de noxa. i pri. z. ff. de noxa. l. i. z i quasi delictis. vt si seruus habitãs cũ dño habuit suspensũ vel appẽsum: vel effudit aliqd qõ alicui nocuit vt.ff. ō bis q ꝺie. vl' effu. l. i. §. fi seruus z. l. si vo. §. ꝓtor. nisi i duob' casib' vt. ff. de bis q ꝺeiec. vel effu. l. i. §. cũ seruus. z. ff. de mino. q si minor. §. si seruus. Sꝓzzo licet ĩ delictis z quasi agatur noxaliter: tñ z de peculio agitur si locupletatus ẽ dominus in ẽctum id peculiũ locupletius est. vt.ff. de iudi. tã ex ẽctibus. z. ff. de pecu. l. lz. §. ex causa.

k ¶ Itẽ figs. s. actor. l ¶ Postulãte z petente reo vel deferente: si eni sine voluntate aduersary iurareẽ. nihil ꝓficeret iuramẽtũ. vt.ff. de iureiu. l. iij. in pri.

m ¶ Jurauerit. vel ei remissum fuerit. vt.ff. de iureiu. nõ erit. §. fi. z. l. se. z de re. cre. actori. Accursius.

a ¶ Deberi. sic simpl'r. scilicet nõ adiecta causa q̃re debeatur qõ informiter dicimus si autem cum forma veluti qz vendidi: tũc agit actione vtili ex eo cõtractu nata ex sacramento: cum ꝓ veritate accipiatur z aduersario similiter actionẽ tribuit ac si vere ẽctus precessisset. Jdem ẽ in alys cõtractib'. vt.ff. de iureiu. si duo. §. siquis iurauerit. z. §. idẽ dicemus. z. §. marcellus. itẽ circa actionẽ realem. si rem suam esse iurauerit datur actio in rem vtilis. preterea in factum contra deferẽtem tñ vel heredẽ. vt.ff. de iureiu. l. nã postea. §. fi. z. l. se. z ita actori. Jnterdũ daf i factum. interduz vtilis ex eo contractu z vtilis in rem ex parte autem rei si iu-

rat i actione pfonali. tūc exceptionem tantum parit: si autem in actione reali tunc distinguitur: aut iurauerit rem petitoris non esse quo casu excep. tantum dat an sua esse, quo casu etiam actio si res actoris ad actorem redeat nō otra aliū. Et hoc quod dixi in actore habet locū si iurat ex sacramēti delatiōe ſz si iurat ex traditione facta occasione iureiu. tūc publiciana datur otra quēlibet si fit iusta causa traditionis. vt. ff. de iureiu. nam postea. .ff.i.z.l.fe.z de publi.li.i.i fine. vſqz ad.l.euz qui. Nec ob. in e.ti.l.eū qui .ff.si.petēti. qz ibi vbū dūtaxat dñz tm excludit contra quem public. nō dat. vt. ff. de publi.l.penul.z fi.

iustissime[b] accōmodat ei talē actionez[c] p quaz nō illud q̄rit[ur][d] an ei pecunia debeatur: sed an iurauerit. ¶ Penales[e] quoqz actiōes prętor pe

b ¶ Justissime. qz propter sacramētum datur.

c ¶ Actionē. in factū. vt. C. de iureiu. actori.

d ¶ Queritur etiam si periurū velit probare. qz sufficit diuina vltio. vt. ff. de dolo q̄ si deferente. z.l.fe.z. C. de re. cre. l. iy. nisi i casib[9]. vt. C. ō re. cre. l. fi. z. ff. de iure iurā. admonēdi. Et nota q̄ hoc sacramētū quod est ō re. vt. ff. e. quotiēs. i. de veritate. vt. ff. ad. l. cor. de fal. .l.i.ff. q̄ in rōnib[9] triplex inuenitur voluntarium quod ex voluntate datur. suscipitur z recusatur: z extra iudicium. vt. ff. e. l. iusurādū. Itē necessariū. qō necessitate iposita a iudice defertur z suscipitur. vt. ff. ō in litē iurā. l. fi. nec. n. pōt hoc sacramētū referri vel recusari. nisi pretendatur iusta cā recusationis. vt. C. de re. cre. generaliter. ff. fin aūt. Itez iudiciale qō fic of a iudicio qñ .f. ps pti sacrm in iudicio defert. qō nō est necesse subire sed pōt recusari z referri. vt. C. e. delata. z.l. generaliter. ff. fin aūt. ſz iure veteri nō poterat recusari. vt. ff. e. manifesti. ſz hz pla. ita demū actio i factū datur ex sacramēto si smia nō subsequat: al' q̄re oritur actio in fm̄ cum ex smia eadē nasceretur. vt. C. de re. cre. actori. Bz nos otra. licet n. due sūt ad idē z eodē nolle nō nocet. vt .ff. ō ac. ēp. nō ē nouū. z ff. ō fideiuſ. hs a ōbitore. sel' tm̄ fiet exactio tm̄ vt. ff. ō v. ob. q bis. z ō re. iur. bōa fides.

e ¶ Penales quoqz dictū ē. g. ō ptoris rei psecutoris nūc ō penalib[9] prętoris. sed q̄ est dria inter penales et psecutorias. R. multe qz penales prętorie sūt annales excepta actione furti. vt. j. de ppe. z tempo. act. i pri. ſz rei persecutorie sūt perpetue z tēporales actiones. vt .ff. de act. z ob. in honorarys. Itē penales odiose sūt rei psecutorie nō. vt. ff. de penis. l. iterpretatione. Itē penales nō trāseunt ō heredes: nisi aliqd ad eos puenit: vl' lis sit otestata: vt. C. ex delicto defūcti. l. i. ſz psecutorie sic. vt. ff. de act. z ob. ex otractibus. Itez vbi plures tenent rei psecutoria vno soluēte: ceteri liberant non ita in penali. vt. C. de odi. fur. l. i. z. ff. de lib. cā. l. vlti. z. ff ad. l. aql. item mela. ff. si plures. Accur.

f ¶ Pene. i. fe re: vel melius dic q̄ abundat. nam vere multe sunt. g ¶ Quid. i. aliquid. Accur.

h ¶ Ex albo. erat. n. album dealbatio q̄dam posita in loco eminenti. vt apparet i aūc. de lit. ff. omne ibi. Uoce p to. tc. in quo albo erat scriptū. vl' de citando aliquo. vl' de alio p̄cepto generali vl' spāli. vt. ff. de albo. scri. l. i. z .j. z. ff. de iurisd. om. iu. l. fiquis id.

i ¶ Corrupisset. vel positū sustulisset q̄uis nō corruperit. z sine p se vel p aliū. z tūc ambo tenētur nec vnus liberat aliū: z ē l. aureos vt in dicta l. fi quis. z. l. se. tenet etiam iste corruptor. l. cor ō fal. .l. pe. cui[9] pena ē deportatio z omniū bonoz publicatio. in seruis etiā vltimum suppliciū. vt. ff ad. l. cor. de fal. .l.i. in fi

k ¶ Jn eū. ſ. filium vel libertū datur actio i factum que est fi mūliter penalis

nel[l] multas ex sua iurisdictione introduxit. veluti aduersus eū qui quid[9] ex albo[h] ei[9] corrupisset[i]. z i eū[k] qui patronū[l] vel[m] parētē i ius[n] vocasset

vt superior in. l. aureos: que datur patrono vl' patri. z si libertus nō possit soluere dictam pecuniaz castigabit. Idē forte in filio licet noraliter non detur. vt. ff. e. ſ. e in iusvocan. l. penul. z. j. de nora. i fi. Superior tm̄ punit solū dolū hic solū factū ō fide rat. vt. C. de i iusvo. venia.

l ¶ Patronū. subaudi vel patronā. Itē filios z patres eoz. vt. ff. de in ius vocan. l. iy. ff. i. z accipe hic patronū qui manumisit. vel p quo liditatū est in causa ingenuitatis z libertinitatis. vel si ex causa fideicom. manumisit. vel si emerit eo pacto vt manumitteret z manumisit. vel non manumisit. Sed ex constitutione diui Marcy peruenit ad libertatem. vt. ff. de in iusvocan. ad optimum. ff. i. z. l. is quoqz. z. l. sed si hac lege. Itē liberos patroni accipe mares z feminas z parentes etiam adoptiuos. vt dicta. l. sed si hac lege. ff. libertos q̄z. z. ff. parentes. Accursius florentinus legum doctor.

m ¶ Uel parentē. z hic accipe marem z feminam z vſqz in ifinitum. vt etiaz si adā viueret. nō poſſet vocari in ius sine venia. Item nō refert si sūt legitimi parentes vel naturales. vt. ff. de i ius vocan. l. iy. ff. i. z. iy. z. l. parētes. z. l. patris. z. l. adoptiui. i prin.

n ¶ Jn ius vocasset. i. iure experiēdi causa vocasset vt. ff. de in ius vocan. l. i. ff. i. z hoc. z hic sive causa sit ciuilis sive criminalis. vel multo magis. naz z tūc etiā cū venia non pōt. qz nō conceditur. vt. ff. de in ius vo. ſz si. ff. ptoz ait. z. ff. ō accu. qui accusatus. in fine. z. l. hi. ff. y. Sz qd si solū libellum dedit. R. nō icidit in hoc edictum. vt. ff. de in ius vocan. libertus. Item quid si nō veniat vocatus. Rn. sēp icidit ſz facilius remittit hec pena qñ vocatus venit. vt. ff. de in ius vocā. q̄uis. ſz qdā dicūt vocantem nullo modo cadere in edictū si vocatus nō venit ex p̄dicta. l. q̄uis z hoc iō. qz vba cū effectu sūt accipiēda. vt. ff. ne quis eaz qui in ius vo. ē vi. exi. .l. pe. ff. docere. sed prima smia verior ē vt quia in dicta. l. q̄uis nō dicit q̄ nō icidat i edictum sed nō remittitur pena nisi causa cognita. Itez nunquid heres potest vocare in ius sine vēia. z certe si extraneus ē potest vt. ff. de obse. prestan. liber. l. heres. filius nō pōt vocare in ius sine venia. Sz quare sec[9] i hōde liberti z hōde patroni. Rn. in p odium versatur. quod debet restringi: in secundo favoz qui debet progari. vt. ff. ō lib. z posth. l. qdaz

Jtē si alter agat tutorio noie vel curatorio. ar. ff. ō in ius vo. l. in hac lege. §. fi. ꝛ. l. questū. Ratio qz nemini offm̄ suū debet esse damnosum. vt. ff. quē ad testa. aperi. l. sigs ex signatoribus.

¶ Cum id non impetrasset. i. nō petijsset ꝛ non accepisset. debet .n. a pretore sic petere: dōe p̄mitte mihi vt possim̄ ꝺuenire patrē: vl patronū meū: vt colligitur. j. de pe. te. liti. §. fi. ꝛ. ff. de i ius vocā. l. iij. ꝛ. iiij. §. l. Jtē etiam quero an hec postulatio venie debet fieri i p̄sonis omniū qui in ius vocari non possunt q̄ enumerantur. ff. de in ius vocan. l. y. ꝛ si nō fiat q̄ cadat i penā. Quidā dicūt q̄ sic. Nos q̄ nō qz hec pena in eum tm̄ statuitur qui incidit in edictū. at ille p̄sone in edicto nō ꝺtinent: qō maxime p̄batur ex hoc. §. Aliter tm̄ puto eos puniendos: put placuerit iudici ad fili. tudinē istoz. Sed nunquid hec petitio bodie est correcta. vt qz habent bodie liberti ius natalium ꝛ regenerationis. vt in auc. vt liber dece. §. i. col. iij. R. nō. qz ꝛ ibi reseruantur iura patronis maxime obsequialia que natura debentur superiora q̄tum ad libertū plana sūt. Jn filio ꝺstingue: aut erat emancipatus aut i p̄tate. si emācipatus erat. hñt locum superiora: si vero in potestate: tunc nec cum venia nec sine venia pōt cōuenire patrē. vt. C. de i ius vo. l. fi. ꝛ. ff. de act. ꝛ ob. l. actiones. nisi p castrensi vel quasi castrensi peculio. vt. ff. de iudi. l. iis. ꝛ tūc cū venia. vt. ff. ō i ius vo. l. adoptiuū. §. i. ꝛ hoc cū agit otra patrē. Si aūt otra extraneū. tunc ſm̄ vetera iura tm̄. v. actiones filiofa. ꝓpetebant. vt. ff. de actio. ꝛ obli. l. filiusfa. ꝛ l. in factum actiones. Sed bodie omnes veniētes ex aduenticia cā. vt dixi. s. p quas perso. no. ac. §. i. Jtem quero quis iurabit de calumnia cum filiusfami. erit in iudicio. R. n. si filiusfa. petita venia patrem conueniat. iurabit filius si maior est alias curator ei dabitur ad litem. vt in auc. vt lice. ma. ꝛ aut. §. i. i fi. si aūt sit in p̄tate p̄ris ꝛ agat de castrē si vel q̄si castrē. pecu. ꝛ tūc iurat filius cū p̄fa. habeat. vt. ff. ad maced. l. y. si vo esset minor ꝺaretur curator liti nō p̄sone cū sit i potestate. vt. C. ō cur. furi. l. fi. in p̄in ꝛ de bo. que liber. l. fi. §. si aūt pro patre. Si autē otra extraneū agat filius: si agat pater eius nomine pater iurat. vt C. de iu. calū. l. y. §. q̄ obseruari. Si filius forte patre absente. vel ſm̄ veteres. l. in. v. casibus: vel ſm̄ nouas in oi aduenticia causa iurat filius cum suo nomine agat ꝛ maior est. si modo pater in aduenticijs non habet vsufruc. alias pater ageret ꝛ responderet ꝛ iuraret. vt. C. de bo. ma. l. i. in p̄i. vbi vero filius iurat licet pater nō hēat vsūfructū debet pater ꝺsentire filio agēti ꝛ nōdenti: vt. C. de bo. q̄ libe. l. fi. i p̄i.

¶ Item aduersus eū. s. datur actio in factū pena lis. vt ecce cū vocarem Tlcium in ius qui teneba tur mihi actione temporali: ꝛ dum esset in itinere detinuisti eum vi vel capiendo eum per psonam: vel faciendo dolo vt alius eum detineret: ꝛ tm̄ q̄ ꝺies actionis mee exiuit. teneris enim mihi q̄sti iurauero i litem: ꝛ sic ē actio penalis ex parte mea. quia vltra rei veritatem forte iurabo: ꝛ ex parte tua quia das mihi aliqd ꝛ tibi nihil adest. vt. ff. ne quis eum qui in ius vocaret: cuius ve dolo alius exemerit: et alias innumerabiles[q]. ¶ Preiudiciales[r] set: cum id[o] non impetrasset ¶ Jtez[p] aduersus eum qui ui exemerit eum q̄ in ius vo vi ex. l. pe §. i. super hoc. §. i. quero cum duo sint tituli. vt. ff. ne quis eum qui in ius voca. vi. ex: et alius ti. de eo per quem factū erit de quo fit mentio i hoc §. R. de primo quia inde oritur actio ex vtraq; parte penalis vt dictum est. sed ex alio est penalis ex parte rei tm̄ cū ad interesse actoris ꝺetur vt de eo p quē fac. ē. l. fi. i. R. Jtē primus de quo fit mentio hic consuluit actori tm̄. vt patet ex. l. y. ꝛ iij. §. eximere. At scōs consuluit vocato nō solū. sed etiam vocanti. vt. ff. de eo p quem factum est. l. i. §. fi reus. in fine. ꝛ. l. fi. i. R. Jtē primus habet locum quando aliquis exemptus est ante satisdationē: ꝛ post in ius vocationez: sed secūdus post satisda. l. fcās iudicio sisti ꝛ al q̄ firmāt iudiciuz. vt. ff. de p̄sti. l. i. in p̄in. Et patet ōia ex ordine illoz titulorū. Jtē primus quādo vi exemptus sit qs. at scōs etiaz sine vi. vt patet i. l. i. §. fi dolo. de eo p quē fa. est. ꝛ negs eum qui. l. i. ꝛ. l. y. i fi. Uel satis ꝺici potest q̄ de vtroq; hic logtur: ꝛ q̄ licet duo sint illi tituli. tamē ō vno edicto sūt. Jtē ꝛ q̄ dicaf penalis actio etiam illa q̄ ex vna pte tm̄ ē penalis. Super hoc. §. secundo queritur: nonne per cōuentionem solam etiam iure veteri ꝑpetuabatur actio. vt. ff. de act. ꝛ obli. l. constitutionibus. non solum per noua iura. vt. C. de p̄script. xxx. an. cum notissimi. ꝛ. l. sicut. R. n. hic non p executorem: sed per suā denunciationem eum cōuenerat vel vbū q̄si positū in. d. l. constitutionibus. assertiue ponitur non similitudinarie: ꝛ secundū hoc bodie esset correctū q̄ hic ꝺicitur. Uel ꝺic q̄ talis fuit conuentio in illa. l. constituti onibus: que pro lite conte. habebatur. vt qz actio erat temporalis ꝛ libellus fuit principi ꝺatus. vt. C. quando li. p̄i. da. lit. cum fal. l. i. ꝛ. y. Uel ꝺic secundus Joannem. q̄ leges veteres circa personales actiōes loquūtur. vbi non perpetuantur per executorem: sed lex illa: cum notissimi: et ler sicut in rem loquuntur in reali: vnde adhuc etiam bodie nō corrigitur quod hic ꝺicitur.

q ¶ Innumerabiles. immo numerari possunt. sed ꝺicuntur innumerabiles: quia de facili non possunt numerari. vnde ꝺicitur non posse fieri commode: quod cum difficultate fieri potest. vt. ff. de verborum significationib[o]. nepos proculo. enumera ergo aliquas vt est actio in factum de calumniatoribus de qua ꝺicemus infra. §. quadrupli. Jtem actio q̄ me. causa. Jtem furti manifesti. Jtem serui corrupti in duplum de quibus ꝺicemus infra eodem. §. omnes autez actiones. Sunt ꝛ alie in factum. vt de effusis ꝛ ejectis ꝛ de appensis. vt. ff. de his q̄ ꝺeie. vel. effu. l. fi vero. §. pretor. Et alie multe sunt quas enumerare non expedit. Accursius florentinus legum doctor famosissimus.

r ¶ Preiudiciales. pro constanti ponit q̄ he pretorie

sūt cū i tractatu p̄etoziaꝝ ponūtur ꝛ sūt i rez. qz res petitur ꝛ vēdicaꝫ. Unde querit quare nō posuit iter reales p̄toziaꝰ. R. qz quedam de eis ē ciuilis. vnde eiꝰ occasiōe ꝛ de ceteris hic dicere reseruauit. ꝛ sūt tres. Prima ē p quā querit an aliquis sit liber subaudi vel seruꝰ Scōa an aliqs sit libertus. subaudi vel ingenuꝰ. Tertia est de partu agnoscendo p quā ḡritur an quis sit filius vl nō vt oia ꝺsequatur q̄ filiꝰ a patre ꝺsequi debet. al' aūt agitur de partu agnoscēdo ꝓpter alimenta tm̄: ꝛ tunc filiationi nō p̄iudicaꝫ. qz sūmatim querit vt. ff. de li. ag. l. i. §. iuꝝ. ꝛ. l. figs ali. §. si vel parens. ꝛ. ff. ō his qui sunt sui vel alie. iu. l. si iudex. licet videaꝫ otra ō ꝺcti. cog. l. y. §. fi. sed ꝺic vt ibi. Sed ꝺicūt quidaꝫ ꝛ male q̄ tm̄ due sūt ꝛ de duabus primis faciūt vnā: hoc modo an aliquis liber. i. ingenuus vel libertus: ꝛ hi vnā faciūt: alia vo ō partu agnoscēdo nō mutāt. §z prima opi. verioꝛ ē: cū sit ꝺmodius singulas causas singulis appellationibꝰ ꝺistinguiꝰ: vt s̄ qui. mo. test. infir. §. aliꝰ aūt modo. Itē qz postea ꝺicit: cetere vo ꝛc. ꝛ ita loquitur de pluribꝰ excepta vna. In primo ergo vbi querit: sit liber vel seruus: ꝺico q̄ siue seruꝰ agat ō dm̄ ꝺicēs se esse liberū: siue eō dns ō seruū: ꝛ seruus sit i possessiōe libertatis: q̄ hec actio in rē q̄ itenditur ē p̄eiudicialis vt. ff. de li. cā. liberis. §. fi. Itē ꝺico siue patronus vēdicet libertū in libertinitatē siue libertꝰ se vēdicet i ingenuitatē: vtraq; ē p̄iudicialis: vt. ff. si igenuꝰ eē ꝺi. l. fi. i p̄in. ꝛ. §. fi. intenditur etiā hoc casu offm̄ iudicis vt ꝺicitm̄. ff. de iureiu. si duo p̄soni. in p̄in. ꝛ. ff. si ige. esse ꝺi. l. i. ꝛ. y. ꝛ. ff. de. rei ven. l. i. §. i. Idē ꝺicas in tertia: vt siue agat pater petēdo filiū in filiationē vel filiꝰ ꝺicat se nō filiū: ꝛ erit p̄iudicialis ꝛ directa hinc inde. Sed qdā ꝺixerunt q̄ directa ꝺaꝫ patrono pareti ꝛ dño sed illa q̄ ꝺaꝫ libto filio ꝛ suo ē ōria. qō nulla lege cautū inueniꝫ §z alie q̄dā inueniāꝫ directe ꝛ ōrie: vt mādati ꝺepositi: ꝛ silꝫ. Sz q̄liter formāꝫ libelli i his. R. sic peto ioannē i filiū meū iudicari vt mihi p̄nā ōbitā p̄stet reuerētiā: ꝛ alia q̄ patrib' a filys ꝺebenꝫ: ꝛ idē i p̄sono ꝛ ex tūc lata sniа alimēta p̄i ꝛ p̄sono p̄stabūt vt. ff. ō li. ag. l. figs a liberi p̄i. ꝛ. §. solēt. qz sniа p veritate accipiꝫ. vt. ff. de sta. bo. l. igenuum. Et p̄baꝫ hec libelli formatio. C. de fideic. li. i. Jn seruo ꝛ dño sic peto ticiū i seruū meū. qz eū meum ꝺico. Ecōtra seruꝰ vel libertus vel filius ꝺicet peto me nō inquietari a ticio qui me i seruū vel libertū vel filiū renet qz me i tali vinculo nō subesse ꝺico. vt. C. de igenuis ma. l. diffamari. vel sic peto vt igenuꝰ vel liber vel nō filiꝰ pnuncier contra ticiū: qz sic se rei veritas §z. Et differt hec ab ea qua petit pater filiū i ptāte ex iure ro. cū ibi tm̄ de ptāte queratur. hic aūt de filiatiōe vt. ff. de rei vē. l. i. §. i. ꝛ hic oꝝ. Itē hec p̄toria vt hic illa ciuilis. Quibus aūt mōis filiꝰ possit peti ꝺixim'. s̄ ō papo. §. ius aūt ptāt. Itē quare ꝺicuntur p̄iudiciales. R. ꝺm quosdā. qz in modū exceptionis ꝓponuntur: ꝛ ita p̄iudicant vt si agas contra me hereditatis petitiōe: et ego obyciam tibi q̄ seruꝰ tis ꝺefuncti: vel qz ipse ō fūctus fuus fuit vt. ff. ō pe. be. l. figs libertatē. tūc nō pōt esse lis. inter nos. vt. ff. de. iudi. l. lis. ꝛ s̄. de ob. ex de. §.

actiones in rē eē videt: q̄les sunt per quas queritꝫ: an aliquis liber sit an seruus: vel libertus sit: vel de partu agnoscendo: exꝫ quibꝰ fereꝫ vna il laꝝ legitimaꝫ cām bētꝫ: p quā

bi. ꝛ facit p hac sniа. C. de oꝛ. cog. l. y. ꝛ de here. pe. l. liber. et. ff. si quis inge. esse ꝺi. l. fi. Alij ꝺixerunt ideo ꝺici p̄eiudiciales: quia sententia lata super his fit p̄eiudicium omnibus alijs questionibus. vt. ff. ō sta. ho. igenuū. ꝛ. ff. de lib. ag. l. i. §. fi. ꝛ. l. iy. Sz certe §z hec etiā q̄rela iofficioſi testamēti oꝝ p̄iudicialꝫ qz p̄iudicat alijs q̄onib' vt. ff. ō ioffi. testa. pa. §. fi. Sed otra hanc sniam ē. ff. de li. cā. si seruus §z ibi non fuit p nūciatꝰ igenuꝰ. vl collusio ibi fuit. vl ꝺic §z Jo. q̄ p̄iudiciales iō dm̄ qz oēs alie q̄stiōes q̄ iteriz iter eas p̄sonas mouēt ꝺebent silere. C. de oꝛ. cog. l. i. ꝛ. iy. ꝛ. ff. de liber. cā. l. oꝛdi. ꝛ ad hoc faꝫ. ff. ō noxa. l. pe. i. R. n. nisi eēt talis cā q̄ ageret ēt si ostaret eū fore suū qō ē q̄q̄z. vt. ff. de iud. vix. §z §z hoc si cō̄ḡritur iter patronū ꝛ libertū. ō libertinitate: nō ē hec qō p̄iudicialꝫ: cū alie qōnes iteriz iter eos p nt exerceri. venia tm̄ petita. s̄. e. §. i eū. Sz ꝺic q̄ ille q̄stiōes gesceūt q̄ nō ꝓpteret si ostaret eū libertuꝫ vt. ff. de i ius vo. §z si hac vi. §. pe. ꝛ fi. Itē qd si nulla alia q̄stio moueꝫ: nōne tūc iste dm̄ p̄iudiciales cū ñ bēant cui p̄iudicēt. Azo ꝺicit q̄ nō. Sz Jo. cōtra. ifpiciꝫ. n. aptitudo qz habilꝫ ē eē p̄iudicialꝫ sicut augustꝰ oꝝ. §z nō sp augeat vt. s̄. i R. ica. pemy. Itē nūqd sūt plures p̄iudiciales nisi de tres. R. sic. vt here. pe. nā ꝛ tūc cessāt oēs alie. q. donec ipsa intēdiꝫ. vt. ff. de pe. be. l. figs libtatē. ꝛ. l. diuꝰ. i fi. §z bo die otrariū fit. vt. C. de here. pe. l. fi. §. i. ꝛ. y. Jtez q̄ iure ascripticy coloni cēsiti ꝛ fixes petūt. R. vtili p̄iudiciali directa. nā ꝛ ipi colōi se petūt i libtatē ōria p̄iudiciali vtili ñ directa. iō qz libti fr̄ suꝰ vt i auc. ō fac. epi. §. ascripticios. ꝛ. §. si suꝰ. Itē iō p̄iudiciali: qz pax a suis ꝺistat q̄ ad suitia q̄ facē ōbet vt. C. ō ag. ꝛ cēsi. l. ne diuti' li. xi. Sz alij dm̄ q̄ offō iudi. petūt ꝛ petūt. vt. C. i qui. cau. cē. dnos accus. pos. l. i. li. xi. Sed. certe officium iudicis nō potest locum habere ad futuras p̄estationes. vt. ff. de vsur. l. i. Alij ꝺixerunt habere locum negatoriam ꝛ confessoriam vtilem vt que ꝺatur directa seruitutibus alys: hec vtilis hic ꝺatur qō nihil ē. Itē siquis ad aliqua annua seruitia teneatur. quo iure petetur vt condemnetur vt p̄estet in posteruz ꝛ ipse quo iure petit absolui. R. satis puto q̄ iudicis officio hoc fiat siue p̄missa fuerūt hec seruitia: siue ex consuetudine ꝺebeantur. Sed ꝛ seruitia ipsa p̄estita longo tempore ex p̄omisso petuntur. vt. ff. de vsu. l. cum de in rem verso.

¶ Ex qbus. scilicet tribus p̄eiudicialibus: que p̄missio p̄obabitur ex longo vsu vt ibi.

¶ Fere. ideo ꝺicit quia in ciuilibus. q. quatuoꝛ cōsiderantur. scilicet actoꝛ iudex ꝛ reus ꝛ ipa res. hic autem est idem qui conuenit ꝛ conuenitur. vl ideo. qz p̄toꝛ introduxit de partu agnoscendo: ꝛ a se. ꝺsul. cōfirmatur. ¶ Legitima. i. de iure ciuili.

v Liber sit subaudi vel seruus.

x Sic itaqz. formatur hic itaqz ex alia ꝺiuisione

que fit. ſ. e. ſ. i. q. d. dictū ē que ſūt i rē actiões: et q̄ i ꝑſonā. itaq; ſic eis diſcretis. i. ſeꝑatis z diuiſis patet hec regula vera: q̄ ꝑſonalis actio eſt que competit ad dandum nō ꝯpetit ꝓ re ſua alicui vt hic iō dixi ad dandū. q̄ ad tradēdū nō pōt dari actio perſonalis: vt cōmodati: depoſiti: z ſi ſes. z ita ē vis iter dare z tradere: vt ß ſubycit. z. ff. de ac. z emp. l. ex empto in prin. z. ff. ō v. ob. vbi aūt. in fi. z. l. ſi rē trādi. z. l. nemo. z hoc ē q̄ ō ſ ſubycit ſi appet eū dare oportē z ita agit in ꝑſonā vt aliquid detur. Sed qui daz oñt vt pla. q̄ hec verba ſi apparet eū dare oportere: ſē nomē cuiuſdaz actionis.

queritur an aliquis liber[us] ſit: an ſeruus. Letere ex ipſi[9] ꝑtoris iuriſdictione ſubſtantiā capiunt. Sic[k] itaq; diſcretis actionibus certū eſt nō poſſe actorē ſuaz rem ita ab aliquo petere: ſi apparet eum dare oportere: nec. n. quod actoris eſt: id ei dare oportet[x]: qa .ſ. dari cuiꝯ itelligitur id q̄ ō ita datur vt eius fiat: nec res que iaz actoris eſt: magis[y] ei[9] fieri poteſt. ¶ Plane[a] odio furū quo magis plurib[9] actionibus teneant effectum eſt vt extra penā dupli aut quadruli rei recipiende noie furti ꝯ non poteſt agere vt ſibi detur quod eſt ſuum. z tamen hic dicit q̄ ſic. Sed dic relationem eſſe faciendaz ad genus non ad ſpeciem. q. d. ea actione per quam alias agitur ad dandum. ſcilicet perſonali. ſed hic non ad dandū intenditur. z ita eſt mirabile q̄ rē meaz ꝓ ꝑſonalem actionem peto reſtitui. alias cōtra. vt ff. vſufr. quēadmo. ca. l. fi. z. ff. de condi. ide. l. ſi vrbana. ſed eſt ſpeciale: vt hic dicitur. Uel dic agi etiam ad dāduz. ſ. poſſeſſionē dandam quam amiſeram per furtū: vt ff. de acq. poſ. l. rez que a nobis. z. ff. de condi. tritica. l. y.

res etiā hac actione teneant ſi apparet[b] cos dare oportere: cuius ſit aduerſus eos ēt hec in[c] rem actio: ꝓ quam rez ſuam qs eſſe petit. ¶ Appellamus aūt in rez quidē actiones vendicationes[d]: In perſonā vo actiones qbus[e] dare aut facere oportere intendit. ſ. ꝯditiones[f]. Condicere .n. eſt denūciare[g] ꝑſca ligua. Nunc vero abuſiue[h] dicim[9] ꝯditionez actionez i ꝑſonam cē: qua actor itendit dari ſibi oportere. nulla. n. hoc tēpore quo ꝑus fiebat eo nōie denūciatio fit. ¶ Sequēs[i] illa diuiſio ſ. e. ſ. i. q. d. dictū ē que ſūt i rē actiões: et q̄ i ꝑſonā. itaq; ſic eis diſcretis. i. ſeꝑatis z diuiſis patet hec regula vera: q̄ ꝑſonalis actio eſt que competit ad dandum nō ꝯpetit ꝓ re ſua alicui vt hic iō dixi ad dandū. q̄ ad tradēdū nō pōt dari actio perſonalis: vt cōmodati: depoſiti: z ſi ſes. z ita ē vis iter dare z tradere: vt ß ſubycit. z. ff. de ac. z emp. l. ex empto in prin. z. ff. ō v. ob. vbi aūt. in fi. z. l. ſi rē trādi. z. l. nemo. z hoc ē q̄ ō ſ ſubycit ſi appet eū dare oportē z ita agit in ꝑſonā vt aliquid detur. Sed qui daz oñt vt pla. q̄ hec verba ſi apparet eū dare oportere: ſē nomē cuiuſdaz actionis.

y ¶ Oportet. i. oportet q̄ non detur. eſt enim ipoſſibile q̄ detur vt ſubycit quia dare ē accipiētis facere: vt ſubycit. Nec res q̄ rē.

z ¶ Magis: ſed opponitur. pluries deberi poteſt vt. ff. de excep. rei iudi. l. z an eadē. ſ. actiones. i fi. .ſ. ergo pluries oñiuz poteſt fieri meū. Sz non ſequitur: naz lz pluries debeatur: tñ ſemel facta ſua ñ debet plus fieri ſua: vt ibidē dicitur. z. ff. de acqui. poſ. l. iy. ſ. ex pluribus. z. ſ. de le. ſ. ſi rez legatary niſi iteruz deſineret eſſe ſua vel mea vt. ff. de ver. ob. ſi rem meam. Accurſius flozentinus.

a ¶ Plane odio. ſed in quo vertitur illud odium. R. q̄ in conditiōe furtiua quis de facto ifamatur apud bonos z graues viros. vt. ff. de obſe. l. honori lz nō i famia iuris. vt. ff. de act. z ob. l. ceſſat. ſed i rei vēdicatione neq; de facto neq; de iure infamatur. Item multa veniunt i cōditione furtiua q̄ nō veniunt i rei ven. vt q̄ iteritu rei nō liberatur. ſz in rei ven. ſic. vt. ff. de cōdi. fur. l. i rē. z iō maluz eſt furi q̄ hac actione teneaē. Jtez ſicut .pdeſt alicui plures habere reos debitores. vt. ff. de lib. le. l. ſi quis decidēs. ſ. fi. z habere plures actiones. vt. ff de le. y. cum filius. ſ. varys. ita ecōtra debet ei nocere ſi pluribus teneatur actionibus. licet etiā nulla alia ſit vtilitas. Item nunquid vna tollitur per aliā. dic q̄ ſic. vt. ff. de condi. fur. ſi ꝑ fure. ſ. furti.

b ¶ Si apparet. ideſt quia apparet eos rē. idem dicitur de actione in perſonā. Sed videtur hoc ſtare non poſſe. nam certum eſt eum qui agit dominum fuiſſe. ergo z nunc eſt: quia ſine facto ſuo dominium ab eo diſcedere non potuit. vt. ff. ō re iu. l. id quod noſtruz. z. C. de proba. l. ſiue poſſidetis.

res etiā hac actione teneant ſi apparet[b] cos dare oportere: cuius ſit aduerſus eos ēt hec in[c] rem actio: ꝓ quam rez ſuam qs eſſe petit. ¶ Appellamus aūt in rez quidē actiones vendicationes[d]: In perſonā vo actiones qbus[e] dare aut facere oportere intendit. ſ. ꝯditiones[f]. Condicere .n. eſt denūciare[g] ꝑſca ligua. Nunc vero abuſiue[h] dicim[9] ꝯditionez actionez i ꝑſonam cē: qua actor itendit dari ſibi oportere. nulla. n. hoc tēpore quo ꝑus fiebat eo nōie denūciatio fit. ¶ Sequēs[i] illa diuiſio

c ¶ In rem. actiones. i. rei vēdicatōes: q̄ ꝓ dominio de iure ciui. vl gētiū q̄ſito intenduntur. vt. ff. de rei ven. l. in rem Item nota q̄ hic. ſ. locum habet i quolibet malefidei poſſeſſore aliene rei ſi ſolū in fure. vt ſ. de rez di. ſ. ſi cū. z. ff. de condi. trit. l. i. in fi. z. l. y. i prin. Interdum etiā contra bonefidei poſſeſſorem datur condictio rōe poſſeſſiōis. vt. ff. ō ꝯdi. ide. l. idebiti. ſ. ſz i mimi. Sed nūquid rem ſuam pōt quis etiam a non fure p condi. ſine cā repetē. vt. ff. de condi. ſine cā. p totū. R. ſm quoſdā ibi dicitur conditio. i. actio perſonalis. non tñ talis p quā itēdat vt aliqd deē. Alij dicūt q̄ ſi alicubi in ēiaſ ꝯditio ſine cā. ꝓ ſua re opetēt ꝯ vtili itelligēdū ē

d ¶ Vēdicatiões. ſiue rez cozpozaliū ō gb[a] dictū ē. C. de rei vē. p totū. z. ff. e. p totū. ſiue rez icozpozaliū de gb[a] dz ē. ff. ſi vſufr. pe. p totū. z. ff. ſi fuit vē. p totū. ſiue ſint difcte ſiue vtiles iſte vēdicatões vt. ff. ō publi. p totū. z. ff. ſi ager. vecti. p totū. e. ¶ Quib[a]. iō dic gb[a]. q̄ ſūt z alie gb[a] ñ itēdim[9] dare facē ſz ſtitui: vt ꝯmodati actio z depoſiti z ſi ſes. iſte nō appellant ꝯditiões i ſtricta ſignificatōe accepte vocabulo. vt ß dī. Ul dic q̄ i actōe ꝯmodati z depoſiti z ſi lib[a] itendit dari vl fieri. ſ. ipſa detentatio rei quaſi ipm factū poſſit qs in ſtipulatōe deducere. vt. ff. de v. ob. l. vbi aūt nō. ſ. id q̄ nō fieret. niſi aliquid daretur cuz ſue rei nulla eſſet ſtipulatio. ſed aliene tm vt. ſ. ō iuri. ſti. ſ. i. f ¶ Lōditões. ſ. appellam[9]

g ¶ Denunciare. dicūt qdā q̄ q volebāt aliū conuenire primo ſibi denūciare debebāt. vt. ar. ff. ō ſerui. vr. prę. l. quidam. Sed hoc non placet. quia ex voluntate. aut bonitate vel vrbanitate hoc fit nō neceſſitate. ſz dic q̄ hec denūciatio fiebat p magiſtratus cū actiones oſtituebāt vel dabāt. vt. ff. de oꝛi. iur. l. y. ſ. omniuz. q̄ō eſt hodie ſublatū: vt i fi. hui[9]. ſ. dī. z. C. ō fozmul. l. i. z. y.

h ¶ Abuſiue. vē abuſiue dī ꝯditio. i. actio i ꝑſonā. q̄ nō bene conſonat nomen rei quam ſignat quod fieri debet vt. ſ. de dona. ſ. eſt z aliud. i ¶ Sequēs. hec ē ter-

tia diu ifto actionū in hoc ti.k ¶ Compate.l. adiucte.

¶ Dixte. Sz nōne quedam sunt que nullū hoz hāt: vt ſi ago ne quid fiat in loco ſacro vel ſancto: vel ſi ſactuz eſt tollatur: z alie ſimiles que neqz ad rez neqz ad penā: neqz mixtiz ſe hāt. ſz vl ad rei reuerentiā. vel ad publicā vtilitatem dantur. R. ſatis ad rei pſecutionē. ſ. diume rei vel publice ptinet. cuius nomine agere videor: vl etiam meo nomine cū cuiuſlibet iterſit deū venerari. vt. C. de bere. l. iuj.

¶ Actiones. ſ. q̄ decem ſūt. vt dixim⁹ ſ. e. ſ. Jtē ſeruiana Sed certe videt q̄ ſint omnes penales nam in eis iurat in litē. vt. ff. de rei vē. l. qui reſtituere. et. ff. de i litē iurā. l. in actionib⁹. ſz dic q̄ il lud nō fit iure actōis ſz offō iudicis. vt. j. e. ſ. ꝓterea i fi. ſ. vn de nō dicūt penales Alij tñ dicebāt q̄ iō nō dicebāt penales qz nō originaliter il lud ſit q̄ creſcat per ſacramētū i litē: ſed ex cōtumacia. vt. ff. de i litē iurā. l. i. z iō magis attēdebāt q̄ō naturaliter erat q̄ō incidenter. Sed certe actio depoſiti in quatuoz caſibus ab initio ē rei pſecutoria: z tamen oī penalis inſpecto q̄ō creſcit ex ꝓtumacia. vt. j. ꝓxi. z. j. e. ſ. quadrupli. vn de primam reſponſionem apꝓbo.

¶ Fere. fere dicit ꝓpter actionē ex ſtipulatu q̄ quam pena petitur. nec iſpicitur q̄ō iterfit. vt. ſ. de inuti. ſti. ſ. alteri. ſm quoſdā: q̄ō eſt falſū imo ꝓp actionē depoſiti in ātuoz caſibus. vt. j. ſubycit. Jtē ꝓpter actionem redhibitoziā q̄ dat i duplū aduerſus vēditorē q̄ neqz p̄ciū neqz acceſſiōes ſoluit. vt. ff. ō redibi. l. redhibitoria.

¶ Petit actoz. ad vtrāqz āt. ſ. ad mutuū z ad eā pecuniā q̄ i ſtipulatu deducta ē certi ꝺdītio daf. vt. ff. ſi certū pet. l. ſiqs certū. z. ſ. de ỽbo. ob. in pzi. ita q̄ mutuū detur ꝺdītio ſpālis ō mutuo vt. ſ. g. mo. re. con. ob. i pzin. Ad pecuniā deductā i ſtipulatione deē ꝺdītio certi generalis ſi certū ſit. vt. ſ. de ỽ. ob. in pzin. Accur.

¶ Lōducto. ſz nōne oēs iſte dant ad intereſſe. etiā q̄ō eſt extra rē vt. ff. de act. z emp. l. i. pzin. ergo per o aliquid q̄ō tibi nō adeſt ergo ſunt penales. Sed dic trib⁹ modis dici actionem penale. ¶ pzimo illa que dic inde eſt penalis vt furti z ſiſes. quando peto q̄ō mihi non abeſt z q̄ō tibi non adeſt. Sc̄o q̄ñ eſt penalis ex parte vna. ſ. ex pte rei tm̄. q̄ō ē vbiq̄z actoris inter eē excedit id q̄ō reo adeſt i hac ſignificatiōe actiones iſte dīr penales. ſ. ex ẽpto z ſiſes z etiā ire vē. q̄ñ i litē iurat z q̄ iſpecta perſona tm̄ rei penales dicāt. ꝓbatur. ff. ō eo q̄ quē fac. eſt. l. i. ſ. ſi pſes et. l fi. z. ſ. e. ſ. penales. Tertio of penalis iſpecta pſona actoris tm̄. vt ſi accepiſti ab aliq̄ aliqd vt me accuſares p̄ calūnā. nā repetoz mihi. l mihi abſit a te. ſ. cui ad eſt vt ꝓbat. ff. de calū. l. z gnāliter. ſ. illō erit notandum.

¶ Jn duplū. ſ. ſi re⁹ ificiet. vt. j. e. ſ. ſz furti.

¶ Dolo ipſ⁹. ſ. bñdis. et dolo. n. ō fūcti i ſimplū tm̄. vt. ff. de poſi. l. i. ſ. i. Et rō q̄re i his caſibꝫ daf i duplū z i alyſi ſimplū ē q̄ ex neceſſitate ōpoīt. nec potuit puidē apō quē deponēt. vt. ff. ō poſi. l. i. ſ. iuſto

¶ Quadrupli. Sz q̄re pl⁹ māifeſtū furtū punit q̄ñ māifeſtū: cū clā fcā magis puniēda ſt. vt. ff. ō admi. tu. l. ñ exiſtio. z. ff. de ritu nup. l. vl. R. imo magis ōlingt q̄ palā q̄ q̄ clā amouet. vt. ſ. vi bo. rap. i pn. vñ magis punit. vt ar. ff. ō offi. pꝛidis diu⁹.

¶ Perēs. ſ. rei vē. z ¶ Quilz. vt. ſ. ō ob. q̄ ex ōlicto naſcūt. ō. fi. v

¶ Lōditio. ſ. furtiua q̄ ſi li dño daf z bñdi ei⁹ aduerſus furē z ei⁹ bñdē. vt. ff. ō odi. fur. l. i. z. l. v. z. ſ. ō ob. q̄ ex ōlicto naſcūt. ſ. fi. x ¶ Quadruplū vſ. ſ. ad ānū. p⁹ ānū i ſimplū. vt. ſ. vi bo. rap. i pzi. niſi i caſu vt ſi iude⁹ ỽ xpianū agat tūc i duplū tm̄ agit vt. C. ō pag. l. xpiani. Sz nūqd ēt raptō tenet actōe furti māifeſti dic q̄ ñ ỽ. p. q̄z i duplū tm̄ tenet. ſi furti ñ māifeſti oūciaf vt. ff. vi. bo. ra. l i niſi i cāu vbi nec i duplū tenz ỽ eū vt. ff. ō fur. l. ſiqs ex domo. Sz certe ibi erat actū actōe vi. bo. rap. vñ ſblata erat actō furti ñ māifeſti. vt. ff. vi. bo. rap. l. i. z. ff. ō ac. z ob. l. q fuū. Sz ſat⁹ vī q̄ ēt māifeſti furti noīe oūciaf z i q̄drupli. vt ar. ff. ō fur. l. ſi vē didero. ſ. cū raptoz. z. l. ſiqs ex domo. lz pla. ō dixerit. vt dictū ē. ¶ Jn ſimplū. vbi ỽ ꝺfitētē daf. nō tūc i ſimplū z otra negāt i duplū. vt ℍ. z. j. e. ſ.

ac.ille.ꝛ.C.ad.l.aquil.l.3.ꝛ.l.3 negãtẽ.ꝛ.ff.ꝺ iuſtis. eũ qui.ꝫ ¶ Traditã. vt.§.ad.l.agl.i pr̃i. nã ibi diuidit pr̃imũ caput.l.ag.a tertio capite.ex quo tertio fit ꝺdẽnatio q̃tũ res retro valuit i.xxx.dies. vt §. e.ti.§.ex hoc capite. Item adiunge actionẽ q̃ metus cauſa. nã ꝛ ipſa mixta ẽ vt .ff.q̃ met⁹ cauſa.l.ſi cũ ex.§.i

fuerit: ꝑm ia3 traditã3 diuiſionẽ. ¶ Item mixta eſt actio aduerſus[a] eos qui relicta ſacroſanctis eccleſijs vel alijs venerabilibus locis[b] legati vel fideicõmiſſi noie dare diſtulerit[c] vſq; adeo vt etiã ind iudiciuꝫ vocarent: tunc eniꝫ ꝛ ipſaꝫ res vel pecuniaꝫ que relicta eſt dare ꝺpelluntur: ꝛ aliud tm̃ ꝑ pena[d]: ꝛ iõ in duplum eius fit condemnatio.

¶ Quedaꝫ[f] actiones mixtã cãm obtinere videntur: tam in res q̃s in pſonaꝫ: qualis eſt familie[g] herciſcũde[h] actio q̃ ꝺpetit coheredibus ꝺe diuidenda hereditate itẽ cõi[i] diuidũdo: q̃ iter eos reddit[k] int̃ q̃s aliqd[k] cõe ẽt id diuidat̃ Item[l] finiuꝫ regũdoꝝ actio. q̃ iter eos agitur q confines[m] molliende. vt diximus. vt.ff. ꝺe pen.l.pe. Item quid in redemptione captiuorum. videtur idẽ. quaſi rei venerabili ſit relictum. Sed certe non extendam cum ſit pena. Item quid ſi deo vel alicui ſancto vel adminiſtratoꝛi: que idem valent. vt in auten. ꝺe ec.ti.§. ſiquis noie.ꝛ.ff.ad.l.fal.l. .i.§. ſiquis.et.§. ad municipiũ. ℞. locũ habet hic.§. quia venerabili loco eſt relictum: vt.ff. ꝺe an. le.l.annua.§.a tricio

¶ ℞ro pena. ſi hec eſt ratio vt ſit mixta. patet q̃ conditio. er.l.illa. ſiquis in tã tam ſit mixta. vt.C. vnde vi. ſiquis in tã tam. Item ꝛ illa cõditio que ꝺatur ex .l. Conſtãtini. vt.C. finium reg.l.ſi oſtenderit. ꝛ oẽs ille actiones vbi ꝛ res ꝛ aliquid ꝛro pena petitur quod verũ ẽ.

¶ Tollerit. ſ. fraudulẽter vel ſine iuſta cã. alꝝ nõ puniũtur. vt.ff.ſi cer.pe.l.q̃ te.ꝛ.ff. ꝺe vſu.l.ſcienꝺũ.ꝛ ff.ꝺ pe.here.l.illud. Et nota quẽ puniri ex ꝑcraſtinatione vel ꝺilatione illicita. ſic.ff. ꝺe eden. .l.ꝓtoꝛ.§. ſed ꝛ ſi ſeruus in fi.ꝛ ẽ ſpãle i bis legatis: in alijs legatis. vel fideicõmiſſis nõ præſtatur ouplũ. ſed vſure currũt ex moꝛa: vel ſaltem poſt conteſtationẽ litis: ꝛ fructus reꝝ reſtituunt̃. vt.C. ꝺe vſu.leg. ſeu fideicõ.l.i. Itẽ hec legata hñt i alio ꝓuilegiũ: vt ſi i ꝺebitũ ſoluat̃ nõ repetat̃. vt.§. ꝺe obli. que ex q̃ſi ɔtractu.i fi. Quid ſi primo negauit poſtea confiteatur. ℞n. põt penitere cum exoneret actoꝛẽ appꝛobãdo. vt.§. ꝺe iu.iu.l.eũ q. ar.ff. ꝺe edil.edi.l.qd ſit fugitiu⁹. in pr̃in. Itẽ qd ſi cõfeſſus eſt ꝛ poſtea negat. ℞. punit: cũ vltima moꝛa nocet. vt.ff. ꝺe peri.ꝛ cmo. rei ven.l.illud. Itẽ qd ſi nõ ifficietur. ſed ꝺicat teſtm̃ nõ valere vel aliam ꝓponat rõnabilẽ cãm. ℞nt. qdam q̃ punitur. ne inueniatur via ꝑ quã negantes ſuaꝫ exerceant auariti am. vt §. vi bo.ra.§. q̃ tã. Alij ꝺ. qõ ꝛez puto. vt. j e.§. at ille. Itẽ nũquid hec i legato gnãli ꝛ ſpãli locũ hz. ℞. ſic ꝑm Jo. cũ vtrũq; ſit legatũ. vt.§. ꝺe fideicõ. here.§. fi.ꝛ.C. ꝺe fideicõ.l.fi. in pr̃in. Item qd ſi ouplum nõ põt ſoluere. ℞. luit in coꝛpoꝛe. ff. ꝺe pen.l.i §. gnãliter ꝛ.C. ꝺe ſer.fug.l.quicunq; et .ff. ꝺe in ius vocan.l.penul.ꝛ fi. Accur

¶ Jn iudiciũ. qd ſi in iudiciũ nõ vocaꝝt. ſz alias ſũt i moꝛa. ℞nt. qdam adhuc idez vt duplex. Sed hic lex ꝛtradicit. Itẽ i ꝺubys pene ſunt molliende vt .ff. ꝺe pen.l. iterpꝛetatiõe. Sz ꝺicã currere vſuras ꝛ fructus ꝺeberi ex moꝛa ꝛ ipa re.i. ſine iterpellatione ꝺicam moꝛam cõmitti ad iſtar minoꝝ quib⁹ legata ꝺebentur. vt.C. in qui.ca.i inte. reſti. nõ eſt ne.l.i minoꝝ. Itẽ qd ſi reipub. vel fiſco relinquat. videtur q̃ idẽ ſit. cũ ius diuinum ꝛ publicum ſimile ſit. vt.C. ꝺe ſacrꝺ ſan. ec.l.fi.ꝛ in auc. ꝺe non alie .§. ſi minus. colla.y. Sed ꝺico contra. qz pene ſunt

[a] ¶ Diſtulerit. ſ. fraudulẽter vel ſine iuſta cã. alꝝ nõ puniũtur. vt.ff. ſi cer.pe.l.q̃ te.ꝛ.ff. ꝺe vſu.l.ſcienꝺũ.ꝛ ff.ꝺ pe.here.l.illud. Et nota quẽ puniri ex ꝑcraſtinatione vel ꝺilatione illicita. ſic.ff. ꝺe eden. .l.ꝓtoꝛ.§. ſed ꝛ ſi ſeruus in fi.ꝛ ẽ ſpãle i bis legatis: in alijs legatis. vel fideicõmiſſis nõ præſtatur ouplũ. ſed vſure currũt ex moꝛa: vel ſaltem poſt conteſtationẽ litis: ꝛ fructus reꝝ reſtituunt̃. vt.C. ꝺe vſu. leg. ſeu fideicõ.l.i. Itẽ hec legata hñt i alio ꝓuilegiũ: vt ſi i ꝺebitũ ſoluat̃ nõ repetat̃. vt.§. ꝺe obli. que ex q̃ſi ɔtractu.i fi. Quid ſi primo negauit poſtea confiteatur. ℞n. põt penitere cum exoneret actoꝛẽ appꝛobãdo. vt.§. ꝺe iu.iu.l.eũ q. ar.ff. ꝺe edil.edi.l.qd ſit fugitiu⁹. in pr̃in. Itẽ qd ſi cõfeſſus eſt ꝛ poſtea negat. ℞. punit: cũ vltima moꝛa nocet. vt.ff. ꝺe peri.ꝛ cmo. rei ven.l.illud. Itẽ qd ſi nõ ifficietur. ſed ꝺicat teſtm̃ nõ valere vel aliam ꝓponat rõnabilẽ cãm. ℞nt. qdam q̃ punitur. ne inueniatur via ꝑ quã negantes ſuaꝫ exerceant auariti am. vt §. vi bo.ra.§. q̃ tã. Alij ꝺ. qõ ꝛez puto. vt. j e.§. at ille. Itẽ nũquid hec i legato gnãli ꝛ ſpãli locũ hz. ℞. ſic ꝑm Jo. cũ vtrũq; ſit legatũ. vt.§. ꝺe fideicõ. here.§. fi.ꝛ.C. ꝺe fideicõ.l.fi. in pr̃in. Item qd ſi ouplum nõ põt ſoluere. ℞. luit in coꝛpoꝛe. ff. ꝺe pen.l.i §. gnãliter ꝛ.C. ꝺe ſer.fug.l.quicunq; et .ff. ꝺe in ius vocan.l.penul.ꝛ fi. Accur

[b] ¶ Locis que mixta ſũt ꝛ enumerant̃ in auc. ꝺe non alie. §. nos igitur

[c] ¶ Jn iudiciũ. qd ſi in iudiciũ nõ vocaꝝt. ſz alias ſũt i moꝛa. ℞nt. qdam adhuc idez vt duplex. Sed hic lex ꝛtradicit. Itẽ i ꝺubys pene ſunt molliende vt .ff. ꝺe pen.l.iterpꝛetatiõe. Sz ꝺicã currere vſuras ꝛ fructus ꝺeberi ex moꝛa ꝛ ipa re.i. ſine iterpellatione ꝺicam moꝛam cõmitti ad iſtar minoꝝ quib⁹ legata ꝺebentur. vt.C. in qui.ca.i inte. reſti. nõ eſt ne.l.i minoꝝ. Itẽ qd ſi reipub. vel fiſco relinquat. videtur q̃ idẽ ſit. cũ ius diuinum ꝛ publicum ſimile ſit. vt.C. ꝺe ſacrꝺ ſan. ec.l.fi.ꝛ in auc. ꝺe non alie .§. ſi minus. colla.y. Sed ꝺico contra. qz pene ſunt

[d] ¶ Quedam actiones. hic adijcitur tertium membꝛum illi diuiſioni quã habes. ſupꝛa. eodem. §. i. vt ibi diximꝰ

[e] ¶ ℞ro pena. ſi hec eſt ratio vt ſit mixta. patet q̃ conditio. er.l.illa. ſiquis in tã tam ſit mixta. vt.C. vnde vi. ſiquis in tã tam. Item ꝛ illa cõditio que ꝺatur ex .l. Conſtãtini. vt.C. finium reg.l.ſi oſtenderit. ꝛ oẽs ille actiones vbi ꝛ res ꝛ aliquid ꝛro pena petitur quod verũ ẽ.

[f] ¶ Quedam actiones. hic adijcitur tertium membꝛum illi diuiſioni quã habes. ſupꝛa. eodem. §. i. vt ibi diximꝰ

[g] ¶ Familie. actio iſta ſic ꝺicitur. q̃ familia ꝛro hereditate ponit. h ¶ herciſcũde. i. diuidẽde. herciſco ſcis. i. diuido diuidis. q. ꝺ. actio diuidẽde hereditatis. Itẽ iõ ꝺ mixtã q̃ in ea petunt̃ ꝺñia rez coꝛpoꝛaliũ nõ ꝺari. ſz tradi vel aſſignari ꝑ pte ſua. ꝛ in hoc ꝺ realis. Itẽ petunt̃ fructus ſi alter eos tm̃ ꝓcepit. vel ipſe ſolus impẽſas fecit ꝛ hec petuntur ꝺari. i. vt fiant ſui cui ꝺantur. ꝛ ꝓpter hoc ꝺ pſonalis. vt.ff. fami. her. l. itẽ labeo. §. familie. ꝛ. §. ꝺ ob. ex quaſi ɔtractu. §. itẽ. ꝛ. §. e. §. ſic itaq;. Sz q̃to tꝑoꝛe ꝺurat. ℞. xxx. ãnis: inſpecto potius q̃ ſit pſonalis. vt.C. ꝺe an. ercep. l.i. Item quero ex quo naſcitur. ℞. ꝑm Azo. ex volũtate agentium. vt.ff. fam. her. l.i. Sed certe immo ex quaſi ɔtractu vt. §. ꝺ ob. q̃ ex quaſi ɔtractu. §. item.

[h] ¶ Herciſcũde. Que ſũt hic loco pſonaliũ pſtationũ ꝛ q̃ loco realiũ ꝺic eoꝺẽ mõ vt ꝓprie diximꝰ i actõe familie herci. ꝛ idẽ i primo caſu. ꝛ facit ad hũc. §. ff. cõi diui. per hoc iudicium. §. ſicut.

[i] ¶ Cõi diuidũdo. Que ſũt hic loco pſonaliũ pſtationũ ꝛ q̃ loco realiũ ꝺic eoꝺẽ mõ vt ꝓprie diximꝰ i actõe familie herci. ꝛ idẽ i primo caſu. ꝛ facit ad hũc. §. ff. cõi diui. per hoc iudicium. §. ſicut.

[k] ¶ Aliqd cõe. ſ. ſine ſocietate. vl cũ ſocietate. vt.ff. ꝓ ſocio. l. gbꝰ. ꝛ. l. ſi aũt actũ ꝛ. §. ꝺ obli. ex q̃ſi ɔtrac. §. ſi iter aliquos.

[l] ¶ Itẽ finiũ regundoꝝ. ſ. eſt mixta. vt hic ꝛ.ff. fini. reg. l. ſed ꝛ loci. §. in iudicio.

[m] ¶ Confines. qd ſi domos hñt ꝓximas. ℞. nõ hz locũ ſi hinc inde ſint domus. vt.ff. fini. regun. l. iij. in fi. Si aũt ex altera parte tm̃ ſit domꝰ ex altera fũdus. tũc vtile locũ hz iudiciũ. finiũ reg. vt.ff. fini. reg. l. y. in princi. ꝛ adiũge bis tribꝰ actiõibus mixtis q̃dã aliam. ſ. here. pe. vt.C. ꝺe here. pe. l. hereditatis. ff. ꝺe pe. here. l. i bo. fi. §. i. Itẽ qd ꝺe oibus noxalibus actionibꝰ videt. n. q̃ ſint i rẽ qz ꝺ quẽlz poſſidẽtẽ puũ oãt vt j. ꝺ noxalibꝰ act. .§. oẽs aũt. Itẽ qd ꝺ actõe ꝺ tigno iũcto nã ꝛ hec oãt ꝺ quẽlz poſſidẽtẽ. vt ꝺ tigno iũcto. l. i. i fi. Itẽ qd ꝺ actiõe q̃ me. cã. nã ꝛ hec quẽlz poſſidẽtẽ pgrit. vt. ff. q̃ metus cã. l. ſi cũ ex. §. pedi⁹. Itẽ qd ꝺ actiõe i fcm̃ q̃ oãt ꝺ eum q̃ aliqd habet in loco publico poſituꝫ. vt. ff. ne qd in loco

pub.l.xx.§. antepenul. Item quid de actione in fcm̃ siue interdicto qõ vi aut clam.nã ꝛ hec cõtra possidẽtẽ dat vt.ff.qõ vi aut clam.l.opetit i fi. Itẽ qd de actione ad exhibendũ.nã ꝛ illa possidẽtẽ psequitur sicut ꝛ cetere supiores: vnde videtur oẽs in rem vt.ff.de act.ꝛ obli.l. obligationũ genera

Quidam dicũt eas anomalas.i.nec i rẽ nec i psonã.Sed dic oẽs eẽ psonales. vt pz i actõe ad exhibẽ dũ.vt.ff.ad exhi.l. .iy.§.ẽ aũt psonalis hec actio.

n ¶ Tribus.f.fa.ber. cl.cõi diui.fin.reg.

o ¶ Permittitur. a lege.Accursius.

p ¶ Adiudicare.ꝛ qõ adiudicaf. statiz fit eius cui adiudicaf. vt.j.ẽ offi.iud.§.fi.

q ¶ Omnes aũt.hec ẽ quarta diuisio que fit in hoc tit.

r ¶ Actio.f.vltra q̃ druplũ.Sed ꝫ.in.l. ag.vbi occasione serui interfecti agitur ad vnam here ditatem perditam que valet centum marcas.vt.§. ad legẽ aquil.§.illud.Itẽ otra de eo qui vilẽ clauũ de naue abstulit.quare tota nauis peryt.nam ad totum dãnũ tenef:qõ etiã quadruplũ ꝛ vltra excedit.ff.de icen. rui.nau.l.iy.§.senatus.Itẽ aliud otra i actõe ex empto vbi occasione pecozis mozbosi totus meus grex otami natus est:vel occasione tigni vicios tota domus cozzu it.vt.ff.de act.ꝛ emp.l.iul.i pzin.Sz certe bis trib⁹ cõ trarys nõ agitur ad aligd qõ sit pena inspecta persona agentis.sed totũ ẽ suũ interesse.nã hunc.§.intellige q̃ penalis est actio ex vtraq; pte. Itẽ contra in eo q̃ manumisit seruum alienum in presentia pzincipis.nã duo mancipia dño.ꝛ tria filia dat fisco:ꝛ ita i qntuplũ dam natur.vt.C.de bis qui a nõ do.ma.l.fi.Item contra i eo q̃ dicit lex.si dedi tibi pecuniã ne mihi calumniaz face res:ꝛ ab alio accepisti vt mihi calũniam faceres.i octu plũ mihi teneris.ff.de calum.l.ꝛ generaliter.§.fi.Sed certe pzimo casu p̃stat pena diuersis.Et bene dicit glo. diuersis.nã secus eẽt si vni.ff.de ac.ꝛ ob.cũ ex vno.pos sũt eni plures actiões ex eodẽ crimine acquiri diuersis .s̃.de iureiu.§. patria.nec vna remissa altera tollit. vt .ff.de iureiu.l.i.§.fi.facit p̃dictis.ff.de act.ꝛ ob.l.quo tiens nõ vni.nec i ibi aliqua prestatio vltra quadruplũ In secundo aũt casu non vna actione habeo quadru plum sed duabus.Item otra in eo q̃ dicitur si dedisti pecuniam ne mihi fieret calumnia.nã tu repetis quod dedisti.ꝛ ego in quadruplum persequoz.vt.ff.de ca lum.siquis.ab alio.in pzincipio. Sed certe duobus fit prestatio.ꝛ neutri vltra quadruplum. Item con tra in eo q̃ dicit lex seruum in seruitutem reuocari oc casione leuis offense.ꝛ ita pena i vniuersũ excedit.vt .C.de lib.ꝛ eozum li.si manumissus. Sed dic q̃ illa est

agros hñt:in qb⁹ tribus[n] iudi cijs pmittit[o] iudici rez alicui ex litigatozib⁹ ex bono ꝛ eq̃ adiudicare[p]: ꝛ si vnius pars p̃grauari videbitur. eũ inui cez certa pecunia alteri odẽ nari. ¶ Omnes[q] autẽ acti ones vel in simplũ concepte sunt vel in dupluz vel triplũ vel i quadruplũ: vlteri⁹ aũt nulla actio[r] extẽditur. § In simplũ eniz agitur veluti ex stipulatione: vel mutui vari one:aut exempto: vẽdito:lo cato:oducto mãdato:ꝛ deni

occasio nõ actio. Uel dic q̃ nõ p̃stat pena habi to respectu ad rem. Item contra eum qui furri puit seruum fiscalem .nam damnatur in.xy.lib. argenti ꝛ seruo restituendo.vt.C.de ser.fu.l.sigs seruum.Sed ibi non fit relatio ad ipsam rem vel ad simplũ. Est enim bic.§.itel ligẽdus quãdo actio est penalis.ꝛ in pena ad ipsam rem ha betur respect[s] Itẽ cõtra. s. ꝫ inuti. sti.§. al teri.naz ibi nõ respicitur quã ta sit sed tota exigit̃ ꝫ ibi nõ hẽtur respect⁹ ad ipsam rem. Uel dic aliud i pena conuenti onali vt ibi. q̃ i legali vt hic. Item contra i eo q̃ dicitur eũ qui emit admi

q̃ ex alijs q̃plurimis causis § In dupluz agitur veluti furti[s] nec manifesti:dãni:in iurie:ex lege aquilia[t] depositi ex gbusdã[u] casib⁹. § Item serui cozrupti:q̃ opetit in eoz cuius hozratu ꝯsilio ve seru⁹ alienus fugerit aut otumax aduersus dñz fcs est[x]:aut lu xurioseviuere cepit:aut de nicq̃ q̃libz mõ õterioz fcs sit:i qua actiõe eaz rez quas fu giẽdo seruus dño abstulerit estimatio ꝺducit[y]:itẽ ex lega to quod uenerabilibus locis

nistrationem : nam qui accepit quadruplum reddet ꝛ sua bona confiscantur : ꝛ cingulo pziuatur vt in autẽ.vt iudices sine q̃quo suffra.§.sic igi tur i fine.colla.xy.sed illud fit per accusationẽ non per actionem.

s ¶ Furti manifesti.vt supza de obli.que ex delicto nas.§.pena.

t ¶ Aquilia.puta per inficiationem.vt infra eodez .§. at ille.

v ¶ Ex quibusdaz veluti q̃ tumultus incendy ruine naufragy causa depositum est vt supza eodem .§.rei persequende.

x ¶ Est.scilicet in mente.nam si i cozpoze locuz ha bet iex aquilia.vt supza ad.l.aqui.in pzinci.ꝛ hoc siue fiat de bono malus:siue de malo deterioz. vt .ff.de ser.coz.l. pzima.§.suadere. vsq; in fi.ꝛ.l.se quenti.

y ¶ Deducitur.vt omne cum ipsa re damnum ou pletur:siue peruenerit res ad ipsum sollicitatozes siue ad alium.vt.ff.de seruo coz.l. in boc iudicio. Sed nunquid iure actionis fit hec estimatio: vel iudicis officio. Rn. fit iudi.offi. ℞m ⁊yr. ita fit in actione quod metus causa.ff.quod metus causa.si cum ex.§.pzimo.ꝛ.§.quadruplatur . Sed pzo filio cozrupto vel pzo filia qualiter agitur. Rn. habet hanc vtilem actionem.vt.ff.de ser.coz.l.in tantũ. §.pzimo.vnde dicunt q̃ veniet interesse patris cõ sistens in opere filii:quia modo vult operari: ꝛ cũ sit cozruptus aliud q̃ opera non potest extimari: quia liberum cozpus non recipit extimationem: vt.ff.de bis qui dele.vel eſi.l. fina. habet etiam istam vtilem ac si esset in bonis. et erit in eam scilicet summam quam ipse estimauerit suo

iureiurādo vt de actiōe iniuriaꝝ dicit vt. ff. de iureiuf. §. pena. z. ff. de iureiuf. l. cōstitutionib⁹. Uel dic q̄ primo estimat iudex sūmaz ad quā ꝓpetit vt ar. ff. de custo. reoz. l. siquis reum.

5 ¶ Diximus. ff. eodem. item mixta.

a ¶ In libello. hic nota duo; Primo q̄ libellus est faciendus in cā quod est verum iure nouo. vt hic et .C. de ep̄. z cle. autē. gnāliter z. C. de lit. conte. auc. offeratur. nisi in quatuoz casib⁹ q̄s no. in auten. de mā. pzi. §. ficui. col. iij. Aliud ē iure veteri. nā tūc ñ fiebat nisi voluntate. vt. ff. de eden. l. i. nisi in casu. vt. C. de dig. quotiēs. li. vj. Itē secūdo nō q̄ q̄titas est certa in libello ꝓprehendēda: vel res: z ita etiā in psonali actione debet actoz certificare reum: vt hic z i auc. de litig. §. ad excludendas. col. viij. z. ff. de rei vendi. si in rem. §. z si vestimenta. Tertio nota q̄ spoztule vel salaria que dabantur executozibus idest nuncys qui faciunt homines repzesentari: et alias qui faciunt huiusmodi exactiones ꝑ suis officijs dabant ꝑm quātitatē petitā vt hic dicit: sed hodie magis ꝑm consuetudinē vl̄ lōgitudinē itineꝝ. vt. C. ō ep̄. z cle. auc. sed hodie. Uel dicas q̄ hic dicitur ex hac causa esse causatiue non consecutiue dictum. sed iste spoztule que iudicib⁹ dabant certe sunt: nec crescūt licet quātitas petita sit magna. nec decrescūt ls sit parua. vt in auc. de iudi. §. ne aūt. col. vi. Itez nota q̄ reus soluebat huiusmodi spoztulas vt hic z. C. de ep̄. z cle. auc. generaliter. sed actoz ei restituebat. nisi iusta causa eum voraſſet. vt. ff. de iudi. euz quē temere. Itē nota adhuc q̄ huiusmodi spoztule q̄busdā pzoſus remittuntur: vt pauperibus vt in auc. de mā. pzin. §. opz. col. iij. a quibusdā pauciozes exigebantur vt a clericis. vt. C. de epiſco. z cle. z auc. ibi posita. sed hodie. Alys autem per pziuilegium pzincipis viuentis remittuntur in totū vel pzo parte. vt. C. de fruc. z. li. expen. l. fina. Sed quero si he persone que habent pziuilegium ne spoztulas soluant an habeant actionem in triplum. Dicunt quidam sic. ne fauoz noceat eis. vt .C. de le. consti. q̄ fauoze. Alij dicunt q̄ non quasi suo iuri renunciauerint cum volentes soluerunt quod possunt. vt. C. de pac. l. siquis in conscribēdo quod verius est. Si autem inuit: exacti sūt i quadruplum contra exactozem vel executozem agitur. vt. j. e. §. quadrupli. Sed cum hodie caueat ō duplo restituendo. vt i auten. de execu. §. i. vide

relictuz est: ꝑm ea q̄ supzadiximus³. ¶ Tripli vero cum qdaz maiozes vere estimationis quātitatez in libello[a] cōuentionis inseruit: vt ex hac cā viatozes. i. executozes litiuz ampliozes sūmaz spoztularū[b] noie exigerēt: tunc. n. id ꝓpter q̄ eoruz cām dānū passus fuerit reus[c]: id i triplū ab actoze cōsequaī[d]: vt i hoc triplo etiā simpluz in quo dānuz passus est ꝛnumereī: q̄ tur corrigi quod hic dicitur. vnde hodie nulla est actio in triplū: quod verum puto. Sed alij dicunt: si cautio ē omissa habet locum quod hic dicitur: alias. habet locum auten. predicta.

b ¶ Spoztularum. ideo sic dicuntur: quia i spoztulis q̄busdam oblationes huiusmodi ponebātur. Est autem genꝰ vasis spoztula vel spoꝛta.

nra cōstitutio introduxit: que i nostro codice[e] fulget: quā ꝑ culdubio certuz ē ex lege ꝺditicia[f] emanare. ¶ Quadrupli agitur: veluti furti[g] manifesti. Item de eo q̄ꝺ[h] metus cā factū sit: z de ea' pecunia inꝺ data sit: vt is cui daī calūnie cā negociuz alicui faceret: vel nō faceret. ¶ Itē ex lege conditicia[k] q̄ nostra cōstitutione[l] oꝛitur: in quadruplum[m] cōdēnationez impo/

c ¶ Reus. alie spoztule que iudicib⁹ ꝑstabantur. ab vtroq̄ pzestabantur. vt in auten. vt iudi. fine quoquo suf. §. volumus. col. ij. Item iste spoztule que dabantur executozib⁹ dabantur ante lit. contest. i. pozrecto libello. iste alie i ꝛte statione cause dabātur iudicibus: vt in auc. de exi. §. sancimus. col. v. z de iudi. §. ne autem labor. col. vi.

d ¶ Consequitur. conditione ex hac lege greca vt subijcit que erat in alio codice: non autem est in eo quez habemus. z patitur actoꝛ hanc penam tripli. siue sine dolo siue cum dolo inseruit. z sic causatiue vel consecutiue dicitur sed nonne etiam causā amittit. vt. C. de plus pet. l. i. Sed certe ibi plus deliquit: quia i certamine negocij cautionem de petitis exegit vnde grauius punitur. vt ar. ff. de offi. pze. diuus.

e ¶ Codice. quem non habemus.

f ¶ Conditicia ler quedam erat que conditicia vocabatur. z sub se quasdam constitutiones habebat vt hic z infra eodem. §. item ex lege conditicia.

g ¶ Furti. facit supza de obli. que ex delic. nasc. §. ex pena.

h ¶ Quod metus. scilicet actio que ex contumacia fit i quadruplū. vt infra eodem. §. item actio. z vsq; ad annum tantum: post annum in simplum. vt. ff. q̄ me. causa. si cum ex. §. i.

i ¶ De pecunia. scilicet actio in factum de calumniatoribus: annalis in quadruplum. et perpetua in simplo. vt. ff. de calum. l. i. in pzincipio. z. §. i. que locum habet si no alicui aliquid vt calumnioſe aliquem veret. datur enim actio in factum ei ob cuius malum data fuit non autem danti. Item danti quando dedit vt sibi negocium sine calumnia non fieret: vt hic. z. ff. de calum. l. i. z. l. generaliter. §. finali.

k ¶ Conditicia. de qua dic vt supza eodem. §. tripli. in fine. §. diximus.

l ¶ Constitutione. quam nō habemus.

m ¶ In quadruplum. cuius quadrupli iure nouo triplum fisco. simplum damnum passo daꝛtur. vt in auē. vt lit. iur. in eroz. §. hec quoq; et peritur per conditionem ex hac lege quam non habemus. cum non sit cautum quo genere actionis agamus. vt. ff. de condi. ex. l. i.

n Cōstitutionis predicte quam non habemus.
o Norma. i. formam. certa. n. erat forma in cōstitutione quā nō habemus
p A reis. i. conuentis. Accursius.
q Omnimodo. de actione furti constat q̄ semp est in duplum. vt hic ꝛ ē. de ob. q̄ ex cōtic. na ſ. ſ. pena aūt. Itē de actione fui corrupti niſi in caſu: vt quando marito i vxorem dat ꝛ ecōtra. vt hic ꝛ. ff. de ſeruo cor. l. doli verbum. ſ. hec actio. ꝛ. l. fi. vel dic omnimodo. ideſt ſiue neget ſiue nō. nō autez. i. omni pſona.
r Depoſiti. alias ē cōdolo depoſiti: ꝛ tē dic actionē cōpoſiti. ppter dolum. nam vtraq; non pōt habere locum ſimul ſcilicz ꝛ de dolo actō ꝛ depoſiti. vt. ff. de dolo. l. i. ſ. i. alias nō eſt de dolo: ꝛ tūc plana eſt littera.
s Duplicantur. ſ. ſi legitimis probationibus non fuerint conuincantur. vt. C. ad. l. aquil. i. cōtra. ꝛ. ff. de iureiur. l. eū q.
t Sed illa. ſ. actio ex teſtamento. ꝛ cōſtrue ſz illa actio ſ. ex teſtamento ſimpli. redditur que. ſ. actio competit de his que. re. ſ. ve. lo. duplicantur.
v Inficiatione. bene dicit inficiatione. qz ſi confitentur nō tenentur: vel ſi iuſiurandum detulerit actori: qz exonerat eū a pbatione. vt. ff. de iureiu. l. eum qui.
x Simſ. caute ponit ſimſ. i. vna cū eis de quibus alias dixi. vt ſupra eo. ſ. quadrupli.
y Reſtituat. vſqz ad diffinitiuā ſniam q̄ intellige de ſcōa ſnia. nā i actōe q̄ me. cā. oue fuerūt ſnie p̄ma de reſtituēda re. alia ō dādo quadruplo ēt re ꝑputāda i eo vt. ff. q̄ me. cā. ſi cū ex. ſ. hic aūt. Sed nūquid vtraq; ē diffinitiua. dic q̄ ſic. qz vtraq; diffinit ꝺtrouerſiā. vt. ff. ō re iu. l. i Aly eē dicūt admonitionē quādā p̄mā ſniaz vt. ff. ō bere. ꝛ fal. ſ. ſigs aī. nā ꝛ ex eo q̄ ꝑ p̄mā ſniam admonetur. et tandiu expectatur qui metum intulit ideo dicit hec actio arbitraria. vt. j. e. ſ. p̄terea.
z Abſoluatur. ſ. a pſtatione quadrupli. Accur.
a Q̄ in ceteris. que numerantur. ſ. e. ſ. quadrupli.
b Actionum. hec eſt gna diuiſio actionū. ſed quare actionū dicit ꝛ nō cōtractuū. ℞. qz gnālius ꝛ pleni⁹ loquitur dicēdo actionū q̄ cōtractuū
c Bone fidei. ſūt. x. y. actiones q̄ numerātur i hoc. ſ. ſe. bōe fidei ſūt. alie aūt oēs ſūt ſtricti iuris. nā q̄cūqz hic nō inuenīs ſtricti iuris eā iudicabo: qz poſito vno de ꝺtrarijs ꝛ oīa alia itelligēda ſūt. vt. ſ. ō his qui ſui vel alie. iu. ſūt. ſ. uideam⁹. Sz quare magis be dicunt bone fidei q̄ alie: nūqd iō qz poſſit eē mala fides i alijs. ℞. nō quia in omni contractu debet bona fides interuenire. vt. C. de act. ꝛ obli. l. bonā fidē. imo ſi iteruenīat dolus i ꝺtractu bone fidei det cāz q̄ ſctui nō valet ipſo iure. vt. ff. de dolo: ꝛ elegāter. i p̄i. Sz in ꝺtractu ſtricti iuris purgatur p actionē vel p exceptionē doli. vt. C. de iuri. ſtip. dolo. Si vō icidit i contractu bonefi. purgat p actionē ex eo ctu. vt. ff. ō ac. ēp. ꝛ vē. l. iul. ſ. fi. vēditor. Sz i ſtricti iuris. de dolo agit vl excipit vt dcūz ē. vt. ff. ō dolo. ꝛ elegāter. ſ. nō ſolum ꝛ. ff. de ✗. ob. ſigs cū aliter. cū ꝑ dolus vbiqz puniat. vel mala fides. ad qd bone fidei iſte dñr. ℞. alie ſtricti iuris dñr: qz nō vēit i eis niſi qō ſtricte exigit nā actionis vñ nō veniunt vſure ex moza i ꝺtractib⁹ ſtricti iuris. vt. ff. ō neg. geſ. l. qz tātūdē. ꝛ. C. ō vſu. l. iij. ꝛ ō ꝺdi. ide. l. i. ſz i ctib⁹ bōe fidei ſic. vt. C. ō act. ꝛ emp. iul. ſ. ex vēdito. ꝛ. ff. de vſur. moza. ſ. i bone fidei. Itē i actiōe ſtricti iuris fructꝰ nō veniūt ex moza ſi petā qō nō fuit meum niſi a tpe litis ꝺteſ. tūc. n. icipiūt venire fructꝰ ex moza. Sed ſi petā qō aliq̄ fuit meū veniunt fructꝰ ex moza. ſecus i bōe fidei iudicijs. vt. ff. ō vſu. videam⁹. ſ. ſi actionē. Itē nō venit. Intereſſe ſi rē dari ē i obligatōe: ſecꝰ ſi rē tradidi vt cū ſit. vt ō v. ob. vbi aī. ſ. fi. l. ſi fundū. ꝛ. ff. ō re iudi. l. ſigs ab allo. ſ. fi. q̄ veniūt i bo. fi. iudicijs. vt. ff. ō act. ꝛ ēp. l. i. i p̄i. Iſta q̄ oia q̄ vicē obtinēt acceſſionū ñ veniunt i ctib⁹ ſtricti iuris: niſi vt dcz ē: nec ob. q̄ veniunt iſta i arbitrarys q̄ ſt ſtricti iuris qz iudicis offō veniūt ñ iuſ actōis. vt. j. e. ſ. ꝑterea. ꝛ. ſ. ſz iſte. i fi. ſz i bo. fi. iuſ actōis veniūt ꝑter vſuras q̄ vēit ex moza offō iudicis. vt. C. depoſiti. l. iij. ꝛ. ff. ō neg. geſ. l. qz tūdē. Itē i bo. fi. veniūt ea ō gbꝰ nec actū nec cogitatū ē: vt rupta ꝛ ceſa ꝛ filia. vt. ff. ō act. ēp. fūdi. ſ. fi rupte. ꝛ. C. ō act. ēp. ꝛ vē. p totū. Itē ex ō ti. notaē q̄dā oria quā dic. vt. j. e. ſ. i bo. fi. ꝑs ō q̄ exuberāti⁹ ꝛ pigui⁹ iudex offīj ſuū ad ea q̄ bo. fi. ff extēdit q̄z i ctib⁹ ſtricti iuris. ꝛ fac. ſ. ō ob. q̄ ex ꝺſe. i fi. ꝛ ſō dñr bo. fi. ꝛ alie ſtricti iuris. o depoſi. hāc actionē dñt q̄dā eē ſtricti iuris i. iij. caſib⁹ q̄ nūerāt. ff. depoſi. l. i. ſ. i. Sz Jo. ō ꝛ dat i duplū ō eū q̄ ꝺpoſitū ſuſcepit ō eo q̄ dolo feēſz i bōe ō fūcti dat i ſimplū. vt i dcō. ſ. al ſp tenet i duplū q̄ ꝺpoſitū ſuſcepit. Et ē rō q̄re plus puniat i p̄dcis iij. caſib⁹ q̄ nuāt. ff. de po. qz gui⁹ ē fidē fallē ei qui ex neceſ-

ſtate depoſit q̄ q ex volūtate. vt. d. l. ſ. merito. Sz nūqd i his caſib⁹ ē bo. fi. Dñt qdā q̄ ñ. ar. ff. ō. pcar. l. i. Nos. ſz dicim⁹ q̄ ſit bo. fi. cū lex nō diſtiguit: necnos diſtiguē debem⁹. e ¶ Pro ſocio. q̄ ē vtrīq; directa ab vtraq; pte, vt. j. ō. pe. te. liti. ſ. ex gb⁹

f ¶ Tutele. ſz cū iſte tā cōtrarie q̄ directe inueniātur: nunqd oēs ſunt bo. fi. Rn. ſic i dubio cū fauoz ſit ex tēdēd⁹ vt. ff. ō li. 2 po. l. cū qdā.

g ¶ Pignoratitia. taz directa q̄ debitozi dat ſoluto debito. vt. ō. qui. more contra ob. ſ. fi. q̄ ō ria q̄ dat creditozi. vt. ff. de pig. act. tutoz. ſ. ōrium

b ¶ Familie. q̄ inter cohere-

cio[c]: tutele[f]: commodati: pignoratitia[g]: fami. herciſcunde[h]: omuni diuidundo[k]: p̄ſcriptis v̄bis: q̄ de[k] eſtimato vel eſtimatione p̄ponitur. et[l] ea que ex[m] pmutatione opetit: 2 hereditatis petitio[n] q̄ quis vſq; adhuc[o] icertū erat: ſiue inter bone fidei iudicia connumeranda hereditatis petitio ſit ſiue non: noſtra tñ inſtitutio[p] apte eaz eſſe bone fidei diſpoſuit. ¶ Fuerat[q] antea 2 rei vxorie actio vna ex bone fidei iudicijs: ſz cū pleni

oꝛez eſſe ex ſtipulatu[r] actionē inuenientes: omne ius qđ res vxoria ante habebat cuz multis diuiſionib⁹ in actionē ex ſtipulatu que de votibus exigendis p̄ponitur trāſtulimus[r] merito rei vxorie actione ſublata ex ſtipulatu: que actio pro ea introducta ē: naturam bone fidei iudicij tantum in exactione dotis meruit[r] vt bone fidei ſit: ſed et tacitaz[u] ei[r] dedimus hypothecam[r]: preferri autē alijs creditozibus[s] i hypotheciſ tē

vt. ff. de preſcrip. ver. l. y. iij. 2. iij. Sed quid de actione in factū. nunquid ē bo. fi. ¶ Rn. quatuoz ſūt genera actionis huius in factum. vnum vt detur ex omni edicto vel interdicto pretoris vbi non dedit pretoz certū actionis nomen. vt infra de interdic. ſ. finali. 2. ff. nau. cau. ſta. l. idem. in princi pio. Secūdo vbi datur in ſubſidium. l. aqui. vt. ō. ad. l. agl. ſ. finali. Tertio vt detur vbicunq; preſcriptis v̄bis actio datur. 2 tunc eadez ē q̄ actio preſcrip. ver. vt. ff. de p̄ſcrip. ver. l. i. in fi. Item quarto dicitur in factum que eſt ex varijs figuris cauſarum. vt. C. de ſacroſan. ec. l. ſancimus. quod quartum genus non poteſt ſub regula comprehendi: ſicut nec moza: vt. ff. ō vſur. moza. i

principio. Nunquid ergo eſt ſtricti iuris ſemper. Rn. ſic. cum hic non inueniam q̄ bo. fi. fit. Sed quidam dicūt q̄ in tertio caſu vbi loco preſcrip. ver. datur: que cōpeteret ex permutatione vel eſtimatione fit bo. fi. quod eſt falſum. quia pro omni contractu vbi certum debetur habet locum certi conditio. ff. ſi cer. pe. certi conditio. 2 tamen nemo dicit aliquam conditionē eſſe bo. fi. Item quid de actione preſcrip. v. que pro pcario datur. Dicūt quidam q̄ bo. fi. ē. vt. ff. de pcario. l. y. ſ. B interdictū. Sed ȝtradico. quia non inuenitur q̄ ſit bo. fi. vt. ff. de precar. l. y. ſ. hoc interdictum.

h ¶ De eſtimato. vt ſi tibi rē meā do 2 eſtimo tibi eā. x. vt aut rē: aut. x. reddas: ſi vo plus vēdas tuuz ſit, 2 tūc periculū accipiētis idiſtincte. vt hic. 2. ff de eſti. ac. l. i. ſi aūt ſic dixi. rem aut eſtimationem reddas: tunc diſtinguatur quis rogauerit. vrrum ego te de vendendo. aut tu me de tradendo: vt ſit periculū rogātis: vt. ff. de preſcrip. v. ſi rogauerit. alias ſi gratuitam. ſ. i:

i ¶ Et ea. ſ. actio preſcriptis verbis.

m ¶ Ex pmutatione. q̄ naſcit re demum ab altera p̄ſecuta. 2 tūc nō ex traditiōe rei ſ; ex pacto dudū appoſito. vt. C. de re. p. l. ex placito. Sed cū iſtis duobus caſibus ſit bo. fi. quero vbi ſtricti iuris erit. Rn. vbi datur ex pacto icōtinēti appoſito q̄ veniat. vt. ff. de pac. l. iuriſgēti. ſ. ſz cum nulla 2. ſ. qn imo 2 eſt rō qz nō inuenio q̄ ſit bo. fi. niſi i duob⁹ caſib⁹. Itē i ōctib⁹ trib⁹ inoiat; do vt facias: facio vt facias 2 i ctō de q̄ dixim⁹: do vt des: qō ē pmutatio. In primis enim duobus p̄ſcriptis v̄bis actio eſt ſtricti iuris. ſed in tertio ē bo. fi. vt hic of. In quarto ōctu inoiato. ſ. facio vt des: de dolo agit p̄ſcriptis v̄bis: vt. ff. de p̄ſcrip. v. nālis. ſ. at cū facias vt des. Itē in omni contractu vbi ē icertū ō nomine actionis hz locū hec actio: 2 eſt ſtricti iuris

n ¶ Petitio. que datur contra poſſidentem p̄ herede vel poſſeſſore. vt. ff. de pet. here. l. regulariter. 2. l. ſe. et l. q̄ interrogatus.

o ¶ Adhuc. i. vſq; ad tpa huius. l. vel noſtre conſtituti onis: de qua ſtatim memoriam facit.

p ¶ Conſtitutio. vt. C. de pe. here. l. fi. in fi.

q ¶ Fuerat. 2 rei vx. ac. nomē erat actiōis. vl dic q̄ factum denotat. i. rem ipſā vxoriā. vl qz p re vxoris cōpetebat ſoluto mrimonio. r ¶ Ex ſtipłatu. q̄ ſit p dote dat. s ¶ Trāſtulim⁹. vt. C. ō rei vx. ac. l. i. i pri. 2 cōpetit hec actio ex ſtipłatu ſiue marito vt ei dos det ſiue vxori vl p̄ri ei⁹ vt reſtituat 2 ſiue vtrīr fuerit interpoſita ſtipłatio ſiue ñ: tñ ſp creditē tacite 2 vtrīr iteruēire vt. C. ō rei vx. ac. ſ. i. nā 2 al⁹ itelligit ſtipłatio tacita vbi nō ē. vt. ff. ō adop. bis v̄bis. 2. ff. ficui pluſq̄ p. l. fal. l. y. ſ. itē sciēdū. t ¶ Meruit. ſ. actio ex ſtipłatu. vt hic et. C. de rei vxo. ac. l. vnica. ſ. ſz ñ ignoram⁹. al. n. ſtricti iuris ē cum non inueniat bo. fi. vt ſ. e. ſ. actionum.

u ¶ Tacitam. ſ. actionem hypothecariam.

r ¶ Et. i. actio ex ſtipłatu vel mulieri. y ¶ Hypothecā. ſ. ex vtraq; pte: ſiue ex pte mulieris ad repetēdā dotē: ſiue ex pte viri ad petendā eā. ſēp. n. ſūt ibi tacite hypothece. vt. C. ō rei vx. ac. l. vnica. ſ. i. z ¶ Creditozib⁹. Sz nūqd oib⁹ idiſtincte. Rn. ſz. M. ſic ſiue p̄mi

bẽant pignus vel hypothecã exp̃essũ: siue nõ. Sz hec opi. nõ valet qz lex distinguit. vt. C. õ iure do. l. vbi. Itẽ fiscus z mulier pari passu ambulãt. vt. C. de priuil. fisc. l. cũis. z fiscus nõ p̃fert habẽtib⁹ exp̃ssã. vt. ff. q po. i pig. ba. si pign⁹. ergo nec mulier. Scõa ẽ opi. vt distinguat inter pignus. s. traditũ z hypothecam. s. non traditam. p̃imo casu non p̃feratur mulier. ꝟo sic. vt arg. ff. q. ca. ta. pig. õ. l. penul. Sed z hãc reprobo p id qõ est ē. e. ℣. inter pignus. Tertia ẽ opi. ℞m. ℣ z Jo. z Az. vt hñtib⁹ tacitã hypothecam p̃feratur: non autez habentibus exp̃ssas: ler eni suũ priuilegiũ qõ dederat p̃mis eis adimere p̃sumitur pp mulierem: nõ aũt id priuilegiũ qõ quis sibi adquisierit. z hoc caute ꝑbaf p verba. l. C. q. po. i pig. ba. l. fi. ibi. Licet anteriozis tpis priuilegio sint vallati ꝛc.

censuimus cũ[a] ipsa mulier õ dote sua expiatur: cuius solius[b] prudentia hec[c] iduximꝰ.

¶ Jn bone fidei autẽ iudicijs libera potestas p̃mitti videtur iudici ex bono z equo estimãdi q̃tũ actori restituiꝺ debeat: in[e] quo z illud obtinetur: vt si quid inuicez p̃stare actorez oporteat: eo cõpẽsato[f] in reliquum is cuz quo actũ est debeat condẽnari. ¶ Sed z istricti iuris iudicijs ex rescripto diui Marci opposita doli[g] mali exceptione cõpensatio inducebaꝫ: sed nostra constitutio easdez compẽsatiões que iure aperto[h] nituntur latius introduxit: vt actiones ipso[k] iure minuantur: siue in rez siue[m] psonales siue alias quascunq; excepta sola depositi[n] actiõe: cui aliquid cõpensationis nomine opponi

a ¶ Lũ ipsa. uis faciẽda ẽ in eo qõ dicit ipsa. nã alius nõ admittit ad tale priuilegiũ agens p̃ dote etiam heres mulieris. vt. C. de priui. dot. l. i. nisi sit de suis heredibus. i. de filijs z alijs descẽdẽtib⁹ mulieris. C. qui. po. i pig. ba. l. fi. Sz nũquid p̃curatoꝛi mulieris datur hoc priuilegiũ. ℞n. fic. vt. ff. so. ma. alia. z. ff. de p̃cu. l. si minoꝛ. ℣. qm̃. Itẽ qõ hic dicit de dote sua. ió dicit qz aliud ẽ i dona. pp nup. nam in ea nõ bẽt hoc priuilegiũ. vt. C. q po. in pi. ba. l. fi. in fi. Sed qñ mulier pot̃ ex piri de dote. ℞. so. ma nõ p̃tius nisi maritus ad inopiam ꝟgat. vt. ff. de iu. do. l. vbi. z. ff. so. ma. l. si constante. in p̃in. z hoc siue ipa dederit dotez siue alius extraneus: qui tamen non fuit pactus de ea sibi reddenda. quo casu sibi nõ mulieri dareꝫ. vt. C. de rei vx. act. ℣. accedit. si aũt pater mulieris dederit dotẽ. p̃si actio z filio simul dabiꝫ: imo aliquãtulũ hz plus pater qui agit z filia semp̃ credit ꝺsentire nisi habeat iustam cãm õdicendi z ꝺdicat. vt. ff. so. ma. l. y. ℣. fi. z. l. nõ solũ. z hanc dotẽ itegrã hz ꝟuare p̃ filia nisi clãde. i. tempestate vel vi suũ fuerit p̃moniũ diminutuz. vt in auc. de equali. do. ℣. qz ℣o oĩa. col. vy. Sed nũqd patri hoc priuilegiũ dabiꝫ: vr̃ q nõ: quia sua actione agit. vt. ff. so. ma. l. y. ℣. volũtate. Ecõtra q̃ sic videt: qz p hoc filie ꝑuidetur: cum pater hanc referuare cogitur filie. z hoc vez puto vt hic dicit. Luius p̃uidentia ꝛc. Azo.

b ¶ Solius. s. mulieris.

c ¶ Hec iuxim⁹. s. vt ultius p̃feratur.

d ¶ Restitui large accipe: siue p dãdo siue p restituendo. vt. ff. de ℣. sig. l. ℣bum reddendi. z hoc itelligas siue in ꝟuris ex mora. vt. ff. de vsur. mora. ℣. in bo. fi. siue itereſſe agẽtis. vt. ℞. de ob. ex ꝺsen. in fi.

e ¶ In quo. s. officio iudicis. ¶ Oporteat. s. reo.

f ¶ Cõpensatio. s. opposita exceptione opẽsationis tm̃.

g ¶ Doli mali. q exceptio ió dabaꝫ. qz dolo facit qui petit quod restituturꝰ ẽ. vt. ff. de excep. doli. l. dolo. Et ita no. q̃tum ad effectum nulla est dña sed ad ℣ba vel rigore iuris.

¶ Cõstitutio. vt. C. de ꝺpẽ. l. fi.

b ¶ Aperto. i. vbi q̃titas hinc inde deberi. nã spẽs ad spẽm vel spẽi ad q̃titatẽ: vel q̃titatis ad quantitatẽ. si est q̃titas vt spes: nõ fit ꝺpensatio qz non patet iure apto. vt. ff. de pig. acti. si ꝺuenerit. i. ℞. z. ff. de ꝺdi. ide. si nõ soz. ℣. si cẽtũ. z de ꝺpen. in re. do. fa. l. qõ dñ. z. l. fi. z. ff. de pecul. l. si crediꝺtoz. ℣. i. Sz non ne statim hic subiecit q̃ actioni in rem pot̃ obiici ꝺpensatio ergo vt fieri õ specie ad q̃titatez. Sed dic q̃ fit rei vẽ. qñ re nõ restituta iuraꝫ in litẽ vel i verã estimatiõnẽ. vt. ff. de rei ven. qui restituere. Itẽ qd si hinc inde debitũ est in genere: vt debeo tibi boiez z tu mihi boiez. ℞. fit ꝺpẽsatio. vt. ff. si pꝺ bñ. pe. l. i. ℣. itẽ cũ me. z. ff. de bñ. insti. q nõ militabat. i. ℞. z. ff. de. le. y. vnũ ex fa. ℣. sed si vno. Itẽ qd si ab vna parte debitum est confessatum: ab altero negatum. ℞. nõ patet aperto iure: vnde nõ fit compẽsatio. vt. C. de compen. l. fi. ℣. penul.

i ¶ Ut actiones accusatiui casus est.

k ¶ Ipso iure. adeo vt dixerũt qdam. nõ est necesse voce hois opponi ꝺpẽsationẽ vt hic. Sed certe imo ẽ necessariũ vt opponaf: qõ ꝺbo trib⁹ rõib⁹ nã fideiussoꝛ ꝺuentus eligit i quã cãm ꝺpenset vt vel qõ sibi vel qõ reo debeaf ꝺpensari. que electio sibi nõ dareꝫ si ius ꝺpensaret. vt. ff. de ꝺpẽ. si quid: Itẽ z reus ꝺuentus eligit. in quã cãm ꝺpensari si debeat ex pluribus causis. vt. ff. de ꝺpen. l. q̃ labeo. Itẽ lex dicit eũ male agere cui obiici pot̃ ꝺpẽsatio vt. ff. de ꝺpen. l. vez. Sz qui male agit hz actionem Sz elidit exceptione. vt. ff. qñ di. vsufr. le. ce. l. i. i fi. Sz ℣m hanc opi. qd adiicitur in actõe istricti iuris ad id qõ erat obligatus. ℞. qz doli mali tm̃ obiciebaf exceptio. sed nũc etiaz ꝺpẽsationis exceptio opponitur. vt hic. z. j. e. ℣. penul. z nihilominꝰ doli. cũ generalis sit. vt. ff. de excep. doli. l. y. ℣. z generaliter.

l ¶ Minuant. s. compensationes.

m ¶ Siue alias. s. actiones vt mixtas. que sũt. iiij. vt. ℞. e. ℣. quedã actiões. Itẽ pſecutio fideicõ. Itez offõ iudicis: z filia q actiones sũt largissime accepto vocabulo. vt. ff. de actio. z obli. l. actionis verbo. vnde z petitiones cautionum occasione damni infecti ꝺpẽsatur. vt. ff. de dam. infec. l. i. z. l. figu. ℣. siquis quia.

n ¶ Depositi. quod tu intelligaf quando pecunia ñ signata est depositaꝫ quo casu etiam aliam similẽ reddere poteſt. vt. ff. de depositi. l. lucius. z. l. die ipõ. ℣. i. si aũt esset dispositio facta in specie vel i pecunia vt in specie qõ esse pot̃. ff. de. l. i. plane. ℣. sed h

ita. tūc etiā alia rōe nō obijcietur ꝓpēsatio: qz i spē nō fit compēsatio. Itē qō hic dicit i actione depositi. idē dicūt gdā i actōe omodati. vt. C. omodati. .l. sub ptextu. Sed certe imo ē ibi rō qz i specie fieret. nā solet ipēs omodant nō ḡtitates: niſi ḡtitas vt ſpēs omodentur. vt. ff. omo. .l. iij. .ſ. fi. Item ceſſat alias cōpenſatio vt qñ ꝓ violētiā mihi rem abſtuliſti vt. C. de ꝓpē. l. fi. i fi. Itē et fiſco nō opponit i qbuſdā caſib⁹ qs dic. vt. ff. de iur. fiſ. auferē. .ſ. q ꝓpēſatiōnē. Itē i curatore q fraudauit publicā ānonā vt. ff. de ꝓpen. ob negocium.

o Defraudet Sed nōne hec rō vbiqz pōt habere locū. R. ñ ita: qz ſi reſtitutio denegatur ē dolus. vt. ff. mā. ſi ꝓcuratorē. ſ. dolo Itē depoſitari⁹ de dolo tm̄ alias tenet. vnde ſi hic magis grauetur nō ē mirū. vt. ar. ff. de iureiu. eum qui. in prin.

p Preterea arbitrarias. Sed nūqd ſūt bone fidei vel ſtricti iuris. R. ſident qdā ꝙ bone fidei ſūt qz i iudicis arbitrio ſūt. vt. j. ꝓxi. ſ. i fi. r. ſ. e ſ. in bone fi. iud. Sed hoc nō valet qz offi. iudi. qō i bo. fi. iud. venit eſt iuſ actiōis. ſed hoc quod ē i arbitrarijs merū ē. r in iudice tm̄ ē. vt. ff. de eo qō certo lo. l. i bo. fi. Alij dicūt ꝙ nec ſūt bo. fi. nec ſtricti iuris. imo ē tertia ſpēs ad illā diuiſionē que eſt ſ. e. .ſ. actionū r facit ꝓ eis. ff. de i litē iurā. l. videam⁹ .ſ. plane. ff. ō vſur. l. i fideic. ſ. i his. hāc ēt reprobat qz dicta diuiſio ē pfecta r imediata. Alij dicunt qō verius eſt ꝙ ſint ſtricti iur. cū bone fidei nō inueniantur. vt. ſ. e. ſ. actionem.

q Ex arbitrio. bene dicit ex arbitrio. nec enī obligat⁹ ē rē reſtituē vl̄ ſiſte qd facē qō ꝓmpte dices eē vez i actōe i rē. i pſoalib⁹ aūt r arbitrarijs q̄ ß enumerāt dices ꝙ ibi exhibitio vl̄ reſtitutio fit i obligatione: pena tm̄. i. intereſſe. vl̄ ḡtm in litē iuratū ē ñ niſi ꝓ offm̄ iudicis preſtat: r ideo arbitrarie dñr.

r Reſtituat. vt i rei vē. q̄ eſt arbitraria cū primo rem reſtituēdo liberet. alias iudicis arbitrio i litē iurat. vt. ff. de i litē iurā. l. i actione. r. ff. de rei ven. .l. qui r. ſtituere. vl̄ hypothecaria. vt. j. ꝓxi. ſ. vbi hec oia exēpla diligētius dicuntur.

ſ Vel exhibeat. cū ad exhibendū agitur.

t Vel ſoluat. ſ. cū certo loco ſoluēdū eſt.

v Vel noxali. cū noxaliter agitur.

x Dedat. i. det.

y Cōdēnari. diuerſis mōis fiet cōdēnatio ſicut diuerſe ſūt iſte arbitrarie, vt dicem⁹. j. ꝓxi. ſ. in fi.

ſatis impiū eē credidim⁹: ne ſub ptextu openſationis depoſitarius rez quis exactiōe defraudetur⁰. Preterea⁰ qſdam actiones arbitrarias. i. ex arbitrio⁹ iudicis pendentes appellamus in qbus niſi arbitrio iudicis is cum quo agit actori ſatisfaciat: veluti rem reſtituat⁷ vl̄ exhibeat⁷ vel ſoluat⁷: vel ex noxali⁸ cā ſeruum dedat⁸: cōdēnari⁹ debeat: ſed³ iſte actiones tam in rem⁴ q̄ in perſonā inueniuntur. In rem veluti publi-

z Sed iſte actiones. ſ. arbitrarie.

a In rem. ſ. ſeparatim. nam vna r eadem actio nō pōt in rem r in perſonā eſſe niſi in quatuor caſibus mixtis vt. ſ. e. ſ. quedam ac.

b Publiciana. de qua habes. ſ. e. ſ. alic:

c Seruiana. ſ bis duabus ſpecieb⁹ habes. ſ. e. ſ. ſeruiana

d In perſonam. li cet ſit in perſonam: vt hic tamen in rez eſt ſcripta. vt. ff. ꝙ me. cauſa. l. metum .ſ. animaduertendum. alias cuz aūt. r de hac dic. vt. ſ. e. .ſ. itē actō.

e De eo dolo. actio de dolo eſt arbitraria vt hic. quod eſt ideo. quia liberatur doloſus verum iter eſſe preſtando ſi reſtituere non poſſit: alias iudicis officio iuratur in litem vt

ciana[b]: ſeruiana[c]: de reb⁹ coloni: quaſi ſeruiana: que etiā hypothecaria vocat. In perſonaz⁹ veluti quibus de[c] eo agitur quod ui aut metus cauſa: aut dolo malo factum eſt. Itez[f] cum id quod certo loco promiſſum[g] eſt petitur.

Ad exhibenduz q̄q̄ actio ex arbitrio iudicis pēdet: In his enim actionibus[h] r ceteris ſimilibus[i] pmittitur iudici ex bono r equo ſm̄ cuiuſq̄ rei de qua actuz eſt naturaz[k] eſtimare quēadmoduz acto-

.ff. de dolo. l. arbi. in prin.

f Item certo loco. ſcilicet pecunia petitur.

g Promiſſum. idē ēt ſi legatū ſit relictum certo loco dandum. r idem ſi mutuū ſit datum certo loco reddendum. nam bis tribus caſibus locum habet certi conditio arbitraria. ſcilicet in promiſſione r legato r mutuo: r alias nō vt. ff. de eo ꝙ certo loco. l. y. ſ. hoc autē. r. l. ſi heres. r. l. aut. Et quod hic dicitur petitur. ſcilicet aliter q̄ vbi fuerit pmiſſum dari: r venit i ea vtilitas tam agentis q̄ rei. vt. j. eodem. ſ. loco.

h Actionibus. ſ. pſonalibus r arbitrarijs.

i Similibus. ſ. in rem: r ſūt decem de quibus dixerat ſupra. Vel dic ꝙ alie ſunt arbitrarie que hic non numerantur: vt ecce actio in factum que datur contra nautam: cauponem ſtabularium. vt. ff. nau. cau. ſta. l. i. in principio. ſed quidam dicunt eā nō eſſe arbitrariaz qe ibi non feruntur ſententie due. Item eſt actio in factū q̄ daſ ō publicianū. vt. ff. de publi. l. i. i principio. Item actio finium regū. ff. fi. regū. l. y. i fi. r. l. iij. Item actio redibitoria. vt. ff. de edili. edi. l. redibitoria. Itē actio ex ſtipulatu que ꝓ pote repetēda daſ. vt. ff. ſo. ma. l. ſi filiuſſa. ſ. maritū. Sed certe iſto caſu. nō ideo iuratur in litem quia arbitraria ſit ſed quia bone fidei ſit. vt ſ eo. ſ. fuerat. Item actio rerum amotaz eſt arbitraria vt. ff. rez amo. ſi cum vos. in fine.

k Naturam. ideſt bonitarem vt dicunt quidam: vel melius. i. ſm̄ nām actionis arbitrarie que intenditur nam triplex poteſt modus cōdemnationis deprehēdi in arbitrarijs. vt oue ſententie ferantur: prima de reſtituenda re r niſi reſtituatur fiat condemnatio in penam: vel intereſſe per delationem iuriſiurandi in litē. vt patet in actione ꝙ me. cauſa. r in actione de dolo r rei ven. r actione ad exhibendum. r ſimilibus. Et alius eſt modus vt vna feratur ſententia: r in ea ſtatim intereſſe conſideratur: vt quando certo loco aliquid dā-

dū est: z hoc i ista sola. Tertius modus ē vt nō i q̄tita-
te ordēnationis fiat arbitriū: sed i q̄litate vt i actiōe no
xali i qua arbitratur iudex an liberetur dādo seruū p
noxa. qđ ē q̄n dño ignorante. vl̄ pbibē nō valēte deligt
al̄ isolidū tenetur. vt. ff. de noxa. l. y. i pn̄. z l. i delictis
in pncipio. Accur.

l Satisfieri. Sed nōne hoc idez in bo. fi. iudicys fit. R. q̄ triplex ē officiū: pri mū qđ obtinet actionis vicem. p quod offm̄ petunt salaria aduocator z restitutiones maior z minor. vt. ff. ō mino. l. q̄ si minor. §. fi. Aliud est qđ bone fidei actōibus iberet: qđ iure actionis venit vt. ff. ō eo qđ certo loco. l. in bone fidei z vna cū actione perit. vt. C. de posit. l. iiy. Tertiū ē qđ iberet actionib⁹ stricti iuris quibusdā. s. arbitrarys. z hoc ex solo motu iudicis descēdit. vt quasi liberus sit hoc facere. sed in actionibus bone fi. astringit ad ß. Itez i actiōib⁹ bo. fi. vna fertur snia: in his ār plerūq; due vt modo diligēter notauimus. Accursius.

m Curare possibile. hoc ideo dicit: qz iterdum nō pōt certā ferre snia; qđ. n. si homo i genere p̄missus petitur. vel subalternatione: puta stichum aut pāphilū: aut damnū emēdari. vl̄ suū p noxa dari. certe iudici nō ē possibile ferre certā snīam. qz natura actionis nō patit. vt. j. de offi. iudi. i pn̄. Idē dico i here. petam sicut sufficit i libello ponere vniuersaliter. ita z i snia puta si pnūcio te hēdem extitisse vt ex asse vl̄ ex semisse. z iō tibi hēditatē restituēdā.

n Pecunie. s. cū pecunia petit. vt. ff. de pe. he. l. ñ pñt.

o Uel rei. qñ alia res petit que i q̄titate ōsistat vel ñ z hoc si certū ē petitū al̄. n. nō tenet snia: nisi aliq̄ pars actor res certa scripta iueniat. vt. C. ō sē. q̄ fine cer. quā. l. hec snia. si aūt ē icertū aut certificari pōt. vt si peto interesse qđ debet cozā iudice pbari z ōduci ad certitudinē. vt. C. de sē. q̄ p eo q̄ interest. l. vna. §. y. z tūc locū hēt hic. §. aut nō pōt deduci i certitudinē. vt in hoc genere l̄r petito z sit hēd⁹ q̄ mō dixim⁹: z tūc ñ hz locū. §. iste

p Ferat. z i scriptis. vt. C. de sen. ex peri. reci. l. fi. nisi i quatuor casibus. vt i auc. de mā. pn̄. §. si tibi. z i auc. vt

iudi. sine quoquo suff. §. necessitatē. z i auc. vt cle. apud ppz. i. e. cō. §. i. q

q De icerta. vt ō interesse.

r Sigs. sua itētione. i. libello vbi erat itētio sua.

s Cōplexus. ēt tpe. vt. ff. de lib. le. l. non solū. §. i. z. §. fi. nā plus q̄tuor mōis dr. vt. j. pxi. §. z in oib⁹ bis locum habet. §. iste.

t Amittebat. fa. j. de excep. §. tempozales z qđ hic dicit i pnāto. idem erat in fisco. vt. C. de iu. fis. l. iu stas. li. x.

v huic minori. xxv. annis.

x Cognita. bene dicit cā cognita. nā oēs i integrū restitui ere cā cognita permittuntur. vt. ff. de in ite. re. l. nō oēs.

y Iuuētute. i. facilitate sua iō multo magis si dolo aduersary. vt. ff. de mi no: l. i. z. ff. de i inte. re. l. i.

z Cōstantissim⁹. qz errauit in facto in quo pzudentissimi fallūtur. vt. ff. de iu. z fac. ign. l. y.

z Quibus. s. codicillis.

a Quibusdā. s. legatarys p

rī satisfieri oporteat. Curare m ăt oz iudex vt omnim ō quantuz possibile ei sit certe pecunie n vel o rei sententiā ferat p: etiaz si de incerta q quātitate apud eum actum est. Si quis r agens in intentione sua plus complexus s fuerit q̄ ad eum pertinebat: a causa cadebat. i. rem amittebat t nec facile in integrum restituebat a pretore: nisi minor erat. xxv. ānis huic v enī sicut in alijs causis cā cognita x suc currebat: si lapsus iuuentute y fuerat: ita ei in hac cā succurri solitus erat. Sane si taz magna causa iusti errozis interueniebat: vt etiā ōstantissimus z quisq̄ labi posset ēt maiori. xxv. succurrebatur: veluti siqs totus legatū petierit: post deinde prolati fuerint codicilli: q bus z aut pars legati adempta sit: aut q busdā a alijs legata data sint: que efficiebāt vt plus petisse vi

derē petitor q̄s dodrantem: atq; ī lege falcidia legata minuebāt b. Plus c autem q̄tuor modis petitur: re: tempore: loco: causa. Re: veluti si qs p decem aureis q ei debebāt. xx. petierit: aut si is cuius ex parte res ē totaz eā vl̄ maiorez partez esse suaz intēderit. Tempore d veluti si quis ante diem vl̄ ante ōditionem petierit q̄ ratione eū qui tardius soluit q̄s soluere deberet: minus soluere intelligitur: eadez q̄ ratione q pre mature petit plus petere e ui detur. Loco f plus petit̄ veluti cuz quis certo loco si bi id qđ stipulatus est alio loco petit sine ōmemoratione illius loci in quo sibi dari stipulatus est. verbi gratia: si is qui ita stipulatus fuerit: Ephesi dare spondes: rome pure intendat dari sibi oportere. Ideo aūt plus petere intelligit: qa vtilitatē quaz

ter ea que sibi in testamēto relicta sūt.

b Minuebāt. nā tot erāt legata vt lex falcidia locū hēret. i. oportebat vt legata defalcarent ad hoc vt haberet heres falcidiā: qz dodrantē excedebāt vñ hēs dz detrah. ē falci. vt. §. ad. l. fal. §. primo.

c Plus aūt. vt oīb⁹ his mōis a cā videat cadere iure antiq̄. vñ vsus. Plus petit cā tpe req̄s loco.

d Tpe. rōne. a sili p ōrīū. e Petē. vt hic. z. §. de fideicō. §. nō solū. f Loco ōmemoratiōe. i. sine vtilitate rei debit̄ vel interesse rei. nā ē habēda eius vtilitas si sua interfuit i loco destinato poti⁹ cōuenirī. Uel dic ōmemorat⁹. i. mētionē de ipo loco nā ipz locū vbi erat faciēda solutio i libello ponere dz sic: peto. x. vt mihi soluas hic vl̄ vbi soluē pro misisti vt hic. z. ff. ō eo q̄ certo loco. l. y. §. fi. p⁹ hec nisi soluat poterit. eū ouenire vbicūq; voluerit oū mō quētus hēat ibi foz: non al̄. vt. ff. ō iu. l. hēs absēs. i fi. ß pla. dicit q̄ si vbicūq; poterat eū ouenī-

re p̄t: etiā ibi vbi nō hēat foz. ꝛ ē p eo. ff. de iudi. l. eū g. ꝛ. ff. ō osti. pe. si duo. §. sz ꝛ certo. Sz certe qō dict' legib⁹ oī vt qlz loco possit ouenire: vez ē idoneo: vbi cōuentus hēat foz. vt ar. ff. de mu. ꝛ bo. l. vt gradatiz. §. i. g

b ¶ Arbitraria .i. vtil' certi odi tio ex stipłatu: vt stipłatio iā cessit vt ꝺ fuit. vł vtil' certi cō ditio ex mutuo vbi mutuū erat datū certo loco reddēdū. vel vtilis actio ex testō vbi legatū ē oandū certo loco: nec. n. ē ꝓpriū nomē actiōis. vt. ff. ō eo q̄ cer. lo. l. y. §. hec aūt acto ꝛ. l. si heres ꝛ. l. aut si mutua.

i ¶ Proponit. .i. tribuit vt data tur. vt. ff. de eo q̄ certo loco. l. si ephesi.

k ¶ Promissori. sed actoris vtilitas attenditur ꝛ vtriusq; vtilitas simł attēdit. vt. ff. ō eo q̄ certo loco da. op. l. y. i. fin.

l ¶ Pura .i. non bita mētiōe vł rōne loci vbi erat faciēda solutio vt dixim⁹ ē. eo. §.

m ¶ Qui cā. hāc cāz electionē iā vocabat.

n ¶ Electio nisi cū vnū iā iteryt tūc alter q̄ō supest p̄stabit. vt ff. ō eo q̄ cēto loco. l. ñ vtiq;. ꝛ fac ad hūc. §. ff. ō iure do. l. plerūq; i fi.

o ¶ Qui ḡ eripit. i. eripe vł.

p Fac. i. facē vł. q ex stipłatu ꝺ mō ꝓponēda. vt oī ꝺ. r ¶ Preterea, babeꝛet pzomissor: si Ephesi soluꝛeꝛet admittit⁸ ei pura intentione pp quaz causaz alio loco petēti arbitraria⁹ actio ꝓponitur¹ in qua. s. rō habeꝛ vtilitatis que ꝓmissozi⁸ competitura fuisset si illo loco soluꝛeꝛet quo se soluturū spopōdit. ¶ Que vtilitas plerūq; in mercibus maxime inuenitur: velut i vino oleo: frumento: q̄ p singulas: regiones diuersa brit pꝛecia: Sed ꝛ pecunie numerate nō in omnibus regionibus sub eisdē vsuris fenerātur. si quis tñ Ephesi petat. i. eo loco petat quo vt sibi deꝛ stipulat⁹ ē: pura¹ actione agit recte. Jdq; ēt ꝓz monstrat. s. quia vtilitas soluendi salua est pzomissozi.

¶ Huic autē g loco plus petere intelligitur ꝓmus est is g^m cā plus petit: vt ecce si ḡs ita a te stipuleꝛ: hoiem stichuz aut decez aureos dare spondes: deinde alterutruz petat: velut hominez tm̄: aut decē aureos. tm̄ ideo aūt amplius petere intelligitur: qa in eo genere stipulationis ꝓmissozis est electio" vtruz pecuniā an hominē soluere malit g igitur pecuniā tm̄ vł hominē tm̄ sibi dare oportere intēdit: eripit° electionē aduersario: ꝛ eo mō suam quidem cōditionem meliozem facit[p] aduersarij vero sui deteriozem qua de cā talis in ea re ꝓdita est actio vt si quis intēdat hominez stichum aut aureos decez sibi oportere dare. i. eodez modo petere quo stipulatus est. ¶ Preterea[r] siquis generaliter hominem stipulatus sit: ꝛ specialiter stichum petat: aut generaliter vinuz stipulatus sit: ꝛ specialiter cāpanuz petat: aut generaliter purpurā stipulat⁹ sit: deinde specialiter tyriaz petat plus petere intelligit: qz electionez aduersario tollit[s] cui stipulationis iure liberuz fuit aliud soluere cū q̄ō peteretur. gn etiā lz vilissimuz sit q̄ ḡs petat: nihilomin⁹ plus petere intelligit: qz sepe accidit vt ꝓmissozi facilius sit illud soluere q̄ maiozis pꝛecij[t] eēt. ¶ Sz bec" gdē ātea in vsu fuerāt: postea vo lex zenoniana[x] ꝛ nra rez coartauit: ꝛ si qdem tpe plus fuerit petituz qd statui opz zenonis diue memozie loquit̄ ostitutio[y]. fin aūt quātitate[z] vł alio mō[a] plus fuerit petitū omne siq̄ forte dānū ex hac causa acciderit ei otra quē plus petitum fuerit: commissa tripli ꝺēnatione sicut supza diximus[b] puniat[c]. ¶ Si minus[d] in intentione ꝺplexus fuerit actoꝛ q̄ ad eum pertinet: velut si cum ei decem aurei deberentur quinque sibi dari oportere intenderit: aut si cum totus fundus eius esset partem dimidiam suam esse petierit: sine periculo agit.

¶ In reliquum vero nihilominus iudex aduersarium in

ß ē aliō exēplū q̄ꝛ cā plus petat. s.

t ¶ Precy. fa. ad ß. ff. lo. itē q̄rit. §. i. ꝛ. ff. ō odi. ꝛ demō. q̄ō traditū ē. ꝛ. l. se. ꝛ. ff. de i diē adiec. l. si vēditor. §. sz si neutra. ꝛ. ff. ō vsu. ꝛ ha. l. fi. ꝛ. ff. ō vsufr. hacten⁹. §. fi. ꝛ. l. se. v ¶ Sz hec qdē. s. q̄ dixim⁹. vt plus petēdo cadat a ꝛ ota cā. vt. §. e. §. si ḡs agens.

x ¶ Zenoniana. s. greca quā nō habemus

¶ Et nra .s. greca quā nō habemus.

y ¶ Lōstō. s. greca vt dixim⁹ cui⁹ sīa est vt tps ꝺbeat ꝺupli cari ꝺuēto ꝛ expese oēs sibi restitui. vt j. ō exce. §. hodie āt

z ¶ Quātitate. ꝛ fic re

a ¶ Mō. i. loco vł cā vt. §. §. plus aūt.

b ¶ Dixim⁹. vt. §. e. §. tripli. ꝛ ibi huius nre ostōnis grece sē tētia recitat. lz fi nō solū petyt: sz ēt cautionez exegit p⁹ lit. ꝺtest. amittit ōbitū etiā hodie. vt. C. de płs pe. l. i. q̄ē huic §. si añ litē ꝺtest. pētēt ñ punitur: qz nō petit sed petere vult vt. ff. rem. rap. ba. l. amplius non peti. ꝛ in dicta. l. de plus peti. l. i.

c ¶ Puniatur. scilicet conditione ex. l. illa greca. cuius effectum habuimus. supza eodem. §. tripli. ꝛ in hoc. §. plus autem.

d ¶ Si minus. intentione. scilicet in libello intentionis: ꝛ hoc per errozem. si enim scienter donare pzesumitur scōz quosdam. Sed contra puto q̄ nunq̄ donare pzesumatur niſi tunc quādo traditio fieret ab eo q̄ donare pzesumitur vt. ff. de reg. iu. l. cuius per errozez. hic aūt nō erat datio lz quedam abstinentia: vnde siue sciat de reliquo qui agit siue non: tempoze cepti iudicij locum habet. §. iste.

a Judicio.i.qñcūq; aſi ſniam reliquū petierit ſine noua ꝓteſtatione ſm quoſdā vt hic dī ⁊ hoc ꝓpter duas rões falſas. vna q; pōt emēdare libellū qñcūq; ante ſē ſententiam vt dicūt: ⁊ ē ꝓ eis. ff. de nox. i delictis. §. ſi detracta ⁊ ſic intelligūt. C. de eden. edita. Altera rō ē: quia ſm eos ēt ſi non petat vt ꝓbet ℔ actor tñ iudex ſi ſcit debz ſm ſuā cōſcientiam ꝺēnare reū. ⁊ eſt ꝓ eis ad hāc rōnez. ff. fini. reg. l. ſi irruptione. §. ad offm̄. ⁊ in hac ſnia fuit dñs. Sed certe hz Jo. poſitū ē falſū: ⁊ due rationes male. nā non ꝑt qs imutare libellum niſi vſq; ad lit. ꝓteſ. nec etiā hodie poſt datū libellum: q; ſic dicit auc. qō nō bz neceſſe i primo libello lite ꝓteſtata pſiſtere. vt i auc. de libel. §. oēz. col. viij. Itē q; nō videt in iudiciū veniſſe qō pōt. cōteſ. ꝓtingit. vt. ff. de iudi. l. ñ pōt. et. ff. de exep. rei iudi. cū querit. ⁊ l. egi. nec ob. qō ℔ dī ⁊ qō dic eodē iudicio. nā ſic dic. i. cozā eo iudice ⁊ ab eodē actore ⁊ reo. nā ⁊ ꝓp hāc cāz. ſ. ꝓp idētitatem ꝑſonaruz ēt vbi ꝓcſus aliud petitur: tñ dī iudiciū idē. vt. j. ꝓx. §. Itē nō ob. ff. de noxa. in delictis. §. ſi detracta. q; ibi ex eadē cauſa ⁊ eadē actione ⁊ ad idē agebat. hz eſſet varia tio in quodā beneficio qō dñs hz p. l. vt dñs poſſet ꝓnoxa. dare. vt j. de nox. ac. §. ſſima. ⁊. ff. de re iudi. miſef. §. i. Itē alia rō nō ē bona. q; nō ſm ſcientiam. ſed ſm allegata debet iudex iudicare ⁊ ꝓnunciare. vt. ff. ō of. ꝓc. illicitas. §. veritas. niſi habeat ſcientiaz vt iudex vt in dcā. l. ff. fin. reg. ſi irruptiōe. §. ad offm̄. ⁊ hoc i ſingularibus iudicys. Sed qd in vniuerſalibus. ℟. pōt in eis adyci qñcūq; ante ſniam. vt. ff. de peti. be. l. iij. ⁊. l. ſi quo tpe. ⁊ ſic itelligit. C. de ap. l. fi. §. finali.

f Cōſtōne. ſ. greca quā nō habemus.

g Siquis intenderit. ſ. ſibi deberi.

h Judicio. i. apud eundē iudicē: ⁊ dī idem iudicium ꝓpter idēritatem ꝑſonaz ⁊ iudicis: tñ vere aliud ē. Sed nunqd noue dilationes dabuntur. ℟. ſi pōt eſſe inſtructus ex petitione ꝓma: etiā ad ſcōaz nō dabuntur cuz neceſſario nō volūtate ſūt unde dilatōes. vt. C. ō dila. l. i. naz ſi primo egit actione vi bo. rap. ⁊ poſtea mutetur ⁊ agatur actio furti. ſatis pōt eſſe reus inſtructus ſi aūt ſūt diuerſe petitiones: vt in hoc. §. dī. noue dilatões dāde ſūt. vt. C. de dila. l. i. Itē nūqd itez de calumnia iurabitur. ℟. ſic. quia pōt. ⁊ in hac cauſa calumniari. vt. ff. de dāno infec. l. qui bone fidei. §. añpenul. ⁊ pe.

i Lozzigere. nota q; ꝓmittitur alicui errozem ſuū corrigere. Sed nunquid in veteri hz neceſſe pſiſtere. ℟. nō ſm hāc. l. Sed hodie ō. vt i auc. de lit. §. oēz. col. viij. eodē iudicio[c] ei ꝺemnat ex cōſtitutione[f] diue memorie zenonis: Si quis aliud[g] ꝓ alio intenderit nihil eum pi/clitari placet: ſz in eodez[h] iudicio cognita veritate errozē ſuuz corrigere[i] ei permittit: veluti ſi is q; dominē ſtichum petere deberet ⁊ heronte petierit: aut ſi quis ex teſtameto dari ſibi oportere itenderit[k] quod ex ſtipulatu debetur.

k Sunt ꝓtereā q̄dā actiones[l] q; bus nō in ſolidu; qō debetur nobis ꝑſequimur: ſed mō ſolidū ꝑſequimur: modo min[o] vt ecce ſi i peculiū filij ſui ve agamus: naz ſi nō minus in peculijs ſit q̄ ꝑſequimur in ſolidum dñs pater ve ꝺemnatur. Si vero minus inueniatur eatenus ꝺénat iudex: q̄tenus in peculio ſit. quēadmoduz autez peculiū itelligi debeat ſuo ordine ꝓponemus[m]. Jtem[n] ſi de dote in iudicio mulier agat placet eatenus maritu; ꝺemnari ℘bere: quatenus facere poſſit. i. q̄tenus facultates[o] eius patiūt. Jta q; ſi dotis q̄ſtitati ꝺcurrāt falcultates eius in ſoliduz vānatur: ſi minus in tātuz quātuz facere pōt. ⁊ ita itentabit veterē ⁊ nouā. niſi reo abſoluto. vt in veteri obyciat exceptio rei iudicate: i noua vt q; ſit eadē cā agēdi ⁊ eedē ꝑſone ⁊ eadē res. lz alia ſit actio. vt. ff. de iureiu. l. duob⁹. §. exceptio. ⁊ ō excep. rei iu. l. ſi mater. §. eadē. ⁊. l. cū q̄ritur. vel vbi actio prima ita ſe bēat ad ſam vt electiōe tollatur q̄ō i caſibus ꝺtingit. vt. C. de fur. l. i. et. C. ſi ſeru⁹ emiſe. mā. l. i. ⁊. C. ō codicil. l. fi. ⁊. C de pac. iter ēp. ⁊ ven. l. ꝺmiſſorie. ⁊. ff. de tribu. l. q̄ i bñdez §. eligere. ⁊. ff. de leg. y. l. cum filij⁹. §. varyus.

k Intenderit. ſ. ſibi deberi.

l Actões inuit hic q̄dā diuiſionē actionū. ſ. q; alie ſūt pſecutorie ſolidū alie nō: ⁊ hāc ꝓ ſequtur vſq; i fine hui⁹ ti. ⁊ nō ē iſta diuiſio de. xy. diuiſionibus. nā ꝓma ē q; alie ſūt i rem. alie i ꝑſonā. vt. §. e. §. ouz Scōa eſt q; alie ſūt ciuiles. alie ꝓtorie. vt. §. e. §. ſed iſte actões ſt. Tertia fuit. §. e. §. ſequēs. Quarta. §. e. §. oēs autem actiones. Quinta. §. e. §: actionum quedā ſūt. Sexta eſt q; alie ſūt tempozales alie ꝑpetue. Septima q; alie ſūt trāſitorie ad heredes: alie ñ. vt. j. de ꝑpe. ⁊ tēp. act. §. nō oēs. Octaua eſt q; alie ſūt famoſe alie nō vt. j. de pe. re. liti. §. pe. Nona q; alie ſūt directe: alie vtiles vt. ff. ſi q̄dru. pau. fe. di. l. penu⁹. Decima q; alie directe alie ꝺrie. §. ō ob. q̄ ex quaſi ꝛctu. §. i. Undecma q; alie ſūt ſinguiares. alie vniuerſales: alie generales. vt. ff. ꝓ ſo. l. ꝓ ſocio arbiter. Duodecima diuiſio ē q; alie ſūt ſimplices. alie ouplices. vt fam. her. cōt di ui. fin. reg. ⁊ q̄dā iterdicta: vt. j. de iterdic. §. tertia diuiſio. Eſt aūt ⁊ hec extrauagās de q̄ hic dī.

m Ꝓponem⁹. vt. j. ti. i. §. cum autem.

n Jtem maritū: vel ei⁹ heredes. ſ. filios cōmunes: ſecus in extraneis heredibus vt. ff. ſo. ma. l. ēt filius mulieris. ⁊ i. l. maritū. ⁊. l. ſequenti.

o Facultates. vt tñ ipſe maritus non egeat. vt. ff. de reg. iu. inter eos. ⁊. ff. de re. iu. l. in condemnatione perſonarum: ⁊ hoc niſi dolo fecerit maritus quo minus poſſit cautione expoſita ab eodem de ſolido ſoluendo ſi ad meliozem fortunā puenerit. vt. C. de rei vxo. ac. §. cū aūt. ⁊. ff. ſo. ma. l. etiā filios. §. lz. ⁊. ff. ꝓ ſocio. l. vez. §. id quod.

p Impenſas. dic q; impenſe alie neceſſarie ſunt vt quibus non factis res erat peritura vel deteriozi futurā. alie vtiles vt quibus nō factis res nō

erit peritura sed eis factis res est melioꝛ futura : alie volũtarie q̃ tm̃ rẽ exornãt. vt. ff. de v. si. impẽsaꝝ. z. ff. de impen. in rebus do. fac. l. y. z. l. qõ oꝛ. §. vtiles. z. l. volũtarie i primis ipẽsis oic q̃ minuant dotẽ ipso iure si ostat in pecunia z specie vt ẽ si fũdus z pecunia i dotem data q̃tũ in fũdũ ipẽditur tm̃ in penia ipso iure deberi definit. si vo solus fũdus in dotez fit: tũc si tm̃ expẽditur fit: vt ex diuersis vicib⁹ q̃ti ẽ fundus: tũc ipo iure definit esse dotalis. nisi mulier infra annũ sponte marito impensa obtulerit. si vo non tm̃ non definit esse dotalis sz tãdiu tot⁹ vt p pte retinet q̃diu ipẽse restituatur. vt. ff. õ impẽ. in rebus do. fac. l. qõ oꝛ. z. ff. de iure do. l. si is q̃. §. penul. z fi. z hoc i necessarijs impenſis. Si autẽ vtiles sunt tũc per actionem nego. ges. vel man. si mandato mulieris fecit repetuntur voluntarie non repetuntur etiam si mandato mulieris facte sunt: sed abraduntur sine lesione prioris status. vt. C. de rei vxo. ac. §. sed nec ob impensam. z. ff. de rei ven. in fundo. z secundum hanc distinctionem hunc. §. intelligas. Et quod dicit in dicta littera: quasi nõ denotat impꝛopꝛietatem: si ẽ impensa necessaria vt dictum est: sed si vtilis vel volunraria nullo modo habet locum hic. §.

q Dos. in pecunia consistens.

r Libris. vt. ff. de impen. in re. do. fac. p totũ ti.

s Sed figo. s. filius vel libertus qui agunt venia impetrata alias puniuntur. vt supra eodem. §. et meum. Accursius.

t Socio. z se confitente socium alias non datur el hoc beneficium. vt. ff. pro socio si vnus. §. vltimo. Accursius florentinus.

v Potest. quod semper sic accipe: detracto tãto q̃ possit inde viuere couentus. vt. ff. de reg. iuris l. in condemnatione.

pp retentionem quoq̃ dotis repetitio minuit: nã ob impẽsas[p] i res dotales factas marito retentio ꝺcessa est: quia ipso iure necessarijs sumptib⁹ dos[q] minuitur: sicut ex latioꝛibus digestoꝛum libris[r] cognoscere licet. Sz z[o] si gs cum parẽte suo patrono ve agat: itez si socius cũ socio[t] iudicio societatis agat: nõ plus actoꝛ ꝺsequi q̃ aduersarius ei⁹ facere põt[u]. Idem ẽ si quis ex donatiõe[x] sua cõueniat[y]. Compẽsatiões[z] quoq̃ oppositę plerunq̃ efficiunt vt minus gsq̃ cõsequatur q̃ ei debeat: naz ex bono z equo bita ratione ei⁹ qõ iniuicez actoꝛez ex[a] eadez causa pręstare oꝛtet i reliquũ euz cuz quo actuz est ꝺdemnari sicut iã[b] dictuz ẽ. Cuz eo q̃q̃ qui creditoꝛibus[c] suis bonis cessit si postea aliquid acquisierit quod idoneũ emolumentũ habeat ex[d] integro

x Ex donatione. i. quando non potest soluere cum donare pꝛomisit.

y Conueniatur. scilicet conditione ex. l. vt. C. de donat. siquis. ar. §. fin autem. Et nota q̃ hic non solum condẽnatur in quantum facere potest deducto ere alieno vt ff. de re. iudi. l. inter eos. §. i. z. y. z melius in. §. fi.

z Compensatiões hoc dicit pꝛopter actionez depositi z alias quasdam in q̃bus nõ obijcitur cõpẽsatio. vt supra e. §. i bo. fi. z. C. de cõpen. l. fi.

a Ex eadem. hodie ex quacũq̃z causa z in quolibet contractu bo. fi. vel stricti iuris. vt. §. eodẽ. §. in bone fidei.

b Jaz dictũ est. vt s. eo. §. in bo. fi.

c Creditoꝛib⁹. qõ fieri non potest ante q̃ debitũ agnoscat. vel in iure confiteatur. vt. ff. õ ces. bo. l. penul. Pꝛodest autem hec cessio vt nõ reducatur debitoꝛ in carcerez vt. C. qui. bo. ce. po. l. i. q̃ z i acq̃sito postea conueniatur in quantuz facere possit. vt subyc. Accur.

d Ex integro. videtur sibi ipsi otraria littera: qõ ex itegro z i q̃tũ facẽ põt cõ

i id qõ facere põt creditoꝛes cuz eo experiunt. inhumanũ enim erat spoliatum fortunis suis in solidum damnari.

Quod cum eo qui in aliena potestate est negocium gestum esse dicitur. Rubrica.

Quia tm̃ supius metionem habuimus de actione qua in peculio filiozum fa. fuoꝛq̃ agitur: opus est de hac actione z de ceteris q̃ eoꝛũdem noie in parentes vsos ve dari solent diligentius[g] ãmoneam[h]: z quia siue cũ seruis negocium gestũ sit: siue cum is q̃ ptate parentum sunt his fereb eadez iura seruãtur: ne verbosa fiat disputatio: dirigamus sermonez in psonaz serui dominiq̃: idez intellecturi[i] de liberis quoq̃ z parẽtibus q̃rũ i potestate sũt. Naz si qd in[k] his ꝓprie obseruet separatim ostẽdemus[l]. Si igitur iussu dñi[m] cũ seruo negociũ

uenientur: vt subycit z sic intelligitur q̃ insolidũ conueniatur. q̃diu tm̃ potest soluere. hoc tm̃ est deducto semper ne egeat. vt. ff. de ces. bo. l. qui bonis. z. ff. de reg. iu. l. i ꝺdemnatione. e Quod cũ eo q̃ in aliena. Qualiter ꝺueniamur ex contractibus vel factis nobiscum habitis dictũ ẽ: nũc qualiter ꝺueniatur ex habitis cũ in his quos in potestate habemus.

f Uia tm̃ superius. vt. §. ti. i. §. actiones aũt. z. §. sũt pꝛeterea. g Diligenti⁹. q̃ supra dictũ sit vel dic diligẽtius. i. diligẽter. b Fere. hoc dicit ꝓpter macedonianum qõ bz locũ: i filijs nõ i suis: vt infra e. §. q̃ diximus. z ꝓpter alios casus quos ibi dicemus.

i Intellecturi. nã si liuz eadẽ ẽ disciplina. vt b̃. z. ff. de ire v. l. iy. §. pide. z. §. q̃ties. k In his. i. pente. z filio

l Ostendimus. vt. j. eodem. §. que diximus.

m Domini. s. volẽtis cũ seruo ꝺbi siue dirigat iussũ ad seruum siue ad contrahentem cũ seruo: siue subscripsit siue quocũq̃ mõ ꝺctũ ratũ habuit. vt. ff. q̃ iussu. l. i. §. y. z. §. scilicet. z. §. serui chirographo. z. §. si ratuz.

n ¶ Videat. z vt ēt ab ipso dño debitum ɔdici possit. vt infra eodem. §. penul.

o ¶ Rōne. qui fidē dñi sequi videt. vt. ff. pr. §. in fi.

p ¶ Exercitoria. q̄ ppetuo heredi z in heredē datur. vt .ff. de exer. ſi tñ. §. fi. Idē institoria. vt. ff. de istito. l. nouissime. Idē ēt in rē vso. vt. ff. qñ ac. de pecu. est an. l. quesitum in fi.

q ¶ Rei gratia. bene dicit: ei⁹ rei gra. naz si ob aliā rē puta negocy sui. vt cū esset ppositus ad vendū onus. z ipse accepit mutuā pecuniaz nō ad vtilitatez nauis. nō tenet dño vt .ff. de exerci. l. i. §. ſi autem.

r ¶ Questus. i. puētus siue lucrū. ſz magister appellat cui tot⁹ nauis facboza. i. gubnatio ɔmendat vt. ff. de exerci. l. i. §. magistrū aūt nauis

¶ Seruū. vt libertū in fi. bui⁹. §.

s ¶ Vocant. nō q̄ in stitoria appellatur a ppōsito. sed exercitoria a ponente vocatur. vt hic. z. §. pri. §.

t ¶ Duas. p hoc q̄ dicit duas excludit primā q̄ iussu.

v ¶ Equitatis. nota q̄ vbi eadē est equitas idē ius statuēdū est. sic. ff. ad. l. aquil. illud z. §. g. mo. ius. pa. po. fol. l. pari rōe

x ¶ Introduxit hoc cauēte dicit nō in oēs ca. vt. ff. de instī. sed z si pupillus. §. pen.

y ¶ Negocietur. ad oēz quoq; pertinet negociationē. vt. ff. de tribu. l. illō. z. l. i. §. licet.

z ¶ Min⁹. hāc actionē tributoriā dicūt qdā nō dari nisi dño primo distribuat: et oñt q̄ cogit officio iudicis: z b colligit ex b. §. qz dic min⁹. Sz dico q̄ añ z p⁹ ꝑpetit: qz min⁹ tribuit q̄ nihil tribuit. vt. ff. ō tribu. l. illō. §. ſi cui⁹ dolo. et gestum erit in soliduz pretoz aduersus dñm actionez pollicetur. f. qz is qui ita cōtrahit fidem domini sequi videt⁰.

¶ Eadem rōe⁰ pretor duas alias in soliduz actiones pollicet q̄rū altera exercitoria[p] altera istitoria appellat Exercitoria[p] tūc habet locū cuz qs seruuz suuz magistruz nauī ꝑposuerit: z quid cū eo ei⁹ rei[q] gratia cui ꝑpositus erit ɔtractuz fuerit. ¶ Jdeo aūt exercitoria vocatur: qz exercitor is appellatur ad quem quotidian⁹ nauis questus[r] ptinet. ¶ Institoria tunc locū habet cū quis taberne forte aut cuilibet negociationi seruuz suuz ꝑposuerit: z quid cū eo eius rei cā vel gra cui ꝑpositus erit ɔtractuz fuerit Jdeo aūt istitoria appellat qz qui negociationibus ꝑpōnūtur institores uocātur[s]: istas .n. duas[t] actiones pretor reddit: z si liberuz quis hominez aut alienuz seruuz naui aut taberne aut cuilibet negociationi ꝑposuerit. f. quia eadē egtatis[u] ratio etiā eo casu interueniebat. ¶ Introduxit[x] z alias actionez ꝑtor que tributoria vocat: nāq; si seru⁹ in peculiari merce sciēte dño negocietur[y] z qd cuz eo eius rei cā ɔtractū erit: ita pretor ius dicit vt q̄cquid i his mercibus erit q̄q; inde receptū erit id inter dñm si qd ei debebitur z ceteros creditores ꝑ rata portione distribuatur: et ideo tributoria vocat: qz ipi dño distributionē ꝑtor pmittit: nā si quis ex creditoribus ɔqueraf q̄si minus[z] ei tributuz sit q̄ oportuerit: hanc ei actionē accōmodat q̄ tributoria appellatur. ¶ Preterea[a] introducta ē actio de peculio: deq; eo quod in rez dñi vluz erit: vt q̄uis sine volūtate dñi negociuz gestū erit tñ siue qd in rez eius versum fuerit id totuz ꝑstare debeat siue qd non sit in rē eius versum: id eatenus ꝑstare debeat his q̄tenus peculium patitur[b]. ¶ In re aūt dñi versuz intelligit q̄quid necessario i rē eius ipenderit seruus: veluti si mutuat⁹ pecuniaz creditorib⁹ eius soluerit: aut edificia ruentia fulserit: aut familie frumētū emerit: ul etiā fundū: aut quālibet aliaz rez necessariaz mercatus[c] erit.

¶ Jtaq; si ex decez[d] vt puta aureis q̄ seruus tuus a Titio mutuo accepit: creditori tuo q̄nq; aureos soluerit: reliquos vero q̄nq; q̄libet mō ɔsumpserit: ꝑ quinq; quidē in soliduz dānari debes[e] ceteris vo q̄nq; eaten⁹ quatenus in peculio sit ex quo. f. apparet vt si toti decē aurei in rez tuaz versi fuerint: totos decē aureos Titiū ɔsequi posse: lz[f] eniz vna est actio q̄ de peculio deq; eo quod i rē dñi versuz sit agatur: tamen

a ¶ Preterea. deq; eo. cauē tibi. qz ō duab⁹ actoib⁹ siſ oic. §. ō pecu. z ō i rē v. b ¶ Patit. fa. ff. ō pecu. l. siqs suū. §. z ēt. z hic adiūge. §. cetez. q ē. j.

c ¶ Mercatus. fa. ff. de i rē v. ſi ꝑ pte. §. in rem.

d ¶ Ex decez. qz quot sunt ɔsūpti in tot debet teneri vt. §. pr.

e ¶ Debes. fa. ff. de in rē v. l. ſi ꝑ pfe. §. i rē.

f ¶ Licet b pūctū qō ē hic ita pcauē itelligūt qdā q̄ qcunq; agit de peculio vī tentare illā formulā z agere. f. de i rē v ſo. vt hic. z. ff. ō in rē v. l. filiusfa. in fi. z. ff. de pecu. l. i. §. est aūt q̄ opi. necessaria eē vī. nā cū de pecu. agitur debita peculiaria ɔputantur: z ita qō fu⁹ oz dño: z dño debz suo nāliter. qz qō fu⁹ ipendit i rē dñi venit i actiōe ō pecu. vt. ff. de pecu. l. q̄ ruberonis. §. sz z id qō nihil aliō ē q̄ ō in rē v. agi. z ita qui agit de pecu. z de in rē v. agit. Sz Jo. dic q̄ diuerse sūt actiones z actionuz formule. nec q formulā vnius ꝑponit alteri⁹ formulā ꝑponere vī. nec obstā. l. de peculio. l. i. §. ē aūt. qz iz ibi videat sub actōe z edicto de peculio actionē ō i rez v. ꝑponere: tñ nō demōstrat edictū qō sit ō peculio tm sz gnāle qō dicit ō oi eo qō fit cū eo q i aliena est ptāte. vt i ea. l. §. verba aūt. Jtē nō ob.

d.l.filiꝰ.i fi.qz quo ad effectū ꝓponit de i rē v. qz ꝓponit ꝺ peculio nō q ad formulā. Et eodē mō ex pono qꝺ hic ꝺr: vna ē actio ꝺ peculio z ꝺ i rē. v. i. ille q ꝓponit actionē ꝺ peculio ꝺsequit effectū actois ꝺ i rē v. z qꝺ subijcit duas bz ꝺdenationes. s. actio ꝺ peculio: vnā. s. ꝓ suo effectū z aliā ꝓ effectū. s. actionis ꝺ i rē v. ꝺdenari ꝺz. fa. ff. ꝺ i rē v. fi. ꝓ pte. § in rem.

g Actiōe. s. de peculio.

b Cū aūt. ꝺño. s. ꝺz. cū. n. ispecto iuſ nāli ſeruus lib fit. z apparet qꝺ nātr ꝑt obligari ēt ꝺño ſuo vt. ff. ꝺ odi. ide. fi id qꝺ t. ff. ꝺ pecul. nec ſeruus. t. ſ. de fide iuſ. § i.

i Dz. q. ꝺ. z id deducaꝝ qꝺ ꝺz dare ſuus biſq ſūt in ptāte. vt ꝺbuis ſuis z filijs ꝺñi z pupillꝭ ꝺñi. vt. ff. de pecu. ſz z ſi dā. § peculium.

b Si is. s. cui ꝺbeꝫ: puta hēo ſnū caſtaldū q ordinariꝰ ꝺf q bz ſub ſe aliū q vicariꝰ ꝺf: ſz ordinariꝰ aligd ꝺz vicario z ꝺueniоr ꝺ peculio ordinarij: ñ deducā qꝺ vicario ꝺbeꝫ. z ē rō i. ꝓmptu qz ſi de duco ꝓ vicario adhuc remanz peculiū ordinary z ita fruſtra fieret ꝺductio cū ſp māeret ordinary peculiū. l

duas habet condēnationes.

Itaq; iudex apud quem de ea actioneꝰ agit: ante diſpicere ſolet: an in rem dominī verſuz ſit: nec aliter ad peculij eſtimationez tranſit: q̄z aut nihil in rez ꝺñi verſuz intelligaꝝ: aut nō totū. Cuzb autē q̄ritur quātū in peculio ſit ante deducit̄ q quid ſeruus ꝺño ei q ue in ptāte eius ſit debz: z qꝺ ſupereſt id ſolū peculiū intelligit̄: aliqñ tñ id quod ei ꝺbetꝫ ſeruus q i ptā te domini ſit: non deducit̄ ex peculio: velut ſi k is in ipſius peculio ſit: quod eoꝝ ptinet: vt ſi qd vicario ſuo ſeruusn ordinarius ꝺz id ex peculio eiusº nō ꝺducaꝝ. Ceterūp ꝺubiuz non ē qn is quoq; qui iuſſu ꝺñi contraxerit: cuiq; inſtitoria vl exercitoria actio ꝓpetit ꝺ peculio: ꝺeq; eo qꝺ in rez ꝺñi ꝝ ē agere poſſit: ſz r erit ſtultiſſimꝰ ſi omiſſa actione q̄ facillime ſoliduz ex cōtractu ꝺſequi poſſit: ſe ad difficultatē ꝓducat. ꝓbandi in rez ꝺñi verſuz eē vel habere ſeruuz peculiuz: z tātuz habere vt ſolidū ſibi ſolui poſſit. Jsr quoq; cui tributoria actio cōpetit eque ꝺ peculio z ꝺ i rem verſo agere pōt.

Sed ſane huic modoſ tributoria expedit agere mō de peculio: modo ꝺ i rem verſo: tributoria iō expedit agere: quia in ea ꝺñi cōditio p̄cipua non eſt. i. qꝺ ꝺomino ꝺbetur non deducitur: ſz eiuſdem iuris eſt dominus cuius z ceteri creditozes. Ad hac actione ꝺ peculio ante deducit̄ quod ꝺño debetur: z in id quod reliquū ē: creditozi ꝺminus condēnatur. Rurſus de peculio iō expedit agere q in hac actione totius peculij ratio habeāt. at in tributoria eiꝰ tm̄ quod negociat̄: z pōt qſq; tertia forte parte peculij aut quarta vel etiam minima negociari: maiozem aūt ptē in prędijs z mācipijs aut funebri pecunia habere. ꝓ vt ergo expedit ita quiſq; vl hanc actionez vel illā eligereᵗ debz. Certe qui pōt ꝓbare in rem ꝺmini verſum eſſe: de in rez verſo agere ꝺz.

Queᵘ diximus de ſeruo z ꝺmino eadez intelligimus et de filio et filia et nepote et nepte: z patre auo ve: cuius i ptāte ſūt. Illudᵃ ꝓpe ſuaꝝ i eoꝝ pſona qꝺ ſenatusᵇ ꝺſulū macedonianū ꝓhibuit: mutuas pecunias dari eis qui in

r Js q̄z. facit. ff. ꝺ tribu. l. aliqñ. ſ

t In hac actiōe. s. de peculio. Accurſius.

v Negociaꝝ. z qꝺ inde receptū ē. vt. ff. de tribu. l. ꝓ curatozes. §. ꝓ hāc. z. §. e. §. introduxit.

x Eligē. z poſtq̄ elegerit nō variabit. vt. ff. de tribu.

Dō. i. aliquando.

qꝺ in hr̄ez. §. eligere. niſi fuerit deceptus qñ ꝓximā elegit. vt. ff. qꝺ cū eo q i alie. po. l. ſed ex pte. §. fi.

y Que diximus a ꝓin. ti. vſq; huc.

z Eadē. q̄ſtū ad actiones ſupradictas. ſz i quibuſdā nō ꝺueniunt: vt i mutua pecunia qꝺ dic. vt. j. ꝓ xi. §. Jtē filiꝰ pōt ſtare iudicio z arbitrium: z pfem obligat q̄ſi ex ꝺcto de peculio: ſz ꝺñoꝝ nō. vt. ff. ꝺ pecu. l. iij. §. ſi ſuus. z. §. idē ſcribit. z. C. ꝺ iud. ſuus. Jtē filius fideiubere pōt z pfez de pecu. obligat. vt. ff. de pecu. l. iij. §. ſi filiꝰ. ſz ſeruꝰ nō. ff. ꝺ fideiuſ. l. ſeruus z. l. ſe. z ꝓ hoc dixit fere. ſupra eodem. §. i.

a Illud. etiam de peculio nō tenetur pater vt hic ꝺr z. C. ad mac. ſi filius. et caute colligitur. vt. C. ne filiꝰ ꝓ patre. vel pr̄ ꝓ filio. l. i.

b Senatꝰ con. macce. vt. ff. ad mace. l. l. quod ceſſat i multis caſibus. ſ. xi. ſi fuerit miles filiuſſa. vt. C. ad macedoni. l. fina. Jtem ſi ꝺixerit ſe patremfamiꝝ. vt. C. ad macedo. l. i. Jtem ſi publice paterfamiꝝ. videbaꝝ. vt. ff. ad mace. ſiquis patrem. Jtem ſi fuerit in ſcholis: vt. ff. e. ſed iulia. §. qꝺ ꝺr. z. C. e. l. macedoniani. Jtem ſi alij creditozi ſoluit. vt. ff. eodem. ſed iuſ. §. penul. Jtez ſi factus paterfa. ꝺebitum ꝓ ꝺtractū q̄cunq; mō agnoſcit. vt. C. e. zenodozus. Jtem ſi vertit in rem patris. vt ff. eo. ſz iuſ. §. ſed ſi filius. Jtem z ſi non accepit vt verteret in rem patris: poſtea tamen vertit. vt. ff. e. ſz iuſ. §. ſed ſi ab initio. Jtem ceſſat quando pater conſenſit vl pñs nō ꝺixit. vt. ff. e. ſz iuſ. §. cęꝫ. z. l. ſi tamen ciē

te.⁊.C.e.si ꝑmittēte. Itē si postea pr̄ ratū hēat. vt.C.e. .l.fi. Itē si paterfa.factus soluere cepit vt.ff.e.l.sꝫ ⁊ iul. .§.fi.⁊.l.se.al' aūt locū hꝫ vt ñ teneat' pr̄ vl' fili⁹.siue pecunia fuerit mutuo data : siue aliud in fraudem sena. ꝯsul.vt.ff.e.si fili⁹.§.is āt.⁊.l.sꝫ iul'.§.mutui dationem.

c ¶ Directo .i. certi ꝯdi.directa nō adhibita hac adiectione de peculio vl' de in rē v̄.sꝫ nūqd s̄dicta sex noīa.s.ꝙ iussu exercitoria institoria tributoria d̄ peculio ⁊ de i rē v̄. sūt noīa actionū. ℞.qdaꝫ ꝙ sic ⁊ faciūt ꝑ eis infinite leges q̄ dicūt de actiōe de peculio ⁊ sic de singulis : vt pꝫ etiā i ℞ica cuiuslibet.tit.Sꝫ Jo.contra: dicit.n. ꝙ sunt adiectiōes actionū nō actiōes : ⁊ facit ꝑ eo.ff.de neg.ges. .l.mādasti.⁊ d̄ peculio.l.iij.§.cui ꝯgruit

d ¶ Condici .s. certi conditione nō adhibita hac adiectiōe īstitoria. Itē ⁊ de in rem v̄so.⁊.ff.de i rē v̄so.l.i.in principio.

e ¶ Intelligit'. fa.ff. de eden.l. p̄tor.§. si ſuus.⁊.ff.si cer.pe.l. institorem.

f ¶ De nox.actionibus.nō solū ex ꝯtractib⁹ eoruꝫ qui i nostra potestate sunt ꝯuenimur.sed etiaꝫ ex delictis:⁊ qꝛ pro eis noxaliter agitur ideo de noxa.ponit.

g ¶ Ex maleficijs. idē ē ex q̄si maleficijs vt.ff.nau.casta.l.fi.

¶ Seruoꝝ.⁊ de h̄ plene diximꝰ supra d̄ actio.§.actōes āt.

ptāte parentis erunt:⁊ ei qui crediderit denegat' actio taꝫ aduersus ipsuꝫ filiuꝫ filiaꝫue nepoteꝫ neptē ve:siue adhuc in ptāte patris sūt : siue morte parētis vl' emancipatione sue ptātis esse ceperit q̄ꝫ aduersuꝫ patrē auuꝫ ve:siue habeat eos adhuc in ptāte siue emācipauerit qd̄ ideo senat⁹ ꝓspexit qa sepe onerati ere alieno creditaruꝫ pecuniarū quas in luxuriaꝫ ꝯsumebant vite parentuꝫ insidiabantur.

¶ Illud in sūma admonēdi sumus id qd̄ iussu patris domini ve ꝯtractuꝫ fuerit : ꝙqꝫ i reꝫ eius versuꝫ erit:directo q̄qꝫ posse a patre dño ve cōdici:tāq̄ꝫ si principaliter cum ipo negociū gestum esset. Ei quoqꝫ q exercitoria vel institoria actione tenet' directo[c] posse ꝯdici[d] placet:qꝛ hui⁹ q̄qꝫ iussu ꝯtractum intelligitur[e].

De noxalibus[f] actionibus

Ex[g] maleficijs seruoruꝫ veluti si furtum fecerint[h] : aut bona rapuerit:aut dānuꝫ dederit aut iniuriaꝫ ꝯmiserint:noxales actiones ꝓdite sunt qbus dño damnato[i] ꝑmittit' aut litis estimationē[k] sufferre: aut hunc hoīeꝫ noxe tradere vl' dedere. ¶ Noxa aūt ē ipsuꝫ corpus qd̄ nocuit.i.ſuus noxia[l] ipsuꝫ maleficium : veluti furtuꝫ: dānuꝫ:rapina:īiuria.

¶ Sūma aūt ratione ꝑmissū ē noxe deditiōe fūgi:nāqꝫ erat iniquū[m] nequitiaꝫ eoruꝫ vltra ipsoꝝ corpora dñis dānosaꝫ esse. ¶ Dñs[n] noxali iudicio ſui noīe ꝯuentus:seruꝫ actori noxie dedēdo liberat' : nec minus[o] in ꝑpetuum eius serui dominiuꝫ a dño trāsfertur:sinautē dānuꝫ ei cui deditus ē seruus resartierit:q̄sita pecunia auxilio[p] pretoris inuito domino manumittet'.

¶ Sunt[q] aūt ꝯstitute noxales actiones aut legibus:aut edicto p̄toris:legibus veluti furti ex lege duodeciꝫ tabu. dāni[r] īiuria: ex lege aquilia. Edicto p̄toris veluti īiuriaꝝ ⁊ ui bonorū raptorū. ¶ Oīs aūt noxalis actio caput seqtur:naꝫ si seruus tuus noxiā ꝯmiserit[s] q̄ꝫ diu in tua ptāte[t] sit tecuꝫ ē actio:si aūt in alterius potestate[r] ꝑuenerit, cuꝫ illo incipit actio esse aut si manumissus fuerit:directo[n] ipo tenetur : ⁊ extinguitur noxe d̄ditio. ¶ Ex diuerso quoqꝫ directa actio noxalis esse incipit:naꝫ si liber homo noxiā

l ¶ Noxia.vnde v̄sus. Noxia delictū: delinquens noxa vocatur sed quandoqꝫ vno ꝑ alio vtimur.

m ¶ Iniquū.sed iniquius esset officium suuꝫ alijs esse dānosū ſm Jo.vt.ff.de fur.si ſu⁹ cōis.§.ꝙ v̄o.

n ¶ Dñs liberat'.sed cū seruus nō sit i obligatiōe sꝫ i dāni estimatione.vt.ff.de re iud.miles.§.decē. quō dando seruuꝫ liberat' cum aliud pro alio īuito creditore solui non p̄t. vt.ff.si cer. pet.l.ij §.i. ℞. spāle est qꝛ iniquū est ſui neqtiā vltra ipi⁹ corpus extēdi. vt.s̄.e.§.sūma

o ¶ Minus.q. .d.licet detur ꝑ alio.s.ꝑ d̄licto vel estimatiōe delicti:tñ dñiuꝫ transfertur.

p ¶ Auxilio.sed nōne iniquū ē auferri qd̄ perpetuo sibi q̄situ ē vt mō dixerat:⁊ ꝓbat'.ff. reꝝ amo.l.non .n.Sꝫ certe est spāle fauore libertatis sic ⁊ al' .C.de pr̄ib⁹ qui fi.di.l.ij.⁊.ff. si īgenuus eē di. .l.ij.sic.⁊.ff. de here. īsti.l. pignori.

q ¶ Sūt furti. .s.nō manifesti naꝫ actio furti māifesti est p̄toria. vt.j.d̄ ꝑpe.ac.§.i.

r ¶ Dāni.s.actō

s ¶ Cōmiserit. .s.extraneo.

t ¶ Potestate.

h ¶ Fecerit. sup.extraneo ⁊ idē i sequētib⁹ articulis.nā cū dño talia ꝯmittēdo agi ñ p̄t.vt.s̄.de ob.ex delic.§.hi qui.⁊.ff.de nox. cuꝫ seruus.i ¶ Dānato.nescienti cum deliqueret seruus: vel scienti sed tñ ꝓhibere non potuit.alioquin īsolidum tenet'.vt.ff.de noxa.l.ij.⁊.l. i delictis.⁊.C.e.l.ij.k ¶ Estimationē.puta decem ad que sē per ē obligatus.sed liberat' dādo aīal.s.quo vsqꝫ actione iudicati ꝯueniat'. vt.ff. de re iudi.l.miles.§. deceꝫ.⁊ .ff.de peti.here.itē veniūt.§.cū prediximus.

vel dolo fecisti quo minus sit. naꝫ tunc vtilis noxalis locū habet.ff.eo.si bo.fi.⁊.l.electio.§.si is.

v ¶ Directo distigue:aut seruus deliquit:aut ꝯxit. p̄ casu si i dñꝫ:nō tenet' postea factus liber.vt.s̄.d̄ obli.ex delic.§.hi q.⁊.j.ꝓxi.§.⁊.ff.de fur.l.ſui ⁊ fi lij.Si extraneo tenet' directa vt hic. Si aūt ꝯhat ⁊ fuerit ꝯnexa gestio illa quā gessit i ſuitute cū ea quā i libertate fecit tenet'.nō al'.vt.ff.de neg.ges. eū actū.⁊.C.an ſuus ex suo facto.l.iij.in fi.nisi i ca

su. vt. C. de here. pe. l. fi. §. pe. in fi.

z Libro. vt. §. de iure pso.

y Si fuus. obligatio. s. ciuil. sz nālis sic. vt. §. de fideiuss. §. i. z In ptāte. cū alienat⁹ ē. z fa. ff. ō pecu. z ancillaz. §. sed si alieno.

a Manumissio. vt B z. C. e. l. i. in fi.

b In ptāte. ante lit. otest. nam post lit. otest. nō interdicit. vt. ff. e. si alienus seruus z ē rō qz imputat ei qre alienauerit. vt. ff. e. quēadmodum. in princi.

c Interdicit. fa. ff. de mino. l. vez i fi. i. R. z. ff. de le. i. legatarius. in fi.

o Nōpotuit. s. noxalis actio. Et nota rē ipe diri si deducit i eū casuz a quo icipere nō pōt ar. §. ō le. §. eōrso. Accur.

c potest. ar. ff. de capti. et postli. re. l. y. §. i. als ō capti. di. l. y. §. i.

f Admisere. iure veteri dabatur filiꝰ pro noxa vt fuꝰ. vt hic. Itē occidebat licite a patre vt seruus a dño. sed hodie si sic. vt. §. ō his q sūt sui vl ali. iu. §. y. z de lib. z post. l. i suis. in fi.

commiserit: z is seruus tuus esse ceperit: qō quibusdā casibus effici primo libro tradidimus: incipit tecū esse noxalis actio que ante directa fuisset. Si seruus domino noxiā cōmiserit actio nulla nascitur: nanq; inter dōm z eum q in ptāte eiꝰ est: nulla obligatio nascī pōt. Ideoq; z si i alienaz potestatez seruus puenerit: aut manumissus fuerit neq; cuz ipso neq; cum eo cuius nūc in ptāte sit agi pōt vnde si alienus seruus noxiā tibi cōmiserit: et is postea in ptāte tua esse ceperit interdicitur actio: qa in eū casū deducta sit in quo cōsistere nō potuit. Ideoq; licz exierit ō tua potestate agere nō potest quēadmodū si dōs in seruuz suuz aliquid commiserit: nec si manumissus aut alienatus fuerit fuus: nullā actionez ō dōm pōt habere: sz veteres gdē hoc in filiāsfa. masculis z feminis admiserē. Noua autem hominū cōuersatio huiusmōi asperitatē recte respuendaz esse existimauit: z ab vsu cōi hoc penitus recessit: quis. n. patiaꝝ filiū suum z maxime filiā in noxiā alij dare: vt peneb p corpus filie pr magis q̄z filius plectetur: cū in filiabus ēt pudicitie fauor hoc bene excludit: z ideo placuit in seruos tātūmō noxales actiones esse pponēdas: cuz apō veteres leguz cōmemoratores inuenimus sepiꝰ dictum ipsos filiosfamiliasᵏ p suis ōlictis posse cōueniri.

Si quadrupes pauperiē fecisse dicitur Rubrica.

Animaliuz[n] noīe que ratione carēt: siqua lasciuia[o]: aut feruore[p] aut feritate[q] paupiē fecerint: noxalis actio[r] le. xij. tab. pdita[s] ē: q animalia si noxe dedantur pficiunt reo ad liberationē: qz ita lex. xij. tab. scripta[t] ē vtputa si equus calcitrosus calce pcusserit: aut bos cornu petere solitus[u] cornu petierit. Hec[x] autē actio in his que contra naturaz mouent locuz habz. Ceteruz si genitalis sit feritas cessat actio[a] oēnoq; si vrsus fugit a dño: z sic nocuit: non pōt quōdaz dōs cōueniri: ga

g Existiauit. vt hic. z. C. de furt. z ser. corr. l. apud antiquos. i fine.

b pene. i. fere vel pene noialiter. s. p corpe pene z tunc diphtōgatur. q. o. per corpus filij patientis penā. i In seruos. i. pp seruos

h Filios. nō ēt pfes. vt si filiusfa. litē suaz fecerit male iudicādo. vt. ff. de iu. si filiusfa. vel si dānuz alicui ōderit. pyciēdo eo segatiz habitāte a pfe. vt §. de ob. ex q̄si delic. §. si filiusfa. z. ff. de his q deiec. vel ef. l. i. §. si filiusfa. z de his legibꝰ dicē B cū dicit antiquos cōmētatores. i Cōueniri. s. directo. vt. ff. eo. noxali. z. l. se. gbus filius ōdēnatis dat i prez

actio i fcm de re iu. i peculiū. vt. ff. e. l. sz z si ōdēnatur. et. ff. ō pecu. l. ty. §. itē scribit. Sz qd si iudicū filius accepe noluit. imo otumaciter nō venit: an mitti actoz oz i possessionē peculij pfectiy. vī q nō: qz ex delicto non oz oueniri pr vt hic oī. Ecōtra videt q sic. qz alias dicit lex q pōt cedere bonis i peculio tali. vt. C. q bo. cedere pos. cū z fily. i eo qō dicē vl a pre zē. Sz huic vbo. R. Aldricus q dcā lex cū fily loq; de castrēsi vl eo qō oz a pre sibi cūi i castra donatū: qō etiā castrēse oī. vt. C. fami. hercis. si filius.

m Si q̄drupes. De maleficys buoz dictū ē: nūc ō maleficys irrationabiliuz aialiū. Nā aut dānū dat hō liber: z tūc locū hz. §. ad. l. aquil. p totū aut fuus: z tūc locū hz §. ti. i. p totū aut aliud aial: z tūc hz locū hic titulus.

n Animaliū. s. q̄drupedū. vt. ff. e. l. t. i pzi. sz noīe dāni dati a bipede vtiq; locū hz. vt. ff. e. l. pe.

o Lasciuia. i. luxuria. vl oic facilitate vt facit pupillus.

p Aut feruoze ideſt amoze. vt si equꝰ tuus vt equā meā adiret bostiū meū fregerit: z oī feruoz qz calefacit amoz vt in auc. q. mo. na. ef. le. §. illud.

q Feritate. i. crudelitate. s. sua ñ sui generis nā. vt. ī. pr. §.

r Actio. q̄ vocaī in fcm. vl simpliciter ō

paupie. s. Prodita. i. adiuēta. t Scripta. vt. §. e. l. i. §. sin aūt. z. ff. e. l. i. i pzi. v Solit⁹. sbaudi i vtroq; exēplo. nā ēt idē ē z si nō fit solitꝰ. vt i pzi. huiꝰ ti. x Hec aūt ō nāz. i. osuetudinē illiꝰ gnis aialiū: si fit sua osuetudo vt. §. pzi. §. nā maioz ps equoz ñ pessūdat: z maioz ps boū nō cornupetit: qz eq z boues dōr mānsueti: z mānsueta dōr q̄ gregatiz pascūt. vñ fm B canis ñ ē i nūero ferarū nec mānsuetoz. nā maioz ps canū nō mordet. z maioz ps ñ gregati pascit. Sz vr ēt q i his ferī locū hēat hec actio. vt. ī. e. §. fi. q ē ō. Sol. vtiq; vt tibi locū hz: directa ñ vt B z. ff. e. l. i. §. i bestys. y Si gnāt. s. si a gnē hēat q sit fera. z Feritas. i. crudelitas. a Actio. s. directa.

b Ubi.i.pōstq̄ c Quasit.vt.ℨ.de re.di.ℌ.fere.

d Paupies.mirabilis est hec expositio ꝛ legalis:iō sic forte dcā qz paupiez aliquā facit sicut ꝛ dānū diminutio vl'deperditio pīmony of.vt.ff.ō dā.ifec.l.iij.

e Caret.qñqz tñ res inanimata iniuriā facere of ipropie.vt.ff. cōmod.l. si vt certo.ℌ.plane si cōmodaui. Accur.

f Ad noxalē.ſ.supdicta duo et q̄ noie fere bestie nō agat hac actōe:ꝛ q̄ noie mansuete noxaliter tñ agat.vt.ℨ.pr.ℌ. ꝛ in pzin.ti.

g Edicto posito.vt .ff. de edil. edicto.l. hi.n.ñ erūt.ℌ. deide

h Leonē. Itē lupū pātheraz ꝛ gnāliter oē aīal qō ōbeat nocē:siue solutū siue ligatū.ita tñ q̄ dānū nihilominus facere possit.vt.ff.de edil. edicto.l.bi enim.ꝛ.l. generaliter.

i Et nocitū.q̄ non fit mortuꝰ al'.cc.soli di debent. vt.ff. de edi.edi.qz vulgo.y. respon.

k Lōdēnetur.rōne deformitatis nō habita.ſi ipensaz tm̄ i curatōe fcāz ꝛ oparū amissaz ꝛ amittēdaz.vt.ff.e.l.er hac Itē ꝺdēnat i duplū occasiōe dāni dati in alys rebus exℏ edicto.vt ℌ.ꝛ.ff.de edi. edi.quia vulgo.y. ℞.n.in fi.

l Pretet has.i.pter hos mōs agendi de edi.edi.

m Phēbit.l.vtilē.al'.vt.ℨ.e.ℌ.ℌ aūt.n De eadē.i. ex fcō illo ꝛ ōlicto.o Lōsumit.ℌ ē itelligēdū ocursu. ꝓceptōe.n. vna aliā ꝺsumit.ꝛ ad euidētiā istaz dic q̄ aūt operūt ples actōes eidē ꝛ ō eūdē.aut oēs penales sūt aut oēs rei pſecutorie aut alie penales:alie rei pſecutorie p̄ casu subdistingue.aut oēs ex vno delicto.tūc vna tollit aliā p exceptionē.vt.ff.de pziua.delic.l. nūq̄. i pzin. nisi in id q̄ excedit.vt.ff.vi.bono.ra.l.i.ꝛ.ff.ō ac.ꝛ ob. q fuū.i.℞.ꝛ.l.cū ex vno delicto.nō aūt cōcursu. vt hic dicit.vbi aūt ex diuersis fcis vna nō tollit alterā ēt per exceptionem.vt.ff.de pziua.delic.l.nūq̄.ibi ſo capite. Qñ oēs sūt rei pſecutorie dic q̄ aut ō eūdez dantur'et tūc tollūtur adinuicē p exceptionē nō ocursu.vt.ff. loca.ſi merces.ℌ.culpe.aut ō diuersos:ꝛ tūc ñ tollit p exceptōz.vt.ff.loc.l.locū.ℌ.ꝺdēnatio. In tertio casu.ſ.qñ alia ē penal':ꝛ altera rei pſecutoria.item ſubstingue.qz aut ē penalis originaliter.tūc neutra p alterā tollit.vt .ff.de fur.ſi pignore.ℌ.cum furti.ꝛ.ff.de condi.fur.ſi p

deſiit dns esse vbiᵇ fera euasitᶜ. Pauperiesᵈ aūt ē dānuz sine iniuria faciētis datū nec.n.pōt aīal iniuriaz facisse dici qōsensu caretᵉ.hec sūt q̄ adᶠ noxalez ptinēt actionē.

Ceteruz sciendum ē edilitio edictoᵍ pbiberi nos canē verrez:apruz:vrsū:leonemʰ ibi habere quo vulgo iter fit. ꝛ si aduersus ea fcīm erit: etⁱ nocituz libero hōi esse dicat q̄ bonuz ꝛ equum iudici videt tāti dns ꝺdēneturᵏ: ceteraz vero rez quanti dānū datū sit dupli.pterˡ has autē edilicias actiones:ꝛ de pauperie locuz hēbitᵐ:nūq̄ eniz actiones pſertim penales de eademⁿ re cōcurrentes alia aliā cōsumit°.

De bis per quos agere possumus.

Qunc admonendi sumus agereᵖ posse quēlibetᵍ hoiem aut suo nomine aut alieno: alieno veluti ꝓcuratorio: tutorio:curatorio:cū oliz i vsu fuisset alterius noie agere non posse:nisi ꝓpopulo:p libertate:p tutela. Preterea lege hostilia pmissum ē furti agere eozum noie q̄ apō hostes eēnt:aut rei publ.cā abessēt:ꝛ ve in eoz cuius tutela essēt:ꝛ qz hoc ñ minimā incōmoditate hēbat q̄ alieno noie neq̄ agere neq̄ excipere actionē licebat: ceperunt hoies p ꝓcuratoz̄ suos litigare:nā ꝛ morbus ꝛ etas et necessaria pegrinatio. Itē q̄ alie multe cause sepe homini bus impediméto sūt quo minus rē suā ipſi exequi possūt

Procurator neq̄ certis ybis neq̄ pīte aduersario: immo plerūque eo ignorante constituitur: cuicunque enim permiseris remᵇ tuam agere: aut defendere is tuus ꝓcurator intelligit.tutores ꝛ curatores quē admodū ꝺstituūt pmo lid.expositus ē.

q Unc admonendi sum'.i. admonemus.

r Agē.ſ.bodie

s Quēlibet.ſ. idoneū pp fuū q̄ nec suo nec alieno nomine admittit.vt.C. de iudi.l.fuus. Itē pp pupillū vt.C.q legi.per so. per totum. Cū.i. Quis.

t Prefea eoz .ſ. sigs faceret furtū captiuis vl'reip.cā absētibus.

v Qui.ſ. pupilli. Accursius

x Cui'.i. alicuius.q.d.nesie eorū q̄ sūt i tutela captiuoz et reip.cā absentiū

y Impedimēto.ſz qd ſi nullū sit ipedimētū. ℞.idē. vt.ff.ō pcu.l.i.ℌ. vsum

z Verbis imo qbuslibet: apt̄ tñ ad bᵃ:siue generaliter siue ſpecialiter.i casibus tñ spāle mādatū exigit. vt in iterdicto de li.ho.exbi.vt.ff.de pcu.l.pō. Itē ñ mādo alicui q̄ ueniat maritū filie mee.vt.ff. de ritu nup.l.gnāli. Itē i cā suspecti tutoris.vt.ff.ō pcu.ñ solū.ℌ.fi. Itē q̄ñ duos gnāl'r facio pcuſes.nā neuter ab altero exiget rōez.nisi hēat spāle mādatū vt .ff.ō pcu.l.itaq̄.ꝛ.l.q duos. Itē i ite.reſti.pet.vt .ff.ō mi.l.illō.ℌ.si tal'. Eo.ſ.aduersario.a Cui cūq̄.ſ.alī ñ militi.vt.ff.ō pcu.filī'.ℌ.veꝛa. Itē ñ feie.vt.ff.ō pcu.feis. Itē ñ hñti iminēs ipedimētū q̄re ñ possit cogi.vt.ff.ō pcu.l.neq̄ feia. Itē ñ minoz.xxv.ānis.vt.ff.ō pcu.ſi minoz. Itē ñ furiosus vl'mut'.vt.ff.ō pcu.l.y.ℌ.furiosus.ꝛ.l.mut'.i.℞. Itē ñ accusat' de crie capitali.vt.ff.ō pcu. reum.

b Rē tuā. ℌ ꝛ vnā ꝛ ples.ℌ nūci'ꝛ ꝓcurator: qō vez ē.vt.ff.ō pcu.l.i.ℌ.i.c Defēdē.ſ.mādato interueniēte:al'simplicit positū ℞ vbū ō fēioz itelligit siñ mādato.ſz ꝓcurator cū mādato ē:vt.ff.ō pcu.ſi ꝓcurator.ℌ.p ōriuz.ꝛ fac ad būc.ℌ.ff.fa.ber. .l.plane.i fi.ō d Libro vt.ℨ.q da.tu.tes.pos.p totū

ꝛ̄ō le.ag.tute.p totū ꝛ p alios sequētes ti. vſq; ad ti. de ſatiſda.tu.ꝛ cu.e

De ſatiſdationib⁹.

¶ De ſatiſdationib⁹.fcā mēti one.pcuratoꝛ a gbus ſatiſdatio exigitur ꝛpetēter

ō ſatiſdatione ſubiungit. Accurſius.

f Atiſdationū poſſeſſoꝛ.ſuo noieꝛuet⁹.g ¶ Cū eo.ſ.reo victo.

b ¶ Intelligere cū nomē ſtr ꝛſe quēs rei. vt ō. ō dona.§.ꝛ aliō

i ¶ Periculuꝫ. facit.ff.de.pcu. nō ſolū.§. item ait.ꝛ de iureiu. nam poſtea.

k ¶ Edicti.ſ.pre toꝛis:qō edictū tū nō habem⁹.

l ¶ his tutoꝛi bus ꝛ curatoꝛi bus.Sz qñ hoc ℞.foꝛte tūc qñ erāt teſtamen tary vel datiui .ſ.p ingſitionē. nā tūc nō caue bāt de rato. vt ſuꝑ de ſatiſda. tu.in pꝛin.

m ¶ Satiſdatō. .ſ.de facto.

n ¶ hec itaq; erāt.hic nō de bet ee.§.fz Jo. qz ꝛ qō ſequit ē de antigtate.

o ¶ Agebaſ.vt ſuo noie agens nō caueat rem ratam eſſe oñ habituꝝ. vt.ſ. e.§.ipſe aūt. et .§. pcuratoꝛ.

De ſatiſdationibus⁶

Atiſdationū⁶ moduſ alius antiquitati pla cuit:aliuꝫ nouitas p vſum amplexa eſt: oliꝫ enim ſi in rē agebaſ ſatiſdare poſ ſeſſoꝛ ꝛpellebatur: vt ſi vict⁹ eſſet nec reꝫ ipſaꝫ reſtitueret nec ei⁹ litis eſtimationē pote ſtas eſſet petitoꝛi aut cuꝫ eo⁸ agendi: aut cum fideiuſſoꝛi bus eius: q̄ ſatiſdatio appel latur iudicatuꝫ ſolui: vnde āt ſic appellaſ facile eſt intelli gere⁹ nāq; ſtipulabaſ qs vt ſolueretur ſibi qō fuerit iudi catuꝫ:multo magis is q in reꝫ actione ꝛueniebatur ſatiſda re cogebaſ: ſi alieno noie iu dicatū accipiebat. ¶ Ipſe āt q in reꝫ agebat ſi ſuo noie pe tebat ſatiſdare non cogebaſ .pcuratoꝛ vero ſi i rē agebat ſatiſdare videbatur:reꝫ ratā dñm habituꝝ.piculū¹.n.erat ne iteruꝫ oñs de eadeꝫ re expe riret. Tutoꝛes ꝛ curatoꝛes eodeꝫ mō quo ꝛ .pcuratoꝛes ſatiſdare ōbere verba edicti⁸ faciebant:ſed aliq̄ his¹ agē tibus ſatiſdatio⁹ remittebaſ bec⁸ ita erāt ſi in rē agebaſ⁰ ſi vo in pſonā ab actoꝛis gdē pte eadeꝫ obtinebāt que di xim⁹ in actione qua in rē agiſ ab eiuſ vero pte cū quo agiſ: ſigdē alieno noie aliqs inter ueniret:omnimō⁹ ſatiſdaret: qꝛ⁹ nemo deſeſſoꝛ in aliena re ſine ſatiſdatiōe idoneus eſſe credi⁸.q ſi ꝓꝓio noie aliqs iudiciuꝫ accipiebat in pſonaꝫ iudicatuꝫ ſolui ſatiſdare non cogebaſ⁸. ¶ Sꝛbec hodie aliter obſuanſ⁸ ſiue.n.quis in rē actiōe ꝛueniſ⁸:ſiue pſona li ſuo noie nullā ſatiſdationē⁸ .p litis eſtimatione dare ꝛpel liſ⁸:ſz p ſua tm̄ pſona q in iu dicio ꝓmaneaſ⁸ vſq; ad⁸ ter minū litis vel omittiſ⁸ ſue .p miſſiōi⁸ cū iureiu.quā iurato riā cautiōeꝫ⁸ uocāt ul⁸ nudaꝫ .pmiſſionē⁸.vl ſatiſdati.pꝛo⁸ de litig.§.ad excludēdas q̄ ē i.C.de epi.ꝛ cle.auc.genera liter.qñꝫ tm̄ be due ex ꝛſuetudine nō ſeruanſ.

t ¶ Permaneat.hec ſatiſdatio appellaſ iudicio ſiſti. vt ō patet ꝛ.ff.q ſatiſdare co.l.y.§.ꝓtoꝛ ait.i fi.ꝛ caue tibi i notāda differentia hoꝛ capꝛoꝛ.hic.n.pꝛimū loquiſ quā do imobilia nō poſ ſidet vt hic.ꝛ.ff. qui ſatiſdare cogantur. .l.ſciendum eſt.

v ¶ Ad terminū.qō ē tps diffinitiue ſen tentie.Sz nūquid ſi deiuſſoꝛ tā diu tene tur.ſ.cōdiu durat iis .℞.diſtingue:aut ſi deiuſſit i certū tps. tūc tādiu teneſ ꝛ nō vltra.vt.C.de fide iuſ.l.pe.aut nō.nec i cauſa publica nec i ſcriptis.ꝛ tūc nō te neſ vltra duos mē ſes.vt.d.l.C.de fide iuſ.oſ. Et eſt rō: qa actoꝛ vī ſibi remit tere:cū ꝓmiſerit li tem ſe ꝛteſtaturꝫ vſ qz ad duos menſes vt i auc.ō excu. col. vy.§.i.Si aūt in cā publica vel i ſcriptꝭ. tūc ꝓpetuo. vel qō eſt veriꝫ vſqz ad tri enniū teneſ cuꝫ tm̄ duret iſtantia cauſe vt.C.de iudi.l.ꝓpe rādū.i pꝛi.Sz nūqd ſub pena fiet hec ſa tiſdatio⁹ ℞n.nō niſi ꝛueniat iter ꝓtes:ſz intereſſe tm̄ venit. vt ff.q ſatiſd.co.l.y.§. fi.ſz ſi ē ꝓmiſſa:ꝛ ē ſtatutū tps ifra qō teneaſ fideiuſſoꝛ.ſigdem ſex men ſiū ē ifra alios ſex meſes poterit fideiuſſoꝛ mozā purga re ſi maius.non bēat tm̄ niſi ſex meſes ifra qs ꝓtꝛ mo ra pene purgari ſi exhibeaſ reus.ſz ō exhibit⁹ nō fue rit vt.C.de fideiuſ.l.antepe.Sz qd ſi poſſidet imobilia tm̄ q̄ valēt.x.ꝛ ꝛueniaſ i.c.nūqd ſatiſdabit. ℞.ſic ad mi nus i eo qō excedit.qz qō iuris ē i toto quo ad totū.idē erit i pte q̄ ad ptē.vt.ff.ō acq.here.l.ſi ꝑuus eius.

p ¶ Oꝛimodo.ſ.cū mādato vel ſine mādato.

q ¶ Quia nemo.nō antiquā regꝛaꝫ q̄ ēt hodie bo na eſt vt hic.ꝛ.j.e.§.ſi vo reus.ꝛ.ff.de pcu.l.nō vi detur.ꝛ.l.iuitū.§.fi.ꝛ.l.q ꝓpꝛio.§.q aliū.

r ¶ Cogebaſ.i hoc ſolo caſu differebat ab actiōe i rē.ſz p mꝛta vba bucuſqz iter eas notauerit oꝛiaz.

ſ ¶ Satiſdationē.ſ.nulla ꝓmiſſionē p fideiuſſoꝛes facē nā ſatiſdatio p fideiuſſoꝛes fit vt.ff.q ſatiſda. co.l.i.nā nec ō oēſēdo.nec ō dolo qō abſit nec iu dicarū ſoluē ꝓmittit:q̄ triaꝫ ꝛtinētur ſub clauſula bac.ſ.iudicatuꝫ ſolui.vt.ff. iudi.ſolui.l.iudi.ſolui. nec vllā aliā niſi vnā quā ſubꝛcit.Sz ecōtra nūqd actoꝛ aliquā facſatiſdationē.Dic q̄ ſic q̄ duas:pꝛi mo q̄ litē ꝛteſtabit vſqz ad duos mēſes ꝛnumerā dos a die libelli poꝛrecti.vt in auc.de exec.ꝛ bis .§.i.q̄ eſt auc.C.de lit.ꝛteſta.l.libellā.Aliā q̄ perſi ſtet vſqz ad fīē:ꝛ ſi victus fuerit iniuſte ſe mouiſ ſe litē.x.prē litis noie expēſaꝫ dabit reo,vt i aute. ſtatutū tps ifra qō teneaſ fideiuſſoꝛ.ſigdem ſex men ſiū ē ifra alios ſex meſes poterit fideiuſſoꝛ mozā purga re ſi maius.non bēat tm̄ niſi ſex meſes ifra qs ꝓtꝛ mo ra pene purgari ſi exhibeaſ reus.ſz ō exhibit⁹ nō fue rit vt.C.de fideiuſ.l.antepe.Sz qd ſi poſſidet imobilia tm̄ q̄ valēt.x.ꝛ ꝛueniaſ i.c.nūqd ſatiſdabit. ℞.ſic ad mi nus i eo qō excedit.qz qō iuris ē i toto quo ad totū.idē erit i pte q̄ ad ptē.vt.ff.ō acq.here.l.ſi ꝑuus eius.

x ¶ Pꝛomiſſiōi.ſ.vbi poſſidet imobilia. Itē pp ꝑuiligiū vt.C.ō pꝛi.agē.l.fi.li.xy.ō oig.l.q̄tiēs.eo.libꝛo. Itē ꝛ in caſu qñ ñ poſſidet imobilia.vt.C. vt oēs tā ci. q̄ cri. l.i. ibi. Juratoꝛie tm̄ cautiōi ꝛc.y ¶ Cautionē.ſ.iudicio ſiſti

z ¶ Pꝛomiſſionē.repete dare ꝛpelliſ.vt iconom⁹ ꝛ alij clerici.vt i auc.ō ſā.epi.§.ſigs ꝓ pecūia.a ¶ Pꝛo q̄li tate.vt ſi parēs vl pꝛon⁹ qlz fideiuſſoꝛ ꝓ idoneo accipiſ vt.ff.de i ius voca.vt eāt.l.i.y.ꝛ.iy.ꝛ.ff.q ſatiſda.cog.l. .y.§.y.ꝛ.§.qō ait ꝓtoꝛ.Sz nūqd hodie idiſtincte ſatiſ dandū ē vt i auc.de exbi.ꝛ intro.§.ſuſcepto que ē in.C.

de lit. otest. auc. offeratur. ℞. illa ꝫm distinctionē hui⁹ .l. Intelligit. nā posteriores p priores itelligunt. vt. ff. de le. r se. osul. l. sz r posteriores.

b Persone. s. rei. Mādatū. extra ius fam.

c Insinuatū. coz̄ā iudice demonstratum.

d Cōfirmauerit. repere nō. nā ꝛfirmare pōt. r tūc satisdare nō tenet. vt. j. p. ximo. §.

e Habituruꝫ. l. ꝙ dñs hēbit ratū. r cōmittit. qñ dñs scit et pōt hre ratū r nō bz vt. ff. rē ra. ba. quoeni. r. ff. de solu. l. ratū. vbi dx. Ratū aūt hre dñs oz cū primū certior fcūs ē hic distingue: an sit certū habere mādatū: et tūc nō cauet. vt. C. ō satisda. l. i. aut certū ē ꝙ nō bz: r tūc ēt cū satisdatōe nō admittit. vt. ff. de neg. ges. ſ pupilli. §. fi. aut dubiū ē r tūc ꝫm. p. ē i electōe rei vtr exigat ꝓbationē mandati a ꝓcuratore an satisda. fcipiat. r est ꝓ eo. ar. i auc. ō col. §. eos. i fi. col. ix. sz ibi nō loquuntur de ꝓcuratore sz de exactore tributoꝝ. Sz Jo. ō. dicit. n. i electōe ꝓcuratoris eē qō duoꝝ istoꝝ facē velit qz quotiēs ad duo gs alternatiue renet eius ē electio. vt. ē. de ac. §. huic. ℬ. aūt distiguebat vtr diceres nō hēo mādatū: r tūc ꝓbet mādatū an dicat dubito: et tūc satisdat. Sz Jo. opi. verioꝝ ē: ꝑstat ēt alią cautionez ꝓcu. actoris. s. de defēdendo eū ꝓ q̄ agit. vt. ff. de ꝓcu. duū. §. fi. al⁹ ōnegat ei actio. vt. ff. ō ꝓcu. l. mut⁹. §. pena.

f Alienaꝝ. vt pres i bonis filioꝝ. vt. C. de bo. ma. l. i. r ō bo. q̄ li. l. fi. §. vbi aūt. Itē oꝛphano trophi r getrophi vt. C. de epi. r cle. oꝛphano trophos. Item iconomi vel actores vl⁹ sindici. vt. ff. ꝙ cuiusq; vniuer. no. l. i. §. qb⁹ r. l. nulli r. l. itē. §. i. r. C. ō sacro san. ec. iubem⁹. circa ꝑn. ibi. Nulli iconomo. r. C. ō epi. r cle. oēs qui vbiq;. §. ⁊ nihilomin⁹. Itē apocripharij vt i auc. quō opoz. epis. §. r illud. Itē magistr⁹ noie municipij. vt. C. de iure. calū. l. ij. §. i. Jsti. n. pñt iferre p aliū litē vt hic subijcit.

g Inferūt. p. ꝓcuratorē: qō ē itelligēdū si prius ipsi litē otestent: r sic litiū dñi efficiātur. vt. C. de ꝓcu. l. neqz al⁹ nō. cū nō dñi sz administratores sūt r ꝓcu. a dño oz constitui. vt. ff. de ꝓcu. l. i. in pzin. sz si ipse supdicte psone agūt nūquid de rato cauent. vel de iudicato solui si cōueniunt. ℞. nō. vt. C. de admi. tu. l. tutoꝛes debita. r. l. sācimus. §. defensionē. sz tū i tutoꝛe videtur dicere lex ō si sit incertū de officio suo, vt. ff. de admi. tu. l. vulgo, sz

qlitate psone[b] fue dare opellit sin aūt p ꝓcuratorē lis ul⁹ inferr vel suspicitur: in actoris quidez psonaz si nec mādatuz actis insinuatū[c] est: vl⁹ pñs dominus litis in iudicio ꝓcuratoris sui psonaz nō cōfirmauerit[d]: ratam rem dñm bituruz[e] satisdationē ꝓcuratoꝛ dare opellitur: eadez obseruando: r si tutoꝛ vel curatoꝛ vel alie tales persone que alienaruz[f] rerū gubernationez receperunt: litez gbusdā inferunt[g] p aliuz. Si uero aliquis cōuenitur: siquidem presēs[h] ꝓcuratorez dare paratus ē: pōt vl⁹ ipse in iudiciū venire: r sui ꝓcuratoris psonaz p iudicatuz solui satisdationez solēni stipulatione firmare: vel extra iudiciuz satisdationez exponere[i] p quā

ipe sui ꝓcuratoris fideiussoꝛ existit: p⁹ oibus iudicatum solui satisdatiōis clausulis[b] vbi r ō hypotheca suaꝝ rerū ꝺuenire cōpellitur[c]: siue i iudicio ꝓmiserit siue ex iudiciū cauerit: ut tā ipe q̄z heredes[d] eius obligētur. Alia isup cautela. vel satisdatione pp psonaz ipsius[e] exponēda[f] ꝙ tpe sētentie recitande in iudicio venerit[g] vl⁹ si nō venerit oia dabit fideiussoꝛ[b] q̄ in ꝺemnatione continentur[h] nisi fuerit. puocatuz. Si[k] ꝛo reus pñto ex q̄cunq; eā nō fuerit: r alius velit ōfensionez eius subire: nulla differentia inter actiones in rez uel personales introducenda potest hoc facere: ita tamen vt satisdatiōem[l] iudicatū solui: p litis pñet estiatōe. nemo[m]. n.

certe ibi ñ dicit ꝙ debeat ō rato cauē. sz ꝙ reus dā nū nō subibit ꝓptereā ꝙ iste nō sit tutoꝛ. Sz que ē rō ꝙ ꝓcuratoꝛes satisdāt: sed ēdicte psone non? ℞. qz pdicte psone q̄si dñi sūt. vt. ff. de ēptore. l. fūdum. §. si tutoꝛ. r. C de epis. r cle. l. oꝛphano trophos. sz i ꝓcuratoꝛib⁹ secus. qz nō sūt dñi vē sz ficte. vt. ff. ō ꝓcu. l. i. i pzinci.

b Presēs. p. sente accipe ēt si sit i bortis vl⁹ in otinentibus edificijs. vt. ff. ō ꝓcu. l. pñs. et. l. g in foro. r. l. ideo.

i Pōt. i. oz sz quosdā. dñt. n. ꝙ si dñs ē pñs: ipse tñ oz fideiubere p ꝓcuratoꝛe suo. si āt absēs ē. ꝓcuratoꝛ pōt r oz fideiussoꝛes suos dare r facit pro eis. ff. iud. sol. si ad defendēdū. r. ff. ō ꝓcu. l. g ꝓpzio. i pzin. Uel dici pōt ꝙ si dñs est pñs tñ posset ꝓcu. dare fideiussoꝛes. cū ēt sine mādato quilibet possit aliū defēdere. vt. C. ō satisda. l. i. r. C. ō ꝓcura. l. exigēdi: r etiā iuitum. vt. ff. de solu. l. solut. r ita ꝓprie accipit h⁹ vbū pōt.

a Exponere actoi vel notario scribēti ꝓcurationē ex cui⁹ stipulatōe q̄ritur actoi utilis actio. vt. ff. rē pu. sal. fo. l. non quasi.

b Clausulis q̄ clausule tres sūt. s. ō defēdēdo reo r de dolo quod absit. r ꝙ sonat ipsz vbū. vt. ff. iud. sol. l. iudi. sol. r hic dicitur. c Cōpellit p iudicem

d Heredes eius. nā bz nam hec stipulatio vt ad heredes transeat sicut illa iudicio sisti. vt. ff. ligā cau. l. si eū. §. qui in iure.

e Ipsius. s. rei. f Exponēda a ꝓcuratoꝛe.

g Ueniat. s. reꝰ ꝙ litē pzi⁹ otestat⁹ ē suo nomine.

h Fideiussoꝛ. datus nūc a ꝓcuratoꝛe.

i Cōtinent. ergo oz odēnari ꝓcuratoꝛ presens.

k Si vero presto. i. post lit. conte.

l Satisdationez. nō ꝙ siue iteruenīat ꝓcuratoꝛ aī lit⁹ otest. vt. ē. e. §. si ꝛo oz satisdare: siue postea vt h⁹ r. C. ō sor. ei⁹ l. i. l. i. nec obstat qō oz ꝙ oz fieri aī li. otest. vt. ff. ō ꝓcu. l. pompo. r. l. rati. habitio. qz ibi interuenit ꝓcuratoꝛ aī lit. otest. vbi aūt postea iteruenit. r postea satisdat. vt dictū est.

m Nemo. s. ꝓcuratoꝛ. vt. ff. de ꝓcu. q ꝓpo. §. vj.

n ¶ Dictū ē. s. ℔. ab eius.

o ¶ Regia. s. ꝯstātinopo. vel dic de veteri roma.

p ¶ Caput. C. ō ve. iu. enn. l. i. ℔. nulli. ꝛ. ℔. sz ꝛ si q̄le.

q ¶ Sequi. imo nō videt ispiciēdū qō ibi fiat sz qō fieri debet. vt. ff. de offi. pre. l. sed lz que ē otra. Sz hec est intelligēda qñ er certa scia ē osuetudo vel ler: non per errorez. vt ibi ꝛ fac ad hāc. ff. de le. ꝛ sena. con. l. de qbus.

r ¶ De perpetuis. qz de actionibus est dictū: ꝛ quedā sunt perpetue ꝛ quedaz nō. ō de his ponit. vt. ĩ. e. ĩ ꝑn. Itē qz quedaz trāsitorie sunt heredibus ꝛ ō heredes. et de his ponit. ĩ. eo. ℔. nō aūt. &c.

s ¶ Hoc loco q̄ er. l. xy. ta. vt fami. hercis. vt. ff. fami. hercisci. l. i. Itē nota lis de pauperie vt s. si quadrupaupe. fecisse. di. i prin. Itē ō nota. vt. s. de noxa. ℔. sin autem.

t ¶ Cōsulto. vt hereditatis petitio. vt. ff. de petitione hereditatis. itē veniūt. ℔. prīdie. ꝛ. C. de pe. here. l. fi. in pri. Itē ꝛ siquis clauū de naui abstulerit cui⁹ cā tota nauis peryt. vt. ff. de icē. rui. nau. l. y. ℔. senat⁹

v ¶ Cōstitutionibus vt cōditione ex lege q̄ dat ex ostitutionibus qbuslibet post. l. xy. ta. constitutis vt. ff. de odi. ex le. l. vnica. ꝛ. ff. ad. l. iul. de adul. qō aūt ex his. ꝛ. C. de dona. l. figs ar. ℔. fi. ꝛ. s. de acti. ℔. tripli. vl ex q̄cūq; alia pte iuris vt plebiscito. vt pz i. l. aquil. vt. s. ad. l. aquil. ℔. cetez. ꝛ. ff. ad. l. aquil. l. i. Nā gnq; sūt ptes iuris ꝑter ꝓtoriū. vt. s. de iur natu. ℔. ostat. ꝛ totū ē ius ciuile. vt. ff. de iusti. ꝛ iu. l. ius aūt. ꝛ actiones ex eo descēdētes sūt ppetue vt hic dicit. i. sine pfinitione tpis ℈ antiqua tpa: sed sacre cōstōes in psonalibus metas imposuerunt .xxx. annoz. vt. C. de pscriptio. xxx. vl xl. anno. l. fiē. ꝛ. l. omnes. ꝛ. C. qbus non obycitur lō. tēpo. pscrip. il. neq; mutui. ꝛ. C. de anna. exceptio. l. i. ꝛ de consti. pec. l. y. Jn realib⁹ aūt iponit meta p constitutiones in rebus mobilib⁹ triū annoz: i immobilibus .x. an. iter pītes. xx. iter absentes. ꝛ hoc qñ titulus bēt possessoz. al. xxx. an. vt. C. de vsucap. transfoz. l. i. ꝛ. s. de vsucap. ℔. i. Jn hypotbecaria etiaz que est in rez certa statuuntur tempora. vel. x. vel. xx. vel. xxx. vel. xl. an. vt. C. aduer. cre. l. diuturnū. ꝛ. C. de prescrip. xxx. an. cū notissimi. ꝛ anna. excep. l. i. Sed quō erat ppetua rei vēdicatio ℈ antiqua tpa. imo tēpozalissima vt. s. de vsucap. in princi. ℞. q̄ hic dicit q⁹ erant ppetue. s. psonales. sed meta iponitur tā in realibus q̄ ĩ psonalibus. Itē cane tibi qz due psonales sunt

De perpetuis ꝛ temporalib⁹ actionibus ꝛ que ad heredes ꝛ contra heredes transeunt.

Hoc loco admonendi sum⁹ eas qdē actiones: q̄ ex lege sena tus ve cōsulto⁹ siue ex sacris ostitutionibus⁹ ꝓficiscūt: ꝑpetuo solere antiquitus ꝑpetere donec sacre ostitutiones taz in rez q̄s in psonalib⁹ actionibus certos fines dederūt

¶ Eas⁹ vero q̄ ex ꝓpria pretoris iurisdictione pendēt plerunq⁹ intra annum viuere. naz ꝛ ipsi⁹ ꝓtoris intra annū erat iperiuz: alioquādo⁹ tñ ꝛ i perpetuū extēdūtur. i. vsq; ad finē ex ostitutionibus⁹ introductū: q̄les sunt be quas bonoruz possessor⁹ ceteris q̄ heredis loco sūt⁹ accōmodat. ¶ Furti ō̄q; manifesti actio q̄uis ex ipius ꝓtoris iurisdictione ꝓficiscatur⁹: tñ perpetuo datur: absurdum .n. esse existimau⁹ anno eam ciuiles q̄ durāt p annū tñ vna iuriaz q̄ descēdit ex lege cornelia. vt. C. de iniur. si nō ouicy alia que datur ex. l. iul. repetun. vt. ff. ad. l. iul. repe. l. y.

x ¶ Eas. s. penales: ꝛ tūc nō ē nec esse pleruq;. vl si habes pleruq; expone vt. ĩ.

y ¶ Pleruq; hoc dic ꝓpter pretoziaz rei psecutoziaz q̄ ppetue sunt nisi rescissoria que annalis ē qz otra ius ciuile daf: vt. ff. de actio. ꝛ ob. l. i honorarys. ꝛ ō ō ac. ℔. rursus. ꝛ. ĩ. eo. itē nisi i redibitoryz que dātur ad tēpus lz rei sint psecutozie vt. ff. de edi. e. sciendum. ℔. fi. qz dantur contra id qō ouenerūt otrahentes. Itē fallit dicta regla. ff. ℈ fal. tu. l. hui⁹ actionis. ℔. ℈. qz ℔. ꝛ. ℔. ℈. ℔. ℈. ℔. ℈

g Nō oēs. hic ponit diuisionem. nā alie sūt trāsitorie alie nō sed superiores fuit q̄ alie erāt ppetue: alie nō. vt §. eodem in principio.

h Ipso iure. ciuili.

i Solent. s. iure pretorio.

k Ex maleficys. s. p̄ris vt subycit i exēplis: z subaudi. vl quasi maleficys. vt. §. de obli. ex quasi delic. §. fi. Quid in publicis de quibus tractat. j. ō pu. iud. ℞. idē z plus q̄ ét lit. otest. nō trāseunt ō heredes. vt .ff. de accus. l. ex iudicioꝝ. nisi i quinq; casib⁹ primus ē. l. iuli. maiestatis i duobus capitulis tm̄ ei⁹ legis. vt. ff. ad. l. iul. maiesta. l. fi. scōs ē crimen heresos. vt .C. de apost. l. y. et. l. apostataꝝ in fi. tertius ē crimē repetū darum: quartus de residuis: quintus pecūlatus crimē. vt. ff ad. l. iul. pecula. l. fi.

terminari. Nōs oēs aut ē actiones q̄ in aliquē aut ipob iure ciuili cōpetunt: aut a pretore dātur: z in heredē eque cōpetunt aut dari solét. Est enīz certissima iuris regula: ex maleficijs penales actiones in heredem rei non competere: veluti furti: ui bonoꝝ raptoꝝ: iniuriaꝝ: dāni iniurie: sed heredibus bus iusmōi actiones opetūt: nec ōneganť excepta iniuriaruz actione: z si qua alia similis inueniať.

Aliquādo tm̄ etiā ex otractu actio otra heredez nō cōpetit: veluti cū testato dolose uersat⁹ sit: z ad heredez eius nihil ex eo dolo puenerit.

Penales aūt actiones q̄s supra diximus si ab ipsis pncipalib⁹ psonis fuerint contestate et heredibus dantur z contra heredes trāseūt.

Supest vt admoneamus q̄ si ante rem iudicatam is cum quo actuz est satisfaciat actori: officio iudicis cuenit eū absoluere licet i ea causa fuisset iudicij .ff. de ac. z ob. l. ex otractib⁹. vel pone casū q̄ dolus fuit icidēs vel supuenies z remaneret otractus: z nō agitur otra heredē nisi puenerit aliqd ad eū vt i actōe depositi q̄ dat i duplū otra eū q dolū omisit i deposito cā tumultus vel icēdy vl rui. vl naufragij. Sed in i bfdem nō dat i duplum ex dolo defūcti lz i simplū def. vt. ff. depo. l. i. §. i. Jtē q̄is ē actō i fēz q̄ dat otra agri mēsorē. si aūt aduersus bfdē. vt. ff. si mensor fal. mo. di. l. iij. §. penul. Idem in actiōe ex stipulatu iudicio sisti in eo q̄ erat cuētus i iure. vt. ff. figs cauſi eū. §. q̄ iuriarū. Jtē i actione tributoria: vt. ff. de tribut. l. illud. §. fi. z de his casibus loquit hic. §. al' autem ex otractu agit ō heredem etiā de dolo defūcti regulariter. vt. ff. de act. z ob. l. ex ōctu. z. l. ex depositi. que sūt huic otrarie. z hāc specialitatē denotat hec littera cum dicit Aliquādo tm̄ ꝛc.

l Lōpetē. nisi lis fuerit otestata. vt. j. e. § penales. et .ff. ō accusa. ex iudicioꝝ in fi. Jtē nisi aliqd ad heredez puenerit. tūc eni tenetur. vt. ff. de calū. i heredē z. ff. q̄ me. cā videam. In duobus tm̄ casibus est contra vt in actione. vi. bo. rap. que non datur in heredem. lz ad heredē aliquid puenerit: sed furtiua datur ōditio. vt. ff. vi bo. rap. l. y. §. fi. Jtē i interdicto vnde vi. q̄ō in heredē nō dat sed in factū actio. vt. ff. de vi. z vi. ar. l. y. §. fi.

m Jniurie. i. l. aquilie actio.

n Sz bfdibus. i. ō bfdib⁹ eoꝝ q̄ passi sūt hec maleficia

o Actiōes. nā hec nō datur bfdi: nisi lis otestetur.

p Actiōe. hoc tō q̄ nō est in bonis nr̄is añ lit. otest. vt .ff. de iiu. l. iuriaꝝ. §. iy. i pn̄. z. l. itereſt. Et ēalio rō q̄ nihil mihi ō pr̄imonio abest nec reo adest. vt. ff. ō. col. bo. cū emācipati. §. emancipatus. Sūt z alie siles ei. vt subycē i q̄b⁹ nec actori aliqd de pr̄imonio abest. nec reo aliqd adest. vñ idē iuris ē q̄ō z i ista. vt est actio i fcm̄ q̄ dat ō libertū vocātē pfonū in ius sine venia i. l. aureis vel filio vocāte pfez. vt. j. ō pena teme. litī. §. fi. z. ff. de in ius vo. l. penl. Jtē i popularib⁹ actiōib⁹ vt sigs bēat positū vel suspēsū. vt. ff. de his q̄ dete. vel effu. l. si vo. .§. q̄ aūt. Quidā dicūt idē de actiōe i fcm̄ de calūniatorib⁹. vt. ff. de calū. l. hec actio. sed certe ibi alia est rō q̄z bz ōditionē ob turpē cām. vt ibi dr̄. Jtem q̄ abest ibi aliquid actori: z adest aliquid reo vnde nō ē silis ēdcis.

q Jnueniať. hic otinuat ille. §. q ē. j. penales.

r Alliq̄s actio. i. actio de dolo nata pp dolū adhibituz i otrahēdo. nā si dedit dolus cām otractui nō agit actione ex eo otractu cū nullus sit: sed de dolo vt hic. z. ff. de dolo. l. elegāter in pr̄i. fi. n. eēt icidēs agere ex actione ex eo otractu vt purgaret dolus. vt. ff. de ac. z ob. l. ex ōctibus. z. ff. de ac. ēp. l. iul. §. si vēditor z daret in bfdes. vt

s Dolose dolo dante cāz ōctui. vel dic incidēti vl supuenienti. vt modo diximus. Accursius.

t Ad heredem. sed si superuenisset actio i factuz ppetuo otra heredē z otra defūctū daret. vt. ff. de dolo. l. itaq;. sed de dolo olim ifra annum vtilem: hodie. s. biēniū otinuū dat: vt. C. de dolo. l. fi.

v Diximus. vt. ō. e. § non autem.

x Cōtestate. imo vt def heredi sola ppāratio suffīcit. vt. ff. de ioffi. testa. postbum⁹. §. fi. Jo. vl sine ppāratiōe datur querela heredi.

y Dantur. nisi in duobus casibus: primus cū agitur ad operas contra libertum et morītur patronus extraneo heredi relicto ad quem non transeunt ope etiam lit. cōtes. vt. ff. de operis liber. l. operarum iudicio. secundus i patre repetēte dotem filie que a viro diuerterat z decedet pater extraneo heredi relicto etiā lit. otes. nō transit. vt. C. ō rei vx. act. l. vnica. §. videamus.

z Trāseunt. nisi in duobus casibus. p̄m⁹ i actione ō dolo. C. de dolo. l. fi. scōs i retractōe alicuius i seruitutē vl libtatē q̄ p collusionē pnūciat⁹ fuerat ingenu⁹. vt. ff. ne de sta. defun. l. i. §. sz interdū.

a Supereſt. hec de vita z transitu actionuz sm̄ q̄ in rubrica pmisit dicta sunt. nunc de iudicij officio dicit q̄ō cum exponere debeat iam pauca. vt modicum respiret deliberat. nā conceptuz sermonem quis retinere potest?

b Absouē. s. ab obseruatōe iudicy. nā pncipalis cā ē sublata solutione. vt. ō. g mo. tol. ob. in pr̄in.

c Sequitur. qz exceptio vicem tenet actionis vt .ff. de excep. l. i. ideo post actiones ponit ō excepti. z qz de armis actoz vidim⁹ z de reoz armis videndum est. ideo dicit vt sequitur.

d Cōparate. al' inuente.

e Reoz. i. reoz nā ipi sūt cum qbus agitur: vt .ff. de iureiu. l. .iy. in prin. z .j. in. §. eum.

f Justa sit. prima facie.

g Inductus. hoc i stricti iuris iudicijs: in bo. fi. aūt iudicijs ipso iure ñ tenet ōctus. vt .ff. ō dolo. z eleganter. in prin.

h Stipulāti. credēs te debere cū nō deberes. vt hic. z .ff. ō excep. doli. l. .y. §. circa te.

i Obligatuz esse. s. inspecto iuris rigore de equitate obligat⁹ nō ē. vt. ff. de lib. le. l. si creditor. z .ff. de v. obli. l. obligat⁹ ē. §. obligatū. z .ff. ō v. sig. l. si creditor. que sī contra.

k Efficax ē. s. in sui subāz. nā ciuiliter z nāl'r est obligatus z pure. sz nō efficax quātum ad opem exactionis. vel dic efficax est inspecto genere. nā prima facie ꝺdēnandus videtur sed ispecta qualitate q̄ sit dolo facta: vel metu vl' filij cā ipediatur ē iefficax z ita expone in sequētibus casibus. l Aut⁹ cā. hoc qñ metu fuit ꝺpulsus. m Aut doli. ꝰ qñ iduct⁹ fuit p dolum.

n In factū. redde singula singlis. ꝓpositis causis ꝺm Jo. Sz nōne hoc tertio casu. s. qñ p errorē. pmisi daē doli exceptio. Certe sic. vt. ff. de do. excep. l. y. §. circa. quare dic q̄ hec actio i factū ē. pponenda i subsidiū doli exceptionis. s. ō patronū z parētem ō q̄s turpes exceptiones nō. pponūf. vt ō excep. doli apud celsum. §. aduersus. z ita hic accipitur.

accipiēdi tpe: vt dānari ōbeat: z hoc est qō vulgo antea dicebaē oia iudicia absoluto ria esse.

De exceptionibus.

Sequitur⁹ vt ō exceptionibus dispiciamus: ꝺparate⁴ autē sunt exceptiones defendēdo ruz eoz⁵ gratia cum quibus agitur: sepe. n. accidit vt licz ipsa pſecutio qua actoz experit iusta sit⁶ tamen iniqua sit aduersus euz cuz quo agitur verbi gratia si metu coactus sit aut dolo inductus⁸: aut ero⁹e lapsus stipulanti⁹ Ticio ,pmisisti qō nō debueras pmittere: palā est iure ciuili te obligatuz¹ esse: z actio q̄ intēdit dare te oportere efficax⁵ ē: sz iniquū ē te condemnari. Ideoq̄ daē tibi exceptio q̄ metus¹ causa: aut⁽ᵐ⁾ doli mali: aut in⁽ⁿ⁾ fām ꝺpositā ad impugnādam actionē. ¶ Idē iuris ē si quis q̄si credendi cā pecuniam stipulatus fuerit: neq̄ numerauerit: nā eaz pecuniaz a te petere posse eum certuz est dare. n. te oportet cū ex stipulatione tenearis sz ga iniquuz ē eo noīe te ꝺdemnari: placet exceptione pecunie nō numerate te defendi ꝺbere. Cuius exceptiōis tpa nos ſm q̄ iā supioꝛib⁹ libris scriptū⁹ ē ꝺstitutiōe nr̄a coartauimus⁽ᵖ⁾. ¶ Preterea ōbitoz si pactus fuerit cuz creditoze ne a se pecunia peteret⁽ᵠ⁾ nihilominus obligat⁹ manet ga pacto cōuento obligationes nō omnino⁽ʳ⁾ dissoluūtur qua de cā efficax ē aduersus eū actio: qua actoz itendit si apparet⁵ eum dare oportere: sz qz iniquū⁽ᵗ⁾ est ōtra pactionez euz damnari defendit p exceptionez pacti cōuenti. ¶ Eque si debitoz creditoze deferēte iurauerit nihil se dare oportere adhuc obligatus pmanet: sz qz iniquum est de piurio q̄ri: defendit tñ p exceptionez iusiurandi. ¶ In his quoq̄ actionibus qbus i rez agitur eque necessarie sunt exceptiones velut si petitore deferēte possessoz iurauerit eā rē⁽ᵘ⁾ suaz esse: z nihilominus eā rē petitoz vēdicz: sz. n. yeꝛ sit qō intēdit. i. rē ei⁹ eē: iniquū tñ ē possessoze ꝺdēnari ¶ Jte si i iudicio tecū actū⁽ˣ⁾ fuerit siue i rē siue i psonam nihilomin⁹ obligatio. durat⁽ʸ⁾

o Scriptum est. supza de lit. ob.

p Coartauim⁹. vt. C. de nō nu. pe. in ꝺtractibus.

q Petereē. nota q̄ pactū de nō petendo tria operat. nā tollit nālem ipso iure: vt. ff. de solu. stichū. §. nālis. Jtē elidit ciuile vt i ℞. §. Jtē obligat nāliter pacisceteznō petere nā z aliaē quis ē obligatus naturaliter qd non facere: vt nō facē furtū. vt. §. de obli. que ex delicto naē. §. i.

r Olo. qz nō ciuilis sed naturalis tm̄. vt .ff. de so. stichuz. §. naturalis. Jn casib⁹ tñ ipso iure vtrūqz tollit pactū: vt i maleficijs factis siquis pacisceaē ne agatur Jtē i pignoze remisso p pactū. vt. ff. de pac. l. si tibi. §. q̄ dā actōes. z. §. ō pigre.

s Apparet. ozatio posita loco actionis ſm pla. sed ſz Jo. ō vt dixim⁹. §. de act. §. sic itaq̄. Accur.

t Jniquū ē. nō sic: .ff. de m lit. iur. l. fi. z .ff. de iureiu. nā postea. §. dato. z. ff. de dolo. l. nā sufficit. ℞ tñ fallit quoties ē ō legē iuratū qz nō seruatur sacramētum vt i auc. sce. mu. non solū. §. i. col. v. q̄ est .C. ō nu. auc. qō eis z. ff. ō iure pro. l. adigere. z. C. ō legi. z cō stī. l. nō dubium i fi. Jtē qñ vtras al'p testimoniū ꝓ mueniri vt. C. de re. cre. l. fi. Jtē qñ deferēē sacrām a iudice. vt. ff. ō iureiu. l. admonēdi. al' aūt obtinet qō ℞ of

v Rē suā. distinguit tñ vtrū iuret suā rem eē vel petitoꝛis nō esse. qz si iuret suā esse datur sibi actio z exceptio. sz si iuret petitoꝛis nō esse nascit sibi exceptio ōtra petitoꝛē tm̄. vt. ff. de iureiu. sz z possessoꝛi. i. z. y. §. n.

x Actū. subaudi: z fuerit absolut⁹ sicut ℞ innuit.

y Durat. s. si primo erat obligat⁹. vñ si soluat nō repetit cū debitū soluat. vt. ff. de ꝺdi. ideb. l. Jul. z. i. si iudex z caue tibi qz per iusiurandum z p pactum naturaē tollit obligatio z remanet ciuil'. vt. ff. de iureiu. l. fi. i pzinc z. ff. ō soluti. l. sticbū aut pāphi. §. nālis. sz p sniam tollitur ciuilis z remanet nālis. vt. ff. de ꝺdi. inde. l. iul. ait. Sz cū actionē iducat res iudicata vbi nulla oio erat. vt

.C.de re.cre.l.actor. quare nō tollit vbi ē. ℞. res iudicata de iure ciuili est: ⁊ ideo tollit ⁊ iducit ea q̄ fūt de iure ciuili. ⁊ ita obligati onem ciuilē tollit: ⁊ actiones que est de iure ciuili inducit. vt.ff. de oz. iu. l. ij. ℣. deinde ex his. ea aūt que sunt iuris nālis non tollit vt obligationē naturalem. vt ar. ℣. de leg. agn. tu. ℣. fi.

3 ¶ Ex legibus. vt ne quis ꝺueniat nisi co rā suo iudice. vt C. de excep. l. fina.

a ¶ Obtinēt. vt sena. cō. vt. ℣. ti. i. i princi. sicut est excep. ma ced. ⁊ velle. et. ff. ad ma ced. ⁊ velle. p totum ti.

b ¶ Jurisdictiōe. vt de dolo malo ⁊ me tus cā. vt. ff. de ex cep. doli. p totū. Jtē pacti. vt. ff. de pac. iurisgē. ℣. ꝓtor ait.

c ¶ Agēribus. i. fine pfinitiōe tpis vt. ff. de doli excep. l. pure ℣. fi. ita tñ si añ sniaz opponātur. vt. C. sē tentiā rescin. ñ pos. l. pemptorias. nisi i. vij. casib⁹ i qb⁹ etiā opponi pñt post sen tentiā rōe etatis vt .C. e. l. pemptorias. ⁊. ff. de mi. l. minoz. xxv. an. omissa. Jtē miles. vt. C. de iu. ⁊ fa. ign. l. i. itē i mace. ⁊ velle. vt. ff. ad ma ce. l. tā ⁊ si. Jtē i do natoze q opponit vt ꝺueniat ic̄tū face re pōt etiā post sen tētiā. vt. ff. ō re iud. l. nēseni⁹. ℣. fi. Jtez exceptio falsi. pcu rator. vt. C. de pcu. l. ij. secus si rōe pso ne. pcuratoris oppo nat exceptio vt q⁹ sit miles vl mulier. q⁹ talis exceptio ē dilatoria. vt. j. e. ℣. pterea. Jtē vbicūq; diceret nullū fuisse iudiciū. vt q⁹ sit venal⁹ sniа vl falsis testib⁹ vl in strumētis iudicata. vt. C. qñ nō ē ne. p. l. venales. vl cuz iuder nō su⁹. vt. C. si a nō ope. iudi. p totū. Jtē si inique sub iudice opulsus ē eo tpe quo opelli nō debuit. vt. ff. de fer. l. i. sed dilatoria ꝓponitur añ lit. ꝛtest. ſz ꝓbatur postēq; actoz mōstrauerit qđ asseruerat. vt. C. de ꝓb. l. exceptionē. ⁊. C. e. l. fi. qđē secus in exceptione fori: quia ante lit. ꝛtest. opponi ⁊ ꝓbari ꝺz ſz quosdā. vt. ff. e. l. pe nul. Sz qđ de excep. nō nu. pecu. nū qđ ē ꝓpetua vl tpa lis. ℞. qđā anomala eā esse. nos ꝺicim⁹ q ē tpalis bien

d ¶ Tempozalis. aut alia si militis: conuēti scili: et exceptō conuenti. f. vl q⁹ ad quinquēnium: veluti si quis stipuletur id quod in vtero est vel fru ctus futuros: vel domus; cer to loco edifica ri. vel cum ro me esset ephe si. are stipula tus ē. vt. ff. de v. ob. l. interdū

agere uolentib⁹ obijcitur ex ceptio: aut pacti cōuenti: aut alia similis: ꝺifferre ꝺebent actionem: et post tps agere.

¶ Jdeo. n. ⁊ ꝺilatorie iste ex ceptiones appellant: aliogn si intra tps egerint obiectaq̄ sit exceptio: neq̄ eo iudicio gcq̄ cōsequerēt ꝓpter exce ptionez neq̄ post tēpus olim agere poterāt: cum temere rez i iudiciuz ꝺeducebant et ꝺsumebant qua ratione rem amittebant. ¶ Hodie autez nō ita stricte hoc procedere volumus: ſz euz q ante tēpus pactionis vel obligationis lī tē iferre ausus ē zenonianef ōstitutioni subiacere cēsem⁹ quā sacratissimus legislator ꝺe his q tēpozē plus petierīt ꝓtulit: vt ⁊ inducias q̄s ipse actoz sponte induxerit: vl nā actionis otinet⁹ si cōtempse rit: in ꝺuplu⁹ babeāt hi q ta lez iniuriaz passi sunt et post eas finitas non aliter lītē su scipiant: nisi oēs expensas li tis antea acceperit: vt actoz res tali⁹ pena ꝓterita tpa litiū ꝺoceāt obseruare. ¶ Pre terea etiaz ex pso sunt ꝺi latorie exceptiones q̄les sūt

bm. Azo. e ¶ Cū temere. ℣ ꝺe ac. ℣. figs ages ⁊. ff. ō lib. le. l. nō solū. ℣. fi. ⁊. C. ō iure fisci. l. iusta.

f ¶ Zenōiāe. f. grece: cui⁹ meminit ℣. ō ac. ℣. ſz hec qđē

g ¶ Cōtinet. qđ ꝺic vt mō ꝺixi p. l. ō ℣. ob. iterdū.

h ¶ Jn ꝺuplū. sed videt q⁹ nulla pariat pena vt. ff. ꝺe pe. here. q⁹ si in ꝺiem. i prin. que est huic ꝺistra. ſz ꝺic illa cozrigi. vel melī⁹ ꝺic q⁹ ibi ad hoc solum agebatur: vt eodē iure penes agētē ꝺbetur q̄ erat apud defunctū vnde non fuit plus petitum.

i ¶ Jniuriā. nō tñ talē pp quā agere posset.

k ¶ Tali pena. facit. C. ad. l. iuli. repe. li. ff. ō pe. l. ca pitalū. ℣. penl. ⁊. C. ō inof. tes. figs i suo.

l ¶ Mulierē.q̄ ꝓ alio agere nō pōt nisi ꝓ parētib⁹ si moꝛbus aut etas eos ipediat: nec scit qui eoꝛuꝫ nomine agat. vt. ff. de ꝓcu. l. femine.

m ¶ Uel in rem. nisi pro libertate eoꝛum vt. ff. de lib. ca. l. iij. contra secundum Jo.

n Discipline. .i. b̄ fit sine offēsa discipline: non aūt sic intelligitur. vt et hoc nō possit fieri si disciplina .i. exercitiū militare offendatur. sed siue offendatur siue nō ꝓsumitur ñ offendi. vt hic z. C. de ꝓcu. l. q stipendia.

o ¶ Lōquiescere. sz ꝺ tra. ff. de postu. l. i. §. secūdo loco. z in .§. b̄ edicto. so. ibi de maxima infamia. hic de parua. vel il. ō de aduocato q emolumentuꝫ tm̄ habz. hic in ꝓcuratoꝛe qui tm̄ habet onus

p ¶ De replicationibus. qz exceptio per replicationē elīditur. ideo per consequens de replicatione dicit. vt. j. e. in pri ci. z. ff. ō excep. .l. ij. §. replicatio.

q Nterduꝫ excludi. s. ꝓ exceptionez.

r ¶ Noceat. id est non ꝓsit.

s ¶ Conuenitur .i. ita fuit conuentum.

t ¶ Digestoꝛum vt. ff. de excep. .l. ij.

v ¶ Exceptiōes dic. §. videret q̄ debeat esse in fi. superioꝛ

ti. sz certe cū z replicatio sit exceptio: bene ponit b̄ gn̄aliter: tā ad exceptōes q̄ ad replicatōes ꝓtinēs.

ꝓcuratoꝛie: veluti si ꝓ militē aut mulierez agere qs velit. Naz militib⁹ nec ꝓ patre vl̄ matre vel[m] vxoꝛe nec ex sacro reſcripto ꝓcuratoꝛio nomine experiri ꝺceditur: suis vero negocijs supereſſe sine offensa militaris ꝺiſcipline[n] possunt. ¶ Eas vero exceptiones q̄ oliz ꝓcuratoꝛibus ꝓpter infamiaz vl̄ dātis vl̄ ipi⁹ ꝓcuratoꝛis opponebāt: cū i iudicijs frequētari nullo mō ꝓſpeximus cōgeſcere[o]: sācimus nedū ō̄bis altercaē ipius negocij diſceptatio ꝓ teleē.

De[p] replicationib⁹[q].

Nterduꝫ[q] euenit vt exceptio q̄ prima facie iusta videtur inique noceat[r]: quod cū accidit alia allegatione opus est adiuuandi actoꝛis gratia: q̄ replicatio vocatur: qz per eam replicatur atq̄ reſoluitur iusta exceptionis veluti cum pactus est aliquis cum debitoꝛe suo ne ab eo pecuniam petat: deinde poſtea in cōtrariū pacti sunt. i. vt creditoꝛi petere liceat: si creditoꝛ agat z excipiat debitoꝛ vt ita demum condēnetur si non conuenerit ne eaz pecuniā creditoꝛ petat: nocet ei exceptio. conuenitur[s] enim ita. nanq̄ nihilominus b̄ ꝺum manet licet poſtea in cōtrarium pacti sunt: sed qz iniquuꝫ est creditoꝛem excludi replicatio ei dabitur ex poſterioꝛe pacto cōuento. ¶ Rursus interdū

r ¶ Fideiussoꝛibus: appellatione fideiussoꝛis omne accessoꝛium accipe: siue sit mādatoꝛ: siue fideiussoꝛ: siue alius: ex eo dictus fideiussoꝛ q̄ ꝓ alio fidem suam astrinxerit. Et nota q̄ ꝺicit plerunq̄z. quia exceptio reo competens gratia sue persone: vt quia sit minoꝛ fideiussoꝛi non competit. vt. ff. de mino. l. in cauſe. in ꝓinci. z .ff. de excep. l. exceptiones. in fi. l. Itez si est damnatus in omnibus bōis suis ratione sui delicti. vt. C. de fide. l. i. vel si ceſſit bonis. vnde personaliter ei subuenitur ne in plus conueniatur q̄ in quantum facere poteſt. vt. §. de act. §. fi. z. j. e. in fine. Itē vbicūq̄z quis inquātum facere poteſt condemnatur. nam fideiussoꝛi non ꝺatur exceptio. vt. ff. de re iudi. l. z si fideiussoꝛ. in ꝓin. nisi fideiussoꝛ vt ōfensoꝛ conueniatur. tunc enim vt defensoꝛi nō vt fideiussoꝛi ꝺatur vt. ff. ꝓ so. l. veruꝫ .§. i. z. ff. soluma. l. alia. vbi autem exceptio rei coheret: vt pacti conuenti: et rei iudi. fideiussoꝛibus competunt: vt hic etiam inuito reo. vt. C. de excep. .l. defensiones. z. ff. de excep. l. omnes.

y ¶ Bis. scilicet fideiussoꝛibus.

z Illis quoq̄z. scilicet fideiussoꝛibus z similibus. Accurſius florentinus legū doctoꝛ famoſiſſim[a].

a ¶ Sane. ꝓpter hunc casum ꝺixit supra plerunq̄z z ꝓpter alios vt ꝺixim[b]

b ¶ Maxime supra de fideiuſ. i ꝓinci.

c ¶ De interdictis. quia interdicta vicem sustinent seu

euenit vt replicatio que ꝓima facie iusta est inique noceat: qō cū accidit alia allegatione opus ē: qua actoꝛ adiuuet que ꝺr triplicatio: quaꝫ oīum exceptionum vsuz interdū vlterius q̄ ꝺiximus varietas negocioꝝ itro duxit: quas oēs aptius ex ꝺigestoꝝ[t] latioꝛe volumine: facile est cognoſcere. ¶ Exceptiones[u] autē q̄bus ꝺebitoꝛ defēditur plerunq̄z accōmodari solent et fideiussoꝛibus[x] ei⁹: z recte ga qō ab his[y] petitur id ab ipso ꝺebitoꝛe repeti videt: qz mandati iudicio reꝺitur⁹ ē eis qō bi ꝓ eo soluerit: qua rōe z si nō ꝺe petēda pecunia pactus qs cū reo fuerit placuit pinde ſuccurrēduz eē ꝓ exceptionē pacti ꝺuenti. Illis[z] quoq̄z q̄ ꝓ eo obligati sunt ac si etiā cū ipis pactus esset ne ab eis ea pecunia peteret. ¶ Sane[a] q̄ dā exceptiones nō solent his accōmodari: ecce. n. ꝺbitoꝛ si bonis suis ceſſerit z cū eo creditoꝛ expiaē ōfendit ꝓ exceptionē si bonis ceſſerit: sz hec exceptio fideiuſſo. ñ ꝺat iō. ſ. qz q alios ꝓ ꝺbitoꝛe obligat: b̄ maxime[b] ꝓſpicit ut cū facultatib⁹ lapſus fuerit ꝺbitō possit ab his q̄s ꝓ eo obligauit sū ꝺſeq̄. De[c] iterdictis

obtinent actionuꝫ. ideo poſt actiōes z ꝺe interdictis ꝓponitur vt. j. eo. in ꝓin.

d Equit. actõib⁹. ſ. i factũ vt .j. e. §. finali. Accurſius.
e Verbor. i. dicere vba accepta z formata a pre
tore ꝓponẽte iterdictũ. Sed ſz hoc que erat differẽtia
olim iter iterdicta z actiões cũ z actio erat formula. vt
.ff. de ozi. iu. l. y. §. deinde ex his. Reſpõdẽt quidã vt ꝓ
ceptor meus Azo ꝙ
iterdicta formabã-
tur i ꝑſonã volenti
um ea itentare tm̃
vnde idicta iter duo
os oñr reddi a ꝓto
re loquẽte duob⁹ vt
.j. e. §. exhibitoria z
hoc etiã colligit. ff.
ſub multis titulis i
tractatu de iterdic.
ſic. n. dicit vnde vi
illũ deiecisti. zc. vt
.ff. de vi. z vi. ar. l. i.
i pzi. Itẽ vti edes õ
quibus zc. vt. ff. vti
poſ. l. i. i pzi. z ſic de
alys. Sz actiões ge
neraliter z i perſo-
nã omniũ. formant
vt quicũq; emerit
ex empto agat. z ſic de ceteris qõ colligit. vt. ff. õ ozig.
iu. l. y. §. omniũ. z. §. de his. vel dic bzeuiter differentiã
talẽ fuiſſe. qz interdicta a ꝓtozibus ſz actões a ceteris
magſtrib⁹ formabãtur. vt pz ex eo qõ oia iterdicta ſũt
ꝓtozia: vt. ff. de interdi. p totũ libzũ. ſz hodie nihil ali-
ud eſt iterdictũ ꝙ actio ꝓtozia in factũ. vt. j. e. §. fi.

f Aliqd qõ ẽ i iterdictis reſtitutorys z exhibitozys.
vt. j. e. §. reſtitutozia. z. §. exhibitozia. Accur.

g Prohibebat. qõ facẽ i ꝓhibitozys iterdictis. vt. j. e.
§. phibitozia. h Maxime. hoc iõ dicit. qz qñz p in-
terdicta nõ ſup poſſeſſiõe: ſz ſup iure rei otendit vt pa
tet in iterdicto de mozruo iferendo. vbi licet z inferre
ſepulchzo i edificãdo vbi lz inedificare. vt. ff. de moz.
inferẽ. l. i. i pzin. z. §. ꝓtoz ait. Itẽ qñz ꝓprietatis z poſ
ſeſſionis ſimul. vt. ff. de aq̃ quo. z eſti. l. i. §. fi. z. ff. e. l. in
terdictoz. §. quedã. Sed nũqd alio mõ ꝙ p interdicta
agitur õ poſſeſſiõe. Rx. ſic. vt p cõdi. inde. vt. ff. de con.
inde. l. fi. z. l. indebiti. §. ſed ſi nimiũ. Itẽ p triticariã vt
.ff. de cõdi. tri. l. i. in fi. z. l. y. Itẽ p cõdi. ex lege. vt. C. de
acq. poſ. l. fi. i fi. z. ff. de rei vẽ. l. penulti. z. C. loc. l. ſiquis.

i Poſſeſſiõe. ſiue retinẽda ſiue recuperãda ſiue adi-
piſcẽda. vt. j. e. §. ſequẽs diuiſio. Accur.

k Quaſi poſſeſſione. vt cũ otendit. vt de poſſeſſione
rez icozpozaliũ. vt vie z itineris z actus z aqueductus
vbi nõ ẽ vba poſſeſſio ſz q̃ſi. vt. ff. de acq. re. do. l. ſeruus
. §. icozpales. ſz tñ ẽ ibi qdã q̃ſi poſſeſſio: z de ea retinẽ-
da cõpetũt iterdicta de itinere z actu z via z aqua: qñ
otendo me eẽ i quaſi poſſeſſione ꝓdictoz iuriũ. vt. ff. õ
iti. actuq; pzi. p to. z. ff. de aqua quotti. z eſti. p totum.
z. ff. de bui. l. penulti. z. ff. ſi fui. vẽdi. l. ſicut. §. Ariſto.

l Sũma. i. pzima nó minima: qz z de duobus mẽbris
aliq̃ iuenit. vt. j. e. §. iy. m Reſtitutozia. qñz tñ q̃
dã iueniunt mixta tã ꝓhibitozia ꝙ exhibitozia. vt. ff.
e. l. i. §. iterdictoz. z. ff. de lib. ho. exhi. l. i. nã petit exhi
beri z ꝓbetur inuictus retineri.

Sequitur d vt diſpi-
ciam⁹ de interdictis
ſeu actionib⁹ que ꝓ
bis exercent. Erant aũt iter-
dicta forme atq; cõceptiões
verbor⁹: quibus ꝓtor aut iu-
bebat aliquid f fieri: aut fieri
ꝓhibebat g: qõ tunc maxime h
fiebat cũ de poſſeſſione i: aut
q̃ſi poſſeſſione k inter aliquos
otendebat. Sũma l autẽ
diuiſio interdictoz hec ẽ: ꝙ
aut prohibitozia ſunt aut re-
ſtitutozia m: aut exhibitozia.

n Poſſidẽti. vt ſigs missus fuit i poſ. iuſſu ꝓtozis
vt. ff. ne vis fi. e. q i poſ. miſ. eſt. l. i. i pzin. nam iu-
ſte poſſidet z ſine vitio q auctoze ꝓtoze poſſidet:
vt. ff. õ acq. poſ. l. iuſte. o Inferẽdi. qõ iterdictũ
ẽ. ff. de mozruo iferẽdo. l. i. i pzin. §. hoc iterdictum

p Edificari.
qõ iterdictum
hẽs. vt. ff. neqd
i loco ſacro. l. i.
in pzin.

q Vel i flumi
ne. z hoc hẽs. ff
ne quid in flu-
mine pu. fi. z ne
qd in ripa. l. i. i
pzincipio.

r Poſſeſſozi.
. i. ſuccedẽti de
iure ꝓtozio tm̃
vt de filio emã
cipato vel co-
gnato q oñr bo
noz poſſeſſoz e ſ
z ex bonoz poſ
ſeſſione edicta
li z õcretali. nã

Prohibitozia ſunt quibus
vetat aliquid fieri: veluti ui
ſine vitio poſſidenti n: ul mo-
tuuz inferẽti quo ei ius erat
inferẽdi o vl in ſacro loco edi
ficari p: vel in q flumine publi
co ripa ve eius aliquid fieri
quo peius nauigetur Re
ſtitutoria ſunt quib⁹ reſtitui
aliquid iubet: veluti cum bo
noz poſſeſſori r poſſeſſionez
eozum quam quis ꝓ here-
de: aut ꝓ poſſeſſoze ſ poſ-
ſidet ex ea hereditate aut cũ

ſtatiz hñt hoc iterdictũ directũ vt ſequant poſ-
ſeſſionẽ hereditatis: qõ appellatur quoz bonoz. vt
.j. e. §. adipiſcẽde. vtile vo datur illi qui ſuccedit õ
iure ciuili: vel ex teſtamẽto vel ab inteſtato. vt. ff
quoz bo. l. i. i pzi. z. C. quoz bo. l. i. ſz ẽ eõ i hereditas
petitione. nam directa datur heredi de iure ciuili
vtilis vo ei q ſuccedit de iure ꝓtozio. vt. ff. de bo.
poſſeſſi. here. pe. l. i. Eſt z aliud nouũ auxiliũ p no-
uã ꝛſtitutionem inuentũ p quod petitio poſſeſſ. here. ſi
teſtamẽtũ apparet nõ vitiatũ vel vituperatum i
aliqua ſui ꝑte. vt. C. de edic. diui hadri. tol. l. fi. Sz
q̃re oꝛ b restitutoziũ cũ nũq̃ bonoz poſ. bũit. Rx.
iꝓpe oꝛ restituere ꝓ dare. vt. ff. õ v. ſign. l. vbz
reddẽdi. z. ff. de le. y. l. cũ quidã. Vel dic ꝙ inſpecta
ꝑſona defuncti dicit restitutoziũ. ſz natura ſui dici
tur adipiſcẽde poſ. vt. ff. quoz bonoz. l. i. §. finali.

s Poſſeſſoze. due ſunt vie ſuccedendi. ſcilicet iu
re ciuili z iure ꝓtozio. ꝓima ſubdiuiditur in poſ
ſeſſozium per constitutionem diui hadriani: z pe-
titozũ: vt ꝓ petitionem hereditatis directaz ha-
beat. Item ſecũda ſiliter ſubdiuiditur in poſſeſſo
riũ vt ꝓ interdictũ quoz bono. ꝓ qõ petit ſucceſ-
ſor de iure ꝓtozio ſe mitti in poſſeſſionẽ bonozum
que tenebat defunctus tpe mozris vt hic. Itez in
ꝓtozium. vt ꝓ here. bonoz poſſeſſio.

t Poſſidet. vel dolo fecit quo minus poſſideat.
vt. ff. quo. bo. l. i. i pzin. z expone hec vba ꝓ herede
z poſſeſſoze. vt infra §. ꝓtoz hẽde. §. z ꝓ poſſeſſoze.

v Poſſeſſionem. per interdictum vnde vi: qõ in
tra annum locum habet ꝓ his que non peruẽ
nerunt ad violentum ꝓtor aliys perpetuo. vt. ff. de
vi z vi. ar. l. i. in pzin. z hoc ſi ciuiliter z naturaliter
poſſideat deiectus. Si autem naturaliter tantuz
vtile habet vt fructuarius, vt. ff. de vi. z vi. ar. l.
. iy. §. vnde vi.

x Jubet.s.ꝑtoꝛ de libertate: vt qꝛ liber homo detineꝫ inuitus: qđ iterdictū hēs.ff.ō li.ho. exhi.l.fi.

y Indicere velit.i. iniũctas operas dicere velit quo casu ageꝛ de libero homine exhibendo: vt.ff. de li.ho. exhi.l.fina.

z Pareti. in ꝑ casu duo sꝫ iter dicta. vnū ō li. ho.exhi.alterū de ducendis liberis. vt.ff. de li.ho.exhi.l.i.i. Ꝛ.t.l.iij.i. Rn.

a Obtinuit. iter sapiētes.

b Duos. a ꝓtoꝛe formant: vt nō.ſ. in ꝓi.

c Qđ ex his, i nuit hic ꝙ hoc iterdictū etiaꝫ ꝓ vna re ꝛpetat. Sꝫ otra vꝫ cū sit vniuersale. vt.ff.q.ho. .l.i.ſ.fi. ſed certe nihilominus ē vniuersale ꝫ ad vnam rē dict.n.ēi he. pe. vt.ff.ō peti. here.l. regꝛariter ꝛ.l.ꝫ. quā ꝛtat vniuerſalē esse vt.ff.de rei vē. .l i.i. Rn.

d Poſſeſſio. .ſ.decretalis.

e Data. ſ.a voce ꝓtoris viui. vel hodie coꝛā quolibet iudice vt.C. q admit. ad bonoꝝ poſſeſſionē.l. fina.

f Ꝓo hŕde. ſꝫ nūqd hi tituli ſūt. Ꝛ.nō vt.C. in q.ea.ceſ.lon. temp.ꝓe.l.hereditatē. ergo uſucapio nō ꝓt ꝓcedere. Sꝫ otra. ff.qꝛ bono.l.i.i. Ꝛ.ſꝫ illud expone vt ibi. g

g Ꝓo hŕde. hec oſo qñq accipit ꝓ vero titulo. vt.ff.ꝓ herede. p totū. qñꝫ ꝓ falſo. vt qꝛ credebat ſe heredē cū nō ſit: ꝛ ita hic accipitur: ꝛ qñꝫ agit de pe.here. vt.ff.de peti.here.l.ꝓ hŕde.

h Sciēs. vnde ſi querit ab eo quare poſſideat dicit qꝛ poſſideo. vl ſi dicat ꝓ hŕde: tñ falſū ſcienter dicit. vt.ff.de peti.here.l.g iterrogat.

i Amiſerit. q ē fci.

k Lōpatū. ō colonū directū: ō extraneos vtile. vt.C.de ſal.iterdic.l.i.i.ꝛ.ff.ō ſal.iterdic.l.i.

l Coloni. itē ꝛ ꝓ hāno ſi qō ꝺtulit i eiſdē. vt.ff. in qb⁹ ca.pi.ta.cōtrahat.l.y.m

m Pepigiſſet. ſ. tacite. vt C. locati.l.certi iuris. Sed qđ differt iter hoc iterdictum ꝛ iuliana actionē. Ꝛ.l iuliana oporter locatorez ꝓbare

iubet[k] ei q ui de poſſeſſione fundi deiectus ſit reſtitui poſſeſſionē. Exhibitoria ſūt ꝓ q̄ iubet exhiberi: veluti eaz ō cuius libertate agitur aut libertū cui patronus opas indicere[x] velit: aut cū parenti[y] liberos eiuſ qui in ptāte eius ſunt. ſūt tñ q putāt ꝓprie interdicta ea vocari q̄ ꝓhibitoria ſunt: quia interdicere eſt denūciare ꝛ ꝓhibere: reſtitutoria aūt ꝛ exhibitoria ꝓprie decreta vocari: ſꝫ tñ obtinuit[a] oia interdicta appellari: qꝛ iter duos[b] dicunt. Sequens diuiſio interdictoꝝ hec ē: ꝙ q̄daꝫ adipiſcēde poſſeſſionis cauſa cōparata ſūt: quedā retinēde: quedā recuperande. Adipiſcēde poſſeſſionis cā iterdictā accōmodatur bonoꝝ poſſeſſori qđ appellaī quoꝝ bonoꝝ: eiuſq uis ꝛ ptās hec ē: vt quod[c] ex his bonis q̄ſq quoꝝ poſſeſſio[d] alicui data[e] ē: ꝑ[f] herede aut ꝓ poſſeſſore poſſideat: id ei cui bonoꝝ poſſeſſio data ē reſtitui uere debeat. Ꝓo[g] herede aūt poſſidere uideī q putat ſe heredem eſſe, ꝓ poſſeſſore is poſſidet q nullo iure rē hereditariaꝫ vl ēt totā hereditatē ſciens[h] ad ſe non

prinere poſſidet. Ideo autez adipiſcēde poſſeſſionis vocatur iterdictū: quia ei tm̄ vtile ē q nunc ꝓmuz conatur adipiſci poſſeſſionē rei. Itaq̄ ſiqs adeptus poſſeſſionez amiſerit[i] eaz: hoc interdictum ei iutile ē. Interdictū quoq̄ qđ appellaī ſaluianū adipiſcende poſſeſſionis cā ꝛparatuz[k] ē: eoq̄ vtitur dñs fundi ō rebus coloni[l] quas is ꝓ mercedibus fundi pignoꝛi futuras pepigiſſet[m]. Retinende poſſeſſionis cā cōparata ſūt interdicta vti poſſidetis[n] et utrobi: cū ab vtraq̄ parte de ꝓprietate[o] alicuius rei ꝛtroueꝛſia ſit: ꝛ ante queriī vter ex litigatoꝛibus poſſidere: et vter petere[p] debeat: Nanq̄ niſi añ exploratū fuerit vtri[q] poſſeſſio[q] eoꝝ ſit: ñ pōt petitoꝛis actio inſtitui: qꝛ ꝛ ciuilis[r] ꝛ nālis[s] rō facit vt ali[q] poſſideat: ꝛ alius a poſſidente petat. ꝛ quia longe commodius eſt poſſidere poti[q] q̄ petere ideo pleruncq̄ et fere ſemꝑ[t] ingens exiſtit contentio ō ipa poſſeſſiōe. Cōmodū āt poſſidēdi i eo ē q ēt ſi ei[q] res non ſit q poſſidet: ſi mō actoꝛ non potuerit rem ſuam eſſe ꝓbare remanet[u] i ſuo loco

m Pepigiſſet. ſ. tacite. vt C. locati.l.certi iuris. Sed qđ differt iter hoc iterdictum ꝛ iuliana actionē. Ꝛ.l iuliana oporter locatorez ꝓbare colonū fuiſſe dñz rē ꝓ oze obligationis. vt.ff.de pigno.l.i.ſ. cū ꝑdiū i fi.ꝛ.l.ꝛ que nōdum ſūt. ſ.qđ oſ. in iterdcō iſto ſufficit ſi ꝓbet ipm̄ poſſediſſe. vt.ff. de ſal. interdic.l.i.

n Poſſidetis. qđ de rebꝰ imobilibus diċ: ſed vtrobiq̄ de mobilibus .j.eo .ſ. ſed interdicto.

o Ꝓo ꝓprietate. ob hoc qđ ꝛparatū eſt ſꝫ ꝛ ſine hac ꝛtrouerſia ꝓprietaꝛ dabit: vt ſi de ſola poſſeſſione ꝛtēdit ꝑꝫ Jo.

p Petere debeat. .l.quis ſit actoꝛ ꝛ qs reus.

q Poſſeſſio eoꝝ ſit. i. quis poſſideat.

r Non pōt. vt.ff.ō iudi.l.iter litig. Ac.

s Ciuilis vt qꝛ paꝛit actionē in rē aduerſario. vt.C.ō ali. mu.iu.cā.fa.l.i.

t Nālis. vt qꝛ nemo a ſeipſo poſſet petē ſm nām. vt.ff. de arbi.l.penꝛ. ꝛ fac ad hꝰ bñ.ff. vti poſ. .l.i.ſ.hoc iterdictū ꝛ.ff.ō ac.poſ.l.exit[u]

u Sēp. igēs. i. magna: ꝛ hec eadē contentio ꝛ i alijs iterdictiſ ē. ēt i illo ō ſuperficieb⁹. vt.ff.ō ſuperfi.l.i.i. Ꝛ. Itē i illo itinere actuq̄ ꝛ via ꝓuata. vt.ff. ō iti. actuq̄ ꝑua.l.i.i. Ꝛ.

Itē de aq̄ q̄ti. ꝛ eſti. Itē iter eos q ducūt aquā ꝑ eūdez riuū qui cozziuales dñr. Itē inter eos q ex eodem caſtello. vt.ff.ō aqua q̄ti. ꝛ eſti.l.i.i. Ꝛ.ꝛ.l.ſiqs ius. ſ. iter cozziuales. ꝛ. ſ. ait ꝓtoꝛ q ex caſtello. In his.n. oibus iterdictis vbi de icoꝛpoꝛalibꝰ quaſi poſſeſſione agit: eſt idem modus agendi qui in duobus iſtis: ꝛ ideo conti nue poſt illum ti. vti poſ. ꝛ illi ſuꝑadicti ꝓnuntur per ordinem.

v Remanet. fa.C. de eden. qui accu. in fine. et. C. oe

rei ven.l.res.ff.si vsufr.pe.l.vsufrut.

x ¶ Uel edium.ff.vti pos.l.i.i. Rn.

y ¶ Utrobi.hoc dr ab vtrum ꝛ vbi:ꝛ vtrū ponatur pro ad.vel amplius: vbi ponitur ꝓ quē.q.d.apud quem est apud eū sit. Nō fit aūt mentio hic possessionis:cū mobilia ꝓprie non possideantur.sed imobilia tm cū dicatur possessio quasi pedū positio.vt.ff. de ac. pos.l.i.in prin. abusiue tm tam mobilia q̄z imobilia dicunt possideri.

z ¶ Quozum.s.duorū interdictozum.

a ¶ Interdicti.i. tpe quo proponit interdictum.

b ¶ Aliū dummodo non aduersarium.

c ¶ Ei⁹.s.q̄z aduersari⁹ vt.ff.ō ver.sig.l. maiozem partem.

d ¶ Possidebat ꝛ sic citius vincebat i vti pos.q̄z vtrobi:ꝛ erat forte rō quia citius mobilia transferuntur q̄z imobilia. vt .C.omo.l.i.ꝛ.ff.ō re iud.a diuo pio.ſ.i.ꝛ .ff.ō acq.pos.l.ſi rē.

e ¶ Ad possessionē. nota q̄tū ad possessionē.nam q̄tuz ad alia remansit differētia vt olim: vt vti pos.in rebus immobilibus:ꝛ vtrobi in mobilibus locuz habeat: vt hic dicitur.ꝛ.ſ.ſ.pri.

possessio.pp quaz causam cū obscura sunt vtriusq̄ ptis iura cōtra petitorē iudicari solet. ¶ Sz interdicto quidem vti possidetis ō fūdi vel⁹ edium possessione contenditur. Utrobi⁹ vero interdicto de rerum mobiliuz possessione otenditur:quoz⁹ uis ac potestas plurimū inter se differētiaz apō veteres habebāt:nā vti possidetis interdicto is uincebat q̄ interdicti⁹ tpe possidebat:si mō nec ui nec clā nec precario nact⁹ fuerit ab aduersario possessionē: ēt si aliuz⁵ ui expulerat:aut clā arripuerat alienam possessionē: aut precario rogauerat aliquē vt sibi possidere liceret. ¶ Utrobi vo interdicto is uincebat q maioze pte eius⁶ āni nec ui:aut claz nec p̄cario ab aduersario possidebat⁰: bodie tm aliter obſuat. nā vtriusq̄ interdicti ptās quantuz ad⁶ possessionē ptinz exeq̄tatē:ut ille uincat:ꝛ in re soli:ꝛ i re mobili q possessionē nec ui nec⁶ clā nec p̄cario ab aduersario litis otestate tpe odinz ¶ Possidere aūt videt⁷ q̄z nō soluz si ipse possideat:sed si eius noie aliqs in possessione⁸ sit:lz is ei⁹ iuri subiectus nō sit. q̄lis ē colonus⁵ ꝛ iquilin⁹. ¶ Per⁴ eos quoq̄ apud q̄s deposuerit qs:aut quibus ꝺmodauerit ipe possidere uidet:: et ℞ē qō dicit retinere⁸ possessionē posse aliquez per quēlibet qui ei⁹ noie sit i possessione quinetiā solo aio q̄z retineri possessionē placet.i. vt q̄z uis neq̄z ipse sit i possessione neq̄z eius noie alius:tm si non relinquende possessionis aio:sz postea reuersurus ide discesserit:retinere possessionem videt. ¶ Adipisci vero possessionez p quos aliqs pōt ſo libro exposuimus⁴:

tim cum de fundo exit:ꝛ ad iudiciuz venit. vel etiam alias iret. Rn.non:immo animo retinet eam naturalem: vt facit fructuarius qui solam naturalem habet. vel dic q̄ si amittit eam non tamē nocet:quia adhuc hoc interdicto tenetur: licet ego possideam tantum: vt dixim⁹ p.l.ff. vti pos. si duo.ſ.ſi vicinus. p̄cario autez possidet aduersarius a me vt si p̄cibus suis motus concessi sibi p̄cario vt.ff.de p̄eca. .l.i. in prin.ꝛ.ſ. .i.ꝛ distingue in p̄cario. qz aut agit vt omnis possessio in accipiētem transferatur. q̄ō fieri pōt. vt.ff.eo. in rebus.ꝛ.ff.ō acq.pos.pōp.ſ. ſi is.aut vt nulla:ꝛ hec valet: vt.ff.de p̄eca. certe.ſ. is qui aut vt habeat naturalem tantuz qui accipit ꝛ hoc valet. vt .ff.de p̄ca.l. et habet.ſ. eum Sed nunquid i omni p̄cario vinco habentē a me per hoc interdictum. R. non illum qui habet omnem possessionem cum ℔ interdictum possessozem tueatur. vt.ff. vti pos.l. .i.ſ.i.ꝛ.ſ.y.ergo vinco supradictos etiam si ego habebam possessionē ab alio vi vel clam vel p̄cario vt hic ꝛ.ff. vti.pos.l.i.ſ.fi.ꝛ.l.y.

f ¶ Nec clam:cū multa sint genera violētiaz que ad pñs omitto. ō hac vi q̄ inquietatiua dr:que parit hoc interdictum dic. vt si me arare vel edificare vel in meo me facere ꝓhibes contendēs te possidere.bz locum hoc interdictū. vt.ff.de vi ꝛ vi.ar.l. vi facit.ꝛ.ff.ꝙ vi aut clam.l.i.ſ.ꝙ ſi.qd si ille nō prendat se possidē ꝛz solū iniuriat mihi. R. adhuc locū bz hoc interdictū. vt.ff. vti pos.ſi duo.ſ.ſi vicinus. Sz ꝛ actione iniuriaz mihi tenet. vt.ff.de actio.emp.l. qui pendentē. Quid si nec possessionis rōne:nec iuria: sed qz futurē se bre contendit. R. si possidet intentabo negatoziū.si ego possideo itentabo hoc interdictū vt.ff.si ser.vē.l.y.ſ.i. Clam aūt possidet q̄ clāculo me absente sibi possidere volēs igreditur fundū meū quē ego possideo nec tamē suspicoz me posse repelli:ꝛ ita me absente ꝛ inscio sepissime facit. vt.ff.ꝙ vi aut claz .l.iy.ſ.fi.ꝛ de acq.pos.l.clam.ſ.q nūdinas ille.n.q igreditur bz nālem p itroitū suū ꝛ ego ciuilē. Uel dic q̄ ego retineo naturalem ciuiliter ingrediens: naturalem naturaliter. Sed nōne eam naturalem perdit stando non illum qui habet omnem possessionem cum ℔ interdictum possessozem tueatur. vt.ff. vti pos.l. .i.ſ.i.ꝛ.ſ.y.ergo vinco supradictos etiam si ego habebam possessionē ab alio vi vel clam vel p̄cario vt hic ꝛ.ff. vti.pos.l.i.ſ.fi.ꝛ.l.y.

g ¶ In possessiōe.caute dic i possessiōe sit. vt.ff.de acq.pos.l.ſigs ār.nā ñ possidēt isti nec ciuiliꝛ nec nālit⁹ bz Jo.ſ.colon⁹ ꝛ iglin⁹ ꝛ sll'es. vt bz.ꝛ.ff.ō vsuc. ñ solū.ſ.ꝙ vlgo. Sz Ho.dicit eos nāliꝛ possidē. vt ff.cōi di.l.cōi di.ſ.neqz.ſz illū itellige possidē colonū.ſ.aly. b ¶ Colonus.ſ.i villa:sed iglinus i ciuitate. vt.ff.de acq.pos.l.re pignozis.

i ¶ Per eos vſ.ſi ergo per aliū possidet ergo non possidet. vt.ff.de acq.pos.l.ꝙ meo.lz quidam dixerunt eum naturaliter possidere ſſc ꝛ colonum: vt superiozi casu diximus. Accur.

k ¶ Retinere.lz animo teneatur.nō tm aio queritur. vt.ff.de acq.pos.l.quemadmodum ꝛ.C.de ac qui.pos.l.licet.ꝛ.j.proxi.

l ¶ Exposuim⁹.ſ.p q̄s pſo.no.acq.ſ. ex bis.

m Ediū. aliud in reb⁹ mobilibus. nā ꝓ his opetit vi bo. ra. actio. vt. ff. de vi ⁊ vi ar. l. i. §. hoc interdictū. ⁊. §. illud. ⁊. §. plane. nisi mobilia cū imobilib⁹ petant hoc interdicto. vt. ff. de vi. ⁊ vi ar. l. y. §. q ar.

n Proponit. i. datur. o Unde vi. Sz quare dr vñ vi. ℞. qz talia erāt vba pretoris. vñ illū vi ēiecisti rē. ⁊ ita a principio vbor̄ pretoris sūpsit denoiationem sicut ⁊ alia. vt quoz bo. ⁊ sīlia vt. ff. de vi. ⁊ vi ar. l. i. in prin.

nec vlla dubitatio ē qn aio solo adipisci possessionez nemo potest. Recuperāde possessionis cā solet interdici: sīgs ex possessiōe fundi vel ediū[m] ui deiectus fuerit: nā ei ꝓponitur[n] interdictū vnde[o] ui per qō is qui deiecit cogit̄ ei restituere possessionē ⁊ is ab[p] eo q ui deiecit: ui vl clam vl precario possideat: sz ex constitutionibus[q] sacris vt supra diximus: sīgs rē per uiz occupauerit: sīgdē i bonis ei⁹ ē: dño ei⁹ priuāt̄ si alienā post ei⁹ restitutionē ēt estimationē reis dare ui passo opellit. Qui aūt aliquē ō possessione p uiz deiecerit teneb̄ ex lege iulia de ui ꝑuata[r] aut de ui publica: sz ō ui ꝑuata si sine armis uiz fecerit: sin aūt cuz armis euz de possessione ui expulerit: ō ui publica teneb̄. Armorū aūt appellatione nō solūz scuta ⁊ gladios ⁊ galeas: sz ⁊ fustes ⁊ lapides[s] significari itelligimus. Tertia[t] diuisio interdictoruz hec est: q aut simplicia sūt aut duplicia. Siplicia sūt veluti in qb⁹ qz. ⁊. ⁊. ff. ad. l. cor. de fic. l. is qui. ⁊. ff. de vi ⁊ vi. ar. l. iy. §. qui armati.

Ab eo. ſ. deiectus: vt qz bodie expelliauite vl qz cepi possidere rez tuam cīa vt viri sequi vo die me expulisti. nā teneris mihi hoc interdicto: secus si icōtinenti me reycis. vt. ff. de vi. ⁊ vi. ar. l. iy. §. eū igit. ⁊. l. q possessionē: qō incōtinēti accipe anteq̄ ad alios actus extraneos diuertat: vt. ff. de duob⁹ reis sti. duos.

q Cōstōnibus vt. C. vñ vi. figs intantam.

r Supra dixim⁹. ſ. vi. bo. ra. §. qz tñ.

f Rei dare. ſ. ꝓprietatis: sed interdicto vti possidetis possessio estimat. vt. ff. vti pos. l. pe. §. fi. Accur.

t Priuata. pena aūt huiusmodi legis ē tertie partis bonoz publicatio si sine armis: ⁊ relegatio ēt si cū armis. vt. j. de publi. iudi. §. itē lex iulia. de vi. pu. C. ad. l. iul. de vi. pu. l. qm. ⁊. l. y. ⁊. ff. de ac. l. hos accusare. §. oibus. Sin aūt ⁊ lapides facit. j. de pu. iudi. §. itē lex. ff. de vi. ⁊ vi. ar. l. iy. i prin. §. armis. ff. de ꝑ. sig. l. armoz. Sed nūqd debet aliqs expectare se primo percuti q̄ percutiat? Dicunt qui daz ꝙ sic vt ar. C. vnde vi. l. i. ⁊. ff. ad. l. agi. si ex plagis. §. tabernarius. Nos ō. sz sufficit iust⁹ timoz recte possideti ad defendendā possessionē quaz sine vitio tenebat iculpate tutele moderamine illataz vñ inde ꝓpulsare licet. vt. ff. ad. l. ag. sed ⁊ si quēcū

acto⁹ alter ē: alter reus: qualia sūt oia restitutoria aut exhibitoria: nā actor is est q desiderat aut exhiberi aut restitui: reus aūt is ē a quo desideratur vt restituat aut exhibeat. Prohibitoriorum aūt interdictoruz alia simplicia sūt alia duplicia. Simplicia sūt: veluti cū pretor p̄hibet in loco sacro[r] uel in flumine publico[s] ripaue eius aliquid fieri. Nam actor est q desiderat negd fiat: reus ē qui aliquid facere conatur.

Duplicia sunt veluti vti possidetis interdictū: ⁊ utrobi[a]. Ideo aūt duplicia vocātur qz par vtriusq̄ litigatoris i his oditio est: nec gsq̄ p̄cipue reus: vel actor itelligitur: sed vnusgsq̄ taz rei q̄ actoris ptem sustinet. De ordine ⁊ veteri exitu interdictoruṁ[b] superuacuū est hodie dicere. Nam quotiens extra ordine[c] ius dicitur: qlia sunt hodie omnia interdicta non est necesse reddi interdictum sed perinde iudicatur sine interdictis[d] atq̄ vtilis actio[e] ex

x Tertia duplicia. simul potest fieri actionum diuisio. nam quedam duplices sūt vt fa. bñ. fin. regun ⁊ cōmuni diui. vt. ff. de iudi. l. in tribus.

y Sacro. vt. ff. ne quid i loco sacro. l. i.

z Publico. vt. ff. ne qd i flu. pub. y totū.

a Utrobi. item interdictum de superficiebus. vt. ff. de superficie. l. i. §. proponitur. ⁊ dic vt supra eodem. §. retinende

b Interdictoruṁ scilicet cum antiqua solennitate: sine ea tamen reddi potest ⁊ ꝓponi. vt. ff. de ope. no. nun. l. pretor ait. §. nonnulli. vel etiam in factuz actio loco cuiuslibet interdicti que vtilis vocat̄ vt subycit.

c Ordinem. i. extra antiquam solennitatem: qō semper fieri videt vt subycit vt ſ. de suc. ſbla. i pri. ⁊. ff. de ne. ge. l. actio. ⁊. C. ō formu. ⁊ ipe. ac. ſbla. l. i. ⁊. y.

d Interdictis. ſ. solennibus.

e Actio. i. actio i factuz que datur loco cuiuslibet interdicti Et nota quatuor eē genera actionis in factum. vna est que ex omni edicto vel interdicto pretoris datur vbi specialis actio non datur vt hic. Alia est legis aquilie subsidiaria qñ damnū datur de nō corpore in non corpus: vt. ſ. ad. l. aq. §. ſi. que ⁊ ipsa pretoria est vt. ff. de pre. ver. l. quia actionum. in fine. Tertium genꝰ est extraordinarium: qz ex varijs figuris causarum est introductū quotiens equū est actionē dari. vt. C. de sa. san. ec. l. sancimus. Quartū genus est qō equiperatur actioni pscrip. ver. qz actio pscrip. ver. vna cū ista i factum ciuilis dicitur. vt. ff. de pscrip. v. l. i. in fi. Et habet locū in tribus generib⁹ negocioꝝ p̄ in ōctibus inoiatis trib⁹: do vt des. ⁊ do vt facias. ⁊ facio vt facias. vt. ff. ō preſcrip. v. l. naturalis. §. i. ⁊. iy. Sed i quarto inoiato cōtractu. ſ. facio vt des habet locum actio de dolo. vt. ff. de preſcrip. ver. l. naturalis. §. qō si facio. Itez in secundo genere ex omni pacto incōtinenti ante vel post

appositō iuxta aliquē ōctūm. vt.C.ō pac.iter em.z vē. .l.ij.z.C. de pac.l.petens. Item in tertio genere vbicūqz dubitaf de nomine ōctus. vt pz i exēplis. vt.ff. de estima.ac.l.i.z.ff. de pscri.ỹ.l.i.p totū.z.l.ij.

f Reddita.f.ab illo eodem prætore. Accurſius.

g De pena temē litigatiū. Usqz nūc ō ppositione actionū dictum est. sed quia contingit eas interdū temē pponi. nūc de pena temere litigantum dicit.

b Unc. ſuſtinebāt.ſ. magſtatus g iura reddebāt vt.ff. de orgi. iu.l.ij. §. post originē. Ac.

i Darie.i. certe.

k Modo pecuniaria. idest aliquādo vt.j.e.§. finali.

l Religiōe.ſ. calūnie. vt.j.pxi.§. Sed qñ. ℞.i futuro seculo lz nō i isto. vt.C.ō iureiu.l.ij.'

m Infamie.j. eo. §. ex quibusdā. Ac.

n Cōſtitutione. C. de iureiu. ppē ca.l. ij. in pzin.

o Niſi pzs nō dicē qd pzs re cē actor iuret: lz pulsq audiat actor aut pulsq reiuret. vt.C.ō iuſ.ca.l.ij.i pzi. que ē ctra.

p Ad contradicendum: nota diligenter capitula huiꝰ sacramenti: actor enī iurat q bona instantia venit ad agendū. vt.C. de iur.calum.l.ij. Itē q non dabit vel dedit aliqd iudici vt pferatur pro se sententia. vt in auc. vt liti. iurent in exor. litis. in pzin. Item q nullam exigat vel faciat pbationē calūnioſam. vt in auc. de his qui ingre. ad appel. §. fi. colla. v. econtra reus iurat bec eadem: niſi q in primo capitulo iurat se vti bona contradictione.

q Ueluti. vt ſupra de actionibus. §. tripli.

r Nomine agetur. Item alibi. vt.C. de non nu. pe. auten. contra qui prohpriam. Item z alibi. vt ſi creditor negat ſibi indebitum ſolutum. nam poſtea quod ſit debitum probare cogitur. vt.ff. de pboba.l. cum de indebito. Item poſſeſſor negans ſe poſſidere ſi probatur perdit poſſeſſionem. vt.ff. de rei ven.l. penul. z in auten. de trien. z ſe. §. ad hec. Item alias. vt.ff. de iudi.l. eum.

ſ Actio. etiam a principio non ſolum inficiatione vt hic, z ſupra de act. §. at ille,

cā iterdicti reddita fuiſſet.

De pena temere litigatuz.

Nunc admonēdi ſumus magnaz curam egiſſe eos q iura ſuſtinebant: ne facile homines ad litiganduz ꝓcederent: qō z nobis ſtudio ē: idcq eo maxime fieri pōt q temeritas taz agentiuz qꝫ eoruz cū qb agitur modo pecuniaria pena: mō iuſiurādi religione: modo infamie metu coerceatur: ecce. n. iuſiurādū oib q cōueniunt ex ſtitutione nostra deferf. nā reus nō aliter ſuis allegationibus vtif: niſi pus iurauerit q putans ſe bona inſtātia vti ad otradicendum puenit. At aduerſus ificiātes ex qbuſdaz cauſis dupli vl tripli actio ſtituitur: veluti ſi dāni iniurie: aut legatorū locis venerabilib delictorū noiē agatur: ſtatiz aūt ab initio pluris qꝫ ſimpli eſt actio veluti furti manifeſti qdrupli nec manifeſti du-

t Item actoris. q. d. nō ſolum reus iurat de calūnia. vt ſupra eodem. §. i. ſed etiam actor vt in conſtitutione noſtra dicitur. vt.C. de iu. ca. l. ij. in pzin.

v Subeunt. ſcilicet quod iuſtū z fidele ſeruitiuz preſtent vt in conſtitutionibus dicitur. ſed tamen in conſuetudine nō habetur q iureē lz lege caueatur. C. de iudi. rem nō nouam. §. patroni. z facit in auten. de teſtibus. §. fi. col. vij.

x Hec autez. que de ſacramento calumnie dicta ſūt ſi pza eodem. §. i. z ſupra. e. §. itē actoris. z. §. proximo. Accurſi.

y Introducta actio enim que dem erat qua tenebaf actor qui q calumniā litigabat in decimam partem litis quod hodie cozzigitur. ſed z bec hodie iure auten. in antiquuz redit ſtatum licet nō iure illius actionis: ſed per iudicis officium vt in autenti. ō litig. §. ad excludendas. z nota ex hoc. §. et ex dicta auc. de litig. z ex. l. ff. de re. iur. l. qui in ius. §. nemo. z ex. l. .ff. de pe. here. l. illud. q niſi improbe z calumnioſe litigauerit. vt nō debeat condemnari in expenſis. vt.ff. de iudi. l. eū qē temē. z. C. de fruc. z litig. expen. l. non ignozet. licet in. C. de iudi. l. properandum. §. fin autem indiſtincte dicat victum condēnari victori in expenſis. ſed eſt intelligendum cuz iam dicta determinatione ſi calumnioſe hoc faciat: vt in auten. de iudi. §. oportet. colla. vi.

z Ignominioſi dānati. ſ. ſuo noie niſi puocauerit ñ ſi. pcuratozio. vt.ff. ō his q no. ifa. l. furti. §. ſigs. z hoc ſi a iudice ozdinario vel delegato ſit cōdemnat: ſecus ſi ab arbitro: vt.ff. de his q no. ifa. l. q §. §. ex promiſſo. a Directa. z ob id tutoz ſuet a pupillo z dānatus ifamatur. Idē i alys directis. ſecus ſi ecōtra tutoz pupillū faciat cōdemnari. vt ħ z .ff. ō his q no. ifam. l. i. Et nota quia in caſu etiam

cõtraria ifamat. vt hic ꝛ. ff. ō his qui no. infa. l. furti. §. mand. Itẽ nota ꝙ q̃tuoꝛ hic ponũt exẽpla de maleficijs: ꝛ quatuoꝛ de ꝛractibus vel quasi.

b Sed furti. eraꝫ pacti. i. ꝓcio eris sine iussu ꝓtoris. vt. ff. de his qui no. infa. l. in actionibus. ꝛ. l. furti. ꝛ. §. pactũ.

c Recte. vt ff. ō his q. nō. infa. l. athletas. §. finali.

d Edicti. i. edictũ ꝓponit de in ius vo. vt. ff. de in ius vo. l. iij. §. ꝓtoꝛ. ꝛ ꝓtoti.

e Dicturꝰ. ff. de ī ius vo. l. i.

f Solidoꝝ. ad quasi ꝭofficiosus castigat si inopia penam soluere nō possit. vt. ff. ō ī ius vo. l. penꝰ. ꝛ fi. Et itellige hoc i emancipatis filijs: aꝫ nō posset eẽ iudicium inter patrẽ ꝛ filiũ. vt. C. ō ī ius vo. l. fi. et dixi mus. ō. de act. §. eum quoq; Itẽ nota: qꝛ ꝓs hic ꝙ aureus ꝓ solido accipitur. vt. ff. de in ius vo. l. libertus. ꝛ. l. iij. cuꝫ dicat. l. aureoꝝ: ꝛ ꝑ dicit solidoꝝ. Itẽ nota: qꝛ. lxxij. aurei faciũt libram auri. vt. C. de suscep. ꝛ archa. l. quotiens. col. x.

De officio iud. Rubrica.

§ Upereſt. Sed vnde supest. ℞. qꝛ de act. dixi mus ꝛ de reis segrur. vt ꝛ de iudice qui sedet in iudicio dicam ꝛ eius officio circa que ꝙsatur.

b In primis. i. in principalibus vel inter principalia. nam primo libellus oandus est. vt. C. de lit. contest. auten. offeratur. ꝛ cause examinat o precedere debet hanc obseruantiam que circa sentẽtiam adhibetur. vt. C. de iudi. l. iudices. vel dic in primis. scilicet obseruantijs. scilicet circa sententiam adhibendis. nam ꝛ alia sunt obseruanda. scilicet ꝙ detur in scriptis. vt. C. de sen. exper. reci. l. fi. ꝛ sedẽdo vt in auteñti. vt ab illius ꝛ qui. ō. §. sanc imus. sed hoc est principale ꝙ secundum legem iudicet. vt hic sequitur.

i Constitutionibus. scilicet imperatoꝝ.

k Aut moꝛibus. i. consuetudine que ꝓ lege seruatur. vt supꝛa de iu. na. §. ex non scripto. Sed qd si vnum eoꝝ alteri contradicit. ℞. n. constitutio legi antique ꝓiudicat vt. ff. de le. ꝛ se. con. l. non est nouum. ꝛ consuetudo ꝓeiudicat vtriq; si sit generalis. vt. ff. de le. ꝛ se. con. l. de quibus. i fi. si sit ꝭspecialis in illo loco. scilicet tantum ꝓeiudicat vtriq;. vt. ff. cõmunia ꝓedi. l. venditoꝝ. §. si constat.

l Noꝛali. i. dest ꝭsuper.

cijs eo iudicio dãnatus ignominia notaꝫ: sedᵇ furti quidẽ aut ui bonoꝝ raptoꝝ: aut iniuriaruꝫ: aut de dolo nõ soluꝫ damnati notãtur ignominia: sꝫ et pacti ꝛ recteᶜ. pluriꝫ. n. interest vtrũ ex delicto aliquis aut ex contractu debitoꝝ sit. ¶ Omniuꝫ autẽ actionũ ĩstituendaꝝ ꝑncipiũ ab ea ꝑte edictiᵈ ꝓficiscit: quã ꝓtoꝝ edicit de ī ius uocã doꝛ: utiq; .n. ī ꝑmis aduersarius ī ius vocãdus ẽ. i. ad eum vocandus ẽ: q ius dicturusᵉ sit q̃ ꝑte ꝓtoꝝ parẽtibᵒ ꝛ ꝓnis. Itẽ parẽtibᵒ liberiſq; patronoꝝ ꝛ patronarum bunc ꝓestat bonoꝛez vt nõ aliter liceat liberis libertiſq; eos in ius vocare q̃si id ab ipo ꝓtoꝛe postulauerit ꝛ impetraꝛit. ꝛ si quis aliter vocaueꝛit: in euꝫ penam solidoꝝᶠ quinquaginta constituit.

De officio iudicis Rubrica.

Upereſtᵍ vt de officio iudicis vispiciamus. Et quidem inʰ ꝓmis illud obseruare debꝫ iudex: vt aliter nõ iudicet q̃ꝫ quod legibus aut ꝭstitutionibusᶦ autᵏ moꝛibus ꝓditũ est: Ideoq; si noxaliˡ iudicio aditusᵐ est obseruare debꝫ: vt si ꝺdemnandus videtur dominus ita ꝺbeat ꝺdenare: ꝓublium Meuium Lucio Titio in decem aureos condẽno aut noxaꝫⁿ dedere. ¶ Et si in rem actuꝫ sit coꝛam iudice si contra petitoꝛez iudicauerit absoluere debet possessoꝛem: si contra possessoꝛem iubere eumᵒ debet vt rem ipsaᵖ restituat cũ fructibusᵠ;

m Aditus est ꝭscilicet iudex. Accursius florentinus legum doctoꝛ famosissimʳ

n Noxam. ſ., permitto. nam damni estimatio tantum ẽ in obli. ꝛ in condemnatione. vt. ff. ō ꝛe iud. l. miles. §. i. ꝛ. y. alias esset ꝭcerta sẽtentia: quod esse nõ debet. vt. ō. de act. §. curare.

o Eum. scilicet possessoꝛem. Accur.

p Ut rem ipsam. idem ꝛ si in personã vt si res petatur vi possessa per actionẽ q̃ metʳ cã: vl ex stipulatu ad rẽ tradẽdã. si aũt in q̃ꝫtitate vl i gnẽ aliqd petaꝫ tũc a petitõe actoꝛ absoluit vl ꝺdenat in re petita.

q Cũ fructibᵍ. sꝫ ō gbus fructibᵍ logẽ hic nũqd de nälibᵍ vt ō pomis ꝛ ceraſis ꝛ ſilibᵍ: an ꝺo ō idu ſtrialibᵍ. ℞. ō nälibᵍ nō: qꝛ illi aut extãt. ꝛ tũc ꝓ rei vẽ. petũ ſiẽ res ipa. cũ nullus ẽt bo. fi. poſ. facit ſuos vt. ff. ō vſur. l. fructᵍ. aut nō extãt. ꝛ tũc nō teneᶠ cũ nec hẽat nec dolo fecerit quo minus hẽt ſed ꝺditiõe ſine cã eſtimatio debeᶠ. ff. ſi certũ peta. l. ſi ꝛ me. ꝛ vtroq; caſu ceſſat offm iudicis de q̃ hic agiᵗ cũ iure actiõis petãt. Itẽ de induſtrialibᵍ nõ: ſi a bo. fi. ꝓcepti ſunt: qꝛ ꝓcipiendo eos ꝛ ſepando a ſolo ſuos facit ꝛ lucraᶠ. vt. ō. de re. diui. §. figs a nõ dño. ſiue hẽat titulũ ſiue nõ. vt. ff. g. mo. vſufr. a. l. ſi vſufr. ꝛ. ff. fi. reg. l. iij. §. penul. ſi aũt nõ ſepauit adhuc ipſiʳ fũdi ſũt. vt. ff. de rei vẽ. l. fructᵍ. ſꝫ dic ō idu ſtrialibᵍ log q ſũt ꝓcepti ſꝫ nõ ꝺſuptila bo. fi. poſ. nã cũ ſũt facti poſſeſſoꝛis nõ rei vẽ. §. iudicis officio pe tuneᶠ. vt ℞. ꝛ. C. ō rei vẽ. l. certũ. §. bona fide. ſi aũt male fideiſt de ꝺſuptis teneb ꝺditiõe ſine cã ō extantibus rei vẽ. nõ dico eadẽ rei vẽ. q̃ petiᶠ res ſꝫ alia oio. lꝫ ī peti. here. ſit ſecus. vt. C. de rei vẽ. l. certũ. i. ℞. De ꝓcipiẽdis aũt teneᶠ offo iudicis. vt. ꝛ. e. §. illoꝝ. ꝛ. ff. de rei vẽ. ſi nauis. §. fi. ſi vero maleſi. poſ. titulũ hẽat ō ꝺſuptis tenetur conditione ſine cauſa: ō extãtibᵍ rei vẽ. a ꝓcẽdis pp ti. excuſaᶠ. vt. C. ō rei vẽ. ſi fũdũ. niſi i q̃tuoꝝ caſi bᵒ vbi ō ꝓcipiẽdis teneᶠ q hꝫ titulũ: quos dic. vt. ō. dixi mᵒ ō rex diui §. ſiquis a nõ dño. Accurſius.

r Si in pñti. nota in actiõe in rẽ icõtinẽti fieri executionẽ: secus i pſonalib⁹: qz q̃tuoz mẽſũ ſpatiuz dat. vt ſ. de ac. §. q̃da z C. de vſur. rei iudi. l. ij. z iij. Accur.

f Et ſi hereditas petita. ſi bf̃ditatis petitiõe actuz ſit z odẽnatio ſecuta. nam z ipſa eſt in rem z in perſonam vt. ſ. de ac. §. q̃daz.

t Petitione. vt reſtituatur fructus cũ re. vt. ſ. pri. §.

v Non pceperit. .l. qui titulũ non habebat. alias ab alys pcipiendis excuſat vt mõ diximus.

x Actione. l. in rez z pe. herz.

y Pene. pene dicit qz i petitiõe here. veniũt eadez ratione qua res. ſed i rei ven. alia eſt rei vẽdicatio p re, alia p fructibus.

z Ratio. hoc ẽ verũ p rei vendicatiõnẽ vel p iudicis officiũ: ſed p odition ez ſine cauſa fic cũ bonum z equum ſit vt .ff. ſi cer. petatur. l. ſi z me.

a Percepti. niſi ifas vel pupillus fuerit poſſeſſoz. vt. ff. ō rei vẽdicatõe. l. qꝫ i fans. §. i. Accur.

b Uſucapta. Sed quomõ potuit vſucapi cũ iterruptiõe facta in actõe ad exhibenduz videatur facta etiã rei vẽdi. vt. C. de anna exce. .l. fi. Bn. ſecundum Jo. lex illa intelligitur in tribus caſib⁹ ibi in littera poſitis non alias. vt. ff. ad exhib. l. iul. in fine. Alij dicunt illam generaliter intelligi p .l. ff. de iudi. ſolem⁹ Et quod dicit circa res mobiles intellige hic de quibus nõ interrumpitur vſucapio per lit. cõteſt. vt. ff. de rei vendi. .l. ſi poſt. prima ſententia verior eſt.

c Actum z obtentũ.

ſed ſi in pſenti neget ſe poſſeſſoz reſtituere poſſe et ſine fruſtratione: videbit tẽpus reſtituẽdi cã petere indulgẽduz ẽ ei: ut tñ de litis eſtimatione caueat cuz fideiuſſore ſi intra tps qõ ei datum ẽ nõ reſtituiſſet: z⁹ ſi hereditas petita fit: eadẽ circa fructus interueniũt que diximus interuenire de ſingularuz rerum petitione⁹. ¶ Illoruz autem fructuũ quos culpa ſua poſſeſſor nõ pceperit⁹: ſiue illoruõ quos pceperit in vtraqꝫ actione⁹: eadem ratio pene⁹ bẽt ſi pdo fuerit: ſi vo bone fidei poſſeſſoz fuerit: non bẽtur rõ cõſumptoruõ neqꝫ nõ pceptoruz. Poſt inchoatã aũt petitionẽ etiã illoz ratio⁵ habet q culpa poſſeſſoris pceptᵃ non ſunt: vl pcepti conſũpti ſunt. ¶ Si ad exhibendum actuz fuerit: nõ ſufficit ſi exhibeat rez io cũ quo actuz eſt ſed opus ẽ vt etiã rei cauſam debeat exhibere. i. vt eã cãm habeat actor qui habiturus eſſet ſi cũ primũ ad exhibenduz egiſſet exhibita res fuiſſet: iõqꝫ ſi inter moras exhibendi vſucaptᵃ ſit res a poſſeſſore: nihilominus cõdẽnabitur. ¶ Preterea fructuuz medij temporis: id eſt ei⁹ qõ poſt acceptum ad exhibẽduz iudicium ante rẽ iudicatã interceſſit: rationem oz bre iudex: q ſi neget is cuz quo ad exhibendũ actũ⁶ eſt i pleti ſe exhibere poſſe: z tẽpus exhibẽdi cã petat: idqꝫ ſine fruſtratiõe poſtulare videat dari ei debet: vt tñ caueat ſe reſtituturuz. q ſi neqꝫ ſtatim iuſſu iudicis rẽ exhibeat: neqꝫ poſtea exhibiturum ſe caueat: odemnandus⁶ ſit in id quod actoris intererat: ſi ab initio res exhibita eẽt. ¶ Si familie herciſcunde iudicio actuz ſit: ſingulas res ſingulis heredibus adiudicare debz: niſi in alterius pſonã pgrauari videatur adiudicatio debz hunc inuicez coheredi certa pecunia ſicut iã victuz⁷ ẽ cõdẽnare. ¶ Eo⁸ q̃qꝫ noie coheredi quiſq; ſuo odẽnandus eſt: q ſolus fructus hereditarij fundi pceperit: aut rez hereditariaz corruperit aut cõſumpſit: q quidez ſimiliter inter plures quoqꝫ q̃ duos coheredes ſubſequũt. ¶ Eadez⁹ quidẽ interueniũt: et li cõi diuidundo de plurib⁹ rebus actuz ſit. q ſi de vna re veluti de fundo: ſi quidẽ iſte fundus omode regionibus diuiſionẽ recipiat: partes ei⁹ ſingulis adiudicare debet: z ſi vnius ps pregrauari videbitur is inuicẽ certa pecunia alteri odẽnandus eſt: q ſi cõmode diuidi non poſſit¹: veluti ſi hõ forte: aut mulus de q actũ ſit: tunc totus vni adiudicãdus ẽ: z is alteri in certa pecũia odẽnãdus ẽ. ¶ Si⁸ finiũ regũdoz actũ fuerit: di-

d Tamẽ caueat. vt. vt. ſ. eo.

intereſſe delato iureiu. in litem.

e Cõdemnãdus. delato iureiur. i litem. vt. ff. de in lit. iur. l. in act.

f Dictum eſt. vt. ſ. de act. §. quedam actiones.

g Eo. conſumpſit. vt hic. z. ff. fa. herciſ. l. puto. §. ſed ſi nolo.

h Eadẽ. f. vt fiat adiudicatio rez z pecunie. vt. ſ. eo. §. ſi familie. aut circa damna data in reb⁹. vt. ſ. e. §. pri. z. ff. cõi diuid. l. iij.

i Poſſit. nota non poſſe fieri qõ ſine cõmoditate fit vt hic z. ff. de v. ſig. l. nepos. pculo. Item nota coz pus aliud diuidũ vt fundus qui diuiditur ſe cũdũ volũtatẽ pfiſſamilias vt .ff. de le. i. l. qꝫ i rez natura. §. y aliõ indiuiduũ vt hõ. vt hic. et .ff. de vſuca. l. reruz mixtura.

k Si finium. quo iudicio agitur. vt agris cõfinibus terminis ponantur: ſz pro domib⁹ vicinis hoc iudicio non agitur ſi aũt ſit domus in predium ruſticũ agitur. vt i li fin. regun. nõ directo vt. ff. finiũ regũ. l. ij. in principio. et. l. ſed z ſi. §. fina.

l Neceſſaria: hoc ſcilicet qõ ſequtur. Si euidentioribus.

m Adiudicatio. ff. finiuz regun. l. y. §. finali. et. l. ij. z iij. in principio.

n Condemnandus. ſcilicet ad

a ¶ Est furatus, sed ad quid damnabitur. B. quanti in litem iurauerit actor: pōt etiam criminaliter puniri in quinquaginta aureis ex lege agraria p qualibet rice que applicatur fisco. vt. ff. ō ter mo. l. agraria. nec ciuilis tollit per criminalem. cū ad rei ꝑsecutionē

spicere oz iudex an nēcia[l] est adiudicatio[m]: que sane vnō casu nēcia est si euidētioribꝫ finibus distingui agros commodius sit ꝙ̄ oliz fuissent distincti. ¶ Nam tunc necesse est ex alterius agro partem aliquā alterius agri dño adiudicare: quo cāu ꝓueniēs ē vt is alteri certa pecunia debeat cōdēnari. ¶ Eo quoꝫ noie ademnādus[n] est quisꝫ hoc iudicio: quod forte circa fines aliqd malicioſe cōmisit verbi gratia: quia lapides finales furatus[o] ē: vl arbores finales cōcidit. ¶ Contumacie[p] quoꝫ noie quisꝫ eo iudicio odemnatur: veluti si ꝙs iubente iudice metiri agros passus nō fuerit. ¶ Qd aūt in istis iudicijs alicui adiudicatum sit: id statim eius fit cui[q] adiudicatum est.

cātera detur vt .C. ꝙndo ciuilis actio ꝓdicet cri. l. i. nisi interim donec altera exerceatur vt .ff. de pu. iudi. l. is qui.

p ¶ Contumacie condemnatur. s. ad interesse delato iureiu. in litem.

q ¶ Cui adiudicatuꝫ est. nota ex sententia iudicis dominiū trāsferri: sic est i missione q̄ fit ex ꝭo decreto: vt. ff. de acqui. pos. l. iij. §. fi. ff. si ex noxa. ca. agatur. l. ij. i fi. z. ff. com. diui. l. sed z si res. q̄ sic accipe: si fuerit facta missio. per ipsum prętorē nā sola sīa non facit dominium sed traditio. vt. C de pac. l. traditionibus. z isti. de re. diui. §. per traditionē. z. ff. de acq. pos. l. iuste Sed ad in rei vēdi. si res ē alien[a] mea ꝓuinciet. z ex ea causa mihi tradatur. B. idem: cū. n. publiciana mihi detur q̄a nō dño mihi adiudicat z tradit. vt. ff. de pub. l. iij. i fi. & vbi dño ē oz ex sīa traditio me dñz facē. vt. ff. ō pub. l. q̄cūqꝫ. Preterea lex vī exꝑssa. vt. ff. de ꝓcu. l. nō solū. ad. pomp. §. sed si his. z. ff. de excep. rei iudi. l. si iter. nec obstat ꝙ ibi fit error ex q̄ videatur dominiū nō trāsire: qz hic error iam rebari non potest iudicis sētentia purgatus: a qua non fuit appellatum. Item nec ob. ꝙ sententia lata i actione personali reo absoluto ꝙ remanet debitor. vt. ff. ō condi. inde. l. iul. qz illud habet locū in obligatione que est res ex ꝛpozalis: hic autem dicimus de dominio rei ꝛpozalis quod facile et ꝓrsus potest separari ab vno z alys dari: sed nō sic in ex ꝛpozali. vt. ff. ꝓ socio. l. eo vero.

r ¶ De publicis. quia ciuilia iudicia dicta sūt vsqꝫ huc: z etiam quedam criminalia. scilicet circa ꝓuata delicta. vt. s. in ꝓin. huius quarti libri vsqꝫ ad ti. de actoīb[s]. ió nūc ponit de publicis actoīb[s].

s ¶ Publica. ꝙ actiones. immo ꝙ accusationes.

t ¶ Simile. hoc vbū nimis large positū sic intellige: qz in ciuilibus agitur vt aliqd detur actori. in istis aūt nō vt aliqd detur sed vt puniatur accusatus: z ita considerata petitione conquerentis nihil habent simile inspecto fi. nec in principio: cū vnū per actionem: alterum per accusationem instituitur. nec in exercitio cum in ciuilibus ꝓbet actor tm vt. C. de eden. l. qui accusare. sed in criminalibus actor z reus quandoqꝫ. vt. C. de abol. l. fallaciter. z. C. de fal. l. vbi

In alys aūt multa sūt similia. nam in vtrisqꝫ fit libellus. vt. C. de lit. contes. auten. offeratur. et .ff. de accu. l. libellorum. Item in vtrisqꝫ de calumnia iurator. vt. C. de iureiu. l. i. in ꝓin. z. C. de fi de instru. l. vlti. licz quidam dixerunt cōtra. vt ar. ff. de bo. eozum. l. i.

De publicis iudicijs Rica.

PUblica[t] iudicia neqꝫ ꝓ actiones ordināt: nec oio quicqꝫ simile[t] habēt cū ceteris iudicijs de qb[s] locuti sum[s] magnaqꝫ diuersitas eozum est z in instituendis: et in exercendis.

¶ Publica[t] aūt dicta sunt: ꝙ cui vis ex populo executio coz plerūqꝫ[t] dat. ¶ Publicoz[s] iudicioz q̄dā capitalia sūt: quedā nō capitalia.

¶ Capitalia dicim[s] q̄ vltio criminis vel hoza non est necesse. vt. ff. ō accu. l. libellozuꝫ. in ꝓin. z in auten. de exhi. re. §. suscepto colla. v. z habet hoc locum in publico z in priuato nomine qñ

v ¶ Et instituendis Sz qualiter formatur libellus. R. n. sic vt contineat nomē accusantis z accusati z annum z mensē quo commissum fuit crimen z locū vbi fuit cōmissum. z cōsules sub quibus ē admissum. Itē dies dati libelli debet in scri: sed dies omissi

criminaliter agitur. vt. ff. de ꝓbatio. delic. l. fi. quandoqꝫ in hec solennitas non est necessaria: vt in leui crimine z notorio. vt. ff. de accu. l. leuis. z. C. de ac. l. ea que. z idē in casibus in quibus sine accusatore quis dānari potest qui. s. casus bis legibus notantur. ff. ad. l. iul. de [illegible] l. i. §. si publico. z. C. de test. l. nullus. z. C. de ꝓba[illegible]pe. z. ff. de suspec. tu. l. tutor. §. ꝓterea. z. C. de cal[illegible]i. e .ff. de bo. li. l. qui cum maior. §. si libertus. z ide[illegible]o. torio crimine vt diximus. p. l. C. de ac. l. ea que[illegible]ni crimine falsi secundum. B. vt. C. de fal. l. vbi. § Jo. contra: z dicit ꝙ ibi principaliter fuit accusatio falsi instituta.

x ¶ Publica. hec est ratio quare dicātur publica. s. quia si populica si supra de suspec. tu. §. consequens. z intellige quia alias possit esse habilis ad accusandum non alias. ff. de accu. l. qui accusare. Accursius florentinus legum doctor famosissimus.

y ¶ Plerunqꝫ. hoc ideo dicit quia quandoqꝫ est publica accusatio: z tamen non competit cuilibet ius accusandi. vt in crimine suppositi partus vbi accusant soli parentes. vt. ff. de fal. l. lege cozne. §. i. Item ꝓpter accusationem adultery: que primo defertur certis ꝑsonis. vt. C. ad. l. iul. de adul. l. q̄uis.

z ¶ Publicoꝛum. facit. ff. eodem. l. y. Accursius florentinus legum doctor famosissimus.

a ¶ Ultimo. qō interpretamur mozte. vt. ff. de pe. l. fi.

supplicio afficiũt: vl' aque et ignis interdictione[b] vel deportatione uel metallo[c]. Cetera si quã ifamiaz[d] irrogant cũ dãno pecuniario: hec publica quidẽ sunt: nõ tñ capitalia[e]. ¶ Publica autẽ iudicia hec sunt: lex iul'. maiestatis q̃ in eos qui contra imperatorez vel rez publicã aliqd molliti[f] sunt: suũ vigorez extẽdit: cui⁹ pena anime[g] amissionẽ sustinet ⁊ memoria[h] rei etiaz post mortẽ damnatur. ¶ Item[i] lex iulia de adulterijs coercendis que[k] nõ solũ temeratores aliarum nuptiaruz gladio punit[l] sz et eos q cũ masculis[m] nephandaz libidinem exercere audent: sed eadez lege iulia[n] etiaz stupri flagitium punitur: cum quis sine[o] ui vel virginẽ vel viduam[p] honeste viuentẽ stuprauerit. penaz autẽ eadez lex irrogat peccatoribus si honesti sunt publicationẽ partis dimidie eoꝝ bonorum: si humiles[q] corporis coertionẽ cum relegatione[r]. ¶ Itẽ[s] lex cornelia de sicarijs[t] que homicidas vltore ferro ꝑsequitur[u]. vel eos q homines occidendi cã cum telo ambulant[x]. Telum aũt vt caius noster ex interpretatione leguz duodeciz tabulaꝝ scriptuz reliquit vulgo quidẽ id appellat̃ qđ ab arcu mittitur: sed ⁊ omne significat̃ quod manu cuiusdaz mittitur. sequit̃ ergo vt lignuz ⁊ lapis[y] ⁊ ferrum hoc noĩe cõtineatur: dictuzq̃ ab eo ꝙ in longinquum mittit̃ a greca[z] voce figuratũ: ⁊ hãc significationez inuenire possumus ⁊ in greco noĩe. nã qđ nos telum appellam⁹: illi telon appellant: admonẽt nos epigrammata in zerophilo verbis cautissime scripta. ¶ Sicarij[a] autẽ appellãtur a sica: eo ꝙ significat ferrum .i. cultrum. ¶ Eadez[b] lege ⁊ venefici capite dãnãtur qui artibus odiosis[c] taz venenis q̃ susurris[d] magicis hoĩes occiderit[e]: vel mala medicamenta plublice vendiderint Alia deinde lex asperrimum crimẽ noua pena ꝑseqt̃ q̃ põpeia đ parricidijs vocatur: q̃

b ¶ Interdictiõe. que est mors ciuilis. vt. ff. de ɔtrata: .l. ij. in fine.

c ¶ Metallo. has penas expone. vt diximus supra qui. mo. ius pa. po. sol. §. cũ autem.

d ¶ Infamiaz. vt in. l. iulia. de vi pri. ⁊ j. e. §. item. l. iulia: de vi publica.

e ¶ Capitalia. ⁊ ista appellantur relegationes. vt. ff. e. l. ij. in. §. fi.

f ¶ Moliti sunt. cuz effectu: tñ sola volũtas sufficit. vt. C. ad. l. iul. ma. l. qsqs.

g ¶ Anime. i. animati corporis. nam aĩa nõ in hominis sed ĩ potestate dei consistit. sic. C. đ sacrosã. ec. l. sancim⁹ in fine.

h ¶ Et memoria. i. dicere ẽt post mortem põt accusari vt bona deferant̃ in fiscum ⁊ auferantur heredibus tãq̃ indignis. vt. C. ad. l. iul. ma. l. qsqs. ⁊ l. sequẽti. Et qđ dixim⁹ p⁹ mortem accusari ĩtelligas in duobus capitulis illi⁹ legis hoc ẽ cũ ɔtra principem vl' ɔtra rẽ pu. ẽ machinat⁹. i. nixus ad malũ: al' finitur morte: vt cetera crimina. vt. ff. ad. l. iul. maiest. l. i.

i ¶ Item lex iulia. s. iter publica iudicia numeratur.

k ¶ Que. s. lex iulia de adulterijs. Ac.

l ¶ Punit. sacrilegos enim nuptiarũ gladio feriri oz vt C. đ adul. l. q̃uis. i fi.

m ¶ Masculis. nam ex hoc casu armantur iura vt gladio feriant̃. vt. ff. ad. l. iul. de adul. l. capite. v. meli⁹. C. ad. l. iul. đ adul. l. cũ iur̃ nubit. Accur.

n ¶ Lege iulia. s. de adulte. naz hẽt hec lex multa capitula. vt. ff. đ mino. l. auxiliũ. §. sed vt. ⁊ ff. ad. l. iul' đ adul. l. capite. v.

o ¶ Sine vi. qd si vi. hẽtur. j. e. §. sin aũt perituriũ.

p ¶ Viduã. adycias: vel ĩ puerũ: ⁊ dic de vidua ⁊ de virgine nisi sint meretrices: vel licite cõcubine vt hic subycit honeste. ⁊ ff. de adul. l. stuprum. §. i.

q ¶ Humiles. dic. vt. C. de inces. nup. l. humilem.

r ¶ Cũ relegatione. hec distinctio pene fallit in tribus casibus in quibus cõmittitur stupꝝ: ⁊ tñ maior pena ĩponit̃. Prim⁹ ẽ siquis in pueꝝ ɔmittit: quia tunc gladio punitur. vt. s̃. e. §. Item. ⁊ quando tu, stuprauerit eam cuius est tutor. vt. C. si. tu. pupil. suam. l. i. Itẽ si fuerit stuprata aliqua a suo ꝓprio ser. vt. C. de muli. q̃. ser. ꝓ. se. mi. l. i. ⁊ nota penã stupri esse quinquẽnalẽ: nisi qñ ꝑ vim ɔmittit̃. tũc. n. sine ꝑfinitõe tꝑis põt institui. vt. ff. ad. l. iul. de adul. l. mariti. §. qnquennium ⁊ §. fina.

s ¶ Itẽ lex cor. .s. ɔputat̃ inter publica iudicia

t ¶ De sicarijs. q̃re sic dicãt̃ dic vt. j. e. §. sicarij

v ¶ Perseqt̃. i. ꝑseqt̃ eos qui homi. fe. cũ ferro. nec n. ꝑ hãc .l. occidit̃ occidẽs sed deportatur. ⁊ oĩa bona sua publicãtur. vt. ff. ad. l. cor. đ sic. l. eiusdem. §. legis. ⁊ .l. penl'tima. vl' dic ꝙ ꝑseqt̃ homicidas ferro. qꝛ ẽt eos hodie occidimus. d. l. eiusdẽ. §. fi.

x ¶ Ambulant lz eos nõ occidant. vt. C. ad .l. corne. de sic. .l. is q. Et nõ capitula ex qbus aliqs hac. l. tenet̃. vt. ff. ad. l. cor. đ sica. l. i.

y ¶ Lapis. facit .s. de interdic. qui autem.

z ¶ Greca. h̃ totũ qđ sequitur omittas.

a ¶ Sicarij. a sica. vñ videbat̃ ꝙ tm̃ q cũ sica occiderẽt hac. l. tenerẽt̃. Sz tñ generali⁹ hodie accipit̃ sica ⁊ telũ ꝑ ĩterp̃tationẽ. vt. s̃ ꝓxi. §. ẽ aũt sica vt subycit cultellus vtriqz ĩcidẽs quẽ portãt ꝑigrini qñz ĩ baculo quodã ita ꝙ nõ pz vñ versus. Est sica mucro latẽs sicari⁹ ĩde vocat̃.

b ¶ Eadẽ lege. q̃ dr̃ cornelia. de sic. ⁊ vene. nã plus ẽ hoĩez veneno extinguẽ q̃ gladio occidẽ. vt. C. đ mathema. l. i. Accur.

e ¶ Odiosis. i. artificijs odiosis. nã oĩs ars bona ẽ.

d ¶ Susurris. i. ĩcãta tõib⁹. nã hec scia reprobata ẽ vt. C. de male. ⁊ mathema. l. eoꝝ. Accursius

e ¶ Occiderũt: ẽt siñ dolo. vt. ff. đ pẽ. l. siqs aliqd. §. q abortionis: secus in cor. qꝛ dolus ẽ necessarius nec suffic̃ ẽt lata culpa. vt. ff. ad. l. cor. đ sic. l. i lege

cauetur vt si qs parētis[f] aut filie: aut omnino affinitatis[g] eius: que nūcupatione paricidij ɔtinet[h] facta ꝑpetrauerit[i]: siue claz siue palaz id ausus fuerit: nec non id cuius dolo malo id factū ē: ul' ɔsci⁹ criminis existit: lz extraneus[k] sit: pena parricidij punietur ⁊ neqꝫ gladio neqꝫ ignibus neqꝫ vlli alij solēni pena subijciet: sed insutus culeo cum cane ⁊ gallo gallinaceo ⁊ uipera ⁊ simia: et iter eas ferales angustias comprehensus: ꝑm ꝙ regionis q̄litas tulerit: vel in vicinuz mare vel in amnez[l] ꝓijciat: vt oīuz elemētorum vsu viuus carere incipiat: ⁊ ei celuz supstiti terra mortuo auferat. ¶ Siqs aūt alias cognatione vel affinitate ꝑsonas cōiunctas necauerit: penaz legis cornelie ꝺ sicariis sustinebit[m]. ¶ Itē lex cornelia de falsis que et ēt testamētaria[n] vocat penā irrogat ei qui testamētū vel aliud instrumētuz[o] salsuz scripserit[p]: signauerit[q]: recitauerit: subiecerit vl' signuz adulterinuz fecerit: sculpserit: expresserit: sciens dolo malo: eiusque legis pena in seruos vltimuz suppliciuz[r] ē: qꝺ ⁊ in lege de sicarijs et veneficis seruatur: in liberos ꝟo ꝺportatio[s]. ¶ Itē[t] lex iulia de ui publica seu ꝑuata aduersus eos exorit q viz vl' armatam vl' sine armis ɔmiserit: sz siqdē armata vis arguat ꝺportatio ei ex lege iulia ꝺ ui publica irrogat: si vero sine armis: in tertiaz partez bonoꝝ suorū publicatio imponitur. si[u] aūt per vim raptus virginis ⁊ vidue vl' sāctimonialis vel alie fuerit ꝑpetrate: tunc ⁊ peccatores ⁊ hiq opē flagitio dederunt capite puniuntur ꝑm nr̄e ɔstitutionis[x] diffinitionē: ex qua hoc apti⁹ possibile est scire. ¶ Item lex iulia peculatus eos punit qui publicaz[y] pecuniaz vel rem sacraz[z] vl' religiosaz[a] furati[b] fuerint: sz siqdez ipi iudices tpe administratiōis publicas pecunias subtraxerint: capitali animaduersione puniūt ⁊ non soluz hi: sz etiaz qui ministeriuz[c] eis ad hoc exhibuerint: vel q subtractas ab eis sciētes suscepint[d]. alij ꝟo qui in hāc legē inciderit pene deportatiōis[e] subijciēt. ¶ Est ⁊ iter publica iudicia lex fa-

f ¶ Parētis. accipe parentes ⁊ filios vlqz ad infinitum. vt. ff. de in ius vocan. l. quiqz. §. fi. ⁊. l. sed si hac. §. liberos.

g ¶ Affinitatis. al' affinitatis: ⁊ al' affectionis.

h ¶ Cōtinetur. sed qui sūt qui hac appellatione cōtinetur? Rn. superiores ⁊ iferiores vt diximus. Item collaterales: vt fratres cōsobrini ⁊ patrueles ⁊ ꝓximiores eis. Item affines quidaz: vt vxor nurus. gener vitricus: ꝑuignus ⁊ socer ⁊ etiam patru⁹. vt. ff. e. l. i. ⁊. l. sz sciendū. ⁊. l. cū pater

i ¶ Perpetrauerit. forte ⁊ si nō occiderit: secundum pla. et facit ꝓ eo. ff. e. l. i. in fi. sed dic illum specialez casum.

k ¶ Extraneus. nota extraneū plus puniri q̄ si ipse occidisset vt hic. ⁊. ff. eo. l. vtꝝ. ⁊. l. sciēte.

l ¶ Vel i amnē. i. flumen: vel si hec vicina non sūt: bestijs sbijcitur. vt. ff. eo. l. penultima.

m ¶ Sustinebit sed nōne ⁊ qui superiores personas occidit: hac lege cornelia tenetur? videtur ꝙ sic. vt. ff. e. l. ij. Sz cōtra. C. eo. l. i. dic ergo ꝙ hac lege cornelia tenetur: sed nō accusatur. vel dic secūdum Jo. ꝙ non tenetur capitali eadem pena. sed maior hic imponitur.

n ¶ Testamentaria ideo sic dicta: quia de testamēto falso ibi agitur. Accursius florentinus legum doctor famosissimus.

o ¶ Instrumentum. scilicet emptionale vel alicuius contractus.

p ¶ Scripserit. ⁊ ita veritatem mutauit. vt in auc. de fide instrumen. §. i. in principio. Accursius florentinus legum doctor famosissimus.

q ¶ Signauerit. idest sigillum quod in testamentis apponitur. vt supra de testa. §. postea. Itē signū qꝺ chartis imponitur. vt quādoqz facilius fiat comparatio ex instrumentis in auc. de fide instru. §. oportet.

r ¶ Supplicium. qꝺ interpretamur mortem. vt. ff. de penis. l. vlti.

s ¶ Depotatio. et omnium bonorum publicatio. ⁊ sic nota ꝙ ex eodem commisso plus serui q̄ liberi puniuntur: vt h. ⁊. ff. ad. l. corneli. de fal. l. i. §. penultimo. ⁊. ff. si ex nox. cāaga. l. penultima. et. ff. de pen. l. in seruorum. immo ⁊ inter liberos magis puniuntur minores q̄ maiores. vt. ff. de icē. rui. nau. l. pedi⁹.

t ¶ Itē lex. nō maioritate delicti maiorem penam imponi vt hic. ⁊. C. ad. l. iuli. de vi. l. i. ⁊ fa. s̄. de iterdic. §. qui autem Item hic damnat⁹ fit infamis. vt. ff. ad. l. iuli. de vi. pri. l. i. i. Rn.

v ¶ Si autem. dixit. s̄. quando sine vi aliquis commiserit stupruz. vt supra eodem. §. sed eadem, nunc quando vi. vel continua eum superiori proxi. §.

x ¶ Constitutionis. vt. C. de rap. vir. l. i.

y ¶ Publicam. scilicet ciuitatis romane non alterius. vt. ff. de fur. l. ob. pecuniam. ⁊. ff. ad. l. iuli. pe. l. iiij. §. penul.

z ¶ Sacram. vt calices ⁊ thuribula: que sacra sūt. vt s̄. de re. diui. §. nullus. Accursius.

a ¶ Religiosam. vt ornamenta sepulchrorum.

b ¶ Furati sunt. vel etiam immiscuerunt. ita ꝙ damnificauerūt rēpublicā. vt. ff. ad. l. iuli. pec. l. i. Accur.

c ¶ Ministerium. i. adiutorium.

d ¶ Susceperit. s. ad custodiendum.

e ¶ Deportationis. deportat. n. ⁊ nota ꝙ qnquēnio durat hec actio: vt. ff. ad. l. iul. pecul. l peculatus. Itez est spālis i eo ꝙ ɔ̄ heredes ichoet. vt. ff. ad. l. iul. pecl. l. fi.

f ¶ De plagiarijs. ideo sic dcā. qz ozbato pře filio vl ono seruo hec lex punit ozbantem. hz. n. locum qñ aliquis distrahit alienum seruum vel filiuz ita q̄ pater vel dominus non potest rehabere. vt. ff. ad. l. fa. de pla. l. i. z. l. lege. z. l. eum. z. l. penul. §. fi. Jtē tenetur qui liberuz bominē de loco in locum transportat vt .C. ad. l. falc. de pla. l. qñ. z hoc si dolo facit non aliter. vt .ff. ad. l. fa. de pla. l. legis fauiane. Jtez hac lege tenetur siquis seruū in fuga cōstitutum vendat: ita vt emptio statiz teneat vt. C. ad. l. fa. ō pla. l. in fuga. Ac.

uia ō plagiarijs q̄ interdum capitis penaz ex sacris ostitutionibus irrogat: interdum leuiozē. ¶ Sūt preterea publica iudicia lex iulia de ambitu: lex iulia repetundaruz: z lex iulia de annona: et lex iulia de residuis: que de certis capitulis loquūtur: z animę quidez amissionē nō irro-

g ¶ Interdum. s. maiozem: aliquādo minozem capitalem: cū capitalis sit minoz. alias maioz. nam ingenu nobilis in metallū: ignobilis gladio ferit seruus vt libertus bestys subiicitur. vt. C. ad. l. falci. de pla. l. fi. z. ff. ad. l. fa. l. fi. in fi. Jtem quedam ciuilis pena olim imponebatur que cessat hodie. vt. ff. e. l. finali.

h ¶ Julia. que habet locum in quatuoz casibus. Primo siquis dederit clam pecuniam vt aliquē soztiatur bonozem: nō in ciuitate romana. nam ibi cessat hec lex. cū princeps ibi eligat. vt. ff. ad. l. iuli. de ambi. l. i. in pri. Jdeo dixit clam: qz palam potest. vt. ff. de pollic. l. i. §. i. z. ff. de offi. presi. l. barbarius. Secundo hz locū cuz gs stat in magistratu vltra annuz. vt. C. ad. l. iuli. de ambi. l. i. Tertio siquis ingreditur domum iudicis cognoscētis de causa criminali. vt. ff. ad. l. iul. de ambi. l. i. Jtem in quarto siquis iudex nouum vectigal instituerit: z ē pena centum aureozum. vt. ff. ad. l. iul. de ambi. l. i. sed in casu deportatur qñ. §. bis idem ostiñ est assecutus vt .C. ad. l. iul. de ambi. l. i. sed fallit in assessoze. vt. C. de assess. l. liceat. Jtē in pconsule. vt. ff. de of. pcon. l. ante penul. vel dic ibi sex fascibus. i. sex mēsibus: qz tantuz durabat eius officium.

i ¶ Repetundarum. que habet locum qñ iudex per pecuniam facit aliquid: vel omittit. vt. ff. ad. l. iul. repe. l. i. iij. iiij. v. vi. z. vij. cfculentum z poculentum tñ pōt accipe iure veteri: oūmodo nō nimis magnū. vt. ff. de of. procon. solent. in fi. sed iure nouo nō: nisi qñ deficeret salariū. vt in auc. scrip. exempla zc. in medio prime col. pena aūt huius legis est ciuilis in quadruplum. vt. C. ad. l. iuli. repe. l. i. criminalis extra ordinem. vt. ff. ad. l. iul. repe. l. iul. §. hodie. Accursius.

k De annona. hec lex locum habet quotiens quis facit vt annona carioz fit. z est pena in eo statuta. xx. aureozum. vt. ff. ad. l. iuli. de anno. l. ij.

l ¶ De residuis. z hec lex locum habet quando aliquid superfuit ex aliqua administratione publica. z ipse in vsum suum cōuertit cui erat illa administratio cōmissa. vt. ff. ad. l. iuli. pecu. l. ij. z. l. iij. §. lege. pena aūt huius legis est in tertia parte: quam accepit amplius q̄ deber: qō pla. sic dicit vt esset in quadruplum. vel dic amplius tertia parte quia punitur i simplū. z in tertia parte simpli. vt. ff. ad. l. iull. pecu. l. iiij. §. sed z qui pecuniam. in fine. maxime quia pene restringende sūt vt. ff. de pen. l. interpretatione.

m ¶ Subyciunt. s. leges predicte quatuoz. Subyciunt vel dic q̄ loquitur indifinite vt patet in inferiozibus.

gāt: alijs aūt penis eos subiiciunt: q̄ precepta earū ne glexerit. ¶ Sed de publicis iudicijs hec exposuimus: vt nobis possibile sit sūmo digito z quasi per indicez ea tetigisse. Aliogn diligētioz eoz scia vobis ex latioribus digestoz seu pādectaz libzis deo propicio aduentura est.

n ¶ Earum. scilicet legum: nā in contractibus z alijs que debent ō iure soztiri effectum z non soztiuntur: iudicat lex non valere. vt .C. de le. z cons. l. non dubiuz. Jtem in criminalibus varie constituuntur pene: quarum quedam sunt ordinarie: que scilicet habent certā penam aliqua lege inductam: vt patet per mītas rubricas. ff. de pub. iudi. z in sequentibus. Alie sūt extraordinarie. vt. ff. ad turpil. l. in priuatis. et. ff. de extraordi. cri. l. i. z in sequentibus titulis vsq; ad ti. de pu. iudi.

o ¶ Summo. idest tōgioz digito cum quo quis tā gere potest altius q̄ cuz alijs qui dicitur medicus alias medius. Accursius flozentinus legum doctoz famosissimus.

p ¶ per indicem. idest per alium digitum qui dicitur index. vel dic melius q̄ hec dicta sunt vt sit index siue demostratio aliozum dicendozum: sic z sub gallina ouū dimittitur ad hoc vt ibi alia faciat ouа: z idem in his qui aucupantur ad columbas. Accursius.

q ¶ Aduentura est. vt. ff. de pub. iudi. per totum libzum: vsq; ad libzum de appellationibus qui sequitur.

¶ Jnstitutionum opus magna cura ac diligentia emendatum: ac caractere iucundissimo impressum Venetijs opera ac impensa Octauiani Scoti Modoetiensis finit feliciter, anno incarnationis salutifere .M.cccc.lxxxij. xv. kal. Februarij.

(Vd. Panzer Vol. III. Pag. 394 N. 698

folio

Rubrice primi libri institutionum.

De iusticia ⁊ iure. 2
De iure naturali: gentium: ⁊ ciuili. 3
De iure personarum. 5
De ingenuis. 6
De libertinis. 6
Qui ⁊ ex quibus causis manumittere nõ possunt. 7
De lege fusia canina tollenda. 8
De his qui sui vel alieni iuris sunt. 8
De patria potestate. 9
De nuptys. 9
De adoptionibus. 12
Quibus modis ius patrie potestatis soluitur. 13
De tutelis. 15
Qui testamento tutores dari possunt. 15
De legitima agnatorum tutela 16
De capitis diminutione. 16
De legitima patronorum tutela. 17
De fiduciaria tutela. 18
De Attiliano tutore ⁊ eo qui ex lege Julia ⁊ Ticia dabatur. 18
De auctoritate tutorum 19
Quibus modis tutela finitur. 19
De curatoribus. 20
De satisdatione tu. ⁊ cu. 21
De excusationibus tutorum vel cura. 21
De suspectis tutoribus. vel cur. 23

Secundi libri.

De rerum diuisione. 25
De rebus corporalibus ⁊ incorporalibus. 31
De seruitutibus rusticorum prediorum. 31
De vsufructu. 32
De vsu ⁊ habitatione. 32
De vsucapionibus ⁊ longi temporis p̃scriptione. 33
De donationibus. 34
Quibus alienare licet vel non. 35
Per quas personas vobis ius acquiritur. 37
De testamentis ordinandis. 38
De militari testamento. 39
Quibus non est permissum facere testamentum. 40
De exheredatione liberorum. 41
De heredibus instituendis. 43
De vulgari substitutione. 44
De pupillari substitutione. 45
Quibus modis testamentum ifirmetur 46
De inofficioso testamento 48
De heredum qualitate ⁊ differentia. 48
De legatis. 50
De ademptione legatorum. 55
De lege falcidia. 56
De fideicommissarys hereditatibus. 56
De singulis rebus per fideicommissum relictis. 58
De codicillis. 59

folio

Tertij libri.

De heredibus que ad intestato deferuntur. 60
De legitima agnatorum successione. 62
De senatusconsulto Tertuliano. 64
De senatusconsulto Orficiano. 65
De successione cognatorum. 65
De gradibus cognationum. 66
De seruili cognatione. 66
De successione liberorum. 67
De assignatione liberorum. 68
De bonorum possessione. 70
De acquisitione per arrogationem. 70
De eo cui libertatis causa bona adyciuntur. 70
De successionibus sublatis que fiebant ꝑ bonorum vẽditiones: ⁊ ex senatusconsulto claudiano. 71
De obligationibus. 71
Quibus modis re contrahitur obligatio. 71
De verborum obligatione. 72
De duobus reis stipulandi ⁊ ꝓmittendi. 74
De stipulatione seruorum. 74
De diuisione stipulationum. 74
De inutilibus stipulationibus. 75
De fideiussoribus. 78
De litterarum obligatione. 79
De obligatione ex consensu. 79
De emptione ⁊ venditione. 80
De locatione ⁊ conductione. 81
De societate. 82
De mandato. 83
De obligationibus que ex q̃si ꝯtractu nascuntur. 84
Per quas ꝑsonas nobis obligatio acquirit. 85
Quibus modis tollitur obligatio. 86

Quarti libri.

De obligationibus que ex delicto nascuntur. 88
De vi bonorum raptorum. 91
De lege aquilia. 91
De iniurys. 92
De obligationibus que ex q̃si delicto nascuntur. 94
De actionibus. 94
Quod cũ eo q i aliena ptãte ẽ negociũ gestũ eẽ dr. 107
De noxalibus actionibus. 108
Si quadrupes pauperiez fecisse dicitur. 109
De his per quos agere possumus. 109
De satisdationibus. 110
De perpetuis ⁊ temporalibus actionibus ⁊ que ad heredes ⁊ contra heredes transeunt. 111
De exceptionibus. 112
De replicationibus. 113
De interdictis. 113
De pena temere litigantium. 115
De officio iudicis. 116
De publicis iudicys. 117

a
Uacat
In nomine
cipales
ſū.tri.
b
etiam
.j.de
Precepta
Licet
c
.C.de fidei.
nui.vt
Eſt r alia
Periculo
d
remotionem.
qz ad ti.
Sancte

ſauro
e
et erit
autem contractibus.
Acceperit
a legatis.
f
Illis autem
r.C.de ho.
Perſone
De heredi.
g
Lauſam.ſ.
Protinus
inſolidum
Adipiſci
h
Adire
Eorum.ſ.

Si vero
rius.Sed
i
Proximus
Sozores
Ad ſextum
dēt naturali
k
incertum
Et ſtipulatu
illa per.
De dolo
l
hoc diſcrepat
Poeta
Boues
duſtrie
m
r.j.de

oñy ſed
De vi bonor
niſi forte
n
Laſu.imo
tinus ſi aūt
contra ius
Item ſi alter
o
ita tunc
re poteſt
erit peritura
d.l. filius
p
Mulierem
Jubet
Edium
cōtraria.

